

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра поліцейського права**

ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Навчальний посібник

Київ-2021

УДК 351.741(477)

П 50

Авторський колектив:

Басс В.О., Білик В.М., Братель С.Г., Братков С.І., Варивода В.І., Волянчук К.А., Гелемей М.О., Горбунова О.Ю., Гусєва К.А., Дрозд О.Ю., Золотарьова Н.І., Євдокимов Д.А., Квітка Я.М., Константинов С.Ф., Куліков В.А., Либаш М.К., Луговий І.О., Лях Н.В., Мотиль В.І., Павлівський М.К., Радзівон С.М., Риндюк І.І., Терещенко В.В., Ткаченко Н.М., Шевчук Г.В.

Рецензенти:

Голосніченко І.П. – заступник директора Київського інституту інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

Чудо П.Г. – заступник начальника управління - начальник відділу моніторингу та аналітичного забезпечення управління патрульної поліції у Київській області Департаменту патрульної поліції, підполковник поліції.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії внутрішніх справ
22 грудня 2020 року (протокол № 23)*

П 50 Поліцейська діяльність [Текст]: навч. посіб. / [авт.кол.: В.О. Басс, В.М. Білик, С.Г. Братель, В.І. Варивода та ін.; за ред. В.А. Кулікова] – Київ: ФОП Маслаков, 2021. – 563 с.

ISBN 978-617-7993-89-5

Зміст посібника розкриває сучасну концепцію поліцейської діяльності, засновану на співпраці із громадськістю, висвітлює різноманітні аспекти публічно-сервісної діяльності поліції у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку органами та підрозділами Національної поліції.

Навчальний посібник розрахований на здобувачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання та практичних працівників органів Національної поліції.

Зміни в законодавстві враховано станом на 1 листопада 2020 року.

УДК 351.741(477)

ISBN 978-617-7993-89-5

© Національна академія внутрішніх справ, 2021

100-річчю НАВС присвячується...

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	8

РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....10

1. Правовий статус, призначення, завдання, обов'язки та повноваження Національної поліції України.....	10
2. Принципи діяльності поліції. Спільні проекти з громадськістю.....	41
3. Поліцейські заходи, особливості їх застосування під час виконання повноважень поліції.....	64
4. Загальні засади проходження служби в поліції.....	114
5. Забезпечення службової дисципліни в діяльності Національної поліції України.....	166
6. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України.....	184

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ОРГАНІВ (ПІДРОЗДІЛІВ) НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....206

1. Організаційна діяльність чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України.....	206
2. Організація діяльності чергової частини Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України.....	208
3. Організація діяльності чергових частин (ситуаційних відділів) управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві.....	213
4. Організація діяльності чергових служб територіальних підрозділів головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві.....	217
5. Права та обов'язки чергового.....	219
6. Поміщення й тримання затриманих осіб в кімнатах для затриманих, нагляд за їх поведінкою.....	231
7. Контроль за здійсненням пропускнуго режиму, охороною адміністративних будинків органів (підрозділів) поліції, додержанням правил пожежної безпеки та санітарних норм і правил.....	234
8. Забезпечення збереження документації чергової служби, оперативної й криміналістичної техніки, засобів зв'язку та іншого майна.....	235
9. Забезпечення довідкової роботи.....	236
10. Контроль за діяльністю чергової служби.....	237
11. Організація реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України.....	239

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ (ГРУП РЕАГУВАННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ).....260

1. Основні обов'язки та повноваження поліцейського під час несення служби.....260
2. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень) територіальних органів Національної поліції України.....264
3. Підготовка до несення служби, інструктаж нарядів. Спорядження поліцейського.....283
4. Основні форми та методи несення служби. Особливості патрулювання.....285

РОЗДІЛ 4. ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....293

1. Основні повноваження органів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.....293
2. Організація роботи підрозділів забезпечення безпеки дорожнього руху Національної поліції України.....299
3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.....302
4. Порядок супроводження транспортних засобів органами Національної поліції.....308
5. Дозвільна діяльність органів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.....311
6. Повноваження органів Національної поліції щодо тимчасового затримання транспортних засобів.....322
7. Контроль органів Національної поліції за порядком використання спеціальних звукових та світлових сигнальних пристроїв на транспортних засобах.....328

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ.....332

1. Поняття та призначення дозвільної системи, перелік об'єктів і предметів на які поширюються її правила.....332
2. Правова основа та порядок видачі дозволів на придбання зброї і боєприпасів.....333
3. Правова основа, порядок придбання, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії.....340
4. Правова основа та вимоги щодо перевірки об'єктів дозвільної системи і власників мисливської зброї.....342
5. Правова основа та порядок приймання, обліку, знищення і реалізації вилученої, добровільно зданої чи знайденої зброї.....347

6. Відповідальність за порушення правил дозвільної системи.....	348

РОЗДІЛ 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ. АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД ЗА ОСОБАМИ ЗВІЛЬНЕНИМИ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....353

1. Завдання, повноваження та основні напрями діяльності дільничного офіцера поліції.....	353
2. Взаємодія дільничного офіцера поліції з населенням. Проект «Поліцейський офіцер громади».....	357
3. Особливості організації роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці.....	362
4. Організація роботи дільничного офіцера поліції з особами, які перебувають на профілактичному обліку.....	364
5. Правова основа, поняття, види, порядок встановлення та припинення адміністративного нагляду.....	368
6. Правила адміністративного нагляду за особами, щодо яких встановлено адміністративний нагляд та організація його здійснення.....	372
7. Відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду.....	374

РОЗДІЛ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....376

1. Поняття, завдання, функції та структура підрозділів ювенальної превенції.....	376
2. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів ювенальної превенції.....	380
3. Ведення профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України.....	389
4. Алгоритм розшуку дітей, які зникли безвісти. Першочергові заходи з установлення місцезнаходження дитини.....	393
5. Організація роботи та здійснення заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них.....	401
6. Забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження.....	413

РОЗДІЛ 8. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ДІАЛОГУ. ПАРТНЕРСТВО ПОЛІЦІЇ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....423

1. Правове положення та організація роботи підрозділів превентивної комунікації.....	423
2. Особливості використання поліції діалогу під час проведення масових заходів.....	427
3. Партнерство поліції із засобами масової інформації.....	430

РОЗДІЛ 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....435

1. Правова основа, призначення, завдання та функції ізоляторів тимчасового тримання органів Національної поліції України.....435
2. Права та обов'язки осіб, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання органів Національної поліції України.....437
3. Порядок забезпечення прав осіб, які тримаються в ізоляторах тимчасового тримання органів Національної поліції України.....441
4. Правове положення, призначення та організація діяльності приймальників-розподільників для дітей.....445
5. Режим тримання дітей у приймальнику-розподільнику для дітей.....448
6. Профілактична та виховна робота в приймальнику-розподільнику для дітей. Влаштування дітей після перебування в приймальнику-розподільнику.....450
7. Особливості впровадження системи «Custody Records» у територіальних органах Національної поліції.....452

РОЗДІЛ 10. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ. ЗАПРОВАДЖЕННЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ.....459

1. Поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика. Правове регулювання діяльності поліції щодо охорони публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.....459
2. Організація діяльності та завдання особового складу підрозділів Національної поліції під час проведення масових заходів.....470
3. Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.....480
4. Концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів відповідно до «скандинавської моделі» забезпечення правопорядку.....504
5. Особливості забезпечення публічного порядку під час проведення футбольних матчів.....534

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....547

ДОДАТКИ.....560

ДАНІ ПРО АВТОРІВ.....569

ПЕРЕДМОВА

Створення дієвої системи функціонування правоохоронних органів, яка б відповідала всім вимогам сучасності, є актуальним завданням українського суспільства, що відображає основні напрями реалізації правової політики України. Незважаючи на те, що сфера регулювання поліцейської діяльності постійно удосконалюється, система правоохоронних органів загалом ще не є достатньо ефективною. Необхідність змін у правоохоронній сфері обумовлена інтересами держави та суспільства, що вимагають розробки ефективної стратегії діяльності органів і підрозділів поліції.

Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує охорону прав і свобод людини, протидіє злочинності, підтримує публічну безпеку і порядок. Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Структурні підрозділи апарату центрального органу управління поліцією, міжрегіональні територіальні органи Національної поліції та територіальні органи поліції застосовують превентивні або примусові поліцейські заходи, щоб забезпечити захист прав і свобод людини та громадянина.

Однією з навчальних дисциплін, що вивчає закономірності публічного управління у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, є навчальна дисципліна «Поліцейська діяльність».

Основним завданням вивчення навчальної дисципліни «Поліцейська діяльність» є засвоєння здобувачами вищої освіти передових методів і форм діяльності поліції, оволодіння навичками роботи органів і підрозділів поліції для ефективного здійснення превентивної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; вжиття заходів з метою виявлення адміністративних правопорушень; припинення виявлених адміністративних правопорушень; вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративних правопорушень.

Вивчення навчальної дисципліни «Поліцейська діяльність» спрямовується на формування у здобувачів вищої освіти знань, вмінь та навичок, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад поліцейського та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні знати адміністративно-правовий статус Національної поліції України; принципи діяльності поліції; систему та структуру Національної поліції; повноваження МВС України у відносинах з поліцією; порядок взаємодії Національної поліції з органами, діяльність яких спрямовуються та

координуються Міністром внутрішніх справ України, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування; порядок організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події в органах (підрозділах) Національної поліції України; організацію діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України; організацію роботи патрульної поліції (груп реагування патрульної поліції); діяльність поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху; організацію діяльності дільничних офіцерів поліції; організацію роботи Національної поліції України щодо здійснення дозвільної системи; організацію роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України; організацію роботи підрозділів поліції особливого призначення та спеціальної поліції; організацію діяльності спеціальних установ органів Національної поліції; організацію роботи поліції під час проведення масових заходів.

Також здобувачі вищої освіти повинні вміти аналізувати та правильно використовувати в практичній діяльності нормативні та літературні джерела; творчо дискутувати, аналізувати і порівнювати різні погляди, робити аргументовані узагальнення і висновки; здійснювати функції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку; на основі здобутих знань визначати найбільш оптимальні шляхи реформування органів та підрозділів поліції; використовувати понятійно-категоріальний апарат юридичної науки для вирішення правових проблем у різних сферах суспільного життя; застосувати теоретичні знання для високопрофесійного виконання службових обов'язків поліцейського, в процесі правореалізаційної та правозастосовної діяльності.

Навчальний посібник «Поліцейська діяльність» підготовлено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців за ступенем вищої освіти бакалавра, галузь знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» за державним замовленням, який буде корисним здобувачам вищої освіти та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, практичним працівникам органів та підрозділів поліції.

Авторський колектив

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1. Правовий статус, призначення, завдання, обов'язки та повноваження Національної поліції України

Стаття 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року закріплює поняття Національної поліції України.

Так, *Національна поліція України* (далі – поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.

Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом.

За законом України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади. Система центральних органів виконавчої влади є складовою системи органів виконавчої влади, вищим органом якої є Кабінет Міністрів України.

Центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики.

Основними завданнями центральних органів виконавчої влади є такі:

- надання адміністративних послуг;
- здійснення державного нагляду (контролю);
- управління об'єктами державної власності;
- внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність;
- здійснення інших завдань, визначених законами України.

Згідно зі схемою спрямування і координації діяльності центральних органів виконавчої влади Кабінетом Міністрів України через відповідних членів Кабінету Міністрів України, затвердженою постановою Кабміну України від 10.09.2014 року № 442, Національна поліція належить до центральних органів виконавчої влади.

Якщо проаналізувати історичні передумови виникнення міліції на теренах України, то можна побачити, що міліція – це робітничо-селянське добровільне формування, яке створювалось для захисту інтересів держави. За часів СРСР міліція здійснювала охорону громадського порядку, соціалістичної власності й особистих та майнових прав громадян, вела боротьбу проти порушників правил соціалістичного співжиття та злочинців. Принципи організації та діяльності української міліції набули подальшого розвитку в Положенні про робітничо-селянську міліцію, яке було затверджено РНК УСРР 14.09.1920. В основу організації та діяльності української міліції були покладені ті ж само принципи, що діяли в міліції РСФСР.

Служба в міліції була добровільною, але кожен, хто вступав на службу, зобов'язаний був прослужити не менше одного року. На службу мали прийматися тільки особи, по досягненні 21-річного віку, які користувалися виборним правом, не перебували під слідством та судом за звинуваченням у скоєнні злочинів, одним

словом, – без кримінального минулого, цілком здорові та придатні для служби. Як озброєному виконавчому органу робітничо-селянській міліції надавався статус збройних частин особливого призначення з усіма правами та обов'язками відповідно до цього статусу. Слід наголосити, що часто міліція використовувалася радянськими органами як каральний інструмент для боротьби з населенням, яке повставало проти влади більшовиків.

На відміну від міліції поліція – це професійний, висококваліфікований, збройний орган правового порядку, призначений для захисту прав та безпеки громадян і їхнього майна.

На практиці в різних країнах основними завданнями поліції є захист прав громадян, запобігання скоєнню злочину, репресія (припинення) злочину, розкриття злочину, забезпечення громадянами правового порядку, переслідування правопорушників, а також забезпечення захисту майна і надання допомоги громадянам у кризових ситуаціях. У разі необхідності поліція може вжити спеціальних заходів або залучити на оперативному рівні інші спецслужби органів правового порядку.

Поліція є основою стабільності у державі та безпеки громадян. На неї ніхто не може чинити тиск, а та особа чи посадовець, які намагаються це робити, погрожують або змушують її робити те, що суперечить її прямим функціям, підпадають під кримінальну відповідальність і мають бути негайно заарештовані. У разі протиправних дій з боку працівника поліції його притягують до цивільної або кримінальної відповідальності – залежно від правопорушення, яке він скоїв.

Узагалі ж у шістнадцятому і сімнадцятому столітті поліцейські були призначені для виконання внутрішньої форми управління державою та виконували судову, військову та казначейську функції. Такі широкі повноваження поліції використовувались особливо у міжвоєнний період, а також на неї було покладено цілу низку адміністративних повноважень з метою забезпечення громадської безпеки в різних сферах діяльності.

Поліція була тим офіційним органом, який забезпечував дотримання законів з боку громадян, захистом державної власності та запобіганням громадянських заворушень. В повноваження поліції входило також законне застосування фізичної сили по всій території, яка юридично належала до її компетенції.

На сьогодні з розвитком і втіленням у діяльність багатьох держав принципу верховенства права та непорушності основоположних прав і свобод людини поліція здебільшого виконує сервісні та захисні функції на відміну від карального спрямування міліції.

Зазначені положення відображено, зокрема, у Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12.1979, який зазначає, що службовці органів правопорядку повинні завжди виконувати обов'язки, покладені на них законом, служачи суспільству та захищаючи всіх людей від протиправних діянь, відповідно до високого рівня відповідальності, якої вимагає їх професія. Обслуговування суспільства, як це очікується, мають охоплювати, зокрема, надання послуг з допомоги представникам суспільства, які з причин особистих, економічних, соціальних або інших надзвичайних ситуацій потребують негайної

допомоги. Під час виконання своїх обов'язків службовці органів правопорядку повинні поважати і захищати людську гідність, підтримувати та захищати права людини стосовно всіх осіб. Службовці органів правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі суворой необхідності та в обсязі, необхідному для виконання їх обов'язків.

Що стосується України, то у 2014–2015 роках коаліцією депутатських фракцій ВР України був розроблений проект угоди, відповідно до якої керівництво нашої держави та Міністерство внутрішніх справ узяли на себе обов'язок провести комплексну реформу органів правопорядку для ефективного, безкомпромісного захисту прав і свобод людини.

Відповідно до тексту угоди було заплановано здійснення таких кроків:

а) створити оновлене Міністерство внутрішніх справ як цивільний орган, що формує політику у сферах протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, комплексного управління державним кордоном; протидії нелегальній міграції, цивільного захисту, пожежної безпеки та протидії надзвичайним ситуаціям, забезпечити інституційну спроможність МВС щодо формування політики у зазначених сферах шляхом створення профільних департаментів;

б) створити Національну поліцію як центральний орган виконавчої влади в системі МВС, що реалізує політику у сфері протидії злочинності та забезпечення громадського порядку з такою структурою: поліція громадської безпеки (єдина патрульна служба та служба дільничних інспекторів), кримінальна поліція (оперативно-слідчі органи), підрозділи поліції спеціального призначення (уніфіковані підрозділи швидкого реагування, вичерпний перелік функцій яких встановлено законом);

в) удосконалити функціональну структуру поліції, спрямовану на розмежування компетенції, усунення дублювання повноважень, визначити функції та оптимальну чисельність Національної поліції:

- ліквідувати підрозділи транспортної міліції з переданням їх функцій територіальним органам Національної поліції;

- ліквідувати спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю з покладенням їх функцій на підрозділи державного бюро розслідувань;

- ліквідувати ветеринарну міліцію, що дублює функції ветеринарних та фітосанітарних служб;

- ліквідувати ДАІ та передати функції забезпечення безпеки дорожнього руху до єдиної патрульної служби;

- переглянути статус міліції у справах дітей відповідно до вимог міжнародного права і демократичних стандартів;

- ліквідувати Державну службу охорони МВС;

г) створити нову систему атестації поліцейських з урахуванням міжнародного досвіду, провести повну переатестацію поліцейських за новими критеріями, оновити особовий склад поліції, забезпечити прозору систему конкурсного добору на керівні посади (до рівня особового складу) в системі органів правопорядку, передбачити чіткі підстави та порядок звільнення посадових осіб з

керівних посад органів правопорядку;

- г) впровадити механізм прозорого конкурсного відбору осіб під час призначення на посади поліцейських усіх рівнів (за винятком найнижчих посад, що комплектуються особами, які успішно пройшли базову підготовку для служби в поліції);

д) впровадити ідентифікаційні жетони для всіх працівників поліції та затвердити правила його носіння на форменому одязі з метою можливості швидкої ідентифікації конкретної посадової особи поліції;

е) створити автоматизовану систему реєстрації затриманих осіб та спеціальних терміналів доступу громадськості до цієї системи з метою можливості швидкого визначення місцезнаходження затриманої особи родичами або іншими зацікавленими особами через такі термінали.

На виконання положень угоди 22.10.2014 розпорядженням Кабміну України № 1118-р були схвалені Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України та Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ. Згідно з їх положеннями були визначені певні орієнтири створення та діяльності майбутньої Національної поліції України:

а) пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так і громадським групам та суспільству в цілому;

б) поліція повинна відповідати перед законом, а не перед урядом, усі рішення поліції мають бути вмотивовані законом та підтримуватися судом, а не диктуватися урядом та побажаннями політичних партій;

в) поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності у демократичному суспільстві;

г) поліція має бути прозорою у своїх діях; поліцейські підрозділи мають бути достатньо відкритими для форм зовнішнього контролю, в тому числі для громадського контролю; основна статистика поліції (чисельність особового складу, гендерний баланс, розмір бюджету тощо) має бути доступною для суспільства, а прохання громадян та організацій про доступ до обмеженої інформації мають розглядатися в розумний строк і з детально вмотивованою відповіддю в разі відмови;

г) МВС повинно мати таку структуру, аби жодним чином не асоціюватися з «міністерством поліції», виконуючи при цьому роль цивільного та відкритого *Home Office*, в якому служба Національної поліції є лише складовою частиною;

д) майбутнє міністерство матиме розроблену систему професійних стандартів поведінки, спрямовану на розвинення в персоналу ініціативи, самостійності в ухваленні рішень, готовності брати відповідальність за власні поступки;

е) персонал МВС та поліції отримуватиме підвищену зарплату, що відповідає місцю і ролі поліції в демократичному суспільстві, та соціальні пільги, отримання яких не залежить від суб'єктивних стосунків між керівником та підлеглими;

є) основними етичними засадами правоохоронної діяльності виступатимуть: повага до особистості іншої людини, доброзичливість,

ефективність і професіоналізм, дотримання принципів законності та верховенства права, відповідальність, турбота про оточуючих, чесність щодо себе та інших, самовіддане служіння суспільству.

Верховною Радою України 2 липня 2015 року був ухвалений у другому читанні та в цілому проект № 2822 закону України «Про Національну поліцію», за який проголосувало 278 народних обранців. У присутності Міністра внутрішніх справ Арсена Авакова та керівництва патрульної поліції України Президент України Петро Порошенко 4 серпня підписав цей закон остаточно, завдяки чому Національна поліція отримала всі правові підстави для захисту основоположних прав та свобод громадян.

Згідно з Указом Президента України від 09.12.2015 року № 693/2015 «Про День Національної поліції України» визначено: «Установити в Україні свято – День Національної поліції України, яке відзначати щорічно 4 липня».

Відповідно до закону України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується та координується Кабміном України через відповідних міністрів згідно із законодавством.

Відповідно до постанови Кабміну України від 10.09.2014 року № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» діяльність Національної поліції спрямовується та координується через міністра внутрішніх справ. Крім поліції, через очільника МВС України також спрямовується та координується діяльність Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 року № 878, міністр внутрішніх справ України:

- спрямовує та координує діяльність визначених Кабінетом Міністрів України центральних органів виконавчої влади (в т. ч. і Національної поліції), зокрема:

- забезпечує формування державної політики у сферах, визначених цим Положенням, та контролює її реалізацію;

- погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, проекти законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України;

- визначає пріоритетні напрями роботи центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, та шляхи виконання покладених на них завдань, затверджує плани роботи таких центральних органів виконавчої влади;

- вносить Прем'єр-міністрові України пропозиції стосовно кандидатур на посади керівників центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Міністром, крім посад керівників центральних органів виконавчої влади, які віднесені до посад державної служби категорії «А»;

- вносить Прем'єр-міністрові України пропозиції щодо кандидатур на посади заступників керівників центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Міністром, за пропозицією керівників зазначених органів, крім посад заступників керівників центральних органів виконавчої влади, які віднесені до посад державної служби категорії «А» та заступників керівника Національної поліції;
- призначає на посаду та звільняє з посади першого заступника та заступників керівника Національної поліції за поданням керівника Національної поліції;
- погоджує структуру апаратів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, а також структуру територіальних органів Національної поліції;
- погоджує пропозиції керівників центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, щодо утворення, реорганізації та ліквідації їх територіальних органів, вносить на розгляд Кабінету Міністрів України відповідні подання;
- визначає структурний підрозділ апарату МВС, що відповідає за взаємодію з центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;
- установлює порядок обміну інформацією між МВС та центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, періодичність її подання;
- ініціює питання щодо проведення службового розслідування стосовно керівників центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, їх заступників, інших державних службовців і працівників апаратів таких органів та їх територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління;
- видає обов'язкові до виконання центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, накази та доручення з питань, що належать до компетенції таких органів;
- погоджує призначення на посаду та звільнення з посади керівників та заступників керівників самостійних структурних підрозділів апаратів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;
- погоджує призначення на посаду та звільнення з посади керівників та заступників керівників територіальних органів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, крім заступників керівників територіальних органів Національної поліції;
- порушує перед Кабінетом Міністрів України питання щодо скасування актів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, повністю чи в окремій частині;
- порушує перед Кабінетом Міністрів України питання щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників центральних органів

виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, та їх заступників;

- ініціює питання щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників структурних підрозділів апаратів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, їх територіальних органів та їх заступників, а також керівників закладів, установ і підприємств, що належать до сфери їх управління;

- приймає рішення щодо проведення перевірки діяльності центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, їх територіальних органів;

- заслуховує звіти про виконання покладених на центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, завдань та планів їх роботи;

- визначає посадових осіб МВС, які включаються до складу колегій центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;

- доручає керівникам центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, скасувати акти їх територіальних органів повністю чи в окремій частині, а в разі відмови скасовує такі акти повністю чи в окремій частині;

- забезпечує контроль за станом виконання центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, покладених на них завдань і функцій;

- вирішує інші питання, пов'язані із спрямуванням і координацією діяльності центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр.

Стаття 2 Закону України «Про Національну поліцію» визначає завдання поліції. Так, *завданнями поліції* є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

- Забезпечення публічної безпеки і порядку як у звичайних умовах життєдіяльності суспільства та держави, так і в умовах виникнення надзвичайних ситуацій досягається шляхом проведення єдиної державної політики у галузі забезпечення внутрішньої безпеки держави, а отже, і публічної безпеки й порядку, реалізацією заходів економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, спрямованих, перш за все на попередження загроз життєво важливим інтересам держави та суспільства.

Публічний означає такий, що встановлюється у державі самою державою, забезпечується та охороняється нею шляхом надання своїм громадянам широкого спектру прав, і покладання обов'язків з метою всебічного задоволення інтересів

громадян і суспільства та підтримки стабільності у державі. Цей стан візуально відкритий для спостереження всім громадянам, тому що в його сфері вони практично щоденно спілкуються один з одним. Смисловим ядром публічної якості характеристик безпеки і порядку є синтез колективних та індивідуальних станів захищеності й відповідні напрями та сфери цілеспрямованої діяльності щодо їх забезпечення. У цьому понятті органічно поєдналися колективні інтереси у підтриманні рівноважного стану між загрозами та можливостями їх нейтралізації чи запобігання, що, зрештою, гарантує можливість реалізації комплексу інших законних інтересів, прав і свобод людини. Колективні безпекові інтереси апіорі можуть бути повною мірою задоволені з урахуванням безпеки особистісної.

Сутність публічної безпеки може бути виражена станом суспільного спокою, відсутності загроз (чи мінімально можливого їх рівня) охоронюваним законом правам, свободам, законним інтересам, а також відповідною системою діяльності, спрямованою на забезпечення вказаного бінарного (об'єктивно-суб'єктивного) стану. Це така вітально комфортна система показників соціального середовища, за яких людина, групи людей, громади та суспільство в цілому здатні спрямовувати свої зусилля для реалізації вищих соціальних функцій (генерації нових поколінь, забезпечення спадковості знань, навичок, культури у найширшому її розумінні, всебічного мирного розвитку і захисту людини) без остраху зазнати шкоди від тих чи інших, контрольованих чи неконтрольованих джерел підвищеної небезпеки (злочинних організацій, терористичних організацій, технічно аварійних об'єктів інфраструктури населених пунктів тощо).

Публічний порядок у широкому розумінні містить у собі всю систему позитивних і негативних суспільних відносин (відносин державних органів між собою, державних органів та громадських організацій чи громадян), метою яких є охорона життя, здоров'я, честі й гідності громадян, їх законних інтересів, забезпечення громадського спокою як у громадських місцях, так і поза їх межами, збереження всіх форм власності, створення реальних умов для нормального функціонування державних органів, громадських організацій і трудових колективів та які регулюються соціальними нормами (як нормами права, так і іншими соціальними нормами неюридичного характеру).

Багатоплановий характер забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку дозволяє виділити дві вузлові цілі її діяльності:

- охорона громадян від загроз публічній безпеці, досягнення якої передбачає прогнозування виникнення імовірних факторів небезпеки та вчасне їх усунення, інакше кажучи, йдеться про ранню превенцію й недопущення виникнення та деструктивного впливу негативних чинників із числа загроз на складники публічної безпеки;

- захист громадян від загроз публічній безпеці, реалізація чого означає гарантування вчасного припинення дії деструктивних факторів небезпек, усунення негативних наслідків їх дії; на відміну від охорони мета захисту зорієнтована на формування своєрідної другої лінії безпосередньої та пізньої превенції загроз публічній безпеці, коли останні вже трансформувалися в дійсні фактори негативної дії та існує можливість лише їх припинення та згладжування деструктивних ефектів

від них.

- Охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави є пріоритетом діяльності Національної поліції. Бажання України інтегруватися до Європейського Союзу й ринкові реформи обумовили створення нової правоохоронної системи, що має відповідати кращим світовим стандартам і вимогам. Функціонування поліції повинно базуватися на пріоритеті прав людини та на принципах охорони цих прав. Це означає, що дотримання прав людини має превалювати у відносинах держави та людини, всі функції держави мають бути спрямовані на служіння інтересам людини, на охорону та захист її прав, свобод і законних інтересів. Отже, діяльність поліції повинна забезпечувати на належному рівні законність і правопорядок у країні, гарантувати права й свободи людини, інтереси суспільства та держави.

Охорона прав і свобод людини – це їх визнання державою. З огляду на різноманіття прав і свобод громадян, закріплених у Конституції України, вони реалізуються у певних сферах суспільного, економічного та політичного життя. Ці сфери не виступають ізольовано одна від одної, вони перетинаються, і тому в окремих випадках може скластися конгломерат суспільних відносин, що підпадають під вплив різноманітних умов, які створюються для реалізації громадянами своїх прав і свобод. Таким конгломератом виступає, в першу чергу, публічний порядок, у сфері якого відбувається реалізація значної частини прав і свобод або створюються передумови для їх реалізації.

Відправну, базову основу цієї діяльності становить чинна Конституція України, яка визначає головні пріоритети суспільства, що підлягають охороні з боку держави.

Слід зазначити, що майже третину обсягу Основного Закону присвячено правам людини, тому цілком закономірно, що один із перших її розділів (розділ II) присвячено правовому статусу особи (правам, свободам та обов'язкам людини і громадянина). Слід зазначити, що передбачені Конституцією права і свободи визнаються не лише за громадянами України, а й за іншими особами, які проживають на її території (іноземцями, особами без громадянства тощо).

Відповідно до Конституції громадяни України мають права на життя (ст. 27), повагу до своєї гідності (ст. 28), достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що охоплює достатнє харчування, одяг, житло (ст. 48), працю (ст. 43), охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49), безпечне для життя й здоров'я навколишнє середовище (ст. 50) тощо.

Міру соціально можливого у правах встановлюють гарантії. Так, низка інших статей Конституції України (наприклад ст. 29–32), передбачаючи гарантії особистої недоторканності, недоторканості житла, а також охорону особистого і сімейного життя, таємність листування, телефонних переговорів, телеграфної та іншої кореспонденції, визначає одночасно і недопустимість порушень цих прав. Проте слід зазначити, що, встановлюючи ці права-гарантії, чинна Конституція передбачає і їх обмеження в інтересах суспільства і держави.

- Протидія злочинності – одна зі сфер соціального управління, що впливає на причини та умови конкретних злочинів та на саму злочинність як соціальне

явище з метою запобігання її самодетермінації. Вона охоплює всі види впливу на злочинність з метою її скорочення, мінімізації кількості кримінально караних діянь, починаючи від розробки законодавства та його застосування і закінчуючи соціальним забезпеченням процесів формування особистості та її виховання, у тому числі правового впливу на неї з метою недопущення відхилень поведінки.

Протидіючи злочинності, служби та підрозділи поліції здійснюють профілактику, запобігання і припинення злочинів. Профілактика злочинів – цілеспрямоване виявлення и усунення причин та умов конкретних злочинів, окремих груп або видів злочинів. Запобігання злочинам – недопущення реалізації замислених злочинів шляхом установа осіб, які намагаються їх вчинити, а також ужиття до них необхідних заходів, передбачених законом, поєднане з оздоровленням обстановки в мікросередовищі. Припинення злочинів – перешкоджання продовженню розпочатого злочину та доведення його до кінця шляхом установа осіб, які намагалися його вчинити, та вжиття до них заходів, у тому числі кримінально-правових, а також створення обстановки, що виключає злочинну діяльність надалі.

Провідними напрямками діяльності поліції у сфері протидії злочинності є такі: 1) виявлення, усунення або нейтралізація причин злочинності, окремих її видів, а також умов, що їй сприяють; 2) виявлення та усунення ситуацій на певних територіях або в певному середовищі, безпосередньо мотивуючих або провокуючих вчинення злочинів; 3) виявлення у структурі населення груп підвищеного кримінального ризику і зниження цього ризику; 4) виявлення осіб, поведінка яких указує на реальну можливість учинення злочинів, і чинення на них стримуючого і коригуючого впливу, а в разі необхідності – і на їх найближче оточення.

- Надання послуг з допомоги – це різні за сферою, змістом та обсягом форми сервісної діяльності поліцейських, спрямовані на реалізацію прав, свобод та законних інтересів осіб, які з особистих, економічних чи соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Поняття «послуги» в контексті поліцейської діяльності має на меті акцентувати увагу на виконанні обов'язків держави перед приватними особами.

Отже, з метою виконання завдання щодо забезпечення безпеки особи, суспільства і національних інтересів держава в особі уповноважених суб'єктів спрямовує свою діяльність на юридичне оформлення умов, необхідних для гарантування належної реалізації прав та охоронюваних законом інтересів тощо. Тобто після юридично оформлених умов, необхідних для забезпечення належної реалізації прав та охоронюваних законом інтересів, суб'єкт звернення отримує можливість реалізувати свої конституційні права, а держава (в особі органів та підрозділів поліції) – виконати завдання та функції, покладені на неї щодо забезпечення безпеки життя, здоров'я людини і громадянина, безпеки суспільства та держави в цілому.

Головними ознаками поліцейських послуг з допомоги є такі: а) надання послуг лише за заявою фізичної особи (ініціативна, заявна діяльність); б) допоміжний характер, обумовлений зв'язком із забезпеченням умов для

реалізації прав, свобод та законних інтересів конкретних осіб; в) надання послуг лише шляхом реалізації владних повноважень поліцейським; г) законодавче регулювання права на отримання особою конкретної послуги та кореспондуючого повноваження поліцейського на надання такої послуги; г) можливість отримання конкретної послуги, як правило, в одному органі поліції; д) результатом надання є адміністративний акт – дія або рішення поліцейського, яким задоволено звернення конкретної особи. Цей акт є адресним (спрямованим на особу, яка звернулася за послугою з допомоги).

Стаття 3 Закону України «Про Національну поліцію» визначає *правову основу діяльності поліції*.

У своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

На працівників поліції (поліцейських та державних службовців) поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

З огляду на різноманітність нормативно-правових актів (юридичну чинність, обмежену чи широку дію, наявність первинних чи вторинних норм тощо) їх доцільно розділити на такі види:

- Конституція України;
- міжнародні акти (міжурядові угоди України з іншими державами та міжнародно-правові акти, ратифіковані та визнані нашою державою);
- закони України, у тому числі такі, що визначають статус суб'єктів правоохоронної діяльності, на яких покладено забезпечення прав і свобод людини; кодифіковані законодавчі акти, що регулюють забезпечення прав і свобод людини у сфері боротьби з окремими видами злочинів та правопорушень, що регламентують діяльність щодо забезпечення прав і свобод певних категорій осіб, що регламентують громадський контроль за правоохоронною діяльністю;
- акти (постанови) ВР України (ухвалюються, як правило, в політичних цілях із метою відзначення стану певної сукупності соціальних відносин і проблем, щодо їх функціонування, визначення напрямків і форм їх врегулювання або які стосуються порядку набуття чинності тим чи іншим законом);
- акти (укази та розпорядження) Президента України, які, у свою чергу, можна поділити на акти, спрямовані на розвиток законодавчих норм, та акти, спрямовані на вирішення питань, які не знайшли законодавчого врегулювання;
- акти (постанови та розпорядження) Кабміну України, які умовно можна поділити на акти, які становлять правову основу діяльності державних органів, що здійснюють захист прав і свобод громадян, та акти, що містять положення щодо механізму реалізації політики держави у сфері забезпечення прав і свобод громадян;
- відомчі та міжвідомчі акти – накази, інструкції, настанови тощо, які

видаються центральними органами виконавчої влади у випадках, коли в межах сфери впливу означених органів не чітко (лише в загальному вигляді) визначено права та обов'язки суб'єктів; є прогалини в певних аспектах взаємовідносин суб'єктів; прямо доручено законом (або указом, постановою, розпорядженням) видати акт для конкретизації законодавчої норми;

– програмні документи (стратегії, концепції, програми, плани).

Особливе місце в системі нормативного регулювання діяльності Національної поліції належить нормотворчій діяльності МВС України, яка може здійснюватися за допомогою нормативно-правових актів чотирьох видів.

До першої групи належать накази МВС України, що видаються на підставі й на виконання чинного законодавства. Вони спрямовані на забезпечення загальних умов і сприяють реалізації всіх чи певної групи конституційних прав і свобод громадян.

До другої групи належать накази, що регламентують діяльність окремих органів (підрозділів) МВС України.

До третьої групи належать накази, що регламентують питання організації та здійснення спільних заходів МВС України з іншими органами державної виконавчої влади щодо забезпечення прав і свобод людини у сфері охорони публічної безпеки та порядку.

До четвертої групи належать акти контрольної спрямованості (регулюють питання контролю за діяльністю поліції у сфері захисту прав і свобод громадян).

Вищезазначені правові акти дозволяють дотримуватися лінії на створення правової держави, чітко визначити місце відомчого регулювання у забезпеченні реалізації поліцією конституційних прав і свобод громадян України й суттєво підвищити авторитет Конституції України та інших законодавчих актів.

Стаття 13 Закону України «Про Національну поліцію» визначає *загальну систему поліції*.

Систему поліції складають:

- 1) центральний орган управління поліцією;*
- 2) територіальні органи поліції.*

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань.

Загальна чисельність поліції, що утримується за рахунок коштів Державного бюджету України, до 1 січня 2018 року не може перевищувати 140 тисяч осіб.

Схематична система Національної поліції

Центральний орган управління поліцією

Відповідно до закону України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» центральним органом управління поліцією є орган виконавчої влади, який утворено для виконання окремих функцій з реалізації державної політики, діяльність якого спрямовується та координується Кабміном України через міністра внутрішніх справ України.

Діяльність центрального органу управління поліцією ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини та громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності.

Територіальні органи центрального органу управління поліцією утворюються як юридичні особи публічного права в межах граничної чисельності державних службовців та працівників цього центрального органу виконавчої влади і коштів, передбачених на його утримання, ліквідовуються та реорганізуються за

поданням міністра внутрішніх справ України, який спрямовує та координує діяльність центрального органу управління поліцією, Кабміном України.

Територіальні органи центрального органу управління поліцією формуються у випадках, коли їх створення передбачається положенням про відповідний центральний орган виконавчої влади, затвердженим Кабміном України. Типове положення про територіальні органи управління поліцією як центральний орган виконавчої влади затверджує Кабмін України.

Територіальні органи центрального органу управління поліцією створено відповідно до постанови Кабміну України від 06.09.2015 № 730 «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ».

Територіальні органи управління поліцією набувають статусу юридичної особи з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців запису про їх державну реєстрацію як юридичної особи.

Апаратом центрального органу управління поліції є система організаційно поєднаних структурних підрозділів, що забезпечують діяльність керівника центрального органу управління поліцією. Апарат бере участь у реалізації основних завдань і функцій центрального органу управління поліції шляхом повсякденного й оперативного здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності.

Структуру апарату центрального органу управління поліції затверджує його керівник за погодженням із міністром внутрішніх справ України, який спрямовує та координує діяльність центрального органу управління поліції.

Співробітники апарату центрального органу управління поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником центрального органу управління поліції в порядку, передбаченому законодавством про державну службу (якщо інше не передбачено законом).

Структура Центрального органу управління (апарат)

(станом на 15.11.2020)

1. Керівництво.
2. Департамент забезпечення діяльності Голови.
3. Кримінальна поліція:
 - 3.1. Департамент карного розшуку (у складі кримінальної поліції).
 - 3.2. Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми (у складі кримінальної поліції).
 - 3.3. Департамент оперативної служби (у складі кримінальної поліції).
 - 3.4. Департамент оперативно-технічних заходів (у складі кримінальної поліції).
 - 3.5. Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами (у складі кримінальної поліції).
 - 3.6. Департамент кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції).
 - 3.7. Департамент захисту інтересів суспільства і держави (у складі кримінальної поліції).
4. Департамент превентивної діяльності (у складі патрульної поліції).

5. Управління оперативної підтримки (у складі патрульної поліції).
6. Департамент «Корпус оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення).
7. Департамент міжнародного поліцейського співробітництва.
8. Головне слідче управління (у складі органу досудового розслідування).
9. Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування.
10. Департамент інформаційно-аналітичної підтримки.
11. Правовий департамент
12. Департамент кадрового забезпечення.
13. Управління комунікації.
14. Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку.
15. Управління внутрішнього аудиту.
16. Департамент управління майном.
17. Департамент документального забезпечення.
18. Управління вибухотехнічної служби (у складі поліції особливого призначення).
19. Управління режиму та технічного захисту інформації.
20. Управління дотримання прав людини.
21. Управління запобігання корупції.
22. Відділ організації кінологічної діяльності.
23. Відділ спеціального зв'язку.
24. Сектор з питань пенсійного забезпечення.
25. Управління авіації та поліції на воді.
26. Управління дізнання (у складі органу досудового розслідування).

Міжрегіональні територіальні органи

1. Департамент патрульної поліції.
2. Департамент стратегічних розслідувань (у складі кримінальної поліції).
3. Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції).
4. Департамент боротьби з наркозлочинності (у складі кримінальної поліції).
5. Департамент внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції).
6. Департамент поліції охорони.

Структуру центрального органу управління поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Структурою центрального органу управління поліції є його внутрішня будова, тобто поділ цілого (центрального органу) на організаційно відокремлені одиниці (структурні підрозділи). Штатний розпис та кошторис територіальних органів управління поліцією затверджує її керівник.

Інформація про структуру центрального органу управління поліції, а саме чисельність працівників належить до категорії інформації з обмеженим доступом і не підлягає розголошенню на підставі норм Конституції України, ч. 2 ст. 6, п. 2 ч. 1 ст. 22 закону України «Про доступ до публічної інформації» та відповідних наказів МВС України.

Штатний розпис (штат) поліції затверджує керівник поліції.

Штатний розпис – офіційний організаційно-розпорядчий документ, що відображає структуру поліції, чисельність підрозділів, відділів, кількість співробітників, а також розмір їхньої заробітної плати. Крім того, цей документ може включати в себе також облік усіх можливих додаткових виплат співробітникам – премій, компенсацій тощо залежно від займаної посади.

Частина 3 ст. 64 ГК України уповноважує керівника органу Національної поліції самостійно визначати власну організаційну структуру, встановлювати чисельність працівників і штатний розпис. Саме на підставі штатного розпису, як і Правил внутрішнього трудового розпорядку та посадових (робочих) інструкцій, керівник поліції ухвалює рішення з кадрових питань, зокрема щодо прийняття громадян на роботу, переведення працівників на іншу роботу, визначення посадового окладу й тарифної ставки (окладу) конкретного працівника відповідно до його посади (кваліфікації). Відсутність штатного розпису вважається порушенням вимог законодавства про працю, за що передбачається адміністративна відповідальність відповідно до ст. 41 КУпАП.

Кошторис поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Згідно з постановою Кабміну України від 28.02.2002 № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» кошторисом поліції є її основний плановий фінансовий документ, яким на бюджетний період установлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання поліцією своїх функцій і досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень. Сама форма кошторису затверджується Мінфіном України.

Кошторис поліції має такі складові частини:

загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання поліцією основних функцій або розподіл надання кредитів із бюджету за класифікацією кредитування бюджету;

спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень зі спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням поліцією основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету.

Територіальні органи поліції

Територіальні органи поліції утворюються як юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах та як міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць) територіальні органи у межах граничної чисельності поліції і коштів, визначених на її утримання.

Територіальні органи поліції утворює, ліквідовує та реорганізовує Кабінет

Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України на підставі пропозицій керівника поліції.

Структуру територіальних органів поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Заступників керівників територіальних органів поліції призначає на посади та звільняє з посад керівник територіального органу поліції.

Керівником, заступником керівника територіального органу поліції може бути призначена особа, яка:

- 1) відповідає загальним умовам вступу на службу в поліцію;
- 2) має вищу повну юридичну освіту;
- 3) має стаж роботи в галузі права не менш як п'ять років;
- 4) має досвід роботи на керівних посадах не менше одного року.

Юридичні особи публічного права – організації, що створюються незалежно від волі приватних осіб, основну діяльність яких спрямовано на здійснення спеціальних функцій (управлінських, адміністративних), що прямо не передбачає їх участі в цивільному обігу.

Юридичні особи публічного права створюються та ліквідуються виключно у розпорядчому порядку і діють на підставі закону або спеціального нормативного акта. Керівники таких юридичних осіб призначаються вищим органом. Юридичні особи публічного права фінансуються за рахунок державного бюджету в межах її видаткової частини. Водночас у деяких з них не виключена власна господарська діяльність.

Кабінет Міністрів України своєю постановою від 16.09.2015 № 730 «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» утворив як юридичні особи публічного права територіальні органи Національної поліції України та ліквідував як юридичні особи публічного права територіальні органи МВС України.

Зміни до частини 1 статті 15 Закону України «Про Національну поліцію», були обумовлені необхідністю приведення її у відповідність із ст. 21 закону України «Про центральні органи виконавчої влади». При цьому не досить зрозумілою залишається термінологія, яку застосовано в постанові Кабміну України від 13.10.2015 № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ». Відповідно до цієї Постанови було утворено як юридичні особи публічного права органи поліції охорони як територіальні органи Національної поліції за переліком згідно з додатком 1, до якого увійшли управління поліції охорони в 24 областях України, управління поліції охорони в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, в місті Києві, відділ поліції охорони об'єктів стратегічного значення та Департамент поліції охорони як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції. Якщо розглядати міжрегіональні територіальні органи як ті, повноваження яких поширюються на декілька

адміністративних одиниць, то термінологічно скоріше Управління поліції охорони в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі є міжрегіональним (оскільки Севастополь та Автономна Республіка Крим – це окремі регіони), ніж Департамент поліції охорони, який доцільніше було б визначити як вищий або центральний орган поліції охорони в структурі Національної поліції України.

Відповідно до ст. 1 закону України «Про засади державної регіональної політики» надано визначення таких термінів: 1) регіон – це територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя; 2) макрорегіон – частина території України у складі декількох регіонів чи їх частин, об'єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку».

Виходячи з вищевикладеного, поняття «міжрегіональні територіальні органи» та «макрорегіональні територіальні органи» є тотожними.

Відповідно до ст. 133 Конституції України «систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села».

На сьогодні в Україні функціонують 26 територіальних підрозділів Національної поліції.

Під територіальними органами Національної поліції необхідно розуміти адміністративну установу Національної поліції, що утворюється, ліквідовується та реорганізовується Кабміном України за поданням міністра внутрішніх справ України на підставі пропозицій керівника Національної поліції та функціонує в тісній взаємодії як з підрозділами та службами системи Національної поліції, так і з іншими державними органами, організаціями та населенням країни, що є гарантією їх ефективної діяльності під час виконання покладених на них завдань з охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки та боротьби зі злочинністю на тій чи іншій адміністративно-територіальній одиниці.

Структура територіальних органів поліції (ГУНП)

Примірна структура головних управлінь Національної поліції в областях:

- 1) апарат:
 - керівництво;
 - слідче управління (у складі органу досудового розслідування);
 - управління (відділ) карного розшуку (у складі кримінальної поліції);
 - управління (відділ) боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми (у складі кримінальної поліції);
 - управління (відділ) протидії наркозлочинності (у складі кримінальної поліції);
 - управління (відділ) оперативної служби (у складі кримінальної поліції);
 - управління оперативно-технічних заходів (у складі кримінальної поліції);
 - управління (відділ, сектор) кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції);
 - управління (відділ, сектор) захисту інтересів суспільства і держави (у складі кримінальної поліції);
 - управління (відділ) превентивної діяльності (у складі патрульної поліції);

- управління «Корпусу оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення);
- відділ (сектор) міжнародного поліцейського співробітництва;
- управління (відділ) організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування;
- відділ (сектор) правового забезпечення;
- відділ (сектор) комунікації;
- відділ (сектор) організаційного забезпечення діяльності місць тимчасового тримання осіб;
- управління (відділ) кадрового забезпечення;
- управління (відділ) фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку;
- відділ (сектор) внутрішнього аудиту;
- управління (відділ) логістики та матеріально-технічного забезпечення;
- відділ (сектор) документального забезпечення;
- управління (відділ) режиму та технічного захисту інформації;
- управління (відділ) інформаційно-аналітичної підтримки;
- управління (відділ, сектор) вибухотехнічної служби (у складі поліції особливого призначення);
- відділ (сектор) спеціального зв'язку;
- сектор з питань пенсійного забезпечення;
- відділ (сектор) дізнання (у складі органу досудового розслідування);
- 2) відділ поліції:
- керівництво;
- слідчий відділ (відділення) (у складі органу досудового розслідування);
- відділ (сектор) кримінальної поліції;
- відділ (сектор) превенції (у складі патрульної поліції);
- сектори реагування патрульної поліції № 1-№ 4 (для відділів поліції, де відсутні підрозділи Департаменту патрульної поліції);
- сектор спеціальної поліції;
- відділ (сектор) моніторингу;
- сектор кадрового забезпечення;
- режимно-секретний сектор;
- канцелярія;
- сектор логістики та матеріально-технічного забезпечення;
- кінологічний сектор;
- сектор інформаційної підтримки;
- окремі посади спеціалістів спеціального зв'язку;
- сектор дізнання (у складі органу досудового розслідування);
- 3) відділення поліції (у складі відділу поліції):
- керівництво;
- слідче відділення (у складі органу досудового розслідування);
- сектор кримінальної поліції;
- сектор спеціальної поліції;
- сектор превенції (у складі патрульної поліції);

- сектори реагування патрульної поліції № 1-№ 4 (для відділень поліції, де відсутні підрозділи Департаменту патрульної поліції);
- чергова частина (за відсутності секторів реагування патрульної поліції);
- канцелярія;
- логістика;
- окремі посади спеціалістів з режиму секретності, кінологічної служби;
- сектор дізнання (у складі органу досудового розслідування);
- 4) центр забезпечення;
- 5) ізолятори тимчасового тримання;
- 6) стройовий підрозділ патрульної служби поліції особливого призначення;
- 7) стройовий підрозділ поліції особливого призначення;
- 8) тренінговий центр;
- 9) кінологічний центр;
- 10) приймальник-розподільник для дітей (у складі патрульної поліції);
- 11) стройовий підрозділ реагування патрульної поліції (забезпечення супроводження (у складі патрульної поліції));
- 12) стройовий підрозділ конвойної служби;
- 13) оркестр.

Штатний розпис (штат) та кошторис територіальних органів поліції затверджує керівник поліції.

Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України кошторис є основним плановим фінансовим документом бюджетної установи, яким на бюджетний період установлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень.

Штатний розпис (штат) поліції являє собою організаційно-розпорядчий документ, що відображає структуру поліції, чисельність структурних підрозділів і поліцейських, а також розмір їх грошового забезпечення.

Керівники територіальних органів Національної поліції несуть персональну відповідальність за виконання покладених на ці органи завдань і здійснення ними своїх функцій, установлюють міру відповідальності заступників керівників та керівників структурних підрозділів головних управлінь Національної поліції в регіонах за керівництво окремими ділянками їх діяльності; у межах своїх повноважень видають накази з питань організації роботи головних управлінь та забезпечують контроль їх виконання. Крім того, керівники територіальних підрозділів є старшими оперативними начальниками для всіх органів і підрозділів системи Національної поліції України, які розташовані на території областей, і залучають в установленому порядку їх особовий склад до охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю під час проведення масових заходів, виникнення стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій.

Законом визначені шість складових (підрозділів) Національної поліції:

- 1) кримінальна поліція;
- 2) патрульна поліція;

- 3) органи досудового розслідування;
- 4) поліція охорони;
- 5) спеціальна поліція;
- 6) поліція особливого призначення.

Кримінальна поліція. Це структурний підрозділ Національної поліції України, який забезпечує протидію злочинності, захист прав та свобод, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, до складу якого входять: карний розшук, кіберполіція, Департамент боротьби з наркозлочинністю, Департамент захисту економіки тощо.

Основними функціями кримінальної поліції є такі:

оперативна робота та розкриття злочинів за напрямками роботи;

на підставі безперервного стеження за станом оперативної обстановки здійснення заходів з попередження, припинення і розкриття тяжких і особливо тяжких злочинів, резонансних та серійних злочинних проявів;

забезпечення проведення оперативно-розшукових заходів щодо виявлення, викриття та знешкодження злочинних угруповань, у тому числі з ознаками організованості, та окремих особливо небезпечних злочинців;

реалізація оперативно-розшукових заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, припинення і розкриття злочинів у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин;

розшук осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду чи ухиляються від виконання кримінального покарання, встановлення долі безвісти зниклих громадян;

оперативно-розшукова діяльність у розкритті умисних убивств, інших тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених проти особи;

координація дій у розкритті тяжких та особливо тяжких майнових злочинів, зокрема розбійних нападів, грабежів, крадіжок, у тому числі посягань на предмети, які становлять національне культурне надбання або історичну цінність;

здійснення оперативно-профілактичних заходів із розкриття злочинів, учинених у кваліфікований спосіб, у тому числі крадіжок з квартир та кишенькових крадіжок;

організація і безпосереднє здійснення оперативно-розшукових заходів із розкриття злочинів, учинених на автошляхах держави та пов'язаних із незаконним заволодінням автотранспортом.

Патрульна поліція. Відповідно до Положення про патрульну службу МВС, затвердженого наказом МВС України від 02.07.2015 № 796, основними завданнями патрульної служби є забезпечення публічного порядку і громадської безпеки; забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів; створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ та організацій. Крім того, до основних завдань належать такі: запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків домашнього насильства, а також

виявлення причин та умов, що сприяють їх учиненню; взаємодія із суспільством, забезпечення безпеки дорожнього руху, організація контролю за дотриманням законів та інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

Патрульна поліція виконує функції з підтримання громадського порядку та забезпечення безпеки на вулицях міст і на дорогах, а також профілактики злочинів шляхом механізованого або пішого патрулювання. У разі необхідності здійснює регулювання дорожнього руху. В її складі діють піші, автомобільні та мотопатрулі, а також кінний патруль для паркових зон і річковий патруль.

До їхніх обов'язків належать надання інформації пішоходам та водіям транспортних засобів, перевірка і фіксація будь-яких порушень законодавства, виписування штрафів. Поліцейські зобов'язані оперативно реагувати на правопорушення, виїжджати на місце подій і ретельно вивчати скарги громадян. Це також стосується побутових правопорушень, невідкладної допомоги потерпілим від суспільно небезпечних діянь і нещасних випадків з особами з обмеженими фізичними можливостями. Крім прямих обов'язків, патрульні поліцейські повинні вміти надавати першу медичну допомогу та консультувати громадян. Покладення на патрульну службу обов'язків, що не належать до її компетенції, не допускається, якщо інше не передбачено законодавством.

Органи досудового розслідування. Відповідно до ст. 38 КПК України органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є слідчі підрозділи:

- органів Національної поліції;

- органів безпеки;

- органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства;

- органів Державного бюро розслідувань.

На органи досудового розслідування покладаються такі завдання:

- захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;

- забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, підслідних слідчим органів внутрішніх справ (злочинів – у формі досудового слідства, кримінальних проступків – у формі дізнання);

- забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;

- виявлення причин та умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення;

- обов'язкове застосування всіх передбачених чинним законодавством заходів для забезпечення ефективності досудового розслідування.

Поліція охорони. Органи поліції охорони, утворені як територіальні органи Національної поліції, є правонаступниками Департаменту Державної служби охорони при МВС та відповідних державних установ Державної служби охорони при МВС України. Після створення Національної поліції юридичні та фізичні

особи, котрі користувалися послугами Державної служби охорони, перейшли під захист поліції охорони. Поліція охорони – єдина державна структура, яка надає повний комплекс послуг охорони. Її обов'язками є захист майна та життя громадян від злочинних посягань.

Основні послуги, що надаються підрозділами поліції охорони:

охорона квартир та будинків;

охорона об'єктів;

фізична охорона;

пультова охорона;

монтажні послуги;

терміновий виклик поліції;

спостереження за рухомими об'єктами з використанням технологій супутникової навігації gprs;

охорона цінностей;

фізична безпека;

групи реагування поліції охорони (створені для негайного озброєного реагування при надходженні тривожних повідомлень з об'єктів і квартир, що перебувають під охороною).

На період виконання завдання співробітники поліції охорони згідно з укладеними договорами забезпечуються табельною вогнепальною зброєю, радіо та спеціальними засобами, автомобілями супроводження. За необхідності вони можуть бути озброєні автоматичною зброєю. За бажанням замовника охоронці можуть нести службу в цивільному одязі.

Спеціальна поліція. Для забезпечення громадського порядку на об'єктах і територіях, які мають особливе значення або постраждали від стихійного лиха, екологічного забруднення чи катастрофи, МВС з дозволу Кабміну України може створювати спеціальні підрозділи поліції.

Поліція особливого призначення. Підрозділи особливого призначення створені для вирішення завдань в умовах ускладнення оперативної обстановки, в надзвичайних ситуаціях, які є настільки небезпечними, складними та нетиповими, що можуть перевищити можливості основних сил поліції.

Відповідно до своїх функціональних повноважень підрозділи виконують такі завдання:

запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень;

забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів;

забезпечення безпеки взятих під захист осіб, членів їх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів на підставах та в порядку, визначених законодавством України;

участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

У 2016 році створено нові підрозділи спецпризначення «КОРД» (Корпус оперативно-раптової дії). Підрозділи «КОРД» складаються з організаційно поєднаних структурних підрозділів (відділів, відділень, секторів).

Залежно від специфіки функцій, посадових (функціональних) обов'язків, покладених на поліцейських, структурні підрозділи поділяються на два типи:

тип «А» (штурмові підрозділи) - відділи (відділення, сектори), які призначені для безпосереднього проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів у сфері протидії злочинності, пов'язаних із підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, імовірністю збройного опору, та служба в яких передбачає, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності, зокрема володіння спеціальними тактичними навичками, а також вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

тип «Б» (підрозділи забезпечення) - відділи (відділення, сектори), призначені для забезпечення діяльності структурних підрозділів типу «А».

Підрозділи «КОРД» виконують такі завдання:

1) здійснення заходів у сфері протидії злочинності, які пов'язані з підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, високою ймовірністю збройного опору та передбачають, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності та вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

2) планування, підготовка та проведення спеціальних поліцейських операцій, спрямованих на:

затримання осіб, які чинять збройний опір, озброєних осіб, які погрожують застосуванням зброї та/або інших предметів чи застосовують її (їх), та інших осіб, протиправні дії яких загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

звільнення заручників;

3) затримання членів злочинних організацій та озброєних банд;

4) забезпечення в межах компетенції проведення уповноваженими органами (підрозділами) оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, які здійснюються щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину, за наявності достатніх підстав вважати, що проведенню цих заходів (дій) буде чинитися збройний опір;

5) участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;

6) участь відповідно до законодавства та в межах компетенції у здійсненні завдань і заходів із підготовки та ведення територіальної оборони України та/або підтримання правового режиму воєнного стану в Україні чи в окремих її регіонах.

У системі поліції можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення.

Науково-дослідні установи здійснюють наукові дослідження проблем законодавчого та відомчого правового регулювання і безпосередньо розробляють проекти нормативних актів, які ґрунтуються на результатах таких досліджень, а

також беруть участь у підготовці проектів нормативних актів спільно зі структурними підрозділами МВС України.

Діяльність установ забезпечення у переважній своїй більшості пов'язана з виконанням матеріально-технічних дій (операцій). Вони мають чимале значення в управлінській практиці, оскільки створюють умови для належного функціонування органів поліції.

Стаття 18 Закону України «Про Національну поліцію» закріплює *основні обов'язки поліцейського*.

Поліцейський зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України *незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби* в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

Розділ IV Закону України «Про Національну поліцію» визначає *повноваження поліції*.

Так, стаття 23 закріплює «Основні повноваження поліції».

Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;

7) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

8) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

9) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

10) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

12) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

13) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;

14) вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

15) вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невідомим трупом;

16) забезпечує безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки,

підкування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;

19) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

25) виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України;

26) здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону;

27) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), здійснює привід осіб за рішенням тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, а також вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснює привід у виконавчому провадженні, здійснює розшук боржника чи дитини у виконавчому провадженні у випадках, передбачених законом або рішенням суду.

Залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції здійснюється за вмотивованою постановою виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення відповідної виконавчої дії. Відмова у залученні поліції для проведення виконавчих дій допускається лише з підстав залучення особового складу даного територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових

заворушень, а також для подолання наслідків масштабних аварій чи інших масштабних надзвичайних ситуацій;

28) забезпечує інформування Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, про хід досудового розслідування, вжиття заходів для розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, для внесення даних до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

29) виявляє транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні у встановлені законодавством строки;

30) вживає заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів.

Виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене на поліцію виключно законом.

Повноваження органів та підрозділів поліції не може бути розширено жодним підзаконним нормативно-правовим актом. Ці питання мають врегулюватися лише ВР України шляхом ухвалення законів.

Стаття 25 Закону України «Про Національну поліцію» визначає повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення.

Поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень, визначених цим Законом.

Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності:

1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;

2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;

3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями.

Поліція може створювати власні бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї повноважень.

Діяльність поліції, пов'язана із захистом і обробкою персональних даних, здійснюється на підставах, визначених Конституцією України, Законом України «Про захист персональних даних», іншими законами України.

Поліція зобов'язана письмово інформувати митні органи про виявлення нецільового використання та/або передачі транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України чи поміщених у митний режим транзиту, у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такі транспортні засоби на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також про виявлення розкомплектування таких транспортних засобів.

Інформаційно-аналітичне забезпечення в діяльності підрозділів досудового розслідування Національної поліції України посідає дуже важливе місце та є комплексом організаційних, правових і технологічних засобів, які забезпечують процес збирання, отримання, обробки, поширення, аналізу та використання інформаційних ресурсів, необхідних для виконання визначених чинним законодавством завдань і функцій цих органів.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції України залежно від підпорядкування здійснюється на трьох рівнях. Перший рівень – центральний, що інтегрує інформаційні підсистеми поліції загальноповідомчого значення та галузевих служб Національної поліції України. На цьому рівні інтегрується інформація, що використовується для аналізу, планування, ухвалення рішень і проведення у межах оперативно-розшукових, слідчих та інших спеціальних заходів із протидії злочинності. Другий рівень – регіональний, що охоплює інформаційні обліки, які є складовими загальноповідомчих інформаційних підсистем і використовуються обласними службами Національної поліції. У складі таких баз (банків) даних регіонального рівня інтегрується інформація, що має регіональний характер і містить дані про надзвичайні події, кримінальні та адміністративні правопорушення. Третій рівень – місцевий, що охоплює інформаційні обліки, які є складовими загальноповідомчих інформаційних підсистем і використовуються у міських, районних підрозділах, слідчих та інших підрозділах Національної поліції.

Інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність дій на основі концепцій, методів, засобів і нормативно-методичних матеріалів для збору, накопичення, обробки й аналізу даних з метою обґрунтування та ухвалення рішень.

Згідно із положеннями ст. 1 закону України від 02.10.1992 № 2657-XII «Про інформацію» «джерелами інформації є передбачені або встановлені Законом носії інформації: документи та інші носії інформації, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, а також повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи». У свою чергу, «документ – це передбачена Законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві». З поняттями «джерело інформації» та «документ» пов'язаний термін «носій інформації (даних)», який у науковій літературі визначається як матеріальний об'єкт, призначений для зберігання даних.

Таким чином, у системі суб'єктно-об'єктних відносин інформаційної діяльності джерелом інформації вважається будь-який об'єкт, де накопичуються повідомлення, дані, що в подальшому використовуються суб'єктами інформаційних відносин (державними організаціями, посадовими та юридичними особами, громадянами) та впливають на їхню поведінку.

Перелік форм діяльності поліції в рамках інформаційно-аналітичної діяльності є вичерпним, але для аналізу, планування, ухвалення рішень і проведення оперативно-розшукових, слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних і спеціальних заходів у рамках розслідування у кримінальному провадженні і для успішної протидії злочинності формується та працює система криміналістичної реєстрації в Україні (система баз (банків). Криміналістична реєстрація – це цілеспрямований систематичний облік певних об'єктів для подальшого використання реєстраційних даних під час розслідування кримінальних правопорушень, розшуку підозрюваних, обвинувачених і речових доказів, з'ясування обставин, що супроводжують кримінальне правопорушення. Систему криміналістичної реєстрації утворюють різні види криміналістичних обліків.

Криміналістичний облік – це система реєстрації, систематизації та зосередження об'єктів або відомостей про них за їх ідентифікаційними ознаками з метою використання облікових даних для розкриття та попередження кримінальних правопорушень, що ґрунтується на наукових даних та узагальненнях практики протидії злочинності. Криміналістичні обліки створюються структурними підрозділами поліції відповідно до Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 03.11.2015 № 1343.

Безпосереднім призначенням криміналістичної реєстрації є утворення попередніх умов для ідентифікації об'єктів, що реєструються, й узяття про них довідок. За допомогою реєстраційних даних здійснюється розшук та ідентифікація об'єктів, що перевіряються. Кожний вид криміналістичного обліку – це фактично інформаційно-пошукова система, тому ведення й використання криміналістичних обліків передбачає широке застосування інформаційних технологій та можливостей ЕОМ.

Система криміналістичного обліку складається із різних його видів. Залежно від завдань, які вирішують, криміналістичні обліки поділяються на оперативно-пошукові та інформаційно-довідкові, а залежно від рівня концентрації інформації – на центральні, регіональні та місцеві.

Оперативно-пошукові обліки містять об'єкти і дані, безпосередньо пов'язані з подією кримінального правопорушення, як правило, вилучені під час оглядів місця події або під час проведення оперативних заходів та слідчих (розшукових) дій. До них належать дактилоскопічні обліки, колекції слідів злому, взуття, транспортних засобів, волокон, замків і ключів, підроблені рецепти і бланки документів, кулегільзотеки, колекції суб'єктивних портретів та ін.

Інформаційно-довідкові обліки (колекції та картотеки) комплектуються об'єктами й даними, безпосередньо не пов'язаними з подією кримінального

правопорушення й отриманими у результаті накопичення відомостей інформаційного характеру. Об'єктами інформаційно-довідкових колекцій і картотек можуть бути зразки різноманітних виробів, малюнки, фотографії, таблиці, каталоги тощо.

Центральні обліки здійснюються Державним науково-дослідним експертно-криміналістичним центром МВС України (ДНДЕКЦ). У межах центральних обліків утворено інформаційно-довідкові колекції зразків документів суворого обліку, цінних паперів та грошей, зброї та боєприпасів, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, рельєфних підшов взуття, інструментів, що використовуються для зломів, лакофарбових покриттів, вибухових пристроїв і речовин, протекторів шин, волокон і волосся, пально-мастильних матеріалів, підроблених номерів вузлів, деталей та агрегатів автотранспорту тощо.

Регіональні та місцеві обліки здійснюють науково-дослідні експертно-криміналістичні центри (НДЕКЦ).

Поряд із центральною, регіональною та місцевими системами обліків запроваджено також оперативно-довідковий і дактилоскопічний обліки, що функціонують на центральному і регіональному рівнях відповідно до Інструкції про порядок формування, ведення та використання оперативно-довідкового і дактилоскопічного обліку в органах поліції (установах) кримінально-виконавчої системи України, затвердженої наказом МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 23.08.2002 № 823/188.

Відповідно до положень ст. 2 закону України від 01.06.2010 № 2297-VI «Про захист персональних даних» персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

Керуючись положеннями Конституції України та КПК, у необхідних випадках, пов'язаних із таємницею приватного життя осіб, слідчий або прокурор попереджають учасників кримінального провадження, яким стали відомі відомості досудового розслідування у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості, а також роз'яснюють наслідки незаконного їх розголошення.

Таким чином, таємниця досудового розслідування – це важлива умова встановлення істини, яка в багатьох випадках є передумовою захисту сфери особистого життя людей, що стали учасниками процесу. Тому забезпечення нерозголошення даних кримінального провадження є не тільки однією з гарантій встановлення істини, але й захистом прав і свобод людини.

2. Принципи діяльності поліції. Спільні проекти з громадськістю

Розділ II Закону України «Про Національну поліцію» закріплює принципи діяльності поліції.

Так, у статті 6 Закону закріплений принцип «**Верховенство права**».

Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Верховенство права – це панування права в суспільстві, яке вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо.

Принцип верховенства права означає, що свобода громадян має забезпечуватись таким правовим порядком, коли ніхто не змушує робити чогось, не передбаченого законом, а людина, її права і свободи визнаються найвищою цінністю. Принцип верховенства права означає також, що не держава утворює право, а право є основою життєдіяльності та існування держави в особі її органів, інших організацій та посадових осіб.

Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а містить у собі інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Усі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою знайшла відображення в Конституції України.

У діяльності поліції особливого значення набуває такий аспект принципу верховенства права, як пріоритетність прав людини, оскільки саме у цій сфері правових відносин вони можуть бути суттєво обмежені. У зв'язку з тим частина 1 статті 6 визначає, що діяльність поліції здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Це положення прямо впливає зі ст. 3 Конституції України, відповідно до якої права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Принцип верховенства права вперше на національному рівні був закріплений у п. 1 ст. 8 Конституції України. Розуміння його сутності знайшло своє відображення у тлумаченні, яке було надано Пленумом ВСУ у п. 1 постанови від 01.11.1996 № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя».

Відповідно до ч. 1 ст. 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права, згідно з яким:

- Конституція України має найвищу юридичну силу;
- закони та інші нормативно-правові акти ухвалюються на основі Конституції України і повинні відповідати їй;
- норми Конституції України є нормами прямої дії;
- звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.

Якщо звернутися до європейської практики, сутність верховенства права розкрито у доповіді «Про верховенство права» на 86-му пленарному засіданні

Венеціанської комісії 25–26.03.2011. Відповідно до підходів Венеціанської комісії виділяють такі складові верховенства права:

- доступ до закону (положення закону повинні бути зрозумілими, чіткими та передбачуваними);
- вирішення питань про юридичні права повинно, як правило, здійснюватися виключно на підставі закону;
- рівність перед законом;
- влада повинна реалізовуватися відповідно до закону, справедливо та розумно;
- права людини повинні бути захищені; мають існувати засоби для врегулювання спорів без невикористаних витрат та відстрочок;
- наявність справедливого суду;
- держава повинна дотримуватися своїх зобов'язань у рамках як міжнародного, так і національного права.

Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, утвореного 21.01.1959, який діє на основі Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У преамбулі цієї Конвенції верховенство права визнається як принцип, що об'єднує країни – учасниці Ради Європи. У своїх рішеннях Суд неодноразово звертається до зазначеного у преамбулі Конвенції принципу і, вважаючи його одним з основоположних принципів функціонування країн-учасниць, надає йому тлумачення під час вирішення справ.

На конференції Віденського саміту глав держав і урядів держав – членів Ради Європи у жовтні 1993 року було ухвалено рішення про створення нового Європейського суду з прав людини, який розпочав свою роботу 01.11.1998.

Головним завданням ЄСПЛ є розгляд заяв, поданих особами, які скаржаться на порушення своїх прав, викладених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції.

Особливість цього договору полягає в тому, що Конвенція підлягає застосуванню разом із рішеннями ЄСПЛ, в яких містяться тлумачення її положень. Крім того, у законі України від 23.02.2006 № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» вказується на обов'язок держави виконати рішення ЄСПЛ у справах проти України з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї з упровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини, зі створенням передумов для зменшення кількості заяв до ЄСПЛ проти України.

Природа рішень ЄСПЛ обумовлюється певними факторами: а) правові позиції, що містяться в них, мають нормативний характер; б) у рішеннях дається тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї; в) самі рішення мають правозастосовний характер, оскільки в них міститься рішення з конкретної справи.

Стаття 7 Закону «Дотримання прав і свобод людини».

Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних кримінальних правопорушень, вчинених поліцейськими.

У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

Права і свободи людини і громадянина – це певні можливості особи, необхідні для її існування і розвитку, які визнаються невід'ємними, мають бути загальними й рівними для кожного, забезпечуватись і захищатись державою в обсязі міжнародних стандартів. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Зазначені конституційні приписи є основоположними для діяльності органів поліції, їх закріплено в чинному адміністративному та кримінальному, кримінально-процесуальному законодавстві.

Принцип дотримання прав і свобод людини передбачає:

- закріплення прав та свобод людини системою нормативно-правових актів;
- відповідність проголошених прав і свобод міжнародно-правовим стандартам;
- наявність універсального характеру прав і свобод, необхідних для

цивілізованої життєдіяльності людини;

- створення засобів реалізації декларованих прав і свобод, що становлять поняття механізму;
- закріплення конституційного обов'язку держави щодо захисту прав та свобод людини;
- єдність прав та обов'язків суб'єктів, коли право одного є межею свободи іншого, а обов'язок визнається основною гарантією реалізації суб'єктивного права;
- неможливість використання прав і свобод людини проти державного ладу та інтересів суспільства.

У Стратегії розвитку органів внутрішніх справ від 22.10.2014 (розділ II «Вимоги суспільства до поліції як ключової ланки МВС») зазначено, що:

- поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності в демократичному суспільстві;
- поліція має впроваджувати процедури та нормативні акти, які унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань, забезпечують захист затриманих осіб від катування та жорстокого поводження;
- у поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ; випадки застосування сили та фізичного примусу мають суворо регламентуватися детальними нормативними приписами, у переважній більшості санкціонуватися і ретельно розглядатися керівництвом поліції спільно з іншими органами, що контролюють діяльність поліції.

У міжнародно-правовій практиці загальний масив нормативно-правових актів, які регламентують забезпечення прав і свобод людей, становлять Загальна декларація прав людини 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року, Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 року.

Основним правовим документом міжнародного характеру у сфері функціонування правоохоронних органів є Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12.1979, ухвалений у рамках ООН. У цьому Кодексі розроблено етичні норми поведінки для поліції та інших правоохоронних органів. В основі Кодексу – твердження про те, що особи, які здійснюють поліцейські функції, повинні поважати й захищати права людини стосовно всіх осіб. Кодекс забороняє застосування тортур, а також корупційних дій та передбачає, що сила може застосовуватися тільки в разі крайньої потреби. У документі наголошується на збереженні в таємниці інформації конфіденційного характеру.

Відповідно до частини 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини під час здійснення своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлено законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві.

У ст. 64 Основного Закону зазначено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Такими обмеженнями може бути необхідність:

- запобігти злочинів чи його перепинити;
- урятувати життя людей та майна, здійснити безпосереднє переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину;
- з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи;
- забезпечити інтереси національної безпеки, територіальну цілісність, громадський порядок, економічний добробут;
- забезпечити охорону здоров'я і моральність населення, захистити репутацію або права і свободи інших людей;
- запобігти розголошенню інформації, одержаної конфіденційно;
- підтримати авторитет і неупередженість правосуддя тощо.

При цьому конкретні права і свободи громадян за загальним правилом мають такі ж само конкретні підстави їх обмеження. Тому не може бути обмежене, скажімо, право на свободу світогляду і віросповідання необхідністю з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, а право на недоторканість житла – необхідністю запобігти розголошенню інформації, одержаної конфіденційно.

Інші, крім зазначених вище, обмеження прав і свобод можуть встановлюватися лише в умовах воєнного або надзвичайного стану та завжди мають визначено тимчасовий характер.

Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його запровадження та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначаються законом України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану».

Зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану визначаються законом України від 16.03.2000 № 1550-III «Про правовий режим надзвичайного стану».

В умовах воєнного та надзвичайного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, зазначені у ч. 2 ст. 64 Конституції України, зокрема:

право мати рівні з іншими конституційні права і свобода та бути рівними перед законом;

право громадянина України не бути позбавленим громадянства і права змінити громадянство; право не бути вигнаним за межі України та право не бути

виданим іншій державі; право на піклування та захист з боку держави під час перебування за кордоном;

право на життя і право захищати своє життя та здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань; право кожної людини звертатися до держави з вимогою захистити її життя;

право кожного на повагу до його гідності й право не бути підданим катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню; право не бути підданим без власної згоди медичним, науковим чи іншим дослідям;

право на свободу та особисту недоторканність; право не бути заарештованим або триматися під вартою інакше ніж за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах і в порядку, встановлених законом;

право кожного заарештованого чи затриманого зразу ж звати мотиви арешту чи затримання, з моменту затримання мати право на захист і користуватися правовою допомогою захисника;

право на звернення;

право на судовий захист прав і свобод людини тощо.

Поліція здійснює свою діяльність на основі дотримання та поваги прав і свобод людини та громадянина. Діяльність, що обмежує права і свободи громадян, негайно припиняється, якщо буде досягнута законна мета або з'ясувалося, що ця мета не може або не повинна досягатися шляхом обмеження прав і свобод громадян. У всіх випадках обмеження прав особистості припиняється після досягнення мети обмеження відповідного права. У ст. 29 «Вимоги до поліцейського заходу» закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Конституція України забороняє протиправні дії, які безпосередньо порушують права на людську гідність, а саме:

катування;

жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження;

застосування жорстоких, нелюдських, таких, що принижують людську гідність, покарань;

використання людини (без її волі) для наукових, медичних чи інших дослідів.

Згідно з Конституцією України кожен:

має право на повагу до його гідності, не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню (ст. 28);

має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ст. 55).

Згідно з Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (Конвенцію ратифіковано указом Президії Верховної Ради Української РСР від 26.01.1987 № 3484-XI) термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі

навмисне заподіюються сильний біль або страждання (фізичне чи моральне) щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими або іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, з їх відома чи з їх мовчазної згоди. У цей термін не охоплює біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи які спричиняються ними випадково.

Жодні виняткові обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Відповідно до ст. 3 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (ратифікованої законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР) жодна людина не може зазнавати катувань чи нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження чи покарання.

У свою чергу, Європейською конвенцією про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (ратифікованою законом України від 24.01.1997 № 33/97-ВР) створюється Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Комітет шляхом здійснення інспекцій перевіряє поводження з позбавленими волі особами з метою посилення у разі необхідності захисту таких осіб від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їхню гідність, поводження чи покарання.

Судова практика європейських судів, зокрема Європейського суду з прав людини, визначила, що під жорстоким поводженням слід розуміти певну тяжкість фізичного болю або душевних страждань. У випадку катувань їх рівень є дуже високим. Такий біль або страждання завдаються за допомогою спеціальних методів або через створення конкретних обставин.

Катування, жорстоке, нелюдське поводження тощо мають місце тоді, коли біль і страждання спричиняються державними посадовими або іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, відома або їх мовчазної згоди.

У Стратегії розвитку органів внутрішніх справ (розділ II, п. 3) зазначено, що поліція має впроваджувати процедури та нормативні акти, які унеможливають здійснення свавільних арештів та затримань, забезпечують захист затриманих осіб від катування та жорстокого поводження. У поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. Випадки застосування сили та фізичного примусу мають суворо регламентуватись детальними нормативними приписами, у переважній більшості санкціонуватись і ретельно розглядатись керівництвом поліції спільно з іншими органами, що контролюють діяльність поліції.

У Загальній декларації прав людини, ухваленій Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948, проголошується, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах (ст. 1), що кожна людина повинна мати всі права та

свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища (ст. 2). Положення ч. 5 цієї статті щодо заборони у діяльності поліції будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками повністю відповідає:

а) частинам 1, 2 ст. 24 Конституції України, згідно з якими громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

б) частині 1 ст. 21 Хартії основних прав Європейського Союзу від 07.12.2000, якою встановлено заборону дискримінації будь-якого виду, зокрема за ознаками статі, раси, кольору шкіри, етнічного чи соціального походження, генетичних характеристик, мови, релігії, політичних або інших поглядів, належності до національної меншини, майнового стану, походження, обмеженої працездатності, віку або сексуальної орієнтації;

в) статті 14 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, відповідно до якої користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншою ознакою.

Стаття 8 Закону «**Законність**».

Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази.

Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Основоположним принципом діяльності органів поліції є законність. Законність – всеохоплююче поняття, яке розповсюджує свою дію на всіх без винятку суб'єктів права, жодного з яких не може бути виключено зі сфери дії законності. Принцип законності передбачає суворе й неухильне дотримання та виконання закону всіма без винятку працівниками поліції. Законність означає, що під час здійснення поліцейськими своїх функцій немає місця суб'єктивізму і свавілля. Згідно з принципом законності всі превентивні заходи й заходи реагування на правопорушення мають відповідати вимогам закону. Будь-яке обмеження прав, свобод і законних інтересів громадян, а також прав і законних інтересів громадських об'єднань, організацій і посадових осіб є допустимим тільки на підставах та в порядку, передбачених законодавством.

Принцип законності розглядається, як правило, у трьох аспектах, які містяться у Стратегії розвитку органів внутрішніх справ від 22.10.2014:

- відповідність нормативної бази вимогам закону;
- відповідність процедур вимогам закону;
- забезпечення законності дій персоналу.

Законність безпосередньо пов'язана з правопорядком. Ці поняття дуже близькі, і їх часто ототожнюють. Правопорядок – ширше поняття. Воно охоплює систему правових демократичних законів, функціональні права і обов'язки (правовий статус) державних органів, організацій і громадян, процес (режим) точного і неухильного дотримання та виконання чинних нормативно-правових актів (права) і систему правовідносин, які склалися в результаті такої реалізації.

Законність у діяльності Національної поліції можна розглядати і як метод, який означає, що:

- 1) органи і посадові особи поліції під час здійснення своєї діяльності, розробляючи і приймаючи рішення, спираються на принципи і вимоги законності;
- 2) в організації реалізації ухвалених рішень вони не виходять за межі своєї компетенції;
- 3) під час здійснення контролю і нагляду за законністю дій учасників суспільних відносин вони додержуються правових процедур, використовують правові засоби і способи.

Метод законності є основою для застосування інших методів державного управління: організації, примусу, виховання, контролю тощо. Він передбачає високий рівень правової культури й одночасно є засобом підвищення рівня загальної та правової культури.

У ч. 1 ст. 60 Конституції України закріплено: «Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази».

Наказ – це видана в належній формі відповідною особою в межах її компетенції офіційна обов'язкова вимога виконати чи не виконати підлеглому якісь дії.

Кримінальний кодекс України (ч. 2 ст. 41) визначає, що наказ або розпорядження буде законним за таких умов: вони мають бути видані відповідною особою в належному порядку в межах її компетенції; наказ чи розпорядження мають не суперечити чинному законодавству й не порушувати конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Виконання наказу згідно з чинним законодавством буде законним за таких умов: виконавцем наказу чи розпорядження може бути лише особа, підлегла особі, яка видала наказ чи розпорядження; наказ або розпорядження, належним чином видані, є обов'язковими для виконавця; виконання наказу чи розпорядження не завдало шкоди правоохоронюваним інтересам; наказ або розпорядження не повинні бути заздалегідь незаконними для виконавця.

Явна незаконність наказу чи розпорядження означає, що виконавець знає про їх явно незаконний, злочинний характер або має знати про це на підставі покладених на нього юридичних обов'язків (наказ застосовувати зброю під час припинення спонтанного мітингу).

Особа, котра відмовилася виконати явно злочинний наказ або розпорядження, не підлягає кримінальній відповідальності. Особа, яка виконала явно злочинний наказ чи розпорядження, за діяння, вчинені на виконання такого наказу або розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах, як і керівник, чие волевиявлення вона виконала. Особа, яка знає про злочинність наказу чи розпорядження, однак виконує його внаслідок примусу, підлягає кримінальній відповідальності за правилами, передбаченими ст. 40 КК України.

Якщо особа не усвідомлювала та не могла усвідомити злочинного характеру наказу чи розпорядження, відповідальності підлягає тільки особа, котра видала злочинний наказ чи розпорядження. Водночас учинення злочину внаслідок порушення умов правомірності виконання наказу або розпорядження може бути визнано обставиною, що пом'якшує покарання.

Стаття 9 Закону «Відкритість та прозорість».

Поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України.

Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом.

Поліція може оприлюднювати (поширювати) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законом.

Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на веб-порталі центрального органу управління поліції. Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом.

Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Прозорість – це функціональна характеристика органів Національної поліції, що визначається мірою обізнаності громадян стосовно сутнісних проявів матеріальної і процесуальної сторони її діяльності, а також зрозумілості широкій громадськості її обумовленості, змісту і сенсу; проявляється в тому, що окремі громадяни та/або групи людей, на які поширюються або яких так чи інакше стосуються рішення або дії Національної поліції, мають бути якнайповніше обізнані з ними і тим, в який спосіб вони будуть здійснені.

Відкритість визначається мірою безпосередньої участі громадян у діяльності Національної поліції. Вона проявляється у забезпеченні активного й реального впливу громадян на зміст публічно-управлінської діяльності через висунення вимог перед поліцією щодо ухвалення певних рішень, здійснення дій або утримання від них.

Органи державної влади й органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати засобам масової інформації повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених законом України «Про державну таємницю», не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися в їх виробничий процес. Розрив чи змішування змісту офіційної інформації, що оприлюднюється, коментарями засобу масової інформації або журналістом не допускається.

Відповідно до змісту ст. 86, 88 Закону України «Про Національну поліцію», з метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції. Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією і територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями. Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні й аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

Крім цього, керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення. Керівники територіальних органів поліції з метою підвищення авторитету та довіри населення до поліції повинні систематично інформувати громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

Одним із головних показників рівня демократії в країні є забезпечення доступу до публічної інформації. Значення доступу громадян до інформації державного сектора як засобу забезпечення прозорості уряду та участі громадян у демократичному процесі визнається в Європі щонайменше з 1946 року, коли на першій сесії Генеральної Асамблеї ООН (1946 р.) свободу інформації було проголошено як фундаментальне право людини, критерієм усіх свобод (Резолюція 59 (I)). Основними документами, які визначають міжнародні стандарти права на доступ до публічної інформації, на сьогодні є такі: 1) Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів від 18.06.2009; 2) Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (ратифікована законом України від 06.07.1999 № 832-XIV); 3) рекомендація № 854 (1979 р.) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про доступ громадськості до інформації, що є в розпорядженні державних органів, і свободу інформації»; 4) резолюція № 1165

(1998 р.) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про право на недоторканість приватного життя»; 9) практика Європейського суду з прав людини тощо.

Основи реалізації права на доступ до публічної інформації закріплено у ст. 32 Конституції України, яка проголошує, що громадяни мають право на інформацію. Кожний громадянин має право ознайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах та організаціях з відомостями про себе, які є державною або іншою захищеною законом таємницею. Відповідно до ч. 3 ст. 34 Конституції право на доступ до інформації може бути обмежено законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або підтримки авторитету і неупередженості правосуддя.

Верховною Радою України в досліджуваному аспекті було ухвалено закон від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» та нову редакцію закону «Про інформацію», які повною мірою відповідають визнаним міжнародним стандартам доступу до інформації. Закон «Про доступ до публічної інформації» закріплює основні принципи інформаційних відносин, а саме: гарантованість права на інформацію, відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією, достовірність і повнота інформації, свобода вираження поглядів і переконань, правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, захищеність особи від втручання в її особисте і сімейне життя. Цей Закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

Існують також відповідні підзаконні акти, що регламентують і деталізують певні процедури та дії, передбачені базовими законами, – постанови Кабміну України від 13.07.2011 № 740 «Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію», від 25.05.2011 № 583 «Питання виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» в Секретаріаті Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органах виконавчої влади», від 04.01.2002 № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».

Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена у процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених законом України «Про доступ до публічної інформації». Публічна інформація може мати текстове, числове, графічне вираження чи бути виражена вербальними засобами тощо. Вона може бути зафіксована на будь-якому матеріальному (не лише паперовому) носії інформації.

Відповідно до ст. 19 закону України «Про доступ до публічної інформації» запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту. Згідно зі ст. 23 закону України «Про доступ до публічної інформації» запитувач має право оскаржити: 1) відмову в задоволенні запиту на інформацію; 2) відстрочку задоволення запиту на інформацію; 3) ненадання відповіді на запит на інформацію; 4) надання недостовірної або неповної інформації; 5) несвоєчасне надання інформації; 6) невиконання розпорядниками обов'язку оприлюднювати інформацію відповідно до ст. 15 цього Закону; 7) інші рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації, що порушили законні права та інтереси запитувача.

За режимом доступу публічна інформація поділяється на відкриту та з обмеженим доступом. Публічна інформація є відкритою, крім випадків, установлених законом. Що стосується публічної інформації з обмеженим доступом, то нею згідно із Законом є конфіденційна, таємна та службова інформація.

Конфіденційною є інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. При цьому не може бути віднесена до конфіденційної інформація, що була отримана або створена розпорядниками інформації.

Таємною є інформація, доступ до якої обмежується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя і лише за умови, що розголошення цієї інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам або шкода від оприлюднення такої інформації може переважити суспільний інтерес в її отриманні.

Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну чи банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю.

Службовою є інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки та рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом ухвалення рішень і передують публічному обговоренню та/або ухваленню рішень, а також інформація, зібрана в процесі оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Перед тим, як обмежити доступ до певного виду публічної інформації, необхідно «протестувати» її на відповідність сукупності трьох вимог, визначених ч. 2 ст. 6 закону України «Про доступ до публічної інформації»:

обмеження здійснюється виключно для захисту одного з таких інтересів: національна безпека, територіальна цілісність, громадський порядок, запобігання

заворушенням чи злочинам, охорона здоров'я населення, захист репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню конфіденційно одержаної інформації, підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

шкода від оприлюднення інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Предметом суспільного інтересу вважається, зокрема, інформація, яка: свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману; свідчить про шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб.

Частина 3 ст. 9 закону України «Про доступ до публічної інформації» визначає, що перелік відомостей, які становлять службову інформацію, складений суб'єктом владних повноважень, не може обмежуватись у доступі, тобто такий перелік не може належати до інформації з обмеженим доступом.

Міжнародні стандарти, на яких базується закон України «Про доступ до публічної інформації», розглядають доступ у пасивному й активному аспектах.

Пасивний аспект доступу (з боку органу влади) передбачає відповідь органу на запит від особи/групи осіб, забезпечення їх участі в засіданні колегіальних органів, надання можливості ознайомитися з публічною інформацією в органі влади.

Активний аспект доступу (з боку органу влади) передбачає забезпечення права на доступ до публічної інформації шляхом її оприлюднення розпорядником безвідносно волі певної особи щодо отримання такої інформації. Перевага такого доступу для особи полягає в тому, що їй достатньо відкрити веб-сайт чи газету, підійти до стенда або бути присутнім на засіданні й отримати раніше оприлюднену інформацію. Крім того, такий доступ є маловитратним (наприклад, вартість примірника газети, проїзд до відповідного стенда, оплата доступу до Інтернету).

Основний перелік інформації, який має оприлюднити розпорядник, зазначено у ст. 15 закону України «Про доступ до публічної інформації». Це інформація інституційного характеру (назва, функція, мета тощо), про структуру та контакти (перелік і контакти відповідальних осіб за певні напрями роботи), про правові акти та засідання, про адміністративні послуги, що надаються органом, про взаємодію з громадськістю і громадянами (громадська рада, громадські експертизи), щодо роботи із запитами та зверненнями громадян, інформація звітного характеру, інша інформація, пов'язана з діяльністю органу виконавчої влади (закупівля товарів, інформація про бази персональних даних тощо).

Зауважимо, що Закон містить застереження щодо веб-сайтів. У випадку, якщо орган державної влади або орган місцевого самоврядування має офіційний веб-сайт (у домені gov.ua або за адресою, визначеною відповідним актом органу), він зобов'язаний забезпечити оприлюднення інформації, передбаченої ст. 15, зі вказанням дати оприлюднення документа і дати оновлення інформації.

Офіційний сайт МВС України розміщено за веб-адресою: <http://www.mvs.gov.ua>.

Офіційний сайт Національної поліції України розміщено за веб-адресою: <http://www.npu.gov.ua>.

Органи виконавчої влади, що є розробниками проектів нормативно-правових актів, проводять їх громадське обговорення відповідно до § 42 Регламенту Кабінету Міністрів України та п. 5 Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабміну України від 03.11.2010 № 996.

Відповідно до § 52 Регламенту Кабінету Міністрів України Секретаріат Кабінету Міністрів проводить експертизу (фахову і юридичну) поданого до Кабміну проекту акта. Під час опрацювання проекту акта в Секретаріаті Кабміну не допускається внесення поправок, які змінюють суть проекту або окремих його положень.

Стаття 10 Закону **«Політична нейтральність»**.

Поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності.

Поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.

В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність.

Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження у політичних цілях.

Стаття 36 Конституції України визнає за громадянами право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Поліція стоїть на захисті прав та свобод будь-якої людини незалежно від її політичних переконань та партійної приналежності, водночас поліція має підстави для притягнення до відповідальності будь-якої особи, яка вчинила правопорушення чи злочин.

Регламентація діяльності політичних партій визначається законом України від 05.04.2001 № 2365-III «Про політичні партії». Політична партія – це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Для забезпечення дотримання працівниками поліції під час виконання своїх обов'язків принципу політичної нейтральності п. 4 ст. 61 цього Закону забороняє поліцейському бути членом політичної партії. У ст. 6 Закону також міститься положення про те, що працівники органів внутрішніх справ не можуть бути членами політичних партій.

Порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань визначаються законом України від 22.03.2012 № 4572-VI «Про громадські об'єднання». Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка.

Усі дії працівників поліції мають бути вмотивовані тільки законом, а не диктуватися політичними партіями чи громадськими об'єднаннями. Це положення чітко відображає і ст. 62 цього Закону, яка закріплює, що ніхто не має права покласти на поліцейського виконання обов'язків, не визначених законом. Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення поліцейському або в інший спосіб втручатися в законну діяльність поліцейського, у тому числі діяльність, пов'язану з кримінальним провадженням або провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Політична партія може мати партійну символіку, до якої належать партійний гімн, прапор, розпізнавальний знак і девіз. Символіка політичної партії затверджується уповноваженим статутним органом політичної партії у порядку, визначеному її статутом. Опис символіки повинен містити інформацію про кольори, масштаби та пропорції елементів символіки (ст. 9 закону України «Про політичні партії»).

Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи може мати власну символіку (емблему, інший розпізнавальний знак, прапор), яка затверджується відповідно до його статуту і підлягає реєстрації у порядку, встановленому постановою Кабміну України від 19.12.2012 № 1209 «Про реєстрацію символіки громадського об'єднання».

Одним із стратегічних напрямів реформування органів внутрішніх справ України є деполітизація. З огляду на це закон України «Про Національну поліцію» забороняє у підрозділах МВС провадження політичної діяльності та використання будь-яких предметів чи техніки, що мають символіку політичних партій.

Згідно зі ст. 4 закону України «Про політичні партії» органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам і працівникам поліції заборонено виокремлювати у своєму ставленні певні політичні партії чи надавати їм привілеї, а також сприяти політичним партіям, якщо інше не передбачено законом, у провадженні їх діяльності.

У п. 3 розділу III Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України вказано, що представникам політичних сил має бути заборонено здійснювати будь-яку політичну діяльність у службових приміщеннях МВС, а також запрошувати персонал як експертів або консультантів без погодження з міністром внутрішніх справ.

Рекомендації, ноти підтримки або протесту, декларації та політичні заяви, звичайно ж, можуть братися до уваги керівниками поліції під час ухвалення

управлінських рішень, проте лиш як додаткові аргументи (контраргументи) до вимог закону, на підставі яких діє поліція (п. 2 розділу II Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України).

Стаття 11 Закону «**Взаємодія з населенням на засадах партнерства**».

Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Дотримання принципу тісної співпраці та взаємодії поліції з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями є одним із напрямів удосконалення діяльності органів внутрішніх справ.

Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України (п. 7 розділу III) підкреслює, що основний пріоритет у роботі МВС – це встановлення виключно партнерських засад взаємодії з громадами в межах загальновизнаного у світі підходу «community policing» (діяльність поліції в інтересах громади).

Відповідно до ст. 1 закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування» територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища чи міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Законом України від 22.03.2012 № 4572-VI «Про громадські об'єднання» визначено, що громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Необхідність дотримання поліцією принципу взаємодії та співпраці з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями викладено також у наказах, інструкціях та інших відомчих нормативних актах МВС. Так, Положення про патрульну службу МВС, затверджене наказом МВС України від 02.07.2015 № 796, закріплює, що працівники патрульної поліції повинні діяти у співпраці та взаємодії з населенням і громадськими організаціями з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установлення довірчих відносин між поліцією та населенням. Текст цього документа також містить положення, що діяльність патрульної поліції здійснюється на засадах партнерства з фізичними та юридичними особами та організаціями з метою вирішення проблем і підвищення довіри до органів МВС.

Партнерство – процес впливу поліції та населення одне на одного, суттєвими ознаками якого є підтримання постійних зв'язків, обміну інформацією, взаємодопомога, співробітництво.

У цьому аспекті відмітимо, що громадяни мають право допомагати поліції в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю. Ця діяльність обумовлюється ст. 27, 55, 68 Конституції України, а також регламентується відповідними нормативними актами. Так, ст. 1 закону України від 22.06.2000 № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» передбачає, що громадяни України мають право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння правоохоронним органам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Для планування службової діяльності працівники МВС повинні аналізувати проблеми місцевого населення та окремих його груп. Пріоритет у діяльності поліції – не стільки реагування на кримінальні прояви, скільки участь у вирішенні всього комплексу проблем, які має населення конкретної місцевості у сфері дотримання закону.

Від поліції очікується прояв цікавості не лише до інформації, що стосується правопорушень, але й до потреб громадян, їх проблем та ускладнення стосунків, які становлять підґрунтя для загострення криміногенної ситуації (п. 7 розділу III Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України).

Авторитет поліції в суспільстві залежить передусім від довіри населення до правоохоронних органів як до захисників індивідуальних та суспільних інтересів.

Довіра населення до поліції – це схвальна оціночна реакція громадян на дії працівників правоохоронної діяльності, що проявляється в глибокому усвідомленні важливості та необхідності їх місії, доброзичливому, шанобливому ставленні, взаємодії та законослухняній поведінці. Довіра населення до поліції є наслідком оцінювання населенням ефективності її роботи та основою побудови партнерської взаємодії між працівником поліції та громадянином.

У п. 12 розділу IV Європейського кодексу поліцейської етики, що є додатком до рекомендації Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» вказано, що поліція повинна бути організована таким чином, щоб заслуговувати на публічну повагу як професійні поборники права і постачальники послуг для громадськості. Для того щоб завоювати довіру населення, поліцейському недостатньо лише діяти згідно із законом, але й необхідно також, крім цього, застосовувати закон гідно і з повагою до населення, бути професійним, неупередженим, чесним, добросовісним, справедливим, політично нейтральним та ввічливим.

Проект Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ зазначає, що підвищення довіри населення до діяльності органів внутрішніх справ є необхідною складовою комплексу заходів, спрямованих на розбудову МВС України як цивільного органу європейського зразка.

Для дослідження думки населення про роботу поліції мають бути залучені незалежні соціологічні служби.

Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58 визначає механізм проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції (далі – оцінка).

Основними завданнями проведення оцінки є отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій зміни рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що на них впливають.

Основними принципами проведення оцінки є об'єктивність опрацювання інформації про роботу органів і підрозділів Національної поліції, системність оцінювання якості їх роботи.

Індикатори, за якими здійснюється проведення оцінки, визначаються МВС.

Об'єктами оцінки є:

- рівень задоволення потреби населення в поліцейських послугах;
- процеси, що відбуваються в системі Національної поліції, та характеристики і результати її діяльності.

Оцінка проводиться незалежною соціологічною службою на підставі укладеного відповідно до Закону України “Про публічні закупівлі” договору з Національною поліцією:

- на загальнодержавному рівні - не рідше одного разу на рік;
- на територіальному рівні - у разі потреби.

На загальнодержавному рівні оцінюються органи і підрозділи Національної поліції, які складають систему Національної поліції відповідно до положень статті 13 Закону України «Про Національну поліцію», на територіальному рівні – структурні підрозділи Національної поліції, які входять до структури територіальних органів Національної поліції.

Національна поліція визначає:

- питання, за якими проводиться дослідження рівня довіри відповідно до повноважень Національної поліції, визначених Законом України «Про Національну поліцію»;
- строки проведення оцінки;
- у порядку, передбаченому Законом України «Про публічні закупівлі», незалежну соціологічну службу, яка проводитиме оцінку;
- ступінь репрезентативності соціальних груп населення;
- отримує підсумкову аналітичну інформацію про результати проведення оцінки;
- враховує результати проведення оцінки у своїй діяльності;
- готує звіт про результати проведення оцінки відповідно до вимог пункту 24 Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 (Офіційний вісник України, 2010 р., № 84,

ст. 2945);

- оприлюднює звіт про результати проведення оцінки на офіційних веб-сайтах МВС, Національної поліції та в інший прийнятний спосіб.

Незалежна соціологічна служба, яка проводить оцінку:

- готує;
- програму проведення дослідження;
- опитувальник за визначеними Національною поліцією питаннями;
- проводить дослідження рівня довіри населення до Національної поліції;
- узагальнює та аналізує результати дослідження, оцінює рівень довіри населення до Національної поліції;
- готує підсумкову аналітичну інформацію про результати проведення оцінки;
- надає Національній поліції підсумкову аналітичну інформацію про результати проведення оцінки.

Стаття 12 Закону «**Безперервність**».

Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

Принцип безперервності виражається у забезпеченні невідкладного здійснення поліцейських дій з охорони громадського порядку, прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави та протидії злочинності. Дотримуючись принципу безперервності, поліція перебуває в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації та інші події.

В органах поліції заяви і повідомлення реєструються в будь-який час доби в чергових частинах службовими особами відразу після їх надходження та вносяться до журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Прийняття заяв (повідомлень) незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних, особи заявника здійснює цілодобово, безперервно та невідкладно орган (підрозділ) поліції, до якого надійшла така інформація (п. 1 розділу II Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, який затверджений наказом МВС України від 08.02.2018 № 100).

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби зобов'язаний надати допомогу особам, які її потребують. Це положення закріплено у ч. 2 ст. 18 закону України «Про Національну поліцію» та у відомчих нормативних актах. Також, відповідно до пунктів 6 та 7 Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом МВС України від 08.02.2019 № 100, поліцейський незалежно від місця

свого перебування в разі виявлення або отримання інформації про кримінальне правопорушення та іншу подію чи звернення до нього громадян із заявою (повідомленням) невідкладно повідомляє про це за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» і зобов'язаний ужити заходів щодо запобігання правопорушенню, його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події.

Поліцейський у разі самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення, невідкладно, але не пізніше 24 годин рапортом доповідає про це керівникові органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки.

Здійснюючи функцію допомоги населенню, органи поліції діють не тільки як органи державного примусу, а і як органи, що надають суспільні послуги та здійснюють публічні повноваження у цій галузі.

Розгляд звернень до МВС стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань здійснюється органом поліції цілодобово й оперативно, в тому числі у неробочий час, святкові і вихідні дні. Загальні засади реалізації прав громадян на звернення до органів державної влади містяться у законі України від 02.10.1996 № 393/96-ВР «Про звернення громадян».

Приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені правопорушення та інші події є одним з обов'язків чергових частин Національної поліції, діяльність яких регламентує Інструкція з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 23.05.2017 № 440.

Безперервність дій поліції сприяє оперативному виявленню, попередженню, припиненню правопорушень та затриманню правопорушників.

У статті 89 Закону України «Про Національну поліцію» мова йде про **спільні проекти з громадськістю**.

Поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань.

Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.

Національна поліція України для покращення ефективності виконання покладених на неї завдань здійснює спільні проекти із громадськістю. Громадяни України або їх об'єднання можуть залучатись до здійснення спільних заходів, програм і проектів, наприклад у сфері публічної безпеки. Так, закон України від 22.06.2000 № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» регламентує порядок створення, функціонування та

взаємодію громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону з правоохоронними органами у напрямку боротьби зі злочинністю та адміністративними правопорушеннями. Ці формування залучаються до виконання покладених на Національну поліцію України правоохоронних функцій у сфері публічної безпеки.

Громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону здійснює свою діяльність на основі положення або статуту вказаного формування. До означеного статуту (положення) законодавець висунув низку вимог, зокрема у ньому обов'язково повинні міститись:

- назва, мета, завдання громадського формування та його юридична адреса;
- відомості про структуру формування та територію, в межах якої воно здійснюватиме свою діяльність;

- визначення порядку створення й діяльності керівних і виконавчих органів (штабів, координаційних рад, правлінь) та їх повноважень;

- вимоги та порядок прийняття інших громадян до громадського формування й вибуття з нього;

- статутні права та обов'язки членів громадського формування;

- джерела фінансування (надходження, порядок використання коштів);

- порядок відшкодування витрат на використання приватного автотранспорту або у разі завдання збитків майну члена громадського формування під час виконання ним своїх обов'язків;

- процедура внесення змін і доповнень до положення (статуту);

- порядок припинення діяльності громадського формування та вирішення питань, пов'язаних з його ліквідацією;

- порядок придбання й використанні майна громадського формування та його правовий статус.

Члени громадського формування можуть визначити самостійно й інші норми, які стосуються особливостей його створення та діяльності.

Положення (статут) узгоджується з керівництвом відповідного територіального Національної поліції, а також виконавчого органу ради, на території якої діятиме це громадське формування.

До завдань громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку віднесено:

- надання допомоги Національній поліції у забезпеченні публічної безпеки та порядку, попередженні адміністративних правопорушень та злочинів;

- інформування органів та підрозділів Національної поліції про злочини, вчинені або такі, що готуються, місця скупчення (концентрації) злочинних угруповань;

- сприяння Національній поліції у виявленні та розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій і громадян від злочинних посягань;

- участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху;

- боротьбу з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями, що вчиняються дітьми.

Громадяни та інші особи, що проживають (перебувають) на території України, можуть вступати у співпрацю із Національною поліцією. Відповідно до закону України від 06.09.2015 № 2807-IV «Про благоустрій населених пунктів» окремі представники громадськості можуть взаємодіяти із Національною поліцією шляхом виявлення порушення вимог благоустрою населених пунктів. Так, члени громади можуть поінформувати поліцейського про порушення заборони встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху без погодження з відповідними органами Національної поліції.

Оцінювання якості роботи Національної поліції здійснюється на підставі показників, що характеризують рівень довіри населення до правоохоронного органу, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, відображають результати їх службової діяльності, реальний стан злочинності в державі та її окремих регіонах і спираються на об'єктивні статистичні дані.

Співпраця між поліцією та громадськістю, спрямована на виявлення й усунення проблем, пов'язаних зі здійсненням поліцейської діяльності, може відбуватись у рамках загальнодержавних та місцевих програм. Так, за програмою «Сто днів якості Національної поліції» проводились незалежні соціологічні дослідження думки населення про роботу поліції. У цих дослідженнях ключовими показниками були:

- динаміка довіри населення до територіальних управлінь Національної поліції;

- оцінка громадянами почуття власної безпеки в районі проживання;

- оцінка рівня корупції у підрозділах поліції;

- рівень задоволеності потерпілих і свідків злочинів роботою поліції під час їх виклику та первинного контакту на місці події;

- оцінка оперативності реагування поліції на повідомлення про злочини та ефективності роботи з протидії злочинності.

У рамках цієї програми населення здійснювало оцінювання діяльності роботи Національної поліції.

Національна поліція України в особі дільничного офіцера поліції та інших проводить індивідуальні та загальні виховні й правові бесіди, відкриті лекції на зборах міської або селищної громади. Під час означених заходів поліцейський здійснює інформування населення про стан боротьби зі злочинністю, пропагує правові знання, налагоджує живий діалог для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань.

У рамках Національної програми правової освіти населення, затвердженої указом Президента України від 18.10.2001 № 992/2001, Національна поліція організовує проведення відкритих лекцій, семінарів, колоквіумів і круглих столів серед молоді у навчальних закладах.

3. Поліцейські заходи, особливості їх застосування під час виконання повноважень поліції

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи можна класифікувати наступним чином:

- ***Поліцейські превентивні заходи та заходи примусу.***

Превентивний (лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов’язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Примусовий – який здійснюється через натиск з чийогось боку, примушування. Поліція під час виконання повноважень, визначених законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

- ***Заходи реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України.***

Окрім поліцейських заходів зазначених в Законі України «Про Національну поліцію», поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені ч. 2 ст. 131 КПК України а саме:

1. *Виклик слідчим.* Слідчий під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника

кримінального провадження у встановлених КПК випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.

Слідчий під час досудового розслідування має право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Особа викликається до слідчого шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи.

Особа, що перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця ув'язнення.

Повістка про виклик неповнолітньої особи, як правило, вручається її батьку, матері, усиновлювачу або законному представнику. Інший порядок вручення повістки допускається лише у випадку, якщо це обумовлюється обставинами кримінального провадження.

Повістка про виклик обмежено дієздатної особи вручається її піклувальнику.

Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.

Повістка про виклик особи, яка проживає за кордоном, вручається згідно з міжнародним договором про правову допомогу, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого - за допомогою дипломатичного (консульського) представництва.

Особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом.

У повістці про виклик повинно бути зазначено:

- 1) прізвище та посада слідчого, який здійснює виклик;
- 2) найменування та адреса установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку;
- 3) ім'я (найменування) особи, яка викликається, та її адреса;
- 4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється виклик;
- 5) процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа;
- 6) час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаної особи;
- 7) процесуальна дія (дії), для участі в якій викликається особа;
- 8) наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу, та

здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження;

9) передбачені поважні причини, через які особа може не з'явитися на виклик, та нагадування про обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення;

10) підпис слідчого, який здійснив виклик.

Поважними причинами неприбуття особи на виклик є:

1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання;

2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення;

3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);

4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо;

5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;

6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;

7) несвоєчасне одержання повістки про виклик;

8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.

Якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, який був у встановленому порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі від 0,25 до 0,5 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

2. *Привід.* Відповідно до ст. 140 КПК привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час.

Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.

Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, осіб з інвалідністю першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю, а також осіб, які згідно із цим Кодексом не можуть бути допитані як свідки. Привід співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.

Виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції.

Ухвала про здійснення приводу оголошується особі, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу.

Особа, рішення про здійснення приводу якої прийнято слідчим суддею зобов'язана прибути до місця виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час у супроводі особи, яка виконує ухвалу.

У випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику. Застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи до місця виклику. Перевищення повноважень щодо застосування заходів фізичного впливу тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання.

3. *Затримання осіб.* КПК України передбачає три види затримання:

1) Законне затримання (ст. 207 КПК). Кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу:

- при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;
- безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

2) Затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК). Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

- якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;
- якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

3) Затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Це клопотання може бути подане:

1) одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою;

2) після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику;

3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю.

Також поліція з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення *уповноважена вживати заходів реагування на правопорушення, визначених в ст. 259 та 260 КУпАП:*

1. Доставлення порушника.

Відповідно до ст. 259 КУпАП, з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в поліцію, штабу громадського формування з охорони громадського порядку чи громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським або членом громадського формування з охорони громадського порядку. Доставлення порушника з числа кадрових співробітників розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки у присутності офіційного представника цього органу.

При вчиненні порушень правил користування засобами транспорту, правил щодо охорони порядку і безпеки руху, правил спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, правил пожежної безпеки, санітарних норм на транспорті порушника може бути доставлено уповноваженою на те особою в поліцію, якщо у нього немає документів, що посвідчують особу, і немає свідків, які б могли повідомити необхідні дані про нього.

Доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк. Перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони

громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш як одну годину, якщо не встановлено інше.

2. Адміністративне затримання особи.

Відповідно до ст. 261 КУпАП, про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

3. Особистий огляд і огляд речей.

Відповідно до ст. 264 КУпАП, особистий огляд може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції.

Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуванням і в присутності двох понятих тієї ж статі.

Огляд речей може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції. При вчиненні порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу поліцейські можуть провадити в установленому порядку огляд транспортних засобів.

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

4. Вилучення речей і документів.

Відповідно до ст. 265 КУпАП, речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів Національної поліції. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у

встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей - реалізують. Вилучені орден, медаль, нагрудний знак до почесного звання СРСР, почесного звання Української РСР, Почесної Грамоти і Грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, почесного звання України, відзнаки Президента України, нагородна зброя, після розгляду справи підлягають поверненню їх законному володільцеві, а якщо він невідомий, надсилаються відповідно до Адміністрації Президента України. Вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню поліцейськими.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

5. Тимчасове вилучення посвідчення водія.

Відповідно до ст. 265⁻¹ КУпАП, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

6. Тимчасове затримання транспортних засобів.

Відповідно до ст. 265⁻² КУпАП, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою, п'ятою та шостою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома)), статтями 122⁻⁵, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132⁻¹, 206⁻¹ КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для

зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

7. Відсторонення осіб від керування транспортними засобами та огляд на стан сп'яніння.

Відповідно до ст. 266 КУпАП, особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом

лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

- ***Інші заходи, визначені окремими законами.***

Наприклад, відповідно до ст. 18 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану», можуть вводитись додаткові заходи правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку, у реалізації яких поліція приймає безпосередню участь:

- 1) запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби);

- 2) перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках - проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;

- 3) заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату;

- 4) обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі;

- 5) тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій - також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;

- 6) заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку;

- 7) регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування;

- 8) особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі;

9) порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками, він зобов'язаний пред'явити особі документ, що посвідчує його повноваження.

Вимоги до поліцейських заходів

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Поліцейські заходи є законними, якщо вони передбачені у відповідних нормативних документах України. Тобто визначені в законодавчих актах, які визначають перелік та порядок застосування поліцейських превентивних заходів та заходів примусу:

- фізичний вплив (сила);
- застосування спеціальних засобів;
- застосування вогнепальної зброї.

Так у відповідності із ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

В Законі України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» визначено, що наказ є формою реалізації службових повноважень керівника, згідно з якими визначаються мета і предмет завдання, строк його виконання та відповідальна особа. Наказ має бути чітко сформульований і не може допускати подвійного тлумачення.

Наказ, прийнятий на основі Конституції та законів України і спрямований на їх виконання, віддається (видається) керівником під час провадження ним управлінської діяльності з метою виконання покладених на нього завдань та здійснення функцій відповідно до наданих повноважень.

Віддавати (видавати) незаконний наказ або такий, що не пов'язаний із службовою діяльністю поліції або виходить за межі посадових (функціональних) обов'язків керівника, забороняється.

Керівник відповідає за відданий (виданий) наказ, результати його виконання, відповідність його закону.

Наказ, відданий (виданий) з порушенням вимог закону або з перевищенням повноважень, є недійсним та підлягає скасуванню прямим керівником.

Поліцейському забороняється виконувати злочинний або явно незаконний наказ. У разі одержання наказу, що суперечить закону, підлеглий не повинен виконувати його, про що зобов'язаний невідкладно в письмовій формі доповісти керівнику, який віддав (видав) наказ, та своєму безпосередньому керівникові, а в разі наполягання на його виконанні - письмово повідомити про це прямому керівнику.

Виконання поліцейським злочинного або явно незаконного наказу, а також невиконання правомірного наказу тягнуть за собою відповідальність, передбачену цим законом.

Наказ вищих органів, керівників, посадових та службових осіб не може бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Згідно ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1979 р. вони можуть застосовувати силу тільки в разі крайньої необхідності й у тій мірі, в якій це потрібно для виконання їхніх обов'язків.

У Кодексі поведінки зазначено мету, задля досягнення якої може бути застосована сила:

- 1) для попередження злочинів;
- 2) для проведення правомірного затримання правопорушників або осіб, які запідозрені у вчиненні правопорушення, або допомогу в такому затриманні.

Наголошується, що не може бути застосована сила, яка перевищує необхідні для цієї мети межі. Силою, що перевищує межу, необхідною для виконання завдань, слід визнавати таку силу, що завдала особі, яку затримують, шкоду, явно рівнозначну небезпечності посягання та обстановці захисту.

Щоб застосування сили було правомірним, необхідна наявність правової та фактичної підстав застосування сили, взятих в їх сукупності.

Поліцейський не нестиме відповідальності, що передбачена кримінальним законодавством, за нанесення шкоди особі, якщо його дії щодо застосування сили відповідали вимогам законодавства, яке регламентує дії в стані необхідної оборони. Згідно ст. 36 КК України під необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка

захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 Кримінального кодексу України.

Застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає не є перевищенням меж необхідної оборони і не наступає кримінальна відповідальність.

Також не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності (стаття 39 КК України), тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

Для правомірності дій працівника поліції необхідно:

- щоб посягання було суспільно небезпечним, тобто таким, що стосується інтересів, які охороняються законом;
- посягання повинно бути наявним, тобто відбуватися в межах якогось часу. Воно починається з безпосередньої реальної загрози його виконання і закінчується в ту хвилину, коли перервано захистом або припинене самою особою, що посягає;
- посягання має бути дійсним, тобто існуючим об'єктивно, а не лише в уяві того, хто захищається;
- шкода повинна завдаватися тільки тому, хто посягає або затримується, а не стороннім особам;
- оборона допускається тільки у випадках, коли треба захистити інтереси громадян, суспільства або держави;
- захист не повинен перевищувати меж необхідності.

Поліцейський захід вживається виключно для виконання повноважень поліції, і повинен бути припинений, якщо:

- 1) досягнуто мету його застосування;
- 2) очевидно, що мету заходу неможливо досягнути;
- 3) немає необхідності в подальшому застосуванні такого заходу.

Превентивні поліцейські заходи

Як уже відзначалося, відповідно до ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію», поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Однією з найважливіших властивостей превентивних поліцейських заходів є їх профілактичний, попереджувальний характер, який відображено вже в самій назві цих заходів. Сутність превентивного впливу запобіжних заходів полягає, по-перше, в тому, щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, а по-друге, в усуненні причин, що сприяють вчиненню правопорушень, і створенні умов, які виключають протиправну поведінку. Слід також додати, що застосуванням превентивних заходів в ряді випадків забезпечується виявлення правопорушень, завдяки чому також здійснюється профілактичний вплив.

Превентивні поліцейські заходи мають на меті не дозволити скоєння протиправному вчинку, вони застосовуються, коли правопорушення тільки передбачається. Превентивні поліцейські заходи призначені для того, щоб припинити протиправний вчинок, не дозволити йому розвинутися, мінімізувати збитки.

Превентивні поліцейські заходи є засобами примусового впливу на різних осіб. Як цілком обґрунтовано вважає більшість авторів, незважаючи на яскраво виражений профілактичний характер, подібні заходи здійснюються в примусовому порядку, тобто в процесі односторонньої реалізації владних повноважень і тому безпідставними є спроби вважати їх заходами, позбавленими елементів адміністративного примусу.

Застосування превентивних поліцейських заходів працівниками поліції пов'язане з виконанням ними специфічних обов'язків профілактичного

характеру, і саме ця обставина відрізняє зазначені заходи від заходів примусу. Застосовуючи превентивні заходи, працівники поліції створюють тим самим необхідні умови для неухильного додержання законів, виявлення і припинення різних правопорушень, відвертають можливі посягання на суспільні відносини, які охороняються правом.

Ефективність застосування працівниками поліції превентивних заходів визначається, перш за все, ступенем досягнення мети, яку має той чи інший захід. Значення заходів, про які йдеться, саме і полягає в меті, яку вони переслідують. Перш за все, і це головне, ці заходи покликані попереджати, відвертати правопорушення.

Крім того, мета превентивних заходів, як частини адміністративної діяльності органів Національної поліції, полягає в наступному:

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;
- запобігання вчиненню правопорушень;
- виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;
- забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;
- запобігання та припинення насильства в сім'ї;
- контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Перевірка документів особи

Відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

- 1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;
- 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Поліцейському надано право вимагати пред'явлення особою двох видів документів: 1) тих, що посвідчують особу; 2) документів, що підтверджують відповідне право особи. При цьому, поліцейський може вимагати як один документ, так і певну їх сукупність залежно від обставин застосування коментованого поліцейського заходу.

Відповідно до ст. Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20.11.2012 року:

1) Документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України:

- а) паспорт громадянина України;
- б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- в) дипломатичний паспорт України;
- г) службовий паспорт України;
- г) посвідчення особи моряка;
- д) посвідчення члена екіпажу;
- е) посвідчення особи на повернення в Україну;
- є) тимчасове посвідчення громадянина України;

2) Документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:

- а) посвідчення водія;
- б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- в) посвідка на постійне проживання;
- г) посвідка на тимчасове проживання;
- г) картка мігранта;
- д) посвідчення біженця;
- е) проїзний документ біженця;
- є) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- ж) проїзний документ особи, якій надано додатковий захист.

Документами, що підтверджують відповідне право особи, можуть бути: посвідчення водія; дозвіл на носіння, зберігання вогнепальної зброї; рецепт лікаря на наркотичні засоби; дозвіл на перевезення небезпечних вантажів, дозвіл

на встановлення спеціальних світлозвукових пристроїв, дозвіл на здійснення окремих видів господарської діяльності тощо.

Опитування особи.

Відповідно до ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Тобто перебування особи в поліцейському приміщенні не є обов'язковою умовою для проведення опитування. Воно може бути проведено на вулиці, в житловому приміщенні, інших місцях.

Визначальним положенням є те, що надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Перш за все керуючись ст. 63 Конституції України, відповідно до якої особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

Відповідно до ст. 6 Сімейного кодексу України, правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Відповідно до ч. 2 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року, педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963 «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників» до педагогічних працівників відносяться:

1. Директор, завідувач, завідувач філією, заступник завідувача філією з навчально-виховної (навчальної, виховної) роботи, начальник вищого навчального закладу I та II рівня акредитації, професійно-технічного навчального закладу, загальноосвітнього навчального закладу, навчального закладу для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, дошкільного навчального закладу, позашкільного навчального закладу (на якого поширюються умови оплати праці працівників установ і закладів освіти), навчально-методичної, методичної, науково-методичної установи, навчального закладу післядипломної освіти, приймальника-розподільника для дітей органу Національної поліції, притулку для дітей, центру соціально-психологічної реабілітації дітей, психолого-медико-педагогічної консультації, інклюзивно-ресурсного центру, ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, навчально-виробничого (міжшкільного) комбінату (центру), школи-дитячого садка, інших навчально-виховних комплексів (об'єднань); їх заступники з навчальної, виховної, навчально-виховної, методичної, виробничої, навчально-методичної,

навчально-виробничої роботи; заступники директора з навчально-виховної, навчальної, виховної роботи центрів професійної, медичної, фізичної та соціальної реабілітації осіб з інвалідністю; ранньої реабілітації дітей з інвалідністю.

2. Завідувач: логопедичного пункту, інтернату при школі, заочного відділення школи, фільмотеки, навчально-консультаційного пункту, відділення навчального закладу, навчально-методичного кабінету (лабораторії); завідувач, керівник виробничої (навчальної) практики, фізичного виховання, навчально-виробничої (навчальної) майстерні, відділу (лабораторії, кабінету, частини) з основного напрямку діяльності, його заступник; завідувач навчальної (педагогічної) частини закладів охорони здоров'я та соціального забезпечення.

3. Вчителі, викладачі всіх спеціальностей, асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням, асистент вчителя-реабілітолога, старший викладач вищого навчального закладу I і II рівня акредитації, майстер виробничого навчання, педагог професійного навчання, старший вихователь, вихователь, асистент вихователя дошкільного навчального закладу, соціальний педагог по роботі з дітьми з інвалідністю, логопед закладу охорони здоров'я та соціального забезпечення, методист, педагог-організатор, практичний психолог, соціальний педагог, керівник гуртка, секції, студії, інших форм гурткової роботи; концертмейстер, художній керівник, культорганізатор, акомпаніатор, екскурсовод, інструктор з туризму закладів освіти; старший вожатий, вожатий, вихователь-методист, музичний керівник, інструктор з фізкультури, інструктор з праці, інструктор слухового кабінету, консультант психолого-медико-педагогічної консультації, старший керівник та керівник туристських груп (походу, екскурсії, експедиції) у позашкільних закладах; старший майстер у професійно-технічному навчальному закладі, перекладач-дактилолог; помічник директора з режиму, старший черговий з режиму, черговий з режиму у закладах освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги і реабілітації.

Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї законом.

Поверхнева перевірка.

Відповідно до ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію», поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід включає три види дій:

- 1) здійснення візуального огляду особи;
- 2) проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом;
- 3) візуальний огляд речі або транспортного засобу.

Під візуальним оглядом особи, транспортного засобу або речі необхідно розуміти такий їх спосіб перевірки, який здійснюється за допомогою органів зору, з метою аналізу та оцінки ризиків щодо можливої виявлення ознак їх причетності до вчинення правопорушення та/або отримання інформації,

необхідної для виконання поліцейських повноважень (безконтактна поверхнева перевірка).

Поверхнева перевірка, що пов'язана з проведенням рукою по поверхні вбрання особи, є контактною, а значить, має проводитися поліцейським однієї статі з оглядуваною особою. У невідкладних випадках поверхневу перевірку особи може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу. Перелік відповідних приладів або засобів має бути визначений Міністерством внутрішніх справ. При цьому, відповідні технічні засоби повинні мати свідоцтво про реєстрацію та свідоцтво про його повірку.

Для здійснення поверхневої перевірки поліцейський може зупиняти осіб. При цьому, підставами для зупинення особи та, відповідно, її поверхневої перевірки є достатність вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

Перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України, затверджений постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471.

Підставами, які у своїй сукупності складають основу для прийняття рішення про необхідність зупинення та поверхневої перевірки особи, необхідно назвати: 1) наявність інформації, яку надано у встановленому порядку до поліції (поліцейському) у формі звернення (повідомлення); 2) наявність інформації, яка є результатом об'єктивної оцінки поліцейським слідів на особі, речі, транспортному засобі; 3) застання поліцейським особи при вчиненні правопорушення; 4) самотійне виявлення поліцейським ознак правопорушення при законній реалізації інших поліцейських заходів; 5) наявність фактичних даних, отриманих внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів.

Отже, зупинення особи є складовою поверхневої перевірки, адже остання, крім візуального огляду, навряд чи можлива без зупинення особи.

Особа, зупинена для проведення поверхневої перевірки, не може вважатися такою, що піддана адміністративному затриманню чи є затриманою у розумінні Кримінального процесуального кодексу України, адже поверхнева перевірка не може тривати більше, ніж декілька хвилин. При цьому, у разі виявлення слідів вчинення правопорушення, залежно від його виду, особа може бути піддана адміністративному затриманню (ст.ст. 261-263 КУпАП) або затриманою згідно із ст. 208 Кримінального процесуального кодексу України.

Перш ніж приступити до поверхневої перевірки, особі пропонується добровільно пред'явити наявні у неї при собі речі та документи, їх вміст, а також вміст транспортного засобу. В свою чергу, поліцейський має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону транспортного засобу.

При проведенні поверхневої перевірки необхідно забезпечити безпеку особи, збереження її здоров'я, дотримання честі та гідності. Ні в якому разі не

можна розголошувати відомості, що стали відомі поліцейському при проведенні поверхневої перевірки.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу полягає лише у візуальному оглядові речі та/або транспортного засобу або візуальному оглядові салону та багажника транспортного засобу.

Чинним законодавством передбачено вичерпний перелік підстав для проведення поверхневої перевірки речі або транспортного засобу, а саме:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Невиконання особою вимог поліцейського тягне за собою відповідальність за ст. 185 КУпАП, а саме за злісну непокору законній вимозі або розпорядженню поліцейського.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Так, відповідно до статті 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи.

Для участі в огляді можуть бути запрошені потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження.

З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів.

Особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду.

При проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завірненням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню

огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Зупинення транспортного засобу.

Діяльність учасників дорожнього руху спрямована на реалізацію насущної суспільної потреби в просторовому переміщенні людей, предметів, засобів і продуктів їх праці в межах свободи пересування, в тому числі за допомогою транспортного засобу. При цьому, як уявляється, основним критерієм, що визначає якість задоволення вказаної вище потреби, є витрати часу. Натомість, будь-яка зупинка пов'язана з певною втратою часу, тобто обмеженням свободи водіїв щодо реалізації їхнього права на вільне пересування у визначений проміжок часу, що, в свою чергу, зумовлює закріплення вичерпного переліку підстав зупинки транспортного засобу.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;
- 8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;

10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Закон визначає також випадки, коли поліцейський на має право, а зобов'язаний зупиняти транспортні засоби у разі:

1) якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, виявлені митними органами відповідно до Митного кодексу України, а саме: порушення строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту іншого транспортного засобу особистого користування, використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, розкомплектування чи передачу у володіння, користування або розпорядження такого транспортного засобу особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту;

2) якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб, який зареєстрований в іншій країні, не зареєстрований в Україні у встановлені законодавством строки чи перебуває на території України з порушенням строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, чи використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, чи переданий у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки.

Вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території.

Відповідно до ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення.

Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

Кодексом цивільного захисту України визначено, що аварія – це небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення

виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище. Надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю.

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

Згідно із ст. 260 КУпАП, у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно ст. 262 КУпАП може провадитися Національною поліцією: при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні домашнього насильства, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, при прояві неповаги до суду, вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах, порушення правил про валютні операції, правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у громадських

місцях чи появи у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією, при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, а також в інших випадках, прямо передбачених законами України.

Закон закріплює початок відліку часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях, яке рахується з моменту її фактичного затримання.

Згідно із ст. 263 КУпАП, адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години.

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України або до району проведення антитерористичної операції чи виїзду з них, порушили прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду-виїзду, правила використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які не виконали рішення про заборону в'їзду в Україну, порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Варто зазначити, що з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено до штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським. Але перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні

виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш як одну годину, якщо не встановлено інше.

Відповідно до ч. 2 статті 261 КУпАП, про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляється її родичам, а на її прохання - також власнику відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу.

Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманою особою та посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють. У протоколі про адміністративне затримання зазначаються час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

У разі якщо затриманий потребує медичної допомоги, посадова особа органу поліції викликає швидку медичну допомогу. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого.

Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються поліцейськими. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей - реалізують.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190 - 195⁴ КУпАП, поліцейський має право вилучити нагородну, вогнепальну мисливську, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси і спеціальні засоби самооборони.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою, п'ятою та шостою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома)), статтями 122⁵, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132⁻¹, 206⁻¹ КУпАП, працівник

уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та його місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво не перешкоджає дорожньому руху або не створює загрозу безпеці руху, крім розміщення транспортного засобу на місцях, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), такий транспортний засіб не може бути доставлений для зберігання на спеціальний майданчик. Випадки тимчасового затримання транспортного засобу та доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик визначені частиною третьою статті 265⁴ цього Кодексу. При тимчасовому затриманні транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу має бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису). Інформація про тимчасове затримання транспортного засобу має невідкладно передаватися на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та на адресу електронної пошти, зазначені належними користувачами або особами, за якими зареєстровані транспортні засоби, відповідно до статті 279⁴ КУпАП. У разі заподіяння транспортному засобу шкоди при його транспортуванні та/або зберіганні завдані збитки відшкодовуються за рахунок суб'єкта господарювання, що надає такі послуги, та/або відповідного страхового відшкодування, що здійснюється за правовідносинами обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі їх тимчасового затримання.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

В той же час особа, яка керує транспортним засобом, річковим або маломірним судном і щодо якої є підстави вважати, що вона перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягає відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

Проникнення до житла чи іншого володіння особи.

Право на недоторканність житла – це одне з основоположних прав людини. У статті 30 Конституції України зазначено, що в невідкладних випадках, пов'язаних з врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи. Такий «інший порядок» встановлено в частині 1 статті 38 Закону України «Про Національну поліцію» та статтях 233–237 Кримінального процесуального кодексу України.

Проникнення в житло чи інше володіння особи – це входження чи вторгнення фізично чи з використанням технічних пристроїв, здійснене всупереч волі особи, яка в ньому проживає чи ним користується.

Проникнення в житло без згоди особи є можливим у таких ситуаціях: при непередбачуваних надзвичайних обставинах; при захисті правопорядку.

У частині 1 статті 38 Закону України «Про Національну поліцію» конкретизовано такі випадки та вказано, що поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних з:

- 1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;
- 2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- 3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

Рятування життя людей чи майна як невідкладний випадок проникнення до житла полягає в тому, що загроза має бути реальною: крики про допомогу, постріли, погрози нападників. Проникнення в житло під час надзвичайних ситуацій без згоди осіб, які в ньому проживають, може здійснюватися при пожежах, землетрусах, обвалах, аваріях водопроводу, каналізації, при пошкодженні газопостачання тощо.

Проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду можна при рятуванні життя людей та майна, у непередбачуваних чи надзвичайних обставинах.

Безпосереднє переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, означає слідування за особою безперервно протягом певного часу, без втрати переслідувачем переслідуваного з поля зору. Не є втратою з поля зору випадки, коли переслідуваний тимчасово ховається в якомусь укритті, у тому числі й у житлі чи іншому володінні особи, але переслідувач знає, що він там перебуває, а переслідуваний усвідомлює, що переслідування його не закінчилося.

Затримання безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення має місце тоді, коли часова і просторова ознаки знаходження особи щодо події і місця вчинення кримінального правопорушення дають підстави запідозрити особу в його вчиненні. Затримання особи під час її переслідування буде законним тоді, коли дії з переслідування були безперервними, суцільними та істотно не припинялися в часі.

Житлом особи є будь-яке приміщення, яке перебуває в постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення.

Під іншим володінням особи розуміється транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи (частина 2 статті 233 Кримінального процесуального кодексу України).

Про застосування проникнення до житла чи іншого володіння особи обов'язково складається протокол. Протокол – це документ про проведення певних дій, про їх зміст і наслідки.

У протоколі про проникнення до житла чи іншого володіння особи слід зазначати: місце і дату його складання; посади і прізвища осіб, які проводять дію; прізвища осіб, які брали участь у проведенні, роз'яснення їх прав й обов'язків; зміст проведеної дії, час її початку і закінчення; усі істотні обставини, виявлені при проникненні до житла чи іншого володіння особи.

Схематично типову структуру протоколу можна відобразити таким чином: назва протоколу; вступна частина (місце, дата, час проведення, особа, яка проводить проникнення, учасники, інформація про застосування технічних засобів фіксації); описова частина (приводи та підстави проведення дії, опис змісту та результатів проведення); заключна частина (спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу, зауваження і доповнення до протоколу, підписи учасників і посадової особи).

Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ.

Відповідно до ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію», поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у

тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання.

Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання.

Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в односторонній строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Відповідно до Наказу МВС України від 21.08.98 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів», Національна поліція України роботу щодо здійснення дозвільної системи організовує через свої структурні підрозділи:

- уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією (УП ЦОУП);

- уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві;

- територіальні (відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах (далі - територіальні підрозділи поліції).

Категорично забороняється залучати працівників дозвільної системи до виконання завдань, не передбачених їхніми функціональними обов'язками.

Основними завданнями органів поліції є запобігання порушенням порядку виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення та використання вогнепальної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 мм та швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і холодної зброї (арбалети, луки з зусиллям натягу тятиви більше ніж 20 кг, мисливські ножі тощо), пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії (далі - пристрої), та патрони до них, основних частин зброї бойових припасів до зброї і охолощеної зброї, вибухових матеріалів і речовин, попередження випадків їх втрати, крадіжок, використання не за призначенням та з протиправною метою.

Контроль за дотриманням посадовими особами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та громадянами правил дозвільної системи органи поліції здійснюють шляхом обстеження таких об'єктів, погодження укладення трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів і матеріалів, проведення профілактичних заходів щодо попередження та припинення порушень правил дозвільної системи, а також притягнення осіб, що вчинили правопорушення, до відповідальності в порядку, встановленому законом.

Здійснюючи дозвільну систему, органи поліції відповідно до законодавства України видають міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність з виробництва, ремонту, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення, боєприпасами до неї, холодною та охолощеною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу, дозволи на придбання, зберігання, перевезення (через митний кордон України, територією України, транзит через територію України) й використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, основних частин зброї, холодної зброї, охолощеної зброї, пневматичної зброї; пристроїв та патронів до них; вибухових матеріалів і речовин; на відкриття та функціонування сховищ, складів і баз, де вони зберігаються, стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічних

майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазинів, у яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, пристроїв та патронів до них; громадянам - дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв.

Застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Відповідно до ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію», поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

Порядок застосування такої автоматичної фото- і відеотехніки визначається, в першу чергу, наказом МВС України від 18.12.2018 року № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису».

Застосування працівниками поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, здійснюється з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення;
- 2) охорони громадської безпеки та власності;
- 3) забезпечення безпеки осіб;
- 4) забезпечення публічної безпеки і порядку.

Порядок застосування портативних відеореєстраторів та карт пам'яті до них, їх облік, зберігання та видача відеозаписів

Наказом керівника органу, підрозділу поліції призначається відповідальна особа з числа працівників органу, підрозділу поліції, на яку покладається відповідальність за:

- 1) зберігання, видачу та приймання портативних відеореєстраторів;
- 2) зберігання, видачу та приймання карт пам'яті;
- 3) зміну дати та часу на портативних відеореєстраторах;
- 4) облік, зберігання та видачу інформації, отриманої з портативних відеореєстраторів;
- 5) належне ведення відповідної документації.

Портативний відеореєстратор та карта пам'яті обліковуються з наданням відповідного інвентарного та номенклатурного номерів.

Портативні відеореєстратори та карти пам'яті зберігаються в приміщеннях органів, підрозділів поліції та видаються поліцейському під підпис у журналі обліку видачі, повернення портативного відеореєстратора та карт пам'яті, копіювання цифрової інформації, який зберігається в органі, підрозділі поліції.

У разі одночасного виходу на службу більше 30 поліцейських можливе використання відомості до Журналу обліку, що затверджується керівником органу, підрозділу поліції.

Після затвердження керівником органу, підрозділу поліції відповідальна особа передає Відомості до підрозділу документального забезпечення органу, підрозділу поліції, де вони реєструються, нумеруються, щотижня зшиваються та зберігаються до передання в архів.

Під час здійснення повноважень поліцейськими портативний відеореєстратор закріплюється на його форменому одязі на грудях (ближче до плечового суглоба) так, щоб не створювати перешкод діям поліцейського. У випадках, пов'язаних з необхідністю якісної фіксації подій, поліцейські можуть тримати портативний відеореєстратор у руках. Дозволяється закріплення портативного відеореєстратора на екіпуванні (шоломі) або зброї, якщо їх конструкцією передбачені відповідні кріплення.

Включення портативного відеореєстратора відбувається з моменту початку виконання службових обов'язків та/або спеціальної поліцейської операції, а відеозйомка ведеться безперервно до її завершення, крім випадків, пов'язаних з виникненням у поліцейського особистого приватного становища (відвідування вбиральні, перерви для приймання їжі тощо). У процесі включення портативного відеореєстратора поліцейський переконується в точності встановлених на пристрої дати та часу.

Під час здійснення повноважень поліцейський забезпечує збереження та належні умови експлуатації виданого йому портативного відеореєстратора та не допускає його розряджання.

У разі пошкодження портативного відеореєстратора поліцейський негайно доповідає про це відповідальній особі та керівнику органу, підрозділу поліції.

Після прибуття до місця постійної дислокації портативний відеореєстратор або карта пам'яті передається відповідальній особі.

Під час приймання портативного відеореєстратора відповідальна особа проводить його візуальний огляд та за відсутності видимих пошкоджень приймає під підпис зазначений портативний відеореєстратор або карту пам'яті.

Відповідальна особа забезпечує безперебійне заряджання портативного відеореєстратора впродовж 4 годин та експорт інформації під час під'єднання до док-станції в автоматичному режимі або в інший спосіб, визначений виробником такого відеореєстратора.

У разі виявлення механічних пошкоджень портативного відеореєстратора або карти пам'яті відповідальна особа здійснює відповідний запис у Журналі обліку й письмово доповідає про цей факт керівнику органу, підрозділу поліції.

За необхідності портативний відеореєстратор може застосовуватися під час проведення поліцейськими навчальних занять та навчальних зборів зі службової підготовки з метою здійснення аналізу дій поліцейських.

Порядок застосування відеореєстраторів, встановлених на службових транспортних засобах

Відеореєстратор може бути встановлений усередині салону службового транспортного засобу та/або зовні для максимальної фіксації навколишньої обстановки та/або внутрішньої частини салону в спосіб, що не заважає огляду водія.

Включення відеореєстратора здійснюється з моменту початку виконання службових обов'язків або спеціальної поліцейської операції, а відеозапис ведеться безперервно до її завершення, при цьому в процесі включення відеореєстратора поліцейський переконується в точності встановлених на пристрої дати та часу. Залежно від наявних режимів відеореєстратора та освітлення відеозапис здійснюється у відповідному режимі денної або нічної зйомки.

Порядок застосування автомобільних систем

Автомобільні системи встановлюються на службових транспортних засобах ситуаційних центрів, командно-штабних автомобілях, спеціальному автотранспорті для перевезення затриманих та взятих під варту осіб.

У спеціальному автотранспорті, призначеному для перевезення затриманих та взятих під варту осіб, кількість відеокамер автомобільної системи визначається відповідно до технічних завдань та норм належності, затверджених у встановленому порядку.

Автомобільні системи спеціального автотранспорту включаються під час здійснення конвоювання з моменту поміщення затриманих та взятих під варту осіб до його камер.

Порядок застосування стаціонарних систем

Стаціонарні системи органів, підрозділів поліції працюють у цілодобовому режимі.

Наказом керівника органу, підрозділу поліції призначається відповідальна особа, на яку покладаються:

- контроль за функціонуванням стаціонарної системи органу, підрозділу поліції;
- перегляд відеозаписів;
- копіювання та видача відеозаписів.

Копіювання та видача інформації із стаціонарної системи проводяться відповідальною особою на підставі письмового доручення керівника органу, підрозділу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, про що робиться відмітка в Журналі обліку копіювання та видачі відеозаписів зі стаціонарної системи технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

У разі виявлення непрацездатності елементів стаціонарної системи користувач або черговий повідомляє відповідальну особу.

Під час ведення відеоспостереження з використанням стаціонарних систем у громадських місцях, окремих службових приміщеннях органів і підрозділів поліції, у тому числі спеціальних приміщеннях, призначених для утримання затриманих та взятих під варту осіб, на видному місці встановлюється попереджувальний знак про проведення відеоспостереження.

Порядок застосування засобів фото- та відеозапису на безпілотних літальних апаратах (БпЛА)

Польоти БпЛА здійснюються відповідно до законодавства у галузі державної авіації України.

БпЛА можуть бути обладнані системами (однією або декількома) фото- і відеозапису залежно від технічних характеристик повітряного судна.

Кількість відеокамер та порядок їх використання на БпЛА (умови польотів, погодні умови, час доби тощо) визначаються згідно з керівництвом з льотної експлуатації БпЛА та/або з інструкцією виробника.

Підготовка та розробка польотного завдання, у якому визначається початок та кінець роботи систем фото- і відеозапису, розміщених на БпЛА, здійснюються у порядку, визначеному законодавством, із дотриманням відповідних вимог, польотне завдання затверджує керівник органу підрозділу поліції.

Після виконання польотного завдання інформація з карти пам'яті або флеш-карти БпЛА експортується (переноситься) на носій інформації (карту пам'яті або флеш-карту) працівника поліції, який ставив завдання, про що робиться відмітка в польотному завданні.

Обов'язки працівника поліції, пов'язані із застосуванням технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису

Під час виконання своїх повноважень поліцейським забороняються:

- 1) самовільне видалення відеозаписів з носіїв відеозапису, заміна цих носіїв, зміна їх системної дати та часу;
- 2) примусове виключення відеореєстраторів, у тому числі на вимогу сторонніх осіб;
- 3) перешкоджання здійсненню фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 4) використання носіїв відеозапису у випадках, не пов'язаних із здійсненням ними повноважень поліції;
- 5) копіювання, передання інформації з відповідних носіїв стороннім особам.

Загальний порядок зберігання та видачі відеозаписів

Вивантаження відеозаписів з карт пам'яті портативних відеореєстраторів та відеореєстраторів, установлених на службових транспортних засобах, БпЛА, на сервер зберігання відеозаписів здійснюється шляхом приєднання карти пам'яті до спеціального обладнання в автоматичному режимі за допомогою спеціального програмного забезпечення або в інший спосіб, визначений виробником до такого сервера.

Відеозаписи автомобільних та стаціонарних систем зберігаються на сервері у визначений виробником спосіб.

Строк зберігання відеозаписів становить:

- 1) з портативних та відеореєстраторів, установлених у службових транспортних засобах, БпЛА, - 30 діб;
- 2) з автомобільної або стаціонарної системи залежно від технічних характеристик - не менше 30 діб;
- 3) у стаціонарних системах, які використовуються під час відбору кандидатів на службу до поліції, - 60 діб;
- 4) під час проведення поліцейськими навчальних занять та навчальних зборів зі службової підготовки - встановлюється керівником навчань.

Строк зберігання відеозаписів за рішенням керівника органу, підрозділу поліції може бути збільшено у разі використання їх у процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, у рамках розслідування кримінального провадження та/або в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення, у разі фіксації надзвичайних подій за участю особового складу поліції, інших подій, якщо вони можуть бути використані в процесі службової діяльності органів, підрозділів поліції, під час проведення службових розслідувань.

Контроль за використанням технічних приладів і технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, здійснює відповідальна особа, за інформацією, отриманою з їх допомогою, - безпосередньо керівник органу, підрозділу поліції.

Дозвіл на копіювання та видачу відеозаписів надається відповідальній особі виключно за рішенням керівника цього органу, підрозділу поліції.

Копіювання та видача відеозапису проводяться відповідальною особою на підставі відповідного письмового доручення керівника органу, підрозділу поліції або особи, яка виконує його обов'язки.

У разі копіювання та видачі відеозапису робиться відмітка в Журналі обліку копіювання та видачі відеозаписів зі стаціонарної системи або в Журналі обліку.

Відеозаписи або копії з них можуть бути надані за вмотивованими запитами органів державної влади, органів досудового розслідування, прокуратури, слідчого судді та суду, поліцейського та інших осіб у порядку, передбаченому законодавством України.

Передавання відеозаписів, отриманих з портативних та відеореєстраторів, установлених на службових транспортних засобах, БпЛА, автомобільних та стаціонарних систем для використання засобами масової інформації, а також поширення в мережі Інтернет, здійснюється з дозволу керівника органу, підрозділу поліції з дотриманням Закону України «Про захист персональних даних». Таке передавання здійснюється виключно з метою забезпечення безпеки та захисту інтересів громадян, суспільства і держави, а також з метою захисту гідності та честі працівника поліції.

Відеозаписи працівникам органу, підрозділу поліції видаються в тому вигляді, в якому вони були збережені на док-станції, - без коригування. Перегляд, аналіз відеозапису здійснюються працівником поліції, якому він виданий у

встановленому цією Інструкцією порядку для виконання покладених на нього завдань в межах його повноважень.

Також, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 10 листопада 2017 р. № 833 «Про затвердження Порядку функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» функціонує система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі. Порядок технічної експлуатації системи встановлюється МВС.

Посадові особи Національної поліції, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, використовують під час винесення постанов про накладення адміністративного стягнення інформаційні файли, які разом з винесеними постановами передаються до системи, для подальшого формування масиву даних Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Інформування учасників дорожнього руху про фіксацію (фотозйомку або відеозапис) фактів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху стаціонарними технічними засобами (приладами контролю) здійснюється не пізніше початку роботи таких технічних засобів (приладів контролю) на визначених місцях (ділянках вулично-дорожньої мережі) шляхом встановлення відповідних дорожніх знаків на вулично-дорожній мережі, а також шляхом розміщення відповідних відомостей на офіційних веб-сайтах МВС та Національної поліції.

За допомогою системи фіксуються такі порушення Правил дорожнього руху:

- перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів;
- проїзд на заборонний сигнал світлофора;
- порушення правил зупинки і стоянки;
- порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони виїзду на смугу зустрічного руху;
- порушення правил руху через залізничний переїзд;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками.

Система складається з:

- автоматичної системи виявлення та фіксації шляхом фотозйомки або відеозапису подій, що містять ознаки адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, за допомогою технічних засобів (приладів контролю);
- автоматизованої системи обробки даних МВС, що є комплексом взаємопов'язаних методів і засобів збирання, збереження, обробки та надання даних про адміністративні правопорушення;

- підсистем взаємодії з Єдиним державним реєстром транспортних засобів, Реєстром адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та іншими інформаційними та інформаційно-телекомунікаційними системами МВС, відповідних органів державної влади, національного оператора поштового зв'язку, а також з телекомунікаційними мережами операторів, провайдерів телекомунікацій.

Перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом та інших категорій осіб.

Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», від 1 грудня 1994 року, адміністративний нагляд — це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо повнолітніх осіб:

а) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

б) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

в) засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

г) засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Адміністративний нагляд встановлюється терміном від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

У разі, коли є підстава вважати, що особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, залишається небезпечною для суспільства, адміністративний нагляд за поданням відповідного органу Національної поліції може бути продовжено у визначеному цим Законом порядку кожного разу ще на шість місяців, але не більше терміну, передбаченого законом для погашення або зняття судимості.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції:

а) у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом;

б) достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

В інших випадках адміністративний нагляд автоматично припиняється:

а) після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

б) у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

в) у разі смерті піднаглядного.

Особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законослухняний спосіб життя, не порушувати громадський порядок і додержувати таких правил:

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обрані ними місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

б) з'являтися за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи, місця проживання чи перебування, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліцейського в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися у відповідному органі Національної поліції.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Під час здійснення адміністративного нагляду суд за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки може змінювати (зменшувати або збільшувати) обсяг обмежень, передбачених цією статтею.

Поліцейське піклування.

Відповідно до ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;

2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;

3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;

4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо:

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду - передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;

2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення та особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання відповідному закладу;

3) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, якому передається особа.

Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції

зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Поліцейські заходи примусу

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» поліція під час виконання повноважень, визначених законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошочкові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені Законом України «Про Національну поліцію».

Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування).

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

Порядок застосування поліцейських заходів примусу

Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим.

Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Крім того, ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язує поліцейського надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я.

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. поліцейські відносяться до осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги і які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані.

Така допомога може бути виражена в припиненні впливу пошкоджуючих факторів на потерпілого, в зупинці кровотечі, перенесенні потерпілого з небезпечної зони, виклику бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання допомоги відповідно до положень Закону України «Про екстрену медичну допомогу».

Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

Жінками з явними ознаками вагітності вважаються особи, які візуально можуть бути визнані вагітними (за об'єктивними ознаками сприймаються поліцейським як вагітні).

Малолітньою особою є дитина до досягнення нею 14 років (ч. 2 ст. 6 Сімейного кодексу України).

Ознаками обмежених можливостей можуть бути виражені ознаки інвалідності, якими визнаються такі каліцтва чи вроджені вади, з огляду на які особа не може створювати небезпеку життю чи здоров'ю поліцейського або інших осіб.

До осіб з ознаками старості можна віднести осіб, яких поліцейський може сприймати як неспроможних внаслідок вікових змін створювати небезпеку для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб. Віковій категорії старості відповідають типові ознаки стану здоров'я людини, які визнаються соціальною нормою.

Застосування фізичної сили.

Відповідно до ст. 44. Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Під заходами застосування фізичної сили слід розуміти дії поліцейського, що виявляються в застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів і вогнепальної зброї, щоб припинити правопорушення, затримати порушника та відвести небезпеку, що загрожує життю і здоров'ю громадян.

До спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) слід віднести кидки, удари, захвати, прийоми, звільнення від них, прийоми обшуку та конвоювання, блоки, відходи з лінії атаки, тощо. Вид засобу фізичного впливу та інтенсивність його застосування кожний поліцейський визначає самостійно, виходячи з оцінки обстановки, що склалася.

Фізична сила застосовується у разі крайньої необхідності, коли вичерпано інші заходи впливу на правопорушника, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього, а також з метою:

- забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб;
- припинення адміністративного правопорушення — протиправної, винної (умисної або необережної) дії чи бездіяльності, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено відповідальність (ст. 9 КУпАП), або кримінального правопорушення - вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину (ст. 2 КК України);
- затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Особливості застосування фізичної сили (вид прийому, тактика його застосування, інтенсивність впливу) залежать від низки обставин, які потребують належної оцінки під час контакту з правопорушником або особою, яка, за припущенням, може ним виявитися. До переліку останніх уявляється за можливе віднести: характер правопорушення; обставини, що склалися під час правопорушення (кількість правопорушників або можливість збільшення їх кількості, наявність у порушників зброї або підручних засобів, особливості місцевості з огляду на можливість втечі правопорушників); фізичний стан правопорушника (вік, стать, стан здоров'я, наявність ознак інвалідності, вагітності, антропометричні дані: зріст, вага, розвиток мускулатури; ступінь володіння навичками рукопашного бою; психічний стан, тощо).

Про підстави, обставини та наслідки застосування фізичної сили поліцейський повинен негайно довести до відома безпосереднього керівника письмовим рапортом. У рапорті працівник поліції вказує: коли, де, за яких обставин, щодо кого було застосовано фізичну силу, до яких наслідків це призвело, яку необхідну, зокрема, домедичну, допомогу надано потерпілому, де перебуває потерпілий (або транспортний засіб), наявність свідків та їх дані, а також зазначає дату складання рапорту й ставить особистий підпис. На підставі цього рапорту проводиться службове розслідування стосовно правомірності дій поліцейського.

Застосування спеціальних засобів.

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом України «Про Національну поліцію».

Закон надає поліцейському повноваження застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Зокрема, відповідно до наказу МВС України від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції», поліцейські, яких вперше прийнято на службу в поліції, проходять професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї і спеціальних засобів.

Також, відповідно до наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», під час проведення занять з тактичної підготовки поліцейські зобов'язані відпрацьовувати ефективне застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації.

Спеціальні засоби застосовуються поліцейськими з дотриманням наступних загальних правил:

1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:

а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;

б) під час затримання особи;

в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;
г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;

г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;

в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

а) затримання особи;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

6) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:

а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;

г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шії, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

б) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

Застосування вогнепальної зброї.

Відповідно до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої Наказом МВС України від 17.02.2016 № 70, вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби.

Згідно ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію», застосування вогнепальної зброї *є найбільш суворим заходом примусу*.

Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

Відповідно до наказу МВС України від 1.10.2018 № 828 «Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України», видавати та приймати зброю, боєприпаси, спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту в органах (підрозділах) поліції має право оперативний черговий (або особа, яка тимчасово його замінює).

Підставами для видачі поліцейському зброї, боєприпасів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту є:

- 1) витяги з наказів про видачу зброї, у тому числі для проведення навчально-тренувальних стрільб;
- 2) затверджені керівником органу (підрозділу) поліції розрахунки в книзі нарядів, складені на підставі графіків чергувань;
- 3) рапорти на ім'я керівника органу (підрозділу) поліції щодо видачі зброї окремим поліцейським для виконання службових завдань, чищення зброї (на підставі затверджених графіків) з резолюцією керівника про видачу;
- 4) рапорти на ім'я керівника органу (підрозділу) поліції щодо видачі зброї поліцейським інших органів (підрозділів) поліції, які перебувають у відрядженні, з резолюцією керівника про видачу, витяг з наказу про відрядження, службове посвідчення та облікова картка зброї та боєприпасів поліцейського, який виїжджає у службове відрядження;
- 5) затверджені керівником органу (підрозділу) поліції окремі відомості про видачу зброї під час уведення в дію спеціальних оперативних планів та визначення ступенів готовності.

За наявності підстав для видачі зброї, боєприпасів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту оперативний черговий (або особа, яка тимчасово його замінює) видає поліцейським:

1) закріплену за поліцейським табельну вогнепальну зброю та боєприпаси - в обмін на картку-замісник за наявності підписів осіб, які їх отримують:

- у книзі нарядів - для виконання службових обов'язків чи проведення занять зі службової підготовки на строк не більше доби;

- у книзі видачі й приймання озброєння в інших випадках;

2) озброєння, закріплене за підрозділами (автоматична, спортивна, учбова зброя та боєприпаси до неї, оптичні прилади тощо), - за наявності підписів осіб, які їх отримують, у книзі видачі й приймання озброєння.

Заборонено видавати озброєння поліцейським, які перебувають у відпустці, відсторонені від посади, учинили діяння, що містить ознаки злочину, або щодо яких проводиться службове розслідування за фактом порушення службової дисципліни, чи за наявності інших обмежувальних умов, визначених законодавством України.

Постійне зберігання і носіння табельної вогнепальної зброї, боєприпасів і спеціальних засобів поліцейськими допускається:

1) поліцейськими апарату поліції - на підставі рішення керівництва Національної поліції України;

2) поліцейськими територіальних органів (міжрегіональних територіальних органів) - на підставі рішення керівників цих органів;

3) поліцейськими територіальних (відокремлених) підрозділів територіальних органів (міжрегіональних територіальних органів) у разі закріплення табельної вогнепальної зброї і боєприпасів - на підставі рішення керівників цих органів;

4) поліцейськими територіальних (відокремлених) підрозділів територіальних органів (міжрегіональних територіальних органів) у разі закріплення спеціальних засобів - на підставі рішення керівників цих підрозділів.

Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу, визначеного цією статтею.

Застосування вогнепальної зброї **без попередження** допускається:

- 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- 4) якщо особа чинить збройний опір;
- 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб. Закон не називає випадків, в яких допомога може викликатися пострілом зі зброї. Виклик

допомоги може здійснюватися на законних підставах у випадках, коли кому-небудь загрожує небезпека, під час припинення злочинних дій та затримання злочинців. При цьому, постріли з вогнепальної зброї для подання сигналу тривоги здійснюються в безпечному для оточуючих напрямі.

4. Загальні засади проходження служби в поліції

Законом України «Про Національну поліцію», зокрема *статтею 59 «Служба в поліції»* визначено, що служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень. Час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Рішення з питань проходження служби оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких установлюються Міністерством внутрішніх справ України. Видавати накази по особовому складу можуть керівники органів, підрозділів, закладів та установ поліції відповідно до повноважень, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, та номенклатурою посад, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України. Порядок підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції встановлює Міністерство внутрішніх справ України. Поліцейські, у тому числі слухачі та курсанти вищих навчальних закладів із специфічними умовами, які здійснюють підготовку поліцейських, та які перебувають на військовому обліку військовозобов'язаних, на час служби в поліції знімаються з такого обліку і перебувають у кадрах поліції.

Так, Згідно із ЗУ «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року державна служба це – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

- 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;
- 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;
- 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;
- 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;
- 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;
- 6) управління персоналом державних органів;
- 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

Державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі - державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

Також ст. 2 визначає, що дія Закону поширюється на державних службовців:

- 1) секретаріату Кабінету Міністрів України;
- 2) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;
- 3) місцевих державних адміністрацій;
- 4) органів прокуратури;
- 5) органів військового управління;
- 6) органів дипломатичної служби;

Поліцейські, у тому числі слухачі та курсанти ЗВО із специфічними умовами, які здійснюють підготовку поліцейських та які перебувають на військовому обліку військовозобов'язаних, на час служби в поліції знімаються з такого обліку і перебувають у кадрах поліції. Приписка до призовних дільниць, постановка на військовий облік та зняття з такого регламентується ЗУ від 25.03.1992 № 2233-ХІІ «Про військовий обов'язок та військову службу».

Під закладом вищої освіти із специфічними умовами навчання в ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII мається на увазі заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Проходження служби в поліції регулюється статтею 60 «Правове регулювання служби в поліції» Закону України «Про Національну поліцію» та іншими нормативно-правовими актами.

Положення цієї статті мають переважно бланкетний характер, відсилають до статей Закону України «Про Національну поліцію», а також до інших Законів та підзаконних нормативно-правових актів.

У коментованій статті зазначається тільки Закон України «Про Національну поліцію» та згадуються інші нормативно-правові акти України, які визначають правове регулювання служби в поліції та регламентують її діяльність.

Крім цього Закону проходження служби в поліції регулюється:

- постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України:

Міністр внутрішніх справ України погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені поліцією та Міністерством внутрішніх справ України проекти законів, актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності поліції;

- наказами Міністерства внутрішніх справ України, в тому числі прийнятими спільно з іншими центральними органами виконавчої влади.

Таким чином, правовою основою діяльності поліції, у тому числі правовим регулюванням служби в поліції є: Конституція України від 28 червня 1996 року, Закон України «Про Національну поліцію», інші законодавчі акти України, рішення місцевих рад народних депутатів, прийняті у межах їх компетенції, нормативні акти Президента України і Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України, а також, міжнародні правові норми, ратифіковані у встановленому порядку.

Передусім це закони, що являють собою нормативно-правові акти органу законодавчої влади, яким є Верховна Рада України. Закони регулюють найбільш важливі суспільні відносини, в тому числі й у сфері охорони правопорядку, виражають волю та інтереси більшості населення, втілюють основні права людини, інші загальнолюдські цінності та мають найвищу юридичну силу щодо всіх інших правових норм.

Найважливішим за значенням і місцем у системі законодавства є Конституція України (Основний Закон), прийнята 28 червня 1996 р., норми якої регулюють систему економічних, політичних, соціальних, духовних та організаційних відносин у державі. Тому відповідні її норми є юридичною основою і для всієї діяльності поліції, чинного законодавства та правотворчості щодо питань забезпечення охорони правопорядку.

До законів, які регулюють конкретні питання суспільного та державного життя, належать: Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р., в якому дається конкретна нормативна регламентація правового статусу поліції; Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р.; Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 р.; Закон України «Про дорожній рух» від 28 січня 1993 р.; Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 р. та інші, а також кодифіковані закони, які встановлюють відповідальність за протиправні діяння чи визначають порядок провадження.

Правовою основою для діяльності поліції є також підзаконні нормативно-правові акти компетентних органів, що видаються на підставі законів і для їх виконання.

Одним із основних видів таких нормативних актів державних органів є постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Так, у постанові Кабінету Міністрів України «Про однострій поліцейських» від 30 вересня 2015 р. № 823 визначаються вирішення питань проходження служби в Національній поліції України, а саме затверджується опис і зразки предметів

однострою поліцейських.

Досить важливе місце в правовому регулюванні діяльності поліції також займають рішення Конституційного Суду України.

Відомчі акти МВС України забезпечують реалізацію діючих правових норм, регламентують діяльність поліції щодо забезпечення виконання покладених на неї завдань і обов'язків, використання наданих законом прав співробітниками органів Національної поліції.

Статтею 61. «Обмеження, пов'язані зі службою в поліції» Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що на поліцейських поширюються обмеження, визначені Законом України «Про запобігання корупції» та іншими законами України.

Не може бути поліцейським:

- 1) особа, визнана недієздатною або обмежено дієздатною особою;
- 2) особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- 3) особа, яка має непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої;
- 4) особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з нереабілітуючих підстав;
- 5) особа, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 6) особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;
- 7) особа, яка має захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції. Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в поліції, затверджується Міністерством внутрішніх справ України спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 8) особа, яка втратила громадянство України та/або має громадянство (підданство) іноземної держави, або особа без громадянства;
- 9) особа, яка надала завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції.

За поліцейськими зберігаються всі права, визначені для громадян України Конституцією та законами України, крім обмежень, встановлених цим та іншими законами України.

Поліцейський не може бути членом політичної партії. Поліцейський не може організовувати страйки та брати участь у страйках.

Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей.

Працівники поліції на підставі закону не можуть брати участі у політичних партіях та страйках, оскільки є суб'єктами зі спеціальним статусом.

Гарантії професійної діяльності поліцейського прописані у *статті 62 Закону України «Про Національну поліцію»*, зокрема поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави. Законні вимоги поліцейського є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами. Поліцейський під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику. Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського, у тому числі діяльність, пов'язану з кримінальним провадженням або провадженням у справах про адміністративні правопорушення. Поліцейський надає пояснення з приводу справ та матеріалів, які перебувають у нього в провадженні, а також надає їх для ознайомлення лише у випадках та в порядку, визначених законом. Ніхто не має права покласти на поліцейського виконання обов'язків, не визначених законом. Втручання в діяльність поліцейського, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком відповідальність відповідно до закону. Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону. У разі затримання поліцейського за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або обрання щодо нього тримання під вартою як запобіжного заходу його тримають у призначених для цього установах окремо від інших категорій осіб. Поліцейські, а також особи, звільнені зі служби в поліції на підставі пунктів 1-4, 7, 8 частини першої статті 77 Закону Про «Національну поліцію», для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, використовуючи їх виключно з підстав, визначених цим Законом.

Умови та порядок придбання зазначеними особами таких спеціальних засобів визначає Міністерство внутрішніх справ України.

Поліцейський:

- 1) забезпечується належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків;
- 2) отримує в органах поліції в установленому порядку інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, необхідні для належного виконання покладених на нього обов'язків;
- 3) користується повноваженнями, передбаченими цим Законом, незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу;
- 4) своєчасно і в повному обсязі отримує грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових

актів України;

5) у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом та іншими актами законодавства;

6) захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма способами, що передбачені законом;

7) під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, крім того, мають право на безоплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських суднах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження;

8) може бути переміщений по службі залежно від результатів виконання покладених на нього обов'язків та своїх професійних, особистих якостей.

В органах (закладах, установах) поліції з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських відповідно до вимог законодавства можуть утворюватися професійні спілки. Обмеження прав професійних спілок поліцейських порівняно з іншими професійними спілками не допускається.

Втручання в діяльність поліції тягне за собою відповідальність за законом.

У перекладі з латинської *status* означає положення, стан у будь-якій ієрархії, структурі, системі. За допомогою цього терміна римські вчені сформулювали категорії, що відбивають окремі аспекти правового становища людини.

Найбільш загальні, притаманні усім громадянам юридичні властивості визначаються загальним правовим статусом. Він, як правило, міститься у нормах конституційного права і не залежить від конкретних обставин, що складаються на роботі, по службі, у побуті. Він є однаковим для всіх і характеризується певною сталістю. Він не може врахувати всі життєві ситуації найрізноманітніших верств населення, а тому є базовим, основним, з якого виходять усі інші.

Широка розмаїтість соціальних ролей, які виконує особистість у суспільстві, зумовлює необхідність у їх нормативному забезпеченні додатковими якостями, які б розвивали та доповнювали загальний юридичний статус. Тому поряд з ним існує велика кількість статусів різних рівнів конкретизації.

Що ж стосується статусу працівника поліції, то при виконанні покладених обов'язків співробітники поліції керуються тільки законами України і діють в їх межах. Такими є Конституція України, закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про попереднє ув'язнення», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про дорожній рух», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», кодекси України тощо.

Дії працівника поліції повинні бути зрозумілими для громадян і базуватись на нормах права. Вони будуються на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності. З метою виконання своїх службових обов'язків працівники поліції спираються на державні органи, громадські об'єднання, службових осіб, трудові колективи, громадян, які зобов'язані сприяти поліції в охороні публічного порядку та боротьбі зі злочинністю.

Законні вимоги працівників поліції є обов'язковими для виконання громадянами та службовими особами. Вони базуються на *ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»* інших законах і нормативних актах. Службові особи, які без поважних причин відмовились надати допомогу працівникові поліції в реалізації його повноважень, підлягають відповідальності згідно з чинним законодавством.

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

Працівник поліції під час проходження служби та виконання службових обов'язків підпорядковується безпосередньому і прямому начальникам. Цьому його зобов'язує Дисциплінарний статут Національної Поліції України, затверджений Законом України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII.

Службова дисципліна – дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників.

Статтею 2 Дисциплінарного Статуту визначено, що за своїм службовим становищем поліцейські можуть бути керівниками або підлеглими стосовно інших поліцейських.

Керівник - це службова особа поліції, наділена правами та обов'язками з організації службової діяльності підлеглих їй поліцейських та інших працівників поліції і контролю за їхньою службовою діяльністю.

Керівник, якому поліцейський підпорядкований за службою, у тому числі тимчасово, є прямим керівником для нього. Найближчий до підлеглого прямий керівник є безпосереднім керівником.

Під час виконання службових обов'язків поліцейський підпорядковується лише своєму безпосередньому та прямому керівникові.

Забороняється втручання в службову діяльність поліцейських особами, які не є їхніми прямими керівниками, крім випадків, визначених Конституцією та законами України.

У разі спільного виконання службових обов'язків поліцейськими, які не підпорядковані один одному по службі, старшим вважається поліцейський, визначений безпосереднім керівником або який займає вищу посаду. Якщо

поліцейські займають рівні посади, старший визначається за спеціальним званням.

Основною системоутворюючою ознакою адміністративно-правового статусу працівника поліції, як зазначалося раніше, є єдність його для всього особового складу, незалежно від посади. Закон України «Про Національну поліцію» у ч. 2 ст. 18 чітко зафіксував загальний правовий статус працівника поліції, тобто обов'язки, права та відповідальність, які адресуються всім без винятку поліцейських.

Разом з тим не всі адміністративні повноваження поліції є складовими загального адміністративно-правового статусу її працівника. Значна їх частина входить до посадових та індивідуальних посадових статусів особового складу.

Особливістю представників влади є те, що вони в межах своєї компетенції наділені правом висувати вимоги і приймати рішення, обов'язкові для виконання громадянами чи підприємствами, організаціями, установами незалежно від їх відомчої приналежності і форм власності. Діяльність представника влади будується на взаєминах з особами, які не перебувають в його службовому підпорядкуванні. Багато представників влади взагалі не мають підлеглих їм по службі осіб, але мають владні повноваження, які стосуються широкого, невизначеного кола осіб.

Під правовим захистом працівників органів поліції слід розуміти правотворчу та правозастосовну діяльність державних органів щодо захисту життя, здоров'я, честі, гідності, особистої недоторканності, інших громадянських та політичних прав, а також майна працівників органів поліції та їх близьких, як осіб, наділених відповідним спеціальним правовим статусом, з метою досягнення стану правової захищеності.

Працівники поліції під час виконання покладених на них обов'язків перебувають під захистом держави. Тобто, чинним законодавством – кримінальним, адміністративним, цивільним та трудовим гарантується захист їх життя, здоров'я, честі і гідності, майна від злочинних посягань та інших протиправних дій.

До злочинних посягань слід віднести кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена у Кримінальному кодексі України; до інших протиправних діянь – правопорушення, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення. Кримінальна чи адміністративна відповідальність за вказаними статтями настає лише за умови протидії законній службовій діяльності працівника прокуратури, органу поліції, Служби безпеки, а також члена громадського формування з охорони публічного порядку, військовослужбовця при виконанні ними обов'язків по охороні публічного порядку.

Зокрема КУпАП містить такі статті:

Стаття 122-2. Невиконання водіями вимог про зупинку.

Стаття 124-1. Ненадання транспортних засобів працівникам міліції та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця.

Стаття 185-7. Публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

У ККУ розділ 15 «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян» міститься шість статей, які спрямовані на захист працівників поліції:

Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби.

Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.

Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу.

Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.

Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника.

Якщо дії винної особи були реакцією на незаконні діяння працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку чи військовослужбовця або викликані особистими неприязними стосунками, не пов'язаними з виконанням потерпілим своїх обов'язків, вчинене, за наявності для цього підстав, потрібно кваліфікувати як злочин проти особи або власності.

Як роз'яснив пленум Верховного суду України в постанові від 26.06.1992 № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність працівників правоохоронних органів», крім судді, військовослужбовця та члена громадського формування з охорони громадського порядку потерпілими у справах про злочини та правопорушення, що передбачені ст. 342, 343, 345, 347, 348 КК України та ст. 185 і 1867 КУпАП, можуть бути такі працівники правоохоронних органів:

- а) працівники прокуратури;
- б) працівники органів поліції.

Крім того, потерпілими можуть бути особи, прийняті на службу в органи поліції, які мають пройти атестацію;

в) працівники Служби безпеки України, перераховані у ст. 19 Закону України «Про Службу безпеки України».

Слід відрізняти злочини, вчинені щодо працівників поліції при виконанні

ними обов'язків по охороні публічного порядку, від злочинів, вчинених щодо працівників правоохоронних органів у зв'язку з виконанням ними інших службових обов'язків.

Під виконанням службових обов'язків працівниками правоохоронних органів слід розуміти діяльність таких осіб, пов'язану з безпосереднім здійсненням функцій, покладених на них законами та іншими нормативними актами.

Під виконанням обов'язків по охороні публічного порядку, як роз'яснив пленум Верховного суду України в своїй постанові від 26.06.1992 № 8 слід розуміти: несення постової чи патрульної служби, підтримання порядку під час демонстрацій, мітингів, інших масових заходів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дії по припиненню або попередженню порушень публічного порядку, затриманню порушника тощо.

Ст. 342 ККУ передбачає відповідальність за опір, вчинений виключно під час виконання потерпілим своїх службових обов'язків чи обов'язків щодо охорони публічного порядку. Злочинні дії щодо потерпілого, які вчинені лише у зв'язку з виконанням ним у минулому чи в даний час таких обов'язків, можуть кваліфікуватися за наявності необхідних підстав щодо працівника правоохоронного органу за ст.ст. 345, 347 та 348 ККУ, а щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх діяльністю щодо охорони публічного порядку - за ст. 348 ККУ. Опір представнику влади чи працівнику правоохоронного органу під час виконання ними будь-яких інших, а не службових обов'язків, а члену громадського формування з охорони публічного порядку і державного кордону або військовослужбовцеві - під час виконання ними обов'язків, у тому числі службових, не пов'язаних з охороною публічного порядку - не може бути кваліфікований за ст. 342.

Опір є найбільш небезпечною формою втручання в службову діяльність працівника правоохоронного органу, а тому відповідальність за протиправний вплив на такого працівника у будь-якій формі передбачена ст. 343. Водночас, коли внаслідок дій щодо працівника правоохоронного органу, передбачених ч. 2 або ч. 3 ст. 342, винний перешкодив запобіганню злочину або затриманню особи, яка його вчинила, відповідальність настає за ч. 2 ст. 343 та ч. 2 або ч. 3 ст. 342.

Вчинений під час хуліганства опір представникові влади, члену громадського формування з охорони публічного порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, які охороняють публічний порядок, охоплюється складом, передбаченим ч. 3 ст. 296 і додаткової кваліфікації за ст. 342 не потребує.

Для кваліфікації опору не має значення, виконував працівник правоохоронного органу або член громадського формування з охорони публічного порядку або військовослужбовець відповідно свої службові обов'язки чи обов'язки щодо охорони публічного порядку, перебуваючи безпосередньо на службі чи у вільний час з власної ініціативи або на прохання громадян, головне щоб представник влади, працівник правоохоронного органу,

член громадського формування з охорони публічного порядку і державного кордону) та військовослужбовець діяли у межах наданих їм прав і повноважень.

Якщо дії притягнутої до відповідальності особи були реакцією на незаконні діяння працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони публічного порядку і державного кордону чи військовослужбовця або були викликані особистими неприязними стосунками, не пов'язаними з виконанням потерпілим своїх обов'язків, вчинене, за наявності для цього підстав, потрібно кваліфікувати як злочин проти життя, здоров'я особи або проти власності (п. 3 вказаної постанови ПВСУ).

Опір необхідно відрізняти від злісної непокори (ст. 185 КУпАП), якою є відмова від виконання вимог, виражена у зухвалій формі. Опір, на відміну від злісної непокори, завжди полягає у вчиненні активних дій, поєднаних із застосуванням до потерпілого фізичної сили.

Під злісною непокорою слід розуміти відмову від виконання наполегливих, неодноразово повторюваних законних вимог чи розпоряджень працівника поліції при виконанні ним службових обов'язків, члена громадського формування з охорони публічного порядку і державного кордону, військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні публічного порядку, або відмова, виражена в зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які охороняють публічного порядок.

Під образою слід розуміти нецензурні чи брутальні висловлювання, непристойні жести та інші аналогічні дії щодо працівника поліції, вчинені під час виконання ним службових обов'язків, а щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку, військовослужбовця – у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку, що принижують честь і гідність вказаних осіб.

Не можна розглядати як образу названих вище осіб нецензурні чи брутальні висловлювання, непристойні жести та інші аналогічні дії, хоча і в присутності працівника поліції, народного дружинника чи військовослужбовця, але на їх адресу. Такі дії, при наявності інших підстав, слід розглядати як один із видів хуліганства.

Під насильством у ч. 3 ст. 342 слід розуміти лише фізичне насильство, оскільки погрози його застосування надано самостійну кримінально-правову оцінку.

Насильство може полягати в умисному нанесенні ударів, побоїв, тілесних ушкоджень. Погроза застосування насильства під час вчинення опору полягає у висловлюваннях або діях про наміри винної особи застосувати насильство до потерпілого.

Відповідальність за погрозу насильством та за умисне заподіяння побоїв, легкого та середньої тяжкості тілесних ушкоджень щодо працівника правоохоронного органу настає за ч.ч. 1 та 2 ст. 345, а якщо такі дії є засобом опору, поєднаного з примушуванням працівника правоохоронного органу до виконання явно незаконних дій, то тільки за ч. 3 ст. 342.

Якщо умисне заподіяння працівнику правоохоронного органу тяжкого

тілесного ушкодження є також опором, поєднаним з примушуванням працівника правоохоронного органу до виконання явно незаконних дій, - то вказані дії кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених ч. 3. ст. 342 та ч. 3 ст. 345.

Законом України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» встановлено систему особливих заходів державного захисту працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їхніх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю цих працівників.

Для забезпечення безпеки працівників правоохоронних органів та їхніх близьких родичів, недоторканості житла, а також збереження їхнього майна з урахуванням конкретних обставин можуть застосовуватися відповідно до законодавства такі заходи:

- а) особиста охорона, охорона житла та майна;
- б) видача зброї, засобів індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку;
- в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- г) тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку;
- д) забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;
- е) переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання.

Правовою основою використання та застосування працівниками поліції пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії є: Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. «Про право власності на окремі види майна», Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему», Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», Наказ МВС України від 13.06.2000 р. № 379 «Про тимчасову Інструкцію про порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів працівниками суду, правоохоронних органів та їх близькими родичами, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві, журналістами, народними депутатами України, членами громадських формувань з охорони публічного порядку і державного кордону, військовослужбовцями, крім тих, які проходять строкову військову службу, державними службовцями».

До пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, належать пістолети і револьвери вітчизняного виробництва, виготовлені у встановленому законом порядку, конструктивно призначені тільки для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, і технічно непридатні для стрільби бойовими патронами. При цьому їхня конструкція має забезпечувати неможливість взаємозаміни основних частин бойової і спортивної вогнепальної зброї, унеможливити здійснення пострілів в автоматичному режимі чергами.

Категорії осіб, які мають право на придбання, зберігання, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії:

- працівники суду,
- працівники правоохоронних органів та їх близькі родичі;
- особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві
- журналісти;
- народні депутати України,
- члени громадських формувань з охорони публічного порядку і державного кордону;
- військовослужбовці, крім тих, які проходять строкову військову службу;
- державні службовці.

Вказані категорії осіб мають право:

застосовувати пристрої для захисту власної безпеки, безпеки членів своєї сім'ї, а також свого житла і майна;

використовувати пристрої для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує їх життю і здоров'ю.

Для одержання дозволу працівниками поліції, суддями та працівниками правоохоронних органів, які згідно з чинним законодавством мають право носіння табельної вогнепальної зброї, подаються такі документи:

- рапорт (заява) про видачу дозволу з клопотанням керівника;
- заповнена картка-заява;
- довідка з місця служби (роботи);
- копія картки-замісника або іншого документа, що підтверджує закріплення табельної зброї;
- квитанція про оплату послуг дозвільної системи.

Для одержання дозволу працівники суду та правоохоронних органів, яким законодавством не надано право носіння табельної вогнепальної зброї, подають такі документи:

- заяву про видачу дозволу з клопотанням керівника;
- заповнену картку-заяву;
- довідку з місця служби (роботи);
- медичну довідку для отримання дозволу (ліцензії) на об'єкт дозвільної системи;

- довідку про проходження навчання та складання заліків з вивчення матеріальної частини пристроїв, правил застосування та заходів безпеки;
- квитанцію про оплату послуг за видачу такого дозволу.

Поліцейський у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом та іншими актами законодавства. Відповідно до розділу 9 цього Закону соціальний захист поліцейських включає в себе:

- службовий час і час відпочинку;
- відпустки;
- грошове забезпечення;
- медичне забезпечення;
- житлове забезпечення;
- одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності;
- пенсійне забезпечення;
- навчання дітей;
- захист прав та законних інтересів.

Право безкоштовного проїзду в громадському транспорті міського, приміського, місцевого сполучення (крім таксі) надано співробітникам поліції виключно для виконання покладених на них обов'язків.

При користуванні правом безкоштовного проїзду в громадському транспорті міського, приміського, місцевого сполучення (крім таксі) працівник поліції повинен мати при собі службове посвідчення та пред'являти його особам, які здійснюють контроль за дотриманням правил проїзду.

Закон надає працівнику поліції право безкоштовного проїзду для виконання покладених на нього обов'язків у трамваях, тролейбусах, автобусах, котрі прямують у попутному напрямку. У цьому разі співробітник поліції зобов'язаний назватися водієві транспортного засобу, пред'явити службове посвідчення та повідомити водія про свій маршрут.

Використання співробітником поліції попутного транспорту з метою проїзду можливе лише у випадках, коли не порушуються права юридичних і фізичних осіб, забезпечується дотримання правил перевезення людей і вантажів.

Поліцейські, які виконують службові завдання, на транспорті додатково користуються правом на безкоштовний проїзд у поїздах, на річкових і морських суднах у межах обслуговуваних ділянок. Для цього їм, крім службового посвідчення, видаються відповідні документи. Ці документи разом із службовим посвідченням вони зобов'язані пред'являти відповідним посадовим особам. За необхідності оформляються безкоштовні проїзні документи згідно з діючими на транспорті правилами.

Для позачергового придбання квитків на всі види транспорту та розташування у готелях на період перебування у службових відрядженнях працівники поліції звертаються до адміністрації вокзалів, станцій, аеропортів, морських і річкових портів, готелів.

При цьому, крім службового посвідчення, вони пред'являють посвідчення

про відрядження.

Забезпечення працівників поліції квитками на проїзд, незалежно від наявності місць, здійснюється адміністрацією вокзалів, станцій, аеропортів, морських і річкових портів у випадках невідкладних службових поїздок, що підтверджуються відповідними документами.

Співробітники поліції, виключно з метою виконання покладених на них обов'язків, вправі безперешкодно використовувати транспортні засоби для:

- а) проїзду до місця події;
- б) проїзду до місця стихійного лиха;
- в) доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги;
- г) переслідування правопорушників;
- д) доставки правопорушників у поліцію.

Цей перелік вичерпний і розширеному тлумаченню не підлягає.

Для зазначених цілей можуть використовуватись транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, громадянам.

Дія цієї норми не розповсюджується на транспортні засоби, які належать дипломатичним, консульським та іншим представництвам іноземних держав, міжнародних організацій, а також на транспортні засоби спеціального призначення.

Належність транспортних засобів до дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і міжнародних організацій визначається працівником поліції за реєстраційними документами транспортного засобу і номерними знаками, серії котрих свідчать про таку належність.

До транспортних засобів спеціального призначення слід віднести оперативні автомашини спеціальних служб (швидка медична допомога, пожежна охорона, поліція тощо), інкасаторські автомобілі, автомобілі фельд'єгерського та спеціального зв'язку.

Використання таких транспортних засобів відповідно до даної норми можливе лише за узгодженням з їх водіями або відповідними посадовими особами.

Так, у Правилах дорожнього руху зазначено, що водій, крім водіїв транспортних засобів дипломатичних та інших представницьких іноземних держав, міжнародних організацій, оперативних і спеціальних транспортних засобів, повинен надавати транспортні засоби:

- а) працівникам поліції та охорони здоров'я для доставки до найближчого лікувального закладу осіб, які потребують негайної медичної допомоги;
- б) працівникам поліції для виконання непередбачених і невідкладних службових обов'язків, пов'язаних з переслідуванням правопорушників, доставки їх у поліцію та для транспортування пошкоджених транспортних засобів.

Поліцейський, який скористався чужим транспортним засобом, повинен видати довідку або зробити запис у дорожньому листі із зазначенням пройденої відстані, тривалості поїздки, свого прізвища, посади, номера посвідчення, повного найменування свого підрозділу чи організації.

У довідці, яка видана громадянину – володільцю транспортного засобу, також повинна бути інформація, яка має значення для відшкодування йому збитків, завданих використанням транспортного засобу працівником поліції.

Використання транспортних засобів, що належать підприємствам, установам та організаціям, здійснюється безкоштовно.

Відшкодування збитків, які завдані громадянину використанням транспортного засобу, здійснюється на підставі довідки виданої відповідним органом поліції.

Безперешкодне надання транспортного засобу працівникам поліції є обов'язком для водія, що зафіксовано у статті 13 Закону «Про дорожній рух».

Для захисту своїх прав та законних інтересів працівники поліції можуть утворювати професійні об'єднання та професійні спілки відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

Професійні спілки поліції здійснюють свої повноваження із урахуванням обмежень, що накладаються на працівників поліції цим Законом. Професійним спілкам працівників поліції та їх членам заборонено організовувати страйки або брати в них участь.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» професійна спілка (профспілка) – добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання).

Професійна спілка атестованих працівників органів внутрішніх справ України (далі – Профспілка) є всеукраїнською добровільною неприбутковою громадською організацією, створеною за територіальною та галузевою ознаками, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їхньої професійної діяльності з метою представництва, реалізації та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів Профспілки.

У статті 63 Закону України «Про Національну поліцію» *«Контракт про проходження служби в поліції»*, визначено, що контракт про проходження служби в поліції - це письмовий договір, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами.

Контракт про проходження служби в поліції укладається:

1) з особами молодшого складу поліції, які вперше прийняті на службу в поліції, - одноразово строком на два роки без права продовження;

2) з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, - на час навчання;

3) із заступниками керівників територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, науково-дослідних установах, вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та керівниками структурних підрозділів зазначених органів, закладів та установ - на термін три роки з правом продовження контракту на той самий термін;

4) із заступниками керівника поліції та керівниками територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорами (керівниками) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняних до них керівниками - строком на чотири роки з правом продовження контракту одноразово строком до чотирьох років;

5) з керівником поліції - строком на п'ять років з правом продовження контракту одноразово строком до п'яти років.

Право на укладення від імені поліції контракту про проходження служби надається:

1) Міністрові внутрішніх справ України - з керівником поліції та його заступниками;

2) керівнику поліції - з особами, які згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначаються на посади його наказами, крім осіб, право на підписання контракту з якими належить Міністру внутрішніх справ України;

3) керівнику вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, - з курсантами та слухачами цих навчальних закладів про навчання;

4) керівникам територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорам (керівникам) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняним до них керівникам - з особами, які згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначаються на посади їхніми наказами.

Право на продовження контракту, якщо це допускається цим Законом, надається посадовим особам, зазначеним у частині третій цієї статті.

Контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на службу в поліції та/або призначення її на відповідну посаду.

Після закінчення строку контракту, укладеного згідно з пунктом 1 частини другої цієї статті, поліцейський, який був стороною в цьому контракті, за рішенням керівника, якому надано право приймати на службу, може продовжити службу в поліції на підставі наказу відповідно до цього Закону.

Контракт про навчання укладається з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, за умови досягнення такими особами 18-річного віку.

Визначення правових відносин між курсантами вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється відповідно до вимог Цивільного кодексу України.

Контракт про проходження служби в поліції укладається на підставах і в порядку, визначених Міністерством внутрішніх справ України.

Типову форму контракту затверджує Міністерство внутрішніх справ

України.

Контракт є письмовою угодою, договором, за яким сторони, що його уклали, мають взаємні зобов'язання.

Трудовий контракт - це письмова угода, яка визначає організаційні, економічні та правові стосунки між роботодавцем і працівником.

Відповідно до частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) контракт є особливою формою трудового договору, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (у т. ч. матеріальна), умови матеріального забезпечення й організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законами України. При цьому його положення не можуть суперечити чинному законодавству України, а сфера його дії не може бути розширена сторонами навіть за наявності взаємної згоди.

Виходячи з викладеного, власник або уповноважений ним орган, а також фізична особа-підприємець (далі – роботодавець) може ініціювати укладення трудового договору у формі контракту з працівником (як під час прийому на роботу, так і згодом) лише у тому разі, якщо останній належить до категорії працівників, з якими відповідно до положень законів України (таких законів налічується близько 30, серед них Закони України «Про залізничний транспорт», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності», «Про національну поліцію» та ін.) може укладатися контракт. Тобто, якщо чинним законодавством укладання контракту у відповідному випадку не передбачено, роботодавець і працівник укласти контракт не мають права, хоч би він укладався за повної згоди сторін. Порухення цих вимог може бути підставою для визнання відповідно до статті 9 Кодексу умов праці за контрактом недійсними, які погіршують становище працівника порівняно з законодавством України (п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів» від 06.11.1992 № 9).

Правовою підставою для укладання контракту з керівниками підприємств (юридичної особи), незалежно від форми власності, є стаття 65 Господарського кодексу України. Натомість у законодавстві відсутні правові підстави для укладання контракту з керівниками філій, представництв, директорами за напрямками діяльності тощо, оскільки ці посади зазвичай належать до категорії заступників директора.

Контракт є обов'язковою формою трудового договору для керівників державних підприємств, що укладається відповідно до Типової форми контракту з керівником підприємства, що є у державній власності, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.1995 р. № 597 (зі змінами) на підставі Положення про порядок укладання контракту з керівником підприємства, що є у державній власності, при найманні на роботу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.1993 р. № 203.

Відповідно до статті 63 Закону України «Про Національну

поліцію» контракт про проходження служби в поліції - це письмовий договір, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами.

Контракт про проходження служби в поліції укладається:

- 1) з особами молодшого складу поліції, які вперше прийняті на службу в поліції, - одноразово строком на два роки без права продовження;
- 2) з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, - на час навчання;
- 3) із заступниками керівників територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та керівниками структурних підрозділів зазначених органів, закладів та установ - на термін три роки з правом продовження контракту на той самий термін;
- 4) із заступниками керівника поліції та керівниками територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорами (керівниками) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняних до них керівниками - строком на чотири роки з правом продовження контракту одноразово строком до чотирьох років;
- 5) з керівником поліції - строком на п'ять років з правом продовження контракту одноразово строком до п'яти років.

Контракт про проходження служби в поліції укладається на підставах і в порядку, визначених Міністерством внутрішніх справ України. Посади, заміщення яких проводиться за контрактом, відображаються в штатному розписі (штаті).

Типову форму контракту затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

Відповідно до встановлених загальних вимог обов'язковими реквізитами контракту мають бути:

- назва виду документу із стислим зазначенням його призначення (на виконання обов'язків, на управління підприємством);
- дата й місце підписання;
- орган, що наймає працівника;
- посада, прізвище, ім'я, по батькові того, кого наймають;
- текст;
- підписи сторін – укладачів контракту;
- печатка, що засвідчує підпис наймача.

Структура тексту контракту складається з розділів:

- загальні положення;
- функції та обов'язки керівника (фахівця);
- компетенція і права керівника (фахівця);

- матеріальне та соціально-побутове забезпечення фахівця;
- відповідальність сторін, вирішення спорів;
- зміна і розірвання контракту;
- адреси сторін та інші відомості.

Контракт укладається лише в письмовій формі (п. 3 ст. 24 КЗпП) у двох примірниках – по одному для кожної сторони, що мають однакову юридичну силу. Про це зазначається у його тексті.

Контракт набирає чинності або з моменту його підписання, або з дати, визначеної сторонами. Сторони вільні у внесенні змін до змісту контракту за взаємною згодою. Такі зміни мають бути внесені до контракту у письмовій формі.

З огляду на положення частини першої статті 21 Кодексу укладення контракту може відбуватися як під час прийому на роботу, так і в подальшому, наприклад, якщо працівник вже перебуває у трудових відносинах і працює у роботодавця на умовах безстрокового трудового договору.

Запровадження контрактної форми трудового договору з раніше прийнятими працівниками має відбуватися за процедурою зміни істотних умов праці, визначеною у статті 32 Кодексу.

Так, роботодавцю необхідно видати відповідний наказ та ознайомити з ним працівників, з якими укладатиметься контракт не пізніше ніж за два місяці до дати його укладання. Відповідно працівники, які відмовляються від підписання контракту після закінчення двомісячного строку попередження, підлягають звільненню за пунктом шостим статті 36 Кодексу (у зв'язку з відмовою від продовження роботи у зв'язку зі зміною істотних умов праці). А працівники, які дали згоду на зміну форми трудового договору, приступають до роботи відповідно до визначених у ньому умов.

За два місяці до закінчення строку чинності контракту за угодою сторін його може бути продовжено або укладено на новий строк. При цьому норма частини другої статті 39 -1 КЗпП щодо продовження дії строкового трудового договору на невизначений строк у разі переукладення його один чи декілька разів не поширюється на контракт, який є різновидом строкового трудового договору, укладеного відповідно до частини другої статті 23 КЗпП.

Право на продовження контракту, якщо це допускається цим Законом, надається посадовим особам, зазначеним у частині третій цієї статті.

Укладений між сторонами контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на службу в поліції та/або призначення її на відповідну посаду із погодженої дати.

Після закінчення строку контракту, укладеного згідно з пунктом 1 частини другої цієї статті, поліцейський, який був стороною в цьому контракті, за рішенням керівника, якому надано право приймати на службу, може продовжити службу в поліції на підставі наказу відповідно до цього Закону.

Контракт як різновид трудового договору, може бути розірваний як з підстав, визначених законодавством, так і з підстав, передбачених у самому контракті.

Класичною підставою для розірвання контракту є закінчення строку його дії. У цьому випадку працівник звільняється за пунктом 2 статті 36 КЗпП, про що робиться відповідний запис у трудовій книжці працівника. Попереджати працівника про звільнення з цієї підстави не потрібно.

У разі дострокового розірвання контракту через невиконання або неналежне виконання сторонами зобов'язань, передбачених контрактом (п.п 4–6 Типової форми контракту), сторона, яка є ініціатором припинення відносин, має попередити іншу сторону про розірвання контракту за два тижні.

У разі дострокового розірвання контракту з ініціативи роботодавця у випадках, передбачених статтями 40 і 41 Кодексу, працівники звільняються з дотриманням всіх гарантій і виплати компенсацій, передбачених законодавством для вивільнюваних працівників (ст. 43, 147, 148 КЗпП), у тому числі гарантій, встановлених законодавством для членів профспілки. При цьому, якщо працівник не є членом профспілки підприємства, то попередньої згоди профспілкового органу на його звільнення не потрібно.

Якщо працівник звільняється з підстав, передбачених контрактом (наприклад, за розголошення комерційної таємниці, невиконання умов контракту, порушення правил безпеки виробництва, недодержання заходів щодо охорони навколишнього середовища), він підлягає розірванню на підставі пункту восьмого статті 36 Кодексу.

Розірвання контракту до закінчення терміну його дії може відбуватися і на вимогу працівника у разі наявності у нього поважних причин, передбачених статтею 39 Кодексу.

Контракт про навчання укладається з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, за умови досягнення такими особами 18-річного віку. Право на укладення від імені поліції контракту про навчання з курсантами та слухачами цих навчальних закладів надається керівникові вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських.

Визначення правових відносин між курсантами вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється відповідно до вимог Цивільного кодексу України. За загальним правилом неповнолітня особа вчиняє правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Згода на вчинення неповнолітньою особою правочину має бути одержана від будь-кого з батьків (усиновлювачів).

Порядок складання Присяги працівника поліції визначений статтею 64 Закону України «Про Національну поліцію».

Так, особа, яка вступає на службу в поліції, складає Присягу на вірність Українському народові такого змісту:

«Я, (прізвище, ім'я та по батькові), усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати

та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові обов'язки».

Порядок складання Присяги працівника поліції встановлює Міністерство внутрішніх справ України.

Ритуал прийняття військової присяги як клятви воїна на вірність своєму народові, Вітчизні існує з давніх-давен. На території сучасної України його започатковано у IX ст. з приходом на наші землі скандинавів. Саме від них було запозичено цей обряд. Вступаючи до дружини, воїни клялися князеві у своїй вірності, і після цього дружинники вважалися побратимами.

Ритуал прийняття військової присяги на вірність Україні вперше був проведений Легіоном січових стрільців 3 вересня 1915 р.

Присяга працівника поліції – це клятва на вірність Українському народові, офіційне урочисте зобов'язання державного службовця з особливим статусом з нагоди вступу до лав поліції. Вона нерозривно пов'язана із військовими ритуалами та символізує відданість поліцейського народові України, його традиціям та звичаям. Громадяни України, які добровільно вступили на службу в поліцію, присягають на вірність народу України, присягу складають в урочистій обстановці, біля прапора, перед строєм командирів і поліцейських. Молодий співробітник дає персональну клятву народові України, державі, називаючи своє прізвище, ім'я, по батькові.

Сутність та значення такої юридичної категорії як присяга можна віднести до основоположних понять юридичної професії та публічної служби. Адже «юрист» та «публічний службовець» є узагальнюючими поняттями, що охоплюють професійну діяльність суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів, державних виконавців, також працівників публічної служби (податківців, митників, прикордонників, співробітників МВС України, СБ України, військовослужбовців, депутатів місцевих рад, посадових та службових осіб органів місцевого самоврядування тощо).

Основною умовою початку професійної діяльності публічного службовця, а також спеціалістів переважної більшості юридичних професій є необхідність прийняття присяги. Юридичне значення прийняття присяги зводиться до того, що: по-перше, початок публічної служби та більшості видів юридичної діяльності неможливий без прийняття присяги; по-друге, з прийняттям присяги пов'язується момент вступу на публічну службу або початок юридичної діяльності; по-третє, порушення присяги передбачає настання юридичної відповідальності, яку можна відрізнити від інших відомих видів відповідальності (цивільно-правової, адміністративної, кримінальної тощо).

Слід зазначити, що у вітчизняному законодавстві найбільш детально правове регулювання механізмів прийняття присяги та відповідальності за її порушення прописане стосовно суддів. Однією із підстав, прямо передбачених законом, є звільнення судді з посади саме за порушення ним присяги.

В тексті присяги, передбаченому у ст. 64 Закону України «Про Національну поліцію» згадки про відповідальність за порушення присяги взагалі немає.

У Законі України «Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України» визначено, що службова дисципліна, крім основних обов'язків поліцейського, визначених статтею 18 Закону України «Про Національну поліцію», зобов'язує поліцейського: бути вірним Присязі поліцейського, мужньо і вправно служити народу України;

Відповідальність за порушення присяги настає за порушення положень, щодо дотримання яких присягає особа, проте аналіз текстів присяг публічних службовців та юридичної професійної діяльності (ст. 572 МК України, ст. 352.4 ПК України, ч. 2 ст. 46 Закону України «Про прокуратуру», ст. 11 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 6 Закону України «Про нотаріат», ст. 17 Закону України «Про державну службу», ст. 11 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» тощо) свідчить про їх суттєву узагальненість, що значною мірою розмиває кордони відмежування порушення присяги від вчинення будь-якого іншого правопорушення особою (суб'єктом присяги).

Хоча за тенденцією загального юридичного розвитку суспільних відносин застосування оціночних понять розширює сферу суб'єктивного бачення при вирішенні конкретних питань, які стосуються прав, інтересів та свобод осіб, проте у питаннях юридичної відповідальності, зокрема за порушення присяги, будь-яка оціночність повинна бути мінімізована або взагалі виключена.

Однією з особливостей юридичної відповідальності за порушення присяги поліцейського є те, що на відміну від військової присяги, де диспозиція законодавчого положення дотримання присяги міститься не в окремій нормі, а у самому тексті присяги. Тому відповідальність за порушення присяги повинна бути передбачена Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Виходячи із загального змісту нормативних актів системи МВС України, в яких йдеться про відповідальність працівників ОВС, найбільш близьким видом юридичної відповідальності до відповідальності за порушення присяги є дисциплінарна відповідальність. Проте за вітчизняним законодавством слід виходити з того, що звільнення за порушення присяги є не правом (як для дисциплінарного стягнення), а обов'язком державного органу. Тобто за своєю суттю це не є звільнення у розумінні ст. 147 КЗпП України, а самостійна підстава припинення публічної служби, передбачена п.6 ст. 30 Закону України "Про державну службу". Зокрема, у зазначених законах не вказано, що при звільненні за порушення присяги застосовуються норми КЗпП України, тому за таких умов відсутня подвійність – застосування двох видів юридичної відповідальності за одне й те ж правопорушення, згідно ст. 61 Конституції України.

Таким чином, наведені аргументи підтверджують наявність достатніх підстав для виокремлення порушення присяги в окремий вид відповідальності в Дисциплінарному статуті Національної поліції України. Зокрема, про це свідчить таке:

По-перше, відповідальності за порушення присяги характерні індивідуалізуючі ознаки складу окремого виду правопорушення. Об'єкт цього правопорушення – зміст присяги. Об'єктивна сторона дія або бездіяльність, що

призвели до порушення присяги. Суб'єкт – особа, яка зарахована на службу в поліції, займається конкретним видом діяльності та прийняла присягу (остатнє є обов'язковою умовою). Суб'єктивна сторона – вина особи (умисел прямий або непрямий, необережність у формі недбалості), хоча можна дискутувати і про інші форми вини, з якими може вчинятися даний вид правопорушення.

По-друге, відповідальність за порушення присяги може застосовуватися до особи поряд з іншими видами юридичної відповідальності (наприклад з кримінальною).

По-третє, юридичні наслідки за цей вид правопорушення також є відмінними, що передбачає звільнення особи зі служби в поліції без можливості у подальшому поновлення на службі.

Що ж до порядку складання присяги працівника поліції, то вона повинна бути прийнята в урочистій обстановці, біля прапора, перед строєм поліцейських.

Особа, яка вступає на службу в поліцію, складає *Присягу на вірність Українському народові* та скріплює її власноручним підписом.

Присяга працівника поліції покладає на поліцейського всю повноту відповідальності за виконання ним службового обов'язку.

Присягу поліцейського складають:

після видання наказу про прийняття до поліції та призначення на посаду, після проходження програми підготовки, вивчення основних положень законодавства України, статутів стосовно їх прав та обов'язків поліцейського, але до початку самостійного несення служби.

Присяга складається поліцейськими колективно, день складання присяги є урочистим для органу поліції.

Час і місце складання присяги поліцейського встановлюються окремим наказом начальника територіального органу та оголошуються особовому складові.

На свято складання присяги працівника поліції за рішенням, погодженням із керівником відповідного органу, запрошуються близькі родичі поліцейських, які складають присягу, керівники вищого органу, а також інші гості.

Для складання присяги поліцейські прибувають у парадній формі.

У призначений час у особовий склад органу поліції під прапором України і з оркестром шикується в лінію ротних (взводних) колон. Ритуал складання присяги розпочинається виступом керівника про значення присяги поліцейського для сумлінного, самовідданого служіння Україні. За ним до поліцейських, які складають присягу, звертаються представники вищого органу, ветерани-правоохоронці, близькі родичі.

Після цього керівник органу дає розпорядження командирам підрозділів приступити до складання поліцейськими присяги.

Командири підрозділів за алфавітним списком викликають співробітників, які перед строєм проголошують текст присяги поліцейського та розписуються під текстом. Після урочистостей тексти присяги з особистими підписами осіб, які склали присягу поліцейського, передаються до кадрового апарату та долучаються до особових справ працівників поліції.

Керівник органу поздоровляє поліцейських із складанням присяги працівника поліції, а весь орган – з поповненням його особового складу. Після цього оркестр виконує Державний Гімн України.

Після виконання Державного Гімну України поліцейські проходять урочистим маршем.

За несприятливих погодних умов складання присяги може проводитися у приміщенні.

Для поліцейських, які не змогли скласти присягу у визначений термін, призначається інший день і час.

Детально процес прийняття присяги передбачений в Порядку складання Присяги працівника, затвердженого наказом МВС України від 09.11.2015 № 1453.

Статтею 65. «Переміщення поліцейських в органах, закладах та установах поліції» Закону України «Про Національну поліцію», що передбачено переміщення поліцейських здійснюється:

1) на вищу посаду - у порядку просування по службі;

2) на рівнозначні посади:

для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;

за ініціативою поліцейського;

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;

у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі - місцевості з визначеним строком служби);

за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;

з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей - на підставі висновку атестації;

у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри відповідно до статті 87 цього Закону;

4) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський:

у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;

за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;

через службову невідповідність - на підставі висновку атестації з урахуванням професійних і особистих якостей;

за ініціативою поліцейського;

як виконання накладеного дисциплінарного стягнення - звільнення з посади відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;

у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри, відповідно до статті 87 цього Закону;

5) у зв'язку із зарахуванням на навчання до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, на денну форму навчання, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним

розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції.

Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання в цих навчальних закладах.

Поліцейський, переміщений з вищої посади на посаду, нижчу ніж та, яку він займав, у подальшому просувається по службі з дотриманням вимог, визначених цим Законом, а звільнений з посади в дисциплінарному порядку, - після зняття дисциплінарного стягнення.

Не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони займали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років - за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матерями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

Якщо законом визначено додаткові вимоги до кандидатів на призначення на окремі посади в органах (закладах, установах) поліції, призначення на такі посади здійснюється за умови відповідності особи, яка призначається на таку посаду, додатковим вимогам.

Переведення поліцейських здійснюється у разі, якщо звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних керівників.

Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників (начальників), керівників інших органів (закладів, установ) поліції, які порушили питання про переміщення.

Переведення поліцейського здійснюється на підставі єдиного наказу про звільнення із займаної посади та направлення для подальшого проходження служби до іншого органу (закладу, установи) поліції та про призначення на посаду в органі (закладі, установі) поліції, до якого переміщується поліцейський.

У разі якщо згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначенню поліцейського на посаду повинно передувати погодження відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування чи їх посадових осіб, призначення на посаду здійснюється після отримання такого погодження.

Не допускається переміщення поліцейських на вищі посади протягом шести місяців з дня притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Законодавець не дає визначення поняття «переведення», проте переведення та переміщення працівників регулюються ст.32 Кодексу законів про працю (КЗпП). Одним із найпоширеніших видів є постійне переведення на іншу роботу на тому самому підприємстві (частина перша ст. 32 КЗпП). Причини такого переведення можуть бути найрізноманітніші — зокрема, зміни в організації виробництва і праці, скорочення чисельності або штату працівників, поновлення працівника, який виконував цю роботу раніше (тобто коли

роботодавець, відповідно до частини другої ст. 40 КЗпП, перш ніж звільнити працівника, за можливості, повинен запропонувати працівникові іншу роботу), а також отримання працівником нової спеціальності, кваліфікації у зв'язку з успішним закінченням навчання, переведення на вищу посаду тощо. Рішення про таке переведення приймається на підставі або доповідної записки керівника відповідного службового підрозділу, або заяви самого працівника й оформляється шляхом видання наказу (розпорядження) роботодавця. Таке переведення допускається лише за згодою працівника, за винятком деяких випадків, передбачених законодавством.

Більш складним і за підставами, і за оформленням, і, взагалі, за його реальним виконанням, є переведення на роботу в іншу місцевість. Таке переведення може бути здійснене або в структурний підрозділ (філію, представництво), який міститься в іншій місцевості, або ж з причини зміни місця розташування самого підприємства. Оформляється це переведення також наказом роботодавця, але в ньому, поряд із зазначенням посади, розміру посадового окладу і дати переведення має бути зазначено й перелік виплат і компенсацій, передбачених статтею 120 КЗпП. Працівникам при переведенні на іншу роботу, коли це пов'язано з переїздом в іншу місцевість, виплачуються:

- вартість проїзду працівника і членів його сім'ї;
- витрати по перевезенню майна;
- добові за час перебування в дорозі;
- одноразова допомога на працівника і на кожного члена сім'ї, який переїжджає;
- заробітна плата за дні збирання в дорогу і влаштування на новому місці проживання, але не більше шести днів, а також за час перебування в дорозі.

Не вважається переведенням на іншу роботу переміщення працівника (ч.2 ст.32 КЗпП) на тому ж підприємстві, в установі, організації на інше робоче місце, в інший структурний підрозділ у тій же місцевості, доручення роботи на іншому механізмі або агрегаті у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором. Тобто ключовою умовою переміщення є доручення роботи у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором. Переміщення працівника не потребує його згоди та не входить до відомостей, які є обов'язковими до внесення у трудову книжку. Водночас, власник підприємства не має права переміщувати працівника на роботу, протипоказану йому за станом здоров'я. Незважаючи на те, що згода працівника на переміщення є необов'язковою, у Постанові Пленуму Верховного суду України № 9 про практику розгляду судами трудових спорів зазначено, що переміщення не може бути невмотивованим, не обумовленим інтересами виробництва.

Отже, переведення відрізняється від переміщення тим, що у разі переведення працівнику доручається або інша робота, або та ж, але на іншому підприємстві, або робота на цьому ж підприємстві, але в іншій місцевості. У той же час при переміщенні працівник продовжує виконувати ту ж роботу, на тому ж підприємстві і в тій же місцевості, однак на іншому робочому місці, засобі

праці чи в іншому відділі.

При цьому в п.2 законодавець визначає, що посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції.

Законодавець визначив порядок призначення на посади випускників відомчих вишів і встановив, що випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання в цих навчальних закладах.

Поліцейський, переміщений з вищої посади на посаду, нижчу ніж та, яку він займав, у подальшому просувається по службі з дотриманням вимог, визначених цим Законом, а звільнений з посади в дисциплінарному порядку, - після зняття дисциплінарного стягнення. При цьому порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності та зняття дисциплінарного стягнення врегульовується Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Будь-яке переміщення не може бути невмотивованим, а тому не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони займали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років - за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матеріями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

Якщо законом визначено додаткові вимоги до кандидатів на призначення на окремі посади в органах (закладах, установах) поліції, призначення на такі посади здійснюється за умови відповідності особи, яка призначається на таку посаду, додатковим вимогам.

Переведення поліцейських здійснюється у разі, якщо звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних керівників.

Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників (начальників), керівників інших органів (закладів, установ) поліції, які порушили питання про переміщення.

Переведення поліцейського здійснюється на підставі єдиного наказу про звільнення із займаної посади та направлення для подальшого проходження служби до іншого органу (закладу, установи) поліції та про призначення на посаду в органі (закладі, установі) поліції, до якого переміщується поліцейський.

У разі, якщо згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначенню поліцейського на посаду повинно передувати погодження відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування чи їх посадових осіб, призначення на посаду здійснюється після отримання такого погодження.

Законодавець передбачив процедуру переміщення поліцейських на вищі посади, зокрема воно не допускається протягом шести місяців з дня притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Службове сумісництво поліцейських визначено у статті 66 Закону України «Про Національну поліцію».

Так, поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої.

Статтею 67 Закону України «Про Національну поліцію» визначено порядок перебування поліцейських у розпорядженні.

Так, зарахування поліцейських наказами по особовому складу в розпорядження органів поліції для подальшого проходження служби під керівництвом посадових осіб, уповноважених призначати на посади поліцейських, допускається у разі:

1) звільнення поліцейського з посади у зв'язку з виконанням дисциплінарного стягнення або виконанням висновку поліцейської комісії про невідповідність займаній посаді, якщо до кінця визначеного строку виконання дисциплінарного стягнення або протягом десяти днів з дня ухвалення висновку про службову невідповідність не вирішено питання про подальше проходження ним служби;

2) повернення поліцейських, які відповідно до закону були відряджені (прикомандировані) до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, інших органів державної влади (закладів, установ) або органів місцевого самоврядування на час виконання відповідних повноважень на постійній основі із залишенням їх на службі в поліції;

3) застосування до поліцейського тримання під вартою як запобіжного заходу;

4) якщо поліцейський відсутній за місцем проходження служби та за місцем проживання і більше десяти днів близьким родичам невідомо, де він перебуває, - до повернення поліцейського (у разі неприйняття іншого рішення про подальше проходження ним служби в поліції) або до дня набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

5) скорочення штатних посад, що займають поліцейські, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), якщо немає можливості перемістити таких осіб на вакантні посади, - до закінчення відпустки по догляду за дитиною.

Поліцейські звільняються з посад та зараховуються в розпорядження наказами керівників, уповноважених призначати на такі посади.

Поліцейські, які зараховані в розпорядження відповідно до пунктів 1 - 2 частини першої цієї статті, продовжують проходити службу згідно із законом, виконуючи обов'язки служби відповідно до тимчасових функціональних обов'язків, визначених керівником відповідного органу (закладу, установи) поліції, з урахуванням попередніх посад, які обіймав поліцейський, рівня його знань та професійного досвіду.

Призначення на посади поліцейських, які перебувають у розпорядженні, проводиться в якомога коротший строк, але не пізніше ніж через два місяці з дня

звільнення з попередньої посади і зарахування в розпорядження, крім випадків, визначених пунктами 3 - 5 частини першої цієї статті.

До строку, зазначеного в частині четвертій цієї статті, не входить час перебування поліцейських на стаціонарному лікуванні. Сукупний строк призначення на посади поліцейських, які перебувають у розпорядженні, не повинен перевищувати 120 календарних днів.

Поліцейський, якого звільнено з посади і зараховано в розпорядження, вважається таким, що перебуває в розпорядженні відповідного органу (установи, закладу), з дня, що настає за днем звільнення з посади, до дня, з якого він почав виконувати обов'язки за новою посадою, на яку його призначено, або до дня зарахування в розпорядження іншого органу (закладу, установи) поліції для подальшого проходження там служби.

Грошове забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження, здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

При здійсненні організаційно-штатних заходів особи начальницького складу зараховуються в розпорядження органу поліції на строк не більше 15 діб. У виняткових випадках, пов'язаних з особливими обставинами, перебування в розпорядженні органу внутрішніх справ понад 15 діб, але не більше двох місяців, це допускається з дозволу Міністра внутрішніх справ. До цього строку не зараховується період перебування у відпустках та на лікуванні (обстеженні) у лікувальних закладах. За період перебування поліцейського в розпорядженні органу поліції виплачується грошове забезпечення з розрахунку посадового окладу за останньою основною штатною посадою, окладу за спеціальним званням та відсоткової надбавки за вислугу років. Днем зарахування в розпорядження вважається день підписання наказу про зарахування в розпорядження або день, зазначений у наказі. При виплаті грошового забезпечення в період перебування в розпорядженні не зараховується: час перебування в черговій відпустці; час перебування на стаціонарному лікуванні; період тимчасового виконання обов'язків за вакантною посадою; час перебування в дорозі від місця попередньої служби до відповідного органу поліції; час перебування на навчально-екзаменаційних сесіях заочних, вечірніх відділень вищих навчальних закладів; час перебування під арештом у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності в разі закриття кримінальної справи або винесення виправдувального вироку – з дня арешту до дня звільнення включно.

Поліцейським, які увільнені від займаних посад і перебувають у розпорядженні, не використавши чергової відпустки, або щодо яких затримано вирішення питання про їх подальше використання на службі, як правило, повинна надаватися невикористана чергова відпустка. За час чергової відпустки грошове забезпечення їм виплачується в розмірі, установленому за основною посадою на день зарахування в розпорядження.

Переміщення по службі має здійснюватися, як правило, без зарахування їх у розпорядження відповідного органу поліції; призначення на посади осіб, які перебувають у розпорядженні відповідного органу, провадиться в найкоротший

строк, але не пізніше двох місяців із дня звільнення їх з посади.

Поліцейський, який є депутатом місцевої ради, прикомандирується на час постійної роботи до відповідної місцевої ради з залишенням на службі в органах поліції. Після закінчення постійної роботи в Раді або раніше цього строку депутат місцевої ради за його бажанням направляється в розпорядження Міністерства внутрішніх справ України з правом зайняття попередньої або за його згодою іншої рівноцінної посади.

У статті 68 Закону України «Про Національну поліцію» встановлюється порядок призначення поліцейських на посади під час здійснення реорганізації

Визначено, що у разі здійснення реорганізації, внаслідок якої на підставі відповідного наказу скорочуються посади в органі чи окремому підрозділі органу (закладу, установи) поліції, поліцейський, посада якого буде скорочена, має бути персонально письмово попереджений про можливе наступне звільнення зі служби в поліції за два місяці до такого звільнення.

Поліцейський, посада якого скорочена, може бути призначений за його згодою з урахуванням досвіду роботи, освітнього рівня, стану здоров'я, ставлення до виконання службових обов'язків на іншу посаду в будь-якому органі (закладі, установі) поліції до закінчення двомісячного строку з дня його персонального попередження про можливе подальше звільнення зі служби в поліції відповідно до частини першої цієї статті 68.

Поліцейський, посада якого була скорочена і якого не призначено на іншу посаду в поліції відповідно до частини другої цієї статті, після закінчення двомісячного строку з дня попередження про можливе подальше звільнення зі служби в поліції має бути звільнений зі служби в поліції на підставі пункту 4 частини першої статті 77 Закону.

Перебування поліцейського, посада якого скорочена, на лікарняному, у відрядженні чи у відпустці не є перешкодою для його призначення на іншу посаду або звільнення зі служби в поліції відповідно до положень цієї статті, за умови його персонального у письмовій формі попередження у встановлений законом строк.

Переважне право на залишення на службі в поліції при реорганізації надається поліцейським з більш високими кваліфікацією та досягненнями у службовій діяльності. За рівних умов щодо кваліфікації та досягнень у службовій діяльності перевага в залишенні на службі надається особам, які мають таке право відповідно до вимог законодавства.

Поліцейський, посада якого була скорочена, до дня його призначення на іншу посаду в поліції або звільнення зі служби в поліції зобов'язаний виконувати обов'язки за останньою посадою, яку він займав, якщо керівник органу (закладу, установи) поліції не покладе на нього інші обов'язки.

Якщо поліцейський, посада якого була скорочена, звернувся до керівника відповідного органу (закладу, установи) з клопотанням про надання йому відпустки, така відпустка може бути надана на підставах та в порядку, визначених цим Законом. Тривалість наданої відпустки у такому разі не може перевищувати загальну кількість днів, що залишилися до передостаннього дня

двомісячного строку з дня персонального попередження поліцейського про можливе наступне звільнення зі служби в поліції.

Поліцейському, посада якого скорочена, грошове забезпечення виплачується включно до дня призначення на іншу посаду або до дня звільнення зі служби в поліції в розмірі, визначеному за останньою штатною посадою, яку він займав на момент її скорочення. Розмір щомісячної премії встановлюється рішенням керівника органу (закладу, установи) поліції.

Стаття 69. «Порядок тимчасового виконання обов'язків поліцейським» Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що у зв'язку зі службовою необхідністю на поліцейського, який займає штатну посаду, може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою, а саме:

- 1) вакантною - за його згодою;
- 2) невакантною - у разі тимчасової відсутності або внаслідок усунення чи відсторонення від посади поліцейського, який займає таку посаду, незалежно від його згоди.

Безперервний строк тимчасового виконання обов'язків не повинен перевищувати чотирьох місяців.

Тимчасове виконання обов'язків покладається на поліцейських письмовим наказом керівника органу (закладу, установи) поліції, який уповноважений призначати на відповідну посаду згідно з цим Законом.

Керівники органів (закладів, установ) поліції можуть уповноважувати керівників структурних підрозділів таких органів (закладів, установ) самостійно приймати рішення про тимчасове покладення обов'язків за іншою невакантною посадою цього підрозділу на поліцейських, які їм підпорядковані.

Для тимчасового заміщення посад, що займають поліцейські, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), на період перебування в таких відпустках керівники органів поліції можуть призначати на ці посади інших поліцейських, а також приймати на роботу з призначенням на посади, що займають поліцейські в підрозділах забезпечення, цивільних осіб, у тому числі державних службовців, які мають споріднені спеціальності, з укладенням з ними на цей період строкового трудового договору відповідно до вимог закону.

Виконання обов'язків працівником поліції за вакантною посадою може здійснюватися лише за його згодою. Таке суміщення має бути тимчасовим. Керівництво відділу поліції зобов'язане в найкоротший строк укомплектувати вакантну посаду. Але незалежно від його згоди на працівника поліції можуть бути покладені обов'язки іншого працівника в разі його тимчасової відсутності або внаслідок усунення чи відсторонення від посади поліцейського. Відповідно до ст. 105 КЗпП виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника має місце, коли працівник разом із своєю основною роботою виконує обов'язки іншого, тимчасово відсутнього, працівника. Поліцейський виконує покладені на нього додаткові функції без звільнення від основної роботи. Виконання додаткових обов'язків відбувається протягом робочого дня (зміни), з урахуванням нормальної тривалості робочого часу, встановленої КЗпП.

Виконання додаткових обов'язків незалежно від згоди припускає заміну поліцейського, тимчасово відсутнього через хворобу, відпустку, відрядження та з інших причин, коли за ним зберігається місце роботи (посада). Юридичне управління Міністерства праці та соціальної політики України, в листі від 19.04.2011 р. N 126/06/186-11, роз'яснює, що виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника може бути покладено на іншого працівника як без звільнення його від своїх основних обов'язків, так і зі звільненням від своїх основних обов'язків.

Стаття 105 КЗпП передбачає доплату співробітнику, що замінює, за виконання поряд зі своєю основною роботою обов'язків тимчасово відсутнього працівника.

Тимчасовість виконання обов'язків за іншою посадою поліцейського проявляється в тому, що строк виконання цих обов'язків не може перевищувати 4 місяці. За цей час на вакантну посаду має бути підібраний і призначений працівник поліції на постійній основі. Якщо працівник тимчасово відсутній більше 4 місяців, тоді виконання його обов'язків має бути покладено на іншого поліцейського із підрозділу чи органу поліції. Після певного переривання виконання працівником поліції обов'язків за іншою посадою поліцейського він знову може приступити до виконання таких обов'язків.

Додаткові функції з виконання обов'язків тимчасово відсутнього поліцейського покладаються на конкретного співробітника шляхом видання наказу керівника органу поліції, який має право призначати на відповідну посаду поліцейського. Такий наказ має письмову форму, в ньому також встановлюється розмір доплати за виконання обов'язків відсутнього поліцейського. Керівники органів (закладів, установ) поліції можуть уповноважувати керівників структурних підрозділів таких органів (закладів, установ) самостійно приймати рішення про тимчасове покладення обов'язків за іншою невакантною посадою цього підрозділу на поліцейських, які їм підпорядковані. Повноваження на це має мати письмову форму, як правило, це має бути вписано до посадової інструкції, де визначені обов'язки і права керівника структурного підрозділу органу поліції.

На посади поліцейських, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), можуть призначатися інші поліцейські на період такої відпустки, а також при можливості заміщення посади цивільними особами, такі особи приймаються на роботу з укладанням з ними на цей період строкового трудового договору. Після перебігу такої відпустки поліцейські продовжують службу у відповідності до займаної посади.

Стаття 70. Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліцейський, щодо якого проводиться службове розслідування, може бути відсторонений від виконання службових обов'язків у порядку, визначеному Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейський, який є керівником органу (підрозділу) поліції,

відстороняється від виконання службових обов'язків у разі прийняття відповідною місцевою радою резолюції недовіри згідно з положеннями статті 87 цього Закону.

Поліцейський, щодо якого здійснюється кримінальне провадження, може бути відсторонений від посади в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків є тимчасовим недопущенням поліцейського до виконання обов'язків за займаною посадою.

За особою, відстороненою від виконання службових обов'язків (посади), зберігаються всі види грошового забезпечення, які були їй визначені до відсторонення, крім премії.

Поліцейський вважається відстороненим від виконання службових обов'язків з дня видання відповідного наказу до дня видання наказу про допуск до виконання службових обов'язків за займаною посадою.

У разі якщо поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), звільнено зі служби в поліції до дня видання наказу про допуск до виконання службових обов'язків за займаною посадою, він вважається таким, що був відсторонений від виконання службових обов'язків за посадою до дня звільнення зі служби в поліції. Протягом періоду, коли поліцейського відсторонено від виконання службових обов'язків (посади), призначення такої особи на будь-яку іншу посаду заборонено.

Якщо поліцейського відсторонено від виконання службових обов'язків (посади), його можуть допустити до виконання службових обов'язків за займаною посадою або призначити на іншу посаду лише після скасування підстави відсторонення та видання відповідного наказу.

На період відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак і табельна вогнепальна зброя. Службове посвідчення та спеціальний нагрудний знак поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), зберігаються в його безпосереднього керівника. Табельна вогнепальна зброя поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), зберігається в черговій частині органу (закладу, установи), де проходить службу поліцейський.

Стаття 17 Закону України «Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України» визначає порядок і підстави відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади).

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) є тимчасовим заходом на час проведення службового розслідування та може бути застосовано до поліцейського у разі, якщо обставини виявленого дисциплінарного проступку унеможливають виконання посадових (функціональних) обов'язків ним або іншим поліцейським, а також якщо виконання поліцейським посадових (функціональних) обов'язків перешкоджає встановленню обставин виявленого дисциплінарного проступку.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) оформляється письмовим наказом керівника, до повноважень якого належить призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та не може перевищувати строку, передбаченого для проведення службового розслідування або зазначеного в рішенні суду.

Поліцейський має право ознайомитися та отримати копію наказу про відсторонення його від виконання службових обов'язків (посади).

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) без видання письмового наказу керівника допускається у разі появи на роботі у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та відмови поліцейського від проходження в установленому порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або на вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у разі вчинення ним корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, здійснюється відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Поліцейський, якому повідомлено про підозру у вчиненні ним кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання службових обов'язків (посади) в порядку, визначеному законом.

На період відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак, табельна вогнепальна зброя та спеціальні засоби.

Під час відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) поліцейський зобов'язаний перебувати на робочому місці, визначеному керівником, до повноважень якого належить призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та сприяти проведенню службового розслідування.

Стаття 71. «Відрядження поліцейських до державних (міждержавних) органів, установ та організацій із залишенням на службі в поліції» Закону України «Про Національну поліцію» встановлює, що поліцейські за їхньою згодою можуть бути відряджені до органів державної влади, установ та організацій із залишенням на службі в поліції, але зі звільненням із займаної посади з подальшим призначенням на посади відповідно до переліку посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях, що затверджується Президентом України.

У разі потреби в поліцейських для заміщення вакантних посад у державних органах, установах та організаціях керівники таких органів державної влади, установ та організацій надсилають до поліції письмовий запит про основні характеристики зазначених посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги, яким повинні відповідати поліцейські для зайняття таких посад.

Рішення про відрядження поліцейських приймає керівник поліції.

Відрядження оформлюється на підставі запиту керівника державного органу, установи, організації, рапорту поліцейського та відповідного подання його прямого керівника.

Про призначення відряджених поліцейських на посади керівники відповідних органів державної влади, установ та організацій мають письмово повідомити поліцію.

Звільнення з посад відряджених поліцейських здійснюється за рішенням керівника державного органу, установи, організації з подальшим направленням їх у розпорядження поліції.

За службової потреби керівник поліції може в будь-який час відкликати з державного органу, установи чи організації відряджених поліцейських, повідомивши за місяць про таке відкликання керівника відповідного державного органу, установи чи організації з наданням відповідної заміни.

Звільнені з посади відряджені поліцейські мають бути направлені в місячний строк у розпорядження поліції з приписом, службовою характеристикою та наказом про звільнення з посади.

До зазначеного строку не включається час перебування поліцейського у відпустці, відрядженні, на лікарняному.

Після повернення в розпорядження поліції поліцейський має бути призначений на попередню посаду або іншу рівнозначну посаду з урахуванням рівня його освіти, фізичної підготовки та стану здоров'я.

За відрядженими до органів державної влади, установ та організацій поліцейськими та членами їхніх сімей зберігаються всі гарантії та пільги, визначені законом для такої категорії осіб.

Нагородження (заохочення) поліцейських, відряджених до органів державної влади, установ і організацій, державними нагородами та відомчими відзнаками здійснюється на загальних підставах за поданням керівника державного органу, установи, організації, до яких вони відряджені.

На період виконання робіт, пов'язаних із забезпеченням правоохоронної діяльності, відряджені особи залишаються у кадрах Міністерства внутрішніх справ.

Призначення на посади та переміщення по службі відряджених осіб здійснюється керівниками цивільних установ з письмовим повідомленням про це Міністра внутрішніх справ.

Звільнення з посад відряджених осіб здійснюється за погодженням з Міністром внутрішніх справ, керівниками цивільних установ з наступним направленням відряджених осіб у розпорядження Міністерства внутрішніх справ:

- після виконання робіт, пов'язаних із забезпеченням правоохоронної діяльності;
- за зверненням відрядженої особи;
- у разі невиконання відрядженою особою обов'язків за займаною посадою;

- у разі досягнення відрядженою особою граничного віку перебування на службі в органах внутрішніх справ.

Міністру внутрішніх справ надається право відкликати відряджених осіб з цивільних установ.

Відряджена особа за наказом керівника цивільної установи у десятиденний строк після надходження наказу про її відкликання направляється до Міністерства внутрішніх справ.

Витяг з наказу про звільнення відрядженої особи з посади та службова характеристика надсилаються в установленому порядку до відповідного центрального органу виконавчої влади.

Статтею 72. «Професійне навчання поліцейських» Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що професійне навчання поліцейських складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;
- 4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності.

Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України.

Освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Закон України «Про освіту» основною метою освіти визначає всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Держава гарантує громадянам України право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах, яке забезпечується: 1) розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти; 2) відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина; 3) різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем.

Найважливішим і найнадійнішим способом отримання освіти є навчання. У стислій описовій формі навчання можна визначити як шлях освіти, як передачу людині знань, умінь і навичок, або ж як специфічний процес пізнання. Навчання – це організована, двостороння діяльність, в ході якої особи, які навчаються, оволодівають не лише різноманітними знаннями, вміннями і навичками, а й

розвивають свої розумові сили і творчі здібності.

Одним із основних різновидів навчання та важливим засобом професійного розвитку працівників є професійне навчання. Зважаючи на ту вагому роль, яку відіграє професійне навчання в розбудові ринкової економіки, 12.01.2012 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про професійний розвиток працівників», що закріплює правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи професійної освіти, а також визначає компетенцію держави, роботодавців та професійних спілок у забезпеченні професійного розвитку працівників. Закон також вперше дає визначення професійного навчання як процесу цілеспрямованого формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмінь, що дають змогу підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності, що включає первинну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб виробництва.

Поряд із терміном «професійне навчання» також широко використовуються такі близькі йому за змістом і смисловим навантаженням терміни, як «професійний розвиток» та «професійна підготовка». Перший термін вживається в Законі України «Про професійний розвиток працівників». Однак, незважаючи на те, що вказаний термін досить часто зустрічається не лише в тексті Закону, але й також міститься в його назві, офіційне законодавче тлумачення йому не дається. Звернення до доктринальних тлумачень дозволяє зробити висновок, що за своїм змістом професійний розвиток – це ширше поняття, ніж професійне навчання, яке є лише одним із багатьох (хоча і основним) напрямом професійного розвитку. Професійний розвиток і професійне навчання мають єдину спільну мету – формування у працівників теоретичних знань, умінь та практичних навичок, необхідних для якісного виконання ними своїх обов'язків. Різниця лише в тому, що професійне навчання зорієнтоване на сучасні потреби і має переважно прикладний характер, а професійний розвиток орієнтується на майбутнє і має більш фундаментальний характер.

Термін «професійна підготовка» вживається переважно у відомчих нормативно-правових актах. Для прикладу, можна навести наказ МВС України: «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції» від 16.02.2016 № 105.

Професійна підготовка проводиться на базі вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання та установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських (далі - заклади, що здійснюють професійну підготовку).

Метою професійного навчання всіх категорій працівників є підвищення їх

конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб, підвищення ефективності використання праці та забезпечення досягнення належного професійного рівня працівниками. У досягненні цієї мети приймають активну участь різноманітні суб'єкти. В першу чергу, це держава, політика якої у сфері професійного розвитку працівників формується за такими принципами: доступності професійного розвитку працівникам; вільного вибору роботодавцем форм і методів забезпечення професійного розвитку працівників з урахуванням специфіки їх роботи; додержання інтересів роботодавця та працівника; безперервності процесу професійного розвитку працівників. Державне управління у сфері професійного розвитку працівників здійснюється центральним органом виконавчої влади у сфері соціальної політики, центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, молоді та спорту, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень. Професійні спілки та їх об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання теж залучаються до процесу професійного навчання працівників. Зокрема, вони: беруть участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері професійного розвитку працівників, здійсненні заходів, передбачених колективними договорами і угодами; здійснюють громадський контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів у сфері професійного розвитку працівників; спільно з органами державної влади беруть участь у моніторингу ринку праці та прогнозуванні його розвитку, формуванні державного замовлення на підготовку фахівців.

Безпосереднє управління у сфері професійного розвитку працівників здійснюють роботодавці шляхом організації професійного навчання працівників та їх атестації. Що стосується професійного навчання поліцейських, то безпосереднє управління цим процесом покладається на Міністерство внутрішніх справ та його відповідні структурні підрозділи. При цьому, якщо виходити з логіки ст.4 Закону України «Про професійний розвиток працівників», до основних напрямів діяльності МВС (як роботодавця) у сфері професійного навчання поліцейських відноситься: 1) розроблення поточних та перспективних планів професійного навчання поліцейських; 2) визначення видів, форм і методів професійного навчання поліцейських; 3) розроблення та виконання робочих навчальних планів і програм професійного навчання поліцейських; 4) організація професійного навчання поліцейських; 5) добір педагогічних кадрів та фахівців для проведення професійного навчання поліцейських безпосередньо в системі МВС; 6) ведення первинного та статистичного обліку кількості працівників, зокрема тих, які пройшли професійне навчання; 7) стимулювання професійного зростання поліцейських; 8) забезпечення періодичного підвищення кваліфікації поліцейських безпосередньо в системі МВС або в відповідних навчальних закладах; 9) визначення періодичності атестації поліцейських та організація її проведення; 11) проведення аналізу результатів атестації та здійснення заходів щодо підвищення професійного рівня поліцейських.

Система (етапи) професійного навчання. Ч. 1 ст. 72 Закону визначає

систему професійного навчання, до якої входить чотири основні елементи: 1) первинна професійна підготовка; 2) підготовка у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; 3) післядипломна освіта; 4) службова підготовка.

Статтею 73. Первинна професійна підготовка Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за відповідними навчальними програмами (планами), затвердженими Міністерством внутрішніх справ України.

Положення даної норми не поширюються на тих, хто здобуває вищу освіту на денній формі навчання за державним замовленням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Порядок і умови проходження первинної професійної підготовки визначає Міністерство внутрішніх справ України.

Поліцейські після успішного закінчення курсу первинної професійної підготовки повертаються до органів (закладів, установ) поліції, з яких вони були направлені для проходження первинної підготовки, для подальшого проходження служби в поліції відповідно до цього Закону.

Поліцейські, відрahовані з навчальних закладів, де вони проходили первинну професійну підготовку, до закінчення навчання, а також поліцейські, які після закінчення курсу первинної професійної підготовки отримали незадовільні оцінки за результатами іспитів, повертаються до органів (закладів, установ) поліції, з яких вони прибули на навчання, з подальшим звільненням зі служби в поліції.

Поліцейські, достроково відрahовані з навчальних закладів, де вони проходили первинну професійну підготовку, за станом здоров'я, мають бути звільнені зі служби в поліції на підставі пункту 2 частини першої статті 77 цього Закону.

Поліцейські, які достроково відрahовані з навчальних закладів, де вони проходили первинну професійну підготовку, через недисциплінованість, невиконання навчального плану, небажання продовжувати або проходити навчання, а також поліцейські, які після закінчення курсу первинної професійної підготовки склали іспити і отримали незадовільні оцінки, підлягають звільненню зі служби в поліції на підставі пунктів 5 або 6 частини першої статті 77 Закону України «Про Національну поліцію».

Заборонено залучати поліцейських, які не пройшли первинну професійну підготовку, до виконання повноважень поліції, допускати до роботи з інформацією з обмеженим доступом або до будь-якої діяльності, пов'язаної з використанням зброї та спеціальних засобів (крім навчальних та тренувальних занять під час проходження первинної підготовки).

Первинна професійна підготовка поліцейських – це підготовка осіб, які були вперше прийняті на службу в поліції з метою набуття ними спеціальних

навичок, необхідних для виконання повноважень поліції. Така професійна підготовка спрямована на осіб, які не володіють необхідними навиками виконання завдань і функцій поліції й забезпечує їм мінімально необхідний рівень професійної кваліфікації для ефективної професійної діяльності.

Законом України «Про Національну поліцію», статтею 74 передбачено підготовку поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання.

Так, до ЗВО із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років.

Підготовка фахівців за державним замовленням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, проводиться на підставі контракту про здобуття освіти, який укладається між навчальним закладом, відповідним органом поліції та особою, яка навчається.

Розподіл випускників вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які навчаються на денній формі навчання за державним замовленням, здійснюється комісіями з персонального розподілу з урахуванням інтересів служби відповідно до набутої випускником кваліфікації, спеціальності та спеціалізації.

Особи, які навчаються за державним замовленням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, у разі дострокового розірвання контракту про здобуття освіти з будь-яких підстав, крім звільнення зі служби в поліції на підставі підпунктів 2, 4 частини першої статті 77 Закону, а також поліцейські, звільнені зі служби в поліції протягом трьох років після закінчення вищезазначених навчальних закладів з будь-яких підстав, крім звільнення зі служби в поліції на підставі підпунктів 2, 4 частини першої статті 77 цього Закону, відшкодовують Міністерству внутрішніх справ України витрати, пов'язані з їх утриманням у вищому навчальному закладі, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відмови від добровільного відшкодування витрат, зазначених у частині четвертій статті 74, таке відшкодування здійснюється в судовому порядку.

Порядок добору, направлення та зарахування на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, встановлює Міністерство внутрішніх справ України.

Післядипломна освіта – це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки поліцейських шляхом поглиблення, розширення та оновлення їх професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду. Система післядипломної освіти поліцейських складається з наступних елементів: спеціалізація, перепідготовка, підвищення кваліфікації та стажування.

Стаття 75 «Післядипломна освіта поліцейських» Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що післядипломна освіта поліцейських здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України «Про вищу освіту», з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, і складається з:

- 1) спеціалізації;
- 2) перепідготовки;
- 3) підвищення кваліфікації;
- 4) стажування.

Післядипломна освіта поліцейських може здійснюватися безпосередньо в підрозділах поліції або в навчальних закладах, у тому числі на договірних умовах.

Поліцейські зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності:

- 1) не рідше одного разу на три роки;
- 2) перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана.

Поліцейські, які не пройшли підвищення кваліфікації відповідно до цієї статті або не виконали відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), не можуть бути призначені на вищі посади.

Поліцейські, які не виконали під час проходження підвищення кваліфікації відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), можуть бути знову направлені для проходження підвищення кваліфікації не раніше ніж через рік.

Підвищення кваліфікації поліцейських здійснюється у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання за відповідними програмами, погодженими Міністерством внутрішніх справ України.

Порядок організації післядипломної освіти поліцейських установлює Міністерство внутрішніх справ України з урахуванням положень цього та інших законів.

За результатами успішного проходження спеціалізації, перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейському видається документ за зразком, визначеним Міністерством внутрішніх справ України.

Згідно Закону України «Про освіту», вітчизняна система вищої освіти побудована за принципом «піраміди» та має ієрархічну структуру. Її основу складають випускники коледжів і професійно-технічних училищ, середню ланку – випускники вищих навчальних закладів, а вершину утворює аспірантура та докторантура. Така організація вищої освіти є цілком обґрунтованою і в повній мірі задовольняє інтереси ринкової економіки. Водночас, кожний поліцейський (від випускника коледжу і до доктора наук) повинен мати можливість вчитися постійно: поглиблювати і розширювати свої знання, удосконалювати професійні вміння та навички, оволодівати новою професією тощо. Здобуття або розширення особою своїх знань на основі здобутої раніше вищої освіти прийнято вважати «післядипломною освітою».

Наказ МВС України від 24.12.2015 № 1625 «Про затвердження Положення

про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції» визначає, що післядипломна освіта працівників поліції (далі - післядипломна освіта) здійснюється відповідно до Конституції України, законів України, указів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України, інших актів законодавства України та Положення про організацію післядипломної освіти.

Граничний вік перебування на службі в поліції

Стаття 76 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліцейські, які мають спеціальні звання молодшого складу поліції, перебувають на службі до досягнення ними 55-річного віку.

Особи, які мають спеціальні звання середнього і вищого складу поліції, залежно від присвоєних їм спеціальних звань перебувають на службі до досягнення ними такого віку:

- 1) до підполковників поліції включно - 55 років;
- 2) полковники, генерали поліції - 60 років.

Поліцейські, які досягли граничного віку перебування на службі в поліції, мають бути звільнені зі служби.

У разі необхідності керівники, уповноважені призначати на посади поліцейських, можуть залишити на службі поліцейських за їхнім клопотанням понад граничний вік перебування на службі в поліції, але не більше ніж на 5 років, виключно у разі якщо такий поліцейський має високу професійну підготовку і досвід практичної роботи на займаній посаді та визнаний придатним за станом здоров'я для проходження служби.

У виняткових випадках керівник поліції може повторно продовжити таким особам строк служби до п'яти років.

Поліцейські, які перебувають на службі понад граничний вік перебування на службі в поліції, за їхнім клопотанням або за ініціативою керівника, уповноваженого призначати їх на посаду, можуть бути звільнені зі служби до закінчення строку, на який їм продовжено службу, з підстав, визначених цим Законом.

Звільнення зі служби в поліції

Статтею 77 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює, що поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється:

- 1) у зв'язку із закінченням строку контракту;
- 2) через хворобу - за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції;
- 3) за віком - у разі досягнення встановленого для нього цим Законом граничного віку перебування на службі в поліції;
- 4) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- 5) через службову невідповідність;
- 6) у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;

- 7) за власним бажанням;
- 8) у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій);
- 9) у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі;
- 10) у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення;
- 11) у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.

Днем звільнення зі служби в поліції вважається день видання наказу про звільнення або дата, зазначена в наказі про звільнення.

День звільнення вважається останнім днем служби.

Стаж служби в поліції

У статті 78 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що стаж служби в поліції дає право на встановлення поліцейському надбавки за вислугу років, надання додаткової оплачуваної відпустки.

До стажу служби в поліції зараховуються:

- 1) служба в поліції на посадах, що заміщуються поліцейськими, з дня призначення на відповідну посаду;
- 2) військова служба в Збройних Силах України, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України, Управлінні державної охорони, Цивільній обороні України, внутрішніх військах Міністерства внутрішніх справ України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки, Державній спеціальній службі транспорту;
- 3) служба в органах внутрішніх справ України на посадах начальницького і рядового складу з дня призначення на відповідну посаду;
- 4) час роботи у Верховній Раді України, місцевих радах, центральних і місцевих органах виконавчої влади із залишенням на військовій службі, на службі в органах внутрішніх справ України або на службі в поліції;
- 5) час роботи в органах прокуратури і суду осіб, які працювали на посадах суддів, прокурорів, слідчих;
- 6) дійсна військова служба в Радянській Армії та Військово-Морському Флоті, прикордонних, внутрішніх, залізничних військах, в органах державної безпеки та інших військових формуваннях колишнього СРСР, а також служба в органах внутрішніх справ колишнього СРСР.

Під час обчислення стажу служби в поліції враховуються тільки повні роки вислуги років без округлення фактичного розміру вислуги років у бік збільшення.

Порядок обчислення вислуги років у поліції встановлює Кабінет Міністрів України.

Особові справи поліцейських

Статтею 79 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що проходження служби поліцейським відображається в його особовій справі.

До особової справи вноситься автобіографічна інформація поліцейського

та членів його сім'ї, інформація про проходження служби, трудову діяльність та інша інформація, що характеризує професійні, освітні та особисті якості особи, місце її проживання, а також інша необхідна інформація, визначена законом та іншими нормативно-правовими актами.

Порядок формування та ведення особових справ поліцейських визначає Міністр внутрішніх справ України.

Наказ МВС України від 08.07.2019 № 547 затверджує «Інструкцію з організації обліку персоналу в Міністерстві внутрішніх справ України, яка визначає порядок організації та здійснення обліку осіб рядового і начальницького (офіцерського) складу, робітників і службовців центрального апарату Міністерства, органів і підрозділів внутрішніх справ, вищих навчальних закладів МВС та установ і підприємств, які безпосередньо підпорядковані МВС України.

В апараті МВС ведеться облік державних службовців і працівників структурних підрозділів апарату МВС, керівників закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також поліцейських, відряджених у встановленому законодавством порядку до апарату МВС із залишенням на службі в поліції.

У територіальних органах, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, ведеться облік персоналу, який у них працює, у тому числі поліцейських, відряджених до них у встановленому законодавством порядку із залишенням на службі в поліції.

Облік персоналу передбачає ведення особових справ, журналів обліку особових справ, алфавітних карток до особових справ (за потреби), трудових книжок.

На державних службовців апарату МВС, територіальних органів, що належать до сфери управління МВС, служба управління персоналом веде особові справи державного службовця відповідно до Порядку ведення та зберігання особових справ державних службовців, затвердженого наказом Національного агентства України з питань державної служби від 22 березня 2016 року № 64, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 квітня 2016 року за № 567/28697.

Особові справи працівників апарату МВС, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, формує та веде служба управління персоналом.

Особові справи працівників формуються з таких документів:

- заява про призначення на посаду;
- особова картка працівника встановленого зразка;
- автобіографія;
- копія паспорта громадянина України;
- копія довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки

платника податків або копія сторінки паспорта громадянина України з відміткою відповідного контролюючого органу про те, що особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки

платника податків;

- копії документів про освіту, вчене звання (за наявності), науковий ступінь (за наявності), а також інших документів, які підтверджують професійну кваліфікацію працівника;

- копія військово-облікового документа (за наявності);
- копія наказу про призначення на посаду працівника;
- медична довідка про проходження попереднього (періодичного) медичного огляду працівника у випадках, передбачених законодавством;
- інші документи відповідно до законодавства.

Особові справи кандидатів на службу в поліції, що направляються на денну форму навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, ведуться відповідно до вимог Порядку формування та ведення особових справ поліцейських, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 12 травня 2016 року № 377, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08 червня 2016 року за № 828/28958.

Особові справи на поліцейських, відряджених у встановленому законодавством порядку до МВС із залишенням на службі в поліції, формуються із фотокартки (розміром 9 x 12 см, зображення в анфас, в однострої, що відповідає наявному спеціальному званню поліції) та завірених в установленому порядку за підписом керівника кадрового підрозділу органу поліції копій:

- послужного списку;
- біографічної довідки;
- документів про наявні пільги;
- тексту Присяги поліцейського;
- контракту (за наявності);
- довідки про результати перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади»;
- витягу з наказу органу поліції про відрядження поліцейського;
- інших документів.

Особові справи ректорів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, формуються та ведуться у Департаменті персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС (з урахуванням вимог абзацу другого пункту 5 цього розділу, а стосовно поліцейських, призначених на посади ректорів, особові справи формуються відповідно до вимог пункту 7 цього розділу).

Надалі в хронологічному порядку за часом надходження до особової справи додаються копії актів про зміни анкетних даних, копії документів про підвищення кваліфікації та перепідготовку, а також за потреби біографічна довідка, копії документів про надання відпусток, заохочення, нагороди та інших документів.

Працівник служби управління персоналом, отримуючи заповнені особою документи для формування особової справи, повинен перевірити дотримання

правил їх заповнення. Копії документів, які долучаються до особової справи, засвідчуються в установленому порядку працівником служби управління персоналом.

Копії паспорта громадянина України, документів про освіту, підвищення кваліфікації, перепідготовку, військово-облікового документа (за наявності) тощо працівник служби управління персоналом перевіряє на відповідність оригіналам документів та засвідчує своїм підписом і печаткою служби управління персоналом.

Усі аркуші документів, які містяться в особовій справі, нумеруються.

Персональний облік – це система збирання, накопичення та узагальнення персональних відомостей про особу, яка проходить службу або працює в органах внутрішніх справ за переліками та формами, установленими Інструкцією з організації обліку кадрів у системі Міністерства внутрішніх справ України.

Основними документальними відомостями про особу є: національність, освіта, стан здоров'я, сімейний і майновий стан, місце проживання, реєстрації, дата та місце народження.

Джерелами документованої інформації про особу є видані на її ім'я та відповідним чином оформлені документи, а також зібрані додаткові відомості про особу. Забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Кожна особа має право на ознайомлення з інформацією, зібраною про неї.

Інформація про особу охороняється законодавством про інформацію (ст. 4. Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII).

Статтею 80 Закону України «Про Національну поліцію» встановлено Види спеціальних звань поліцейських

До спеціальних звань поліцейських належать:

1) *спеціальні звання молодшого складу:*

- рядовий поліції;
- капрал поліції;
- сержант поліції;
- старший сержант поліції;

2) *спеціальні звання середнього складу:*

- молодший лейтенант поліції;
- лейтенант поліції;
- старший лейтенант поліції;
- капітан поліції;
- майор поліції;
- підполковник поліції;
- полковник поліції;

3) *спеціальні звання вищого складу поліції:*

- генерал поліції третього рангу;
- генерал поліції другого рангу;
- генерал поліції першого рангу.

Граничні спеціальні звання молодшого, середнього складу поліції за штатними посадами встановлюються керівником поліції.

Граничні спеціальні звання поліції вищого складу поліції за штатними посадами встановлюються Президентом України.

Присвоєння первинних спеціальних звань

Статтею 81 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що первинні звання молодшого складу поліції присвоюються керівниками органів поліції, керівниками навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських, та науково-дослідних установ поліції, які приймають рішення про прийняття на службу в поліції, одночасно з рішенням про прийняття на службу та призначення на посаду.

Первинні спеціальні звання середнього складу поліції присвоює керівник поліції в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Первинні спеціальні звання вищого складу поліції присвоюються Президентом України.

Громадянам, уперше прийнятим на службу в поліції, присвоюється звання рядового поліції, якщо відсутні визначені цим Законом підстави для присвоєння іншого спеціального звання.

Громадянам, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший бакалавр", після прийняття на службу в поліції та призначення на посади, що заміщуються особами середнього і вищого складу поліції, присвоюється первинне спеціальне звання молодшого лейтенанта поліції.

Громадянам, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра, після прийняття на службу в поліції та призначення на посади, які заміщуються особами середнього і вищого складу поліції, присвоюється первинне спеціальне звання лейтенанта поліції.

Військовослужбовцям та громадянам, які мають військові або спеціальні звання, класні чини, під час прийняття на службу в поліції присвоюються первинні спеціальні звання поліції, відповідні наявним у них військовим або спеціальним званням, класним чинам, у порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Громадянам, які були звільнені зі служби в поліції, під час повторного прийняття на службу присвоюється спеціальне звання поліції, яке вони мали на момент звільнення.

Присвоєння чергових спеціальних звань поліції

Стаття 82 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що чергові спеціальні звання поліції присвоюються після закінчення строку вислуги в попередньому званні, якщо інше не визначено цим Законом, за умови відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою, відсутності не знятих дисциплінарних стягнень.

Чергове спеціальне звання молодшого лейтенанта поліції присвоюється:

1) поліцейським з числа осіб молодшого складу, які без відриву від служби здобули вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший

бакалавр" та проходять службу (призначені) на посадах, що заміщуються особами середнього складу поліції;

2) поліцейським з числа осіб молодшого складу поліції, які заочно навчаються на останньому курсі вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра та вище, і проходять службу (призначені) на посадах, які заміщуються особами середнього і вищого складу.

Чергове спеціальне звання лейтенанта поліції присвоюється:

1) молодшим лейтенантам поліції, в яких закінчився строк вислуги в цьому званні;

2) молодшим лейтенантам поліції, які після закінчення вищого навчального закладу набули кваліфікацію бакалавра та вище;

3) курсантам і слухачам - випускникам вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських та набули кваліфікацію бакалавра та вище;

4) поліцейським з числа молодшого складу поліції, які без відриву від служби закінчили вищі навчальні заклади та набули кваліфікацію бакалавра і вище та проходять службу (призначені) на посадах, що заміщуються особами середнього і вищого складу поліції.

Курсантам - випускникам вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку поліцейських, які набули кваліфікацію бакалавра і вище та отримали диплом з відзнакою, керівник поліції може присвоїти чергове спеціальне звання старшого лейтенанта поліції.

Чергові спеціальні звання поліції мають право присвоювати:

1) керівники поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректори (керівники) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняні до них керівники - спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до підполковника поліції включно поліцейським, щодо яких вони є безпосередніми або прямими керівниками (начальниками);

2) керівник поліції - спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до полковника поліції включно, у тому числі заступникам керівника поліції;

3) Міністр внутрішніх справ України - спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до полковника поліції включно, керівнику поліції;

4) Президент України - спеціальні звання поліції вищого складу поліції.

Строки вислуги в спеціальних званнях поліції

Відповідно до статті 83 Закону України «Про Національну поліцію» установлюються такі строки вислуги в спеціальних званнях поліції:

капрал поліції – 1 рік;

сержант поліції – 3 роки;

молодший лейтенант поліції – 1 рік;

лейтенант поліції – 2 роки;
старший лейтенант поліції – 3 роки;
капітан поліції – 4 роки;
майор поліції – 4 роки;
підполковник поліції – 5 років.

Строки вислуги в званнях рядового поліції, старшого сержанта поліції та полковника поліції, генерала поліції третього рангу, генерала поліції другого рангу не встановлюються.

Строк вислуги в спеціальному званні обчислюється від дня підписання наказу про присвоєння звання.

Поліцейським, пониженим у спеціальному званні на один ступінь, строк вислуги для присвоєння чергового спеціального звання починає обраховуватися з дня видання наказу по особовому складу про пониження в попередньому спеціальному званні на один ступінь.

Громадянам, які були повторно прийняті на службу в ОВС, до вислуги років у спеціальному званні зараховується строк вислуги у званні до звільнення зі служби.

Поліцейським, поновленим у спеціальному званні у зв'язку із скасуванням як незаконного наказу про присвоєння спеціального звання, до вислуги років для отримання чергового спеціального звання зараховується строк вислуги у спеціальному званні, що було їм присвоєно внаслідок видання незаконного наказу, а також строк вислуги в наявному спеціальному званні до видання незаконного наказу.

Чергові спеціальні звання поліції до полковника поліції включно слухачам (у тому числі аспірантам (ад'юнктам) і докторантам) вищих навчальних закладів із специфічними умовами, які здійснюють підготовку поліцейських, присвоюються під час навчання після закінчення встановленого строку вислуги у спеціальному званні в разі відповідності чергового спеціального звання званню, передбаченому останньою штатною посадою, яку вони займали перед вступом до навчального закладу, аспірантури (ад'юнктури) чи докторантури без урахування наступних змін (підвищення чи пониження), внесених до штату за цією посадою.

Присвоєння чергових спеціальних звань поліцейським, прикомандированим або відрядженим із залишенням у кадрах поліції до інших органів державної влади (установ, організацій), органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, здійснюється за поданням керівників зазначених органів (установ, організацій) з додержанням вимог, передбачених цим Законом, за умови відповідності чергового спеціального звання спеціальному званню, передбаченому останньою займаною штатною посадою, яку поліцейський займав до відрядження.

Присвоєння спеціальних звань достроково та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою

Стаття 84 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що

достроково спеціальні звання можуть бути присвоєні в порядку заохочення після закінчення не менше половини визначеного строку вислуги в спеціальному званні (у разі дострокового присвоєння спеціального звання посмертно - незалежно від строку вислуги в попередньому спеціальному званні та займаній штатній посаді) у разі відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою.

Чергові спеціальні звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого займаною штатною посадою, можуть присвоюватися в порядку заохочення після закінчення не менше ніж півтора строку вислуги у попередньому спеціальному званні.

Зазначене в цій частині положення не поширюється на випадки, коли спеціальним званням, передбаченим штатною посадою, є спеціальне звання старшого сержанта поліції або полковника поліції.

Підстави та порядок застосування заохочення у вигляді дострокового присвоєння спеціального звання та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейським, які звільняються зі служби за віком або через хворобу, мають вислугу 25 років і більше в календарному обчисленні, після закінчення визначеного строку вислуги в наявному спеціальному званні за поданням прямих начальників може бути присвоєно чергове спеціальне звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого займаною посадою, до підполковника поліції включно.

Пониження та позбавлення спеціальних звань поліції

Стаття 85 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліцейський може бути понижений у спеціальному званні на один ступінь унаслідок застосування відповідного дисциплінарного стягнення на підставах і в порядку, визначених Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейським, пониженим у спеціальному званні на один ступінь, чергові спеціальні звання присвоюються в порядку, визначеному цим Законом.

Поліцейські можуть бути позбавлені спеціального звання за вчинення кримінального правопорушення на підставі вироку суду, що набрав законної сили.

Наказ про присвоєння спеціального звання поліції, виданий з порушенням вимог, установлених цим Законом, має бути скасований незалежно від часу, що пройшов з моменту його видання, наказом керівника органу поліції, який видав такий наказ (його наступника), наказом вищого керівника або на підставі рішення суду.

Указ Президента України про присвоєння спеціального звання поліції, виданий з порушенням вимог, визначених цим Законом, підлягає скасуванню незалежно від часу, що минув із дня його видання, указом Президента України або на підставі рішення суду.

Поліцейський, якому було присвоєно спеціальне звання внаслідок видання незаконного наказу, має бути поновлений у спеціальному званні, яке він мав до

видання наказу, незалежно від його вини у виданні незаконного наказу та подальшого присвоєння спеціальних звань.

У разі якщо на момент видання наказу про скасування наказу про присвоєння спеціального звання поліцейський має повну вислугу років для присвоєння чергового спеціального звання, йому має бути присвоєно чергове спеціальне звання, за умови дотримання вимог, визначених цим Законом.

5. Забезпечення службової дисципліни в діяльності Національної поліції України

Дисциплінарний Статут Національної поліції України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII визначає сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження.

Дія Статуту поширюється на поліцейських та осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, які повинні неухильно додержуватися його вимог.

Службова дисципліна – це дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників.

Службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу.

Службова дисципліна, крім основних обов'язків поліцейського, визначених статтею 18 Закону України «Про Національну поліцію», зобов'язує поліцейського:

- 1) бути вірним Присязі поліцейського, мужньо і вправно служити народу України;
- 2) знати закони, інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції, а також свої посадові (функціональні) обов'язки;
- 3) поважати права, честь і гідність людини, надавати допомогу та запобігати вчиненню правопорушень;
- 4) безумовно виконувати накази керівників, віддані (видані) в межах наданих їм повноважень та відповідно до закону;
- 5) вживати заходів до негайного усунення причин та умов, що ускладнюють виконання обов'язків поліцейського, та негайно інформувати про це безпосереднього керівника;

6) утримуватися від дій, що перешкоджають іншим поліцейським виконувати їхні обов'язки, а також які підривають авторитет Національної поліції України;

7) утримуватися від висловлювань та дій, що порушують права людини або принижують честь і гідність людини;

8) знати і виконувати заходи безпеки під час несення служби, дотримуватися правил внутрішнього розпорядку;

9) підтримувати рівень своєї підготовки (кваліфікації), необхідний для виконання службових повноважень;

10) берегти службове майно, забезпечувати належний стан зброї та спеціальних засобів;

11) поважати честь і гідність інших поліцейських і працівників поліції, надавати їм допомогу та стримувати їх від вчинення правопорушень;

12) дотримуватися правил носіння однострою та знаків розрізнення;

13) сприяти керівникові в організації дотримання службової дисципліни, інформувати його про виявлені порушення, у тому числі вчинені іншими працівниками поліції;

14) під час несення служби поліцейському заборонено перебувати у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння.

Поліцейський перебуває під захистом держави. Права поліцейського та порядок їх реалізації з урахуванням особливостей служби в поліції визначаються Конституцією та законами України.

Обмеження прав поліцейського не допускається, крім випадків, визначених законом.

Під час виконання службових обов'язків поліцейський має право:

1) на повагу до своєї особистості, коректне ставлення з боку керівників, колег та інших осіб;

2) вимагати письмового оформлення обсягу посадових (функціональних) обов'язків за відповідною посадою та створення умов, необхідних для їх виконання;

3) приймати у межах, визначених посадовими (функціональними) обов'язками, рішення або брати участь у їх підготовці;

4) на доступ до службової інформації, необхідної для виконання обов'язків за посадою;

5) на просування по службі, збільшення грошового забезпечення з урахуванням результатів службової діяльності та рівня кваліфікації;

6) на захист персональних даних, переданих у розпорядження Національної поліції України та її територіальних органів;

7) ознайомлюватися з матеріалами особової справи, висновками службового розслідування, що проводиться стосовно нього, а також долучати до нього свої пояснення;

8) робити копії матеріалів особової справи, висновків службового розслідування за допомогою технічних засобів з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, законами

України «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» та іншими законами;

9) на неупереджений розгляд скарг, поданих на його рішення, дії чи бездіяльність, а також на неупереджений розгляд поданих ним скарг, у тому числі на рішення, дії чи бездіяльність його керівників;

10) на правничу допомогу та захист своїх прав під час розгляду скарг або під час проведення службових розслідувань;

11) на захист від переслідування у разі повідомлення про вчинення кримінальних правопорушень, здійснених керівництвом та працівниками Національної поліції України;

12) на забезпечення спеціальними засобами безпеки з урахуванням особливостей проходження служби.

Дисциплінарним Статутом Національної поліції України визначено статус керівників та підлеглих.

Так, за своїм службовим становищем поліцейські можуть бути керівниками або підлеглими стосовно інших поліцейських.

Керівник – це службова особа поліції, наділена правами та обов’язками з організації службової діяльності підлеглих їй поліцейських та інших працівників поліції і контролю за їхньою службовою діяльністю.

Керівник, якому поліцейський підпорядкований за службою, у тому числі тимчасово, є прямим керівником для нього. Найближчий до підлеглого прямий керівник є безпосереднім керівником.

Під час виконання службових обов’язків поліцейський підпорядковується лише своєму безпосередньому та прямому керівникові.

Забороняється втручання в службову діяльність поліцейських особами, які не є їхніми прямими керівниками, крім випадків, визначених Конституцією та законами України.

У разі спільного виконання службових обов’язків поліцейськими, які не підпорядковані один одному по службі, старшим вважається поліцейський, визначений безпосереднім керівником або який займає вищу посаду. Якщо поліцейські займають рівні посади, старший визначається за спеціальним званням.

Обов’язки керівника щодо підлеглих

Керівник несе відповідальність за дотримання підлеглими службової дисципліни. З метою забезпечення дотримання службової дисципліни керівник зобов’язаний:

1) створити умови, необхідні для виконання підлеглими обов’язків поліцейського;

2) поважати честь і гідність підлеглих, не допускати порушень їхніх прав та соціальних гарантій;

3) розвивати у підлеглих розумну ініціативу та самостійність під час виконання ними обов’язків поліцейського;

4) сприяти підвищенню підлеглими рівня кваліфікації, достатнього для виконання службових повноважень;

5) вивчати індивідуальні та професійні якості підлеглих, забезпечуючи прозорість і об'єктивність в оцінюванні їхньої службової діяльності;

6) забезпечити сприятливий стан морально-психологічного клімату в колективі, своєчасно вчиняти дії із запобігання порушенню службової дисципліни підлеглими та виникненню конфліктів між ними;

7) контролювати дотримання підлеглими службової дисципліни, аналізувати її стан та об'єктивно доповідати про це безпосередньому керівникові, проводити профілактичну роботу із зміцнення службової дисципліни та запобігання вчиненню підлеглими правопорушень;

8) у разі виявлення порушення підлеглим службової дисципліни вжити заходів для припинення такого порушення та застосувати дисциплінарне стягнення до порушника або порушити клопотання про застосування стягнення уповноваженим керівником.

Виконання наказу

Поліцейський отримує наказ від керівника в порядку підпорядкованості та зобов'язаний неухильно та у визначений строк точно його виконувати. Забороняється обговорення наказу чи його критика.

За відсутності можливості виконати наказ поліцейський зобов'язаний негайно повідомити про це безпосередньому керівнику з обґрунтуванням причин невиконання і повідомленням про вжиття заходів до подолання перешкод у виконанні наказу.

У разі якщо поліцейський, який виконує наказ безпосереднього керівника, отримав від прямого керівника новий наказ, що стає перешкодою для виконання попереднього, він зобов'язаний негайно доповісти про це керівникові, який віддав (видав) такий наказ, і після отримання його згоди припинити виконання попереднього наказу. Керівник, який віддав (видав) новий наказ, повідомляє про це керівнику, який віддав (видав) попередній наказ.

Поліцейському забороняється виконувати злочинний або явно незаконний наказ. У разі одержання наказу, що суперечить закону, підлеглий не повинен виконувати його, про що зобов'язаний невідкладно в письмовій формі доповісти керівнику, який віддав (видав) наказ, та своєму безпосередньому керівникові, а в разі наполягання на його виконанні - письмово повідомити про це прямому керівнику.

Виконання поліцейським злочинного або явно незаконного наказу, а також невиконання правомірного наказу тягнуть за собою відповідальність, передбачену цим Статутом та законом.

Наказ вищих органів, керівників, посадових та службових осіб не може бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Заохочення та його види

Заохочення є засобом підтримання службової дисципліни, що полягає у відзначенні поліцейського за успішне виконання ним обов'язків, а також за інші заслуги перед державою та суспільством.

До поліцейських можуть застосовуватися такі види заохочень:

1) дострокове зняття дисциплінарного стягнення;

- 2) занесення на дошку пошани;
- 3) заохочення грошовою винагородою;
- 4) заохочення цінним подарунком;
- 5) надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб;
- 6) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України;
- 7) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;
- 8) дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- 9) присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою;
- 10) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України "Вогнепальна зброя";
- 11) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України "Холодна зброя".

Нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України

За мужність, відвагу, героїзм, особливі заслуги перед державою в боротьбі із злочинністю, забезпеченні публічної безпеки і порядку, зразкове виконання службових обов'язків може бути внесено подання про нагородження поліцейського державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Подання про нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України керівника Національної поліції України вносить Міністр внутрішніх справ України.

Подання про нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України інших поліцейських вносить Міністр внутрішніх справ України за поданням керівника Національної поліції України.

Подання про нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України поліцейських, які проходять службу або навчаються у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, вносить Міністр внутрішніх справ України за поданням ректора такого навчального закладу, що погоджується керівником Національної поліції України.

Подання про нагородження державними нагородами України поліцейського за виявлені мужність, відвагу, героїзм, особливі заслуги в боротьбі із злочинністю, забезпеченні публічної безпеки і порядку вноситься незалежно від наявності у поліцейського дисциплінарних стягнень.

Права керівників щодо застосування заохочень

Міністрові внутрішніх справ України належить право застосовувати до всіх поліцейських заохочення:

- 1) грошовою винагородою;
- 2) цінним подарунком;

3) відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;

4) відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»;

5) відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя».

Керівникові Національної поліції України належить право застосовувати заохочення, передбачені цим Статутом, до всіх поліцейських, крім відомчих заохочувальних відзнак Міністерства внутрішніх справ України.

Інші керівники поліції застосовують до підлеглих заохочення в межах повноважень, наданих їм керівником Національної поліції України.

Ректори вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, застосовують до підлеглих заохочення в межах повноважень, наданих їм Міністром внутрішніх справ України.

Керівник, не наділений повноваженнями щодо застосування заохочень, має право внести подання або порушити клопотання про заохочення підлеглого перед уповноваженим керівником.

Загальний порядок застосування заохочень

Заохочення застосовуються до поліцейських на підставі сукупної оцінки професійних якостей, результатів службової діяльності, ступеня службової активності, ініціативності та стану дотримання службової дисципліни на підставі подання про заохочення.

У поданні про заохочення зазначаються конкретні заслуги поліцейського, що стали підставою для внесення подання про застосування до нього заохочення.

Забороняється внесення підлеглими подання про заохочення їхнього керівника.

Заохочення поліцейського оформляється письмовим наказом. Зміст наказу оголошується особовому складу відповідного органу поліції та доводиться до відома поліцейського, якого заохочено.

Підстави для застосування до поліцейського заохочень, порядок представлення до заохочення, розгляд матеріалів та прийняття рішення про заохочення або про відмову в заохоченні, опис заохочення, порядок вручення, а також його позбавлення та вилучення визначаються положенням про заохочення, що затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

Рішення про заохочення поліцейського, прийняте з порушенням визначеного порядку або на підставі недостовірних відомостей, підлягає скасуванню, а виданий предмет заохочення - вилученню. За відсутності предмета заохочення його вартість відшкодовується в порядку, визначеному законодавством.

Рішення про скасування заохочення поліцейського із зазначених цією статтею підстав приймається уповноваженим керівником за результатами проведеного в установленому порядку службового розслідування.

Особливості застосування деяких видів заохочень

Поліцейський, який має дисциплінарне стягнення, може заохочуватися лише шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення, але не раніше ніж через три місяці з дня видання наказу про застосування дисциплінарного стягнення, крім випадків заохочення такого поліцейського державними нагородами.

Дострокове зняття дисциплінарного стягнення застосовується у разі, якщо воно виконало свою виховну функцію, а поліцейський своїм ставленням до служби і поведінкою довів своє виправлення. Одноразово може бути знято лише одне дисциплінарне стягнення.

Дострокове зняття дисциплінарного стягнення до поліцейського, якому оголошено зауваження, не застосовується.

Заохочення грошовою винагородою може застосовуватися до поліцейського як окремий вид заохочення або одночасно із заохоченням відомчою заохочувальною відзнакою Національної поліції України або Міністерства внутрішніх справ України.

Дострокове присвоєння чергового спеціального звання здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про Національну поліцію» та може бути застосовано до поліцейського, який має стаж служби в поліції не менше п'яти років.

До поліцейського, до якого застосовано заохочення у виді дострокового присвоєння чергового спеціального звання, повторно такий вид заохочення може бути застосований не раніше ніж через три роки, крім випадків застосування зазначеного виду заохочення до поліцейських за виявлені мужність і героїзм під час рятування життя громадян або затримання особливо небезпечних злочинців.

Відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» та відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя» заохочуються поліцейські за виняткові заслуги у сфері забезпечення національної безпеки, з розкриття особливо тяжких злочинів, затримання особливо небезпечних озброєних злочинців, виявлені честь, доблесть та самопожертву під час рятування життя громадян у разі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та в особливий період. Реєстрація, зберігання, носіння, використання і застосування зброї здійснюються відповідно до законодавства. Передача відомчої заохочувальної відзнаки іншим особам або її відчуження забороняються.

Відповідальність поліцейського

За порушення службової дисципліни поліцейські незалежно від займаної посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність згідно з цим Статутом.

За вчинення адміністративних правопорушень поліцейські несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до цього Статуту, крім випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Поліцейських, яких в установленому порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності,

одночасно може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності згідно з цим Статутом.

Дисциплінарний проступок

Дисциплінарним проступком визнається протиправна винна дія чи бездіяльність поліцейського, що полягає в порушенні ним службової дисципліни, невиконанні чи неналежному виконанні обов'язків поліцейського або виходить за їх межі, порушенні обмежень та заборон, визначених законодавством для поліцейських, а також у вчиненні дій, що підривають авторитет поліції.

Дисциплінарне стягнення та його види

Дисциплінарне стягнення є засобом підтримання службової дисципліни, що застосовується за вчинення дисциплінарного проступку з метою виховання поліцейського, який його вчинив, для безумовного дотримання службової дисципліни, а також з метою запобігання вчиненню нових дисциплінарних проступків.

Дисциплінарне стягнення має індивідуальний характер та не застосовується до поліцейського, вина якого у вчиненні дисциплінарного проступку не встановлена у визначеному порядку або який діяв у стані крайньої необхідності чи необхідної оборони.

До поліцейських можуть застосовуватися такі види дисциплінарних стягнень:

- 1) зауваження;
- 2) догана;
- 3) сувора догана;
- 4) попередження про неповну службову відповідність;
- 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь;
- 6) звільнення з посади;
- 7) звільнення із служби в поліції.

До курсантів (слухачів), які проходять навчання у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, крім видів дисциплінарних стягнень, визначених цією статтею, застосовується дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд - до п'яти нарядів.

Застосування до поліцейського інших видів дисциплінарних стягнень, не передбачених цим Статутом, забороняється.

Службове розслідування

Службове розслідування – це діяльність із збирання, перевірки та оцінки матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського.

Службове розслідування проводиться з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, встановлення причин і умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин вчинення дисциплінарних проступків.

Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення.

Підставою для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, засобів масової інформації (далі - повідомлення), рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку.

У разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, службове розслідування не призначається, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів.

Службове розслідування проводиться на засадах неупередженості та рівності всіх поліцейських перед законом незалежно від займаної посади, спеціального звання, наявних у них державних нагород та заслуг перед державою.

У разі вчинення поліцейським більше двох дисциплінарних порушень проводиться одне службове розслідування. Якщо протягом проведення службового розслідування поліцейським вчинено інший дисциплінарний проступок, розпочинається нове службове розслідування.

У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких вже проводиться службове розслідування, така скарга долучається до матеріалів службового розслідування.

У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких є висновок дисциплінарної комісії, такі скарги не розглядаються, якщо не містять інформації, яка не була досліджена під час проведення службового розслідування. Про відмову у розгляді скарги заявник інформується у десятиденний строк.

Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України встановлюється Міністерством внутрішніх справ України.

Дисциплінарні комісії

Проведення службових розслідувань за фактом порушення поліцейським службової дисципліни здійснюють дисциплінарні комісії.

Дисциплінарні комісії формуються з поліцейських та працівників поліції, які мають відповідні знання та досвід, необхідні для ефективного проведення службового розслідування.

До складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Забороняється включення до складу дисциплінарної комісії осіб, які є підлеглими поліцейського, стосовно якого призначено службове розслідування, осіб, які сприяли вчиненню або приховуванню дисциплінарного проступку, та

осіб, зацікавлених у результатах розслідування. У разі виникнення таких обставин член дисциплінарної комісії зобов'язаний негайно письмово повідомити про це керівнику, який призначив службове розслідування.

Кожна посадова особа поліції відповідно до своїх повноважень зобов'язана сприяти проведенню службового розслідування.

Посадові особи, які перешкоджають діям дисциплінарної комісії, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законодавством.

Порядок утворення дисциплінарних комісій та їх повноваження визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

У разі проведення службового розслідування стосовно заступників керівника Національної поліції України чи керівників територіальних органів Національної поліції України до складу дисциплінарної комісії можуть включатися працівники Міністерства внутрішніх справ України.

Уповноважений член дисциплінарної комісії, що проводить службове розслідування, має право:

- 1) одержувати пояснення щодо обставин справи від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та від інших осіб;
- 2) одержувати в органах, закладах, установах поліції та їхніх підрозділах чи за запитом в інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування необхідні документи або їх копії та долучати до матеріалів справи;
- 3) отримувати консультації спеціалістів з питань, що стосуються службового розслідування.

За рішенням керівника, який призначив службове розслідування, розгляд справи може здійснюватися дисциплінарною комісією у відкритому засіданні. У такому разі поліцейський, який притягається до відповідальності, у письмовій формі не пізніше ніж за три дні повідомляється про час, дату та місце розгляду справи дисциплінарною комісією.

У разі відсутності поліцейського на службі дисциплінарна комісія викликає його для участі в засіданні комісії. Виклик надсилається рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. Виклик надсилається з таким розрахунком, щоб поліцейський, який викликається, мав не менше двох діб для прибуття на засідання дисциплінарної комісії.

Фактом, що підтверджує отримання або неотримання поліцейським виклику, є отримання органом, що проводить службове розслідування, поштового повідомлення про вручення або про відмову від отримання такого виклику чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Поліцейський, який з поважних причин не може прийти на засідання дисциплінарної комісії, зобов'язаний не менше ніж за добу до визначеного часу повідомити про це дисциплінарну комісію з наданням підтвердних документів.

Якщо поліцейський, викликаний на засідання дисциплінарної комісії у визначеному цією статтею порядку, не з'явився та не повідомив про причини

свого неприбуття, він вважається належним чином повідомленим. У такому разі засідання дисциплінарної комісії проводиться без його участі.

За результатами проведеного службового розслідування дисциплінарна комісія приймає рішення у формі висновку.

Строки проведення службового розслідування

Службове розслідування проводиться та має бути завершено не пізніше одного місяця з дня його призначення керівником.

У разі потреби за вмотивованим письмовим рапортом (довідною запискою) голови дисциплінарної комісії, утвореної для проведення службового розслідування, його строк може бути продовжений наказом керівника, який призначив службове розслідування, або його прямим керівником, але не більш як на один місяць. При цьому загальний строк проведення службового розслідування не може перевищувати 60 календарних днів.

До строку проведення службового розслідування не зараховується документально підтверджений час перебування поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, у відрядженні, на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності) або у відпустці.

Службове розслідування вважається завершеним у день затвердження керівником, який призначив службове розслідування, чи особою, яка його заміщує, висновку за результатами службового розслідування. Якщо закінчення строку проведення службового розслідування припадає на вихідний чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади)

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) є тимчасовим заходом на час проведення службового розслідування та може бути застосовано до поліцейського у разі, якщо обставини виявленого дисциплінарного проступку унеможливають виконання посадових (функціональних) обов'язків ним або іншим поліцейським, а також якщо виконання поліцейським посадових (функціональних) обов'язків перешкоджає встановленню обставин виявленого дисциплінарного проступку.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) оформляється письмовим наказом керівника, до повноважень якого належить призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та не може перевищувати строку, передбаченого для проведення службового розслідування або зазначеного в рішенні суду.

Поліцейський має право ознайомитися та отримати копію наказу про відсторонення його від виконання службових обов'язків (посади).

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) без видання письмового наказу керівника допускається у разі появи на роботі у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та відмови поліцейського від проходження в установленому порядку огляду на стан алкогольного,

наркотичного чи іншого сп'яніння або на вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у разі вчинення ним корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, здійснюється відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Поліцейський, якому повідомлено про підозру у вчиненні ним кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання службових обов'язків (посади) в порядку, визначеному законом.

На період відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак, табельна вогнепальна зброя та спеціальні засоби.

Під час відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) поліцейський зобов'язаний перебувати на робочому місці, визначеному керівником, до повноважень якого належить призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та сприяти проведенню службового розслідування.

Забезпечення поліцейському права на захист

Під час проведення службового розслідування поліцейський має право на захист, що полягає в наданні йому можливості надавати письмові пояснення щодо обставин вчинення дисциплінарного проступку та докази правомірності своїх дій.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, має право:

- 1) надавати пояснення, подавати відповідні документи та матеріали, що стосуються обставин, які досліджуються;
- 2) подавати клопотання про отримання і залучення до матеріалів розслідування нових документів, отримання додаткових пояснень від осіб, які мають відношення до справи;
- 3) ознайомлюватися з матеріалами, зібраними під час проведення службового розслідування, робити їх копії за допомогою технічних засобів з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, законами України «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» та іншими законами;
- 4) подавати скарги на дії осіб, які проводять службове розслідування;
- 5) користуватися правничою допомогою.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, має право відмовитися від надання пояснень. Факт такої відмови фіксується шляхом складення акта, що підписується членом дисциплінарної комісії, присутнім під час відмови, та іншими особами, присутніми під час відмови.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, не допускається, а підлягає відкладенню до його протверезіння.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває на чергуванні або патрулюванні, здійснюється лише після закінчення ним чергування, патрулювання або заміни його іншим поліцейським.

У разі відсутності поліцейського на службі дисциплінарна комісія викликає його для надання пояснень. Виклик для надання пояснень надсилається рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі.

Виклик про надання пояснень надсилається з таким розрахунком, щоб поліцейський, який викликається, мав не менше двох діб для прибуття на засідання дисциплінарної комісії.

Фактом, що підтверджує отримання або неотримання поліцейським виклику про надання пояснень, є отримання органом, що проводить службове розслідування, поштового повідомлення про вручення або про відмову від отримання такого виклику чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Поліцейський, який з поважних причин не може прибути для надання пояснень, зобов'язаний не менше ніж за добу до визначеного часу повідомити про це дисциплінарну комісію з наданням підтвердних документів.

Якщо поліцейський, викликаний для надання пояснень у визначеному цією статтею порядку, не з'явився та не повідомив про причини свого неприбуття, він вважається таким, що відмовився від надання пояснень.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває під вартою, здійснюється через адміністрацію місця ув'язнення шляхом його повідомлення про необхідність надіслати пояснення на зазначену дисциплінарною комісією адресу.

Представником поліцейського може бути адвокат, повноваження якого підтверджені копією свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, ордером та копією договору із представником. Представник користується правами поліцейського, щодо якого проводиться службове розслідування, крім прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо поліцейським і не може бути доручена представнику, а також користується правами з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, законами України «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» та іншими законами, з моменту надання дисциплінарній комісії підтвердних документів.

Порядок застосування дисциплінарних стягнень

У висновку за результатами службового розслідування зазначаються:

- 1) дата і місце складання висновку, прізвище та ініціали, посада і місце служби членів дисциплінарної комісії, що проводила службове розслідування;
- 2) підстава для призначення службового розслідування;
- 3) обставини справи, зокрема обставини вчинення поліцейським дисциплінарного проступку;
- 4) пояснення поліцейського щодо обставин справи;
- 5) пояснення інших осіб, яким відомі обставини справи;

6) пояснення безпосереднього керівника поліцейського щодо обставин справи;

7) документи та матеріали, що підтверджують та/або спростовують факт вчинення дисциплінарного проступку;

8) відомості, що характеризують поліцейського, а також дані про наявність або відсутність у нього дисциплінарних стягнень;

9) причини та умови, що призвели до вчинення проступку, вжиті або запропоновані заходи для їх усунення, обставини, що знімають з поліцейського звинувачення;

10) висновок щодо наявності або відсутності у діянні поліцейського дисциплінарного проступку, а також щодо його юридичної кваліфікації з посиланням на положення закону;

11) вид стягнення, що пропонується застосувати до поліцейського у разі наявності в його діянні дисциплінарного проступку.

Висновок підписується всіма членами дисциплінарної комісії, що проводила розслідування. Члени дисциплінарної комісії мають право на окрему думку, що викладається письмово і додається до висновку.

Під час визначення виду стягнення дисциплінарна комісія враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

Обставинами, що пом'якшують відповідальність поліцейського, є:

1) усвідомлення та визнання своєї провини у вчиненні дисциплінарного проступку;

2) попередня бездоганна поведінка;

3) високі показники виконання повноважень, наявність заохочень та державних нагород;

4) вжиття заходів щодо запобігання, відвернення або усунення негативних наслідків, які настали або можуть настати внаслідок вчинення дисциплінарного проступку, добровільне відшкодування завданої шкоди;

5) вчинення проступку під впливом погрози, примусу або через службову чи іншу залежність;

6) вчинення проступку внаслідок неправомірних дій керівника.

Для цілей застосування конкретного виду дисциплінарного стягнення можуть враховуватися й інші, не зазначені у частині четвертій цієї статті, обставини, що пом'якшують відповідальність поліцейського.

Обставинами, що обтяжують відповідальність поліцейського, є:

1) вчинення дисциплінарного проступку у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння;

2) вчинення дисциплінарного проступку повторно до зняття в установленому порядку попереднього стягнення;

3) вчинення дисциплінарного проступку умисно на ґрунті особистої неприязні до іншого поліцейського, службовця, у тому числі керівника, чи помсти за дії чи рішення стосовно нього;

4) настання тяжких наслідків, у тому числі збитків, завданих вчиненням дисциплінарного проступку;

5) вчинення дисциплінарного проступку на ґрунті ідеологічної, релігійної, расової, етнічної, гендерної чи іншої нетерпимості.

У разі встановлення вини поліцейського за результатами проведеного службового розслідування видається письмовий наказ про застосування до поліцейського одного з видів дисциплінарного стягнення, передбаченого статтею 13 цього Статуту, зміст якого оголошується особовому складу органу поліції.

Під час визначення виду стягнення керівник враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

За кожен дисциплінарний проступок не може застосовуватися більше одного дисциплінарного стягнення. Якщо поліцейський вчинив кілька дисциплінарних проступків, стягнення застосовується за сукупністю вчинених дисциплінарних проступків та враховується під час визначення виду дисциплінарного стягнення.

У разі вчинення дисциплінарного проступку кількома поліцейськими дисциплінарне стягнення застосовується до кожного окремо.

У разі вчинення поліцейським незначного проступку керівник може обмежитися його попередженням про необхідність дотримання службової дисципліни.

У разі притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейського, який має дисциплінарне стягнення і вчинив дисциплінарний проступок, дисциплінарне стягнення, що застосовується, повинно бути суворішим, ніж попереднє.

У разі повторного вчинення поліцейським незначного проступку з урахуванням його сумлінного ставлення до виконання обов'язків за посадою або нетривалого перебування на посаді (до трьох місяців) керівник може обмежитися раніше застосованим до такого поліцейського дисциплінарним стягненням.

Дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь до поліцейських, які мають первинні спеціальні звання, та у виді звільнення з посади до поліцейських, які обіймають посади найнижчого рівня, не застосовується.

Повноваження керівників щодо застосування дисциплінарних стягнень

Повноваження щодо застосування дисциплінарних стягнень мають керівники в межах, визначених цим Статутом.

Міністр внутрішніх справ України уповноважений застосовувати дисциплінарні стягнення, визначені цим Статутом, до заступників керівника Національної поліції України та порушувати перед Кабінетом Міністрів України питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності керівника Національної поліції України.

Керівник Національної поліції України уповноважений застосовувати дисциплінарні стягнення, передбачені цим Статутом, до всіх поліцейських.

Інші керівники застосовують дисциплінарні стягнення в межах повноважень, визначених керівником Національної поліції України.

Повноваження ректорів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, щодо застосування дисциплінарних стягнень до поліцейських, які проходять службу або навчаються в таких навчальних закладах, визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

Керівник, не уповноважений на застосування дисциплінарних стягнень, може порушити перед уповноваженим керівником клопотання про притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності.

Керівник, який перевищив надані йому дисциплінарні повноваження, несе відповідальність відповідно до цього Статуту. Дисциплінарне стягнення, застосоване з порушенням вимог цього Статуту, скасовується як незаконне керівником, який його застосував, або прямим керівником.

Протягом двох місяців з дня підписання наказу про застосування дисциплінарного стягнення прямий керівник посадової особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, має право його скасувати, пом'якшити або застосувати суворіше дисциплінарне стягнення, якщо встановить невідповідність такого стягнення ступеню тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку та вини.

Застосування дисциплінарного стягнення у виді звільнення із служби в поліції, звільнення з посади, пониження у спеціальному званні на один ступінь здійснюється керівниками, які уповноважені приймати на службу до поліції, призначати на посаду та присвоювати спеціальне звання.

Строки застосування дисциплінарних стягнень

Дисциплінарне стягнення застосовується не пізніше одного місяця з дня виявлення дисциплінарного проступку і не пізніше шести місяців з дня його вчинення шляхом видання дисциплінарного наказу.

У разі проведення службового розслідування за фактом вчинення дисциплінарного проступку днем його виявлення вважається день затвердження висновку за результатами службового розслідування.

Перебування поліцейського на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності) чи у відпустці не перешкоджає застосуванню до нього дисциплінарного стягнення.

Виконання дисциплінарних стягнень

Дисциплінарне стягнення виконується негайно, але не пізніше місяця з дня його застосування, не враховуючи часу перебування поліцейського у відпустці, відрядженні або на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності). Після закінчення зазначеного строку дисциплінарне стягнення не виконується.

Наказ про застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення виконується шляхом його оголошення в органі (підрозділі) поліції та особистого

ознайомлення поліцейського з ним. У разі відмови особи від ознайомлення з наказом про це складається акт.

Дисциплінарні стягнення у виді звільнення з посади, пониження у спеціальному званні на один ступінь та звільнення із служби в поліції виконуються (реалізуються) шляхом видання наказу по особовому складу.

Дисциплінарні стягнення у виді звільнення з посади та звільнення із служби в поліції, застосовані до поліцейського, який перебуває у відпустці чи на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності), виконуються (реалізуються) після його прибуття до місця проходження служби.

За відсутності на службі без поважних причин поліцейського, до якого застосовано дисциплінарне стягнення у виді звільнення з посади чи звільнення із служби в поліції, таке дисциплінарне стягнення виконується, а витяги з наказів про застосування та виконання дисциплінарного стягнення надсилаються рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. У такому разі днем ознайомлення поліцейського із зазначеними наказами є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення їх поліцейському, до якого застосовано дисциплінарне стягнення, або повнолітньому члену сім'ї такого поліцейського.

У разі якщо поліцейський, до якого застосовано дисциплінарне стягнення, відмовляється від отримання витягів з наказів про застосування та виконання дисциплінарного стягнення, днем отримання витягів з наказів є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в їх отриманні чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Поліцейський, до якого застосовано дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь, зобов'язаний протягом семи календарних днів з дня ознайомлення з наказом здійснити заміну знаків розрізнення на однострої та службового посвідчення. Під час виконання зазначеного дисциплінарного стягнення забороняється зривання погонів, а також будь-які інші дії, що принижують гідність поліцейського.

Дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд виконується шляхом несення служби в наряді позачергово в будь-який день тижня.

Поліцейський, з вини якого не виконано дисциплінарне стягнення, несе відповідальність згідно з цим Статутом.

Строк дії дисциплінарних стягнень та наслідки їх застосування

Строк дії дисциплінарних стягнень з моменту оголошення їх порушникові становить:

- 1) зауваження - протягом двох місяців;
- 2) догана - протягом трьох місяців;
- 3) сувора догана - протягом чотирьох місяців;
- 4) попередження про неповну службову відповідність - протягом шести місяців;
- 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь та звільнення з посади - протягом одного року;

б) звільнення зі служби в поліції - протягом трьох років.

Дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд вважається виконаним з моменту його відбуття курсантом (слухачем).

Протягом строку дії дисциплінарних стягнень до поліцейського не можуть застосовуватися заходи заохочення, крім дострокового зняття раніше застосованого дисциплінарного стягнення.

Строк дії дисциплінарного стягнення не зараховується до строків вислуги поліцейського для присвоєння чергового спеціального звання.

У місяці виконання дисциплінарного стягнення поліцейського може бути позбавлено премії повністю або частково в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Поліцейський вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо його нагороджено державною нагородою, заохочено шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення або закінчився строк дії дисциплінарного стягнення.

Закінчення строку дії дисциплінарного стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь не дає поліцейському права на поновлення у спеціальному званні, якого він був позбавлений за порушення дисципліни. Строк вислуги для присвоєння чергового спеціального звання обліковується в загальному порядку.

Закінчення строку дії дисциплінарного стягнення у виді звільнення з посади не дає поліцейському права бути поновленим на посаді, з якої він був звільнений за порушення дисципліни.

Поліцейський, звільнений з поліції за вчинення дисциплінарного проступку, не може бути прийнятий на службу до поліції протягом трьох років з дня виконання наказу про звільнення.

Оскарження дисциплінарних стягнень

Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом місяця з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку.

Розгляд рапорту про незгоду з дисциплінарним стягненням здійснюється протягом 30 календарних днів з дня його реєстрації в органі поліції шляхом проведення перевірки викладених у рапорті фактів та обставин, що, на думку поліцейського, не були враховані під час проведення службового розслідування та під час прийняття рішення про застосування до нього дисциплінарного стягнення.

У разі підтвердження фактів, викладених у рапорті, керівник, який здійснює його розгляд, зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що призвели до таких порушень, та вирішити питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень.

Про результати розгляду рапорту уповноважений керівник письмово інформує поліцейського, який подав скаргу.

У разі поновлення порушених прав поліцейського у судовому порядку вищий керівник зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що призвели до таких порушень, та притягти до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень.

Облік заохочень та дисциплінарних стягнень

Облік заохочень та дисциплінарних стягнень

Заохочення та дисциплінарні стягнення, застосовані до поліцейських, підлягають обліку, інформація про їх застосування вноситься до особових справ.

Порядок та строки внесення до особової справи поліцейського відомостей про застосовані до нього заохочення та дисциплінарні стягнення визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

6. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України

Відповідно до частини десятої статті 14, частини сьомої статті 15 Дисциплінарного статуту Національної поліції України, з метою належної організації заходів, спрямованих на зміцнення службової дисципліни в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України, запобігання надзвичайним подіям за участю поліцейських, упорядкування питань призначення, проведення службових розслідувань за фактами порушення поліцейськими службової дисципліни визначено Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України та Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затверджене наказом МВС України від 07.11.2018 № 893.

Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України визначає процедуру проведення службового розслідування стосовно поліцейського, права учасників службового розслідування, порядок оформлення його результатів, прийняття та реалізації рішень за результатами службового розслідування.

Призначення службового розслідування

Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення.

Підставами для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, засобів масової інформації, рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку.

Службове розслідування призначається, зокрема, за наявності даних про:

- внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про скоєння поліцейським кримінального правопорушення;
- повідомлення поліцейському про підозру в учиненні ним

кримінального правопорушення, якщо службове розслідування не було проведено на підставі абзацу другого цього пункту або якщо за його результатами не було встановлено дисциплінарного проступку;

- надходження подання спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або припису Національного агентства з питань запобігання корупції, в якому міститься вимога щодо проведення службового розслідування з метою виявлення причин та умов, за яких стало можливим учинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи невиконання вимог Закону України «Про запобігання корупції»;

- ознаки дисциплінарного проступку, що призвів до загибелі або поранення (контузії, травми або каліцтва) поліцейського під час виконання ним службових повноважень;

- недотримання підстав та порядку застосування або використання вогнепальної зброї, спеціальних засобів або заходів фізичного впливу;

- недотримання норм кримінального процесуального законодавства України під час проведення досудового розслідування;

- втрату поліцейським службового посвідчення та спеціального нагрудного знака (жетона), табельної, добровільно зданої чи вилученої зброї або боєприпасів, нагородної зброї, якщо вона зберігалася в територіальному органі поліції чи його територіальному (відокремленому) підрозділі, а також закладі, установі Національної поліції України, що належать до її управління (далі - органи (підрозділ, заклад, установа) поліції), а також втрату спеціальних засобів поліцейським чи відсутність їх в органі (підрозділі, закладі, установі) поліції, матеріалів досудового розслідування, справ оперативного обліку та справ про адміністративні правопорушення, речових доказів, а також тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження;

- розголошення конфіденційної, таємної, службової або іншої інформації, яка містить таємницю, що охороняється законом;

- порушення законодавства України у сфері фінансово-господарської діяльності органів поліції, а також установ, які належать до сфери управління Національної поліції України, виявлені під час ревізій або перевірок, внутрішніх аудитів;

- перебування поліцейського на роботі (службі) у стані алкогольного сп'яніння або стані, викликаному вживанням наркотичних чи інших одурманюючих засобів, або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

- приховування від обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні та адміністративні правопорушення, які були відомі поліцейському, але не отримали реєстраційного номера або не були зафіксовані ним у встановленому законодавством України порядку.

Службове розслідування не призначається в разі надходження до органу (підрозділу, закладу, установи) поліції чи закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських (далі - ЗВО), матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що

складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення. У цьому разі рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів.

У наказі про призначення службового розслідування та утворення дисциплінарної комісії визначаються голова та члени дисциплінарної комісії, зазначається підстава проведення службового розслідування, а також прізвище, ім'я, по батькові, посада поліцейського, стосовно якого воно проводитиметься (у разі якщо на час призначення службового розслідування це відомо).

Проект наказу про призначення службового розслідування та пропозиції щодо складу дисциплінарної комісії готує структурний підрозділ, яким встановлено наявність підстав для проведення службового розслідування.

За рішенням уповноваженого керівника в межах повноважень підготовку проекту наказу про призначення службового розслідування може бути доручено іншому органу (підрозділу) поліції.

Склад дисциплінарної комісії визначається з урахуванням вимог статті 15 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Порядок утворення дисциплінарних комісій та їх повноваження визначено Положенням про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2018 року № 893.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади)

На час проведення службового розслідування поліцейський може бути відсторонений від виконання службових обов'язків (посади) у разі, якщо обставини виявленого дисциплінарного проступку унеможливають виконання посадових (функціональних) обов'язків ним або іншим поліцейським, а також якщо виконання поліцейським посадових (функціональних) обов'язків перешкоджає встановленню обставин виявленого дисциплінарного проступку.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) здійснюється на підставі письмового наказу керівника, до повноважень якого належать призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, воно не може тривати більше строку, передбаченого для проведення службового розслідування або зазначеного в рішенні суду.

Поліцейський має право ознайомитися та отримати копію наказу про відсторонення його від виконання службових обов'язків (посади).

Особливості відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) визначено частинами четвертою-шостою статті 17 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

На період відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучаються службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак, табельна вогнепальна зброя та спеціальні засоби.

Поліцейський, який перебуває на чергуванні (вахті) або в службовому відрядженні та щодо якого видано письмовий наказ про відсторонення від виконання службових обов'язків (посади), підлягає негайній заміні на чергуванні (вахті) або негайному відкликанню зі службового відрядження.

Під час відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) поліцейський зобов'язаний перебувати на робочому місці, визначеному керівником, до повноважень якого належать призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та сприяти проведенню службового розслідування.

Відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) припиняється в день видання керівником, до повноважень якого належать призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, письмового наказу про допуск до виконання службових обов'язків за займаною посадою.

Повноваження уповноваженого керівника та осіб, які беруть участь у проведенні службового розслідування

Уповноважений керівник або особа, яка виконує його обов'язки, під час службового розслідування:

- контролює роботу дисциплінарної комісії, надає голові та членам дисциплінарної комісії доручення стосовно проведення службового розслідування;
- розглядає клопотання про відвід голови та членів дисциплінарної комісії, скарги на їх дії або бездіяльність, за наявності підстав змінює склад дисциплінарної комісії;
- у разі відсутності повноважень на залучення до проведення службового розслідування представників інших органів (підрозділів, закладів, установ) поліції звертається до старших прямих керівників з клопотанням про включення до складу дисциплінарної комісії працівників цих органів (підрозділів, закладів, установ) поліції;
- приймає рішення про розгляд справи дисциплінарною комісією на відкритому засіданні;
- підписує запити до інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності з метою збирання матеріалів, необхідних для проведення службового розслідування;
- розглядає висновок за результатами службового розслідування (далі - висновок службового розслідування) та матеріали службового розслідування;
- у разі незгоди із висновком службового розслідування в межах установленого строку надає доручення голові та членам комісії щодо додаткової перевірки обставин, які раніше не були відомі або не були враховані під час проведення службового розслідування, а також щодо доопрацювання висновку службового розслідування;
- у разі потреби за вмотивованим письмовим рапортом (довідною запискою) голови дисциплінарної комісії продовжує наказом строк проведення службового розслідування, але не більш як на один місяць;
- затверджує висновок службового розслідування та з урахуванням зібраних за результатами його проведення матеріалів приймає рішення, що може відрізнятися від запропонованого дисциплінарною комісією;
- при встановленні під час службового розслідування діяння, що містить

ознаки кримінального або адміністративного правопорушення, уживає заходів у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України або Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, під час його проведення має право:

- надавати пояснення, подавати відповідні документи та матеріали, що стосуються обставин, які досліджуються;
- подавати клопотання про отримання і залучення до матеріалів розслідування нових документів, отримання додаткових пояснень від осіб, які мають стосунок до справи;
- ознайомлюватися з матеріалами, зібраними під час проведення службового розслідування, робити їх копії за допомогою технічних засобів з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, Законами України «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» та іншими законами;
- подавати скарги на дії осіб, які проводять службове розслідування;
- брати участь у розгляді справи на відкритому засіданні дисциплінарної комісії;
- користуватися правничою допомогою, послугами представника.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, має право відмовитися від надання пояснень.

Надання чергової відпустки поліцейському, стосовно якого проводиться службове розслідування, здійснюється з повідомленням голови дисциплінарної комісії.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, має інші права, визначені статтею 18 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Повноваження голови та членів дисциплінарної комісії визначаються статтею 15 Дисциплінарного статуту Національної поліції України та Положенням про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2018 року № 893.

Кожна посадова особа поліції відповідно до своїх повноважень зобов'язана сприяти проведенню службового розслідування.

Відмова поліцейського або іншої посадової особи поліції надавати пояснення про обставини, які є предметом службового розслідування, крім відмови давати будь-які пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено законодавством України, а також надання завідомо неправдивих пояснень є перешкоджанням проведенню службового розслідування.

Проведення службового розслідування дисциплінарною комісією

Проведення службового розслідування полягає в діяльності дисциплінарної комісії із збирання, перевірки та оцінки матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського з метою своєчасного, повного та

об'єктивного з'ясування всіх обставин його вчинення, установлення причин і умов учинення дисциплінарного проступку, вини поліцейського, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин учинення дисциплінарних проступків.

Службове розслідування розпочинається із дня видання наказу про його призначення та завершується в день затвердження керівником, який призначив службове розслідування, чи особою, яка виконує його обов'язки, висновку службового розслідування. Якщо закінчення строку проведення службового розслідування припадає на вихідний чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

Строк проведення службового розслідування, його продовження, порядок обчислення строку службового розслідування визначаються статтею 16 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Службове розслідування має встановити:

- наявність чи відсутність складу дисциплінарного проступку в діянні (дії чи бездіяльності) поліцейського, з приводу якого (якої) було призначено службове розслідування;
- наявність чи відсутність порушень положень законів України чи інших нормативно-правових актів, організаційно-розпорядчих документів або посадових інструкцій;
- ступінь вини кожної з осіб, що вчинили дисциплінарний проступок;
- обставини, що пом'якшують або обтяжують ступінь і характер відповідальності поліцейського чи знімають безпідставні звинувачення з нього;
- відомості, що характеризують поліцейського, а також дані про наявність або відсутність у нього дисциплінарних стягнень;
- вид і розмір заподіяної шкоди;
- причини та умови, що призвели до вчинення дисциплінарного проступку.

Письмові клопотання поліцейського, стосовно якого призначено службове розслідування, про отримання і долучення до матеріалів службового розслідування документів, отримання додаткових пояснень від інших осіб подаються голові або членам дисциплінарної комісії в межах строку проведення службового розслідування.

Голова дисциплінарної комісії впродовж п'яти робочих днів з моменту отримання такого письмового клопотання вивчає його обґрунтованість, за результатами вивчення в межах строку проведення службового розслідування приймає рішення про його задоволення або про відмову в задоволенні, про що інформує поліцейського, який подав таке клопотання.

Письмова скарга на дії осіб, які проводять службове розслідування, подається поліцейським, стосовно якого його призначено, уповноваженому керівнику.

У разі визнання такої скарги обґрунтованою уповноважений керівник у межах строку, встановленого законодавством України, може прийняти рішення

про виключення особи, дії якої було оскаржено, зі складу дисциплінарної комісії, а також про призначення відносно неї (у разі виявлення ознак дисциплінарного проступку) службового розслідування.

Розгляд справи дисциплінарною комісією проводиться зазвичай у формі письмового провадження.

Збирання та перевірка матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського у разі розгляду справи у формі письмового провадження здійснюються зазвичай шляхом:

- одержання пояснень щодо обставин справи від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та від інших осіб;
- одержання в органах, закладах, установах поліції та їх підрозділах чи за запитом в інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування необхідних документів або їх копій та долучення до матеріалів справи;
- отримання консультацій спеціалістів з питань, що стосуються службового розслідування.

У разі розгляду справи у формі письмового провадження рішення дисциплінарною комісією приймається без повідомлення та (або) виклику інших учасників службового розслідування на підставі наявних у справі матеріалів.

За рішенням уповноваженого керівника розгляд справи може здійснюватися дисциплінарною комісією на відкритому засіданні, яке полягає в гласному та відкритому дослідженні обставин, які стали підставою для призначення службового розслідування, за участю поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та інших заінтересованих осіб.

У формі відкритого засідання розгляд справи може проводитися за відомостями про порушення поліцейським конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Розгляд справи дисциплінарною комісією, членами якої є представники громадськості або інші особи, які не мають відповідної форми допуску до інформації з обмеженим доступом, здійснюється з дотриманням вимог законодавства у сфері охорони державної таємниці чи іншої інформації, що охороняється законом.

У разі прийняття уповноваженим керівником рішення про розгляд справи у формі відкритого засідання голова дисциплінарної комісії покладає на одного з членів дисциплінарної комісії обов'язки секретаря, який забезпечує інформування інших членів дисциплінарної комісії про дату, час і місце проведення відкритих засідань комісії, запрошення поліцейського, стосовно якого призначено службове розслідування, інших заінтересованих осіб на такі засідання, веде протоколи засідань.

Під час розгляду справи у формі відкритого засідання всі процедурні питання, пов'язані з його проведенням, порядок дослідження матеріалів справи (у тому числі оголошення матеріалів, надання пояснень, їх дослідження тощо) визначає голова дисциплінарної комісії.

Рішення про запрошення інших заінтересованих осіб на засідання комісії, черговість заслуховування їх пояснень приймає голова дисциплінарної комісії, при цьому поліцейського, який притягається до відповідальності, не пізніше ніж за три дні в письмовій формі повідомляють про час, дату та місце розгляду справи дисциплінарною комісією.

Збирання та перевірка матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського під час розгляду справи у формі відкритого засідання здійснюються як шляхом одноосібного одержання пояснень членами дисциплінарної комісії, надсилання запитів про надання необхідних документів або їх копій, отримання консультацій спеціалістів з питань, що стосуються службового розслідування, так і шляхом дослідження отриманих документів, пояснень на відкритих засіданнях дисциплінарної комісії, одержання пояснень безпосередньо на цих засіданнях.

Зібрані одноосібно членами дисциплінарної комісії матеріали і відомості підлягають дослідженню на відкритих засіданнях дисциплінарної комісії.

У разі неможливості будь-кого із членів дисциплінарної комісії або інших запрошених осіб з поважних причин бути присутнім на відкритому засіданні дисциплінарної комісії таке засідання за рішенням голови дисциплінарної комісії може бути перенесено.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, та інші особи можуть надавати усні чи письмові пояснення з приводу відомих їм відомостей про діяння, що стало підставою для призначення службового розслідування.

Під час розгляду справи у формі письмового провадження поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, надає пояснення в письмовій формі.

У письмовому поясненні поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та інших осіб зазначаються посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, що одержує пояснення; прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце роботи, посада, адреса проживання особи, що надає пояснення, а якщо пояснення надається поліцейським, додатково зазначаються відомості про освіту, час служби в поліції та на займаній посаді; попередження особи про право відмовитися надавати пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено законодавством України; надання особою, що надає пояснення, згоди на обробку та використання в службових документах поліції її персональних даних.

Пояснення поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та інших осіб може фіксуватися на бланку пояснення, зразок якого наведена в додатку до цього Порядку.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває під вартою, здійснюється через адміністрацію місця ув'язнення шляхом його повідомлення про необхідність надіслати пояснення на зазначену дисциплінарною комісією адресу.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває на чергуванні або патрулюванні, здійснюється лише після закінчення ним чергування, патрулювання або заміни його іншим поліцейським, а від поліцейського, який перебуває у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, - після його протверезіння.

Письмове пояснення підписують особа, яка отримувала пояснення, та особа, яка надала пояснення, із зазначенням дати його надання.

Під час розгляду справи у формі відкритого засідання поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, може надавати письмові пояснення, а також усні пояснення, які фіксуються одним із членів дисциплінарної комісії на бланку пояснення або за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу.

Інформація про час та спосіб повідомлення поліцейського про необхідність прибуття на засідання дисциплінарної комісії, форма надання ним пояснення зазначаються в протоколі відкритого засідання дисциплінарної комісії.

Власноруч викладене на відкритому засіданні дисциплінарної комісії письмове пояснення поліцейського зачитується членам дисциплінарної комісії, які з метою уточнення можуть ставити додаткові запитання, що разом із відповідями на них вносяться до цього пояснення.

У разі надання поліцейським під час відкритого засідання усних пояснень такі пояснення (у разі нездійснення їх фіксування за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу) можуть фіксуватися одним з членів дисциплінарної комісії на бланку пояснення. Після надання поліцейським усних пояснень заповнений бланк пояснення надається йому для ознайомлення, внесення можливих уточнень, доповнень та проставлення підпису.

У разі надання поліцейським під час відкритого засідання усних пояснень такі пояснення можуть фіксуватися за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу, а носій, на якому зафіксовано такі пояснення, є додатком до протоколу відкритого засідання і після закінчення відкритого засідання долучається до матеріалів справи.

Якщо поліцейський, викликаний на засідання дисциплінарної комісії, не з'явився та не повідомив про причини свого неприбуття, він вважається таким, що належно повідомлений. У цьому разі засідання дисциплінарної комісії проводиться без його участі, а поліцейський вважається таким, що відмовився від надання пояснень.

Виклик поліцейського для надання пояснень у разі його відсутності на службі дисциплінарна комісія здійснює в порядку, визначеному частинами шостою-десятою статті 18 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Факт відмови поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та інших осіб від надання пояснень фіксується шляхом складення акта про відмову надати пояснення.

В акті обов'язково зазначаються відомості про дату, час і місце його складення, посади, звання, прізвища, імена, по батькові осіб, які його склали,

прізвище, ім'я, по батькові особи, якій було запропоновано надати пояснення та яка відмовилася це зробити, а також (у разі повідомлення) - причини такої відмови. Акт про відмову надати пояснення підписують член дисциплінарної комісії, присутній під час відмови, та інші особи, присутні під час відмови.

Акт про відмову надати пояснення реєструється в службі діловодства (канцелярії) органу (підрозділу, закладу, установи) поліції, ЗВО, в якому утворена дисциплінарна комісія, та долучається до матеріалів службового розслідування.

Під час розгляду справи у формі відкритого засідання обговорення та прийняття дисциплінарною комісією рішень за результатами розгляду справи можуть здійснюватися відкрито або за рішенням зазначеної комісії за відсутності осіб, викликаних на таке засідання.

За рішенням голови дисциплінарної комісії (за потреби) розгляд матеріалів справи та прийняття рішення за результатами службового розслідування можуть бути перенесені на інший день або час у межах строку проведення службового розслідування.

Оформлення матеріалів службового розслідування

Зібрані під час проведення службового розслідування матеріали та підготовлені дисциплінарною комісією документи формуються нею у справу.

Підсумковим документом службового розслідування є висновок службового розслідування, який складається зі вступної, описової та резолютивної частин. Висновок службового розслідування готує і підписує дисциплінарна комісія.

У вступній частині висновку службового розслідування викладаються такі відомості:

- дата і місце складання висновку службового розслідування, прізвище та ініціали, посада і місце служби (роботи) голови (заступника голови) та членів дисциплінарної комісії, що проводила службове розслідування;
- підстава для проведення службового розслідування;
- форма розгляду справи дисциплінарною комісією (відкрите засідання чи письмове провадження).

У разі залучення до проведення службового розслідування фахівців та представника поліцейського також зазначаються їх прізвища, ініціали та статуси у службовому розслідуванні.

В описовій частині висновку службового розслідування викладаються відомості, встановлені під час проведення службового розслідування:

- обставини справи, зокрема обставини вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, час, місце, спосіб, мотив учинення дисциплінарного проступку, його наслідки (їх тяжкість), що настали у зв'язку з цим;
- посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові, персональні дані (дата і місце народження, освіта, період служби в поліції і на займаній посаді - із дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних»), відомості, що характеризують поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, а також дані про наявність або відсутність у нього

дисциплінарних стягнень;

- пояснення поліцейського щодо обставин справи, а в разі відмови від надання такого пояснення - інформація про засвідчення цього факту відповідним актом про відмову надати пояснення чи поштове повідомлення про вручення або про відмову від отримання виклику для надання пояснень чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення;

- пояснення безпосереднього керівника поліцейського щодо обставин справи;

- пояснення інших осіб, яким відомі обставини справи;

- документи та матеріали, що підтверджують та (або) спростовують факт учинення дисциплінарного проступку;

- обставини, що обтяжують або пом'якшують відповідальність поліцейського, визначені статтею 19 Дисциплінарного статуту Національної поліції України;

- причини та умови, що призвели до вчинення виявленого дисциплінарного проступку, обставини, що знімають із поліцейського звинувачення.

В описовій частині зазначаються також відомості про залучення фахівців та результати їх участі в службовому розслідуванні.

При проведенні службових розслідувань за фактами витоку секретної інформації зазначаються форма допуску до робіт, пов'язаних з державною таємницею, поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, або осіб, дані яких зазначаються у висновку службового розслідування, а також номер, дата наказу про надання доступу до секретної інформації та найменування органу і посадової особи, який(а) видав(ла) цей наказ.

У резолютивній частині висновку службового розслідування дисциплінарною комісією зазначаються: висновок щодо наявності або відсутності в діянні поліцейського дисциплінарного проступку, а також щодо його юридичної кваліфікації з посиланням на положення закону, іншого нормативно-правового чи організаційно-розпорядчого акта, наказу керівника, який було порушено.

У разі неможливості встановлення за результатами службового розслідування факту наявності/відсутності в діях (бездіяльності) поліцейського складу дисциплінарного проступку внаслідок неможливості отримання доступу до необхідних документів такі обставини розцінюються на користь поліцейського, стосовно якого призначено службове розслідування;

вид стягнення, що пропонується застосувати до поліцейського в разі наявності в його діянні ознак дисциплінарного проступку;

відомості про списання чи відновлення використаних, пошкоджених або втрачених матеріальних цінностей, зброї, боєприпасів, службових документів, а також про надсилання матеріалів службового розслідування до відповідних органів для прийняття рішення згідно із законодавством;

запропоновані заходи, спрямовані на усунення виявлених під час службового розслідування недоліків, причин та умов виникнення обставин, які стали підставою для призначення службового розслідування.

У разі наявності у висновку службового розслідування відомостей, які в установленому законодавством України порядку віднесено до державної таємниці або інформації, що належить до службової, такому висновку службового розслідування надається відповідний гриф обмеження доступу.

Висновок службового розслідування підписують голова, заступник голови та члени дисциплінарної комісії.

У разі якщо за результатами службового розслідування в діях поліцейського встановлено склад дисциплінарного проступку, дисциплінарна комісія разом з висновком службового розслідування подає уповноваженому керівнику проект наказу про накладення на цього поліцейського дисциплінарного стягнення.

У разі якщо член дисциплінарної комісії не погоджується з висновком службового розслідування, він підписує його і поряд зі своїм підписом зазначає: «Окрема думка». Окрема думка члена дисциплінарної комісії викладається на окремому аркуші, що додається до висновку службового розслідування.

Висновок службового розслідування затверджує керівник, який його призначив, або особа, яка виконує обов'язки керівника.

Враховуючи думку членів дисциплінарної комісії та на підставі поданих матеріалів службового розслідування уповноважений керівник може прийняти рішення про накладення на поліцейського іншого виду дисциплінарного стягнення, що відрізняється від запропонованого дисциплінарною комісією.

У разі якщо уповноважений керівник не має права на накладення конкретного виду дисциплінарного стягнення на поліцейського, він затверджує висновок службового розслідування і одночасно порушує перед старшим прямим керівником, наділеним правом накладати таке стягнення, клопотання про притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейського.

У разі надходження до керівника органу поліції вищого рівня скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо якого є висновок службового розслідування, якщо в ній містяться відомості, які не були досліджені під час проведення службового розслідування, чи безпосереднього виявлення таких відомостей уповноважений керівник органу поліції вищого рівня призначає нове службове розслідування за такими відомостями, проведення якого доручається дисциплінарній комісії органу поліції вищого рівня.

За наявності підстав у таких випадках може призначатися службове розслідування за фактом учинення членами дисциплінарної комісії дисциплінарного проступку.

Прийняття рішення за результатами службового розслідування

У разі якщо за результатами розгляду матеріалів службового розслідування (справи) дисциплінарна комісія встановить наявність у діях (бездіяльності) поліцейського дисциплінарного проступку, керівнику, який

призначив службове розслідування, вносяться пропозиції щодо накладення на поліцейського дисциплінарного стягнення.

Уповноважений керівник, враховуючи характер проступку, обставини, за яких він був учинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби, визначає вид дисциплінарного стягнення, що підлягає застосуванню до поліцейського, та видає письмовий наказ про його застосування. У разі якщо керівник не уповноважений на застосування дисциплінарних стягнень, він порушує перед старшим прямим керівником клопотання про притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності.

Застосування до поліцейського, винного в учиненні дисциплінарного проступку, дисциплінарних стягнень та їх виконання здійснюються з урахуванням вимог статей 19-22 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Наказ про застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення виконується шляхом його оголошення в органі (підрозділі, закладі, установі) поліції, ЗВО та особистого ознайомлення поліцейського з ним, що здійснюється кадровим підрозділом органу (підрозділу, закладу, установи), ЗВО за місцем проходження служби зазначеним поліцейським. Таке ознайомлення засвідчується шляхом проставлення поліцейським, притягнутим до дисциплінарної відповідальності, підпису, прізвища та ініціалів на останньому аркуші копії наказу, долученої до його особової справи.

У разі відмови особи від ознайомлення з наказом про це складається акт довільної форми, що підписується працівником кадрового підрозділу та іншими присутніми під час відмови особами, який долучається до особової справи поліцейського, притягнутого до дисциплінарної відповідальності.

Виконання таких дисциплінарних стягнень, як звільнення з посади, пониження в спеціальному званні на один ступінь та звільнення зі служби в поліції, шляхом видання наказів по особовому складу покладається на підрозділи кадрового забезпечення (служби персоналу) територіальних органів поліції, установ та закладів поліції, а також ЗВО.

Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення в порядку та строки, визначені статтею 24 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Облік та узагальнення результатів службових розслідувань

Після закінчення проведення службового розслідування оригінал висновку службового розслідування та матеріали службового розслідування, сформовані у справу, а також копія наказу про накладення дисциплінарного стягнення (за наявності) передаються до канцелярії (секретаріату) органу (підрозділу, закладу, установи) поліції, ЗВО, в якому проходить службу голова дисциплінарної комісії, що проводила службове розслідування.

У разі призначення головою дисциплінарної комісії працівника Міністерства внутрішніх справ України, керівника органу (підрозділу, закладу,

установи) поліції чи ЗВО місце зберігання оригіналів матеріалів службового розслідування (справи) визначається уповноваженим керівником, що призначив службове розслідування.

Строк зберігання матеріалів службового розслідування (справи) встановлюється відповідно до чинного законодавства України.

Копії висновків службових розслідувань, під час проведення яких встановлено факти порушення поліцейськими службової дисципліни, та копії наказів про застосування до поліцейських дисциплінарних стягнень протягом трьох робочих днів з дати затвердження (підписання) надсилаються до підрозділів кадрового забезпечення (служби персоналу) для обліку, узагальнення та долучення до особових справ поліцейських.

Засвідчені копії висновків службових розслідувань, проведених за фактами, передбаченими абзацами другим, третім, п'ятим, шостим, одинадцятим пункту 2 розділу II Порядку, підрозділами кадрового забезпечення територіальних органів поліції, закладів та установ, які належать до сфери управління Національної поліції України, та наказів про застосування до поліцейських дисциплінарних стягнень (за наявності) в п'ятиденний строк після затвердження надсилаються до Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України для вивчення та узагальнення.

За результатами вивчення висновків службових розслідувань та наказів про застосування до поліцейських дисциплінарних стягнень Департаментом кадрового забезпечення Національної поліції України за наявності відповідних підстав готуються пропозиції керівникові Національної поліції України щодо скасування або пом'якшення накладеного дисциплінарного стягнення чи застосування суворішого дисциплінарного стягнення.

У разі засудження, звільнення від кримінальної відповідальності поліцейського або закриття кримінального провадження, провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, якщо службове розслідування щодо такого поліцейського проводилося за відомостями про порушення ним службової дисципліни, що призвело до відкриття органами досудового розслідування кримінального провадження або складання спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, до матеріалів службового розслідування долучається копія відповідного вироку (ухвали, постанови) суду, постанови слідчого (прокурора), що набрали законної сили, а копія відповідного документа протягом трьох робочих днів з моменту отримання надсилається до Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України.

Порядок утворення в органах (підрозділах) поліції, а також закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, дисциплінарних комісій та їх повноваження

Дисциплінарна комісія створюється за письмовим наказом Міністра внутрішніх справ України, службової особи поліції або ректора закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку

поліцейських, наділених повноваженнями із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення (далі - уповноважений керівник), одночасно з прийняттям рішення про призначення службового розслідування.

Дисциплінарна комісія утворюється у складі не менше трьох осіб, з яких визначається голова дисциплінарної комісії. У разі призначення службового розслідування за відомостями про скоєння поліцейським дисциплінарного проступку, що потребує значного обсягу дій, зокрема опитування великої кількості поліцейських та інших осіб, витребування та аналізу значного обсягу матеріалів, уповноважений керівник може призначати заступника голови дисциплінарної комісії. Головою дисциплінарної комісії, утвореної в поліції, може бути лише поліцейський.

Дисциплінарна комісія створюється із числа поліцейських та інших працівників органу (підрозділу) поліції, де призначено службове розслідування, або працівників інших органів (підрозділів) поліції за наявності згоди їх керівників, які мають відповідні знання та досвід служби (роботи) в поліції та відповідну фахову підготовку щодо предмета проведення службового розслідування.

Керівник Національної поліції України має право утворювати дисциплінарні комісії із числа поліцейських та інших працівників будь-якого органу (підрозділу) поліції.

Склад дисциплінарної комісії, що утворюється Міністром внутрішніх справ України або ректором закладу вищої освіти (далі - заклад вищої освіти) із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, визначаються ними особисто.

Залучення поліцейських та працівників інших органів (підрозділів) поліції до складу дисциплінарної комісії здійснюється на підставі письмового запиту уповноваженого керівника, який прийняв рішення про проведення службового розслідування, та за наявності письмової згоди керівника органу (підрозділу) поліції, в якому вони проходять службу (працюють).

У разі призначення службового розслідування стосовно заступників керівника Національної поліції України чи керівників територіального органу Національної поліції України до складу дисциплінарної комісії можуть включатися працівники Міністерства внутрішніх справ України із числа кандидатур, запропонованих Міністром внутрішніх справ України.

У разі проведення службового розслідування за відомостями про порушення поліцейським конституційних прав і свобод людини і громадянина до складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Включення представників громадськості до складу дисциплінарної комісії здійснюється за рішенням уповноваженого керівника.

Члени дисциплінарних комісій із числа представників громадськості виконують свої обов'язки у складі дисциплінарної комісії на громадських

засадах, їх загальна кількість у складі дисциплінарної комісії не може становити більше трьох осіб.

Особи, кандидатури яких запропоновані для включення до складу дисциплінарної комісії як представників від громадськості, не повинні мати реальних або потенційних конфліктів інтересів з посадовими та службовими особами органу (підрозділу) поліції та закладу вищої освіти, в якому проводиться службове розслідування, або з поліцейським, стосовно якого проводиться службове розслідування.

Не може бути включено до складу дисциплінарної комісії особу, яка (щодо якої):

- визнана недієздатною або обмежено дієздатною;
- засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- має непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої;
- було припинено кримінальне провадження з nereабілітуючих підстав;
- притягувалася до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Забороняється включати до складу дисциплінарної комісії осіб, які є підлеглими поліцейського, щодо якого призначено службове розслідування, осіб, які сприяли вчиненню або приховуванню дисциплінарного проступку, та осіб, заінтересованих у результатах розслідування.

Унесення змін до персонального складу дисциплінарної комісії здійснюється шляхом видання відповідного письмового наказу уповноваженого керівника на підставі вмотивованого рапорту голови дисциплінарної комісії, що свідчить про наявність правових підстав для внесення змін до персонального складу дисциплінарної комісії. У разі відсутності з поважних причин голови дисциплінарної комісії зазначений(а) рапорт (заява) подається заступником голови дисциплінарної комісії або членом дисциплінарної комісії, визначеним з дотриманням частини шостої статті 2 Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Голова, заступник голови (у разі призначення) та члени дисциплінарної комісії зобов'язані завчасно письмово поінформувати про наявність підстав, що унеможливають подальше виконання ними обов'язків у складі зазначеної комісії, уповноваженого керівника, який її утворив, для внесення змін до персонального складу цієї комісії.

Дисциплінарна комісія створюється на строк проведення службового розслідування.

Дисциплінарна комісія розпочинає свою діяльність із моменту видання уповноваженим керівником письмового наказу про призначення службового розслідування, в якому зазначається інформація про створення дисциплінарної комісії, призначення її голови та затвердження персонального складу.

Повноваження дисциплінарної комісії припиняються в день затвердження уповноваженим керівником висновку службового розслідування.

У разі прийняття уповноваженим керівником рішення про продовження строків проведення службового розслідування повноваження дисциплінарної комісії продовжуються одночасно з виданням письмового наказу про продовження строку проведення службового розслідування.

Забезпечення належної роботи дисциплінарної комісії та її матеріально-технічне забезпечення покладаються на керівника органу (підрозділу, установи, закладу), де призначено службове розслідування, або на керівника органу (підрозділу, установи, закладу), відносно підлеглого якого призначено службове розслідування.

Особливості формування складу дисциплінарних комісій із проведення службових розслідувань за відомостями щодо вчинення поліцейськими певних видів дисциплінарних проступків

Персональний склад дисциплінарних комісій із проведення службових розслідувань за відомостями про порушення поліцейським посадових (функціональних) обов'язків, наказів безпосереднього керівника, втрату службового посвідчення та (або) спеціального жетона (знака) формується із числа поліцейських та працівників органу (підрозділу) поліції, в якому проходить службу зазначений поліцейський.

Персональний склад дисциплінарних комісій із проведення службових розслідувань за відомостями про порушення поліцейським норм кримінального процесуального законодавства під час здійснення досудового розслідування в кримінальному провадженні формується із числа працівників органів досудового розслідування Національної поліції України.

За листом керівника Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України чи його заступника, а також керівника територіального (відокремленого) підрозділу цього органу до складу дисциплінарної комісії може(уть) бути включений(і) представник(и) підрозділу внутрішньої безпеки.

До складу дисциплінарних комісій, що проводять службові розслідування за відомостями про порушення поліцейським службової дисципліни, що призвело до поранення (контузії, травми чи каліцтва) або загибелі поліцейського, включаються працівники підрозділів з охорони праці.

Для проведення службових розслідувань щодо реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань відомостей про скоєне поліцейським кримінальне правопорушення, повідомлення поліцейському про підозру в учиненні ним кримінального правопорушення, скоєння діяння, що містить ознаки дисциплінарного проступку та призвело до загибелі або травмування (поранення) поліцейського під час здійснення службових повноважень, самогубства або спроби самогубства поліцейського, порушення поліцейським вимог законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що призвело до скоєння дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої загинув(ли) чи отримав(ли) тілесні ушкодження поліцейський(і) чи інші особи, а також за повідомленнями про порушення порядку і правил застосування поліцейським поліцейських заходів примусу, що призвело до загибелі або поранення поліцейського чи загибелі іншої особи, до складу дисциплінарних

комісій включаються працівники управління (відділу) інспекції з особового складу підрозділів кадрового забезпечення, а де такі підрозділи відсутні - підрозділи моніторингу або внутрішніх розслідувань Національної поліції України.

До проведення службових розслідувань з метою поглибленого вивчення причин і умов, що передували порушенню службової дисципліни, також можуть залучатися працівники інших підрозділів Національної поліції України, зокрема в разі службових розслідувань:

1) за фактами надходження до органів та підрозділів поліції повідомлень про порушення поліцейськими під час виконання службових обов'язків прав і свобод людини і громадянина - підрозділу забезпечення прав людини Національної поліції України;

2) за відомостями про порушення порядку та підстав застосування поліцейських заходів примусу, внаслідок чого особі було заподіяно тілесні ушкодження або ці дії призвели до її смерті, а також скоєння діяння, що містить ознаки дисциплінарного проступку та призвело до загибелі або поранення (травмування) поліцейських під час виконання службових обов'язків, - служби професійної підготовки підрозділів кадрового забезпечення Національної поліції України;

3) за відомостями про скоєння поліцейським діяння, що містить ознаки дисциплінарного проступку та призвело до самогубства або спроби самогубства поліцейського, - служби психологічного забезпечення підрозділів кадрового забезпечення Національної поліції України;

4) за фактами втрати поліцейським зброї та спеціальних засобів або викрадення їх у поліцейського чи з органу (підрозділу) поліції - підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, а також управління майном Національної поліції України;

5) за фактами розголошення службової інформації, крім інформації, яка не пов'язана з охороною державної таємниці, та спеціальної інформації, втрати (викрадення), пошкодження виданих поліцейському печаток, штампів і бланків - підрозділів документального забезпечення Національної поліції України;

6) за фактами розголошення таємної або іншої інформації, яка містить таємницю, що охороняється законом, порушення режиму секретності - підрозділів режиму та технічного захисту інформації Національної поліції України;

7) за фактами порушень фінансово-господарської діяльності органів поліції, а також установ, які належать до сфери управління Національної поліції України, виявлених під час ревізій або перевірок, внутрішніх аудитів, - підрозділів внутрішнього аудиту Національної поліції України;

8) за фактом порушення поліцейським порядку доступу до державних інформаційних ресурсів, порушення порядку доступу до баз (банків) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України та інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», а також порушення встановленого порядку

роботи з електронно-обчислювальними машинами, комп'ютерною мережею Національної поліції України - підрозділів кіберполіції Національної поліції України та підрозділів інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України;

9) у разі виявлення факту невнесення слідчими органу (підрозділу) поліції відомостей за заявами та повідомленнями про вчинені кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань або їх приховування - підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України;

10) якщо порушення сталося під час планування, підготовки та проведення спеціальних поліцейських операцій, - підрозділів «Корпусу оперативно-раптової дії» Національної поліції України;

11) за фактами порушення вимог нормативно-правових актів з питань організації та забезпечення безпеки спеціальних видів зв'язку - підрозділів спеціального зв'язку Національної поліції України.

Повноваження голови та членів дисциплінарних комісій

Дисциплінарна комісія під час проведення щодо поліцейського службового розслідування має право:

1) відвідувати місце скоєння можливого дисциплінарного проступку, при цьому не перешкоджати здійсненню правоохоронними органами огляду місця події в межах кримінального процесуального чи адміністративного законодавства;

2) викликати поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, а також запрошувати інших працівників органів (підрозділів) поліції, інших осіб (за їх згодою), які обізнані або мають стосунок до обставин, що стали підставою для призначення службового розслідування, й одержувати від них усні або письмові пояснення, здійснювати фіксацію технічними засобами за згодою особи, з якою проводиться бесіда, її усних пояснень, а також одержувати документи, які стосуються службового розслідування;

3) проводити одночасні опитування осіб, у поясненнях яких про обставини дисциплінарного проступку є суттєві розбіжності. Одночасне опитування проводиться за згодою опитуваних осіб, про його проведення складається довідка;

4) одержувати в органах, закладах, установах поліції та їх підрозділах чи за запитом в інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування необхідні документи або їх копії та долучати до матеріалів службового розслідування;

5) вивчати документи, що мають стосунок до службового розслідування, у разі потреби знімати з них копії і долучати до матеріалів службового розслідування;

6) користуватися в установленому порядку базами (банкми) даних Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України та інших органів державної влади;

7) залучати в разі потреби відповідних фахівців і отримувати консультації спеціалістів з питань, що стосуються службового розслідування;

8) у разі перешкоджання посадовими особами поліції проведенню службового розслідування шляхом подання письмового рапорту (заяви) доповідати про це уповноваженому керівнику, який його призначив, для ініціювання питання призначення службового розслідування щодо такої особи;

9) у разі необхідності проведення значного обсягу дій звертатися з рапортом до керівника, який призначив службове розслідування, про продовження строку службового розслідування та (або) додаткове залучення працівників з метою своєчасного його завершення.

Додаткове залучення працівників поліції до проведення службового розслідування здійснюється шляхом унесення змін до наказу про призначення службового розслідування та утворення дисциплінарної комісії.

Голова дисциплінарної комісії:

1) забезпечує організацію роботи дисциплінарної комісії;

2) організовує та веде засідання дисциплінарної комісії;

3) підписує висновок службового розслідування, протоколи засідань дисциплінарної комісії (у разі розгляду справи у формі відкритого засідання);

4) готує пропозиції керівнику, який призначив службове розслідування, про залучення фахівців для з'ясування питань, які мають значення для встановлення обставин дисциплінарного проступку;

5) формує завдання для спеціалістів, залучених для надання практичної і методичної допомоги дисциплінарній комісії на час проведення службового розслідування;

6) інформує свого заступника та членів дисциплінарної комісії про документи та інші матеріали, що надійшли до дисциплінарної комісії;

7) у разі систематичного невиконання обов'язків членом дисциплінарної комісії інформує про це керівника, який призначив службове розслідування, а також подає йому пропозиції про внесення змін до персонального складу комісії;

8) забезпечує виклик поліцейських та інших осіб для отримання пояснень, організовує їх опитування, у тому числі з використанням технічних засобів;

9) інформує членів дисциплінарної комісії та запрошених осіб про проведення засідання дисциплінарної комісії;

10) у встановлений строк готує та подає на розгляд і затвердження керівнику, який призначив службове розслідування, підписаний особисто та членами дисциплінарної комісії висновок службового розслідування та проект наказу про накладення на поліцейського дисциплінарного стягнення;

11) за необхідності організовує прибуття та огляд дисциплінарною комісією місця скоєння дисциплінарного проступку;

12) уживає заходів із забезпечення доступу членів дисциплінарної комісії до баз (банків) даних Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України та інших органів державної влади;

13) звертається до керівника, який призначив службове розслідування, з вмотивованим рапортом про продовження строків його проведення, а також

забезпечує підготовку проекту наказу про продовження строків проведення службового розслідування;

14) після затвердження висновку службового розслідування за письмово оформленим волевиявленням поліцейського, стосовно якого проводилося службове розслідування, забезпечує ознайомлення його із затвердженим висновком службового розслідування, а також з матеріалами, зібраними в процесі його проведення, з дотриманням вимог законодавства України.

Факт ознайомлення із затвердженим висновком службового розслідування або отримання його копії оформлюється відповідним записом на останньому аркуші (за відсутності вільного місця - на його звороті) цього висновку із проставленням підпису, зазначенням прізвища та ініціалів поліцейського, який з ним ознайомився, а також дати ознайомлення;

15) забезпечує належне збереження, облік та передання до служби діловодства (канцелярії) після затвердження висновку службового розслідування матеріалів цього розслідування (справи).

У разі передання матеріалів службового розслідування (справи) до органів досудового розслідування забезпечує передання їх засвідчених копій до служби діловодства (канцелярії) органу (підрозділу) поліції, в якому проходить службу;

16) користується іншими повноваженнями члена дисциплінарної комісії.

Член дисциплінарної комісії:

1) бере участь у роботі дисциплінарної комісії та її засіданнях;

2) для з'ясування питань, пов'язаних зі службовим розслідуванням, із дотриманням чинного законодавства України відвідує органи, підрозділи, установи поліції або за погодженням з адміністрацією інші органи державної влади та місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, отримує від їх працівників письмові або усні пояснення, документи та матеріали, що стосуються предмета службового розслідування;

3) готує та надсилає за підписами уповноважених посадових осіб поліції запити для отримання інформації, яка має значення для проведення службового розслідування, збирає інформацію, пояснення, документи і матеріали, здійснює їх дослідження;

4) у разі необхідності подає пропозиції щодо організації роботи дисциплінарної комісії, залучення до участі в її роботі фахівців, запрошення відповідних осіб для отримання пояснень, а також опрацювання матеріалів та висновку службового розслідування;

5) у разі незгоди з висновками і пропозиціями за результатами службового розслідування викладає в письмовій формі свою окрему думку, що додається до протоколу засідання або долучається до висновку службового розслідування;

6) інформує голову дисциплінарної комісії про факти перешкоджання з боку поліцейських та інших працівників Національної поліції України проведенню службового розслідування, діяльності комісії, а також про виявлені порушення законодавства, вимог нормативно-правових актів, інші недоліки;

7) у межах компетенції виявляє та досліджує причини та умови, що сприяли скоєному дисциплінарному проступку, готує пропозиції щодо їх усунення;

8) зобов'язаний зберігати інформацію, що стала йому відома під час проведення службового розслідування, а також не використовувати її у своїх інтересах чи інтересах третіх осіб;

9) зобов'язаний заявити про самовідвід у випадках, передбачених цим Положенням;

10) у разі відмови поліцейського, щодо якого проводиться службове розслідування, надати пояснення факт відмови фіксує шляхом складання акта, що підписують члени дисциплінарної комісії, присутні під час відмови, та особи, присутні під час відмови.

У разі складання акта про відмову поліцейського надати пояснення в триденний строк з моменту складання в установленому законодавством порядку реєструє цей акт у підрозділах документального забезпечення за місцем свого проходження служби, а в разі неможливості - в органі (підрозділі) поліції, працівник якого допустив порушення, після чого зазначений акт долучає до матеріалів службового розслідування;

11) у разі відмови іншої опитуваної особи надати пояснення обов'язково документально засвідчує таку відмову складанням акта;

12) у разі встановлення під час проведення службового розслідування ознак кримінального чи адміністративного правопорушення негайно доповідає про це відповідному керівнику для вирішення питання про передання матеріалів до правоохоронних органів для прийняття рішення згідно з вимогами законодавства;

13) у разі виявлення в поліцейського, службових приміщеннях, у службовому автотранспорті предметів, речей, лікарських препаратів тощо, обіг яких згідно із законодавством заборонено або обмежено, а також предметів та речей, які надалі можуть стати речовими доказами, інформує про це компетентні органи для документування та подальшого збереження слідів і доказів скоєного правопорушення з одночасним повідомленням про це керівника, який призначив службове розслідування;

14) виконує в межах повноважень доручення голови дисциплінарної комісії, пов'язані з проведенням службового розслідування, та за дорученням голови дисциплінарної комісії веде протокол засідання дисциплінарної комісії.

Заступник голови дисциплінарної комісії користується повноваженнями члена дисциплінарної комісії, а також (у разі тимчасової відсутності голови цієї комісії) виконує його обов'язки.

Неналежне виконання головою, заступником голови чи членом дисциплінарної комісії своїх обов'язків є підставою для виключення його з персонального складу дисциплінарної комісії.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ОРГАНІВ (ПІДРОЗДІЛІВ) НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1. Організаційна діяльність чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України

Відповідно до п. 5 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р., поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; підпункту 7 п. 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877, Національна поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; п. 9 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878, МВС в межах повноважень, передбачених законом, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України видає накази, здійснює організацію і контроль за їх виконанням.

Інструкція з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 23 травня 2017 р. № 440, регламентує організацію діяльності чергової служби в центральному органі управління поліції, територіальних органах Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві (далі – ГУНП), а також підпорядкованих їм територіальних підрозділах у районах, містах, районах у містах (далі – орган (підрозділ) поліції).

Чергова служба – чергова частина Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі – чергова частина НПУ), чергові частини (ситуаційні відділи) управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП (далі – чергова частина (ситуаційний відділ) ГУНП), чергові частини територіальних підрозділів ГУНП, старші інспектори-чергові (інспектори-чергові) та помічники чергових секторів реагування патрульної поліції територіальних підрозділів ГУНП, які забезпечують безперервне та цілодобове виконання своїх завдань.

Організаційну діяльність чергової служби забезпечують:

- 1) чергова частина НПУ;
- 2) чергові частини ГУНП;
- 3) чергові частини територіальних підрозділів ГУНП;
- 4) управління забезпечення діяльності Ситуаційного центру ДООЗОР та ситуаційні відділи управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП;
- 5) управління оперативного інформування та реагування ДООЗОР;
- 6) старші інспектори-чергові (інспектори-чергові), помічники чергових секторів реагування патрульної поліції та за необхідності інші працівники

територіальних підрозділів ГУНП, які в установленому порядку пройшли навчання та склали заліки зі знання відомчих нормативно-правових актів, що регламентують діяльність чергової служби органів (підрозділів) поліції, й відповідним наказом призначені підмінними оперативними черговими та їх помічниками;

7) оператори служби «102» управлінь інформаційної підтримки та координації поліції «102» ГУНП.

Основними принципами роботи чергової служби є: знання оперативної обстановки на території обслуговування, оперативність реагування на кримінальні правопорушення та інші події, безперервний режим роботи, постійна готовність, дотримання законності, службової дисципліни, прав і свобод громадян, тактовне ставлення до них, збереження державної таємниці.

На чергову службу органів (підрозділів) поліції складається тактико-технічний паспорт чергової служби, виділяються спеціально обладнані приміщення, їх кількість та вимоги щодо устаткування визначаються згідно з переліком приміщень і устаткування чергової служби органу (підрозділу) поліції.

Чергова служба органів (підрозділів) поліції забезпечується зброєю, боєприпасами, спеціальними засобами, засобами зв'язку, відеоспостереження, оперативною, криміналістичною та організаційною технікою, програмним забезпеченням, службовою документацією, автотранспортом та іншим майном.

Основними завданнями чергової служби органів (підрозділів) поліції є:

1) приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організація негайного реагування на них;

2) забезпечення оперативного управління силами й засобами, які задіяні на забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень на території обслуговування, взаємодія з іншими органами (підрозділами) поліції, черговими службами вищого рівня, органами державної влади та місцевого самоврядування;

3) збір, опрацювання й доповідь керівникам органу (підрозділу) поліції відомостей про оперативну обстановку на території обслуговування, передача їх до чергової служби вищого рівня, а також інших органів державної влади та місцевого самоврядування;

4) забезпечення введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів;

5) організація роботи із затриманими (за винятком чергової частини НПУ та чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП), забезпечення їх конституційних прав і свобод;

6) поміщення (звільнення), утримання осіб у кімнатах для затриманих (далі – КЗ) територіальних підрозділів ГУНП;

7) забезпечення збереження табельної вогнепальної зброї та іншого озброєння, спеціальних засобів, засобів індивідуального захисту, зв'язку, оперативної та криміналістичної техніки, службової документації та іншого

майна, що знаходиться на зберіганні в спеціально обладнаних приміщеннях чергової служби;

8) надання довідкових послуг при зверненні громадян із питань роботи поліції;

9) контроль за станом охорони адміністративних будинків поліції;

10) підтримання правил внутрішнього розпорядку в органах (підрозділах) поліції, а в нічний час – контроль за дотриманням правил пожежної безпеки, санітарних норм у адміністративних будинках поліції та на прилеглих до них територіях;

11) оповіщення керівного складу органів управління цивільного захисту та населення при загрозі виникнення та під час виникнення надзвичайних ситуацій у населених пунктах, де не здійснюється цілодобове чергування в місцевих органах виконавчої влади (органах місцевого самоврядування);

12) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Працівники чергової служби органів (підрозділів) поліції несуть службу в єдиному однострої. Їх робота, як правило, організовується у чотири зміни тривалістю двадцять чотири години кожна. У разі необхідності для працівників чергової служби встановлюється дванадцятигодинний режим роботи.

2. Організація діяльності чергової частини Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України

Чергова частина НПУ забезпечує:

1) координацію діяльності чергових частин органів (підрозділів) поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

2) оперативне управління силами й засобами, що знаходяться в підпорядкуванні поліції, при вчиненні особливо тяжких, резонансних кримінальних правопорушень, під час масових заворушень, стихійних лих та інших надзвичайних подій;

3) своєчасне інформування керівників поліції, відповідних органів державної влади про оперативну обстановку в державі, стан розкриття особливо тяжких, тяжких і резонансних кримінальних правопорушень, протидію злочинності та окремі результати роботи підпорядкованих органів (підрозділів) поліції;

4) збереження закріплених за черговою частиною НПУ службової документації, озброєння, спеціальних засобів, засобів зв'язку, оперативної та криміналістичної техніки, засобів захисту та іншого майна;

5) отримання кореспонденції, у тому числі від громадян, яка надходить до Національної поліції в неробочий час, святкові й вихідні дні, для подальшої її передачі до Департаменту документального забезпечення, який здійснює її реєстрацію.

Начальник чергової частини НПУ:

1) забезпечує відбір та розстановку кадрів, дотримання працівниками поліції службової дисципліни, режиму секретності, організаційно забезпечує оперативний збір, обробку інформації про події та правопорушення, підготовку добового зведення та інших відомостей;

2) організовує проведення з працівниками чергової частини занять зі службової підготовки згідно з навчальними планами;

3) забезпечує взаємодію з іншими структурними підрозділами апарату центрального органу управління Національної поліції з питань діяльності чергової служби;

4) здійснює облік (розподіл) службового часу, веде облік чергувань працівників чергової частини в понаднормовий час, а також нічний час доби;

5) бере участь у підготовці інформації керівникам Національної поліції та заінтересованим органам державної влади, розробці пропозицій щодо підвищення готовності органів (підрозділів) поліції до дій у надзвичайних ситуаціях;

6) проводить щоденний інструктаж оперативної зміни, що заступає на чергування, та підбиває підсумки роботи наряду, який змінюється;

7) уносить пропозиції керівнику ДООЗОР щодо заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності підлеглих працівників;

8) бере участь у розробленні нормативно-правових актів щодо вдосконалення системи оперативного інформування та реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші надзвичайні події;

9) за дорученням начальника ДООЗОР перевіряє організацію роботи чергових частин органів (підрозділів) поліції;

10) здійснює контроль за додержанням у черговій частині правил охорони праці, пожежної безпеки та санітарних норм.

Головний інспектор-черговий є старшим добового наряду чергової частини НПУ, чергових частин органів (підрозділів) поліції та:

1) здійснює загальне керівництво роботою чергових нарядів;

2) забезпечує контроль і взаємодію з черговими частинами органів (підрозділів) поліції;

3) забезпечує безперервне стеження за станом оперативної обстановки в державі, організацію реагування на її зміни, збір і опрацювання оперативної інформації, що надходить до чергової частини;

4) відповідає за повноту та об'єктивність формування інформаційних зведень та введення працівниками чергової частини інформації до баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС;

5) доповідає керівникам Національної поліції та в разі необхідності інформує керівників Головного слідчого управління Національної поліції,

оперативних підрозділів, інших структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції про кримінальні правопорушення та надзвичайні події, відомості про які надходять до чергової частини;

6) підтримує зв'язок і здійснює обмін оперативною інформацією з черговими МВС, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Управління державної охорони, Головного ситуаційного центру України при Раді Національної безпеки і оборони України, Головного командного центру Збройних Сил України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Адміністрації державної прикордонної служби України, іншими органами державної влади та правоохоронними органами інших держав, з якими здійснюється обмін інформацією відповідно до законодавства;

7) у разі отримання відомостей надзвичайного характеру готує проекти спеціальних повідомлень до відповідних органів державної влади;

8) здійснює передачу доручень голови Національної поліції, його заступників керівникам структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції та ГУНП про проведення заходів із встановлення й затримання осіб, які підозрюються в учиненні кримінальних правопорушень, а також з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

9) забезпечує прийом скарг, заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення, інші правопорушення і події, організовує перевірку та прийняття невідкладних рішень щодо відповідного реагування на них;

10) відповідає за збереження службової документації, спецзасобів та іншого майна, переданого на зберігання до чергової частини.

Працівники оперативної зміни чергової частини НПУ несуть службу в єдиному однострої, постійно перебувають у залі оперативного управління чергової частини й відлучаються лише за викликом Голови Національної поліції, його заступників, начальника ДОАЗОР, а також для вживання їжі та відпочинку (у межах адміністративного будинку), та в інших випадках – із дозволу начальника ДОАЗОР.

Для ефективності здійснення цілодобового контролю за забезпеченням захисту конституційних прав громадян, правопорядку та протидії злочинності, подальшого вдосконалення управлінської діяльності в Національній поліції призначаються відповідальний по центральному органу управління Національною поліцією (далі – відповідальний по НПУ) та його заступник.

Відповідальними по НПУ призначаються керівники міжрегіональних територіальних органів поліції та структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції, а заступниками відповідальних – перші заступники та заступники керівників міжрегіональних територіальних органів поліції та структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції на підставі щомісячних графіків чергувань.

Графіки чергувань відповідальних по НПУ та їх заступників складаються ДОАЗОР і затверджуються заступником Голови Національної поліції.

У структурних підрозділах апарату центрального органу управління Національної поліції та міжрегіональних територіальних органів поліції з числа

керівного складу призначаються відповідальні від цих підрозділів (далі – відповідальні по підрозділах НПУ).

Керівники міжрегіональних територіальних органів поліції та структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції не пізніше 25 числа кожного місяця подають до ДОАЗОР пропозиції щодо включення керівників органу та підрозділу до графіка чергувань по центральному органу управління Національної поліції та копії графіків чергувань відповідальних по підрозділах НПУ на наступний місяць.

Під час чергування відповідальним по НПУ та їх заступникам надається право перевіряти у будь-який час доби організацію роботи всіх видів службових нарядів поліції. У разі виявлення порушень уживаються невідкладні заходи щодо їх усунення, а за необхідності за фактами порушень у встановленому порядку призначається службове розслідування.

Відповідальний по НПУ та його заступник мають право давати керівникам органів (підрозділів) поліції, службових нарядів обов'язкові до виконання доручення з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, здійснення невідкладних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних подій, попередження й припинення кримінальних правопорушень, встановлення осіб, які підозрюються у їх вчиненні.

Відповідальні по НПУ призначаються на тиждень, їх заступники – на добу.

Відповідальні по НПУ та їх заступники повинні систематично інформувати чергову частину про місце свого перебування.

Відповідальний по НПУ зобов'язаний:

1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою;

2) при ускладненні оперативної обстановки через головного інспектора-чергового чергової частини НПУ вносити тимчасові зміни в розстановку сил і засобів;

3) за необхідності виїжджати на місце вчинення кримінального правопорушення або виникнення іншої надзвичайної події, що може викликати суспільний резонанс, для координації дій органів (підрозділів) поліції, а також направляти на місця подій відповідальних по підрозділах НПУ;

4) здійснювати перевірки органів (підрозділів) поліції, організовувати виїзди заступника відповідального по НПУ та відповідальних по підрозділах НПУ для здійснення таких перевірок;

5) після завершення чергування доповісти Голові Національної поліції або особі, яка виконує його обов'язки, про стан оперативної обстановки в державі, виявлені проблемні питання в роботі органів (підрозділів) поліції та надати пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Відповідальний по НПУ після 21.00 з урахуванням оперативної обстановки, що склалася, може перебувати за місцем проживання.

Заступник відповідального по НПУ зобов'язаний:

1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою;

2) за дорученням відповідального по НПУ виїжджати на місця вчинення кримінальних правопорушень або виникнення інших надзвичайних подій, для координації дій органів (підрозділів) поліції та надання практичної допомоги;

3) перевіряти організацію роботи чергової служби структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції, органів (підрозділів) поліції, службових нарядів поліції, уживати заходів щодо негайного усунення виявлених недоліків;

4) після завершення чергування доповісти відповідальному по НПУ про проведену роботу, у тому числі про виявлені під час перевірок несення служби недоліки, ужиті заходи щодо їх усунення, та надати пропозиції стосовно вдосконалення службової діяльності.

Заступник відповідального по НПУ може перебувати в нічний час за місцем проживання лише з дозволу відповідального по НПУ.

Відповідальний по підрозділу НПУ (період чергування визначається відповідальним по НПУ) зобов'язаний:

1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою;

2) за дорученням відповідального по НПУ чи його заступника виїжджати на місця вчинення кримінальних правопорушень або виникнення інших надзвичайних подій для надання практичної допомоги в межах компетенції відповідного структурного підрозділу;

3) за дорученням відповідального по НПУ брати участь у перевірках органів (підрозділів) поліції, вживати заходів щодо негайного усунення виявлених недоліків;

4) після завершення чергування доповісти відповідальному по НПУ про особисто проведену роботу, в тому числі виявлені під час перевірок недоліки, ужиті заходи, та надати пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Після закінчення чергування відповідальному по НПУ, його заступникові та відповідальним по підрозділах НПУ надається відпочинок.

3. Організація діяльності чергових частин (ситуаційних відділів) управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві

Чергові частини (ситуаційні відділи) ГУНП входять до складу управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві (далі – УОАЗОР).

Кількість працівників чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП визначається їх штатним розписом.

Начальниками ГУНП установлюється єдиний для всіх підпорядкованих підрозділів поліції час зміни нарядів.

Начальники чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП, їх заступники, старші інспектори з особливих доручень – чергові, старші інспектори-чергові, інспектори-чергові, помічники чергових призначаються на посади та звільняються з посад начальником ГУНП.

Роботу чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП організовує її начальник, який:

- 1) здійснює відбір та розстановку кадрів;
- 2) організовує проведення навчання згідно з навчальними планами;
- 3) вирішує питання, пов'язані з підміною штатних працівників чергової частини (ситуаційного відділу);
- 4) проводить щоденний інструктаж оперативної зміни, що заступає на чергування, та підбиває підсумки роботи наряду, який змінюється;
- 5) відповідає за якісне й своєчасне виконання покладених на чергову частину (ситуаційний відділ) завдань, дотримання поліцейськими службової дисципліни та режиму секретності;
- 6) складає графіки чергування відповідальних по ГУНП, їх помічників та добових нарядів;
- 7) забезпечує щоденний збір, обробку та аналіз оперативної інформації, передачу спеціальних повідомлень, підготовку проектів необхідних управлінських рішень;
- 8) організовує виконання запланованих завдань та контролює роботу оперативних змін;
- 9) вносить в установленому порядку пропозиції щодо призначення службових розслідувань за фактами порушень, які мали місце в роботі чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП;
- 10) здійснює облік (розподіл) службового часу, веде облік чергувань працівників чергової частини (ситуаційного відділу) в понаднормовий час, а також нічний час доби;
- 11) контролює виконання доручень керівників;
- 12) здійснює контроль за дотриманням правил охорони праці, пожежної безпеки та санітарно-гігієнічних вимог;
- 13) уживає заходів із вдосконалення службової діяльності, упровадження передових форм і методів роботи.

Старший інспектор з особливих доручень – черговий (старший інспектор-черговий) чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП є старшим добового наряду та чергових служб територіальних підрозділів поліції та:

- 1) здійснює загальне керівництво роботою оперативної зміни чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП;
- 2) забезпечує робочий контроль та взаємодію з черговими службами територіальних підрозділів поліції;
- 3) забезпечує безперервне стеження за станом оперативної обстановки на території обслуговування, організацію реагування на її зміни, збір і опрацювання інформації про події та правопорушення;

4) відповідає за повноту й об'єктивність формування інформаційних даних, видачу оперативних зведень та іншої інформації;

5) доповідає керівникам ГУНП, а також інформує керівників оперативних та слідчих підрозділів, а за необхідності керівників інших служб ГУНП про кримінальні правопорушення та інші події, відомості про які надходять до чергової частини (ситуаційного відділу);

6) підтримує зв'язок і здійснює обмін інформацією з черговими службами апарату центрального органу управління Національної поліції, територіальних органів (підрозділів) поліції, органами прокуратури, регіональними органами Служби безпеки України, ДСНС, Державної прикордонної служби України, військовими частинами Національної Гвардії України, іншими органами державної влади;

7) забезпечує отримання кореспонденції, у тому числі від громадян, яка надходить до ГУНП у неробочий час, святкові і вихідні дні, для подальшої її передачі до підрозділу документального забезпечення, а за необхідності – для негайної доповіді начальнику ГУНП або відповідальному по ГУНП;

8) здійснює передачу доручень керівників ГУНП щодо проведення заходів з ліквідації наслідків надзвичайних подій, встановлення та затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, тощо;

9) забезпечує введення ступенів готовності, оповіщення й збір керівників та поліцейських ГУНП;

10) за наказом начальника ГУНП, його заступників або самостійно з наступною доповіддю керівництву вводить у дію спеціальні оперативні плани на території обслуговування (в окремих районах), організовує за цими планами невідкладні першочергові дії, контролює їх виконання;

11) формує добові оперативні зведення, перевіряє правильність заповнення цифрових контрольних таблиць, відповідає за введення інформації до баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС;

12) здійснює приймання заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організовує негайне реагування та вжиття невідкладних заходів щодо їх вирішення;

13) відповідає за збереження озброєння, спецзасобів, службової документації та іншого майна, переданого на зберігання до чергової частини (ситуаційного відділу);

14) у вечірній та нічний час здійснює контроль за несенням служби нарядами з охорони адміністративних будинків ГУНП, забезпечує підтримання порядку в службових приміщеннях і побутових кімнатах чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП;

15) при прийманні-здаванні чергування доповідає начальникові ГУНП, його заступникам та керівникам УОАЗОР про зареєстровані тяжкі та особливо тяжкі злочини, надзвичайні події, виявлені порушення службової дисципліни та вжиті заходи.

Працівники оперативної зміни чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП постійно знаходяться у виділених для них приміщеннях й відлучаються

лише за викликом начальника ГУНП, його заступників, керівництва УОАЗОР, а також для вживання їжі та відпочинку (у межах адміністративного будинку).

Для ефективності здійснення цілодобового контролю за дотриманням прав громадян, забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності в ГУНП призначаються відповідальний та його заступник.

Відповідальними по ГУНП у вихідні та святкові дні призначаються перші заступники начальників ГУНП та заступники начальників ГУНП, в інші дні – керівники структурних підрозділів ГУНП, визначених начальником ГУНП, а заступниками відповідальних – керівники структурних підрозділів ГУНП та їх заступники.

У структурних підрозділах ГУНП призначаються відповідальні з числа керівного складу та найбільш підготовлених працівників.

Відповідальний по ГУНП зобов'язаний:

- 1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою, перевірити готовність оперативної зміни чергової служби, слідчо-оперативних груп, інших працівників, що залучаються до чергування, та провести інструктаж;

- 2) знаходитися у службовому кабінеті за місцем розташування ГУНП, підтримувати постійний зв'язок з черговою частиною (ситуаційним відділом), відлучатися лише для вживання їжі, виїзду на місця подій або перевірки організації несення служби нарядами поліції;

- 3) при ускладненні оперативної обстановки через оперативного чергового вносити тимчасові зміни в розстановку сил і засобів;

- 4) за інформацією, отриманою від оперативного чергового ГУНП, виїжджати на місця вчинення кримінальних правопорушень та інших надзвичайних подій, інформація про які підлягає передачі до чергової частини НПУ, для координації дій підпорядкованих підрозділів поліції, а за необхідності направляти на місця подій заступника відповідального по ГУНП та відповідальних від структурних підрозділів ГУНП;

- 5) здійснювати перевірки територіальних підрозділів поліції, організовувати виїзди заступника відповідального по НПУ та відповідальних по підрозділах НПУ для здійснення таких перевірок.

Відповідальний по ГУНП після 21.00 з урахуванням оперативної обстановки, що склалася, може перебувати за місцем проживання.

Після завершення чергування відповідальний по ГУНП доповідає начальникові ГУНП або особі, яка виконує його обов'язки, про стан оперативної обстановки на території обслуговування, виявлені проблеми в діяльності територіального органу поліції (підпорядкованих йому підрозділів) та шляхи їх розв'язання, результати надання методичної допомоги в усуненні виявлених недоліків, а також пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Заступник відповідального по ГУНП несе службу в єдиному однострої з табельною вогнепальною зброєю та зобов'язаний:

- 1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою, разом із відповідальним по ГУНП перевірити готовність

оперативної зміни чергової частини (ситуаційного відділу) до несення служби, узяти участь у її інструктажі;

2) виїжджати на місця вчинення кримінальних правопорушень або інших надзвичайних подій, що можуть викликати суспільний резонанс, для надання практичної допомоги та ліквідації наслідків надзвичайних подій;

3) перевіряти організацію роботи чергової служби підпорядкованих підрозділів поліції, законність доставляння осіб до підрозділів поліції, дотримання строків їх тримання, уживати заходів щодо негайного усунення виявлених недоліків;

4) після завершення чергування доповісти відповідальному по ГУНП про проведену роботу, виявлені під час перевірок несення служби недоліки, ужиті заходи щодо їх усунення та пропозиції стосовно вдосконалення службової діяльності.

Відповідальний від структурного підрозділу ГУНП зобов'язаний:

1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою;

2) за дорученням відповідального по ГУНП або його заступника виїжджати на місця вчинення кримінальних правопорушень або виникнення інших надзвичайних подій для надання методичної допомоги в межах компетенції відповідного структурного підрозділу, ліквідації наслідків надзвичайних подій;

3) за дорученням відповідального по ГУНП брати участь у здійсненні перевірок підпорядкованих підрозділів поліції, надавати методичну допомогу з метою негайного усунення виявлених недоліків;

4) після завершення чергування доповісти відповідальному по ГУНП про особисто проведену роботу, виявлені проблеми в діяльності перевірених підрозділів поліції, результати надання методичної допомоги в усуненні виявлених недоліків та надати пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Тривалість несення служби відповідальних по ГУНП – тиждень, їх заступників та відповідальних від структурних підрозділів – доба. Після закінчення чергування відповідальним по ГУНП, їх заступникам та відповідальним від структурних підрозділів надається відпочинок.

4. Організація діяльності чергових служб територіальних підрозділів головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві

Роботу чергової служби у територіальних підрозділах поліції організовують їх безпосередні начальники. Керівниками цих територіальних підрозділів установлюється єдиний для всіх підпорядкованих підрозділів поліції час зміни нарядів.

Кількість працівників чергової служби в територіальних підрозділах поліції визначається їх штатним розписом.

Начальники чергових частин, старші інспектори-чергові, інспектори-чергові та помічники чергових частин (секторів реагування патрульної поліції) територіальних підрозділів поліції призначаються на посади та звільняються з посад начальником ГУНП.

Начальники чергових частин (секторів реагування патрульної поліції) територіальних підрозділів поліції або особи, які виконують їх обов'язки:

- 1) забезпечують підбір та розстановку кадрів згідно зі штатним розписом;
- 2) розподіляють службові обов'язки між працівниками чергової служби територіальних підрозділів поліції;
- 3) організовують підміну штатних працівників чергової служби;
- 4) вносять пропозиції керівникам територіальних підрозділів поліції щодо створення належних умов для праці та відпочинку добових нарядів чергової служби;
- 5) організовують проведення з працівниками поліції занять зі службової підготовки згідно з навчальними планами;
- 6) контролюють дотримання поліцейськими службової дисципліни, режиму секретності, прав і свобод громадян;
- 7) забезпечують збір та обробку оперативної інформації, підготовку добового зведення, а також інших довідкових матеріалів;
- 8) контролюють використання автотранспорту, збереження та використання матеріально-технічних засобів у чергових частинах (секторах реагування патрульної поліції);
- 9) здійснюють контроль за додержанням правил охорони праці, пожежної безпеки та державних санітарних норм та правил;
- 10) уживають заходів щодо вдосконалення роботи добових нарядів чергових частин (секторів реагування патрульної поліції), упровадження передових форм і методів їх діяльності;
- 11) організовують роботу з удосконалення автоматизованої системи інформаційного забезпечення чергових частин (секторів реагування патрульної поліції), упровадження в її роботу новітніх зразків технічного оснащення;
- 12) щодня підбивають підсумки роботи чергової зміни за минулу добу та беруть участь у проведенні інструктажу наряду, який заступає на службу;
- 13) ведуть облік (розподіл) службового часу, чергувань працівників чергової служби в понаднормовий час, а також нічний час доби.

Для ефективності здійснення цілодобового контролю за забезпеченням захисту прав громадян, правопорядку та протидії злочинності, подальшого вдосконалення управлінської діяльності в територіальних підрозділах поліції призначається відповідальний. Відповідальний по територіальному підрозділу поліції заступає на добове чергування в єдиному однострої з табельною вогнепальною зброєю.

Відповідальний по територіальному підрозділу поліції зобов'язаний:

- 1) перед заступанням на чергування ознайомитися з оперативною обстановкою, перевірити готовність добових нарядів чергової служби, слідчо-оперативних груп, інших нарядів поліції, що залучаються до чергування та за

відсутності начальника територіального підрозділу поліції провести інструктаж нарядів;

2) перевірити законність доставлення до територіального підрозділу поліції громадян, утримання осіб у КЗ та за наявності підстав ужити невідкладних заходів щодо поновлення порушених прав громадян;

3) забезпечити організацію своєчасного розгляду обставин правопорушень, вчинених особами, які доставлені до територіального підрозділу поліції, та розглядати справи про адміністративні правопорушення;

4) перебувати у службовому кабінеті за місцем розташування територіального підрозділу поліції, постійно бути на зв'язку з черговою службою, відлучатися лише для вживання їжі, виїзду на місця події або перевірки організації несення служби нарядами;

5) при ускладненні оперативної обстановки через оперативного чергового за погодженням з начальником територіального підрозділу поліції вносити зміни в розстановку сил і засобів;

6) особисто виїжджати на місця вчинення кримінальних правопорушень та інших подій, інформація про які підлягає передачі до чергової частини НПУ;

7) здійснювати перевірки несення служби добовими нарядами та іншими нарядами поліції, задіяними на забезпечення публічної безпеки і порядку.

Після завершення чергування відповідальний по територіальному підрозділу поліції доповідає начальникові територіального підрозділу поліції про стан оперативної обстановки на території обслуговування, результати перевірок, виявлені проблемні питання, а також надає пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Після закінчення чергування відповідальному по територіальному підрозділу поліції надається відпочинок.

При некомплекті штатних працівників чергових частин, старших інспекторів-чергових (інспекторів-чергових) та помічників чергових секторів реагування патрульної поліції (далі – СРПП) у територіальних підрозділах поліції (у разі їх хвороби, відпустки чи відсутності з інших причин) до несення служби залучаються працівники інших служб, які мають необхідну підготовку, досвід роботи, склали заліки зі знання нормативно-правових актів, які регулюють діяльність чергової служби, та пройшли стажування у черговій частині (СРПП). Список підмінних чергових та їх помічників затверджується відповідним наказом.

При ускладненні оперативної обстановки, переведенні територіального підрозділу поліції на посилений варіант несення служби за дорученням його начальника добовий наряд чергової служби може бути збільшений за рахунок працівників інших служб.

Працівники добового наряду чергової служби постійно знаходяться в закріпленому за нею приміщенні (залі оперативного управління чергової служби) й відлучаються лише за викликом начальника територіального підрозділу поліції, для вживання їжі, відпочинку (у межах адміністративного будинку), перевірки приміщень та в інших випадках – із дозволу оперативного

чергового. Підміна оперативного чергового та його помічника на час приймання їжі та відпочинку здійснюється іншими членами добового наряду.

5. Права та обов'язки чергового

Головний інспектор-черговий чергової частини НПУ має право:

1) віддавати черговим структурних підрозділів центрального органу управління Національної поліції та черговим ГУНП обов'язкові до виконання доручення з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, здійснення невідкладних заходів щодо попередження, припинення й розкриття тяжких, особливо тяжких злочинів, надзвичайних подій;

2) у разі ускладнення оперативної обстановки вносити зміни в розстановку сил і засобів із наступною доповіддю відповідальному по НПУ;

3) уводити в дію спеціальні оперативні плани, оголошувати збір працівників центрального органу управління поліції за навчальними сигналами та сигналами оповіщення;

4) вимагати від керівників структурних підрозділів центрального органу управління поліції та ГУНП інформацію, необхідну для виконання покладених на чергову частину завдань.

Старший інспектор з особливих доручень – черговий (старший інспектор-черговий) чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП має право:

1) віддавати обов'язкові до виконання доручення черговим територіальних підрозділів поліції та нарядам, які несуть службу на території обслуговування, а за відсутності керівників територіальних підрозділів поліції – усім поліцейським;

2) при ускладненні оперативної обстановки через чергових територіальних підрозділів поліції здійснювати необхідне маневрування силами й засобами підпорядкованих підрозділів поліції із подальшою доповіддю про прийняте рішення керівництву ГУНП;

3) залучати для організації охорони місця події, переслідування й затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, усі задіяні до забезпечення публічної безпеки і порядку наряди поліції незалежно від їх підпорядкування з урахуванням першочерговості виконання завдань;

4) уводити в дію спеціальні оперативні плани, оголошувати збір працівників поліції ГУНП або його територіальних підрозділів поліції за навчальними сигналами та сигналами оповіщення;

5) одержувати від керівників підпорядкованих територіальних підрозділів поліції інформацію, необхідну для виконання покладених на чергову службу завдань;

6) при ускладненні оперативної обстановки звертатися до інших чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП для отримання необхідної інформації та допомоги.

Старший інспектор-черговий (інспектор-черговий) чергової частини (СРПП) територіального підрозділу поліції є старшим оперативним начальником

щодо нарядів поліції, які виконують на його території обслуговування завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження й припинення правопорушень, встановлення осіб, які підозрюються у їх вчиненні, з ліквідації наслідків надзвичайних подій, та має право:

1) віддавати необхідні й обов'язкові доручення підпорядкованим черговим службам, контролювати своєчасність та повноту їх виконання;

2) при ускладненні оперативної обстановки звертатися до чергових частин (ситуаційних відділів) вищого рівня та інших органів (підрозділів) поліції для отримання допомоги силами й засобами, а також необхідної інформації;

3) уводити в дію спеціальні оперативні плани, оголошувати збір працівників поліції територіального підрозділу поліції за навчальними сигналами та сигналами оповіщення;

4) вимагати підтримання внутрішнього розпорядку, службової дисципліни, правил пожежної безпеки та державних санітарних норм і правил;

5) уносити пропозиції керівництву щодо покращення роботи територіального підрозділу поліції, його структурних підрозділів, запровадження нових форм і методів організації службової діяльності;

6) вимагати від громадян та посадових осіб, які порушують публічну безпеку і порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень поліції, виносити усне зауваження особам, а у разі невиконання зазначених вимог – уживати передбачених законодавством заходів;

7) перевіряти у громадян, які підозрюються у вчиненні правопорушень, документи, що посвідчують їх особу;

8) поміщати й утримувати в КЗ:

- осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, за які передбачене покарання у виді позбавлення волі, без ухвали слідчого судді, суду, на підставі протоколу про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, відповідно до статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), а також осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання – на строк до 3 годин із подальшим помещенням до ізоляторів тимчасового тримання (далі – ІТТ), а якщо доставлення зазначених осіб до ІТТ у цей строк неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть триматися в КЗ не більше 24 годин;

- осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, визначені пунктом 1 частини другої статті 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), на підставі протоколу про адміністративне затримання – на строки, визначені статтею 263 КУпАП;

- військовослужбовців, які вчинили діяння, що мають ознаки кримінального чи адміністративного правопорушення, – на встановлений законодавством строк до передачі їх посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;

- осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних проступків, без ухвали слідчого судді, суду, на підставі протоколу про затримання, відповідно до пунктів 1, 2 частини першої статті 208 та частини другої статті 298⁻² КПК – не більше як на три години з моменту фактичного затримання;

- осіб, які вчинили кримінальний проступок, передбачений статтею 286¹ Кримінального кодексу України, з ознаками перебування у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських засобів, що знижують її увагу та швидкість реакції, без ухвали слідчого судді, суду на підставі протоколу про затримання, після проходження нею відповідного медичного освідчування в закладі охорони здоров'я, відповідно до абзацу другого частини другої статті 298⁻² КПК – не більше як на три години з моменту фактичного затримання;

- осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних проступків, без ухвали слідчого судді, суду, на підставі протоколу про затримання, якщо ця особа перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим, відповідно до пункту 2 частини четвертої статті 298⁻² КПК – не більше як на три години з моменту фактичного затримання з подальшим поміщенням до ІТТ, а якщо доставлення зазначених осіб до ІТТ у цей строк неможливе через віддаленість або відсутність шляхів сполучення – не більше двадцяти чотирьох годин;

- осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних проступків, без ухвали слідчого судді, суду, на підставі протоколу про затримання за умови, якщо ця особа: відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір; намагалася залишити місце вчинення кримінального проступку; під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконала законних вимог уповноваженої службової особи, відповідно до пункту 1 частини четвертої статті 298⁻² КПК – не більше як на три години з моменту фактичного затримання з подальшим поміщенням до ІТТ, а якщо доставлення зазначених осіб до ІТТ в цей строк неможливе через віддаленість або відсутність шляхів сполучення, – не більше двадцяти чотирьох годин;

9) проводити особисто чи доручати членам добового наряду чергової служби, слідчо-оперативних груп, іншим працівникам поліції проведення поверхневої перевірки та огляду осіб, які доставлені до підрозділу поліції за підозрою у вчиненні кримінального чи адміністративного правопорушення, транспортних засобів, предметів та документів, що знаходяться при них, відповідно до законодавства України;

10) проводити особисто чи доручати членам добового наряду чергової служби, слідчо-оперативних груп, іншим працівникам поліції проведення фотографування, дактилоскопіювання, звукозапису, відеозйомки та перевірки за базами даних МВС осіб, затриманих за підозрою у вчиненні правопорушень (затримання згідно з дорученнями органів правопорядку, затримання осіб органами досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт), відповідно до законодавства України;

11) направляти до медичних закладів затриманих осіб, громадян, які звернулися до поліції із заявою про заподіяння їм тілесних ушкоджень, разом із направленням на предмет установлення факту ушкодження здоров'я, а також з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, разом із направленням для огляду на стан сп'яніння, відповідно до законодавства України.

Оперативний черговий (або особа, яка виконує його обов'язки):

1) забезпечує приймання та реєстрацію заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події відповідно до вимог Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом МВС України від 08 лютого 2019 р. № 100;

2) при отриманні інформації про вчинені кримінальні правопорушення та інші події вживає всіх заходів щодо попередження або припинення правопорушення, встановлення та затримання правопорушників, надання допомоги потерпілим, ліквідації негативних наслідків правопорушень і подій;

3) забезпечує вільний доступ громадян до книги скарг і пропозицій.

При надходженні телеграм, телефонограм, іншої кореспонденції до органу (підрозділу) поліції оперативний черговий зобов'язаний:

1) забезпечити своєчасну реєстрацію телеграм, телефонограм, що надійшли, у книзі обліку вхідних телеграм і телефонограм;

2) негайно доповісти зміст телеграми (телефонограми, телетайпограми, орієнтування) начальникові органу (підрозділу) поліції, а за його відсутності залежно від її змісту ознайомити працівників заінтересованих підрозділів поліції. У визначених законодавством України випадках про отримання телеграми (телефонограми, телетайпограми, орієнтування) поінформувати інші правоохоронні органи, відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування;

3) доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції зміст телеграми (телефонограми, телетайпограми), що не має характеру орієнтування, після чого передати її під підпис у книзі обліку вхідних телеграм і телефонограм до підрозділу документального забезпечення для вручення виконавцю;

4) при отриманні телеграми (телефонограми, телетайпограми, орієнтування) для передачі каналами зв'язку чергової служби зареєструвати її (його) в книзі обліку Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події вихідних телеграм і телефонограм і направити адресатам. На оригіналі робиться запис, що підтверджує передачу й отримання адресатами телеграми (телефонограми, телетайпограми, орієнтування). Після передачі телеграми (телефонограми, телетайпограми), що не має характеру орієнтування, вона передається під підпис у зазначеній книзі працівникові підрозділу документального забезпечення. Копії телеграм (телефонограм, орієнтувань) зберігаються в електронному вигляді на визначеному персональному комп'ютері

або уносяться до папки зберігання вихідних телеграм (телефонограм, орієнтувань);

5) при доставленні до органу (підрозділу) поліції в нічний час, вихідні та святкові дні пакетів з грифом обмеження доступу прийняти їх, перевірити цілісність упаковки й відбитків печаток, поставити підпис про їх отримання в здавальному реєстрі із проставленням печатки «Для пакетів». Отримані пакети обліковуються в журналі обліку пакетів;

6) у разі виявлення пошкоджень цілісності упаковки пакетів з грифом обмеження доступу у присутності особи, яка доставила пакети, скласти акт у довільній формі, про що зазначити відповідну інформацію в здавальному реєстрі та доповісти про це начальникові органу (підрозділу) поліції;

7) у разі отримання пакетів з позначкою «Терміново» негайно після їх отримання та обліку повідомити начальника органу (підрозділу) поліції.

Телеграми (телефонограми) зберігаються в черговій службі органу (підрозділу) поліції у спеціальній папці, а після їх скасування вилучаються й здаються до архіву. Про скасування заходів інформуються всі адресати (працівники), яким передавалось відповідне орієнтування.

Інша інформація службового характеру, яка надходить до чергової служби і за якою оперативний черговий зобов'язаний виконати певні дії, заноситься до зошита для записів чергових.

При введенні ступенів готовності та спеціальних оперативних планів оперативний черговий зобов'язаний:

1) постійно бути готовим до своєчасного оповіщення й збору працівників поліції органу (підрозділу) поліції за навчальними сигналами та сигналами оповіщення, знати місця його збору;

2) знати порядок зв'язку з органами державної влади та місцевого самоврядування, черговими територіальних органів ДСНС, ДМС, Адміністрації Держприкордонслужби, прокуратури, Служби безпеки України, військових комендатур та військових частин на території обслуговування.

При одержанні з чергової служби вищого рівня будь-якого із сигналів про введення ступенів готовності, зазначених на пакетах, та пароля до них оперативний черговий зобов'язаний:

1) зафіксувати в зошиті для записів чергових точний час отримання сигналу й пароля, посаду й прізвище особи, яка передала сигнал, підтвердити його отримання;

2) розпечатати пакет із позначенням отриманого сигналу, звірити пароль, що міститься в пакеті, з отриманим;

3) у разі відповідності прийнятого пароля, що міститься в пакеті, негайно доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції про отриманий сигнал і діяти відповідно до його доручень;

4) у разі розбіжності отриманого пароля з паролем, що міститься в пакеті, негайно повідомити про це чергового чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня та діяти за його дорученням;

5) при отриманні сигналів оповіщення від територіального органу ДСНС зафіксувати сигнал та негайно доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції й діяти за його дорученням.

При отриманні від начальника органу (підрозділу) поліції або з чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня наказу або доручення про введення в дію спеціальних оперативних планів оперативний черговий забезпечує виконання заходів, передбачених відповідними планами.

Про введення в дію спеціального оперативного плану (проведення навчальних тренувань) черговий робить запис у журналі з організаційного забезпечення спеціальних оперативних планів Національної поліції України.

За обставин, що потребують термінових дій, оперативний черговий має право самостійно вводити в дію спеціальний оперативний план оборони адміністративного будинку із подальшою доповіддю начальникові органу (підрозділу) поліції та до чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня.

Начальником територіального підрозділу поліції призначається одна або декілька посадових осіб, відповідальних за перебування затриманих у цьому підрозділі поліції. Відповідальними за перебування затриманих осіб не можуть бути слідчі (дізнавачі). При розгляді обставин затримання або доставлення осіб до територіального підрозділу поліції необхідно дотримуватися таких вимог:

1) розгляд обставин затримання або доставлення осіб до територіального підрозділу поліції проводиться працівниками добового наряду чергової служби або іншими працівниками за дорученням начальника цього підрозділу чи його заступника в окремій кімнаті, яка своїм обладнанням не пригнічує їх честь та гідність, з дотриманням встановлених чинним законодавством строків;

2) усі без винятку особи, які затримані, доставлені, викликані працівниками поліції для складання матеріалів про адміністративні правопорушення, проведення процесуальних та слідчих (розшукових) дій, чи прибули з особистих або службових питань, реєструються в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених;

3) поліцейський, який здійснив затримання особи, або відповідальний за перебування затриманих негайно після такого затримання повідомляє затриману особу, що вона має право на захисника, а також орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. Якщо цього не зроблено, оперативний черговий повинен самостійно повідомити відповідний орган (установу), зафіксувавши час повідомлення та дані посадової особи, яка його отримала, у журналі інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги затриманим;

4) у разі необґрунтованого затримання оперативний черговий зобов'язаний негайно звільнити затриману особу, про що зробити відповідний запис у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, й запропонувати посадовій особі, винній у необґрунтованому затриманні, вибачитися. Про необґрунтоване затримання громадянина доповісти письмовим рапортом начальникові територіального підрозділу поліції для подальшого призначення та проведення службового розслідування.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 КПК.

Дипломатичному представництву (посольству або місії) іноземної держави в Україні, консульській установі (генеральному консульству, консульству, віце-консульству або консульському агентству) іноземної держави в Україні як органам іноземної держави, співробітникам дипломатичних представництв та працівникам консульських установ для здійснення їх функцій надаються передбачені Положенням про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні, затвердженим Указом Президента України від 10 червня 1993 року № 198/93 (далі – Положення), привілеї та імунітети, що визначаються відповідно до Віденської конвенції від 18 квітня 1961 року про дипломатичні зносини та Віденської конвенції від 24 квітня 1963 року про консульські зносини. Належність до осіб, які користуються зазначеними в Положенні привілеями та імунітетами, посвідчується документами, що видаються Міністерством закордонних справ України.

Дії оперативного чергового при затриманні (доставленні) до органу (підрозділу) поліції окремих категорій осіб:

1) при затриманні (доставленні) за вчинення правопорушень військовослужбовців, поліцейських, співробітників Служби безпеки України оперативний черговий повинен (після встановлення особи затриманого, місця проходження служби, підстав і законності затримання та складання відповідних матеріалів) повідомити про таке затримання орган Військової служби правопорядку, військового коменданта та/або командира військової частини, начальника органу (підрозділу) поліції, чергового територіального підрозділу Служби безпеки України. Про вчинення кримінального правопорушення цієї категорією осіб повідомити чергового територіальної та/або військової прокуратури;

2) при затриманні або доставленні до чергової служби органу (підрозділу) поліції іноземців (які не мають дипломатичного, консульського чи іншого імунітету), осіб без громадянства оперативний черговий з метою встановлення законності перебування таких осіб на території України повинен поінформувати територіальний підрозділ ДМС;

3) при доставленні неповнолітньої (малолітньої) особи, яка вчинила правопорушення, перебуває у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю чи наркотичних засобів, або дитини, яка заблукала чи підкинута, передати доставлену особу працівнику підрозділу ювенальної превенції для подальшого розгляду обставин правопорушення чи події;

4) якщо слідчим (дізнавачем) встановлено, що в діях затриманого містяться ознаки кримінального правопорушення або він перебуває в розшуку, незаконно зберігає заборонені предмети та речі, має підроблені документи, оперативний черговий повинен доповісти про це начальникові органу (підрозділу) поліції та негайно повідомити керівників підрозділів слідства та кримінальної поліції;

5) рішення про можливість утримання осіб, які знаходяться в неприємному стані, мають небезпечні для життя чи здоров'я тілесні ушкодження, симптоми гострих захворювань внутрішніх органів, видимі ознаки отруєння алкоголем або сильнодіючими речовинами, заражені небезпечними для здоров'я оточуючих інфекційними хворобами, втратили здатність самотійно пересуватися внаслідок важкого ступеню сп'яніння, жінок з ознаками вагітності чи близьких пологів, або осіб, які є пацієнтами замісної підтримувальної терапії, хворих з опіоїдною залежністю, оперативний черговий приймає залежно від висновку лікаря, що фіксується в журналі реєстрації надання медичної допомоги особам, які перебувають в органі (підрозділі) поліції, та письмового доручення начальника органу (підрозділу) поліції. Заходи реагування до таких осіб можуть уживатися лише після надання їм невідкладної медичної допомоги або з дозволу лікаря за результатами проведеного ним огляду затриманої особи;

6) під час затримання та доставлення до чергової служби органу (підрозділу) поліції осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних проступків, на підставі протоколу про затримання, відповідно до абзацу другої частини другої, пункту 2 частини четвертої статті 298² КПК черговий з метою перевірки обґрунтованості затримання такої особи перевіряє наявність в уповноваженої особи, яка здійснила затримання, відповідного документа, яким підтверджується перебування затриманого у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських засобів, що знижують увагу та швидкість реакції. У випадку відсутності такого документа організовує доставлення затриманої особи до закладу охорони здоров'я для забезпечення проходження відповідного медичного освідчення.

При розгляді обставин щодо особи, яка доставлена до органу (підрозділу) поліції за вчинення адміністративного правопорушення, оперативний черговий зобов'язаний:

1) установити особу затриманого, провести особистий огляд, огляд речей затриманої особи із дотриманням вимог статей 264 та 265 КУпАП та видати їй Пам'ятку для затриманих;

2) вимагати від працівника поліції, який затримав правопорушника, скласти й оформити в установленому порядку протокол про адміністративне правопорушення та протокол про адміністративне затримання;

3) перевірити правопорушника за базами даних єдиної інформаційної системи МВС, а при затриманні осіб, які знаходяться на профілактичному обліку, довести інформацію про них до відома працівників заінтересованих структурних підрозділів;

4) про місцез перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомити її родичів, а також на її прохання адміністрацію за місцем роботи чи навчання;

5) доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції або його заступнику матеріали про адміністративне правопорушення (адміністративне затримання);

6) забезпечити постійне спостереження за поведінкою затриманих осіб з метою попередження з їх боку нападу на працівників поліції, громадян, приховування предметів і речей, документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, уникнення можливості втечі, самогубства або спричинення шкоди своєму здоров'ю;

7) у разі погіршення стану здоров'я або вчинення спроби самогубства затриманою особою надати невідкладну домедичну допомогу, негайно викликати бригаду екстреної медичної допомоги та доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції;

8) при передачі затриманих чи доставлених осіб на лікування у заклад охорони здоров'я у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених зробити відповідний запис, а до закладу охорони здоров'я надіслати лист із проханням заздалегідь повідомити про закінчення лікування особи;

9) у разі раптової смерті чи самогубства затриманої або запрошеної особи негайно викликати бригаду екстреної медичної допомоги, доповісти письмовим рапортом начальникові органу (підрозділу) поліції, до чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня, поінформувати чергового прокуратури та вжити заходів щодо збереження обстановки на місці події.

Особистий огляд затриманого за адміністративне правопорушення проводиться особою однієї статі із затриманим і в присутності двох понятих тієї самої статі. Огляд речей, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, яка є їх володільцем. За невідкладних обставин згадані речі, предмети за відсутності їх володільця можуть бути оглянуті в присутності двох понятих.

Про особистий огляд, огляд і вилучення речей та документів робиться відповідний запис у протоколах про адміністративне правопорушення та адміністративне затримання із зазначенням усіх вилучених речей та документів, їх індивідуальних ознак (номер, серія, колір тощо). Вилучені в затриманій особі гроші, речі, інші цінності й документи зберігаються разом із копією протоколу про адміністративне затримання в спеціальній шафі та передаються при зміні черговими із записом у книзі приймання-здавання чергування.

При звільненні затриманої особи їй повертають усі вилучені речі, документи й гроші, за винятком предметів, речей та документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, предметів і речей, що знаходяться в розшуку, а також таких, що підлягають конфіскації або оплатному вилученню.

Про отримання речей, документів та інших цінностей особа, яка звільняється, ставить підпис у протоколі вилучення і в разі наявності претензій до працівників поліції власноруч робить запис у протоколі про адміністративне затримання. Копії протоколів зберігаються у черговій службі органу (підрозділу) поліції протягом одного року.

При розгляді обставин щодо затриманої особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, оперативний черговий зобов'язаний:

1) у разі затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, або особи, яка оголошена у міжнародний розшук та відносно якої обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, негайно повідомити про це слідчого (дізнавача) та/або прокурора, зазначеного в ухвалі;

2) у випадку затримання особи не уповноваженою на те посадовою особою та тимчасового вилучення у затриманого майна отримати його для зберігання до передачі слідчому (дізнавачу) чи прокурору. Факт отримання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом. Подальша передача майна слідчому (дізнавачу) чи прокурору фіксується у відповідному журналі;

3) роз'яснити затриманому підстави його затримання, права і обов'язки та видати Пам'ятку для затриманих;

4) перевірити, чи уповноважена посадова особа, яка здійснила затримання, надала можливість затриманій особі повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї, захисника чи інших осіб або здійснила таке повідомлення самостійно. У випадку нездійснення таких дій уповноваженою посадовою особою черговий виконує їх самостійно або доручає їх виконання іншому члену добового наряду чергової служби та повідомляє про це начальника органу (підрозділу) поліції із здійсненням запису у відповідному журналі;

5) у разі одержання від уповноваженої особи протоколу про затримання особи, підозрюваної в учиненні кримінального правопорушення, чи ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання забезпечити доставлення підозрюваного до ІТТ, передавши під підпис черговому ІТТ вилучені в затриманій особі речі та документи.

З метою забезпечення права затриманого на конфіденційне побачення із захисником у територіальних підрозділах поліції обладнується відповідна кімната для конфіденційного побачення.

Зустріч затриманого та його захисника у кімнаті для конфіденційного побачення має відбуватися під візуальним контролем уповноваженої особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, з метою забезпечення законності при проведенні такої зустрічі та заходів безпеки.

Не допускаються слуховий контроль та фіксація розмови захисника і затриманого за допомогою технічних засобів мовленнєвої інформації, переговорів чи повідомлень або підслуховування такої розмови без допомоги технічних засобів.

Про проведення конфіденційного побачення затриманої особи із захисником здійснюється запис у журналі інформування центрів з надання безоплатної правової допомоги затриманим із зазначенням часу початку такого побачення та його закінчення.

Оперативний черговий, який закінчує чергування:

1) детально ознайомлює наряд чергової служби, який прибув на зміну, з оперативною обстановкою;

2) інформує про поточну роботу, зареєстровані кримінальні правопорушення та події, масові та інші заходи, що плануються, сили й засоби, які задіяні на забезпечення публічної безпеки і порядку, охорону адміністративного будинку органу (підрозділу) поліції, доручення начальника органу (підрозділу) поліції й керівництва вищого рівня.

Оперативний черговий, який заступає на чергування, приймає від чергового, який змінюється:

1) табельну вогнепальну зброю (у тому числі не закріплену за поліцейськими), а також спортивну та навчальну зброю, що знаходиться на тимчасовому зберіганні (крім вилученої, добровільно зданої та знайденої), боєприпаси, спеціальні засоби, оперативну, криміналістичну й організаційну техніку, засоби зв'язку, ключі від кімнат для затриманих та кімнати зберігання зброї та спеціальних засобів (далі – КЗЗ). Озброєння, спеціальні та технічні засоби перевіряються поштучно (звіряється номер, серія та рік випуску). Особлива увага при цьому звертається на їх укомплектованість;

2) осіб, які утримуються в КЗ, матеріали, на підставі яких ці особи утримуються, вилучені в них речі, документи, гроші та цінності;

3) службову документацію чергової служби та інші довідкові матеріали.

Під час здійснення прийому чергування оперативний черговий, який заступає на службу, зобов'язаний перевірити технічну справність охоронно-пожежної сигналізації, виведеної на концентратор охоронної сигналізації органу (підрозділу) поліції, та засобів пожежогасіння, які знаходяться в приміщенні чергової служби.

Про виявлені недоліки оперативний черговий проставляє записи у книзі приймання-здавання чергування, після чого доповідає начальникові органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки.

Про приймання і здавання чергування, зареєстровані кримінальні правопорушення та інші події, ужиті заходи та їх результати, виявлені правопорушення, вчинені працівниками поліції, інші недоліки оперативні чергові доповідають начальникові органу (підрозділу) поліції та надають необхідну службову документацію. Начальник органу (підрозділу) поліції дає оцінку наряду чергової служби, який змінюється, проводить інструктаж нового добового наряду та дозволяє провести зміну чергування.

Оперативний черговий органу (підрозділу) поліції може відлучитися з приміщення чергової служби (у межах адміністративного будинку) з дозволу начальника цього органу (підрозділу) після детального ознайомлення особи, яка його замінюватиме, з особливостями оперативної обстановки та внесення відповідного запису до зошита для записів чергових. Після повернення черговий приймає доповідь особи, яка його заміщала, про події та зміни в обстановці, що сталися за час його відсутності. Залишати приміщення чергової служби на одного працівника добового наряду категорично забороняється.

За тимчасової відсутності оперативного чергового працівник, який виконує його обов'язки, після запису в зошиті для записів чергових про прийняття чергування користується правами, якими наділений черговий.

При прибутті поліцейських, які заступають на чергування, оперативний черговий зобов'язаний:

- 1) перевірити згідно з розстановкою наявність поліцейських, з'ясувати їх стан здоров'я, а також обставини, що заважають несенню служби;

- 2) ознайомити поліцейські наряди з орієнтуваннями, отриманою інформацією про вчинені кримінальні правопорушення, прикметами осіб, які розшукуються, оголосити маршрути патрулювання та час несення служби;

- 3) вишикувати поліцейські наряди на інструктаж, перевірити у кожного поліцейського наявність обов'язкових предметів озброєння та спорядження, вжити заходів щодо усунення виявлених недоліків;

- 4) доповісти посадовій особі, яка проводить інструктаж, про готовність поліцейських до несення служби;

- 5) після проведення інструктажу видати поліцейським табельну вогнепальну зброю, боєприпаси до неї, засоби зв'язку та спеціальні засоби.

Під час несення служби поліцейськими нарядами оперативний черговий органу (підрозділу) поліції зобов'язаний підтримувати з ними постійний зв'язок, приймати доповіді про обстановку, своєчасно інформувати їх про вчинені кримінальні та інші правопорушення, викрадені речі, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, що розшукуються, їх прикмети, а також за дорученням керівника чи відповідального по органу (підрозділу) поліції (за їх відсутності – самостійно) проводити передислокацію нарядів з урахуванням оперативної обстановки, що склалася.

У разі неприбуття після закінчення служби поліцейського наряду до органу (підрозділу) поліції або відсутності протягом тривалого періоду часу наряду на маршруті патрулювання оперативний черговий негайно повідомляє про це начальника органу (підрозділу) поліції, а також уживає заходів щодо встановлення його місця перебування та з'ясування причин залишення місця несення служби.

При прибутті до органу (підрозділу) поліції керівництва НПУ, ГУНП оперативний черговий представляється їм, доповідає про оперативну обстановку на території обслуговування, повідомляє начальника цього органу (підрозділу) поліції та за необхідності здійснює супровід зазначених посадових осіб у приміщенні адміністративного будинку та на прилеглій території.

При прибутті до органу (підрозділу) поліції представників органів державної влади та місцевого самоврядування, інших правоохоронних органів, оперативний черговий представляється їм, повідомляє начальника цього органу (підрозділу) поліції та надалі діє за його вказівкою.

При прибутті до органу (підрозділу) поліції перевіряючих з органів поліції вищого рівня чи органів прокуратури оперативний черговий:

- 1) представляється їм та доповідає начальникові органу (підрозділу) поліції, а також черговій частині (ситуаційному відділу) вищого рівня;

- 2) перевіряє документи у зазначених осіб та встановлює їх повноваження;

- 3) здійснює супровід перевіряючого в приміщенні адміністративного будинку та на прилеглій території або доручає це іншому працівнику поліції;

4) під час перевірки чергової служби особисто надає службову документацію;

5) після закінчення перевірки пропонує посадовим особам зробити запис про виявлені недоліки у книзі перевірок;

6) про результати перевірки доповідає начальникові органу (підрозділу) поліції, а також черговій частині (ситуаційному відділу) вищого рівня.

6. Поміщення й тримання затриманих осіб в кімнатах для затриманих, нагляд за їх поведінкою

Для тимчасового тримання затриманих осіб у територіальних підрозділах поліції обладнуються КЗ з дотриманням таких вимог:

1) у кожному територіальному підрозділі поліції обладнується не менше однієї кімнати для затриманих. Ураховуючи реальну потребу кількість кімнат для затриманих може бути збільшена завданням на проектування;

2) КЗ повинні розміщуватися тільки на першому поверсі адміністративного будинку поруч із залом оперативного управління чергової служби, для того щоб її працівники могли контролювати поведінку затриманих;

3) затримані особи повинні утримуватися в КЗ із розрахунку не менше ніж 4 квадратних метри корисної площі на одну особу (без урахування площі, призначеної для умивальника та клозетної чаші);

4) КЗ повинні бути забезпечені природним та електричним освітленням, вентиляцією, в опалювальний період обігрівом з температурою повітря не нижчою 18°C, а також виключати можливість проникнення туди сирості;

5) КЗ обладнуються засобами відеонагляду, санітарно-гігієнічними приладами (чашами клозетними, умивальниками) та меблями.

Перед поміщенням до КЗ затриманої особи черговий зобов'язаний:

1) з'ясувати стан її здоров'я;

2) зареєструвати правопорушника у книзі обліку осіб, яких поміщено до кімнати для затриманих;

3) поінформувати затриману особу про наявність у кімнаті системи відеоспостереження;

4) поінформувати затриманого про його права та обов'язки.

Забороняється поміщати до КЗ осіб, якщо стосовно них не складений протокол про адміністративне затримання або протокол про затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення.

Затримані особи мають право звертатися зі скаргами, заявами і листами до посадових осіб поліції, прокуратури, суду, органів державної влади, громадських організацій, а також до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, або їх представників.

Для написання скарги затриманій особі на її прохання видається папір та кулькова ручка, а у разі звернення до прокурора, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи Європейського суду з прав людини – конверт,

який заклеюється. Для написання скарги затримана особа виводиться в кімнату для проведення слідчих (розшукових) дій, де знаходиться під наглядом працівників поліції.

При розміщенні осіб у КЗ необхідно дотримуватися встановлених законодавством України вимог щодо окремого тримання: чоловіків – від жінок; неповнолітніх – від дорослих; осіб, які вперше притягуються до кримінальної відповідальності, – від осіб, які раніше притягувалися до кримінальної відповідальності; осіб, обвинувачених або підозрюваних у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, – від інших осіб; осіб, які раніше працювали в правоохоронних органах або колишніх суддів, – від інших осіб; іноземців і осіб без громадянства – від інших осіб; обвинувачуваних або підозрюваних по одному й тому самому кримінальному правопорушенню; хворих на інфекційні захворювання – від здорових осіб.

Під час перебування правопорушників у КЗ оперативний черговий зобов'язаний:

- 1) організувати постійний нагляд за поведінкою затриманих;
- 2) контролювати додержання встановлених строків тримання;
- 3) не допускати спілкування сторонніх осіб із затриманими, передачі їм заборонених речей та предметів;
- 4) у разі тимчасового не функціонування санвузла забезпечити затриманим можливість справляння природних потреб (не рідше 1 разу на чотири години або в разі наявності медичних показань – частіше). Контролювати виведення затриманих осіб за потреби;
- 5) у разі скарги затриманої особи на погіршення стану здоров'я та виявлення зовнішніх ознак такого погіршення або ознак отримання затриманим тілесних ушкоджень надати невідкладну домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної медичної допомоги;
- 6) при спробі затриманого вчинити самогубство, завдати шкоди своєму здоров'ю або іншим особам, які перебувають у КЗ, перевести його до іншої кімнати, а у виняткових випадках, передбачених Законом України «Про Національну поліцію», оперативний черговий або члени добового наряду мають право застосувати до затриманих заходи фізичного впливу (силу), спеціальні засоби, вогнепальну зброю;
- 7) у разі несправності освітлення чи опалення, загорання або затоплення приміщень КЗ негайно викликати працівників аварійних служб та, дотримуючись правил техніки безпеки, ужити заходів до усунення несправностей, ліквідації наслідків аварії. Якщо обставини загрожують життю або здоров'ю затриманих, негайно перевести їх до інших приміщень чи організувати евакуацію, охорону та постійне спостереження за ними.

Особи, які утримуються в КЗ більше трьох годин, забезпечуються триразовим гарячим харчуванням відповідно до Норм харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції,

затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 р. № 336 та питною водою.

Про надзвичайні події, які мали тяжкі наслідки під час утримання осіб в КЗ (затоплення, пожежа, втеча, спроба самогубства тощо), ужиті заходи реагування оперативний черговий зобов'язаний доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції, до чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня та повідомити чергового прокуратури, а про пожежу – чергового територіального підрозділу ДСНС.

7. Контроль за здійсненням пропускнуго режиму, охороною адміністративних будинків органів (підрозділів) поліції, додержанням правил пожежної безпеки та санітарних норм і правил

Організація та забезпечення пропускнуго режиму до адміністративного будинку органу (підрозділу) поліції покладаються на начальника цього органу (підрозділу), а контроль за здійсненням пропускнуго режиму – на чергову службу. З метою контролю оперативний черговий зобов'язаний:

- 1) провести інструктаж поліцейського, який здійснює допуск до адміністративного будинку органу (підрозділу) поліції, перевірити наявність журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених;

- 2) здійснювати контроль за несенням служби і веденням журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених.

Для забезпечення належної охорони адміністративного будинку органу (підрозділу) поліції оперативний черговий зобов'язаний:

- 1) знати плани охорони й оборони, протипожежного захисту адміністративного будинку, розташування службових приміщень та їх блокування;

- 2) контролювати у нічний час зачинення входних дверей та вікон будівель;

- 3) здійснювати силами добового наряду перевірки стану охорони, протипожежного захисту адміністративного будинку, справності запорів, дзвінків, сигналізації, засобів зв'язку з обов'язковим відображенням результатів проведеної роботи у зошиті для записів чергового. При виявленні порушень порядку несення служби або несправності технічних засобів уживати заходів щодо їх усунення;

- 4) при спробі проникнення сторонніх осіб до адміністративних будинків організувати їх затримання. Про такий факт доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції, відповідальному по цьому органу (підрозділу) поліції, до чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня та діяти за їх вказівками;

- 5) при збройному нападі на адміністративний будинок, спробі його захоплення або проникнення до службових приміщень агресивно настроєних осіб діяти відповідно до законодавства України.

Для забезпечення пожежної безпеки, санітарних норм і правил в адміністративних будинках органів (підрозділів) поліції та на прилеглий території оперативний черговий зобов'язаний:

1) володіти інформацією про правила користування засобами пожежогасіння, план евакуації людей і майна при пожежі, систему аварійного відключення електроенергії, газу та водопостачання в адміністративних будинках органів (підрозділів) поліції, а також номерами телефонів аварійних служб;

2) вимагати від поліцейських та інших осіб, які перебувають в адміністративних будинках органів (підрозділів) поліції та на прилеглий до них території, додержання правил пожежної безпеки і санітарно-гігієнічних норм;

3) при виявленні несправностей в електромережі, опалювальній та водопостачальній системах негайно доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції та викликати спеціалістів для усунення недоліків;

4) забороняти проведення газоелектрозварювальних та інших робіт із застосуванням відкритого вогню без відповідного дозволу;

5) при виявленні загоряння (пожежі), затоплення негайно повідомити територіальний підрозділ ДСНС. До їх прибуття вжити заходів щодо ліквідації загоряння (пожежі) чи аварії, евакуації людей, службової документації, матеріальних цінностей та іншого майна;

6) про пожежу (аварію) негайно доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції та до чергової частини (ситуаційного відділу) вищого рівня;

7) у разі виявлення в приміщенні адміністративного будинку гризунів, комах-паразитів доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції та організувати виклик працівників Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів для проведення відповідних робіт.

8. Забезпечення збереження документації чергової служби, оперативної й криміналістичної техніки, засобів зв'язку та іншого майна

Оперативний черговий зобов'язаний:

1) забезпечити належне зберігання службової документації, оперативної й криміналістичної техніки, засобів зв'язку та іншого майна, що зберігаються в приміщеннях чергової служби;

2) видавати оперативну, криміналістичну техніку та інше необхідне для виконання службових завдань майно, що зберігається в черговій службі, працівникам, які входять до складу слідчо-оперативних груп, та іншим поліцейським нарядам;

3) при прийманні від поліцейських оперативної та криміналістичної техніки, засобів зв'язку звірити їх номери й кількість, перевірити технічний стан та справність, розкласти в установлених для зберігання шафах і місцях;

4) про факти втрати, затримки зі здачею оперативної і криміналістичної техніки та іншого майна працівниками, а також при виявленні пошкоджень, несправностей, розукомплектування технічних засобів доповідати рапортом начальника органу (підрозділу) поліції. Несправні (розукомплектовані) технічні засоби зберігаються окремо від справних;

5) з метою забезпечення працездатності переносних радіостанцій контролювати підзарядку їх акумуляторних блоків спеціалістом зв'язку, командиром підрозділу, помічником чергового.

Оперативна й криміналістична техніка, прилади радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю, засоби індивідуального захисту шкіри й органів дихання та інше майно, що не постійно використовується в службовій діяльності, повинні зберігатися в окремих приміщеннях або в КЗЗ в окремих шафах чи ящиках. Зазначене майно приймається оперативним черговими на зберігання за відбитком печатки з відповідним записом у книзі прийому та здачі чергування. Один комплект ключів від цієї кімнати або шафи постійно знаходиться, в опечатаному пеналі, в приміщенні чергової служби.

Видавати без необхідності службову документацію забороняється. Оперативні плани видаються лише у разі введення в дію таких планів, для їх коригування та проведення навчань з працівниками поліції органу (підрозділу) поліції. Оперативний черговий повинен:

1) при видачі службового документа зробити запис у книзі видачі й приймання службової документації із зазначенням часу видачі, найменування службового документа та підписом особи, яка його отримала, а при поверненні – запис із зазначенням часу повернення й підписом оперативного чергового;

2) при вилученні (заміні) застарілого службового документа проставити відмітку в описі приймання-здавання документів. На початку кожного року та під час будь-якої іншої перереєстрації службових документів складається новий опис.

Службова документація чергової служби (книги, журнали) підлягає реєстрації в підрозділі діловодства органу (підрозділу) поліції.

9. Забезпечення довідкової роботи

Оперативні чергові НПУ, ГУНП, штатні працівники чергових служб територіальних підрозділів поліції, а також особи, які виконують їх обов'язки, зобов'язані володіти інформацією щодо:

1) структури органу (підрозділу) поліції;

2) дислокації підпорядкованих структурних підрозділів, органів поліції вищого рівня, варіанти зв'язку з ними, а також завдання, покладені на відповідні підрозділи поліції;

3) місцезнаходження й номери телефонів поліцейських станцій (стосується тільки чергових служб територіальних підрозділів поліції);

4) наявності баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС та інших довідкових матеріалів, порядку доступу до них, видачі довідкової інформації.

При особистому зверненні по телефону до чергової служби працівників поліції у межах їх функціональних обов'язків, а також керівників інших правоохоронних органів працівники чергової служби зобов'язані надавати інформацію щодо:

1) заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;

2) затримання осіб, які підозрюються в учиненні кримінальних або адміністративних правопорушень;

3) автотранспорту, що перебуває в розшуку;

4) результатів перевірок (у межах інформації, надання якої дозволено чинним законодавством), здійснених згідно із запитами працівників правоохоронних органів, які перебувають на місці події, беруть участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку, виконують інші службові завдання за межами органу (підрозділу) поліції;

5) при отриманні запитів щодо надання відомостей, які належать до компетенції інших підрозділів поліції, працівники добового наряду чергової служби повинні надати інформацію про місцезнаходження відповідного підрозділу та контактний телефон.

При особистому зверненні по телефону до чергової служби посадових осіб та громадян її працівники зобов'язані надавати інформацію щодо:

1) місця розташування територіальних органів (підрозділів) поліції, органів поліції вищого рівня, номери телефонів їх чергових служб;

2) дні, години й місце прийому громадян керівниками територіального органу (підрозділу) поліції, органом поліції вищого рівня;

3) номери службових телефонів працівників територіального органу (підрозділу) поліції;

4) інформацію про дільничних офіцерів поліції територіального підрозділу поліції, закріплених за поліцейською дільницею (прізвище, ім'я, по батькові, номер службового телефону);

5) осіб, затриманих за вчинення правопорушень, або таких, що стали жертвами подій (крім випадків, коли ці відомості на момент запиту не підлягають розголошенню).

Особам добового наряду чергової служби забороняється надавати інформацію про місце проживання, мобільні й домашні телефони працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органів та членів їх сімей, потерпілих, свідків, відомості, які віднесені до службової інформації, та персональні дані.

10. Контроль за діяльністю чергової служби

Здійснювати перевірку організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) поліції при пред'явленні службового посвідчення мають право:

1) Голова Національної поліції України, перший заступник Голови Національної поліції України та заступники Голови Національної поліції України;

2) начальники ГУНП, територіальних підрозділів поліції та їх заступники (у підпорядкованих їм органах (підрозділах) поліції);

3) начальник ДОАЗОР та його заступники;

4) начальник Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та його заступники (у підпорядкованих їм підрозділах поліції);

5) начальники підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП, територіальних підрозділів поліції та їх заступники (у підпорядкованих їм підрозділах поліції);

6) начальники чергових частин НПУ, ГУНП, територіальних підрозділів поліції та їх заступники (у підпорядкованих їм підрозділах поліції);

7) начальники управлінь превентивної діяльності ГУНП та їх заступники (у підпорядкованих їм підрозділах поліції);

8) начальники секторів реагування патрульної поліції територіальних підрозділів поліції (у підпорядкованих їм підрозділах поліції);

9) працівники Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України та його територіальних підрозділів.

Здійснювати перевірку організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) поліції при пред'явленні службового посвідчення та дозволу (припису) на право перевірки мають право:

1) працівники ДОАЗОР та управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП;

2) працівники управління інспекції з особового складу Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України та відділів інспекції з особового складу управлінь кадрового забезпечення ГУНП під час проведення службових розслідувань за фактами надзвичайних подій;

3) працівники Управління забезпечення прав людини Національної поліції України (з питань дотримання прав і свобод людини в поліцейській діяльності);

4) працівники Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та управлінь превентивної діяльності ГУНП (у підпорядкованих їм органах (підрозділах) поліції з питань діяльності секторів реагування патрульної поліції територіальних підрозділів поліції та зберігання добровільно зданої, вилученої, знайденої зброї, боєприпасів та спеціальних засобів);

5) працівники служби озброєння Департаменту управління майном Національної поліції України та управлінь логістики та матеріально-технічного забезпечення ГУНП (у підпорядкованих їм органах (підрозділах) поліції з питань організації зберігання озброєння).

Контроль за дотриманням режиму секретності працівниками чергової служби органів (підрозділів) поліції здійснюють працівники режимно-секретних органів (далі – РСО) з дозволу керівника цього органу (підрозділу) поліції відповідно до вимог, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 939, а працівники РСО підрозділу вищого рівня – за наявності припису на перевірку стану охорони державної таємниці, підписаного керівником підрозділу вищого рівня.

Працівники Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також члени мобільних груп із моніторингу забезпечення прав і

свобод людини в діяльності органів (підрозділів) поліції під час перевірок діють відповідно до вимог законодавства України.

11. Організація реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України

Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 27 квітня 2020 р. № 357, встановлює порядок реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події (далі – правопорушення або події), а також оперативного інформування в центральному органі управління поліції, міжрегіональних територіальних органах Національної поліції України, територіальних органах поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві (далі – ГУНП), їх територіальних (відокремлених) підрозділах (далі – ТВП).

Основні завдання органів (підрозділів) поліції щодо реагування на правопорушення або події та оперативного інформування чергових служб вищого рівня.

Посадові особи органів (підрозділів) поліції під час реагування на правопорушення або події повинні:

1) незалежно від способу отримання інформації здійснювати направлення на місця подій сил і засобів поліції, необхідних для захисту прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

2) підтримувати в постійній готовності сили і засоби поліції до реагування на правопорушення або події;

3) орієнтувати наряди всіх видів про вчинення кримінальних та інших правопорушень, прикмети осіб, які їх учинили, об'єкти посягань;

4) забезпечувати особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, запобігання правопорушенням чи їх припинення, виявлення та затримання осіб, які їх учинили, усунення негативних наслідків правопорушень або подій;

5) здійснювати обмін інформацією та взаємодію з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності;

6) забезпечувати особисту безпеку працівників поліції, організацію їх навчання щодо дій у типових та екстремальних ситуаціях;

7) здійснювати оперативне інформування чергових служб вищого рівня, інших органів державної влади, підприємств, установ, організацій, до компетенції яких належить надання допомоги громадянам, які звернулися з відповідною заявою або повідомленням до органу (підрозділу) поліції;

8) забезпечувати ефективне використання засобів зв'язку, технічних засобів та службового автотранспорту, їх належне зберігання.

Заяви і повідомлення про правопорушення або події працівниками чергової служби органів (підрозділів) поліції реєструються в інформаційних ресурсах системи ПНП. У разі технічної несправності системи ПНП направлення нарядів поліції та керування ними здійснюється за допомогою інших видів зв'язку.

Наряди поліції з метою отримання завдань для реагування на повідомлення про правопорушення або події забезпечуються планшетними пристроями з програмним забезпеченням, інтегрованим до системи ПНП.

Працівники чергової служби з метою встановлення необхідної інформації про правопорушення або подію, забезпечення своєчасного та якісного реагування нарядами поліції за фактом їх учинення (виникнення) керуються Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби.

Попередня кваліфікація кримінального правопорушення працівниками чергової служби здійснюється, виходячи з явних ознак цієї події та відомостей, унесених до системи ПНП чи Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Поліцейський незалежно від місця перебування, територіального чи структурного підпорядкування після отримання доручення диспетчера або оперативного чергового щодо реагування на правопорушення або подію зобов'язаний негайно вжити всіх необхідних заходів щодо безумовного виконання такого доручення.

Організація роботи підрозділів ГУНП та їх посадових осіб, уповноважених на приймання і реєстрацію заяв і повідомлень про правопорушення або події та реагування на них

Робочі місця працівників підрозділів "102" та диспетчерів розміщуються в приміщеннях ГУНП. Приймання екстрених викликів підрозділом "102" здійснюється централізовано зі всієї території обслуговування відповідного ГУНП. Кожен працівник підрозділу "102" і диспетчер чергової зміни забезпечується відповідним автоматизованим робочим місцем та повинен мати авторизований доступ до системи ПНП.

Спеціалізоване програмне забезпечення АРМ "оператор "102" системи ПНП, яке використовує працівник підрозділу "102", працює в таких режимах:

"прийом викликів" – режим, у якому надходять виклики;

"обробка викликів" – режим, у якому здійснюється обробка заяв і повідомлень, а також заповнення електронних контурів у системі ПНП;

"перерва" – режим тимчасового припинення роботи або відпочинку працівника підрозділу "102". При цьому виклики на це робоче місце не розподіляються.

Заяви і повідомлення про правопорушення або події до органів (підрозділів) поліції, крім скороченого номера "102", можуть надходити за допомогою інших видів зв'язку, інтеграцію яких із системою ПНП дозволено поліції, зокрема:

- у вигляді смс-повідомлень;
- електронною поштою;
- з мобільних додатків;
- з інших спеціалізованих програмно-технічних і технічних засобів.

В АРМ "оператор "102" зазначаються відомості про дату і час надходження заяви чи повідомлення, заявника (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання (реєстрації), місце перебування, абонентський номер, стислий зміст заяви чи повідомлення, орган (підрозділ) поліції, до якого передано повідомлення, та інша інформація.

У разі припинення з технічних причин (несправність, збої) роботи АРМ "оператор "102" кожен працівник підрозділу "102" має бути забезпечений робочим зошитом, зареєстрованим у підрозділі документального забезпечення, для запису повідомлень про правопорушення або події. Передача прийнятої інформації диспетчеру та оперативному черговому в таких випадках здійснюється за допомогою телефонного або іншого виду зв'язку. Після відновлення роботи АРМ "оператор "102" працівник підрозділу "102" переносить прийняту інформацію про правопорушення або події з робочого зошита до системи ПНП.

Прийняття викликів працівниками підрозділу "102" здійснюється державною мовою, а за бажанням заявника та можливостями працівника – тією мовою, якою розмовляє заявник.

Персональні дані осіб мають бути захищеними під час їх обробки. Порядок збирання, обробки, накопичення, зберігання персональних даних і доступ до них здійснюється відповідно до Закону України "Про захист персональних даних".

Організація роботи працівників підрозділу "102" здійснюється згідно із затвердженим керівником УОАЗОР графіком чергування. Режим внутрішнього розпорядку затверджується керівником органу (підрозділу) поліції. Поліцейські, які залучені до чергування, несуть службу в однострої, цивільний персонал – з дотриманням ділового стилю одягу.

Усі переговори працівників підрозділу "102" з використанням відповідного кінцевого обладнання фіксуються багатоканальним цифровим реєстратором документування мовленнєвої інформації.

Безпосередньо перед заступанням на чергування працівник підрозділу "102" зобов'язаний перевірити технічний стан АРМ "оператор "102".

Обов'язки посадової особи, уповноваженої на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події, у разі надходження за скороченим номером телефону "102" заяви або повідомлення про правопорушення або подію:

1) забезпечувати протягом двох хвилин прийняття від заявника інформації про правопорушення або подію та її внесення до системи ПНП. З

об'єктивних причин цей строк може бути збільшено (алкогольне сп'яніння, хвилювання, мовні вади заявника, ненадання вичерпної відповіді на запитання тощо). У разі необхідності негайного реагування на правопорушення або події внесення та збереження інформації здійснюється раніше встановленого строку;

2) під час спілкування із заявником дотримуватися принципів професійної етики та моралі;

3) при надходженні повідомлень про факти вчинення домашнього насильства, злочинів проти статеві свободи та статеві недоторканості, а також інших злочинів запитати заявника, з оператором якої статі він бажає спілкуватися;

4) під час прийняття повідомлення про правопорушення або подію, спілкуючись із заявником, одночасно вносити отриману інформацію до системи ІПП;

5) під час спілкування із заявником першочергово встановлювати та вносити до системи ІПП інформацію про:

вид правопорушення або події (визначається з урахуванням можливості настання найбільш тяжких наслідків) та попередню кваліфікацію;

час, місце (адресу), обставини вчиненого правопорушення або події (у разі неможливості заявника назвати точну адресу вчинення правопорушення уточнити приблизну адресу, де вчинено правопорушення (район, напрямок в'їзду або виїзду з міста, розташовані поблизу магазини, торговельні центри, парки або інші орієнтири), на електронній мапі встановити маркер приблизного місця вчинення правопорушення та за його допомогою знайти найближчі орієнтири, які допоможуть зорієнтуватись заявнику);

дані про потерпілого або заявника (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання, місце перебування, абонентський номер, а також чи потребує він або інші особи медичної допомоги;

іншу необхідну інформацію, проставивши маркер події за територіальним місцем розташування підрозділу "102" в разі ненадання заявником своїх установчих даних або адреси місця вчинення правопорушення або події;

територію місця перебування заявника та місця вчинення правопорушення, якщо місце вчинення правопорушення або події не збігається з місцем перебуванням заявника;

6) унесену до системи ІПП інформацію в електронному вигляді автоматично передавати для реагування працівникам поліції, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події;

7) у разі пошкодження основних і резервних каналів передачі інформації в електронному вигляді відомості про правопорушення або подію передавати уповноваженим працівникам, використовуючи інші види зв'язку;

8) уносити до системи ІПП інформацію про правопорушення або події, отриману за допомогою інших видів зв'язку, у текстовому, аудіо- або відеоформаті та передавати на розгляд відповідним працівникам поліції або оперативно-диспетчерським службам інших органів державної влади, уповноваженим здійснювати організацію реагування на них;

9) уносити до системи ПНП первинну інформацію про правопорушення або події, які перебувають у стадії незавершеності та потребують негайного реагування;

10) у разі наявності технічних можливостей та необхідності залучати до спілкування із заявником у режимі конференції працівника поліції, уповноваженого здійснювати реагування на правопорушення або події та/або іншого працівника, визначеного керівником (старшим зміни), для уточнення інформації про правопорушення або подію;

11) після встановлення первинних даних зберегти в системі ПНП початкові відомості, які направити відповідним працівникам поліції або оперативно-диспетчерським службам інших органів державної влади, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події, повідомити заявника про виїзд наряду поліції та, за необхідності, продовжити з'ясування та доповнення первинних даних інформацією про:

напрямок відходу правопорушників, пішки чи на транспортному засобі вони зникли, їх прикмети, номерні знаки та марку, модель транспортних засобів;

наявність на місці вчинення кримінального правопорушення потерпілих, їх стан здоров'я та місце перебування. Якщо потерпілі потребують медичної допомоги, поінформувати про це службу екстреної допомоги "103", у разі отримання повідомлення про пожежу – службу екстреної допомоги "112" ("101");

кількість правопорушників, їх прикмети, установчі дані (якщо відомо), наявність зброї;

предмети (речі), якими заволоділи правопорушники та прикмети викраденого;

сліди, які могли залишитися на одязі й тілах правопорушників;

інші дані, які сприятимуть розкриттю правопорушення по гарячих слідах;

12) після внесення всіх додаткових необхідних даних до системи ПНП зберегти інформацію;

13) у разі звернення заявника мовою, якою не володіє посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події, ужити заходів щодо залучення іншого працівника, який володіє іноземною мовою (за можливості в режимі конференції). У разі відсутності таких працівників зачитати англійською мовою інформацію, спрямовану на встановлення даних заявника (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання (перебування), місце перебування (далі – установчі дані потерпілого або заявника), абонентський номер), суть події, про яку заявник хоче повідомити, а також роз'яснення, що його повідомлення буде записано та після перекладу йому зателефонують.

За наявності технічної можливості увімкнути заздалегідь записане вербальне повідомлення (роз'яснення) порядку дій заявника.

Зазначену інформацію в системі ПНП надіслати відповідним працівникам поліції, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події, за місцезнаходженням підрозділу "102";

14) невідкладно доповідати старшому чергової зміни про надходження скарг громадян на дії/бездіяльність працівників поліції, порушення їх прав і свобод, повторних звернень щодо неналежної організації реагування працівниками поліції на повідомлення та внести відповідну інформацію в систему ПНП;

15) у разі раптового переривання дзвінка негайно зателефонувати заявнику для з'ясування обставин події чи правопорушення. Якщо заявник не відповідає на дзвінок і виникла підозра про вчинення стосовно нього протиправних дій (крики, шум боротьби та інші ознаки), уносити до системи ПНП інформацію про те, що "зв'язок із заявником втрачено" та проставити відмітку "інформувати чергового". Якщо адреса місця вчинення правопорушення та/або місця перебування заявника невідома, проставити маркер на електронній мапі за місцем розташування підрозділу "102";

16) уносити до системи ПНП відомості про повідомлення підрозділів екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104") та передавати для реагування відповідним працівникам поліції або оперативно-диспетчерським службам інших органів державної влади, уповноваженим здійснювати організацію реагування на них;

17) негайно проставляти відмітку "інформувати чергового" для здійснення відповідного реагування, якщо під час прийняття заяви або повідомлення стало відомо про те, що заявник або особа, яка вчинила правопорушення, перебуває в розшуку;

18) якщо в заяві чи повідомленні йдеться про питання, що не належать до компетенції поліції, та про дії, що не містять ознак правопорушення, звернення має довідково-консультативний характер або в ньому не викладено суті порушеного питання, заявник висловлює особисте ставлення до події, що відбувається, не називає своїх персональних даних, ввічливо роз'яснювати заявнику його подальші дії. При цьому інформацію, викладену заявником, необхідно внести до системи ПНП (у разі достатності підстав надати події статус "без оперативного реагування");

19) усі реквізити до системи ПНП уносити державною мовою без скорочень (крім загальноприйнятих) з дотриманням правил правопису.

У разі надходження за скороченим номером "102" заяви або повідомлення про правопорушення або подію, які віднесені до категорій "Альфа" та "Бета" посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрацію заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події виконує такі дії:

1) не пізніше ніж за 30 секунд з фактичного часу отримання інформації про правопорушення або події:

проставляє у відповідному діалоговому вікні електронної картки "102" АРМ "оператор "102" системи ПНП відмітку (позначку) про необхідність здійснення негайного реагування за отриманим повідомленням;

уносить до електронної картки "102" лише початкову інформацію про вид правопорушення або події (визначається з урахуванням можливості настання найбільш тяжких наслідків) та місце його вчинення;

зберігає електронну картку "102", яка автоматично з відповідною позначкою надходить до диспетчера та оперативних чергових ГУНП і ТВП за місцем учинення правопорушення або події;

2) до 2 хв з часу надходження повідомлення:

долучає (за потреби та наявності технічної можливості) до розмови із заявником диспетчера та/або оперативного чергового ГУНП у режимі конференц-зв'язку;

з одночасним заповненням електронної картки "102" продовжує з'ясовувати в заявника (у тому числі разом з диспетчером та/або оперативним черговим ГУНП) його установчі дані або відомості про потерпілого, обставини правопорушення або події, кількість та прикмети осіб, причетних до його вчинення, наявність у них зброї, місце їх перебування або напрямок відходу, наявність осіб, які потребують допомоги, а також іншу актуальну інформацію, необхідну для вирішення службових завдань;

за результатами опрацювання повідомлення повторно зберігає електронну картку "102" з унесеною інформацією про правопорушення або подію;

3) у разі необхідності продовжує з'ясовувати та доповнювати електронну картку "102" інформацією про обставини правопорушення або події, які мають значення для належної організації реагування на нього.

З об'єктивних причин строки опрацювання та передачі повідомлень про правопорушення або події визначених категорій може бути збільшено (алкогольне сп'яніння, хвилювання, мовні вади заявника, ненадання відповіді на запитання тощо).

Якщо заявник застосовує ненормативну лексику, вдається до образ, закликів до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі, працівник підрозділу "102", який приймає виклик, роз'яснює, що за такі дії заявник може нести передбачену законом відповідальність, та має право припинити спілкування з ним і заблокувати на добу за допомогою технічних засобів прийняття від нього звернень. Одночасно працівник підрозділу "102" відображає в системі ПНП інформацію про протиправні дії заявника, яку направляє для відповідного реагування уповноваженим працівникам поліції.

Працівник підрозділу "102" має право припинити спілкування з особою, яка не повідомляє інформацію про настання екстреної ситуації та/або необхідність отримання екстреної допомоги, своїми діями відволікає його від виконання покладених на нього обов'язків. При цьому факт надходження такого виклику фіксується в ПНП.

Відмова в прийнятті та реєстрації повідомлень про правопорушення або події не допускається.

Обов'язки старшого зміни працівників підрозділу "102":

1) організовувати та контролювати роботу підпорядкованої зміни працівників підрозділу "102", зокрема вжиття працівниками підрозділів "102"

заходів, насамперед віднесених до категорій "Альфа" та "Бета". У разі потреби надавати необхідну допомогу підлеглим в опрацюванні повідомлень про правопорушення або події та організації реагування на них;

2) розподіляти час чергування працівників підрозділу "102" з урахуванням навантаження на них. У разі завантаження всіх працівників приймати заяви і повідомлення про правопорушення або події особисто, а також залучати працівників, які перебувають на перерві (відпочинку);

3) готувати інформацію про кількість одержаних упродовж чергування заяв і повідомлень осіб за скороченим номером "102", утрачених дзвінків, повторних повідомлень, навантаження на працівників за добу;

4) здійснювати перевірки за скаргами і заявами осіб щодо неналежного виконання службових обов'язків працівників чергової зміни підрозділу "102";

5) використовуючи багатоканальний цифровий реєстратор документування мовленнєвої інформації, здійснювати вибіркове прослуховування записів розмов працівників чергової зміни підрозділу "102" (не менше трьох розмов кожного працівника підрозділу "102") та вживати заходів щодо вирішення проблемних питань (за результатами прослуховування ставить відповідну відмітку в електронній картці "102" про її прослуховування). У разі виявлення незареєстрованої інформації про правопорушення або подію зареєструвати її в установленому порядку та доповісти про це керівникові підрозділу "102";

6) перевіряти якість заповнення (з дотриманням усіх необхідних вимог) та достовірність інформації, унесеної працівником підрозділу "102" до системи ІПП;

7) уживати заходів щодо покращення стану прийому та опрацювання повідомлень осіб, а також усунення недоліків, допущених під час здійснення реагування на правопорушення або події, насамперед визначені категоріями "Альфа" та "Бета";

8) забезпечувати ведення необхідної службової документації підрозділу "102";

9) за наявності технічної можливості визначати абонентські номери заявників, які намагалися зателефонувати до підрозділу "102", але з'єднання з якими не відбулося з різних причин. Доручати працівникам передзвонити на такі номери для з'ясування обставин правопорушення або події;

10) під час приймання-здачі чергування підбивати підсумки роботи працівників чергової зміни підрозділу "102" за добу, визначати позитивні та негативні тенденції в їх діяльності, про що доповідати керівникові підрозділу "102" та старшому зміни диспетчерів.

Обов'язки диспетчера:

1) перед заступанням на добове чергування перевіряти технічний та санітарний стан робочого місця, службову документацію, технічну справність оргтехніки, ознайомлюватися з оперативною обстановкою за минулу добу, брати на особистий контроль виконання нарядами поліції завдань, реагування на які здійснюється під час перезмінки, та не завершених;

2) перевіряти кількість нарядів, які заступають на чергування в зону оперативного реагування. У разі виявлення недостатності нарядів поліції в зоні оперативного реагування та інших недоліків доповідати старшому зміни або оперативному черговому для подальшого інформування керівництва ГУНП;

3) у системі ПНП перевіряти готовність до несення служби всіх нарядів поліції, які залучені до охорони публічної безпеки і порядку на території обслуговування, наявність та працездатність планшетних пристроїв, відповідність даних, унесених до системи ПНП відповідальними особами підрозділів поліції (прізвище старшого наряду, абонентський номер, режим несення служби, номерний знак службового транспортного засобу). У разі відсутності (несправності) планшетного пристрою, нестійкого рухомого (мобільного) зв'язку зв'язуватися з нарядом і здійснювати перевірку за допомогою наявних видів зв'язку;

4) контролювати проставлення нарядом поліції відмітки в системі ПНП про тимчасову недоступність та незалучення його до обслуговування викликів, якщо наряд поліції, що несе службу, тимчасово не може здійснювати реагування на правопорушення або події (технічна несправність службового автотранспорту, виконання створеного нарядом поліції службового завдання тощо).

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію, що віднесені до категорії "Альфа":

1) диспетчер до прибуття на місце події керівника органу, підрозділу поліції або іншої особи, відповідальної за організацію та координацію проведення першочергових заходів та невідкладних слідчих (розшукових) дій або проведення спеціальної (поліцейської) операції, не очікуючи надходження уточнених відомостей, негайно (не пізніше однієї хвилини) в системі ПНП призначає та направляє на місце події наряди (наряд) поліції, насамперед поліцейських підрозділів поліції особливого призначення (інших нарядів поліції, спеціально створених для реагування на правопорушення або подію з високим ступенем загрози поліцейським). Їх кількість визначається з урахуванням наявної чисельності нарядів, виду, тяжкості та обставин правопорушення або події, а також іншої інформації про осіб, які його вчинили;

2) інформує оперативного чергового ГУНП про отримання повідомлення про правопорушення або подію вказаної категорії, відомі обставини їх учинення. Підтримує постійний зв'язок з черговою службою ГУНП та ТВП щодо обміну інформацією про правопорушення та необхідності залучення до реагування на цю подію додаткових сил поліції, інших підрозділів поліції, у тому числі спеціальних, підготовки орієнтувань тощо;

3) перевіряє зміст і повноту інформації про правопорушення або подію, за потреби з'ясовує в заявника додаткові відомості;

4) за наявності технічної можливості самостійно або за допомогою працівників інших підрозділів виводить на відеостіну (монітор) зображення з камер відеонагляду з місця події, прилеглої території;

5) визначає ймовірні напрямки руху транспортного засобу з особами, які вчинили правопорушення, оцінює час із моменту його вчинення та ставить завдання нарядам поліції з визначенням меж блокування населених пунктів, міст, районів, областей, а також маршрутів патрулювання;

6) контролює, у тому числі за допомогою можливостей системи ПНП, своєчасне отримання завдань нарядами поліції, їх прибуття на місце події (в інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим) та маршрут руху, виконання поставлених завдань;

7) у разі відсутності вільного наряду поліції невідкладно (залежно від виду та тяжкості правопорушення або події знімає з обслуговування необхідну кількість нарядів поліції, залучених до реагування на події некримінального характеру або які не становлять значної суспільної небезпеки, та направляє їх для реагування на правопорушення або подію;

8) орієнтує в системі ПНП, а також за допомогою засобів радіозв'язку або телефоном (використовуючи селектор) наряди поліції та оперативних чергових інших підрозділів поліції (у тому числі суміжних областей – у разі вчинення правопорушень або подій у районах, що межують з іншими регіонами) про обставини вчинення правопорушення або події, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу, марку, колір, номерний знак (якщо відомо) транспортного засобу, який викрадено чи використовується зловмисниками;

9) уживає заходів щодо направлення на місце події СОГ, працівників підрозділу кінологічної діяльності та/або вибухотехнічної служби, за потреби повідомляє підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104");

10) за необхідності залучає до реагування на повідомлення про правопорушення або подію наряди поліції із суміжних територій, які знаходяться найближче до місця події;

11) здійснює управління залученими до оперативного реагування на повідомлення нарядами поліції (поліцейськими) з метою виявлення ТЗ та затримання осіб, які ним керують;

12) інформує наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ПНП стосовно особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (наявність у власності зареєстрованої зброї, перебування в розшуку, категорію особи тощо);

13) з урахуванням наявної інформації про обставини правопорушення або події та осіб, які його вчинили, а також пропозицій поліцейських (їх керівників), які виконують завдання диспетчера, здійснює управління (маневрування) силами й засобами поліції з метою:

підготовки до проведення спеціальних (поліцейських) операцій (у разі введення їх у дію);

проведення пошукових заходів, спрямованих на виявлення (встановлення місцезнаходження) та затримання підозрюваних осіб або їх переслідування;

перекриття (блокування) ймовірних шляхів відходу та місць можливого перебування або появи підозрюваних осіб, а також недопущення сторонніх осіб до визначеної поліцейськими території;

перевірки осіб, які перебувають на місці події або прилеглій до неї території, а також у місцях можливого перебування або появи зловмисників;

установлення очевидців правопорушення або події, виявлення слідів та знарядь злочину, викраденого майна, інших речей, що можуть сприяти встановленню осіб, які його вчинили;

14) постійно підтримує зв'язок із залученими нарядами поліції (поліцейськими), СОГ, координує та контролює виконання ними поставлених завдань з реагування на правопорушення або подію. Своєчасно доводить до них наявну інформацію про обставини правопорушення або події та осіб, які причетні до їх учинення, додатково наголошує на дотриманні поліцейськими заходів особистої безпеки;

15) подає оперативному черговому ГУНП (для подальшої доповіді начальникові ГУНП або особі, яка його заміщує) пропозиції щодо введення в дію поліцейських (спеціальних) операцій ("Грім", "Заручник", "Перехват", "Сирена");

16) при введенні в дію поліцейської (спеціальної) операції ("Грім", "Заручник", "Перехват", "Сирена") за дорученням оперативного чергового або керівника ситуаційного центру ГУНП здійснює маневрування (управління) силами та засобами поліції, контролює своєчасність виставлення постів та заслонів, періодично вибірково перевіряє обізнаність нарядів поліції, зокрема тих, які несуть службу на стаціонарних постах (дорожніх станціях патрульної поліції) та автошляхах, щодо прикмет злочинців, розшукуваного автотранспорту, а також виконує інші їх вказівки.

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію (з відповідною позначкою про необхідність здійснення негайного реагування на правопорушення або подію), які віднесені до категорії "Бета":

1) після отримання від оператора електронної картки "102" з відповідною позначкою диспетчер, не очікуючи надходження уточнюючих обставин, негайно (не пізніше однієї хвилини) в системі ПІНП призначає та направляє на місце події (інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим) наряди (наряд) поліції (наряди реагування поліції охорони залучаються лише за наявності вільних нарядів, які не здійснюють реагування на сигнал "Тривога" з об'єктів, що охороняються, на відпрацювання повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень та інших подій, що можуть викликати суспільний резонанс).

Кількість нарядів поліції, які залучаються до оперативного реагування, визначається з урахуванням їх наявної чисельності, виду, тяжкості та обставин правопорушення або події, а також іншої наявної інформації про осіб, які його вчинили;

2) перевіряє зміст і повноту інформації про правопорушення або подію, за необхідності з'ясовує в заявника необхідну додаткову інформацію;

3) контролює, у тому числі за допомогою можливостей системи ІПП, своєчасне отримання завдань нарядами поліції, їх прибуття на місця події (інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим) та виконання поставлених завдань;

4) орієнтує в системі ІПП, а також за допомогою засобів радіозв'язку або телефоном (використовуючи селектор) наряди поліції та оперативних чергових інших підрозділів поліції (у тому числі суміжних областей у разі їх учинення в районах, що межують з іншими регіонами) про обставини вчинення правопорушення або події, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу;

5) направляє на місце події СОГ, інших поліцейських та, за необхідності, повідомляє підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104");

6) інформує наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ІПП стосовно особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (наявність у власності зареєстрованої зброї, перебування в розшуку, категорію особи тощо);

7) здійснює маневрування залученими до оперативного реагування на правопорушення або подію нарядами поліції (поліцейськими) з метою перекриття можливих шляхів відходу та місць перебування підозрюваних осіб або їх переслідування;

8) постійно підтримує зв'язок із залученими нарядами поліції (поліцейськими), СОГ, координує та контролює їх роботу з виконання поставлених завдань з реагування на правопорушення або подію;

9) у найкоротший строк після отримання інформації про виконання завдання нарядом поліції вивчає обґрунтованість погодження оперативним черговим ТВП його електронного рапорту та, за наявності зауважень, дає поліцейським доручення щодо вжиття додаткових (необхідних) заходів, спрямованих на відпрацювання правопорушення або події.

При організації реагування на повідомлення про правопорушення або подію, які віднесені до категорій "Альфа" та "Бета", у разі відсутності вільного наряду поліції у строк до трьох хвилин диспетчер:

1) знімає (за нагальної необхідності та, насамперед, для здійснення реагування на кримінальні правопорушення і події, які можуть викликати суспільний резонанс) з обслуговування наряд поліції (наряд поліції охорони - за умови наявності вільних нарядів, не залучених до реагування на сигнал "Тривога" з об'єктів, що охороняються), який здійснює обслуговування події некримінального характеру або яка не становить значної суспільної небезпеки, та направляє його за повідомленням з більшим ступенем суспільної небезпеки;

2) за необхідності та за погодженням зі старшим зміни диспетчерів (оперативним черговим ГУНП) до реагування на повідомлення про правопорушення або подію залучає наряди поліції із суміжних територій, які знаходяться найближче до місця події;

3) у разі неможливості призначити наряд поліції в системі ПНП ставить відмітку "відсутній вільний наряд" та негайно повідомляє оперативного чергового органу (підрозділу) поліції, на території обслуговування якого зареєстровано правопорушення (подія), для вжиття заходів щодо направлення на місце події додаткового наряду або інших працівників поліції. Строк визначення та направлення додаткових нарядів або інших працівників поліції не повинен перевищувати десяти хвилин.

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які віднесені до категорії "Гамма":

1) отримавши інформацію про таке правопорушення або подію, у строк до двадцяти хвилин в системі ПНП призначає та направляє на місце події наряд поліції або окремого поліцейського;

2) у разі відсутності вільного наряду поліції у строк до десяти хвилин уживає заходів щодо направлення на місце події (з повідомленням оперативного чергового) СОГ, нарядів поліції охорони (за умови наявності вільних нарядів, не залучених до реагування на сигнали "Тривога" з об'єктів, що охороняються), інших поліцейських або будь-яких інших нарядів;

3) якщо не вистачає вільних нарядів поліції, за нагальної необхідності знімає з обслуговування наряд поліції, який здійснює обслуговування події некримінального характеру і яка не становить значної суспільної небезпеки, та направляє його за повідомленням з більшим ступенем суспільної небезпеки;

4) якщо немає можливості призначити інший наряд поліції, у системі ПНП проставляє відмітку "відсутній вільний наряд" та негайно повідомляє про це оперативного чергового органу (підрозділу) поліції, на території обслуговування якого зареєстрована подія, для вжиття заходів щодо направлення на місце події додаткового наряду або інших працівників поліції. Строк визначення та направлення додаткових нарядів або інших працівників поліції не повинен перевищувати десяти хвилин;

5) за необхідності та за погодженням з диспетчерами (оперативними черговими) інших адміністративних районів до реагування на повідомлення про правопорушення або події залучає наряди поліції із суміжних територій, які перебувають найближче до місця події;

6) у разі надходження заяви чи повідомлення, які за ознаками є повторними і не є скаргою на дії чи бездіяльність працівників поліції та не відрізняються за змістом від попередніх, приєднує їх до раніше зареєстрованих;

7) перевіряє зміст і повноту інформації про правопорушення або подію, своєчасність отримання завдань нарядами поліції, а також, за необхідності, телефоном з'ясовує в заявника необхідну додаткову інформацію;

8) у разі необхідності з використанням системи ПНП передає інформацію про вчинене правопорушення та прикмети підозрюваних осіб іншим диспетчерам;

9) орієнтує за допомогою можливостей системи ПНП, засобів радіозв'язку або телефоном (використовуючи селектор) усі наряди поліції та

оперативних чергових інших підрозділів поліції про обставини вчинення правопорушення, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу;

10) направляє на місце події СОГ та, за необхідності, повідомляє підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104");

11) інформує наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ПНП особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (наявність у власності зареєстрованої зброї, перебування особи в розшуку тощо);

12) постійно підтримує зв'язок із залученими нарядами поліції, СОГ, контролює роботу всіх нарядів поліції з виконання поставлених завдань щодо організації реагування на правопорушення або події;

13) контролює роботу всіх нарядів поліції в зоні оперативного реагування за допомогою можливостей системи ПНП, перевіряючи інформацію, що надходить із планшетних пристроїв, закріплених за службовими автомобілями (трек маршруту та місце перебування наряду або СОГ, отримання ними завдання, підтвердження прибуття та виконання завдання). Інформацію про виявлені недоліки в роботі нарядів поліції з реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події доповідає старшому зміни;

14) при отриманні заяв чи повідомлень про кримінальні правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події, які можуть викликати широкий суспільний резонанс (далі – резонансне кримінальне правопорушення або надзвичайна подія), негайно проставляє відповідну відмітку в системі ПНП та інформує оперативного чергового ГУНП;

15) у разі припинення з технічних причин роботи системи ПНП (технічна несправність апаратури, збій програмного забезпечення) організовує направлення нарядів за допомогою радіо- або інших видів зв'язку, фіксуючи свої дії в робочому зошиті.

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які не потребують негайного реагування та віднесені до категорії "Дельта":

1) отримавши повідомлення (електронну картку "102") про правопорушення або подію вказаної категорії, перевіряє зміст та повноту інформації, а також, за необхідності, телефоном з'ясовує в заявника необхідні додаткові відомості;

2) надає заявнику роз'яснення щодо подальших дій та, у разі необхідності, орієнтовного часу прибуття поліцейських на місце події, про що зазначає в примітках;

3) при значному навантаженні на диспетчерів такі повідомлення, за їх дорученням, можуть опрацьовуватися працівниками чергової служби ТВП. У таких випадках вони оформлюються у вигляді направлення завдань, за результатами опрацювання яких працівники чергових служб ТВП складають електронні рапорти із зазначенням ужитих заходів. У разі встановлення працівниками чергової служби ТВП під час опрацювання такого повідомлення

ознак правопорушення (або події, що належить до компетенції поліції) вони доповідають про це диспетчерові, який у визначеному порядку на місце події (інше місце) направляє наряд поліції для здійснення реагування;

4) у разі відсутності в змісті заяви чи повідомлення будь-яких ознак правопорушення та у випадках, коли реагування на них не належить до повноважень поліції, диспетчер в ІПП проставляє відповідний статус "без оперативного реагування";

5) матеріали органу досудового розслідування поліції або інших правоохоронних органів, інформація за заявами про правопорушення або подію, що надійшли до поліції поштою та не потребують невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на місце події з метою припинення правопорушення, збереження слідів злочину, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції, реєструються в системі ІПП, диспетчер проставляє відповідний статус "без оперативного реагування" та передаються відповідним структурним підрозділам поліції для розгляду та прийняття рішення.

Диспетчер, отримавши повідомлення визначеної категорії та оцінивши ситуацію, яка склалася, за наявності достатніх підстав уповноважений змінити категорію події, установлену оператором "102".

Обов'язки старшого зміни диспетчерів:

1) організовувати та контролювати роботу чергової зміни диспетчерів;
2) здійснювати розподіл диспетчерів за зонами обслуговування;
3) розподіляти час чергування диспетчерів з урахуванням навантаження на них. У разі завантаження диспетчерів залучати тих, які перебувають на перерві (відпочинку);

4) уживати заходів щодо дотримання дисципліни і внутрішнього розпорядку працівниками підпорядкованої зміни;

5) надавати необхідну допомогу підлеглим в організації реагування на правопорушення або події;

6) уживати заходів щодо усунення недоліків, допущених під час здійснення реагування на правопорушення або події;

7) подавати довідкову інформацію, яка стосується обслуговування виклику, у разі звернення поліцейських та вирішувати питання щодо залучення до реагування додаткових сил і засобів поліції (за необхідності);

8) інформувати оперативного чергового ГУНП про надходження скарг громадян на дії/бездіяльність працівників поліції, порушення їх прав і свобод, повторних звернень щодо неналежної організації реагування поліцейських на правопорушення або події та вживати заходів щодо усунення наявних недоліків;

9) уживати заходів щодо встановлення фактів призначення нарядам поліції завдань, не пов'язаних із виконанням службових обов'язків. Інформацію про всі недоліки, допущені працівниками нарядів поліції та СОГ під час реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події, а також про всі випадки безпідставного призначення завдань нарядам поліції вносити до системи ІПП;

10) узагальнювати інформацію про недоліки в роботі підрозділів "102", диспетчерів, чергових служб і нарядів поліції з реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події, яку щодня під час приймання - здачі чергування окремим рапортом доповідати начальникові УОАЗОР (особі, яка виконує його обов'язки).

Обов'язки оперативного чергового територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової частини вищого рівня.

Оперативний черговий ТВП, заступаючи на чергування разом із відповідальним по ТВП (начальником СРПП), має перевірити наявність у нарядів поліції та працездатність планшетних пристроїв, відповідність даних, унесених у розстановку нарядів поліції: прізвище старшого наряду, абонентський номер, режим несення служби, номерний знак службового автомобіля тощо. У разі відсутності (несправності) планшетного пристрою, нестійкого рухомого (мобільного) зв'язку оперативний черговий має зв'язатися з нарядом поліції за допомогою телефону або радіозв'язку та здійснити перевірку.

Отримавши телефоном повідомлення про правопорушення або подію (електронне повідомлення від працівника підрозділу "102" через систему ІПП), оперативний черговий ТВП зобов'язаний:

1) ознайомитися зі змістом повідомлення та діяти, керуючись Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби, що додається;

2) невідкладно зареєструвати заяву чи повідомлення в системі ІПП (у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (далі – журнал ЄО) – у разі тимчасової відсутності технічних можливостей для внесення таких відомостей до системи ІПП);

3) за погодженням з диспетчером направити на місце вчинення правопорушення або події наряд поліції, окремих працівників, а у разі вчинення кримінального правопорушення – СОГ;

4) контролювати виконання завдань нарядами поліції та СОГ, які направлялися диспетчерами на відпрацювання правопорушення або події;

5) при отриманні від наряду поліції, який прибув на місце події, інформації про наявність ознак кримінального правопорушення невідкладно направити на місце події СОГ, доповісти відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), начальнику ТВП або особі, яка виконує його обов'язки, та внести відповідну інформацію до системи ІПП;

6) у разі надходження телефонного повідомлення від диспетчера про відсутність вільних нарядів і неможливості організації реагування силами наявних добових нарядів доповісти начальнику ТВП або особі, яка виконує його обов'язки, та відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), які визначають додаткові сили і засоби, що необхідно залучити для реагування на ці повідомлення, та дають доручення щодо їх направлення на місця подій;

7) повідомити підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104"), інші правоохоронні органи та органи державної влади (у разі необхідності);

8) при отриманні повідомлення про правопорушення або подію телефоном або під час особистого звернення заявника до підрозділу поліції, самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення правопорушення або події:

з'ясувати час, місце (адресу), спосіб та інші обставини правопорушення або події, абонентський номер та установчі дані потерпілого або заявника;

створити електронну картку "102" ПНП;

унести самостійно або організувати внесення інформації про отримане повідомлення до системи ПНП;

направити за погодженням із диспетчером на місце події наряд поліції, окремих працівників, а в разі вчинення кримінального правопорушення – СОГ;

з'ясувати в заявника необхідну додаткову інформацію для вжиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

видати під час особистого звернення заявника до поліції відповідний талон-повідомлення єдиного обліку про прийняття і реєстрацію заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення та іншу подію або за наявності технічної можливості, відправити заявнику смс-повідомлення чи електронною поштою інформацію про реєстраційний номер повідомлення;

9) контролювати своєчасне прибуття нарядів поліції на місце вчинення кримінального правопорушення та оперативне отримання інформації, необхідної для інформування чергової служби вищого рівня;

10) здійснити орієнтування всіх нарядів поліції про обставини вчинення кримінального правопорушення, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу. Організувати надсилання електронною поштою орієнтувань з прикметами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, викраденого майна тощо;

11) інформувати наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ПНП стосовно особи, що здійснила виклик поліції, особи, щодо якої здійснено виклик, адреси виклику або іншої особи (наявність у власності зареєстрованої зброї, чи перебуває в розшуку, категорія особи);

12) контролювати виконання визначених завдань із відпрацювання вчиненого правопорушення шляхом підтримання зв'язку із залученими нарядами поліції та СОГ. У разі відсутності в нарядів поліції планшетних пристроїв організувати внесення до системи ПНП інформації про результат їх виїзду;

13) опрацювати отриману під час чергування інформацію про правопорушення або події та на її основі підготувати добове зведення, яке подати керівництву ТВП та заінтересованим структурним підрозділам;

14) перевірити наявність у системі ПНП відмітки щодо необхідності інформування про подію центрального органу управління поліції. За наявності такої відмітки чергова служба вищого рівня інформується в системі ПНП

автоматично в електронному вигляді. У разі відсутності технічної можливості проставлення таких відміток або тимчасової неможливості передачі даних про вчинені резонансні кримінальні правопорушення чи надзвичайні події інформація до чергової служби вищого рівня передається телефонним або іншим видом зв'язку;

15) доповісти про отримання повідомлення про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію, які мали місце на території обслуговування ТВП, начальникові ТВП, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), а також повідомити чергову службу вищого рівня.

При організації реагування на правопорушення або події нарядом поліції з використанням планшетних пристроїв оперативний черговий ТВП повинен:

1) отримавши від наряду поліції в системі ПНП електронний рапорт про результати відпрацювання виклику, у найстисліший строк опрацювати його зміст, за наявності зауважень зазначити їх у вільному полі розділу або погодити його;

2) роздрукувати остаточно сформований електронний рапорт про подію та підготувати проект відповіді заявникові (за необхідності);

3) про підготовлені матеріали доповісти керівнику ТВП до закінчення чергової зміни для їх розгляду та прийняття рішення згідно із законодавством;

4) інформацію щодо розгляду повідомлення про правопорушення або подію внести до системи ПНП та надіслати відповідь заявнику в зазначений ним спосіб (поштою, на електронну скриньку, телефоном).

Обов'язки оперативного чергового ГУНП щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової частини вищого рівня

Оперативний черговий ГУНП є старшим оперативним керівником усіх працівників чергової служби ГУНП, чергових служб ТВП, а також усіх нарядів поліції (у тому числі міжрегіональних територіальних органів), які виконують на території обслуговування завдання з охорони публічної безпеки і порядку, запобігання правопорушенням та їх припинення, установлення та затримання осіб, що їх учинили, а також подолання наслідків надзвичайних ситуацій.

Порядок дій оперативного чергового ГУНП після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які віднесено до категорій "Альфа" та "Бета":

1) організовує оперативне збирання інформації про обставини правопорушення (події), результати вжитих заходів з його припинення та документування, установлення та затримання правопорушників, постраждалих осіб та наданої їм допомоги тощо;

2) контролює прибуття нарядів поліції на місце події (інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим), виконання ними завдань, пов'язаних зі здійсненням оперативного реагування на правопорушення (подію) (насамперед, інформація про які подається до центрального органу управління поліції);

3) доручає (у разі необхідності) працівникам диспетчерської служби, оперативним черговим територіальних відділів (відділень) поліції та нарядам поліції (поліцейським) здійснення визначених ним заходів, спрямованих на припинення правопорушення (події), установлення та затримання осіб, які їх учинили тощо;

4) організовує моніторинг та використання в розкритті кримінального правопорушення (установленні обставин події) інформації, що надходить до ГУНП із систем відеоспостереження, які знаходяться в місцях учинення правопорушення або події, можливого перебування правопорушників та за напрямками їх відходу тощо;

5) уводить у визначеному порядку в дію на території регіону або окремих його районів (територій) оперативний план проведення поліцейської (спеціальної) операції ("Сирена", "Грім", "Заручник", "Перехват") залежно від виду правопорушення, його обставин та осіб, які його вчинили.

При отриманні інформації про резонансні кримінальні правопорушення або надзвичайні події, які мали місце на території оперативного обслуговування, оперативний черговий ГУНП зобов'язаний:

1) перевірити наявність відмітки в системі ПНП щодо необхідності інформування про подію центрального органу управління поліції. За наявності такої відмітки чергова частина Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі – чергова частина поліції) інформується в системі ПНП автоматично в електронному вигляді. У разі відсутності технічної можливості або тимчасової неможливості передачі даних в електронному вигляді інформація про правопорушення або подію передається до чергової частини поліції телефонним або іншим видом зв'язку;

2) негайно доповісти начальникові ГУНП, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному по ГУНП, начальникові УОАЗОР. Поінформувати керівників та чергових працівників заінтересованих структурних підрозділів поліції та, за необхідності, чергових органів державної влади. Інформація про надзвичайні події за участю працівників поліції негайно доповідається начальникам територіального підрозділу Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України, інспекції з особового складу управління кадрового забезпечення ГУНП та територіального управління Державного бюро розслідування;

3) організувати оперативне збирання інформації про правопорушення або подію, а у разі необхідності, керуючись Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби, направити на місце вчинення кримінального правопорушення СОГ ГУНП, працівників кінологічного та вибухотехнічного підрозділів, повідомити підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104"), інші правоохоронні органи та органи державної влади. Інформувати керівників ТВП міжрегіональних територіальних органів поліції у разі вчинення правопорушень або виникнення

подій, реагування на які належить до їх компетенції, про необхідність направлення їх представників на місце події;

4) надати до відповідних територіальних органів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Служби безпеки України інформацію про надходження до органів (підрозділів) поліції заяв і повідомлень про надзвичайні ситуації, правопорушення або події, які загрожують державній безпеці України або можуть викликати суспільний резонанс;

5) контролювати своєчасне прибуття нарядів поліції на місце вчинення кримінального правопорушення, отримання відомостей, необхідних для підготовки інформації до чергової служби вищого рівня;

6) витребувати інформацію з ТВП щодо реагування СОГ та інших нарядів поліції на правопорушення або подію, ужиті заходи щодо припинення правопорушення, виявлення та затримання підозрюваних осіб;

7) опрацювати отриману під час чергування інформацію про правопорушення або події та на її основі підготувати добове зведення, яке надати керівництву ГУНП та заінтересованим структурним підрозділам ГУНП.

Після отримання повідомлення про правопорушення або подію телефоном чергової служби або самостійного виявлення з іншого джерела обставин, які можуть свідчити про вчинення правопорушення або події, оперативний черговий зобов'язаний:

1) з'ясувати час, місце (адресу), спосіб та інші обставини вчиненого правопорушення або події, абонентський номер та установчі дані потерпілого або заявника;

2) організувати внесення інформації про отримане повідомлення до системи ІППП та направлення диспетчером наряду поліції, на території обслуговування якого вчинене правопорушення або виникла подія.

При особистому зверненні заявника до ГУНП оперативний черговий організовує прийняття заяви про правопорушення або подію, унесення відомостей до системи ІППП, контролює направлення диспетчером ГУНП наряду поліції, на території обслуговування якого вчинене правопорушення або подія, а також повідомляє заявнику реєстраційний номер звернення та видає талон-повідомлення.

За результатами добового чергування оперативний черговий узагальнює інформацію про недоліки в роботі підрозділів "102", диспетчерів, чергових служб і нарядів поліції з реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події, яку щодня під час приймання-здачі чергування окремим рапортом доповідає начальникові ГУНП (особі, яка виконує його обов'язки).

Обов'язки оперативного чергового Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування керівництва поліції

Оперативний черговий чергової частини поліції є старшим оперативним керівником усіх нарядів та працівників поліції, залучених до реагування на

правопорушення або події, забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання правопорушенням та їх припинення, установлення та затримання осіб, що їх учинили, а також подолання наслідків надзвичайних ситуацій.

Оперативний черговий чергової частини поліції, отримавши від чергової служби ГУНП (або з інших джерел, у тому числі шляхом ініціативного пошуку та моніторингу засобів масової інформації) інформацію про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію, зобов'язаний:

1) негайно доповісти Голові Національної поліції України, першому заступникові та заступникам Голови Національної поліції України (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному по центральному органу управління поліцією, начальникові Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі – ДОАЗОР), поінформувати керівників заінтересованих структурних підрозділів центрального органу управління поліції та чергових цих підрозділів;

поінформувати чергового Державного бюро розслідувань про події та правопорушення у військових формуваннях, організаціях, установах і підприємствах, у тому числі оборонно-промислового комплексу, суб'єктах господарської діяльності незалежно від форм власності – виконавцях державного оборонного замовлення, підприємствах – зберігачах цінностей мобілізаційного резерву тощо, у тому числі щодо катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, інших кримінальних правопорушень, досудове розслідування яких віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань.

У разі технічної можливості інформування здійснюється в електронному вигляді;

2) організувати оперативне збирання інформації про правопорушення або подію та результати реагування на них;

3) опрацювати отриману під час чергування інформацію про правопорушення та події, підготувати добове зведення, яке подати керівництву поліції, заінтересованим структурним підрозділам центрального органу управління поліцією, відповідним органам державної влади.

Після отримання повідомлення про правопорушення або подію, яке надійшло телефоном або іншим шляхом, чи самостійного виявлення з іншого джерела обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, оперативний черговий чергової частини поліції зобов'язаний організувати внесення інформації про отримане повідомлення до системи ІППП та проконтролювати направлення диспетчером ГУНП, на території обслуговування якого вчинено правопорушення або сталася подія, наряду поліції.

Під час особистого звернення заявника до центрального органу управління поліції оперативний черговий чергової частини поліції повинен організувати прийняття заяви про правопорушення або подію, унесення відомостей до системи ІППП, проконтролювати направлення диспетчером ГУНП, на території

обслуговування якого вчинено правопорушення або сталася подія, наряду поліції, а також повідомити заявнику реєстраційний номер звернення та видати талон-повідомлення.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ (ГРУП РЕАГУВАННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ)

1. Основні обов'язки та повноваження патрульного під час несення служби

Стаття 18 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. визначає основні обов'язки поліцейського.

Поліцейський зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати та не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

Стаття 23 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. визначає основні повноваження поліції.

Поліція відповідно до покладених на неї завдань під час несення служби:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;
- у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;
- вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;
- вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невпізнаним трупом;
- у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

- вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;
- здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;
- здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;
- здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин.

Виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене на поліцію виключно законом.

Також, *патрульний має право:*

- 1) вимагати від особи дотримання закону; пояснити особі, що вчинені нею дії, є незаконними; у разі невиконання законної вимоги патрульного вжити передбачені законом заходи;
- 2) перевірити документи, що посвідчують особу, якщо існує достатньо підстав уважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- 3) при здійсненні патрулювання на транспортному засобі включити спеціальні світлові, звукові сигнали, а також з метою забезпечення безпеки дорожнього руху у виняткових випадках не дотримуватися вимог Закону України «Про дорожній рух»;
- 4) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих заходів.

При виконанні службових обов'язків патрульний зобов'язаний:

- 1) поважати і не порушувати права та свободи людини;
- 2) обмежувати права людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;
- 3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук. Також патрульний повинен пояснити причину застосування певного поліцейського заходу;
- 4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм етики поліцейського;
- 5) під час здійснення перевірки документів дбайливо ставитися до них: не псувати, не робити в них записів або позначок;

6) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжиті заходи для її усунення;

7) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього та прямого керівників і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;

8) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;

9) на місці ДТП вжити заходів, які встановлені законодавством для з'ясування причин, що призвели до скоєння такої пригоди, і кваліфіковано розібратися в обставинах порушення правил дорожнього руху і ДТП, надати громадянам допомогу в транспортуванні ушкодженого транспортного засобу;

10) виявити і затримати транспортний засіб: що перебуває в розшуку; водій якого втік з місця скоєння ДТП; який є знаряддям злочину або правопорушення;

11) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

12) надати допомогу (у період, коли патрульний не виконує певне спеціальне завдання) водію у разі несправності його транспортного засобу;

13) на підконтрольній території володіти інформацією про розташування торгових центрів, виробництв, інших організацій та закладів;

14) після закінчення роботи поінформувати безпосереднього керівника про її результати.

Відповідно до встановлених завдань патрульний зобов'язаний знати:

1) чинні закони та інші нормативно-правові акти, пов'язані з виконанням його службових обов'язків;

2) вулиці, дороги та інші ділянки території, що за ним закріплена, з метою затримання підозрюваного;

3) маршрути громадського транспорту;

4) дані правопорушників, що перебувають у розшуку, а також характерні ознаки для ідентифікації викрадених речей та транспортних засобів;

5) правила зв'язку та обміну інформацією з черговою службою;

6) на закріпленій за патрульним території знати місця дислокації та номери телефонів органів Національної поліції та інших правоохоронних органів, медичних установ, місця знаходження організованих автостоянок, станцій техобслуговування та інших об'єктів сервісу.

Патрульному заборонено:

1) порушувати правила дорожнього руху, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;

2) залишати без нагляду транспортний засіб на тривалий час, якщо це не є необхідно в умовах, що склалися;

3) спілкуватися з людьми, перебуваючи в транспортному засобі, давати вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовувати гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;

4) передавати транспортний засіб, технічне обладнання, спецзасоби та пристрої, вогнепальну зброю іншим особам (за винятком випадків, обумовлених службовою необхідністю);

5) перевозити на службовому транспортному засобі третіх осіб, а також багажу, за винятком випадків, передбачених законодавством;

6) спати в транспортному засобі;

7) на власний розсуд відхилятися від встановленого маршруту і змінювати режим робочого часу;

8) залишати без нагляду в службовому транспортному засобі затриманих осіб;

9) під час виконання службових обов'язків відвідувати кафе, бари, ресторани, клуби, якщо це не викликано службовою необхідністю.

2. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень) територіальних органів Національної поліції України

На території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної служби Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами головних управлінь Національної поліції в областях (далі – відділи, відділення поліції), які функціонують за новою структурною побудовою.

Структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції (далі – СРПП) та сектору превенції.

Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) – керівник патрульної поліції.

СРПП цілодобово забезпечують оперативне реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, у межах компетенції здійснюють їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Також СРПП виконують функції чергових частин шляхом покладання на окремих, визначених начальником СРПП, працівників чергової зміни обов'язків інспектора-чергового та помічника чергового, при цьому в таких відділах, відділеннях поліції чергова частина, як самостійний підрозділ, ліквідовується.

Сектор превенції організовує заходи із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху, координує діяльність дільничних офіцерів поліції, забезпечує роботу дозвільної системи, а також проводить профілактику злочинності у дитячому середовищі (ювенальна превенція).

Відділ (сектор) моніторингу створюється виключно у відділах поліції та здійснює, в межах своєї компетенції, функції щодо координації, аналізу,

планування, контролю та узгодження дій відділу поліції та відділень поліції у складі «куща» з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг.

Також до штату підрозділів моніторингу включений працівник, який здійснює функцію інформування населення про діяльність поліції (прес-офіцер).

Діяльність підрозділу моніторингу спрямовує і контролює безпосередньо начальник відділу поліції.

Штатна чисельність підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу вираховується згідно з визначеним навантаженням та формується з наявного тимчасового штату відділів та відділень поліції, а також шляхом перерозподілу штатної чисельності апарату ГУНП.

Комплектування посад працівників підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу здійснюється переважно за рахунок працівників колишнього блоку «громадської безпеки», «штабних», кадрових підрозділів, підрозділів забезпечення тощо.

Патрульна поліція

Підрозділ патрульної поліції складається з 4 секторів реагування патрульної поліції та сектору превенції. Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) поліції – керівник патрульної поліції.

Порядок створення секторів реагування патрульної поліції:

1) сектори реагування патрульної поліції (далі – СРПП) утворюються у відділах, відділеннях поліції ГУНП, на території обслуговування яких не передбачено створення підрозділів патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України;

2) для кожного відділу, відділення поліції необхідна кількість груп реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) визначається наступним шляхом:

а) мінімальна кількість ГРПП утворюється з розрахунку 1 ГРПП на 25 тис. населення;

б) оптимальна кількість ГРПП розраховується з урахуванням коефіцієнту, помноженого на мінімальну кількість необхідних ГРПП (таблиця додається) $(K=1+((1/\text{щільність}) \cdot 100 - 1)/3)$, де K – коефіцієнт, 100 – максимально допустима щільність населення, а 3 – різниця між максимальною і мінімальною щільністю населення в різних областях України);

3) до складу ГРПП призначається не менше 2-х працівників (як правило інспектор та поліцейський);

4) орієнтовна штатна чисельність ГРПП повинна складати для відділу поліції – близько 40 % від загальної штатної чисельності підрозділу, для відділення поліції – близько 60 %.

5) начальник відділу, відділення з урахуванням змін оперативної обстановки на території обслуговування (на час курортного періоду; у зв'язку з необхідністю проведення оперативно-профілактичного відпрацювання; для перекриття каналів надходження зброї, у тому числі із зони АТО (блокпости); у зв'язку з введенням надзвичайного стану, епідеміями, необхідністю виставлення

карантинних та інших постів тощо) може клопотати перед начальником ГУНП про тимчасове збільшення кількості ГРПП та інших нарядів поліції шляхом тимчасового покладання цих обов'язків на працівників інших структурних підрозділів, відділів, відділень поліції, або залучення додаткових сил та засобів.

Організація роботи секторів реагування патрульної поліції:

1) до патрульної поліції (як відділу, так і відділення поліції) входять 4 СРПП та сектор превенції;

2) СРПП несуть службу цілодобово (у чотири зміни по 12 год. кожна);

3) функції чергової частини передаються до СРПП;

4) у кожному відділі, відділенні формуються чотири однакових за штатною побудовою СРПП №1, 2, 3, 4 (кожен сектор – це окрема чергова зміна), до складу якої входять:

- начальник СРПП (старший чергової зміни) є штатним відповідальним від керівництва, здійснює керування силами та засобами, які знаходяться на чергуванні, та забезпечує їх взаємодію з іншими підрозділами поліції;

- заступник начальника СРПП (посада вводиться у разі створення 5 і більше ГРПП) або старший інспектор-черговий, за якими функціонально закріплюються обов'язки чергового відділу, відділення;

- помічник чергового;

- інспектори, поліцейські – не менше двох у разі створення однієї ГРПП;

5) за необхідності в складі СРПП можуть створюватися додаткові наряди для виконання завдань із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху;

6) наряди, сформовані для забезпечення публічної безпеки і порядку з числа приданих сил, включаються до розрахунку сил і засобів чергової зміни, під час несення служби організаційно підпорядковуються начальникові відповідного СРПП та керуються ним;

7) територія обслуговування відділу, відділення поліції поділяється на зони реагування з урахуванням кількості населених пунктів, специфіки регіону, запитів територіальних громад, щільності населення, особливостей наявного дорожнього сполучення тощо, та заноситься до Плану дислокації нарядів патрульної поліції, який затверджується начальником відділу (відділення) та є складовою Плану комплексного використання сил та засобів;

8) за кожною зоною реагування закріплюється не менше ніж одна ГРПП, при цьому закріплення ГРПП за зоною реагування є умовним, а рішення про направлення конкретної ГРПП на місце події приймає начальник СРПП;

9) керівники відділів (відділень) поліції створюють умови для належного виконання працівниками СРПП покладених на них завдань та функцій, забезпечують їх автотранспортом у робочому стані (іншими транспортними засобами: велосипедами, мотоциклами, катерами тощо), необхідною кількістю пального, одностроєм, засобами озброєння та індивідуального захисту, засобами зв'язку та іншими технічними засобами згідно із нормами належності, робочим місцем, оргтехнікою, канцелярським приладдям, доступом до інформації та інформаційних ресурсів МВС та Національної поліції, інших органів державної

влади з обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних», забезпечують матеріальне стимулювання їх ефективної роботи.

Основні завдання ГРПП:

- 1) служіння суспільству, реалізація концепції «поліція та громада»;
- 2) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 3) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави;
- 4) протидія правопорушенням;
- 5) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Функції ГРПП:

- 1) своєчасне реагування на заяви й повідомлення про вчинені правопорушення та інші події з метою прибуття на місце події у найкоротший термін;
- 2) припинення правопорушень, надання допомоги громадянам, які її потребують;
- 3) встановлення на місці події обставин вчинення правопорушення, інформування про результати перевірки уповноваженого працівника СРПП;
- 4) вжиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила правопорушення, та її затримання у порядку, визначеному законодавством;
- 5) охорона місця вчинення кримінального правопорушення до прибуття слідчо-оперативної групи з метою збереження речових доказів та інших слідів;
- 6) встановлення свідків та очевидців учинення правопорушення та отримання первинної інформації про обставини його скоєння;
- 7) у разі необхідності надання практичної допомоги членам слідчо-оперативної групи (далі – СОГ) у здійсненні заходів щодо розкриття кримінального правопорушення в найкоротший термін;
- 8) розгляд звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;
- 9) складання у межах компетенції протоколів про адміністративні правопорушення та здійснення у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 10) патрулювання території обслуговування з метою проведення превентивних заходів з попередження та виявлення правопорушень, забезпечення безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, інших публічних місцях;
- 11) налагодження та підтримка партнерських стосунків з населенням, територіальними громадами, органами влади для ефективного виконання поліцейських функцій та підвищення рівня довіри громадян до поліції;
- 12) надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

- 13) запобігання та припинення насильства в сім'ї;
- 14) доставляння, у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- 15) здійснення контролю за дотриманням правил дорожнього руху його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, регулювання дорожнього руху;
- 16) проведення заходів контролю за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів та боєприпасів до них з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;
- 17) проведення профілактичної роботи з особами, які у встановленому законом порядку знаходяться на профілактичних обліках поліції, з метою здійснення функції превенції щодо таких осіб;
- 18) у разі необхідності забезпечення виконання ухвал слідчого судді, суду, органу досудового розслідування щодо приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка;
- 19) взаємодія з населенням з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян та вирішення яких відноситься до компетенції поліції; відомостей про осіб, які, можливо, причетні до скоєння правопорушень тощо;
- 20) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;
- 21) контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документування (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлених недоліків та порушень у цій сфері для подальшого інформування відповідальних працівників сектору превенції відділу, відділення поліції;
- 22) своєчасний облік результатів діяльності ГРПП та наповнення відомчих баз (банків даних) шляхом збирання мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та біометричних даних, у тому числі дактилокарт осіб, які затримані за підозрою у вчиненні правопорушень;
- 23) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;
- 24) виявлення перешкод у дорожньому русі, вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення та забезпечення інформування про це учасників дорожнього руху, обмеження або перекриття, у визначених законом випадках, дорожнього руху для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я.

Порядок реагування ГРПП на повідомлення про правопорушення, або іншу подію:

1) працівникам поліції, які перебувають у складі ГРПП, у разі отримання інформації про правопорушення або іншу подію необхідно невідкладно прибути на місце події:

– час прибуття у містах складає до 5 хв. – за умови перебування ГРПП на ділянці, визначеній для несення служби, та до 7 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої ділянки;

– час прибуття у сільській місцевості складає до 15 хв. – при перебуванні ГРПП на ділянці, визначеній для несення служби, та до 20 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої ділянки;

– у випадку ускладнення погодних умов, дорожньої обстановки та особливостей місцевості або виникнення інших непередбачуваних обставин загальний час прибуття ГРПП на місця вчинення правопорушень та інших подій не повинен перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця перебування наряду до місця події;

2) старший групи РПП, яка першою прибула на місце події, негайно інформує начальника СРПП (заступника начальника СРПП, старшого інспектора) про прибуття та візуальне обстеження місця події та у подальшому доповідає про вжиті заходи з охорони місця події, стан здоров'я осіб, які отримали тілесні ушкодження, ступінь пошкодження об'єктів, майна, заходи, вжиті для встановлення особи правопорушника та його затримання, необхідність направлення на місце події СОГ, та іншу інформацію;

3) ГРПП вживають необхідних заходів для забезпечення охорони місця події;

4) за наявності на місці події заявника або інших осіб – учасників події працівники ГРПП з'ясовують їхній стан здоров'я (за необхідності надають домедичну допомогу постраждалим або викликають швидку медичну допомогу) та уточнюють обставини вчинення правопорушення; обов'язково з'ясовують у заявника номер телефону та e-mail, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення (поштою, на електронну скриньку, за допомогою стаціонарного або мобільного телефонного зв'язку);

5) ГРПП повинні встановити свідків, прикмети осіб, які вчинили правопорушення, вжити заходів для їх затримання;

6) при реагуванні на кримінальні правопорушення ГРПП, після прибуття СОГ, за необхідності, повинні виконувати усні доручення старшого СОГ;

7) при реагуванні на повідомлення, що не містять ознак кримінального правопорушення, працівники ГРПП вживають, у межах повноважень, вичерпних заходів для розгляду його по суті, забезпечують повне та всебічне вивчення інформації, збір необхідних матеріалів (відбирають пояснення, складають рапорти та довідки), за необхідності, складають протокол про адміністративне правопорушення, здійснюють у визначених законом випадках провадження у

справах про адміністративні правопорушення, оформляють офіційне застереження або попередження, проводять профілактичні бесіди тощо;

8) якщо подія не потребує проведення додаткової перевірки, старший ГРПП складає рапорт, у якому викладає обставини події, вжиті заходи та зазначає результати розгляду звернення, готує письмову відповідь громадянину про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення.

План-завдання ГРПП:

1) розроблення позмінних планів-завдань СРПП здійснюється сектором превенції за результатами аналізу оперативної обстановки з урахуванням графіку відпрацювання підоблікових осіб, запланованих масових заходів та іншої інформації щоденно (з понеділка по четвер – на наступну добу, у п'ятницю – на наступні три доби);

2) позмінні плани-завдання СРПП затверджуються заступником начальника – керівником патрульної поліції та передаються до СРПП;

3) на підставі позмінного плану-завдання начальник (заступник начальника) СРПП формує плани-завдання для кожної ГРПП або іншого наряду, який входить до складу чергової зміни;

4) керівник патрульної поліції (відділу, відділення поліції) забезпечує контроль за розробленням плану-завдання;

5) у плані-завданні зазначаються конкретні заходи для виконання кожною ГРПП, зокрема щодо:

- проведення на території обслуговування превентивних заходів з метою попередження вчинення правопорушень, забезпечення публічної безпеки та порядку, заходів, передбачених планами проведення цільових операцій, та спеціальних оперативно-профілактичних заходів тощо;

- патрулювання території відповідно до розроблених маршрутів з метою попередження та виявлення правопорушень;

- перевірка місць масового скупчення людей з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян та вирішення яких відноситься до компетенції поліції, а також отримання відомостей про осіб, які можуть бути причетними до вчинення правопорушень тощо;

- перевірка осіб, які знаходяться на профілактичних обліках підрозділів поліції;

- здійснення перевірок за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

- забезпечення публічної безпеки під час проведення масових заходів;

6) начальником СРПП до плану-завдання можуть вноситися коригування в залежності від особливостей оперативної обстановки, а також поточних доручень керівника патрульної поліції.

Звіт про результати роботи СРПП:

1) після завершення чергування старший ГРПП (іншого наряду) доповідає начальникові СРПП про результати роботи за зміну та стан виконання

визначених планом-завданням заходів із наданням підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо);

2) начальник СРПП робить відповідні відмітки у формалізованому плані-завданні та передає його до сектору моніторингу (сектору превенції) для подальшого аналізу і узагальнення.

Приймання-передача чергування:

1) приймання-передача чергування СРПП здійснюється самостійно;

2) після завершення чергування старший ГРПП (іншого наряду) доповідає начальникові СРПП про результати роботи за зміну та стан виконання визначених планом-завданням заходів із наданням підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо);

3) начальник СРПП робить відповідні відмітки у формалізованому плані-завданні та передає його до сектору моніторингу (сектору превенції) для подальшого аналізу і узагальнення;

4) про наявність проблемних питань, що виникли під час приймання-передачі чергування, начальники СРПП доповідають керівнику патрульної поліції та діють за його вказівками.

Взаємодія ГРПП з дільничними офіцерами поліції:

1) працівники ГРПП під час виконання своїх обов'язків повинні взаємодіяти з дільничними офіцерами поліції, здійснювати обмін інформацією про проблеми, які хвилюють громадян та вирішення яких відноситься до компетенції поліції, інформацією про осіб, які можуть бути причетними до скоєння правопорушень тощо;

2) у разі необхідності проводять спільні патрулювання території обслуговування;

3) надають допомогу дільничним офіцерам поліції щодо здійснення превентивної діяльності при затриманні та доставлянні осіб, які вчинили правопорушення, у випадках і порядку встановлених законом;

4) координують дії під час реагування на заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, а також під час розгляду звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

5) про виниклу під час несення служби потребу у проведенні спільних з дільничними офіцерами заходів старший ГРПП доповідає начальникові СРПП та діє за його вказівками;

6) не допускається залучення ГРПП дільничними офіцерами поліції до проведення спільних заходів, якщо цей захід може бути проведений ними самостійно, а також у разі, якщо це ставить під загрозу виконання інших пріоритетних для ГРПП завдань, потребує залишення на тривалий час зони реагування (без перекриття іншим нарядом), необґрунтовано може призвести до перевитрат пального тощо.

Начальник СРПП:

1) на підставі позмінного плану-завдання здійснює розстановку особового складу СРПП за видами нарядів (чергова частина, ГРПП, інші наряди);

2) формує план-завдання кожної ГРПП та інших нарядів на зміну;

3) є керівником чергової зміни, здійснює управління всіма працівниками СРПП, а також приданих сил, які входять до складу чергової зміни;

4) під час чергування виконує функції відповідального від керівництва відділу, відділення поліції;

5) несе персональну відповідальність за роботу всіх працівників СРПП, ефективність виконання покладених на них завдань та функцій;

6) може виконувати обов'язки працівників ГРПП, інших нарядів чергової зміни, а також чергового, якщо це не перешкоджає виконанню ним функцій управління нарядами чергової зміни;

7) проводить інструктаж ГРПП перед заступанням на чергування, під час якого передає старшим ГРПП плани-завдання на чергування, доводить стан оперативної обстановки на території обслуговування, орієнтування про розшук злочинців та інших осіб, транспортних засобів тощо, а також вимоги щодо дотримання дисципліни та законності, професійної етики, правил особистої безпеки, додержання єдиного однострою поліцейських;

8) здійснює постійний моніторинг обстановки на території обслуговування щодо публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, з урахуванням оперативної обстановки може вносити зміни до планів-завдань ГРПП;

9) забезпечує додержання працівниками СРПП передбаченого актами МВС та Національної поліції порядку оперативного інформування про правопорушення та інші події, у тому числі інформує чергову частину ГУНП про кримінальні правопорушення та інші події визначених категорій;

10) у порядку, встановленому нормативними актами МВС та Національної поліції, організовує та контролює приймання, реєстрацію та реагування на повідомлення про правопорушення, інші події;

11) у разі отримання відомостей про порушення прав і свобод громадян, які зверталися до працівників поліції або доставлялися до відділу (відділення) або інших приміщень, вживає заходів щодо негайного припинення порушення та доповідає начальникові відділу (відділення) поліції для вжиття заходів реагування згідно з законом;

12) бере участь у розробленні плану комплексного використання сил і засобів, задіяних в забезпеченні публічної безпеки та порядку, за необхідності вносить пропозиції щодо його коригування;

13) у разі залучення приданих сил здійснює їх розстановку та забезпечує загальне управління ними;

14) контролює повноту і якість складання працівниками ГРПП та інших нарядів протоколів та інших матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, подає адміністративні матеріали керівництву відділу (відділення) поліції для подальшого їх направлення до органів, уповноважених здійснювати розгляд та виносити по них рішення, у випадках та в порядку, визначених законом;

15) після завершення чергування підводить підсумки роботи СРПП, дає оцінку результатам роботи кожного працівника, визначає недоліки та заповнює формалізований план-завдання, який надає до сектору превенції.

Заступник начальника, старший інспектор – черговий СРПП:

1) при одержанні повідомлення про правопорушення чи іншу подію направляє на місце події ГРПП, закріплену за відповідною зоною реагування, або найближчий вільний наряд поліції, про що інформує начальника СРПП;

2) у разі одночасного надходження повідомлень про декілька правопорушень встановлює черговість реагування та в першу чергу направляє ГРПП на місце вчинення більш тяжкого правопорушення за своїми можливими наслідками;

3) вимагає від ГРПП прибуття на місце у максимально стислий термін, контролює виконання цих вимог, у тому числі з використанням наявних технічних засобів;

4) здійснює постійний обмін інформацією з ГРПП та підтримує зв'язок з ними;

5) контролює виконання ГРПП алгоритму дій, передбаченого для окремих видів правопорушень та ситуацій;

6) надає інформацію на запити працівників ГРПП, методичну та консультативну допомогу з питань проведення першочергових дій на місці події;

7) організовує забезпечення ГРПП та СОГ інформацією щодо вчиненого правопорушення (події), у тому числі з електронних масивів (банків даних) МВС та Національної поліції;

8) у разі необхідності направляє для допомоги ГРПП інші ГРПП або наявні наряди поліції;

9) вимагає від ГРПП якісного документування правопорушень, проведення повного комплексу першочергових дій з метою забезпечення можливості прийняття протягом чергування рішення щодо передачі матеріалів, що містять ознаки кримінального правопорушення, до слідчого підрозділу чи розгляду матеріалів без ознак кримінального правопорушення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексу України про адміністративні правопорушення;

10) в залежності від характеру вчиненого правопорушення (події) організовує прибуття на місце події нарядів слідчо-оперативної групи, працівників вибухотехнічних, експертних, кінологічних чи інших підрозділів, дільничних офіцерів поліції, організовує орієнтування інших підрозділів поліції з метою припинення правопорушення та затримання особи правопорушника, при необхідності забезпечує інформування Державної служби надзвичайних ситуацій, бригад швидкої медичної допомоги;

11) організовує взаємодію ГРПП з іншими структурними підрозділами відділу (відділення) поліції, недержавними охоронними структурами, громадськими формуваннями щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, оперативного реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події;

12) при отриманні від ГРПП та інших нарядів чергової зміни відповідного повідомлення організовує доставляння тимчасово затриманих транспортних засобів до відділів (відділень) поліції або на визначені спеціальні майданчики та стоянки;

13) у випадку отримання від ГРПП та інших нарядів зміни повідомлень про виявлені ними перешкоди в дорожньому русі, а також про запроваджені у зв'язку з цим працівниками ГРПП та інших нарядів обмеження або перекриття дорожнього руху забезпечує інформування про такі події відповідних працівників секторів превенції відділів (відділень) поліції, а також дорожніх та комунальних організацій, власників автомобільних доріг, які провадять діяльність на території обслуговування;

14) забезпечує реєстрацію в установленому порядку заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, які надійшли до відділу, відділення поліції, а також ведення Єдиного обліку;

15) забезпечує в установленому порядку видачу (приймання) працівникам ГРПП засобів озброєння, спецзасобів, екіпірування та зв'язку перед заступанням їх на чергування та після закінчення чергування;

16) організовує роботу із затриманими та доставленими до територіального органу особами, забезпечення їх конституційних прав і свобод;

17) за відсутності уповноважених працівників поліції у встановленому порядку приймає на зберігання вилучену, добровільно здану, знайдену зброю та боєприпаси до неї;

18) забезпечує контроль за своєчасним інформуванням центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про затримання осіб;

19) наповнює існуючі інформаційні пошукові системи (підсистеми), які використовуються для моніторингу криміногенної ситуації;

20) надає довідкові послуги при зверненні громадян із питань роботи поліції;

21) підтримує правила внутрішнього розпорядку у відділі, відділенні поліції, у нічний час – контролює дотримання правил пожежної безпеки, санітарних норм у адміністративному будинку поліції та на прилеглий до нього території;

22) оповіщає населення населених пунктів, в яких не здійснюється цілодобове чергування територіальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, про виникнення надзвичайних ситуацій;

Старший ГРПП:

1) здійснює безпосереднє керівництво особовим складом ГРПП, несе відповідальність за ефективність виконання працівниками ГРПП покладених на них завдань та функцій;

2) у разі отримання інформації про вчинення кримінальних, адміністративних правопорушень або інші подій невідкладно організовує оперативне реагування ГРПП;

3) забезпечує своєчасне (у максимально можливий короткий термін) прибуття ГРПП на місце подій та проведення в повному обсязі невідкладних першочергових заходів щодо документування вчиненого правопорушення;

4) у разі виявлення ГРПП ознак кримінального правопорушення доповідає заступникові начальника СРПП (старшому інспектору-черговому) про необхідність направлення СОГ на місце його вчинення;

5) забезпечує надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень та інших подій, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

6) за фактами вчинення правопорушень забезпечує у межах компетенції збір матеріалів для прийняття протягом зміни рішення про їх закінчення у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян», КУпАП (некримінальні), або передачу до слідчого підрозділу (з ознаками кримінального правопорушення);

7) інформує заступника начальника (старшого інспектора) СРПП про необхідність доставляння транспортного засобу до відділу (відділення) поліції або на спеціальний майданчик чи стоянку для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

8) інформує заступника (старшого інспектора) СРПП про виявлені перешкоди у русі транспортних засобів, вжиті працівниками ГРПП та інших нарядів заходи щодо їх усунення та забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я (обмеження або перекриття руху транспортних засобів тощо);

9) після закінчення чергування доповідає начальникові СРПП про результати роботи ГРПП за зміну із наданням відповідних підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо) щодо виконання поставлених під час інструктажу завдань (відповідно до плану-завдання), а також результатів реагування на правопорушення та події;

10) перед заступанням на чергування отримує передбачену для особистого використання табельну (за необхідності – автоматичну) вогнепальну зброю, спеціальні засоби та екіпіровку, засоби зв'язку та індивідуального захисту, персонально відповідає за їх збереження.

Працівники ГРПП:

1) своєчасно реагують на всі звернення та повідомлення про вчинені кримінальні, адміністративні правопорушення або події, надають населенню всебічну допомогу, здійснюють профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) у межах своєї компетенції з метою охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовують поліцейські превентивні заходи, визначені статтями 31-41 Закону України «Про Національну поліцію»;

3) під час виконання повноважень у випадках і в порядку, передбачених статтями 43-46 Закону України «Про Національну поліцію», застосовують заходи примусу;

4) під час несення служби виконують покладені на них завдання та функції, усні та письмові доручення старшого ГРПП;

5) взаємодіють з іншими структурними підрозділами відділу, відділення поліції, що беруть участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку, а також з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

6) здійснюють контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документують (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлені недоліки та порушення у цій сфері з подальшою передачею отриманих відомостей начальникові СРПП після закінчення зміни;

7) під час патрулювання виявляють перешкоди та ускладнення в дорожньому русі, вживають в межах компетенції заходів щодо їх усунення, а у визначених законом випадках здійснюють обмеження або перекриття руху транспортних засобів для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я;

8) на підставі отриманої з відповідних баз даних Національної поліції та МВС чи від громадян інформації виявляють і затримують розшукувані транспортні засоби, злочинців та інших осіб;

9) надають невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я;

10) складають у межах своєї компетенції протоколи про адміністративні правопорушення та здійснюють у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення;

11) перед заступанням на чергування отримують передбачену для особистого використання табельну (за необхідності – автоматичну) вогнепальну зброю, спеціальні засоби та екіпіровку, засоби зв'язку та індивідуального захисту, персонально відповідають за їх збереження.

Сектор превенції патрульної поліції

Порядок створення сектору превенції патрульної поліції:

1) сектор превенції є структурним підрозділом патрульної поліції, який утворюється в кожному відділі, відділенні поліції. Безпосереднє керівництво сектором превенції здійснює заступник начальника відділу (відділення) – керівник патрульної поліції;

2) штатна структура сектору превенції складається з наступних посад: начальник, заступник начальника, старші інспектори, інспектори (із забезпечення публічного порядку, ювенальної превенції, дозвільної системи, дорожнього нагляду), старший дільничний офіцер поліції, дільничний офіцер поліції, помічник дільничного офіцера поліції;

3) оптимальна кількість дільничних офіцерів поліції для відділу, відділення поліції визначається з розрахунку 1 дільничний офіцер поліції на 7-12 тис. населення з урахуванням площі території, кількості населених пунктів, специфіки регіону, проблем територіальних громад;

4) кількість старших інспекторів, інспекторів (із забезпечення публічного порядку, ювенальної превенції, дозвільної системи, дорожнього нагляду) визначається за наступним принципом:

- інспекторів із забезпечення публічного порядку: 1 посада на 50-55 тис. населення;

- інспекторів ювенальної превенції: 1 посада на 10 тис. неповнолітніх осіб;

- інспекторів дозвільної системи: 1 посада на 1000-1200 власників вогнепальної зброї та спеціальних засобів (для відстрілу набоїв споряджених гумовими кулями, сльозогінної та дратівливої дії);

- інспекторів дорожнього нагляду: визначається керівником відділу, відділення поліції у залежності від розвиненості дорожньо-транспортної мережі та кількості зареєстрованих транспортних засобів.

У разі перевищення визначених норм у кожному відділі, відділенні поліції можливе введення додаткових посад старших інспекторів.

У разі, коли фактичні параметри території обслуговування нижчі за встановлені норми, можливе введення оптимальної кількості посад старших інспекторів, інспекторів з покладанням на них об'єднаних функцій за напрямками роботи.

5) за дільничним офіцером поліції наказом начальника відділу, відділення поліції закріплюється адміністративна дільниця, якій надається відповідний порядковий номер, що вноситься до Плану комплексного використання сил і засобів;

6) територія адміністративної дільниці (її розміри та межі) визначається, а за необхідності уточняється або переглядається (зменшується або збільшується), начальником відділу, відділення поліції за поданням начальника підрозділу патрульної поліції з обов'язковим урахуванням чисельності населення, яке проживає на дільниці, стану оперативної обстановки, особливостей території та адміністративного поділу міста (району), індивідуально диференційованої площі залежно від кількості населених пунктів, віддаленості їх між собою.

Завдання та функції сектору превенції:

1) організація заходів із забезпечення публічної безпеки, безпеки дорожнього руху, профілактики злочинності, у тому числі у дитячому середовищі (ювенальної превенції), координація діяльності дільничних офіцерів поліції, забезпечення роботи дозвільної системи;

2) забезпечення охорони прав і свобод людини, публічної безпеки і порядку, протидія злочинності;

3) організація проведення дільничними (старшими дільничними) офіцерами поліції особистого прийому громадян на території обслуговування та перевірки викладеної у їх зверненнях інформації;

4) організація превенції правопорушень на адміністративній території обслуговування, проведення профілактичних заходів у навчальних, дошкільних закладах та серед громади, здійснення ювенальної превенції;

5) взаємодія з ГРПП та надання їм допомоги під час реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, а також надання допомоги СОГ на місцях учинення кримінальних правопорушень;

6) налагодження співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування, активна участь у житті громади, у першу чергу в частині виявлення та вирішення проблемних питань у сфері публічної безпеки і порядку;

7) проведення профілактичної роботи з особами, які перебувають на профілактичних обліках поліції;

8) забезпечення та здійснення контролю за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

9) надання, у межах компетенції поліції, допомоги найбільш незахищеним верствам населення: престарілим, самотнім громадянам, дітям із проблемних сімей, багатодітним, малозабезпеченим сім'ям, запобігання та мінімізація впливу кримінального елемента на таких громадян;

10) підготовка та надання до СРПП позмінного плану-завдання за результатами аналізу криміногенної ситуації з урахуванням графіка відпрацювання підоблікових осіб, запланованих масових заходів та іншої інформації щоденно (з понеділка по четвер – на наступну добу, у п'ятницю – на наступні три доби).

Функціональні обов'язки начальника сектору превенції:

1) організовує роботу сектору превенції, спрямовує і координує його діяльність щодо проведення профілактичної роботи на адміністративній території обслуговування;

2) здійснює координацію діяльності дільничних офіцерів поліції;

3) планує роботу сектору превенції, організовує та контролює виконання запланованих заходів, підготовку аналітичних матеріалів з основних напрямів службової діяльності;

4) здійснює контроль за прийняттям та своєчасним розглядом звернень громадян дільничними офіцерами поліції;

5) оцінює ефективність діяльності дільничних офіцерів поліції з урахуванням їх здатності успішно вирішувати в межах компетенції проблеми громади;

6) узагальнює та доповідає керівництву відділу, відділення пропозиції (рекомендації) за напрямками роботи сектору;

7) вносить керівництву відділу, відділення поліції пропозиції з питань забезпечення взаємодії з іншими структурними підрозділами відділу, відділення поліції, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;

8) забезпечує взаємодію дільничних офіцерів поліції з ГРПП та СОГ;

9) відповідає за стан службової дисципліни у секторі превенції.

Функціональні обов'язки старшого дільничного (дільничного) офіцера поліції:

1) вивчає та аналізує оперативну обстановку на закріпленій за ним адміністративній дільниці;

2) здійснює превентивну діяльність, спрямовану на запобігання учиненню правопорушень;

3) у визначених законом межах надає послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

4) вживає заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я;

5) виявляє причини та умови, що сприяють учиненню правопорушень, вживає, в межах компетенції, заходів щодо їх усунення;

6) у випадках, передбачених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень, у тому числі за порушення правил дорожнього руху його учасниками;

7) у відповідності до законодавства проводить заходи зі встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, здійснення ГРПП контролю за додержанням такими особами встановлених судом обмежень, вживає заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, які порушують встановлені правила адміністративного нагляду;

8) здійснює превентивну діяльність щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї;

9) у межах визначеної компетенції здійснює контроль за додержанням вимог законодавства щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів із запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

10) під час перебування на території обслуговування, за необхідності, проводить особистий прийом громадян та відповідно до компетенції здійснює перевірку інформації, викладеної в їхніх зверненнях;

11) здійснює контроль за дотриманням фізичними особами спеціальних правил і порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів

індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів до них у сфері забезпечення дозвільної системи;

12) координує свої дії з ГРПП, за погодженням з начальником СРПП відділу, відділення поліції залучає ГРПП для надання допомоги при затриманні та доставлянні осіб, які вчинили правопорушення, та в інших необхідних випадках;

13) підтримує комунікацію з населенням, громадами, органами місцевого самоврядування, керівниками підприємств, установ, організацій, навчальних та культурних закладів, громадськими формуваннями з питань профілактики правопорушень та забезпечення публічної безпеки і порядку;

14) за участю представників органів влади, місцевого самоврядування, громадськості проводить право-просвітницьку роботу серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, населення, звітує на загальних зборах громад про стан правопорядку в населених пунктах;

15) у порядку, встановленому законодавством, веде облік осіб, які підлягають профілактичному впливу, координує роботу ГРПП щодо застосування превентивних заходів до осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на профілактичних обліках поліції;

16) проводить превентивну роботу з учасниками дорожнього руху;

17) за необхідності надає практичну допомогу СОГ у здійсненні заходів, спрямованих на розкриття вчиненого кримінального правопорушення.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) ювенальної превенції:

1) у порядку та в спосіб, визначений законодавством, забезпечує додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу над дітьми, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

2) запобігає вчиненню дітьми правопорушень, організовує індивідуальну превентивну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність;

3) організовує загальну превентивну роботу з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних та виховних закладах;

4) вживає заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, учинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини у разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ;

5) здійснює профілактику причин самовільного залишення дітьми домівок чи навчально-виховних закладів.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) дозвільної системи:

1) здійснює контроль за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

2) у межах компетенції у визначеному порядку організовує приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв;

3) забезпечує видачу та анулювання відповідно до законодавства дозволів на:

- придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких установлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи поліції;

- відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) із забезпечення публічного порядку:

1) щотижнево аналізує стан забезпечення публічної безпеки і порядку та вносить пропозиції керівництву сектору про перерозподіл і маневрування силами і засобами поліції, забезпечує узгоджене і ефективне їх використання у сфері охорони публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

2) організовує та забезпечує взаємодію з дільничними офіцерами поліції та ГРПП, що заступають на службу, з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, у тому числі під час проведення масових і спортивних заходів, залучення до участі в них керівників і працівників поліції інших структурних підрозділів;

3) щотижнево аналізує стан забезпечення публічної безпеки і порядку, результати несення служби ГРПП з цих питань;

4) здійснює моніторинг оперативної обстановки у зв'язку з проведенням на території обслуговування масових та спортивних заходів;

5) забезпечує взаємодію з організаторами та учасниками масових і спортивних заходів щодо недопущення ними порушень публічного порядку та дотримання законодавства;

6) в межах компетенції організовує роботу із залучення до забезпечення публічної безпеки і порядку членів об'єднань громадян і населення.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) дорожнього нагляду:

1) щомісячно здійснює узагальнення та аналіз відомостей про стан аварійності та дорожньо-транспортного травматизму на вулично-дорожній мережі території обслуговування, підготовку відповідних аналітичних матеріалів для доповіді керівництву відділу, відділення поліції з пропозиціями щодо запобігання скоєнню дорожньо-транспортних пригод та усунення причин і факторів, які негативно впливають на безпеку дорожнього руху та призводять до вчинення адміністративних правопорушень у цій сфері;

2) спільно з місцевими органами влади та громадськими організаціями забезпечує проведення профілактичної роботи щодо запобігання дорожньо-транспортному травматизму та порушенням правил дорожнього руху, у тому числі неповнолітніми, проводить роз'яснювальну роботу серед громадськості щодо положень законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху;

3) спільно з уповноваженими посадовими особами дорожніх і комунальних служб забезпечує внесення змін в організацію дорожнього руху на вулично-дорожній мережі, вжиття заходів щодо усунення перешкод у русі транспортних засобів і пішоходів у разі виникнення загрози безпеці дорожнього руху;

4) здійснює контроль за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері;

5) здійснює перевірки стану дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, транспортних та пішохідних огорожень, технічних засобів регулювання дорожнього руху, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, узагальнює надані СРПП матеріали з цих питань;

6) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, виносить рішення про застосування адміністративних стягнень, готує приписи щодо усунення недоліків, видає вимоги щодо внесення змін в організацію дорожнього руху, здійснює контроль за виконанням зазначених приписів та вимог;

7) розглядає пропозиції стосовно порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху, надає керівництву сектору пропозиції щодо їх погодження;

8) бере участь у комісійних обстеженнях доріг, вулиць і залізничних переїздів;

9) забезпечує співпрацю з власниками вулично-дорожньої мережі з питань обладнання автомобільних доріг і вулиць технічними засобами регулювання дорожнього руху та утримання їх у безпечному для дорожнього руху стані;

10) бере участь в огляді місць скоєння дорожньо-транспортних пригод з метою виявлення та фіксації незадовільних дорожніх умов, які безпосередньо призвели або сприяли скоєнню дорожньо-транспортних пригод чи вплинули на тяжкість їх наслідків;

11) готує відповідні матеріали та бере участь у роботі конкурсних комітетів, що утворюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, з підготовки та проведення конкурсів на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування;

12) забезпечує взаємодію, у тому числі оперативну, з ГРПП та дільничними офіцерами поліції щодо реагування на порушення правил дорожнього руху, здійснення контролю за станом утримання вулично-дорожньої мережі та технічних засобів регулювання дорожнього руху в належному стані, здійснення контролю за повнотою усунення недоліків у їх утриманні, виконанням виданих вимог та приписів;

13) здійснює розгляд звернень і скарг громадян, підприємств, установ, організацій з питань, що стосуються сфери забезпечення безпеки дорожнього руху.

3. Підготовка до несення служби, інструктаж нарядів. Спорядження поліцейського

Для проведення патрулювання щодня, перед заступанням на службу, проводиться підготовка, інструктаж і розподіл наряду.

Патрульні для виконання своїх службових обов'язків приходять на роботу на 45 хвилин раніше. При прибутті вони доповідають черговому і своєму командирові, звертаючись до нього за званням. Перед проведенням інструктажу співробітник чергово-збройового відділення запитує про стан здоров'я та інші обставини, які заважають несенню служби, видає зброю, спорядження, засоби зв'язку, індивідуального захисту та спеціальні засоби, про що патрульний розписується в книзі служби нарядів. Спорядження зброї здійснюється за командою і під наглядом оперативного чергового або командира підрозділу в спеціально відведеному місці.

Екіпажі патрульної поліції за пів години до завершення своїх службових обов'язків, за погодженням із керівником, повертаються на місце дислокації. Патрульні, які повинні заступити на службу, приймають автотранспортні засоби від попередньої зміни. За процесом ведуть спостереження співробітники моніторингу та транспортного відділу (останній також перевіряє справність автотранспорту, кількість палива, обладнання та інші технічні показники).

Патрульні, які завершили виконання своїх службових обов'язків, повинні здати зброю та видане спорядження до чергової частини і передати безпосередньому керівникові документацію, складену за підсумками чергування.

Керівники роти доповідають відповідальним за чергування особам про готовність патрульних.

Право на проведення інструктажу мають керівник Департаменту патрульної поліції, його заступник, керівник територіального підрозділу патрульної поліції, його заступник і безпосередньо командири відповідних підрозділів.

Уповноважена на проведення інструктажу особа зобов'язана:

- 1) переконатися, що особовий склад є готовим, та в разі виявлення недоліків усунути їх;
- 2) перевірити знання особовим складом правил застосування покладених на нього повноважень, вогнепальної зброї та спеціальних засобів;
- 3) ознайомити особовий склад з наявною оперативною обстановкою на визначених територіях дії;
- 4) звернути увагу патрульних на необхідність приязно ставитися до людей, належно захищати їх права, а також нагадати правила особистої безпеки;
- 5) підбити підсумки несення служби за минулий період, зачитати накази про заохочення працівників, які відзначилися, вказати на недоліки, які мали місце під час несення служби;
- 6) аналізувати результати взаємодії екіпажів, підрозділів, які беруть участь в охороні публічного порядку та забезпеченні громадської безпеки;
- 7) оголошувати завдання для нарядів у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки.

Заступаючи в наряд, патрульний повинен мати охайний зовнішній вигляд та справне спорядження, носити однострій встановленого зразка, на якому прикріплений службовий жетон, а також мати при собі службове посвідчення, табельну зброю, отриману в установленому порядку, і володіти інформацією про оперативну обстановку на закріпленій території патрулювання.

Інструктаж закінчується розподілом особового складу та винесенням наказу про початок виконання службових обов'язків.

Особи, уповноважені проводити інструктаж, здійснюють розподіл наряду, про що робиться запис у службовому журналі чергової частини.

Час проведення інструктажів, службових нарад, учбових занять і підготовки техніки до її використання вважається службовим.

Особовий склад для несення служби призначається в будь-який час доби. Вихідні дні надаються за графіком, при цьому раз на місяць два вихідні повинні припадати на суботу та неділю.

Спорядження патруля:

- 1) ліхтар;
- 2) ручка;
- 3) олівець;
- 4) лінійка;
- 5) блокнот;
- 6) схема креслень для ДТП;
- 7) дальномір;
- 8) стрічка (сигнальна стрічка) для огороження місця події;

- 9) протоколи про адміністративні правопорушення;
- 10) протоколи про затримання;
- 11) листки паперу (формат А4);
- 12) мобільні пристрої радіозв'язку;
- 13) тактичний ремінь;
- 14) мобільний телефон;
- 15) портативний (нагрудний) відеореєстратор;
- 16) сумка.

Зброя та спецзасоби

Під час виконання своїх службових обов'язків патрульний повинен мати при собі:

- 1) вогнепальну зброю (пістолет) з двома запасними обоймами;
- 2) автоматичну вогнепальну зброю (у разі необхідності);
- 3) наручники (кайданки);
- 4) кийки;
- 5) газовий балончик;
- 6) засоби примусової зупинки транспортного засобу.

Зазначені засоби примусу (за винятком автоматичної вогнепальної зброї) патрульний повинен носити на спеціальному тактичному ремені.

4. Основні форми та методи несення служби. Особливості патрулювання

Основною формою організації охорони публічного порядку є принцип *комплексного використання сил і засобів в охороні публічного порядку (єдина дислокація)*.

Єдина дислокація – це узгоджена розстановка сил і засобів підрозділів патрульної поліції, поліції охорони, підрозділів превентивної діяльності (дільничних офіцерів поліції), поліції особливого призначення, Національної гвардії України, інших сил поліції та громадських формувань за єдиним комплексним планом з метою ефективного їх використання в охороні публічного порядку, об'єктів народного господарства, а також у забезпеченні дорожнього руху на території населеного пункту, району.

Суть цієї форми полягає в тому, що, виконуючи свої безпосередні обов'язки, наряди (працівники) зазначених підрозділів у районі свого поста або маршруту обов'язково вирішують завдання з охорони публічного порядку на вулицях та в інших громадських місцях. У результаті забезпечується максимальне перекриття патрульними та постовими нарядами території міст та інших населених пунктів.

При розробці єдиної дислокації всю територію міста, району (в містах з районним поділом), іншого населеного пункту поділяють на зони, дільниці та маршрути патрулювання.

Як самотійні форми можуть застосовуватися:

- охорона публічного порядку за зональним принципом, принципом патрульної дільниці та за сітьовим графіком;
- патрулювання спеціальними мобільними групами для боротьби з найпоширенішими правопорушеннями, які скоюються в громадських місцях, а також у віддалених від органів поліції мікрорайонах, сільських районах тощо;
- виставлення постів у криміногенних місцях.

Патруль – наряд, що складається з працівників поліції, військовослужбовців, членів громадських формувань та інших громадян або у їх поєднанні, який виконує покладені на нього обов'язки з охорони публічного порядку на маршруті патрулювання, має визначене законодавством та іншими нормативно-правовими актами обмундирування та екіпіровку (знаки розрізнення, озброєння, спецзасоби).

Кожний орган поліції забезпечується двома примірниками плану комплексного використання сил і засобів з охорони публічного порядку: один – у черговій частині, другий – у начальника органу поліції або його заступника. Відповідні витяги з плану повинні бути у відділах (відділеннях) підрозділів превентивної діяльності, підрозділах патрульної поліції, поліції особливого призначення, поліції охорони, Національної гвардії України.

Форми взаємодії підрозділів при забезпеченні охорони публічного порядку

Основними формами взаємодії підрозділів, задіяних в охороні публічного порядку в системі єдиної дислокації, є:

- взаємний обмін між структурними підрозділами органів Національної поліції і підрозділами Національної гвардії України інформацією про стан оперативної обстановки насамперед з оперативними службами, дільничними офіцерами поліції;
- участь у проведенні щоденних та цільових інструктажів;
- проведення спільних навчально-тренувальних і практичних занять.

Територія дії

Сили і можливості патрульного на певній території визначаються відповідно до місця його дислокації та обов'язкових щоденних норм.

Дислокацією є певна територія, на якій здійснює свої обов'язки патрульний та яка розділена на квадрати і контрольно-пропускні пункти.

Схему дислокації розробляють і затверджують керівники відповідних органів патрульної поліції, враховуючи при цьому особливості території (наприклад, щільність населення). Кожний екіпаж повинен виконувати покладені на нього функції в закріпленому за ним квадраті або контрольно-пропускному пункті.

Екіпаж може складатися з двох або трьох патрульних.

Графік чергувань та режим робочого часу особового складу визначається керівником відповідного органу патрульної поліції. У разі необхідності виїзду екіпажу з квадрата дій, цей квадрат перекривають екіпажі із сусідніх квадратів. У разі необхідності або отриманні інформації від інших правоохоронних органів кордони квадратів можуть бути змінені.

Тимчасова відсутність патрульного на території його дії

Патрульний має право тимчасово залишити закріплену за ним територію в наступних випадках:

- 1) у разі виконання доручення начальника, заступника начальника, безпосереднього керівника або чергової служби. Зокрема, коли виникає необхідність відновити правопорядок, попередити вчинення злочину та інших правопорушень за межами території, що закріплена за патрульним;
- 2) під час переслідування підозрюваного з метою його затримання;
- 3) у разі нападу на осіб або проведення рятувальних операцій під час стихійного лиха;
- 4) перевезення правопорушників;
- 5) під час транспортування безпритульних неповнолітніх у відповідні органи;
- 6) з метою надання невідкладної медичної допомоги постраждалим;
- 7) у випадку несподіваної хвороби напарника: екіпаж повинен зв'язатися з черговим служби і безпосереднім керівником, щоб повідомити причину припинення маршруту.

Основні форми службової діяльності:

- 1) патрулювання на транспортному засобі;
- 2) піший патруль.
- 3) велопатруль.
- 4) кінні патрулі.

Автопатруль

Патрульні автомобілі оснащені:

- 1) стаціонарним пристроєм радіозв'язку;
- 2) гучномовцем;
- 3) спеціальним пристроєм освітлення;
- 4) спеціальними звуковими сигналами;
- 5) борткомп'ютером (планшет);
- 6) принтером;
- 7) вогнегасником;
- 8) аптечкою невідкладної медичної допомоги;
- 9) терміналом безготівкового розрахунку;
- 10) бронежилетом;
- 11) попереджувальними знаками.

Екіпаж складається з двох патрульних (у разі необхідності з трьох).

Патрулювання здійснюється «приховано» чи «відкрито».

«Відкрите» патрулювання здійснюється за допомогою автомобілів зі спеціальними знаками.

«Приховане» патрулювання здійснюється за допомогою службових автомобілів без спеціальних розпізнавальних знаків. Якщо під час виконання такого завдання патрульний не в однострої, він повинен мати при собі службовий жетон або службове посвідчення.

У разі патрулювання в автомобілі зі спеціальними знаками використовується наступна методика:

- з метою спостереження за дорожнім рухом здійснюється патрулювання в потоці інших транспортних засобів;

- з метою забезпечення безпеки дорожнього руху, враховуючи статистичний аналіз, автопатруль повинен зупинятися у громадських місцях підвищеної небезпеки таким чином, щоб його було видно іншим водіям.

Екіпажу патрульної поліції забороняється:

- перевезення вантажу і третіх осіб (за винятком випадків, передбачених законом);
- самостійно приймати рішення про зміну маршруту;
- залишати затриманих у машині без нагляду.

Піший патруль

Піше патрулювання здійснюється в громадських місцях.

Під час пішого патрулювання захист правопорядку на території проводиться в однострої зі спеціальним спорядженням, затвердженим у встановленому законодавством України порядку.

Патрульний обирає місце патрулювання таким чином, щоб забезпечити особисту безпеку і мати змогу контролювати ситуацію, зокрема попередити вчинення злочину та інших правопорушень.

Піший патруль постійно знаходиться на зв'язку з найближчим патрульним екіпажем, з черговою службою, щогодини повідомляє безпосередньому керівнику та черговій частині про своє місцезнаходження та обстановку на своїй території.

Регулювання дорожнього руху

Однією з найважливіших функцій патрульних є забезпечення безперебійного та безпечного дорожнього руху. Для запобігання ускладненням дорожнього руху патрульний повинен:

- 1) вивчити свою територію діяльності (квадрат, сусідні квадрати);
- 2) знати вулиці (шляхи) з високою ймовірністю виникнення ускладнень дорожнього руху та альтернативні маршрути;
- 3) за необхідності (наприклад, затор на перехресті, ДТП чи непрацюючий світлофор) забезпечити регулювання проїзду перехрестям, вказати на об'їзні маршрути руху;
- 4) обмежити дорожній рух у разі існування загрози безпеці громадян (стихійне лихо, пошкодження дороги тощо).

При здійсненні вказаних дій патрульний доповідає безпосередньому начальнику та черговому.

Переслідування та зупинення транспортних засобів

Вимога патрульного про зупинку транспортного засобу є обов'язковою для всіх учасників дорожнього руху. У разі невиконання таких вимог патрульний здійснює переслідування та зупинення транспортного засобу.

Правила здійснення переслідування:

- 1) під час переслідування транспортного засобу патрульний обов'язково вмикає відповідні світлові та сигнальні засоби на патрульному автомобілі;

2) про здійснення переслідування обов'язково повідомляє диспетчера (чергового) та безпосереднього керівника із зазначенням марки, моделі, кольору, державного номерного знаку переслідуваного транспортного засобу;

3) через гучномовець закликає водія переслідуваного транспортного засобу зупинитися;

4) про напрям і характер руху переслідуваного транспортного засобу систематично повідомляє чергового.

Не рекомендується допускати контакту транспортних засобів. Це може бути здійснено виключно в разі крайньої необхідності (наприклад, відвернення небезпеки для громадян) та після погодження безпосереднім керівником. Вогнепальна зброя може застосовуватися лише в крайніх випадках, і якщо патрульний переконаний в ефективності її застосування. Переважним способом зупинення транспортного засобу є його блокування іншими патрульними автомобілями, а завданням екіпажу, який здійснює переслідування, є постійне спостереження за ним.

Дозволяється порушення правил дорожнього руху лише за умови, що це не створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху і громадян.

Підстави для зупинення транспортного засобу:

1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;

2) якщо є очевидні ознаки, які свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

3) якщо є інформація, яка вказує на причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, яка свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування

або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Алгоритм зупинення транспортного засобу:

1) безпосереднє зупинення транспортного засобу:

- гучномовцем;
- з використанням світлових сигналів (маячків);
- жестами (у виняткових випадках).

У будь-якому випадку дії патрульного повинні буди зрозумілі для учасників дорожнього руху, а вимога про зупинення завчасною та такою, що не змушує водія здійснювати різкі маневри.

Піший патрульний не може здійснювати зупинення транспортних засобів, крім випадків крайньої необхідності. При виявленні вчинення правопорушення піший патрульний передає відповідну інформацію, у тому числі щодо транспортного засобу, черговому та автопатрулям у відповідних квадратах.

Зупинення транспортного засобу здійснюється на максимально короткий період часу.

2) патрульний негайно, з дотриманням вимог щодо забезпечення власної безпеки, підходить до водія зупиненого транспортного засобу; водій та пасажир повинні залишатись у транспортному засобі;

3) патрульний вітається з водієм, повідомляє причину (підставу) зупинення;

4) патрульний перевіряє посвідчення водія та реєстраційний документ транспортного засобу, інші документи відповідно до законодавства;

5) патрульний здійснює інші необхідні дії, зокрема повідомляє про суть учиненого порушення правил дорожнього руху та складання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Виняткові обставини, за яких патрульний може попросити водія, а за потреби і пасажирів, вийти із транспортного засобу:

1) для усунення несправності транспортного засобу чи неналежного закріплення (перевезення) вантажу;

2) якщо виникає підозра щодо перебування водія в стані алкогольного (наркотичного) сп'яніння;

3) якщо виникає підозра щодо вчинення водієм та/або пасажиром транспортного засобу адміністративного або кримінального правопорушення;

4) для участі водія в розгляді справи про адміністративне правопорушення (якщо це необхідно);

5) у разі виникнення потреби в наданні допомоги іншим учасникам дорожнього руху;

6) за потреби здійснення повірки (порівняння) номерних знаків, інших номерів транспортного засобу (зокрема, серійного) з указаними в реєстраційних документах;

7) коли знаходження патрульного біля автотранспортного засобу суперечить правилам дорожнього руху або існує загроза його особистої безпеки.

Для спілкування з водієм, який вийшов з транспортного засобу, необхідно покинути проїжджу частину.

Забороняється, крім крайньої необхідності, зупинення транспортного засобу на підйомах, на мостах, естакадах, шляхопроводах, крутих поворотах та інших ділянках доріг з обмеженою оглядовістю чи в умовах недостатньої видимості.

Забезпечення особистої безпеки

З метою забезпечення особистої безпеки патрульному забороняється:

- 1) сідати до інших транспортних засобів, зокрема тих, які перевіряються, крім передбачених випадків, та за погодженням з безпосереднім начальником;
- 2) стояти поруч із транспортним засобом;
- 3) підходити до зупиненого транспортного засобу зі сторони фар;
- 4) стояти між особою та патрульним, чия безпеку він забезпечує.

Патрульний повинен використовувати максимально освітлену частину (ділянку) дороги (вулиці), використовувати фари патрульного автомобіля за потреби.

Не рекомендується обговорювати вчинене правопорушення, стоячи на проїзній частині.

Патрульний автомобіль повинен зупинитися позаду транспортного засобу, який зупинено, і бути готовим до запобігання можливим його маневрам.

Під час огляду транспортного засобу і спілкування з водієм необхідно обрати безпечну відстань, не випускати водія і пасажирів з поля зору, не повертатися спиною.

У випадку виявлення інформації про перебування осіб або транспортного засобу у розшуку, а також за будь-якої іншої потенційно загрозливої ситуації, патрульні займають позиції, які дозволять їм страхувати один одного, забезпечувати особисту безпеку та безпеку третіх осіб.

Про таку інформацію негайно повідомляється черговий та безпосередній начальник, уживаються заходи для затримання такого транспортного засобу та (або) водія (пасажирів).

Алгоритм дій патрульного під час наближення до зупиненого транспортного засобу:

- 1) наближатися до транспортного засобу ззаду, з боку водія або зі сторони пасажирів (за потреби);
- 2) оглянути салон крізь вікна, впевнитися у відсутності небезпеки;
- 3) зупинитися на безпечній відстані від транспортного засобу і водія;
- 4) постійно спостерігати за діями водія і пасажирів;
- 5) попросити водія зупинити роботу двигуна, за потреби включити світло в салоні;
- 6) документи від водія приймаються вільною рукою для збереження можливості користуватись вогнепальною зброєю у разі потреби;
- 7) патрульний, який сидить за кермом, залишається на місці і забезпечує безпеку свого напарника.

Координація дій з напарником. Зв'язок з іншими нарядами, командирами підрозділів

Ефективність роботи патрульного залежить від координації та комунікації з напарником, командиром, черговою службою, органами місцевого самоврядування та державними установами.

Патрульний повинен постійно співпрацювати з напарником. Рішення повинні прийматися спільно. У разі виходу одного патрульного з автомобіля, другий повинен спостерігати за ним для того, щоб надати допомогу в разі необхідності. Напарники не повинні відходити далеко один від одного, якщо для цього немає потреби.

У разі переслідування та затримання особи патрульні повинні розділити функції, щоб не виконувати одні й ті ж дії.

Патрульний за допомогою радіозв'язку постійно підтримує зв'язок з керівником (командиром) і черговою частиною. Щогодини патрульний повинен повідомляти про своє місцезнаходження і обстановку на своїй території. Після погодження з командиром, патрульний інформує чергову частину про вихід на перерву і фіксує час.

Патрульний зобов'язаний за допомогою радіозв'язку повідомляти черговій частині про порушення дорожнього руху, особу підозрюваного чи затриманий транспортний засіб. Патрульний передає інформацію щодо місця перебування, даних машини (номерні знаки, марку тощо).

Після проведення огляду на стан алкогольного сп'яніння водія транспортного засобу патрульний повідомляє черговій частині результати перевірки.

Після прибуття на місце події патрульний повідомляє прямого і безпосередньо керівника про: наявну ситуацію – злочини або адміністративні правопорушення, що були вчинені; вжиті заходи; кількість постраждалих або жертв; необхідність виклику карети швидкої допомоги, пожежної служби або додаткових екіпажів патрульних. Якщо були пошкоджені дороги, зовнішнє освітлення тощо, необхідно поінформувати місцеві органи влади та аварійно-рятувальні служби.

Патрульний підтримує особисто, а також через чергову службу зв'язок з найближчим територіальним органом поліції для того, щоб в разі необхідності оперативно та скоординовано відреагувати на вчинене правопорушення.

Типові помилки поліцейського під час несення служби:

- 1) відсутність постійного зв'язку з оперативним черговим;
- 2) порушення правила дорожнього руху, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;
- 3) залишає без нагляду транспортний засіб на тривалий час, якщо це не є необхідно в умовах, що склалися;
- 4) спілкується з людьми не по службовим питанням, перебуваючи в транспортному засобі;
- 5) дає вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовує гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;

6) передає транспортний засіб, технічне обладнання, спецзасоби та пристрої, вогнепальну зброю іншим особам (за винятком випадків, обумовлених службовою необхідністю);

7) перевозить на службовому транспортному засобі третіх осіб, а також багаж, за винятком випадків, передбачених законодавством;

8) відпочиває (спить) в транспортному засобі;

9) на власний розсуд відхиляється від установленого маршруту і змінює режим робочого часу;

10) залишає без нагляду в службовому транспортному засобі затриманих осіб;

11) під час виконання службових обов'язків відвідує кафе, бари, ресторани, клуби (якщо це не викликано службовою необхідністю).

РОЗДІЛ 4. ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

1. Основні повноваження органів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Під безпекою дорожнього руху фахівці як правило розуміють необхідно розуміють систему суспільних відносин, урегульованих правовими та технічно-юридичними нормами, що склалася в зв'язку з діяльністю державних органів і громадських організацій щодо попередження, припинення та ліквідації негативного впливу транспортних засобів, як джерела підвищеної небезпеки, на особисту безпеку учасників дорожнього руху. Іншими словами, це стан, коли учасникам дорожнього руху ніщо не загрожує.

В свою чергу під діяльністю із забезпечення безпеки дорожнього руху, розуміють систему дій, спрямованих на забезпечення безпечного переміщення людей та вантажів механічними транспортними засобами, а також людей без транспортних засобів по дорогах, що регламентується спеціальними правовими нормами, регулюється державними органами, а також проходить в умовах реальної небезпеки виникнення обставин, які загрожують учасникам дорожнього руху.

Провідним суб'єктом забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні є Національна поліція, повноваження якої в цій сфері визначаються відповідними нормативно-правовими актами.

Зокрема, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, поліція виконує наступні завдання у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

- регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, які вчинили адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів;
- у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;
- здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;
- наповнює та підтримує в актуальному стані бази даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України: стосовно виданих дозвільних документів у сфері безпеки дорожнього руху та дозволів на рух окремих категорій транспортних засобів; викрадених транспортних засобів, які розшукуються у зв'язку з безвісним зникненням особи, виявлених безгосподарних транспортних засобів, а також викрадених, втрачених номерних знаків;
- виявляє транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні у встановлені законодавством строки;
- вживає заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів.

Поліція зобов'язана письмово інформувати митні органи про виявлення нецільового використання та/або передачі транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України чи поміщених у митний режим транзиту, у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такі транспортні засоби на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також про виявлення розкомплектування таких транспортних засобів.

Окремі повноваження у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху реалізуються Національною поліцією в процесі застосування визначених законом поліцейських заходів.

Зокрема, відповідно до ст. 34 Закону, поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку транспортного засобу:

- 1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

- 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

- 3) якщо існує достатньо підстав вважати, що транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Поверхнева перевірка транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

Під час поверхневої перевірки транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст транспортного засобу.

В свою чергу, відповідно до ст. 35 Закону, поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;

- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;

10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Також, поліцейський зобов'язаний зупиняти транспортні засоби у разі:

1) якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, виявлені митними органами відповідно до Митного кодексу України, а саме: порушення строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту іншого транспортного засобу особистого користування, використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, розкомплектування чи передачу у володіння, користування або розпорядження такого транспортного засобу особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту;

2) якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб, який зареєстрований в іншій країні, не зареєстрований в Україні у встановлені законодавством строки чи перебуває на території України з порушенням строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, чи використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, чи переданий у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки.

Згідно ч. 2 ст. 36 Закону, поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

Також, відповідно до ст. 37 Закону, поліцейський може тимчасово обмежити пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних заходів.

І насамкінець, згідно ст. 40 Закону, поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг

і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Відповідні повноваження поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху передбачені і Законом України «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року, який визначає, що контроль у сфері безпеки дорожнього руху здійснюється Кабінетом Міністрів України, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, Національною поліцією, іншими спеціально уповноваженими на те державними органами (державний контроль), а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади (відомчий контроль).

Зокрема, відповідно до ст. 52⁻³ цього Закону, до повноважень Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху належать:

- участь у реалізації в межах своїх повноважень державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- організація супроводження і забезпечення безпечного руху транспортних засобів спеціального призначення;
- погодження відповідно до вимог цього Закону, інших законодавчих актів проектів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг;
- погодження поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проектів та схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху;
- видача в установленому порядку у випадках, передбачених законом, дозволів на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;
- здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері, розробленням і видачею в установленому порядку документів щодо погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;
- інформування учасників дорожнього руху про фіксацію фактів правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі.

Національна поліція також здійснює контроль за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, виконанням установлених Кабінетом Міністрів України правил паркування транспортних засобів у частині забезпечення безпеки дорожнього руху на майданчиках для паркування, а у випадках та порядку, визначених законом, тимчасово затримує і доставляє транспортний засіб, у тому числі з використанням спеціальних

транспортних засобів (коли розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), на спеціальні майданчики чи стоянки для тимчасового зберігання, відповідно до закону тимчасово вилучає посвідчення водія.

Також Закон визначає серед обов'язків водія:

- на вимогу поліцейського пред'являти для перевірки посвідчення водія, реєстраційний документ на транспортний засіб, а у випадках, передбачених законодавством, - страховий поліс (сертифікат) про укладення договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- виконувати розпорядження поліцейського, що даються в межах їх компетенції, передбаченої чинним законодавством, Правилами дорожнього руху та іншими нормативно-правовими актами;
- надавати транспортний засіб поліцейським для доставки у найближчий медичний заклад осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги;
- надавати транспортний засіб поліцейським для виконання непередбачених і невідкладних службових обов'язків по затриманню правопорушників. При цьому водій має право на відшкодування збитків згідно з чинним законодавством.

Важливим моментом є встановлення законодавчих обмежень та заборон дорожнього руху під час проїзду окремих осіб, щодо яких здійснюється державна охорона.

Так, відповідно до ст. 26⁻¹ Закону України «Про дорожній рух», тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів, пішоходів на окремих ділянках вулиць, автомобільних доріг дозволяється під час проїзду автомобільним транспортом Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, а також глав іноземних держав, парламентів і урядів, керівників міжнародних міжурядових організацій та іноземних делегацій, які перебувають в Україні з офіційним візитом. Супроводження транспортних засобів, у яких пересуваються глави іноземних держав, парламентів і урядів, керівники міжнародних міжурядових організацій та іноземних делегацій, які перебувають в Україні з офіційним візитом, здійснюється з урахуванням принципу взаємності.

Безпечний та безперешкодний проїзд транспортних засобів з особами, зазначеними в частині першій цієї статті, забезпечується відповідними підрозділами Національної поліції, Управління державної охорони України шляхом запровадження тимчасових обмежень, заборони руху інших учасників дорожнього руху або його регулювання відповідними підрозділами Національної поліції. Супроводження таких транспортних засобів здійснюється відповідними підрозділами Національної поліції з використанням спеціальних автомобілів або мотоциклів з розпізнавальним фарбуванням і написами відповідно до вимог нормативно-правових актів та увімкненими спеціальними світловими і в разі потреби звуковими сигнальними пристроями.

Тимчасове обмеження або заборона руху транспортних засобів, пішоходів на окремих ділянках вулиць, автомобільних доріг встановлюється не раніше ніж за десять хвилин до та відмінюється не пізніше ніж через три хвилини після проїзду відповідних осіб.

Під час проїзду автомобільного транспорту із зазначеними особами, дозволяється рух автомобілів спеціалізованих санітарних автомобілів бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги, пожежної охорони, Національної поліції, оперативно-рятувальних та інших аварійних служб, які виконують невідкладні службові завдання.

Тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів, пішоходів на окремих ділянках вулиць, автомобільних доріг під час проїзду автомобільним транспортом інших осіб, забороняється.

Безперешкодний проїзд офіційних делегацій та осіб, щодо яких здійснюється супровід кортежем (ескортом), забезпечується відповідними підрозділами Національної поліції.

Такий супровід здійснюється за відповідною технологією та в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України і Управлінням державної охорони України.

2. Організація роботи підрозділів забезпечення безпеки дорожнього руху Національної поліції України

Виходячи з аналізу існуючої на сьогодні функціональної структури органів та підрозділів Національної поліції можемо констатувати, що основні функції із забезпечення безпеки дорожнього руху виконують:

- патрульна поліція (Департамент патрульної поліції як міжрегіональний територіальний орган управління);
- сектори реагування патрульної поліції (у складі територіальних органів).

Організація роботи Департаменту патрульної поліції

Відповідно до Положення про Департамент патрульної поліції, затвердженого наказом Національної поліції 06 листопада 2015 р. № 73, Департамент патрульної поліції є міжрегіональним територіальним органом Національної поліції, який створюється, ліквідовується та реорганізовується Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України в установленому законом порядку.

До функцій Департаменту патрульної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна віднести наступні:

- реалізовує в межах своєї компетенції державну політику у сфері безпеки дорожнього руху;
- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчинення правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху;
- вживає організаційних заходів для підвищення рівня безпеки дорожнього руху;

- виявляє та припиняє факти порушення безпеки дорожнього руху, а також виявляє причини і умови, що сприяють їх вчиненню;
- організовує контроль за додержанням законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього середовища від шкідливого впливу автотранспортних засобів;
- надає в межах своєї компетенції посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавства, в тому числі правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів - притягує винних осіб до передбаченої законодавством відповідальності;
- удосконалює регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки та підвищення ефективності використання транспортних засобів;
- інформує про здійснення державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Організація роботи секторів реагування патрульної поліції

Відповідно до наказу Національної поліції України від 22.01.2016 № 53 «Про запровадження нових форм і методів роботи територіальних підрозділів ГУНП у Київській, Львівській та Харківській областях», на території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами головних управлінь Національної поліції в областях, які функціонують за новою структурною побудовою.

Структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції та сектору превенції.

СРПП цілодобово забезпечують оперативне реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, у межах компетенції здійснюють їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Також СРПП виконують функції чергових частин шляхом покладання на окремих, визначених начальником СРПП, працівників чергової зміни обов'язків інспектора-чергового та помічника чергового, при цьому в таких відділах, відділеннях поліції чергова частина, як самостійний підрозділ, ліквідовується.

Сектори реагування патрульної поліції утворюються у відділах, відділеннях поліції ГУНП на території обслуговування яких не передбачено створення підрозділів патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України.

Для кожного відділу, відділення поліції необхідна кількість груп реагування патрульної поліції визначається наступним шляхом:

а) мінімальна кількість ГРПП утворюється із розрахунку 1 ГРПП на 25 тис. населення;

б) оптимальна кількість ГРПП вираховується з урахуванням коефіцієнту, помноженого на мінімальну кількість необхідних ГРПП (таблиця додається) $(K=1+((1/\text{щільність}) \cdot 100 - 1)/3)$, де К – коефіцієнт, 100 – максимально допустима щільність населення, а 3 – різниця між максимальною і мінімальною щільністю населення в різних областях України);

До складу ГРПП призначається не менше 2-х працівників (як правило інспектор та поліцейський).

Орієнтовна штатна чисельність ГРПП повинна складати для відділу поліції – близько 40 % від загальної штатної чисельності підрозділу, для відділення поліції – близько 60 %.

До патрульної поліції як відділу так і відділення поліції входять 4 СРПП. СРПП несуть службу цілодобово (у чотири зміни по 12 год. кожна). Функції чергової частини передаються до СРПП. У кожному відділі, відділенні формуються чотири однакових за штатною побудовою СРПП № 1, 2, 3, 4 (кожен сектор – це окрема чергова зміна) до складу якої входять:

- начальник СРПП – старший чергової зміни, є штатним відповідальним від керівництва, здійснює керування силами та засобами, які знаходяться на чергуванні, та забезпечує їх взаємодію з іншими підрозділами поліції;

- заступник начальника СРПП (посада вводиться у разі створення 5 і більше ГРПП), або старший інспектор-черговий, за якими функціонально закріплюється обов'язки чергового відділу, відділення;

- помічник чергового;

- інспектори, поліцейські – не менше двох, у разі створення однієї ГРПП;

Територія обслуговування відділу, відділення поліції поділяється на зони реагування з урахуванням кількості населених пунктів, специфіки регіону, запитів територіальних громад, щільності населення, особливостей наявного дорожнього сполучення тощо, та заноситься до Плану дислокації нарядів патрульної поліції, який затверджується начальником відділу (відділення) та є складовою Плану комплексного використання сил та засобів.

За кожною зоною реагування закріплюється не менше ніж одна ГРПП, при цьому закріплення ГРПП за зоною реагування є умовним, а рішення про направлення конкретної ГРПП на місце події приймає начальник СРПП;

3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна визначити як процедуру оформлення поліцейськими підрозділів поліції та поліцейськими, на яких покладаються обов'язки із забезпечення безпеки дорожнього руху в окремих регіонах та населених пунктах, де тимчасово відсутня патрульна поліція, матеріалів про

адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Відповідно до наказу МВС України від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі», у разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу.

Постанова виноситься у разі виявлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121⁻¹, 121⁻², частинами першою, другою, третьою і п'ятою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124⁻¹, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132⁻¹, частинами шостою і одинадцятою статті 133⁻¹, частинами першою, другою і третьою статті 140, частинами шостою, сьомою статті 152⁻¹ КУпАП.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо воно вчинене особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, або його розгляд не віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський відповідно до статті 255 КУпАП складає протокол про адміністративне правопорушення.

Поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою і сьомою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 122⁻², 122⁻⁴, 122⁻⁵, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127⁻¹, 130, 139, частиною четвертою статті 140, 188⁻²⁸ КУпАП.

Оформлення протоколів про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Протокол про адміністративне правопорушення складається в письмовій формі відповідно до статті 254 КУпАП. До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- 1) письмові пояснення свідків правопорушення в разі їх наявності;
- 2) акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу в разі здійснення його затримання;
- 3) акт огляду на стан сп'яніння в разі проведення огляду на стан сп'яніння;
- 4) інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

За наявності технічної можливості протокол про адміністративне правопорушення складається в електронній формі з автоматичним присвоєнням

йому відповідної серії та номера, який роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення підписується також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання, які долучаються до протоколу.

Під час складання протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права й обов'язки, передбачені статтею 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення, за місцем проживання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за місцем реєстрації транспортного засобу та на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова у справі про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121⁻¹, 121⁻², частинами першою, другою, третьою і п'ятою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124⁻¹, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132⁻¹, частинами шостою і одинадцятою статті 133⁻¹, частинами першою, другою і третьою статті 140, частинами шостою, сьомою статті 152⁻¹ КУпАП, виноситься на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені у статті 222 КУпАП.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, користується правами, визначеними у статті 268 КУпАП.

Поліцейський під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до її компетенції розгляд цієї справи;
- 2) чи правильно складено протокол (якщо складання протоколу передбачено КУпАП) та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи повідомлено належним чином осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (якщо справа не розглядається на місці);

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали, які потрібні для вирішення справи;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

Розгляд справ про адміністративне правопорушення у закритому режимі проводиться із дотриманням усіх правил провадження. Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення у закритому режимі можуть бути присутні лише особи, які беруть участь у провадженні в цій справі.

Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених у статті 247 КУпАП.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справа розглядається лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи (стаття 268 КУпАП).

Якщо при складанні протоколу (якщо складення протоколу передбачається КУпАП) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не була належним чином повідомлена про місце і час розгляду справи, їй за місцем проживання (перебування), роботи надсилається повідомлення про запрошення до підрозділу поліції на розгляд справи.

Розгляд справи розпочинається з представлення поліцейського, який розглядає цю справу. Поліцейський, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення (якщо складення протоколу передбачається КУпАП), заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. Під час розгляду справи потерпілого може бути опитано як свідка.

Поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Якщо при розгляді справи поліцейський прийде до висновку, що в порушенні є ознаки кримінального правопорушення, матеріали передаються прокурору або органу досудового розслідування.

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення поліцейський може звільнити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

У випадку закінчення на дату розгляду справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення,

передбачених статтею 38 КУпАП, справа про адміністративне правопорушення підлягає закриттю без накладення на особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, адміністративного стягнення.

Поліцейський, розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, залежно від установлених обставин зазначає у рішенні про наявність або відсутність вини конкретної особи у його вчиненні та за результатами розгляду справи по суті на підставі статті 247 КУпАП приймає рішення щодо закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку із закінченням строків, передбачених статтею 38 КУпАП.

Поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

Потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам відшкодовуються у встановленому порядку витрати, яких вони зазнали у зв'язку з явкою до поліцейського, у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, поліцейський виносить постанову по справі про адміністративне правопорушення.

Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення повинен відповідати статті 283 КУпАП.

По справі про адміністративне правопорушення виноситься одна з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про закриття справи.

Постанова про закриття справи виноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також за наявності обставин, передбачених статтею 247 КУпАП.

Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, складається у письмовій формі або за наявності технічної можливості в електронній формі у вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі.

За наявності технічної можливості після винесення постанови в електронній формі у вигляді стрічки на мобільному логістичному пристрої

відображається двовимірний штрих-код (QR-код), що містить інформацію з реквізитами для сплати штрафу.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи (стаття 285 КУпАП). Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, стосовно якої її винесено.

Копія постанови в той самий строк вручається або надсилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі (стаття 285 КУпАП).

У випадках, передбачених статтею 258 КУпАП, копія постанови у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення (стаття 285 КУпАП).

Постанова набирає законної сили після її вручення особі, або отримання поштового повідомлення про вручення, або про відмову в її отриманні.

Виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення

Стягнення штрафу за бажанням особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, здійснюється поліцейським на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру, виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв. У такому разі особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, видається квитанція.

У разі несплати штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення провадження в справі, а потім виконання постанови здійснюються в порядку, передбаченому КУпАП.

Штраф сплачується особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення їй постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження такої постанови - не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

У разі несплати особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, штрафу в установлений КУпАП строк постанова у справі про адміністративне правопорушення протягом п'яти днів із заявою надсилається для примусового виконання до органу державної виконавчої служби за місцем проживання (перебування), роботи особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, або за місцезнаходженням її майна в порядку, установленому законодавством.

У порядку примусового виконання постанови про стягнення штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, стягується подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті КУпАП та зазначеного у постанові про його стягнення, а також витрати на облік зазначених правопорушень.

У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо (стаття 300 КУпАП).

Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законодавством.

За наявності обставин, зазначених у пунктах 5, 6, 9 статті 247 КУпАП (видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі), поліцейський припиняє її виконання.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. У разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги. У разі відстрочки виконання постанови перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки (стаття 303 КУпАП).

У разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють (стаття 307 КУпАП).

Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, в установу банку України, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України (стаття 307 КУпАП).

Постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання або за якою стягнення штрафу проведено відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження» повертається до відповідного підрозділу поліції.

Постанова у справі про адміністративне правопорушення, за яке накладено адміністративне стягнення у вигляді попередження, виконується поліцейським, який виніс таку постанову, шляхом оголошення постанови.

4. Порядок супроводження транспортних засобів органами Національної поліції

Відповідно до наказу МВС України від 29.11.2016 № 1259 «Про затвердження Інструкції з питань супроводження транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції і забезпечення безпеки дорожнього руху під час його здійснення» визначено процедуру супроводження і забезпечення безпеки дорожнього руху небезпечних, негабаритних та великовагових вантажів, що перевозяться транспортними засобами, інших транспортних засобів, а також супроводження і забезпечення безпечного руху транспортних засобів спеціального призначення, транспортних засобів з організованими групами дітей під час руху до місць оздоровлення, відпочинку, екскурсій та у зворотному напрямку спеціалізованими автомобілями Національної поліції відповідно до чинного законодавства.

Основні організаційні заходи під час супроводження транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції України і забезпечення безпеки дорожнього руху під час його здійснення

Супроводження транспортних засобів і забезпечення безпеки дорожнього руху під час перевезення негабаритних, великовагових та небезпечних вантажів, автобусів та інших транспортних засобів:

- супроводження транспортних засобів і забезпечення безпеки дорожнього руху під час перевезення небезпечних, негабаритних і великовагових вантажів, автобусів та інших транспортних засобів, здійснюються підрозділами Національної поліції на платній основі. Плата за супроводження здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04 червня 2007 року № 795 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання».

- супроводження спеціалізованим автомобілем Національної поліції обов'язкове у випадках, передбачених Правилами проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2001 року № 30.

За необхідності супроводження транспортних засобів і забезпечення безпеки дорожнього руху під час перевезення небезпечних, негабаритних та великовагових вантажів, автобусів та інших транспортних засобів у межах:

- однієї області/міста - автомобільний перевізник за 5 днів до запланованої дати супроводження звертається з відповідним листом на ім'я керівника територіального органу Національної поліції;

- декількох областей - автомобільний перевізник за 5 днів до запланованої дати супроводження звертається з відповідним листом на ім'я керівництва Національної поліції України.

У листі зазначаються:

- дата поїздки;
- марка та номерний знак транспортного засобу, що здійснює перевезення;
- прізвище, ім'я, по батькові та номер телефону водія;
- прізвище, ім'я, по батькові та номер телефону відповідальної за перевезення особи;
- детальний маршрут руху.

Після закінчення супроводження складається акт виконаних робіт у двох примірниках.

Супроводження транспортного засобу, габаритні розміри вантажу якого перевищують нормативні та який під час руху займає всі смуги в одному напрямку, здійснюється двома спеціалізованими автомобілями Національної поліції

Супроводження транспортного засобу, вага якого перевищує нормативну, здійснюється одним спеціалізованим автомобілем Національної поліції. Якщо

маршрут руху великовагового транспортного засобу пролягає через мостові переходи та шляхопроводи, у таких місцях забезпечується виставлення додаткових нарядів відповідних підрозділів Національної поліції для тимчасового обмеження руху всіх транспортних засобів до закінчення проїзду.

Супроводження транспортних засобів і забезпечення безпеки дорожнього руху під час перевезення організованих груп дітей

Відповідно до Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» супроводження груп дітей до або з місць оздоровлення та відпочинку здійснюється безоплатно працівниками органів Національної поліції.

Перевезення організованих груп дітей колоною з п'яти і більше автобусів здійснюється за умови супроводження відповідними територіальними підрозділами Національної поліції.

Перевезення організованих груп дітей здійснюється із забезпеченням безпеки дорожнього руху.

За необхідності забезпечення супроводу груп дітей до місць оздоровлення та відпочинку і у зворотному напрямку, під час екскурсій у межах:

- однієї області/міста – автомобільний перевізник за 5 днів до запланованої дати супроводження звертається з відповідним листом на ім'я керівника територіального органу Національної поліції;
- декількох областей – автомобільний перевізник за 5 днів до запланованої дати супроводження звертається з відповідним листом на ім'я керівництва Національної поліції України.

У листі зазначаються:

- дата поїздки;
- мета поїздки;
- кількість дітей;
- марка та номерний знак транспортного засобу, що здійснює перевезення;
- прізвище, ім'я, по батькові водія та номер його телефону;
- прізвище, ім'я, по батькові керівника групи та номер його телефону;
- детальний маршрут руху.

У разі виникнення службової необхідності та за наявності відповідного доручення голови Національної поліції супроводження транспортних засобів Міністерства внутрішніх справ та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує та координує Міністр внутрішніх справ України, здійснюється спеціалізованими автомобілями Національної поліції безоплатно.

Порядок супроводження

Супроводження спеціалізованими автомобілями Національної поліції транспортних засобів здійснюється виключно по території обслуговування.

Супроводження здійснюється згідно з Правилами дорожнього руху спеціалізованими автомобілями Національної поліції, які мають спеціальне кольорографічне пофарбування та розпізнавальні знаки, а також обладнані спеціальними світловими і звуковими сигналами.

Супроводження від одного до трьох транспортних засобів, габаритні розміри вантажу та/або вага яких не перевищують визначених Правилами проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2001 року № 30, здійснюється одним спеціалізованим автомобілем Національної поліції.

Супроводження колони транспортних засобів (не більше п'яти), габаритні розміри вантажу та/або вага яких не перевищують визначених Правилами проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2001 року № 30, здійснюється двома спеціалізованими автомобілями Національної поліції.

У разі необхідності одночасного супроводження більше п'яти транспортних засобів, габаритні розміри вантажу та/або вага яких не перевищують визначених Правилами проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2001 року № 30, формуються окремі колони, до кожної з яких може входити не більше п'яти транспортних засобів.

Отримавши завдання щодо здійснення супроводження, керівник відповідного підрозділу Національної поліції:

- вивчає маршрут, за яким здійснюватиметься супроводження, особливості організації дорожнього руху на ньому, дислокацію постів і маршрутів патрулювання, систему зв'язку і взаємодії з ними екіпажів патрульних транспортних засобів, які здійснюють супроводження;
- призначає старшого та склад екіпажу (екіпажів) супроводження, проводить інструктаж. Екіпаж патрульного транспортного засобу супроводження складається з двох поліцейських;
- організовує огляд транспортних засобів, виділених для супроводження, наявних засобів радіозв'язку, спеціальних світлових і звукових сигналів.

Інструктаж водіїв транспортних засобів, що супроводжуються, проводить старший екіпажу супроводження.

Спеціалізований автомобіль Національної поліції у разі супроводження одним спеціалізованим автомобілем, має рухатися перед транспортним засобом або колоною автомобілів, які він супроводжує, на відстані, що забезпечує безпеку дорожнього руху. При цьому водій автомобіля супроводження для забезпечення безпеки дорожнього руху під час супроводження повинен обирати смугу руху залежно від ширини проїзної частини, швидкості руху та за потреби, дати можливість іншим учасникам дорожнього руху безпечно випередити/обігнати транспортний засіб або колону.

Під час супроводження двома спеціалізованими автомобілями один з них рухається так, як зазначено вище, інший - позаду транспортного засобу або колони, що супроводжується, з метою запобігання обгону іншими транспортними засобами в небезпечних місцях.

Швидкість руху під час супроводження встановлюється старшим екіпажу (екіпажів) супроводження з урахуванням характеристик транспортних засобів, які супроводжуються, та забезпечення безпеки дорожнього руху в конкретних дорожніх умовах і не повинна перевищувати меж, установлених Правилами дорожнього руху.

Якщо швидкість руху транспортного засобу або колони, що супроводжується, менша дозволеної Правилами дорожнього руху, а дорожні умови не дають змоги іншим учасникам дорожнього руху здійснити обгін, старший екіпажу або екіпажів супроводження вживає заходів щодо забезпечення проїзду транспортних засобів, що сліднують за транспортним засобом або колоною, що супроводжується.

5. Дозвільна діяльність органів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів

Відповідно до Правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів (наказ МВС України від 04.08.2018 № 656), погодження маршруту руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів це погодження з Національною поліцією України руху транспортних засобів конкретними вулицями та дорогами, що обумовлює недопущення проїзду через комерційні або житлові райони, екологічно чутливі райони, промислові зони з небезпечними об'єктами або дорогами транспортних засобів, які становлять серйозну фізичну небезпеку для учасників руху; вимоги щодо руху та стоянки в разі несприятливих погодних умов, землетрусів, аварій, страйків, громадських заворушень або військових дій; обмеження руху транспортних засобів у певні дні тижня або року;

До повноважень Національної поліції України віднесено:

- розгляд, аналіз та зберігання звітів щодо подій під час перевезення небезпечних вантажів. У разі необхідності передання через Міністерство інфраструктури України звіту щодо подій під час перевезення небезпечних вантажів до секретаріату Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй;
- погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;
- здійснення контролю за дорожнім перевезенням небезпечних вантажів, додержанням законодавства в цій сфері;
- у разі необхідності надання повідомлень компетентним органам інших країн-учасниць про порушення законодавства з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів, що призвело до руйнування або пошкодження доріг та вулиць, споруд на них, транспортних засобів, загибелі або поранення людей чи настання інших тяжких наслідків, повторних порушень, що були допущені суб'єктом перевезення небезпечних вантажів;

- отримання інформації про речовини, до перевезення яких допущена переносна цистерна.

Поліцейські, які здійснюють погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів та/або контроль за дорожнім перевезенням небезпечних вантажів, повинні пройти відповідне навчання (підготовку).

Відповідно до наказу МВС України від 04.08.2018 року № 656 «Про затвердження Порядку погодження та оформлення маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів» встановлені вимоги є обов'язковими для суб'єктів господарювання незалежно від форм власності та фізичних осіб, які є учасниками дорожнього перевезення небезпечних вантажів, крім Збройних Сил України.

Погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів

Перевезення небезпечних вантажів, які належать до вантажів підвищеної небезпеки, територією України здійснюються за наявності погодження маршруту руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів, виданого Національною поліцією України.

Перевезення небезпечних вантажів, які належать до вантажів підвищеної небезпеки, без погодження маршруту руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів, виданого поліцією, здійснюється:

- у міжнародному сполученні на маршрутах, перелік яких затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства інфраструктури України від 02 березня 2016 року № 151/89 «Про затвердження Переліку маршрутів міжнародного дорожнього перевезення небезпечних вантажів, рух за якими здійснюється без погодження з уповноваженими підрозділами Національної поліції України»;

- якщо перевезення вантажу частково або повністю звільняється від необхідності дотримання вимог та положень розділу 1.1.3 додатка А до Європейської Угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ).

Для отримання погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів перевізник (суб'єкт перевезення небезпечних вантажів) або уповноважена ним особа подає до центру надання адміністративних послуг:

- 1) заяву (у заяві зазначаються маршрут руху, місцезнаходження і телефони відправника, перевізника та одержувача небезпечного вантажу, відомості про транспортні засоби, кількість небезпечного вантажу, строк перевезення та прізвище уповноваженого (відповідальної за перевезення особи));

- 2) інформацію щодо ДОПНВ-свідоцтва про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі (номер, ким видане, дата видачі, строк дії);

3) інформацію щодо свідоцтва про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів, якщо таке свідоцтво передбачено вимогами глави 9.1 додатка В до ДОПНВ (номер, ким видане, дата видачі, строк дії);

4) інформацію щодо свідоцтва про підготовку уповноваженого з питань безпеки перевезень небезпечних вантажів автомобільними дорогами (номер, ким видане, дата видачі, строк дії) та копію наказу (договору) щодо його призначення;

5) копію чинного договору обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів;

6) у разі перевезення вибухових матеріалів і речовин, бойових припасів до вогнепальної зброї - інформацію про дозвіл на перевезення вибухових матеріалів і речовин або бойових припасів до вогнепальної зброї, виданий поліцією;

7) документ, що підтверджує повноваження уповноваженої особи, у разі подання заяви представником перевізника;

8) копію квитанції щодо оплати адміністративної послуги за оформлення погодження.

За оформлення погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів справляється плата, розмір якої визначається законодавством у сфері надання адміністративних послуг.

Переоформлення, видача дубліката та анулювання погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів здійснюються на безоплатній основі.

Рішення про видачу або відмову у видачі погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів приймається підрозділами поліції в десятиденний строк з дати подання заяви до центру надання адміністративних послуг.

Підставами для відмови у видачі погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів є:

1) подання перевізником або уповноваженою ним особою не в повному обсязі або прострочених документів, необхідних для одержання погодження;

2) виявлення в документах, поданих перевізником, недостовірних відомостей.

У разі відмови у видачі погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів плата за його оформлення повертається.

Підставами для переоформлення погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів є:

1) зміна найменування перевізника, а в разі, якщо перевізником є фізична особа - підприємець, - прізвища, імені, по батькові;

2) зміна місцезнаходження перевізника;

3) зміни в маршруті руху транспортного засобу, що перевозить небезпечний вантаж;

4) заміна транспортного засобу або водія, що здійснює перевезення небезпечного вантажу.

Підставою для видачі дубліката погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів є його втрата або пошкодження.

Підставами для анулювання погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів є:

1) звернення перевізника із заявою про анулювання погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;

2) припинення юридичної особи перевізника;

3) припинення підприємницької діяльності фізичною особою - підприємцем;

4) установлення факту зазначення в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації;

5) настання надзвичайної ситуації (несприятливі погодні умови, землетруси, дорожньо-транспортні пригоди, техногенні аварії, страйки, здійснення виробничої діяльності на вулично-дорожній мережі тощо), що створює загрозу безпеці дорожнього руху за маршрутом руху, визначеним у погодженні.

У разі відповідності документів, наданих перевізником або його уповноваженою особою для отримання погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів, вимогам Правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 04 серпня 2018 року № 656, та внесення перевізником плати за оформлення такого погодження підрозділ поліції видає погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів у строк не пізніше ніж десять робочих днів з дати надходження заяви та документів, що додаються до заяви.

Погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів видається на одноразовий проїзд. У разі здійснення постійних проїздів за однаковим маршрутом тим самим транспортним засобом з тими самими вантажами погодження може видаватися на кілька проїздів.

Строк дії погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів не має перевищувати терміну дії свідоцтва про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів, чинного договору обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів у разі настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів та свідоцтва ДОПНВ про підготовку водія.

Якщо на маршруті перевезення небезпечних вантажів виникає підвищена небезпека для учасників дорожнього руху (несприятливі погодні умови, землетруси, дорожньо-транспортні пригоди, техногенні аварії, страйки, громадські заворушення, бойові дії або інші надзвичайні події), працівниками підрозділів поліції, на території обслуговування яких виникли такі ситуації, до маршруту руху можуть уноситися зміни з обов'язковим зазначенням дати внесення змін, ділянки, виключеної з маршруту, ділянки, якою рух дозволено, строку дії змін, посади та прізвища уповноваженого працівника поліції, який вніс зміни та особисто їх підписав (підпис має бути скріплений печаткою).

Під час внесення змін до маршруту руху відповідний підрозділ поліції інформує перевізника про причини такого рішення.

Підрозділи поліції формують погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів в інформаційній підсистемі «Дозвіл БДР» інформаційного порталу Національної поліції України.

Дозвіл на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри якого перевищують нормативні вимоги

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 18 січня 2001 р. № 30 «Про проїзд великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами», правила встановлюють єдині вимоги до проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів з вантажем або без нього автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами.

Транспортний засіб чи автопоїзд з вантажем або без вантажу вважається великогабаритним, якщо його габарити перевищують хоча б один з параметрів, зазначених у пункті 22.5 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306.

Транспортний засіб чи автопоїзд з вантажем або без вантажу вважається великоваговим, якщо максимальна маса або осьова маса перевищує хоча б один з параметрів, зазначених у пункті 22.5 Правил дорожнього руху.

Так, відповідно до п. 22.5. Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306, за спеціальними правилами здійснюється дорожнє перевезення небезпечних вантажів, рух транспортних засобів та їх составів у разі, коли хоч один з їх габаритів перевищує за шириною 2,6 м (для сільськогосподарської техніки, яка рухається за межами населених пунктів, дорогами сіл, селищ, міст районного значення, - 3,75 м), за висотою від поверхні дороги - 4 м (для контейнеровозів на встановлених Укравтодором і Національною поліцією маршрутах - 4,35 м), за довжиною - 22 м (для маршрутних транспортних засобів - 25 м), фактичну масу понад 40 т (для контейнеровозів - понад 44 т, на встановлених Укравтодором і Національною поліцією для них маршрутах - до 46 т), навантаження на одиночну вісь - 11 т (для автобусів, тролейбусів - 11,5 т), здвоєні осі - 16 т, строєні - 22 т (для контейнеровозів навантаження на одиночну вісь - 11 т, здвоєні осі - 18 т, строєні - 24 т) або якщо вантаж виступає за задній габарит транспортного засобу більш як на 2 м.

Умови і режим проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів

Рух великовагових та великогабаритних транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами здійснюється на підставі дозволу на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні, виданим перевізникові уповноваженим підрозділом Національної поліції, або документа про внесення плати за проїзд таких транспортних засобів.

Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката, анулювання) дозволу здійснюється відповідно до Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” через центри надання адміністративних послуг.

Дозвіл оформлюється уповноваженим підрозділом Національної поліції на підставі погоджувальних документів з власниками вулично-дорожньої мережі, залізничних переїздів, мостового господарства, служб міського електротранспорту, електромереж, електрифікації, електрозв’язку, в яких визначаються умови і режим проїзду зазначених транспортних засобів.

Допускається перевищення вагових параметрів порівняно з визначеними у пункті 22.5 Правил дорожнього руху на 2 відсотки (величина похибки) без оформлення відповідного дозволу та внесення плати за проїзд.

Рух транспортних засобів та їх складів загальною масою до 40 тон включно, якщо вони не є великогабаритними і контейнеровозів загальною масою до 46 тон включно та заввишки від поверхні дороги до 4,35 метра включно (на встановлених Укравтодором, Укртрансбезпекою і Національною поліцією маршрутах, які погоджено з організаціями, зазначеними в пунктах 9-13 цих Правил), здійснюється без дозволу.

Відомості про маршрути руху зазначених транспортних засобів оприлюднюються Укравтодором та Національною поліцією в газеті «Урядовий кур’єр».

Дозвіл видається:

- уповноваженим підрозділом Національної поліції - у разі виїзду за межі України або в’їзду на територію України виключно великогабаритними транспортними засобами;
- уповноваженими підрозділами Національної поліції в областях, м. Києві, а також Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, - якщо маршрут пролягає в межах Автономної Республіки Крим, області, між областями або між Автономною Республікою Крим, мм. Києвом і Севастополем та іншими адміністративно-територіальними одиницями.

Дозвіл видається на одноразовий проїзд великогабаритного та великовагового транспортного засобу. У разі здійснення постійних проїздів по одному маршруту тим самим транспортним засобом дозвіл може видаватися на кілька проїздів, але не більше ніж на три місяці.

Дозвіл на проїзд великогабаритних транспортних засобів автомобільними дорогами та вулицями не видається або дія дозволу припиняється, якщо на таких

дорогах і вулицях може виникнути підвищена небезпека для учасників дорожнього руху або транспортні затори.

Порядок погодження маршрутів

У разі коли маршрут великогабаритних та великовагових транспортних засобів проходить автомобільними дорогами загального користування кількох областей та Автономної Республіки Крим, видача дозволу погоджується з Укравтодором. Якщо маршрут не виходить за межі однієї області чи Автономної Республіки Крим, видача дозволу погоджується з відповідним підприємством Укравтодору в області чи Автономній Республіці Крим.

Якщо маршрут проходить вулицями населених пунктів, видача дозволу погоджується з власниками автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів або уповноваженими ними організаціями, які відповідають за експлуатаційне утримання цих доріг, вулиць та залізничних переїздів.

У разі коли висота великогабаритного транспортного засобу з вантажем або без нього від поверхні дороги становить більш як 4,5 метра, видача дозволу погоджується із службами міського електротранспорту, електромережі, електрифікації, електрозв'язку, мостового господарства.

Якщо габарити великогабаритного транспортного засобу перевищують за шириною 5 метрів, за довжиною 26 метрів, за висотою 4,5 метра, а загальна маса великовагового транспортного засобу перевищує 52 тони, маршрут, який проходить через залізничні переїзди, додатково погоджується з дистанцією колії залізниці (державна власність) або власниками переїздів (інші форми власності) чи уповноваженими ними організаціями. Для забезпечення пропуску таких транспортних засобів через залізничні переїзди перевізники повинні подати заявку начальникові дистанції колії або власникам переїздів чи уповноваженим ними організаціям не пізніше ніж за 24 години до моменту перетину залізничної колії.

Якщо загальна маса великовагового транспортного засобу перевищує 60 тон, власник автомобільних доріг чи вулиць або уповноважена ним організація, яка відповідає за їх експлуатаційне утримання, приймає рішення про проведення (за рахунок замовника) спеціального обстеження або/і випробування будівель, споруд і мереж на маршруті та у разі потреби про укріплення штучних споруд.

Вимоги до водіїв, обладнання великогабаритних та великовагових транспортних засобів і розміщення вантажів

Водії великогабаритних та великовагових транспортних засобів зобов'язані:

- дотримуватися визначеного маршруту;
- вживати необхідних заходів для безперешкодного та безпечного проїзду зустрічних транспортних засобів;
- періодично зупинятися у зручних місцях з метою надання можливості для обгону транспортними засобами, що рухаються позаду;
- не створювати перешкод для руху інших транспортних засобів.

Водіям великогабаритних та великовагових транспортних засобів забороняється:

- здійснювати обгін транспортних засобів, що рухаються з швидкістю 30 км/год і більше;
- буксирувати інші транспортні засоби;
- рухатися в умовах туману, ожеледиці, снігопаду та в інших умовах недостатньої видимості;
- рухатися узбіччям дороги;
- зупинятися поза спеціально визначеними стоянками за межами земляного полотна дороги.

Технічний стан великогабаритних та великовагових транспортних засобів та їх обладнання повинні відповідати Правилам дорожнього руху, інструкціям заводів-виробників та цим Правилам.

Автомобілі-тягачі повинні бути обладнані пристроями, які у разі виходу з ладу з'єднувальних з причепом гальмових магістралей забезпечували б зупинку автопоїзда аварійною гальмовою системою. При цьому робоча гальмова система автомобіля-тягача повинна бути справною.

Великогабаритні та великовагові транспортні засоби повинні бути укомплектовані таким обладнанням:

- не менш як двома противідкотними упорами для додаткової фіксації коліс автомобіля-тягача та кожного з причепів у разі вимушеної зупинки;
- знаком «Об'їзд перешкоди з лівого боку» та знаком «Об'їзд перешкоди з правого боку» діаметром по 600 міліметрів кожний, виготовленими із світловідбивного матеріалу відповідно до вимог стандартів;
- вісьмома конусами з горизонтальними світловідбивними смугами білого та червоного кольору, розташованими почергово (висота конусів - 600 міліметрів, ширина білих та червоних смуг - 150 міліметрів);
- жорстким буксиром;
- миготливим ліхтарем червоного кольору або знаком аварійної зупинки;
- комплектом ланцюгів протиковзання (в період з 1 жовтня до 1 квітня);
- жилетом оранжевого кольору із світловідбивними елементами;
- не менш як одним проблісковим маячком оранжевого кольору з автономним живленням.

Проблісковий маячок оранжевого кольору встановлюється на транспортному засобі чи на вантажі згідно із вимогами стандартів. Кріплення маячка повинне бути надійним (з урахуванням усіх режимів руху і гальмування) і забезпечувати вільне його бачення усіма учасниками руху.

Дозвіл, що видається перевізнику уповноваженим підрозділом Національної поліції, одночасно є дозволом на встановлення та використання пробліскового маячка оранжевого кольору на великогабаритних та великовагових транспортних засобах та на автомобілі прикриття із зазначенням його марки та державного реєстраційного номера на термін дії дозволу.

Кабіна великогабаритного транспортного засобу повинна бути обладнана не менш як двома дзеркалами заднього виду, розташованими з лівого і правого боку кабіни, на зворотному боці яких нанесені почергово під кутом 45 градусів світловідбивні смуги білого та червоного кольору. Дзеркала мають

забезпечувати достатній огляд у горизонтальній і вертикальній площині з урахуванням габаритів вантажу, що перевозиться, під час руху як на прямій, так і на кривій ділянці автомобільної дороги. Дзеркала заднього виду кріпляться з допомогою пристроїв, які б забезпечували їх відхилення вперед чи назад під зусиллям 20 - 25 кгс, спрямованим паралельно поздовжній осі транспортного засобу.

На великогабаритному та великоваговому транспортному засобі встановлюється розпізнавальний знак обмеження швидкості руху, яка визначається уповноваженим підрозділом Національної поліції або технічною характеристикою цього транспортного засобу.

Вантаж, який виступає за габарити транспортного засобу попереду чи позаду більш як на 1 метр або з боків більш як на 0,4 метра від його переднього чи заднього габаритного ліхтаря, позначається сигнальними щитками «Негабаритний вантаж» розміром 400 x 400 міліметрів з нанесеними на них по діагоналі по чергово світловідбивними смугами завширшки 50 міліметрів білого і червоного кольору, які встановлюються попереду та позаду вантажу, а також ліхтарями: попереду - білого і позаду - червоного кольору (не менше ніж по два), з боків - оранжевого кольору (не менше ніж по чотири з кожного боку), які розміщуються на крайніх зовнішніх частинах негабаритного вантажу.

На великогабаритному транспортному засобі, довжина якого з вантажем або без нього перевищує 22 метри, позаду встановлюється розпізнавальний знак «Довгомірний транспортний засіб». В умовах недостатньої видимості такий транспортний засіб додатково обладнується ліхтарями: попереду - білого і позаду - червоного кольору (не менше ніж по два), з боків - оранжевого кольору (не менше ніж по три з кожного боку).

Кріплення і розміщення негабаритного вантажу на транспортному засобі повинне бути надійним та відповідати таким вимогам:

- забезпечувати стійкість вантажу на транспортному засобі та його збереження;
- не порушувати стійкості транспортного засобу і не утруднювати керування ним;
- не обмежувати водієві оглядовість.

Маса вантажу і навантаження на осі не повинні перевищувати параметрів, визначених технічною характеристикою транспортного засобу, який перевозить негабаритний вантаж.

Вимоги до організації проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів

Забороняється проїзд великогабаритних та великовагових транспортних засобів без дозволу, або документа, який підтверджує внесення плати за проїзд, що повинні знаходитися у водія і пред'являтися на вимогу уповноважених осіб.

Необхідність супроводу великогабаритного та великовагового транспортного засобу спеціального призначення патрульним автомобілем Національної поліції чи автомобілем прикриття визначається уповноваженим

підрозділом Національної поліції під час видачі дозволу з урахуванням необхідності забезпечення безпечних умов дорожнього руху.

Супровід автомобілем прикриття обов'язковий у разі, коли ширина великогабаритного транспортного засобу спеціального призначення перевищує 3,5 чи довжина 24 метри.

Під час супроводу автомобіль прикриття обладнується з додержанням вимог стандартів проблісковим маячком оранжевого кольору, ввімкнення якого не дає переваги в русі, а є тільки допоміжним засобом інформації для інших учасників руху. На автомобілі прикриття встановлюється дорожній знак «Об'їзд перешкоди з лівого боку», який повинен відповідати вимогам стандартів.

Супровід патрульним автомобілем Національної поліції обов'язковий у разі, коли ширина великогабаритного транспортного засобу спеціального призначення перевищує 3,75 чи довжина 30 метрів або він під час руху хоча б частково займатиме смугу зустрічного руху.

На патрульних автомобілях Національної поліції під час супроводу повинні бути постійно увімкнені пробліскові маячки синього кольору та фари ближнього світла.

Проїзд великогабаритних та великовагових транспортних засобів повинен здійснюватися в період найменшої інтенсивності руху. У світлий час доби їх проїзд здійснюється з постійно ввімкненими фарами ближнього світла та проблісковим маячком оранжевого кольору.

У дозволі може бути обмежено максимальну швидкість руху великогабаритних та великовагових транспортних засобів на всьому маршруті або на окремих його ділянках залежно від дорожніх умов, габаритів, маси та особливостей вантажу, що перевозиться.

Порядок отримання дозволу

Видача дозволу та подання документів, необхідних для його отримання, переоформлення, видачі дубліката та анулювання, здійснюються через центр надання адміністративних послуг.

Для отримання дозволу перевізник або уповноважена ним особа подає:

- заяву, в якій зазначаються заплановані строки проїзду транспортного засобу, маршрут руху, геометричні (висота, ширина, довжина) і вагові (загальна вага, осьові навантаження) параметри транспортного засобу, інформація про вантаж, найменування, адреса, телефон перевізника та прізвище відповідальної за перевезення особи;
- копії погоджувальних документів з власниками вулично-дорожньої мережі, залізничних переїздів, мостового господарства, служб міського електротранспорту, електромереж, електрифікації, електрозв'язку щодо проїзду автотранспорту;
- документ, що підтверджує внесення плати за оформлення дозволу.

Рішення про видачу або відмову у видачі дозволу приймається уповноваженим підрозділом Національної поліції у триденний строк.

Підставою для відмови у видачі дозволу є:

- подання перевізником не у повному обсязі документів, необхідних для одержання дозволу;
- виявлення в документах, поданих перевізником, недостовірних відомостей.

Підставою для переоформлення дозволу є:

- зміна найменування перевізника, а у разі коли перевізником є фізична особа - підприємець, - прізвища, імені, по батькові;
- зміна місцезнаходження перевізника;
- зміни в маршруті руху транспортного засобу, вагові або габаритні параметри якого перевищують нормативні;
- заміна транспортного засобу або водія, що здійснює перевезення вантажу.

Підставою для видачі дубліката дозволу є його втрата або пошкодження.

Підставою для анулювання дозволу є:

- звернення перевізника із заявою про анулювання дозволу;
- припинення юридичної особи перевізника;
- припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця;
- встановлення факту зазначення в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації;
- настання надзвичайної ситуації (несприятливі погодні умови, землетруси, дорожньо-транспортні пригоди, техногенні аварії, страйки, провадження виробничої діяльності на вулично-дорожній мережі тощо), що створюють загрозу безпеці дорожнього руху за маршрутом руху, визначеним у дозволі.

6. Повноваження органів Національної поліції щодо тимчасового затримання транспортних засобів

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання», тимчасове затримання транспортного засобу проводиться поліцейським у разі наявності в нього підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою - четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою - п'ятою статті 122 (у частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю), статтями 122⁻⁵, 124, 126, частинами першою - четвертою статті 130, статтями 132⁻¹, 206⁻¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження».

Поліцейським забороняється брати участь у тимчасовому затриманні транспортних засобів у випадках, не передбачених законом.

За наявності правових підстав, тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом його блокування або доставлення для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку.

Тимчасове затримання транспортного засобу шляхом доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку проводиться виключно за умов, що розміщення такого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху чи створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю.

За відсутності вищезазначених умов, тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом блокування за допомогою технічних пристроїв.

Випадки, коли розміщення транспортного засобу вважається таким, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, визначені частиною третьою статті 265⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема:

- 1) поставлено на проїзній частині у два і більше рядів;
- 2) розташовано у заборонених Правилами дорожнього руху місцях зупинки або стоянки, а саме:
 - а) на залізничних переїздах;
 - б) на трамвайних коліях;
 - в) на естакадах, мостах, шляхопроводах і під ними, у тунелях;
 - г) на пішохідних переходах і ближче 10 метрів до них з обох боків, крім випадків зупинки для надання переваги в русі;
 - г) на перехрестях та ближче 10 метрів від краю перехрещуваної проїзної частини за відсутності на ній пішохідного переходу, за винятком зупинки для надання переваги в русі та зупинки проти бокового проїзду на Т-подібних перехрестях, де є суцільна лінія розмітки або розділювальна смуга;
 - д) на проїзній частині, де відстань між суцільною лінією розмітки чи протилежним краєм проїзної частини і транспортним засобом, що зупинився, менше 3 метрів;
 - е) ближче 30 метрів від посадкових майданчиків для зупинки маршрутних транспортних засобів, а за їх відсутності - ближче 30 метрів від дорожнього знака такої зупинки з обох боків;
 - є) ближче 10 метрів від позначеного місця виконання дорожніх робіт і в зоні їх виконання;
 - ж) у місцях, де буде неможливим зустрічний роз'їзд або об'їзд транспортного засобу, що зупинився;

з) ближче 10 метрів від виїздів з прилеглих територій і безпосередньо в місці виїзду;

и) розташовано на позначених відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою місцях, призначених для паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома);

3) своїм розташуванням робить неможливим рух інших транспортних засобів або створює перешкоду для руху пішоходів, у тому числі осіб з інвалідністю на спеціальних засобах пересування та пішоходів із дитячими колясками;

4) розташовано на виділеній смузі для руху громадського маршрутного транспорту;

5) розташовано на позначеній відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою велодоріжці;

6) перешкоджає руху або роботі снігоприбирального та іншого технологічного комунального транспорту у разі запровадження надзвичайного стану або у разі оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації;

7) порушує схему паркування транспортних засобів таким чином, що він блокує проїзд по двох або більше смугах руху.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів - евакуаторів, у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими територіальним (у тому числі міжрегіональним) органом Національної поліції укладені в установленому порядку договори.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу згідно з додатком із зазначенням:

- дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання транспортного засобу;

- прізвища, імені та по батькові, спеціального звання, посади, найменування органу (підрозділу), у якому проходить службу поліцейський, який приймає рішення про тимчасове затримання транспортного засобу;

- типу, марки, номерного знака, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу шляхом його блокування в акті вказується розташування місця його блокування, а у разі доставлення для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку також додатково зазначаються:

- найменування, місцезнаходження та номер телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, номерний знак евакуатора;
- найменування, місцезнаходження та номер телефону підприємства, установи або організації, які прийняли транспортний засіб для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку;
- адреса місця зберігання транспортного засобу;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу складається у присутності двох понять, а у разі прийняття рішення про доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку - особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу підписують: поліцейський, який прийняв рішення про таке затримання, два поняті, а у разі доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку - особа, яка виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Вказаний акт також підписують відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, а також аварійний комісар у разі їх присутності.

Один примірник акта надається відповідальній особі, зазначеній у частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, або особі, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особі, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, у разі їх присутності. У разі відсутності зазначених осіб примірник акта долучається до матеріалів справи про адміністративне правопорушення та може бути отриманий за зверненням таких осіб.

Другий примірник акта зберігається в матеріалах справи про адміністративне правопорушення.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу повинно бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), крім випадків тимчасового затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України "Про виконавче провадження".

Режим фотозйомки (відеозапису) передбачає здійснення поліцейським за допомогою технічних засобів, що функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, фото/відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу відносно нерухомих об'єктів та/або

географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення. Під час здійснення фотозйомки обов'язковою є наявність не менше двох зображень транспортного засобу, отриманих з різних або протилежних боків.

Вказані зображення чи відеозапис разом з іншою інформацією про адміністративне правопорушення за наявної технічної можливості негайно, однак не пізніше ніж протягом наступного робочого дня з дня встановлення відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, вносяться до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. У протоколі (постанові) робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу (постанови).

Якщо правопорушення може бути усунуте водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, якщо його вже складено, долучається до рапорту поліцейського про факт появи водія на місці правопорушення в момент виконання робіт із завантаження транспортного засобу.

Якщо в режимі фотозйомки (відеозапису) зафіксовано адміністративне правопорушення, передбачене частиною третьою статті 122 (у частині порушення правил зупинки, стоянки) Кодексу України про адміністративне правопорушення, поліцейський зобов'язаний розмістити на лобовому склі транспортного засобу копію постанови про притягнення до адміністративної відповідальності (якщо технічні можливості дають змогу установити відповідальну особу, зазначену в частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративне правопорушення, на місці вчинення правопорушення) або повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності (якщо технічні можливості не дають змогу установити відповідальну особу, зазначену в частині першій статті 14⁻² згаданого Кодексу, на місці вчинення правопорушення).

Повідомлення про притягнення до адміністративної відповідальності повинно містити:

- відомості, передбачені частинами другою - четвертою статті 283 Кодексу України про адміністративні правопорушення, крім відомостей про особу, стосовно якої розглядається справа;

- інформацію про порядок виконання адміністративного стягнення, у тому числі реквізити для сплати 50 відсотків розміру штрафу протягом 10 банківських днів з дня вчинення відповідного правопорушення, що вважатиметься виконанням адміністративного стягнення в повному обсязі.

У разі коли доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, поліцейський проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням умов безпеки дорожнього руху.

У разі відсутності водія, транспортний засіб якого доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку або блокується, поліцейський залишає на місці, де був автомобіль, або під склоочисниками заблокованого автомобіля повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу та необхідність прибуття такого водія до територіального органу Національної поліції для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

У разі тимчасового затримання транспортного засобу (крім випадків тимчасового затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 36 Закону України “Про виконавче провадження”) інформація про таке затримання невідкладно передається на абонентський номер рухомого (мобільного) зв’язку та на адресу електронної пошти, які відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, вказала у відповідній заяві, поданій уповноваженому органу (підрозділу) МВС, та які внесені до Єдиного державного реєстру транспортних засобів.

Зазначена інформація повинна містити відомості про адресу веб-сайту в Інтернеті, на якому особа може ознайомитися із зображенням чи відеозаписом транспортного засобу в момент вчинення адміністративного правопорушення, а також про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу.

Розблокування транспортного засобу здійснюється поліцейським після складення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу поліцейський повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, а в разі його відсутності - до чергової частини територіального органу Національної поліції. Про тимчасове затримання транспортного засобу боржника поліцейський письмово повідомляє державному виконавцю, приватному виконавцю не пізніше наступного робочого дня з дня затримання із зазначенням місця зберігання транспортного засобу.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання - з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Відповідальна особа, зазначена в частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, крім транспортного засобу боржника, має право доступу до транспортного засобу, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, у присутності особи, відповідальної за зберігання такого транспортного засобу.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, що зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за зверненням відповідальної особи, зазначеної в частині першій статті 14⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особи, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення.

Умовами повернення зазначеним особам транспортного засобу є оплата вартості послуги з транспортування та/або зберігання транспортного засобу, а в разі винесення постанови про накладення стягнення у вигляді штрафу - його сплата.

Вилучення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника із спеціального майданчика чи стоянки здійснюється державним виконавцем, приватним виконавцем на підставі вимоги.

7. Контроль органів Національної поліції за порядком використання спеціальних звукових та світлових сигнальних пристроїв на транспортних засобах

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 р. № 176 «Питання використання спеціальних звукових та світлових сигнальних пристроїв на транспортних засобах», спеціальні звукові та світлові сигнальні пристрої синього кольору можуть установлюватися за наявності дозволу, виданого уповноваженим органом Міністерства внутрішніх справ з дотриманням установлених Міністерством внутрішніх справ вимог, виключно на транспортних засобах, які використовуються для пересування осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, на транспортних засобах, які використовуються Міністерством внутрішніх справ, Національною поліцією, підрозділами безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах, Національною гвардією, податковою міліцією, Службою безпеки, Головним управлінням та підрозділами урядового фельд'єгерського

зв'язку Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, воєнізованими формуваннями, установами виконання покарань та слідчими ізоляторами Державної кримінально-виконавчої служби, Національним антикорупційним бюро, Державним бюро розслідувань, Управлінням державної охорони, Державною прикордонною службою, Службою судової охорони, підрозділами Державної спеціальної служби транспорту, уповноваженими на проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах національної транспортної системи України, Державною службою з безпеки на транспорті, бригадами екстреної (швидкої) медичної допомоги, Оперативно-рятувальною службою цивільного захисту, атестованими аварійно-рятувальними службами, аварійними службами систем водо-, енерго-, газопостачання, пожежно-рятувальними підрозділами, службою інкасації та перевезення цінностей Національного банку та банків України, підрозділом відомчої охорони Національного банку для виконання оперативних завдань;

Спеціальні світлові сигнальні пристрої із світловими сигналами червоного кольору можуть установлюватися як додаткове обладнання виключно на транспортних засобах патрульної поліції Національної поліції та відповідних підрозділів Національної поліції, на які покладено обов'язки із забезпечення безпеки дорожнього руху.

Спеціальні світлові сигнальні пристрої із світловими сигналами червоного, зеленого кольорів можуть установлюватися як додаткове обладнання виключно на транспортних засобах відповідних підрозділів Національної поліції та Управління державної охорони, що здійснюють супроводження осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, та на транспортних засобах, які використовуються для пересування таких осіб.

Транспортні засоби, які використовуються для пересування осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, і на які можуть бути встановлені спеціальні звукові та світлові сигнальні пристрої, визначає Управління державної охорони.

Також, згідно наказу МВС України від 23.12.2019 № 1080 «Про порядок оформлення, видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору на транспортних засобах», порядок установлює вимоги до оформлення, видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору виключно на транспортних засобах, які використовуються для пересування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, та на транспортних засобах, які використовуються Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, підрозділами безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національною гвардією України, податковою міліцією, Службою безпеки України, Головним управлінням та підрозділами урядового фельд'єгерського зв'язку Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, воєнізованими формуваннями, установами виконання покарань та слідчими ізоляторами Державної кримінально-

виконавчої служби України, Національним антикорупційним бюро України, Державним бюро розслідувань, Управлінням державної охорони України, Державною прикордонною службою України, підрозділами Державної спеціальної служби транспорту, уповноваженими на проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах національної транспортної системи України, Державною службою України з безпеки на транспорті, бригадами екстреної (швидкої) медичної допомоги, Оперативно-рятувальною службою цивільного захисту, атестованими аварійно-рятувальними службами, аварійними службами систем водо-, енерго-, газопостачання, пожежно-рятувальними підрозділами, службою інкасації та перевезення цінностей Національного банку України та банків України, підрозділом відомчої охорони Національного банку України для виконання оперативних завдань.

Спеціальні світлові сигнальні пристрої із світловими сигналами червоного кольору можуть установлюватися як додаткове обладнання виключно на транспортних засобах патрульної поліції Національної поліції та відповідних підрозділів Національної поліції України, на які покладено обов'язки із забезпечення безпеки дорожнього руху.

Спеціальні світлові сигнальні пристрої із світловими сигналами червоного, зеленого кольорів можуть установлюватися як додаткове обладнання виключно на транспортних засобах відповідних підрозділів Національної поліції України та Управління державної охорони України, що здійснюють супроводження осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, та на транспортних засобах, які використовуються для пересування таких осіб.

Дозвіл видається за умови відповідності кольорографічних схем, розпізнавальних знаків, написів на транспортному засобі вимогам ДСТУ 3849:2018 «Дорожній транспорт. Кольорографічні схеми, розпізнавальні знаки, написи та спеціальні сигнали оперативних, спеціалізованих та спеціальних транспортних засобів. Загальні вимоги».

Спеціальні звукові та світлові сигнальні пристрої синього кольору, які встановлюються на транспортний засіб, мають відповідати вимогам ДСТУ 3849:2018.

Установлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв зі світловими сигналами синього кольору без наявності кольорографічних схем, розпізнавальних знаків та написів дозволяється на транспортних засобах, що використовуються для пересування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, та на транспортних засобах Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Управління державної охорони України, Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Державної прикордонної служби України, податкової міліції, Головного управління, підрозділів урядового фельд'єгерського зв'язку Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, воєнізованих формувань, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України.

Для отримання дозволу до ТСЦ МВС подають такі документи:

1) заява органу державної влади, його територіального органу, установи, організації, підприємства, що використовує транспортний засіб, на який має бути виданий дозвіл на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору. У разі подання заяви представником заявника до заяви додається завірена в установленому законодавством порядку копія документа, що підтверджує повноваження такого представника (довіреність або доручення);

2) копія реєстраційного документа на транспортний засіб, зазначений у заяві. У разі використання транспортного засобу, що не перебуває у власності заявника, також подається копія тимчасового реєстраційного талона транспортного засобу, яким заявнику надано право користування та (або) розпорядження транспортним засобом;

3) завірена відповідно до вимог законодавства копія розпорядчого документа, яким визначено, що зазначений у заяві транспортний засіб використовується для виконання оперативних завдань;

4) акт обстеження транспортного засобу на відповідність вимогам ДСТУ 3849:2018 «Дорожній транспорт. Кольорографічні схеми, розпізнавальні знаки, написи та спеціальні сигнали оперативних, спеціалізованих та спеціальних транспортних засобів. Загальні вимоги», засвідчений підписом уповноваженої особи ТСЦ МВС та її печаткою (видається на кожен транспортний засіб);

5) платіжний документ, що підтверджує сплату за надання послуги.

Орган державної влади, його територіальний орган, установа, організація, підприємство, транспортні засоби яких використовуються для пересування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, для отримання дозволу, крім документів, зазначених вище, повинні подати лист Управління державної охорони України, який підтверджує, що зазначений у заяві транспортний засіб використовується для пересування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона.

Заклади охорони здоров'я для отримання дозволу, крім вище зазначених документів, подають документ Міністерства охорони здоров'я України, яким передбачено право суб'єкта господарювання на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю «Медицина невідкладних станів».

Банки для отримання дозволу, крім вищезазначених документів, подають документ Національного банку України, яким передбачено право здійснення інкасації та перевезення валютних цінностей.

Атестовані аварійно-рятувальні служби для отримання дозволу, крім вище зазначених документів, подають свідоцтво про атестацію аварійно-рятувальної служби.

Аварійні служби систем водо-, енерго-, газопостачання для отримання дозволу, крім вище зазначених документів, подають документ на право провадження відповідного виду господарської діяльності, виданий органом ліцензування, уповноваженим у відповідній сфері згідно із законодавством.

Дозвіл видається безстроково.

Дозвіл вважається недійсним у разі:

1) зміни власника транспортного засобу, його реєстраційних номерів, найменування органу державної влади, його територіального органу, установи, організації, підприємства, що використовує транспортний засіб, на який видано дозвіл;

2) виведення транспортного засобу з експлуатації за призначенням;

3) закінчення терміну дії тимчасового реєстраційного талона транспортного засобу.

Дозвіл не може бути виданий у разі:

1) подання неповного пакета документів;

2) невідповідності транспортного засобу вимогам ДСТУ 3849:2018.

За порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв передбачена адміністративна відповідальність.

Так, відповідно до ст. 122⁻⁵ КУпАП, порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв тягне за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Відповідно до норма КУпАП, під спеціальним світловим сигнальним пристроєм слід розуміти світловий пристрій, що має змінну частоту світлових імпульсів та який дозволяється встановлювати тільки на оперативні або спеціальні транспортні засоби. Під спеціальним звуковим сигнальним пристроєм слід розуміти звуковий пристрій, що має змінну основну частоту (за винятком охоронної сигналізації) та який дозволяється встановлювати тільки на оперативні транспортні засоби.

Обов'язок щодо притягнення винних до відповідальності, відповідно до ст. 221 КУпАП, покладається на районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді). Безпосередньо ж виявлення та документування вказаних правопорушень, згідно ст. 255 КУпАП здійснюють уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції.

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

1. Поняття та призначення дозвільної системи, перелік об'єктів і предметів на які поширюються її правила

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Положення про дозвільну систему» *дозвільна система* – це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з

метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

Призначення дозвільної системи:

- попередження порушень правил придбання, зберігання, обліку, перевезення, використання та знищення предметів і речовин, на які встановлений особливий режим користування;
- попередження використання підконтрольних об'єктів і предметів не за призначенням і в злочинних цілях;
- перешкоджання викрадення, втрат і загублення предметів і речовин, на які встановлена дозвільна система;
- застосування до порушників порядку і правил дозвільної системи передбачених законом заходів адміністративно-правового впливу;
- здійснення взаємодії з іншими відомствами у сфері наведення належного порядку на об'єктах дозвільної системи.

До предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, належать: вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї, холодна зброя (арбалети, мисливські ножі тощо), пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначені патрони, вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I – II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I – II групи патогенності і токсини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I – II групи патогенності і токсинами.

Даний перелік розмежовується на об'єкти та предмети дозвільної системи. Зокрема, до предметів, матеріалів та речовин відносяться:

1-ша група – вогнепальна і пневматична зброя та бойові припаси до неї, холодна зброя, вибухові матеріали, сильнодіючі отруйні речовини 1-2 класу безпечності, збудники інфекційних захворювань 1-2 групи патогенності та токсичності.

2-га група – об'єкти до яких відносяться: сховища, склади, бази, стрілецькі тири і стрільбища, мисливські і спортивні стенди, підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин і лабораторії, що проводять аналіз цих засобів і речовин тощо.

2. Правова основа та порядок видачі дозволів на придбання зброї і боєприпасів

Правовою основою видачі дозволів є:

1. Закон України від 2 липня 2015 року «Про Національну поліцію».
2. Постанова Верховної Ради України від червня 1992 року № 2471-12 «Про право власності на окремі види майна».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року № 402 «Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576, «Про затвердження Положення про дозвільну систему».
5. Постанова Кабінету Міністрів від 07 вересня 1993 року № 706 «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії»» Постанова Кабінету Міністрів України від 04 червня 2007 року № 795 «Перелік платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання».
6. Наказ МВС України від 31 травня 1993 року № 314 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї».
7. Наказ МВС України від липня 1996 року № 523 «Про затвердження Положення про порядок придбання, видачі, обліку, зберігання та застосування вогнепальної зброї, боєприпасів до них, спеціальних засобів індивідуального захисту працівниками судів і правоохоронних органів, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві».
8. Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів».
9. Наказ Служби Безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерства оборони України, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України від 21.11.2005 № 612дск/1027дск/350дск/688дск/189дск/858дск/400дск.

10. Наказ МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС».

11. Наказ МВС України від 29.12.2015 № 1644 «Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів».

12. Наказ МВС України від 16.06.2020 № 459 «Про затвердження Змін до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів».

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17 червня 1992 року № 2471-12 «Про право власності на окремі види майна» правом придбання мисливської гладкоствольної зброї користуються громадяни України, які досягли 21-річного віку, а мисливської нарізної зброї – 25-річного віку, на холодну та пневматичну зброю – 18-річного віку.

Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність.

Дозволи на придбання зброї і боєприпасів видає Національна поліція через свої структурні підрозділи:

- уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією (далі - УП ЦОУП);
- уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві (далі - УП ГУНП);
- територіальні (відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах (далі - територіальні підрозділи поліції).

Дозволи видаються УП ЦОУП на:

- право придбання, перевезення через митний кордон України, транзит через територію України вогнепальної, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, бойових припасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів і речовин міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, а також іноземним суб'єктам господарювання на підставі відповідних договорів;
- придбання в Україні та перевезення через митний кордон України (за 5 днів до перевезення) вогнепальної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, бойових припасів до зброї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них іноземцями за погодженням з іноземними дипломатичними представництвами країн, громадянами яких вони є, перевезення ними через митний кордон України, транзит через територію України вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, холодної зброї для участі в змаганнях здійснюються за клопотанням міністерств та інших центральних

органів виконавчої влади України, а з метою полювання - на конкретно визначений уповноваженим на це органом строк;

- функціонування стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування;

- право перевезення через митний кордон України нагородної зброї та патронів до неї;

- зберігання, носіння нагородної зброї;

- придбання патронів до нагородної зброї.

УП ЦОУП можуть видаватися всі види дозволів, передбачені законодавством, а також Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів.

УП ГУНП видають дозволи на:

- відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи: сховищ, складів, де зберігаються вибухові матеріали і речовини, відкриття стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, холодної та охолощеної зброї, спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони, магазинів, у яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них;

- право перевезення через митний кордон України мисливської вогнепальної зброї, основних частин зброї, бойових припасів до неї, пневматичної, холодної та охолощеної зброї громадянами України;

- придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв громадянами України;

- придбання та зберігання відомчої вогнепальної, мисливської зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв та патронів до них підприємствами, установами, організаціями, суб'єктами господарювання.

УП ГУНП також можуть видаватися дозволи, які видаються територіальними підрозділами поліції.

Територіальні підрозділи поліції видають дозволи на:

- придбання і перевезення територією України вибухових матеріалів і речовин;

- носіння і перевезення територією України відомчої вогнепальної, пневматичної, холодної зброї та бойових припасів до неї;

- придбання, зберігання і носіння громадянами України мисливської гладкоствольної зброї, основних частин зброї, бойових припасів до неї, пневматичної, холодної та охолощеної зброї.

Дозволи на зберігання, носіння і використання мисливської вогнепальної зброї, пневматичної і холодної зброї видається громадянам за місцем реєстрації. строком на 3 роки, дозволи на придбання та перевезення цих предметів, матеріалів і речовин – на строк до 3 місяців.

Для одержання в органах Національної поліції дозволу на придбання мисливської нарізної, комбінованої, гладкоствольної, пневматичної і холодної зброї громадянами подаються такі документи:

- заява щодо видачі дозволу на придбання зброї на ім'я керівника органу поліції за місцем проживання заявника;

- заповнена картка-заява;

- медична довідка;

- довідка про проходження вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та застосування;

- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;

- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, - копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

Для одержання дозволу на зберігання колекційної холодної зброї, її власник подає до органу Національної поліції за місцем проживання:

- заяву щодо видачі дозволу на зберігання колекційної холодної зброї на ім'я керівника органу поліції;

- фотографії зброї розміром 15 x 15 см;

- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;

- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, - копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

На підставі поданих документів орган поліції видає дозвіл на зберігання такої зброї. У дозволі ставиться штамп «колекція».

Військовослужбовці Збройних Сил України, інших військових формувань, а також поліцейські дозволи на придбання, зберігання мисливської, гладкоствольної, нарізної, комбінованої вогнепальної, пневматичної і холодної зброї одержують після подання:

- заяви;

- довідки з місця служби;

- платіжного документу (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги та заповненої картки-заяви.

Придбана громадянами мисливська вогнепальна, пневматична та холодна зброя протягом десяти днів з дня придбання має бути зареєстрована в органах національної поліції за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння, використання.

Для одержання дозволу на зберігання, носіння, використання вогнепальної мисливської, гладкоствольної, нарізної, комбінованої та пневматичної, холодної зброї власниками в органи Національної поліції подаються:

- заява щодо видачі дозволу на зберігання та носіння зброї на ім'я керівника органу поліції;
- фотокартки розміром 3 x 4 см;
- дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж зброї, пристрою або з відміткою про переоформлення їх у встановленому законодавством порядку;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, - копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

Також власник зброї пред'являє договір страхування.

Мисливські ножі придбаваються громадянами за наявності дозволу органу Національної поліції на право зберігання і носіння мисливської вогнепальної зброї. При цьому в дозволі на право зберігання і носіння зброї магазином робиться відмітка про реалізацію такого ножа.

Для перереєстрації зброї, пристроїв (продовженні терміну дії дозволу на їх зберігання та носіння), які придбані відповідно до законодавства, до органів національної поліції власник подає:

- заяву про продовження терміну дії дозволу;
- медичну довідку;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, - копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

Також власник зброї пред'являє договір страхування.

Подарована мисливська нарізна, гладкоствольна вогнепальна, пневматична та холодна зброя може бути зареєстрована, якщо особа, якій вона подарована, має дозвіл на її придбання.

Зброя, боєприпаси до неї, пристрої та патрони до них, що належать громадянам, мають зберігатися в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї, за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (у дачних будинках тощо), про що повідомляються органи національної поліції. При цьому зброя, пристрої мають бути в розрядженому стані.

Під час перенесення або перевезення вогнепальна зброя має бути у розрядженому стані, власник зобов'язаний мати при собі дозвіл органу Національної поліції на право зберігання та носіння зброї.

Власник зброї у разі зміни місця проживання зобов'язаний звернутися до органу національної поліції з проханням щодо зняття її з обліку, вказавши при цьому нову адресу.

Після прибуття на нове місце проживання власник зобов'язаний у десятиденний строк (у прикордонній місцевості протягом 24 годин) поставити на облік особисту зброю в територіальному органі поліції.

Органи Національної поліції не мають права видавати дозволи на придбання, зберігання і носіння вогнепальної, пневматичної чи холодної зброї громадянам у разі:

- наявності в особи медичних протипоказань до виконання вказаних функціональних обов'язків та володіння зброєю;
- наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такою особою громадського порядку, неусунення виявлених раніше порушень вимог цієї Інструкції щодо зберігання, перевезення, використання раніше придбаної зброї, пристроїв, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів,
 - вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально;
 - наявності вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника в праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- надходження від уповноваженого органу до УП ЦОУП, УП ГУНП інформації про повідомлення такій особі про підозру або інформації про складення щодо такої особи повідомлення про підозру, що не вручене через невстановлення її місцезнаходження;
- наявності в особи судимості за злочин, яка не погашена або не знята в установленому порядку;
- відсутності довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування;
- відсутності права, визначеного актами законодавства, на придбання, зберігання і носіння пристроїв.

3. Правова основа, порядок придбання, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії

Правовою основою є підпункт (а) ч.1 статті 3 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», підпункт (б) пункту 1 статті 7 та стаття 9 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб які беруть участь у кримінальному судочинстві», Закон України «Про Національну поліцію», Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року «Про право власності на окремі види майна», Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему», наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», наказ МВС України від 27 квітня 2009 року № 183 «Про затвердження Інструкції про порядок придбання, видачі та зберігання спеціальних засобів членів громадських формувань з охорони громадського порядку», наказ Міністерства палива та енергетики України від 12.05.2004 № 250 «Про затвердження Інструкції про порядок придбання, перевезення, зберігання, обліку та використання вогнепальної зброї і боєприпасів до неї, спеціальних засобів самооборони, а також пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів підрозділами відомчої воєнізованої та сторожової охорони, що здійснюють охорону об'єктів електроенергетики».

До пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, належать такі пістолети і револьвери вітчизняного виробництва, які виготовлені у встановленому законом порядку, конструктивно призначені тільки для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, і технічно непридатні для стрільби бойовими патронами. При цьому їхня конструкція має забезпечувати неможливість взаємозаміни основних частин бойової і спортивної вогнепальної зброї, унеможливорює здійснення пострілів в автоматичному режимі чергами.

Категорії осіб, які мають право на придбання, зберігання, використання та застосування зазначених пристроїв:

- працівники суду,
- працівники правоохоронних органів та їх близькі родичі;
- особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві;

- журналісти;
- народні депутати України,
- члени громадських формувань з охорони громадського порядку;
- військовослужбовці, крім тих, які проходять строкову військову службу;

- державні службовці.

Вказані категорії осіб мають право:

застосовувати пристрої для захисту власної безпеки, безпеки членів своєї сім'ї, а також свого житла і майна;

використовувати пристрої для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує їх життю і здоров'ю.

Порядок отримання дозволу.

Для одержання дозволу працівниками поліції, суддями та працівниками інших правоохоронних органів, які згідно з чинним законодавством мають право носіння табельної вогнепальної зброї, подаються такі документи:

- рапорт (заява) про видачу дозволу з клопотанням керівника;
- заповнена картка-заява;
- довідка з місця служби (роботи);
- копія картки-замісника або іншого документа, що підтверджує закріплення табельної зброї;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Для одержання дозволу працівники суду та правоохоронних органів, яким законодавством не надано право носіння табельної вогнепальної зброї, подають такі документи:

- заяву про видачу дозволу з клопотанням керівника;
- заповнену картку-заяву;
- довідку з місця служби (роботи);
- медичну довідку для отримання дозволу (ліцензії) на об'єкт дозвільної системи;
- довідку про проходження навчання та складання заліків з вивчення матеріальної частини пристроїв, правил застосування та заходів безпеки;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, - копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

Члени сім'ї працівника поліції, судді та працівника суду, а також особи, що беруть участь у кримінальному судочинстві, для отримання дозволу подають документи, вичерпний перелік яких передбачено наказом № 622.

4. Правова основа та вимоги щодо перевірки об'єктів дозвільної системи і власників мисливської зброї

Правовою основою здійснення перевірки є Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження положення про дозвільну систему», Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів».

Об'єкти дозвільної системи інспекторами дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції обстежуються щокварталу, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів і речовин - щомісяця. При цьому обстеження складів з вибуховими матеріалами і речовинами проводиться за участю посадових осіб поліції охорони, вибухотехнічних підрозділів Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та органів ДСНС (за згодою).

Керівники органів поліції повинні не менше одного разу на рік особисто брати участь у перевірці об'єктів дозвільної системи.

На підприємствах, в установах і організаціях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети, матеріали і речовини, на які поширюється дозвільна система, перевіряються:

- наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень та лабораторій (також відповідних паспортів на бази, сховища, склади вибухових матеріалів, піротехнічні майстерні тощо); строк дії цих документів; погодження укладання трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин; дотримання пропускового режиму;
- облік підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, порядок видачі, приймання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин; їх списання після використання, повернення в місце постійного зберігання; правильність ведення відповідної службової документації;
- придатність приміщень, в яких розміщені об'єкти дозвільної системи, до зберігання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин, а саме: міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації;

- стан технічного устаткування (складів, баз, сховищ); наявність охорони, постових вишок, блок-постів, сторожових собак, засобів пожежогасіння, зв'язку з найближчими постами охорони і органами поліції;
- стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його для охорони об'єктів та знання своїх посадових обов'язків, тривалість збору за сигналом "Тривога", порядок зміни і підміни, відповідність розміщення сил дислокації постів, а також планів оборони цих об'єктів в органах поліції та проведення навчання з відпрацюванням взаємодії всіх видів нарядів;
- обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

На всіх об'єктах дозвільної системи обов'язково перевіряється організація внутрішнього контролю за схоронністю предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

У разі виявлення під час обстеження об'єктів дозвільної системи порушень складаються відповідні акти (додатки 9, 10), в яких докладно описується суть виявлених недоліків, указується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівнику органу поліції підшивається до облікової справи на цей об'єкт.

У разі виявлення під час перевірки порушень порядку виготовлення, ремонту, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, особи, які допустили порушення, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законами України.

Якщо на об'єкті під час обстеження не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я начальника органу поліції, у якому вказуються дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки.

Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівнику органу поліції, який приймає відповідні рішення щодо проведеної перевірки, після чого вони підшиваються до облікових справ на ці об'єкти.

Права органів поліції у разі виявлення порушень правил дозвільної системи
Згідно із законодавством України органам поліції надано право:

- анулювати виданий підприємству, установі й організації дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї, основних частин зброї, бойових припасів, пристроїв та патронів до них, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин при невиконанні встановлених правил користування і поводження з ними або при недоцільності їх подальшого зберігання, вилучати при необхідності зазначені предмети, опечатувати склади, бази й сховища, закривати стрілецькі тири і стенди, зброєремонтні підприємства, магазини, що торгують зброєю, основними частинами зброї і боєприпасами, пристроями та патронами до них до усунення порушень відповідних правил;
- анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї, основних частин зброї, пристроїв та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші

одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством;

- на підставі вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, тимчасово вилучати на відповідальне зберігання дозволи на їх зберігання та носіння із відповідним врученням боржнику зобов'язання (додаток 11), яке надає право виключно на зберігання такої зброї, пристроїв. Повернення власнику дозволу на зберігання, носіння зброї, пристроїв здійснюється на підставі відповідної постанови державного виконавця, судового рішення.

- оглядати за участю адміністрації підприємств, установ, організацій приміщення, де знаходяться зброя, основні частини зброї, боєприпаси, вибухові матеріали, з метою перевірки дотримання правил поводження з ними;

- оглядати зброю, пристрої та патрони до них, боєприпаси, що знаходяться у громадян, а також місця їх зберігання;

- анулювати дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, основних частин зброї та пристроїв, видані громадянам, у випадках, передбачених пунктом 5.1 глави 5 цього розділу. Після анулювання дозволу на зберігання і носіння зброї та пристрою власник зобов'язаний здати зброю (за наявності основні частини зброї) чи пристрій, патрони і бойові припаси до них до органу поліції та прийняти рішення щодо подальшого її переоформлення чи реалізації (пункт 12.21 глави 12 розділу II цієї Інструкції). У разі незгоди власника з рішенням органу поліції про анулювання зазначеного дозволу матеріали передаються до суду для вирішення питання щодо примусового вилучення зброї, основних частин зброї, пристроїв, патронів і бойових припасів до них. При цьому відповідна інформація вноситься програмно-технічними засобами інформаційного порталу Національної поліції до баз даних єдиної інформаційної системи МВС (далі - БД);

- давати керівникам підприємств, установ, організацій обов'язкові для них письмові приписи щодо усунення порушень правил виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система.

Облік об'єктів дозвільної системи

Облік предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, здійснюється в книзі обліку об'єктів дозвільної системи, які перебувають під контролем.

На кожний об'єкт дозвільної системи заводиться облікова справа, якій присвоюється реєстраційний номер. Облікові справи на об'єкти, які знаходяться на одному підприємстві, в установі, організації, ведуться окремо.

Облікова справа на об'єкт дозвільної системи складається із двох розділів:

- у першому містяться матеріали, які стали підставою для відкриття

об'єкта: листування, пов'язане з одержанням дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, перевезення, використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, корінці цих дозволів, платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції, копії актів перевірок або рапортів;

- у другому - списки особового складу охорони, дані про осіб, які виконують роботи, пов'язані з виготовленням, ремонтом, зберіганням, придбанням, обліком, охороною, перевезенням і використанням предметів, матеріалів і речовин, матеріали перевірки зазначених осіб, дислокації постів охорони, довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування тощо.

Облікові справи постійно зберігаються у працівників дозвільної системи. У разі ліквідації об'єкта дозвільної системи облікова справа здається в архів, а при передачі цього об'єкта під контроль іншому органу поліції пересилається останньому.

УП ГУНП щодо кожного органу поліції ведуть контрольно-наглядові справи.

Контрольно-наглядові справи містять дані про працівників, які здійснюють дозвільну систему; списки об'єктів дозвільної системи із зазначенням їхньої належності, кількості в них зброї, бойових припасів до неї, звітні дані, доповідні записки про результати роботи органу поліції щодо здійснення дозвільної системи; матеріали перевірок.

Облік власників зброї, пристроїв

Облік власників мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної, пневматичної, а також холодної зброї, пристроїв здійснюється в книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї. Відомості про наявність такої зброї у громадян заносяться в БД.

На кожну особу, яка володіє вогнепальною мисливською, а також холодною, нагородною, пневматичною зброєю (крім відомчої зброї), пристроями, заводиться особова справа. Особові справи власників нарізної, нагородної вогнепальної зброї та пристроїв ведуться в УП ГУНП, а на власників мисливської гладкоствольної, пневматичної та холодної зброї - у територіальних підрозділах поліції.

Особова справа власника зброї містить такі документи:

- заяву про видачу дозволу на право придбання, зберігання та носіння на кожну одиницю зброї, основних частин зброї окремо;
- картку-заяву;
- корінець дозволу на придбання зброї, основних частин зброї, або копії інших документів, що засвідчують реєстрацію зброї, основних частин зброї в органах поліції;
- матеріали перевірки власника зброї, рапорт, інформацію про відсутність або наявності судимості, медичні довідки (крім охолощеної зброї);

- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- довідку про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);
- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України.

Особові справи власників зброї зберігаються у працівника, який здійснює дозвільну систему, і для зручності користування розставляються в алфавітному порядку.

У чергових службах територіальних підрозділів поліції працівником, який здійснює дозвільну систему, ведеться картотека, у якій містяться картки обліку власника мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї, яка використовується для перевірки осіб, затриманих за правопорушення, а також для інформування нарядів поліції. Працівниками чергової служби ведеться комп'ютерний облік власників зброї, пристроїв.

У разі зміни місця проживання власник зброї, пристрою у десятиденний строк повинен звернутися із заявою в довільній формі про постановку на облік в органі поліції за новим місцем проживання.

Особова справа власника зброї за письмовим запитом територіальним підрозділом поліції надсилається для взяття на облік в орган поліції за новим місцем проживання, а зброя, пристрій знімаються з обліку, про що вноситься інформація до БД.

У разі вилучення зброї у випадках, передбачених законодавством, добровільної її здачі в орган поліції, продажу, смерті власника зброї особова справа здається в архів, про що в книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї робиться відповідний запис, а також дані вносяться до БД.

Контроль за зберіганням вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, що належать громадянам, здійснюється органами поліції відповідно до законодавства. Перевірка порядку зберігання зброї громадянами проводиться дільничними офіцерами поліції не рідше одного разу на три роки. Про результати перевірки складається рапорт, який підшивається до особової справи власника зброї, пристрою. Вимоги працівників органів поліції щодо забезпечення схоронності вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, а також пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, патронів до них є обов'язковими для її власників. При оформленні завдання дільничному офіцеру поліції допускається його заповнення як на кожного власника окремо, так і на групу власників за списком.

При зміні місця проживання, придбанні зброї та її перереєстрації громадяни обов'язково перевіряються за місцем проживання.

Облікові справи на об'єкти дозвільної системи, контрольно-наглядові справи на органи поліції, особові справи власників мисливської вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, пристроїв, журнали обліку об'єктів дозвільної

системи обліковуюються і зберігаються в порядку, встановленому для документів службового користування.

5. Правова основа та порядок приймання, обліку, знищення і реалізації вилученої, добровільно зданої чи знайденої зброї

Цей порядок регламентується наказом МВС України від 31 травня 1993 року № 314 «Інструкція про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої зброї боєприпасів до неї».

Приймання від працівників поліції, посадових осіб чи громадян вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї і боєприпасів до неї та їх оформлення здійснюється спеціально призначеним працівником, який відповідає за їх зберігання, а в разі відсутності – черговим по органу національної поліції. При здаванні зброї і боєприпасів працівником органів Національної поліції подається: протокол вилучення у громадян зброї, боєприпасів; акт про вилучення зброї, боєприпасів з підприємств, установ і організацій; рапорт про добровільно здану чи знайдену зброю, боєприпаси з доданням заяви особи, яка добровільно здала чи знайшла ці предмети; громадянами – заява про добровільно здану чи знайдену зброю, боєприпаси.

При прийманні зброї і боєприпасів працівник, який відповідає за їх зберігання, або черговий перевіряє відповідність записів у поданих йому документах кількості, системам, номерам, року виготовлення, зовнішній та технічний стан зброї та боєприпасів, що здається.

На кожную одиницю зброї, а також на загальну кількість боєприпасів виписується квитанція.

Ця зброя і боєприпаси відповідальним працівником розміщується у кімнаті для зберігання зброї при черговій частині органів Національної поліції в окремих металевих шафах, закривається і опечатується його особистою печаткою.

Отримавши документи про прийняття зазначеного озброєння, начальник органу національної поліції розглядає і приймає рішення протягом доби. Зброя і боєприпаси, вилучені з об'єктів дозвільної системи після закінчення місячного терміну зберігання, за умови усунення недоліків, повертається відповідним підприємствам. Якщо недоліки не усунені, зброя і боєприпаси здаються на склади управлінь, відділів УРЗ ГУНП.

Уся добровільно здана, вилучена з незаконного обігу в державних установах чи у окремих громадян, знайдена нарізна зброя, коли вона не є речовим доказом, у 10-денний строк повинна бути передана на склади управлінь, відділів УРЗ ГУНП.

Вогнепальна мисливська нарізна, гладкоствольна чи комбінована зброя, боєприпаси, вилучені у громадян за порушення встановленого порядку їх придбання, зберігання чи використання, зберігаються в органах Національної поліції до прийняття рішення про адміністративну відповідальність. Якщо прийняте рішення не пов'язане з конфіскацією чи оплатним вилученням зброї і боєприпасів, то вони у 10-денний строк повертаються власникові.

Приймання зброї і боєприпасів, які надійшли на склади, здійснюється завідувачем складу з одночасним оглядом технічною комісією зброї у присутності здавача. На прийняту на склади зброю і боєприпаси складається акт у 2-х примірниках, який підписується членами комісії, завідувачем складу. Перший примірник акта є підставою для обліку зброї і боєприпасів у службі озброєння, другий – для зняття з обліку такої зброї і боєприпасів в органах Національної поліції.

Проведення робіт, пов'язаних з відбором і знищенням зброї і боєприпасів, здійснюється членами технічної комісії. На озброєння, що підлягає знищенню, комісійно складається акт та надається висновок про доцільність подальшого його використання. На підставі рішення технічної комісії непридатні зброя і боєприпаси підлягають попередній механічній деформації.

Обліковими документами є квитанції, приймальні акти, книги обліку, акти знищення зброї і боєприпасів. Усі облікові документи реєструються по книгах обліку вхідних і вихідних документів у канцелярії (секретаріаті). Книги шнуруються, нумеруються і скріплюються печаткою.

6. Відповідальність за порушення правил дозвільної системи

Відповідальність за правопорушення, пов'язані з невиконанням правил дозвільної системи, встановлена статтями 190-195-4, 195-6 КУпАП.

Родовим об'єктом всіх правопорушень у сфері дозвільної системи є суспільні відносини в сфері забезпечення громадського порядку та встановленого порядку управління.

Ст. 190 встановила відповідальність за порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї.

Безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що складаються у зв'язку з дотриманням громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу зброї.

Предметом даного правопорушення є вогнепальна гладкоствольна мисливська зброя заводського виготовлення, придатна для використання за своїм призначенням, а також холодна та пневматична зброя калібру більше 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с. Не може бути таким предметом бойова, спортивна, газова та мисливська нарізна зброя, малокаліберні гвинтівки чи пістолети, а також саморобна чи перероблена вогнепальна гладкоствольна мисливська зброя (так звані самопали чи обрізи).

З об'єктивної сторони цей проступок виявляється через порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вищезазначених видів зброї, а саме через вчинення таких дій без дозволу органів національної поліції.

З суб'єктивної сторони це правопорушення вчиняється здебільшого умисно (тобто порушник усвідомлює протиправний характер своїх дій і прагне цього чи свідомо припускає настання шкідливих наслідків) або ж через

необережність (коли порушник передбачає можливість настання шкідливих наслідків своїх дій, але легковажно розраховує на їх відвернення або не передбачає можливості настання таких наслідків, хоч повинен був і міг їх передбачити).

Суб'єктом цього адміністративного правопорушення може бути фізична осудна особа, що досягла 16-річного віку. Особи віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років за вчинення цього проступку підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах, проте з урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника до них можуть бути застосовані заходи впливу, передбачені ст. 24-1 КУпАП України.

Відповідальність за порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів встановлена статтю 191 КУпАП України.

Безпосереднім об'єктом є суспільні відносини щодо дотримання правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї та бойових припасів громадянами, які мають дозвіл органів національної поліції на зберігання, перевезення, використання зазначеної зброї.

Предметом цього правопорушення є вогнепальна гладкоствольна мисливська чи холодна зброя, а також пневматична зброя калібру більше 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с і боєприпаси.

З об'єктивної сторони дане правопорушення вчиняється через порушення встановлених правил щодо зберігання, носіння та перевезення вищезгаданої зброї і боєприпасів громадянами, які мають дозвіл на її зберігання, перевезення, використання. Перевезення здійснюється шляхом переміщення зброї різними видами транспорту, у тому числі наземним, повітряним, морським, річковим тощо, при безпосередній участі власника зброї.

З суб'єктивної сторони це правопорушення характеризується, здебільшого, необережною формою вини.

Суб'єктами цього правопорушення виступають насамперед громадяни – фізичні осудні особи, що досягли 21-річного віку (що стосується холодної чи пневматичної зброї – 18-річного віку), які мають дозвіл органів національної поліції на зберігання, носіння, перевезення, використання вищезгаданих видів зброї.

У статті 192 КУпАП України передбачена відповідальність за порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік.

Безпосереднім об'єктом такого проступку передусім є установлений порядок щодо дотримання правил реєстрації та перереєстрації зброї і взяття її на облік, а також громадська безпека.

Предметом даного правопорушення може бути будь-яка вогнепальна, холодна, а також пневматична зброя калібру більше 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с.

З об'єктивної сторони це правопорушення вчиняється здебільшого шляхом протиправної бездіяльності через порушення громадянами, які мають дозвіл на

придбання або зберігання згаданих видів зброї, встановлених строків її реєстрації (перереєстрації) або правил взяття їх на облік в органах національної поліції у разі зміни місця проживання.

З суб'єктивної сторони даний проступок може характеризуватись у більшості випадків необережною формою вини.

Суб'єктами даного правопорушення можуть бути передусім громадяни, що досягли 21-річного віку (що стосується холодної чи пневматичної зброї – 18-річного віку), які мають дозвіл органів національної поліції на придбання або зберігання зазначених видів зброї.

Стаття 193 КУпАП України встановлює відповідальність за ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Безпосереднім об'єктом цього правопорушення є установлений порядок управління.

З об'єктивної сторони дане правопорушення проявляється здебільшого через протиправну бездіяльність, а саме – шляхом ухилення від реалізації вогнепальної, холодної, а також пневматичної зброї калібру більше 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с і боєприпасів громадянами, у яких органами національної поліції анульовано дозвіл на їх зберігання і носіння. Як зазначалося вище, відповідно до чинних правил у громадян, які вибули з мисливських товариств з різних причин (через хворобу, власне бажання, несплату внесків, смерть, позбавлення права полювання тощо) органами національної поліції анулюється дозвіл на зберігання зброї, яку в місячний строк необхідно здати для продажу в комісійний магазин. Дозвіл на зберігання та носіння зброї органами Національної поліції може бути анульовано і з інших причин: насамперед через порушення відповідних правил щодо вказаних видів зброї.

З суб'єктивної сторони даний проступок характеризується здебільшого умисною формою вини, інколи він може вчинятись і через необережність.

Суб'єктом цього правопорушення, як правило, є громадяни – власники зброї, які досягли 21-річного чи 18-річного віку, в залежності від того, про яку зброю йде мова. Але інколи суб'єктами його можуть бути і особи, що досягли 16-річного віку (наприклад, у разі одержання зброї у спадщину).

Відповідальність працівників торговельних підприємств (організацій) за порушення порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів передбачено в статті 194 КУпАП України.

Безпосереднім об'єктом є відносини встановленого порядку управління та громадської безпеки.

Предметом даного проступку виступає вогнепальна, холодна, пневматична зброя і боєприпаси до неї.

З об'єктивної сторони це правопорушення проявляється через продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вищезазваної зброї підприємствам, установам, організаціям та громадянам, що не мають на це відповідного дозволу органів національної поліції. Тобто, кваліфікуючою обставиною юридичного складу цього проступку є продаж зброї без

відповідного дозволу органів національної поліції.

З суб'єктивної сторони даний проступок характеризується здебільшого необережною формою вини.

Суб'єкт цього правопорушення спеціальний, тобто в якості такого можуть бути лише працівники торговельних підприємств або організацій, у т.ч. як посадові особи, так і звичайні продавці.

Стаття 195 КУпАП України. встановлює відповідальність працівників підприємств, установ, організацій за порушення правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Безпосереднім об'єктом цього правопорушення виступає передусім громадська безпека. На сьогодні в Україні ще немало злочинів, а також нещасних випадків, пов'язаних з людськими жертвами та матеріальними збитками, що скоюються внаслідок недбалого зберігання або транспортування вогнепальної зброї та бойових припасів.

Предметом цього проступку може бути будь-яка вогнепальна зброя, у тому числі бойова, спортивна, мисливська (гладкоствольна або нарізна), а також холодна та пневматична калібру більше 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с та боєприпаси.

З об'єктивної сторони вказаний проступок вчиняється через порушення встановлених правил зберігання або перевезення вказаних видів зброї і бойових припасів працівниками підприємств, установ і організацій, відповідальними за їх охорону, а також шляхом використання ними зазначеної зброї і боєприпасів не за їх цільовим призначенням.

З суб'єктивної сторони це порушення може вчинятись здебільшого через необережність: особа не передбачала можливості настання шкідливих наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити або передбачала можливість настання таких наслідків, проте легковажно розраховувала на їх відвернення.

Суб'єктами даного проступку виступають працівники підприємств, установ і організацій (незалежно від форм власності), відповідальні за збереження вогнепальної та інших видів зброї і бойових припасів, як посадові особи, так і інші працівники.

Відповідальність за порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони встановлено стаття 195-1 КУпАП України.

Безпосереднім об'єктом виступають суспільні відносини, пов'язані з встановленим порядком розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони.

Предметом даного правопорушення є спеціальні засоби самооборони, зокрема упаковки (газові балончики) з аерозолями сльозогінної та дратівної дії, газові пістолети, револьвери та патрони до них.

З об'єктивної сторони цей проступок здійснюється насамперед шляхом протиправних дій, пов'язаних з порушенням встановленого Положенням про дозвільну систему порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони. Як уже зазначалось, щодо розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони необхідно мати виданий у

встановленому порядку органами національної поліції спеціальний дозвіл (ліцензію).

Кожний вид такого спеціального засобу підлягає сертифікації. Вказані засоби реалізуються (продаються) в спеціалізованих магазинах юридичним особам або громадянам, які досягли 18-ти річного віку. Для придбання упаковок з аерозолями сльозогінної та дратівної дії (газових балончиків) дозволу органів національної поліції не потрібно.

Суб'єктами даного правопорушення можуть бути фізичні осудні особи працівники торговельних підприємств, у тому числі окремі громадяни, суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності та ін. (як громадяни України, так і іноземні громадяни або особи без громадянства).

З суб'єктивної сторони форма вини при скоєнні згаданого проступку особливого значення не має.

Стаття 195-2 КУпАП України. передбачає відповідальність за порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Об'єктом даного порушення є суспільні відносини щодо порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Відповідно предметом цього правопорушення виступають газові пістолети, револьвери та патрони до них.

Об'єктивна сторона даного проступку виражається здебільшого у формі протиправних дій (рідше - бездіяльності), пов'язаних з порушенням порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них. Як уже вказувалось, на придбання і зберігання (носіння) газових пістолетів і револьверів та патронів до них громадянам, які досягли 16-річного віку, органами національної поліції за місцем проживання видаються спеціальні дозволи (за винятком певної категорії осіб). Відповідні правила та порядок встановлено також і щодо отримання дозволу на придбання вказаних засобів суб'єктами підприємницької діяльності та іншими юридичними особами. Існують певні правила щодо порядку реєстрації (перереєстрації) та обліку газових пістолетів і револьверів, про які згадувалось вище.

Серед суб'єктів вказаного правопорушення розрізняють громадян та посадових осіб. У цілому ж ними можуть бути фізичні осудні особи, які досягли 16-річного віку.

Форма вини цього проступку може бути як умисною, так і через необережність, що не впливає на кваліфікацію скоєного.

Статтею 195-3 КУпАП України встановлено відповідальність за порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони, 195-4. КУпАП України - Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, 195-6 КУпАП України - Порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів.

РОЗДІЛ 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ. АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД ЗА ОСОБАМИ ЗВІЛЬНЕНИМИ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

1. Завдання, повноваження та основні напрями діяльності дільничного офіцера поліції

Діяльність дільничних офіцерів поліції має особливості, зумовлені тими завданнями, які покладені на неї, що дозволяє розглядати її з позиції окремого підрозділу Національної поліції. Ці завдання відрізняються складністю і виконуються в процесі охорони публічного порядку на поліцейських дільницях.

Дільничний офіцер поліції (далі - ДОП) - посадова особа органу (підрозділу) Національної поліції України, на яку покладено виконання завдань служби дільничних офіцерів поліції та яку наділено повноваженнями відповідно до законодавства.

Відповідно до Наказу МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» № 650 від 28 липня 2017 року ДОП у своїй діяльності керуються Конституцією України, Законами України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», іншими актами законодавства, нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України.

Принципи діяльності дільничних офіцерів поліції: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства.

ДОП зобов'язаний виконувати службові функції на закріпленій за ним поліцейській дільниці в однострої з табельною вогнепальною зброєю, засобами зв'язку та спецзасобами.

Після закінчення несення служби ДОП (крім випадків закріплення табельної вогнепальної зброї, боєприпасів і спеціальних засобів за поліцейськими на постійне зберігання і носіння) зобов'язані передати табельну вогнепальну зброю та боєприпаси до органу (підрозділу) поліції відповідно до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 лютого 2016 року № 70, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 17 лютого 2016 року за № 250/28380.

Завданнями ДОП є:

1) діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності;

2) взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

3) виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

4) ужиття заходів для взяття на облік осіб, щодо яких здійснюється превентивна (профілактична) робота, підтримання в актуальному стані інформаційних підсистем ЄІС МВС;

5) співпраця з групами реагування патрульної поліції (далі - ГРПП) щодо застосування превентивних (профілактичних) заходів щодо осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на профілактичних обліках поліції;

6) інформування чергової частини органу (підрозділу) поліції у разі отримання від населення відомостей про осіб, які мають наміри вчинити кримінальні правопорушення або їх учинили, розшукуваних злочинців, осіб, які зникли безвісти;

7) організація та контроль діяльності помічника ДОП, що полягає в плануванні роботи, наданні відповідних доручень та навчанні методиці й тактиці роботи на поліцейській ділянці, перевірці якості, повноти та об'єктивності складених ним матеріалів;

8) підтримання професійного рівня шляхом навчання в системі службової підготовки та самопідготовки.

9) регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням його учасниками Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306;

10) здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Основні напрями діяльності ДОП:

1) здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень;

2) виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття у межах компетенції заходів для їх усунення;

3) ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

4) здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

5) у випадках, визначених законом, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;

6) доставляння у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

7) ужиття всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я, а також особам, які постраждали від торгівлі людьми;

8) ужиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству і його припинення;

9) здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

10) взаємодія відповідно до законодавства у межах контрольованих прикордонних районів з дільничними інспекторами прикордонної служби щодо проведення превентивних заходів з протидії нелегальній міграції та іншій протиправній діяльності на державному кордоні, отримання інформації про шляхи проникнення та накопичення контрабандних товарів, а також мешканців населених пунктів, розташованих поблизу державного кордону, які здійснюють незаконні операції з переміщення товарів;

11) вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснення приводу у виконавчому провадженні;

12) участь у межах повноважень, передбачених законом, у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі.

13) здійснення контролю за дотриманням ПДР його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

14) провадження профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

15) прийняття в громадян необхідних документів, визначених у підпунктах 12.2 та 12.5 пункту 12 розділу II Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 07 жовтня 1998 року за № 637/3077 (із змінами), для одержання в органах поліції дозволів на придбання, зберігання та носіння зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для

відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них або перереєстрації (продовження терміну дії таких дозволів);

16) здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

ДОП з метою виконання своїх обов'язків можуть:

1) вимагати від осіб пред'явлення документів, що посвідчують їх особу, та інших документів у випадках, визначених статтею 32 Закону України «Про Національну поліцію»;

2) опитувати осіб у випадках, визначених статтею 33 Закону України «Про Національну поліцію»;

3) застосовувати заходи, передбачені статтями 30, 31 Закону України «Про Національну поліцію»;

4) затримувати підозрюваних у вчиненні кримінального або адміністративного правопорушення, доставляти таких осіб до поліцейської станції або органу (підрозділу) поліції;

5) у випадках, визначених законом, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання;

6) відповідно до статті 38 Закону України «Про Національну поліцію» проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках;

7) здійснювати заходи з контролю за дотриманням обмежень, установлених Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;

8) здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами порядку та правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, вибухових речовин та матеріалів, боєприпасів, на які поширюється дозвільна система, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил використання;

9) здійснювати в межах, визначених Законом України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування;

10) застосовувати поліцейські заходи примусу у випадках та порядку, визначених Законом України «Про Національну поліцію»;

11) здійснювати превентивні поліцейські заходи, передбачені частиною першою статті 31 Закону України «Про Національну поліцію», з метою отримання та перевірки інформації стосовно причетності до вчинення кримінальних або інших правопорушень осіб, які мешкають на закріпленій ділянці;

12) залучати ГРПП для надання допомоги під час затримання та доставляння осіб, які вчинили правопорушення, виконання ухвал суду та слідчого судді про привід свідків та підозрюваних до суду та в інших необхідних випадках за погодженням з керівництвом відділу (сектору) превенції територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції;

13) проводити перевірку прибуття звільнених осіб до місця проживання в порядку, встановленому законодавством та визначеному статтею 20 Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»;

14) вживати у взаємодії зі службою у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій заходів щодо встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування) у разі надходження повідомлення про дитину, яка залишилась без батьківського піклування.

У разі виявлення дитини, розлученої із сім'єю, ДОП невідкладно повідомляє про такий факт територіальний орган ДМС і орган опіки та піклування за місцем виявлення дитини;

У разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини на підставі рішення районної, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчого органу міської, районної у місті ради служба у справах дітей разом з представниками закладу охорони здоров'я вживають заходів до відібрання дитини у батьків та тимчасово влаштовують її відповідно до чинного законодавства;

15) приймати в громадян необхідні документи, визначені в підпунктах 12.2 та 12.5 пункту 12 розділу II наказу МВС № 622, та передавати ці документи в найкоротший строк до уповноважених підрозділів з контролю за обігом зброї та дозвільної системи територіальних (відокремлених) органів (підрозділів) поліції.

16) використовувати інші повноваження, визначені законодавством України.

2. Взаємодія дільничного офіцера поліції з населенням. Проект «Поліцейський офіцер громади»

Взаємодія поліції та громади врахована у Законі України «Про Національну поліцію» (стаття 11): «Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб». Підхід взаємодії поліції та громади на засадах партнерства сприяє прийняттю конкретних та ефективних заходів щодо вирішення проблемних питань громади, пов'язаних із безпекою, з урахуванням потреб уразливих категорій населення, зокрема жінок, дітей тощо. Цей підхід також сприяє встановленню взаємної довіри та наголошує на спільній відповідальності поліції та громади у підтримці миру та гармонії у суспільстві.

ДОП під час здійснення своїх повноважень взаємодіють з іншими органами (підрозділами) поліції, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

ДОП з метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовує роботу за такими напрямками:

1) протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;

2) співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків;

3) визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості.

ДОП проводить відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. Інформує про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території.

Звіт ДОП - періодичне (не рідше ніж двічі на рік) інформування виконавчого органу місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади про стан дотримання правопорядку на поліцейській дільниці, ужиті заходи із запобігання правопорушенням, підвищення довіри населення до поліції;

ДОП у межах поліцейської дільниці проводить серед населення роз'яснювальну роботу для формування у населення правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ з метою підняття іміджу поліції та про способи захисту і самооборони від злочинних посягань.

ДОП у взаємодії з органами соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службами у справах дітей, благодійними, громадськими організаціями, представниками територіальних громад, спеціалізованими установами для осіб, які відбули покарання, здійснює роботу із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

ДОП формує пропозиції щодо:

1) усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень;

2) ужиття заходів з метою запобігання вчиненню домашнього насильства;

3) створення громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону та/або призупинення (припинення) діяльності таких формувань, які неналежним чином виконують свої обов'язки, визначені нормами Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»;

4) покращення матеріально-технічного забезпечення поліцейської станції та умов роботи;

5) надання необхідної допомоги особі, яка постраждала від торгівлі людьми.

ДОП здійснюють прийом громадян у приміщенні поліцейської станції або іншому місці. Усі звернення, отримані під час прийому громадян, реєструються відповідно до Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 березня 2019 року за № 223/33194.

При виявленні на території поліцейської дільниці інших порушень, реагування на які не належить до повноважень поліції, ДОП інформує про це відповідні уповноважені органи.

ДОП співпрацює з представниками громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, надає допомогу в організації їх діяльності, бере участь у проведенні спільних нарад, під час яких розробляються та погоджуються заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на територіях обслуговування та взаємодії з патрульною поліцією (далі - ПП) та ГРПП.

ДОП проводить разом з виконавчими органами місцевого самоврядування звірки кількості громадських формувань з охорони громадського порядку та їх членів, зареєстрованих відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», подає пропозиції щодо їх діяльності, виконання статутних прав та обов'язків.

Формами взаємодії дільничного офіцера з патрульною поліцією і іншими підрозділами поліції, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, органами державної влади та місцевого самоврядування щодо профілактики правопорушень на адміністративній дільниці є:

1. Спільна розробка і здійснення заходів щодо профілактики правопорушень та виявлення осіб, які схильні до їх вчинення.
2. Узгодження спільних дій з попередження правопорушень.
3. Обмін інформацією, що представляє взаємний інтерес (інформаційна взаємодія).
4. Проведення громадськими формуваннями заходів за ініціативою дільничних офіцерів.
5. Допомога з боку дільничних офіцерів громадським формуванням у проведенні заходів щодо охорони громадського порядку і громадської безпеки.

Наступним кроком у реформі Національної поліції, орієнтованої на потреби громади з метою попередження правопорушень, є впровадження принципу «Community Policing».

Для підвищення довіри і налагодження партнерських стосунків з населенням об'єднаних територіальних громад поліцією активно впроваджується проект «Поліцейський офіцер громади».

Проект є частиною ширшої міжнародної практики під назвою «Community policing». Тісна співпраця поліцейських з громадянами активно практикується в США, Великобританії, Франції та інших країнах.

Поліцейський офіцер громади (ПОГ) — це офіцер Національної поліції України, який живе та працює у певній об'єднаній територіальній громаді (ОТГ). Його головні завдання — забезпечувати порядок і запобігати правопорушенням і злочинам у межах своєї територіальної громади.

Проект «Поліцейський офіцер громади» був ініційований у 2018 році і офіційно стартував 29 травня 2019 року, коли 34 поліцейських офіцерів громади розпочали службу в 22-х територіальних громадах Дніпропетровської області.

Станом на листопад 2020 року поліцейські офіцери громади служать в таких областях: Волинська, Донецька, Дніпропетровська, Закарпатська, Івано-Франківська, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Рівненська, Черкаська, Харківська, Хмельницька. Наразі 365 поліцейських офіцерів громади обслуговують 3313998 мешканців у 4256 населених пунктах (229 ОТГ).

Відповідно до доручення Голови Національної поліції від 22.10.2020 № 13267/01/20 «Про організацію службової діяльності поліцейських в рамках проекту «Поліцейський офіцер громади» основними напрямками поліцейської діяльності є:

- проведення загальних зборів громадян;
- максимальне ознайомлення з громадянами, що проживають на території ОТГ;
- налагодження зв'язків з керівництвом та членами громади, а також зі службами та відомствами, функції яких будуть корисні для створення безпечного середовища в громаді;
- ознайомлення з територією обслуговування, нарядами поліції, які несуть на ній службу;
- проведення аналізу криміногенної обстановки з метою встановлення причин та умов, що сприяють учиненню злочинів та правопорушень, для вжиття превентивних заходів;
- відвідування закладів (підприємств, установ, організацій усіх форм власності, дошкільних та навчальних закладів тощо,) розташованих на території обслуговування;
- перевірка всіх підоблікових осіб, а також сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, тимчасово переміщених осіб та осіб, які потребують додаткової уваги правоохоронних органів та не перебувають на обліку;
- унесення за результатами вивчення проблем громади та стану криміногенної обстановки пропозиції керівництву органу поліції та місцевого самоврядування стосовно їх вирішення для розробки та реалізації проекту зі створення безпечного середовища в громаді.

Тобто, основна мета проекту «Поліцейський офіцер громади» — забезпечити кожному об'єднану територіальну громаду України фаховим офіцером, який стане невіддільною її частиною, зокрема:

- братиме активну участь в житті своєї громади;
- особисто налагодить контакт з кожним її мешканцем;

- проводитиме профілактичну роботу серед місцевого населення (тематичні зустрічі, виступи в школах, спільні ініціативи тощо);
- тісно співпрацюватиме з жителями;
- допомагатиме вирішувати конфліктні ситуації;
- контролюватиме дотримання фізичними та юридичними особами правил та порядку зберігання і використання зброї;
- боротиметься з рейдерством і браконьєрством;
- забезпечуватиме порядок та безпеку на території своєї громади.

Оскільки поліцейський офіцер стає повноправним представником своєї громади (яка бере на себе частину фінансової підтримки його роботи), то й звітує він не тільки перед керівництвом, але й перед самою громадою.

Поліцейські офіцери громади для здійснення своєї діяльності забезпечується службовим приміщенням.

Поліцейська станція – службове приміщення, що надається поліцейському офіцеру громади для виконання покладених завдань в межах поліцейської дільниці. Поліцейська станція може також знаходитися в центрі безпеки.

Центр безпеки – будівля, в якій під одним дахом може розміщуватися декілька служб, які виконують функції у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності населення (місцева пожежна команда та/або комунальна аварійно-рятувальна служба, підрозділи служби екстреної медичної допомоги, приміщення для роботи дільничного поліцейського).

Приміщення поліцейської станції або центру безпеки будують або пристосовують існуючі будівлі під їх функції і створюють належні умови для роботи органи місцевої державної влади чи місцевого самоврядування (об'єднаної територіальної громади, сільської, селищної, міської влади).

Відповідно п. 5 статті 105 (Фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції) Закону України «Про Національну поліцію» виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби.

Вимоги до облаштування приміщень поліцейських станцій

Для постійної присутності поліцейського офіцера громади на території ОТГ необхідне службове приміщення, що належить громаді. За відсутності центру безпеки або поліцейської станції на території ОТГ допускається виділення приміщення, яке відповідає таким вимогам:

- 3-и кімнати - службовий кабінет (мін. 12 м²), кабінет для роботи ГРПП / громадських формувань (за наявності), кімната відпочинку;
- обов'язкова наявність обладнаного санвузла з водогоном;
- перший поверх з окремим входом; металеві двері та ґрати на вікнах для збереження майна та документів;
- наявність опалення;
- доступ до мережі Інтернет;

– обладнання охоронно-попереджувальною сигналізацією у встановленому порядку.

Не допускається розміщення службового приміщення в об'єктах соціальної інфраструктури (дитсадки, школи, будинки культури), за винятком амбулаторій та ФАП.

Службове приміщення має бути оснащене офісними меблями та технікою відповідно до кількості робочих місць. Також бажаною є наявність дитячого куточка, дивана, холодильника, мікрохвильової печі та електричного чайника.

3. Особливості організації роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці

Організація та контроль за роботою ДОП покладаються на заступника начальника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ДОП та начальника відділу (сектору) превенції територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції.

Організаційно-розпорядчим актом керівника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції за ДОП закріплюється поліцейська дільниця, якій присвоюється відповідний порядковий номер.

Поліцейська дільниця - територія, що обслуговується ДОП, із чисельністю населення, що не перевищує 6 тис. осіб у сільській місцевості та 7 тис. осіб - у містах;

Територія поліцейської дільниці (її розміри та межі) визначається, а за необхідності - змінюється керівником відділу (відділення) поліції за поданням заступника керівника, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ДОП.

Надання інформації керівникам виконавчих органів місцевого самоврядування щодо призначення ДОП та закріплення за ним відповідної поліцейської дільниці.

ДОП веде контрольно-наглядову справу, у якій містяться відомості щодо:

1) особливостей території обслуговування, розташування й режиму роботи підприємств, установ та організацій, об'єктів дозвільної системи, контактів відповідальних осіб органів місцевого самоврядування, інших довідкових та інформаційних матеріалів щодо території обслуговування;

2) кількості населення на території;

3) кількості скоєних на поліцейській дільниці кримінальних правопорушень, обставин, які призводять до їх скоєння;

4) прикмет осіб, які підозрюються у скоєнні або скоїли кримінальні правопорушення;

5) викрадених речей та транспортних засобів, які перебувають у розшуку;

6) місць концентрації осіб, схильних до скоєння правопорушень;

7) сил та засобів, які залучаються до охорони публічного порядку на поліцейській дільниці.

ДОП працює за планом, який затверджується керівником відділу (відділення) поліції та розробляється з урахуванням пріоритетів громади у сфері публічної безпеки та порядку, оперативної обстановки на дільниці.

У своїй роботі ДОП взаємодіє з іншими органами та підрозділами поліції шляхом обміну інформацією, участі в плануванні та реалізації спільних заходів, що проводяться за наказом керівника відділу (відділення) поліції.

Використання ДОП та їх помічників поза межами закріплених за ними поліцейських дільниць та для виконання завдань, не пов'язаних з їх службовими обов'язками, здійснюється у виняткових випадках за наказами керівників територіальних органів (підрозділів) поліції.

На період тривалої відсутності ДОП (відпустки, навчання, хвороба, відрядження) його обов'язки покладаються на іншого ДОП або помічника ДОП з обов'язковим інформуванням відповідних виконавчих органів місцевого самоврядування.

Межі поліцейської дільниці визначаються керівником відділу (відділення) поліції з урахуванням площі території та специфіки регіону.

Залежно від стану криміногенної обстановки на дільниці вказані критерії можуть бути чинником для введення додаткових посад ДОП, старшого ДОП, помічника ДОП або утворення додаткової поліцейської дільниці.

Організацію та контроль за виконанням службових обов'язків ДОП та їхніми помічниками на поліцейській дільниці забезпечує старший дільничний офіцер поліції.

Управління та координацію роботи ДОП у центральному органі управління поліцією здійснює управління дільничних офіцерів поліції Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України.

Управління та координацію роботи ДОП у територіальному органі поліції здійснюють відділи (сектори) дільничних офіцерів поліції управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Управління та координацію роботи ДОП на рівні територіального (відокремленого) підрозділу поліції здійснює відповідний відділ, сектор превенції цього підрозділу.

4. Організація роботи дільничного офіцера поліції з особами, які перебувають на профілактичному обліку

Однією з головних задач дільничного офіцера на поліцейській дільниці є налагоджена профілактична робота по запобіганню вчинення кримінальних і адміністративних правопорушень, а у випадку їхнього скоєння — вживання заходів припинення, затримання винних у цьому осіб і наступному притягненні їх до відповідальності.

Превентивна (профілактична) робота ДОП - діяльність, передбачена законодавством, що спрямована на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законом

щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування.

Превентивний облік - комплекс організаційно-практичних заходів у діяльності ДОП із запобігання вчиненню, фіксації та припинення правопорушень, контролю за поведінкою осіб з метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань.

ДОП здійснює превентивні заходи щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліку в органах поліції, для попередження вчинення ними правопорушень із залученням до цієї роботи громадськості.

ДОП ставить на превентивний облік та в межах своєї компетенції проводить профілактичну роботу з:

1) особами, звільненими з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено в установленому законом порядку;

2) особами, схильними до вчинення домашнього насильства (кривдниками).

ДОП в установленому порядку ініціює встановлення адміністративного нагляду щодо осіб, звільнених з місць позбавлення волі, які за ознаками судимості підпадають під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі».

На підставі аналізу додержання раніше судимими особами встановлених судом обмежень, визначених Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», ДОП подає керівнику відділу (відділення) поліції пропозиції щодо продовження адміністративного нагляду.

ДОП вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень. Припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення.

Рішення про поставлення особи на профілактичний облік приймає керівник відділу (відділення) поліції або його заступник на підставі наданих ДОП матеріалів.

Відомості про осіб, поставлених на облік, заносяться до ЄІС МВС.

Унесення зазначених відомостей до ЄІС МВС покладається на начальника сектору превенції територіального (відокремленого) підрозділу поліції або працівника цього сектору, до обов'язків якого входить організація роботи з особами, які перебувають на профілактичному обліку.

У ДОП зберігаються відомості про осіб, які перебувають на профілактичному обліку та проживають на території, закріпленій за відповідною поліцейською дільницею.

Облікові справи (далі - ОС) заводяться відносно раніше судимих осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, та осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо ці особи після відбування

покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження поліції, систематично порушують публічний порядок і права громадян, учиняють інші правопорушення.

ОС реєструються ДОП в підрозділі документального забезпечення територіального (відокремленого) підрозділу поліції.

ОС зберігаються у начальника сектору превенції територіального (відокремленого) підрозділу поліції або працівника цього сектору. З моменту закінчення строку перебування на обліку особи вказаної категорії ОС передається на архівне зберігання в передбачені законодавством строки.

У разі зміни постійного місця проживання особи, стосовно якої працівниками поліції проводяться превентивні заходи, до підрозділу поліції за територіальністю в стислі строки надсилається відповідна інформація.

Забороняється зняття з обліку особи, яка перебуває на профілактичному обліку та переїхала на нове місце проживання, без надходження з відповідного територіального (відокремленого) підрозділу поліції підтвердної інформації про поставлення її на облік в зазначеному місці.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції:

- у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом; достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

Адміністративний нагляд автоматично припиняється:

- після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

- у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

- у разі смерті піднаглядного.

Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи

ДОП виявляє на поліцейській ділянці осіб, схильних до вчинення домашнього насильства (кривдників), та вживає превентивних заходів, передбачених законодавством і спрямованих на запобігання правопорушенням, пов'язаним з домашнім насильством, відповідно до норм Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству."

Уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

Профілактичний облік осіб, що вчинили домашнє насильство, які не досягли вісімнадцятирічного віку, здійснюється працівниками підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є:

складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП;

терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції;

отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику;

рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП;

відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Працівники, уповноважені на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, протягом доби формують матеріали за фактами вчинення домашнього насильства та інформують про це керівника уповноваженого підрозділу поліції для поставлення кривдника на профілактичний облік із наданням копій таких матеріалів.

Рішення про поставлення кривдника на профілактичний облік приймає керівник територіального (відокремленого) уповноваженого підрозділу поліції за результатами розгляду матеріалів, які є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік.

Працівник уповноваженого підрозділу поліції, відповідальний за організацію роботи з особами, які перебувають на профілактичному обліку, вносить відомості про кривдника до журналу реєстрації осіб, які перебувають на профілактичному обліку за вчинення домашнього насильства, який ведеться в електронному вигляді, а в разі відсутності такої можливості - у друкованому вигляді.

Відомості про взяття кривдника на профілактичний облік протягом доби вносяться до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі - система ПНП) з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних» працівником уповноваженого підрозділу поліції, відповідальним за організацію роботи з особами, які перебувають на профілактичному обліку.

У відомостях про взяття кривдника на профілактичний облік зазначаються:

посада поліцейського, відповідального за організацію профілактичної роботи з кривдником, з обов'язковим зазначенням найменування уповноваженого підрозділу поліції, у якому він проходить службу, звання, прізвища, імені та по батькові (повністю, без скорочень);

прізвище, ім'я та по батькові особи, яка вчинила домашнє насильство (повністю, без скорочень), число, місяць, рік народження, стать, громадянство, місце проживання, навчання та/або місце роботи, номер контактного телефону, паспорт громадянина України, а у разі його відсутності документ, що

підтверджує громадянство України, посвідчує особу чи її спеціальний статус (тип, назва документа, серія, номер, дата видачі та уповноважений суб'єкт, що видав документ, строк дії документа);

інформація про притягнення кривдника до адміністративної відповідальності (упродовж року) або кримінальної відповідальності;

заходи термінового заборонного припису або обмежувального припису стосовно кривдника, передбачені статтями 25, 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», та строки їх дії;

форма(и) домашнього насильства та суть діяння;

прізвище, ім'я та по батькові постраждалої особи (повністю, без скорочень), число, місяць, рік народження, стать, громадянство, місце проживання, навчання та/або місце роботи, номер контактного телефону, ступінь спорідненості з кривдником відповідно до частин другої, третьої статті 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Згода на внесення персональних даних про постраждалу особу надається цією особою (її представником) з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних»;

підстава та дата зняття кривдника з обліку.

Строки ведення профілактичного обліку кривдників установлюються:

відповідно до строків застосування заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених обмежувальним приписом стосовно кривдника, а в разі продовження припису - на встановлений судом строк;

упродовж одного року з дня виявлення останнього факту вчинення домашнього насильства у випадку, коли обмежувальний припис стосовно кривдника судом не виносився;

упродовж одного року з дня накладення судом адміністративного стягнення за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

до набрання законної сили вирокom суду у кримінальному провадженні, відкритому стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

до погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане з учиненням домашнього насильства.

Строк зберігання відомостей про кривдника, який перебуває на профілактичному обліку, становить три роки з дня зняття його з такого обліку, після чого відомості про нього та постраждалу особу автоматично знеособлюються.

Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством.

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується наказом МВС України від 25.02.2019 № 124 «Про затвердження Порядку взяття на

профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України».

5. Правова основа, поняття, види, порядок встановлення та припинення адміністративного нагляду

Попередження злочинів та інших правопорушень обумовило необхідність індивідуалізації нагляду за певними особами, що є небезпечними для суспільства. Особливістю цього виду нагляду є те, що він здійснюється індивідуально лише у відношенні чітко визначеної законом категорії осіб і відноситься до спеціального нагляду органів поліції, метою якого нагляду є запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Адміністративний нагляд є одним із способів діяльності поліції по забезпеченню безпеки громадян і охорони громадського порядку.

Поліція здійснює адміністративний нагляд за дотриманням посадовими особами і громадянами рішень органів державної влади і державного управління з питань охорони публічного порядку.

Мета адміністративного нагляду поліції, як бажаний результат їх діяльності, являє собою такий ідеальний режим функціонування і життєдіяльності відповідних суб'єктів права (підприємств, установ, організацій, їх посадових осіб, а також громадян), за якого забезпечується належною мірою захищеність певних об'єктів від різноманітних посягань. Тобто адміністративний нагляд забезпечує недоторканність охоронюваних об'єктів від різноманітного роду посягань, які спроможні завдати матеріальної або моральної шкоди.

Зміст, форми і методи адміністративного нагляду поліції залежить від кола осіб та об'єктів, на які він розповсюджується.

Адміністративний нагляд поділяється на два види:

- загальний;
- спеціальний.

Загальний нагляд здійснюється:

а) у відношенні невизначеного кола осіб (фізичних та юридичних) за дотриманням ними загальнообов'язкових правил, наприклад рішень місцевих Рад з питань охорони публічного порядку;

б) поширюється на певне коло суб'єктів і за певним колом питань, наприклад нагляд за дотриманням правил зберігання зброї, вибухових матеріалів, сильнодіючих речовин на підприємствах, в установах і організаціях.

Спеціальний нагляд здійснюється за чітко визначеним колом осіб.

Спеціальний адміністративний нагляд – це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Умови і порядок встановлення та здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб та їх обов'язки визначені Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 20 грудня 1994 року.

Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню кримінальних правопорушень окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо повнолітніх осіб:

- засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;
- засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;
- засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Адміністративний нагляд встановлюється:

- щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства; засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи - в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського та міськрайонного суду за місцезнаходженням установи виконання покарань за поданням начальника установи виконання покарань;
- щодо осіб засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення - в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського та міськрайонного суду за місцем проживання особи, звільненої з місць позбавлення волі, за поданням начальника органу Національної поліції.

З метою якісної і своєчасної підготовки матеріалів для встановлення

адміністративного нагляду за особами, які підлягають звільненню з установ виконання покарань, здійснюються такі заходи:

- відділ по контролю за виконанням судових рішень не пізніше, ніж за три місяці до закінчення строку відбування засудженими покарання, складає списки осіб, які підпадають під дію Закону, і передає їх до відділу виховної і соціально-психологічної роботи, відділу нагляду і безпеки, оперативного відділу та медичної частини установи виконання покарань.

- оперативний відділ виявляє злочинні зв'язки і наміри осіб, які підпадають під дію Закону та у взаємодії з відділом нагляду і безпеки вивчає надані відділом по контролю за виконанням судових рішень списки і визначає коло осіб із числа засуджених, щодо яких є законні підстави для порушення питання про встановлення адміністративного нагляду.

- відділ виховної і соціально-психологічної роботи та відділ по контролю за виконанням судових рішень готує стосовно таких засуджених характеристики, копії вироків, довідки про застосовані заходи заохочення і стягнення та інші матеріали, які вказують про небажання засудженого стати на шлях виправлення та свідчать про доцільність встановлення адміністративного нагляду.

- відділ нагляду і безпеки узгоджує зібрані матеріали з першим заступником начальника установи, затверджує їх у начальника та подає до розгляду на комісії установи виконання покарань з метою порушення питання про встановлення адміністративного нагляду за засудженими. Рішення про необхідність встановлення адміністративного нагляду щодо особи, приймається комісією.

Начальник установи виконання покарань, розглянувши ці матеріали, дає доручення про підготовку подання.

У поданні мають бути визначені обмеження, які пропонує встановити відповідно начальник установи виконання покарань чи начальник органу Національної поліції щодо поведінки піднаглядного, та обґрунтування доцільності таких заходів.

Разом з поданням до суду надсилаються копія вироку та матеріали, що свідчать про необхідність встановлення адміністративного нагляду за відповідною особою.

У судове засідання викликається особа, щодо якої внесено подання про встановлення адміністративного нагляду, а за її клопотанням - і захисник, а також представник органу, начальник якого вніс подання.

Розгляд питання починається доповіддю про зміст подання та матеріалів, що надійшли разом з ним, після чого заслуховуються пояснення осіб, які з'явилися у судове засідання.

Після розгляду справи суддя виходить до нарадчої кімнати для прийняття рішення, після чого повертається в зал засідань і оголошує постанову про встановлення адміністративного нагляду та обмежень, які встановлюються щодо поведінки піднаглядного.

Постанова судді може бути оскаржена в установленому законом порядку.

Постанова судді надсилається для виконання начальнику органу

Національної поліції України за місцем проживання особи, щодо якої встановлено нагляд, а у випадках, передбачених пунктами "б", "г" і "г" статті 3 Закону, - начальнику установи виконання покарань.

Адміністрація установи виконання покарань постанову судді надсилає для виконання органу Національної поліції за вибраним піднаглядним місцем проживання в день його звільнення.

Адміністративний нагляд встановлюється терміном від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості. Для осіб, засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи адміністративний нагляд встановлюється на строк до погашення судимості.

У разі, коли є підстава вважати, що особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, залишається небезпечною для суспільства, адміністративний нагляд за поданням відповідного органу Національної поліції може бути продовжено у визначеному Законом порядку кожного разу ще на шість місяців, але не більше терміну, передбаченого законом для погашення або зняття судимості.

Термін адміністративного нагляду починається з дня оголошення особі постанови судді про встановлення адміністративного нагляду.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції:

а) у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом;

б) достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

Піднаглядний може сам подати клопотання про зняття нагляду у разі погашення або зняття судимості.

В інших випадках адміністративний нагляд автоматично припиняється:

а) після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

б) у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

в) у разі смерті піднаглядного.

6. Правила адміністративного нагляду за особами, щодо яких встановлено адміністративний нагляд та організація його здійснення

Особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законослухняний спосіб життя, не порушувати громадський порядок і додержуватися певних правил. Правила адміністративного нагляду - це сукупність встановлених законом обов'язків та обмежень дій осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд (піднаглядних).

Обов'язки піднаглядних

Особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законослухняний спосіб життя, не порушувати громадський порядок і додержувати таких правил:

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обрані ними місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

б) з'являтися за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи, місця проживання чи перебування, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліцейського в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися у відповідному органі Національної поліції.

Після припинення адміністративного нагляду особи, яких було засуджено до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, зобов'язані повідомляти органи Національної поліції України про зміну свого місця проживання чи перебування. За заявою прокурора на підставі рішення суду такий обов'язок також може бути встановлений щодо осіб, які відбули покарання за тяжкі або особливо тяжкі злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи та до яких не було застосовано адміністративного нагляду. Даний обов'язок встановлюється строком на три роки та може бути подовжений на такий самий строк на підставі судового рішення за заявою прокурора, поданою за місцем проживання особи, на яку покладається такий обов'язок.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження дій піднаглядних:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Під час здійснення адміністративного нагляду суд за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки може змінювати (зменшувати або збільшувати) обсяг обмежень, передбачених цією статтею.

Організацію здійснення адміністративного нагляду органами та підрозділами поліції визначено у розділі 3 Інструкції про порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, затвердженої наказом МВС України та Державного департаменту з питань виконання покарань від 04.11.2003 р. № 1303/203.

Адміністративний нагляд здійснюється органами Національної поліції. Осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, беруть на облік, фотографують, а у разі необхідності у них беруть відбитки пальців. Працівники поліції зобов'язані систематично контролювати поведінку цих осіб, запобігати порушенням ними громадського порядку та прав інших громадян і припиняти їх, проводити розшук осіб, які уникають адміністративного нагляду.

Уповноважені підрозділи поліції:

- здійснюють контроль за прибуттям і реєстрацією піднаглядних та осіб, які підпадають під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі».

- беруть на профілактичний облік піднаглядних та ведуть облікові справи адміністративного нагляду.

- оформляють за наявності підстав матеріали про встановлення адміністративного нагляду за особами, які підпадають під дію Закону.

- контролюють дотримання піднаглядними правил адміністративного нагляду.

Адміністративний нагляд поліції є великим за обсягом напрямком її діяльності, регулюється значним масивом нормативних актів і займає вагоме місце в функціонуванні державного механізму. Від рівня його здійснення значною мірою залежить виконання головного завдання держави – забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина.

7. Відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду

У разі порушення правил адміністративного нагляду особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, притягаються до відповідальності згідно з законодавством.

Адміністративна відповідальність. Стаття 187 КУпАП. Порушення правил адміністративного нагляду

Порушення правил адміністративного нагляду особами, щодо яких встановлено такий нагляд, а саме:

- 1) неявка за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

- 2) неповідомлення працівників Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

- 3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

- 4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

- 5) нереєстрація в органі Національної поліції - тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у таких формах:

1) неявка за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

2) неповідомлення працівників органу Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

5) нереєстрація в органі Національної поліції. Всі склади - формальні.

Суб'єкт адміністративного проступку - особливий (повнолітня особа, яка знаходиться під адміністративним наглядом).

Суб'єктивну сторону цього протиправного діяння переважно характеризує наявність вини у формі умислу.

Кримінальна відповідальність. Стаття 395 ККУ. Порушення правил адміністративного нагляду.

Самовільне залишення особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду, а також неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі, - караються арештом на строк до шести місяців.

Об'єктом злочину є інтереси правосуддя в частині забезпечення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб.

З об'єктивної сторони злочин може бути вчинений у формі:

1) самовільного залишення особою, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, місця проживання;

2) неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, у разі звільнення з місць позбавлення волі.

Ст. 395 встановлює відповідальність за порушення не всіх правил адміністративного нагляду, а лише тих, які регламентують перебування піднаглядного в місці проживання та прибуття його до такого місця після звільнення з місць позбавлення волі. Порушення інших правил

адміністративного нагляду тягне за собою адміністративну відповідальність за ст. 187 КУпАП.

Порушення правил адміністративного нагляду є кримінально караним лише за умови, що такий нагляд було встановлено щодо особи за наявності передбачених законом підстав і в установленому ним порядку. При цьому слід враховувати, що піднаглядний може бути притягнутий до відповідальності за ст. 395 тільки за порушення, допущені після оголошення йому постанови про встановлення чи продовження адміністративного нагляду.

Під самовільним залишенням особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду розуміються зміна піднаглядним без поважних причин і повідомлення працівників органу Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, як місця проживання у межах одного населеного пункту, так і виїзд без дозволу працівників органу Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд до іншого населеного пункту.

Залишення піднаглядним місця проживання, під яким розуміються будинок (квартира), в якому мешкає піднаглядний, а також район (місто), в якому він проживає без дозволу працівників органу Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд але з поважних причин, не утворює складу злочину, передбаченого ст. 395.

Неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі, є порушенням зазначеною особою обов'язку прибути у визначений виправно-трудовою установою термін в обране нею місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції. Поважними причинами, які виключають відповідальність такої особи за вчинення вказаних дій за ст. 395, можуть бути будь-які життєві обставини, природні явища тощо, які не дали їй змоги вчасно прибути в обране нею місце проживання (відсутність коштів на проїзд, хвороба, затримання поліцією за вчинення правопорушення, стихійне лихо тощо).

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочину є час його вчинення. Цей злочин може бути вчинено лише протягом терміну, на який встановлено адміністративний нагляд.

Закінченим даний злочин є у першій формі - з моменту залишення винним місця проживання без належного дозволу, відповідного повідомлення та поважних причин, у другій формі - з моменту його неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи. Цей злочин є триваючим.

Суб'єкт злочину спеціальний. Ним є повнолітня особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом і спеціальною метою - ухилення від адміністративного нагляду.

РОЗДІЛ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1. Поняття, завдання, функції та структура підрозділів ювенальної превенції

Історія людської цивілізації свідчить про те, що і стан, і витоки економічного та духовного благополуччя суспільства, пріоритет моральних цінностей, прав та свобод особи перебувають у прямій залежності від того, наскільки держава надає можливості для всебічного розвитку дитини, захисту її законних інтересів та створення умов для її нормального психофізіологічного розвитку.

Безумовно, захист та охорону прав дітей уповноважені та зобов'язані здійснювати багато суб'єктів: від законних представників дитини, закладів освіти й установ охорони здоров'я до правоохоронних органів. Однак історично так склалося, що найбільші очікування щодо запобігання вчиненню злочинів дітьми та стосовно дітей суспільство покладає саме на поліцію.

Для ефективної реалізації покладених на поліцію повноважень захисту дитинства виділено окремий підрозділ у поліції превенції – ювенальну превенцію. Згідно із чинними нормативно-правовими актами, що регулюють профілактичну діяльність правоохоронних органів, основним і найпершим завданням поліцейського ювенальної превенції є вжиття всіх можливих заходів для недопущення вчинення правопорушень неповнолітніми, оскільки діти-правопорушники є «резервом» злочинності в майбутньому.

Разом із виявленням та усуненням умов і чинників, які сприяють вчиненню дітьми протиправних діянь, виявленням дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, пияцтво та жебрацтво, ювенальні поліцейські в щоденній поліцейській діяльності стикаються з необхідністю проводити профілактичну роботу безпосередньо з дитиною, що потребує спеціальних знань та навичок. Тому формування спеціалізованої ювенальної компетентності поліцейських є актуальним питанням під час підготовки майбутніх працівників поліції превентивної діяльності, результатом діяльності яких стане як зростання рівня довіри до поліції, виховання правосвідомого покоління молоді, так і зниження рівня дитячої злочинності, зокрема рецидивної.

Говорячи про місце підрозділів ювенальної превенції у структурі Національної поліції України ватро відмітити, що в Законі України «Про Національну поліцію» функціональна структура поліції окреслена доволі схематично, зокрема, до неї віднесено: кримінальну поліцію, патрульну поліцію, органи досудового розслідування, поліцію охорони, спеціальну поліцію, поліцію особливого призначення. Відповідно до законодавства, визначення структури та повноважень підрозділів Національної поліції віднесено до компетенції Голови. У Положенні про Національну поліцію, що затверджене постановою Кабінету міністрів України, № 877 від 28 жовтня 2015 року, також відсутня пряма норма щодо структури поліції.

До вступу в силу Закону України «Про Національну поліцію» спеціальним підрозділом, що здійснював міліцейські повноваження у сфері ювенальної

юстиції була кримінальна міліція у справах дітей (КМСД), яка функціонально належала до кримінального блоку, пізніше - до міліції громадської безпеки. У ході реформування КМСД було переформатовано у відділи (сектори) ювенальної превенції з підпорядкуванням їх управлінням (відділам) превенції.

До підрозділів ювенальної превенції (далі - підрозділи ЮП) входять:

- підрозділ ЮП центрального органу управління поліцією;
- підрозділи ЮП головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві (далі - ГУНП);
- підрозділи ЮП територіальних (відокремлених) підрозділів ГУНП.

Підрозділи ЮП під час здійснення своїх повноважень взаємодіють з органами і підрозділами поліції, органами державної влади, міжнародними і громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування та об'єднаними територіальними громадами відповідно до законодавства України.

Основними завданнями підрозділів ЮП є:

- профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;
- участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;
- вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;
- вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб;
- провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти;
- взаємодія з іншими підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей;
- здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Основними повноваженнями підрозділів ЮП є:

- планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;
- контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;
- вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь;

- притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;
- унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;
- участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;
- сприяння у межах компетенції веденню обліку дітей шкільного віку відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів»;
- затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до законодавства. Інформація про дитину в обов'язковому порядку вноситься до журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставлення та вибуття;
- проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;
- відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;
- виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною;
- залучення дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи корекційних програмах;
- інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поведуться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;
- ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;
- участь у судовому розгляді за участю неповнолітнього обвинуваченого відповідно до статей 496, 500 Кримінального процесуального кодексу України;
- вжиття заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень;

- виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них.

Підрозділи ЮП взаємодіють з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями за напрямками:

1) профілактика правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності;

2) забезпечення прав та інтересів дітей;

3) упровадження кращих міжнародних методик та практик роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та дітьми, які потерпіли внаслідок протиправних діянь, у тому числі реалізація спільних проектів щодо профілактики правопорушень серед дітей;

4) підвищення професійного рівня, набуття знань, вмінь і навичок шляхом участі в семінарах, тренінгах та інших практичних і теоретичних заходах.

Така взаємодія здійснюється на засадах партнерства і спрямована на задоволення потреб територіальних громад та виконання завдань, покладених на підрозділи ЮП.

Поліцейські підрозділів ЮП з питань, що входять до їх компетенції:

1) беруть участь у нарадах, конференціях, круглих столах;

2) висвітлюють (у тому числі й через засоби масової інформації) інформацію щодо стану злочинності в дитячому середовищі і заходи для його покращення, які вживаються поліцейськими, а також дають рекомендації батькам, законним представникам щодо запобігання вчиненню дітьми та стосовно них правопорушень, поширенню негативних явищ серед дітей;

3) організовують спільно з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, заінтересованими органами державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, громадськими організаціями профілактичні заходи серед дітей.

2. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів ювенальної превенції

У своїй діяльності підрозділи ЮП керуються Конституцією України, законами України, міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, іншими актами законодавства України.

Серед основних міжнародних нормативно-правових актів, якими керуються підрозділи ювенальної превенції варто відмітити: Декларацію прав дитини, Конвенцію про права дитини, Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй для попередження злочинності серед неповнолітніх, Європейську конвенцію про здійснення прав дітей, Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації і сексуального насильства.

У рамках національного законодавства ключовими є: Конституція України, адміністративний, кримінальний, кримінальний процесуальний,

сімейний та цивільний кодекси, Закони України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про охорону дитинства», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», постанови КМУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах», «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)», «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини», «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів», «Про затвердження типових положень про заклади соціальної підтримки сімей, дітей та молоді», Наказ МВС України від 19.12.2017 року № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» тощо.

Сімейним Кодексом України визначений правовий статус дитини як особи, що не досягла повноліття (18 років). Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Її складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає.

Мати та батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини. Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини, піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя, поважати дитину. Передача дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї. Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини, фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Закон України «Про охорону дитинства» визначає основні принципи охорони дитинства, встановлює, що всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи. Держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної правової допомоги, необхідної для забезпечення

захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

Кожна дитина має право:

- на життя та охорону здоров'я. Кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я. Держава гарантує дитині право на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, сприяє створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, формуванню навичок здорового способу життя. З цією метою держава вживає заходів щодо: зниження рівня смертності немовлят і дитячої смертності; забезпечення надання необхідної медичної допомоги всім дітям; боротьби з хворобами і недоїданням, у тому числі шляхом надання дітям доступу до достатньої кількості якісних харчових продуктів та чистої питної води; створення безпечних і здорових умов праці; надання матерям належних послуг з охорони здоров'я у допологовий і післяпологовий періоди; забезпечення всіх прошарків суспільства, зокрема батьків і дітей, інформацією щодо охорони здоров'я і здорового харчування дітей, переваг грудного вигодовування, гігієни, санітарних умов проживання дітей та запобігання нещасним випадкам; розвитку просвітницької роботи, послуг у галузі планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я; пільгового забезпечення дітей ліками та харчуванням у порядку, встановленому законодавством.

- на ім'я та громадянство. Кожна дитина з моменту народження має право на ім'я та громадянство. Місце і порядок реєстрації народження дитини визначаються сімейним законодавством, реєстрацію актів цивільного стану, а підстави і порядок набуття та зміни громадянства визначаються Законом України «Про громадянство України», іншими нормативно-правовими актами.

- на достатній життєвий рівень. Кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України.

- на вільне висловлення думки та отримання інформації. Кожна дитина має право на вільне висловлювання особистої думки, формування власних поглядів, розвиток власної суспільної активності, отримання інформації, що відповідає її віку. Це право включає свободу розшукувати, одержувати, використовувати, поширювати та зберігати інформацію в усній, письмовій чи іншій формі, за допомогою творів мистецтва, літератури, засобів масової інформації, засобів зв'язку (комп'ютерної, телефонної мережі тощо) чи інших засобів на вибір дитини. Їй забезпечується доступ до інформації та матеріалів з різних національних і міжнародних джерел, особливо тих, які сприяють здоровому фізичному і психічному розвитку, соціальному, духовному та моральному благополуччю. Діти мають право звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій,

засобів масової інформації та їх посадових осіб із зауваженнями та пропозиціями стосовно їхньої діяльності, заявами та клопотаннями щодо реалізації своїх прав і законних інтересів та скаргами про їх порушення. З метою реалізації цього права держава сприяє: поширенню засобами масової інформації матеріалів, корисних для розвитку дитини; виданню та розповсюдженню дитячої літератури та підручників шляхом створення пільгових умов для їх видання; міжнародному співробітництву у сфері обміну та поширення інформації та матеріалів, що надходять із різних національних і міжнародних джерел; діяльності засобів масової інформації, спрямованій на задоволення мовних потреб дітей, у тому числі тих, які належать до національних меншин. Здійснення прав дитини на вільне висловлювання думки та отримання інформації може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету та неупередженості правосуддя.

- на захист від усіх форм насильства. Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини. Держава здійснює захист дитини від: усіх форм домашнього насильства та інших проявів жорстокого поводження з дитиною, експлуатації, включаючи сексуальне насильство, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють; втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин; залучення до екстремістських релігійних психокультових угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо. Держава через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей у порядку, встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу у запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження з дитиною, передачі інформації про ці випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства. Дитина вправі особисто звернутися до органу опіки та піклування, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, інших уповноважених органів за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів. Розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника дитини забороняється. Процедура розгляду скарг дітей на

порушення їх прав і свобод, домашнє насильство та інші прояви жорстокого поводження з дитиною встановлюється законодавством.

Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» чітко встановлює коло суб'єктів, що уповноважені здійснювати соціальний захист дітей і профілактику серед них правопорушень. Такими суб'єктами є:

1. центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сім'ї та дітей, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сім'ї та дітей, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім'ї та дітей, відповідні структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;
2. уповноважені підрозділи органів Національної поліції;
3. приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції;
4. школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
5. центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я;
6. спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України;
7. притулки для дітей;
8. центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
9. соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка).

На уповноважені підрозділи органів Національної поліції покладаються наступні функції:

- проводити роботу щодо запобігання правопорушенням дітей;
- виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, вчинені дітьми, вживати з цією метою оперативно-розшукових і профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством;
- розглядати у межах своєї компетенції заяви і повідомлення про правопорушення, вчинені дітьми;
- виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні дітей;
- розшукувати дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ї, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей;
- виявляти дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво;
- виявляти осіб, які займаються виготовленням та розповсюдженням порнографічної продукції, видань, що пропагують насильство, жорстокість, сексуальну розпусту;
- виявляти батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо створення належних умов для життя, навчання та виховання дітей;

- вести облік правопорушників, що не досягли 18 років, у тому числі звільнених з спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи, інформувати відповідні служби у справах дітей стосовно цих дітей;
- повертати до місця постійного проживання, навчання або направляти до спеціальних установ для дітей у термін не більше восьми годин з моменту виявлення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади;
- викликати дітей, їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), а також інших осіб у справах та інших матеріалах про правопорушення і у разі ухилення без поважних причин від явки за викликом - піддавати їх приводу;
- відвідувати правопорушників, що не досягли 18 років, за місцем їх проживання, навчання, роботи, проводити бесіди з ними, їх батьками (усиновителями) або опікунами (піклувальниками);
- отримувати від підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності відомості, необхідні у зв'язку з матеріалами про правопорушення, що перебувають у її провадженні;
- затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без опіки та піклування, - на період до передачі їх законним представникам або до влаштування в установленому порядку, але не більше восьми годин;
- затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей віком від 11 років, які підозрюються у вчиненні суспільно небезпечних діянь, за які Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі до п'яти років або більш м'яке покарання, і які не досягли віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, - до передачі їх під нагляд батьків, осіб, які їх замінюють, або адміністрації навчального чи іншого дитячого закладу, в якому постійно проживає ця дитина, але не більше восьми годин;
- здійснювати згідно з чинним законодавством гласні та негласні оперативно-розшукові заходи з метою розкриття кримінальних правопорушень, вчинених дітьми або за їх участю;
- виявляти, вести облік осіб, які втягують дітей в антигромадську діяльність;
- проводити обшуки, вилучення та інші слідчі дії відповідно до кримінального процесуального законодавства;
- проводити за наявності законних підстав огляд дітей, речей, які є при них, транспортних засобів;
- вилучати документи і предмети, що можуть бути речовими доказами правопорушення або використані на шкоду здоров'ю дітей;
- складати протоколи про адміністративні правопорушення дітей, а також їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання і навчання дітей, інформувати відповідні служби у справах дітей;

- вносити підприємствам, установам та організаціям незалежно від форм власності обов'язкові для розгляду подання про необхідність усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми;
- доставляти в органи Національної поліції на строк до восьми годин дітей, які вчинили адміністративне правопорушення, але не досягли віку, з якого настає адміністративна відповідальність, для встановлення особи, обставин вчинення правопорушення та передачі їх батькам чи особам, які їх замінюють, або у притулки для дітей служб у справах дітей;
- після встановлення особи дитини невідкладно сповіщати батьків або осіб, які їх замінюють, про адміністративне затримання дитини, а в разі вчинення кримінального правопорушення також інформувати органи прокуратури;
- повідомляти органи опіки та піклування за місцем перебування дитини про відомий факт залишення його без опіки (піклування) батьків;
- інформувати відповідні служби у справах дітей про дітей, які затримані чи яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень;
- здійснювати відповідно до законодавства заходи соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк;
- вести облік правопорушників, що не досягли 18 років, які потребують медичної допомоги, у тому числі звільнених із спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи, інформувати відповідні служби у справах дітей стосовно цих дітей.

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції виконують також інші обов'язки та мають інші права, передбачені законодавством.

Приймальники-розподільники для дітей – спеціальні установи органів Національної поліції, призначені для тимчасового тримання дітей віком від 11 років за рішенням суду.

У приймальники-розподільники для дітей поміщаються діти, які:

1. досягли 11-річного віку та щодо яких є достатньо підстав вважати, що вони вчинили суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, і які не досягли віку, з якого за таке діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, - на строк, визначений слідчим суддею, судом у постановленій у кримінальному провадженні ухвалі про поміщення особи у приймальник-розподільник для дітей;
2. підлягають направленню за рішенням суду, що набрало законної сили, до спеціальних навчально-виховних закладів, і є достатньо підстав вважати, що такі діти займатимуться протиправною діяльністю, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;
3. самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, в яких вони перебували, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

4. перебувають у розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади (бродяжать), - на строк, необхідний для передання їх уповноваженому підрозділу органів Національної поліції, який ініціював розшук, але не більше 36 годин;

5. залишили держави постійного проживання і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню до держави свого постійного проживання, - на строк, необхідний для передачі їх батькам, особам, які їх замінюють, або працівникам спеціалізованих установ держав постійного проживання.

Загальноосвітні школи та професійні училища соціальної реабілітації є спеціальними навчально-виховними закладами для дітей, які потребують особливих умов виховання та підпорядковуються центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки.

До цих закладів можуть направлятися особи, які вчинили кримінальне правопорушення у віці до 18 років або правопорушення до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність.

До загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації направляються за рішенням суду діти віком від 11 до 14 років, а до професійних училищ соціальної реабілітації - віком від 14 років.

Дітей тримають у зазначених школах і професійних училищах соціальної реабілітації у межах встановленого судом терміну, але не більше трьох років.

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) є закладами соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, дітей, розлучених із сім'єю, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги та подальшого їх влаштування.

Основними завданнями притулків для дітей є соціальний захист дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, залишили сім'ї, навчальні заклади; створення належних житлово-побутових і психолого-педагогічних умов для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, надання їм можливості навчатися, працювати та змістовно проводити дозвілля.

У притулках для дітей тимчасово розміщуються діти віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах. Діти можуть перебувати в притулку для дітей протягом часу, необхідного для їх подальшого влаштування, але не більш як 90 діб.

Не підлягають розміщенню у притулках діти, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі з вираженими симптомами хвороби, а також ті, які вчинили кримінальне правопорушення і щодо яких є рішення про затримання, тримання під вартою або поміщення в приймальник-розподільник для дітей.

Відповідно до статті 33 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що

вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень.

Стаття 41 Закону України «Про Національну поліцію», поряд з іншими категоріями осіб, передбачає здійснення поліцейськими поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб віком до 16 років, які залишилися без догляду, що має наслідком передання їх батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування. Під час застосування поліцейського піклування поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. У випадках коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними, поліцейський може не повідомлення про права особі щодо якої здійснюється даний поліцейський захід. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування, однак він уповноважений вилучити зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції. У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

У статті 43 Закону України «Про Національну поліцію» передбачений порядок застосування поліцейських заходів примусу. Так, поліцейський

зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим. Таке попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу. Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

3. Ведення профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України

З метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини поліцейський підрозділу ЮП заводить обліково-профілактичну справу (далі - ОПС) та вносить відомості про взяття на профілактичний облік до відповідної інформаційної підсистеми, що входить до єдиної інформаційної системи МВС.

Профілактична робота поліцейських ЮП щодо дітей включає:

- проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць;
- проведення ознайомлювальних, попереджувальних бесід з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення;
- складання плану заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини;
- відвідування за місцем проживання дитини для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень;
- вжиття інших профілактичних заходів, передбачених законодавством України.

Взяттю на профілактичний облік підлягає дитина:

- 1) засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;

3) звільнена зі спеціальної виховної установи;

4) вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), передбачене статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис;

5) яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності;

6) яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей;

7) яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Підставами для взяття дитини на профілактичний облік є:

1) вирок (постанова) суду, що набрав(ла) законної сили, про застосування до дитини покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) рішення суду про звільнення дитини від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, крім випадків, коли дитину направляють до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;

3) довідка про звільнення зі спеціальної виховної установи для дітей;

4) матеріали, які підтверджують факт вчинення дитиною домашнього насильства (копія термінового заборонного чи обмежувального припису, постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

5) рапорт поліцейського підрозділу ЮП про дитину, яка впродовж року два і більше разів притягалася до адміністративної відповідальності, з долученням копій постанов суду про притягнення до адміністративної відповідальності;

6) рапорт поліцейського підрозділу ЮП щодо виявлення дитини, яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей, з долученням витягів з Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події щодо зареєстрованих фактів безвісного зникнення дитини;

7) копія постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення дитини чи батьків або осіб, які їх замінюють.

За наявності підстав для взяття дитини на профілактичний облік поліцейський підрозділу ЮП у триденний строк виносить постанову про взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи, яку затверджує начальник територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП.

ОПС реєструється в журналі реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, взятих на профілактичний облік, який ведеться в електронній формі.

ОПС містить: прізвище, ім'я, по батькові, дату народження дитини, адресу її проживання, а також документи, передбачені у пункті 6 цього розділу.

Під час заведення ОПС поліцейський підрозділу ЮП зобов'язаний повідомити дитину, її батьків чи інших законних представників про взяття дитини на профілактичний облік, провести ознайомлювальну бесіду і роз'яснити умови перебування на обліку в поліції, за результатами якої дитина та її батьки чи інші законні представники ставлять свій підпис у повідомленні.

Про взяття дитини на профілактичний облік і заведення ОПС поліцейський підрозділу ЮП письмово повідомляє відповідний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а про дитину, узятую на профілактичний облік яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності або яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу - також відповідну службу у справах дітей.

До ОПС долучаються такі документи:

- постанова про взяття на профілактичний облік дитини та заведення ОПС;
- копія повідомлення дитини, її батьків, інших законних представників про взяття дитини на профілактичний облік;
- матеріали, що містять відомості про підстави взяття на профілактичний облік;
- характеристики з місця проживання, навчання або роботи дітей;
- копія повідомлення для відповідної служби у справах дітей про взяття дитини на профілактичний облік;
- план заходів індивідуальної профілактики, до якого можуть вноситися корегування за умов зміни інформації про дитину;
- копія постанови про оголошення в розшук дитини, яка перебуває на профілактичному обліку, як такої, що безвісти зникла або переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду чи ухиляється від відбуття кримінального покарання;
- постанова про зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи;
- інші документи щодо проведеної профілактичної роботи з дитиною та її результатів.

Поліцейський підрозділу ЮП вносить інформацію до відповідної інформаційної підсистеми бази даних, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, про взяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку дітей, щодо яких заведено ОПС.

Відомості про дитину (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, адреса проживання, номер і дата заведення ОПС, категорія обліку) поліцейський підрозділу ЮП протягом доби після заведення ОПС вносить до електронної картки інформаційної підсистеми. Категорія обліку проставляється відповідно до розмежувань, зазначених у довіднику електронної картки.

Якщо категорія профілактичного обліку дитини змінюється, поліцейський підрозділу ЮП упродовж доби вносить відповідні корективи до електронної картки.

На автоматизованому обліку дитина перебуває лише за однією категорією обліку, ступінь пріоритетності якої визначається поліцейським підрозділу ЮП за принципом - кримінальне правопорушення поглинає адміністративне правопорушення.

Якщо однією з категорій є «домашнє насильство», зберігаються дві категорії обліку.

У разі зміни дитиною, яка перебуває на профілактичному обліку, місця фактичного проживання поліцейський ЮП повідомляє про це орган поліції, на території обслуговування якого проживатиме дитина. Після одержання відповідної інформації щодо прибуття дитини до нового місця проживання поліцейський ЮП надсилає до органу поліції, на території обслуговування якого проживатиме дитина, ОПС для подальшого здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини. Після одержання інформації про отримання ОПС та взяття дитини на облік за новим місцем проживання поліцейський ЮП вносить відповідну інформацію до журналу реєстрації ОПС дітей, взятих на профілактичний облік.

У разі переїзду дитини за кордон або на тимчасово окуповану територію, якщо з моменту переїзду минув рік, профілактичний облік автоматично припиняється.

Ведення ОПС контролюють:

- начальник підрозділу превентивної діяльності територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП або його заступник - один раз на квартал;
- начальник підрозділу ЮП ГУНП - один раз на півроку.

Профілактичний облік дітей із заведенням ОПС триває строком один рік з моменту взяття на облік, якщо інше не передбачено вироком суду, який набрав законної сили.

Підставами для зняття дитини з профілактичного обліку є:

- 1) досягнення нею 18-річного віку;
- 2) закінчення строку покарання, визначеного вироком суду;
- 3) набрання законної сили вироком суду щодо призначення покарання у вигляді позбавлення волі;
- 4) рішення суду про визнання дитини в установленому законом порядку померлою чи безвісно відсутньою або отримання офіційного документа про смерть дитини;
- 5) відсутність випадків вчинення домашнього насильства впродовж року після останнього такого факту;
- 6) відсутність випадків вчинення адміністративного та/або кримінального правопорушення впродовж року з моменту взяття на облік;
- 7) відсутність випадків самовільного залишення сім'ї, навчально-виховного закладу чи спеціальної установи для дітей упродовж року з моменту взяття на облік;

8) обрання стосовно дитини, яка перебуває на обліку, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

9) відсутність випадків вчинення булінгу (цькування) впродовж року після останнього такого факту.

За наявності підстав для зняття дитини з профілактичного обліку поліцейський підрозділу ЮП протягом однієї доби:

- виносить постанову про зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття ОПС, яку затверджує начальник територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП;

- вносить відповідні корективи до електронної картки інформаційної підсистеми бази даних, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, із обранням підстави зняття (зміни) відповідно до довідника електронної картки;

- письмово повідомляє батьків, законних представників, інші органи і служби, які раніше були інформовані про взяття дитини на профілактичний облік.

Закриті ОПС зберігаються в територіальних (відокремлених) підрозділах ГУНП протягом двох років, після чого знищуються. Після знищення ОПС працівники, які виконали цю роботу, затверджують факт знищення підписами в акті, а в журналі реєстрації ОПС узятих на профілактичний облік дітей роблять відмітки про знищення справ із зазначенням номера акта і дати його реєстрації.

4. Алгоритм розшуку дітей, які зникли безвісти. Першочергові заходи з установлення місцезнаходження дитини

Жахлива статистика: в Україні щодня зникають 20 дітей.

Більшість з них розшуковують досить швидко, протягом першої ж доби, але існують і ті яких не можуть знайти роками.

Безвісно зниклими вважаються неповнолітні, які зникли раптово, безпричинно та місцезнаходження яких невідомо. Причинами самовільних втеч неповнолітніх, найчастіше бувають:

- небажання працювати чи навчатися;
- романтика подорожей;
- сімейні сварки;
- жорстоке поводження батьків або осіб, які їх замінюють;
- конфлікти з ровесниками;
- схильність до аморального способу життя, бродяжництва та жебракування;

- вплив дорослих осіб щодо розбещення неповнолітніх.

Дорослий має більше можливостей і влади для того, щоб змінювати щось, що йому не підходить. Дитина в цьому явно обмежена, залежна від рішень дорослих. Діти намагаються справлятися з якимись складнощами в рамках своїх можливостей.

Дитина завжди робить спроби одержати те, чого їй бракує, відреагувати на щось, що викликає сильні почуття. Якщо можливість проявляти свої емоції в

повному обсязі відсутня - одним із рішень може стати втеча від самої ситуації. Буквально – втеча з дому.

Чи можна побачити, що дитина хоче піти з дому? Якщо батьки досить уважні до своєї дитини, то зможуть помітити зміни в поведінці та настрої своєї дитини. Зможуть постаратися поговорити, ну або хоч би показати, що готові підтримати, коли дитина буде готова. Будь-які зміни в поведінці дитини можуть бути маркерами виниклих у неї складнощів (замкнутість, агресивність, ігнорування батьків і їхніх прохань, небажання перебувати тривалий час удома). Батьки можуть як спровокувати втечу дитини з дому, так і просто не помітити, якими саме діями або коментарями створили їй дискомфорт.

Коли і навіщо дитина йде з дому? Як правило, діти тікають з дитбудинків щоб знайти сім'ю, з неблагополучних сімей - щоб змінити своє життя на краще. Але є також діти з нормальних і навіть дуже благополучних сімей, які йдуть із дому в пошуках пригод або щоб довести батькам свою самостійність. Хоч і дивно, найчастіше тікають із дому дівчатка 14-18 років.

Це складний психологічний період для дитини з багатьох причин, а втечі з дому можуть бути способом:

- звернути увагу на себе (якщо її бракує);
- уникнути відповідальності або складних зіткнень із батьківською позицією (коли дитина намагається відчутти себе окремою та дорослою)
- впоратися з нестерпними почуттями (злості, агресії, образи, болю, приниження тощо);
- саботувати контроль або встановлений у домі режим і порядок;
- помститися за щось (нехай батьки переживають, шукають);
- продемонструвати свою самодостатність (якщо вона не визнається в жодних соціально прийнятних формах батьками).

Дитина яка залишила сім'ю (самостійно втекла або заблукала), потенційно опиняється у небезпеці. Проти неї можуть вчинятись кримінальні та адміністративні правопорушення, її незаконно можуть використовувати та втягувати у протиправну діяльність.

Українські поліцейські акцентують увагу на так званій золотій першій годині пошуку, бо часто знайти у цей проміжок дитину – це зберегти їй життя.

Відповідно до наказу МВС від 7 липня 2017 року № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», протягом 24 годин після подання заяви, повідомлення про зникнення безвісти дитини, якщо за цей час не буде встановлено її місцезнаходження, а також у разі зникнення безвісти дорослої особи за обставин, що свідчать про можливість учинення стосовно неї злочину, а також виявлення частин трупа невстановленої людини забезпечує обов'язкове внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Наказом МВС від 27 квітня 2020 року № 357 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України» передбачений алгоритм орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби в разі розшуку дітей.

Першочергово необхідно з'ясувати:

- час, місце та за яких обставин зникла дитина;
- установчі дані та прикмети дитини;
- ужиті батьками та родичами заходи щодо розшуку дитини;
- установчі дані та місце перебування заявника.

Далі, зареєструвати повідомлення в установленому порядку.

Негайно направити на місце події СОГ, інші наряди поліції, працівника підрозділу ювенальної превенції, дільничного офіцера поліції (у межах закріпленої за ним поліцейської дільниці) із завданням:

- визначити на місці найбільш реальні шляхи ведення розшуку дитини.

Якщо є відомості про те, що дитину викрадено, організувати розшук та затримання правопорушників;

- не виключаючи можливості, що дитиною заволодів один з батьків, який не проживає разом з нею, або родичі, уточнити взаємини в сім'ї, з'ясувати реєстрацію місця проживання (перебування) родичів, знайомих. За необхідності організувати їх перевірку;

- якщо дитина могла самовільно піти з дому, з'ясувати, чи не траплялися з нею раніше аналогічні випадки, за яких обставин і де її знайдено, куди і з якою метою могла піти цього разу.

Негайно доповісти начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП), до чергової служби вищого рівня, та за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції, організувати збір поліцейських для розшуку дитини.

Про обставини зникнення дитини, її установчі дані та прикмети орієнтувати наряди поліції всіх видів, дільничних офіцерів поліції, чергових органів (підрозділів) поліції, диспетчерів вокзалів, аеропортів та екстреної медичної допомоги, представників органів державної влади та місцевого самоврядування.

Повідомити чергових прокуратури, територіального органу (підрозділу) ДСНС, інших органів державної влади та місцевого самоврядування.

Перевірити особу зниклої дитини за інформаційними ресурсами системи ІППП.

Надіслати до чергової служби вищого рівня інформацію про обставини події, ужиті заходи та їх результати.

Діяльність підрозділів ЮП щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла, включає:

- участь у проведенні першочергових заходів у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ щодо встановлення місцезнаходження безвісти зниклої дитини;
- збирання даних про дитину та їх аналіз з метою встановлення причини самовільного залишення дитиною сім'ї, навчально-виховного закладу, спеціальної установи для дітей;
- інформування громадськості та засобів масової інформації про зникнення дитини безвісти;
- у разі відкриття кримінального провадження за фактом безвісного зникнення дитини, ужиття заходів у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ з метою отримання даних щодо її можливого місцезнаходження.

Поліцейський підрозділу ЮП у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ після отримання повідомлення про дитину, яка безвісти зникла, бере участь у проведенні першочергових заходів щодо встановлення її місцезнаходження, які передбачають:

- встановлення часу, місця, обставин зникнення дитини, індивідуальних особливостей дитини, її уподобань, фізичного та психічного стану на момент зникнення;
- опитування батьків, законних представників, сусідів або інших осіб, що можуть висвітлити обставини зникнення;
- отримання фото дитини, інформації щодо особливих прикмет зовнішності, одягу та речей, які були в дитини на час зникнення;
- складання опису зовнішніх ознак, особливих прикмет, речей та одягу з метою розроблення орієнтування;
- з'ясування взаємовідносин, що склалися у дитини в сім'ї, навчально-виховному закладі чи спеціальній установі для дітей;
- складання схеми родинних, шкільних і позашкільних зв'язків, а також встановлення контактів зниклої дитини в соціальних мережах;
- встановлення наявності мобільного телефону, його IMEI та номера абонента;
- вжиття заходів щодо встановлення можливих місць перебування дитини з урахуванням рельєфу місцевості в районі зникнення, а також гідрометеорологічних умов у день зникнення;
- відпрацювання місцевості, де зникла дитина.

Під час встановлення місцезнаходження дитини, яка перебувала в розшуку як безвісти зникла, поліцейський підрозділу ЮП у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ вживає заходів щодо передання дитини батькам, іншим законним представникам, в разі їх відсутності - представникові органу опіки і піклування або доставляє до закладів соціального захисту дітей, про що інформує ініціатора розшуку.

Поліцейський підрозділу ЮП з метою усунення причин та умов, які сприяють зникненню дітей, вносить відповідні подання до органу освіти і науки та служби у справах дітей.

Здійснюючи заходи з розшуку дітей, необхідно використовувати весь арсенал методів ОРД. Якщо дитина перед зникненням знаходилася у дворі будинку чи на прилягаючій до нього місцевості, необхідно в першу чергу зробити огляд всіх місць, куди дитина могла потрапити, не усвідомлюючи небезпеки для свого життя. Огляду повинна піддається вся прилягаюча територія, підвали і горища будинків, люки підземних комунікацій, ємкості з різними речовинами, зруйновані будинки, інші споруди, штабелі дров, вигрібні ями, розташовані поблизу водойми, заболочені місця, тільки викопані траншеї, кар'єри по розробці піску, глини, особливо в місцях обвалів ґрунту. Перевірці підлягають купи ґрунту завезеного автомашинами в день зникнення малолітнього. Саме в таких місцях у ряді випадків виявляється зникла дитина. Тому, чим скоріше і ретельніше будуть оглянуті місця можливого перебування дитини, тим більше шансів не тільки знайти розшукуваного, але і що особливо важливо, врятувати йому життя.

При одержанні інформації про те, що зниклого бачили з кимсь із сторонніх, (то після встановлення прикмет останнього) приймаються міри до виявлення не тільки зниклої дитини, але й особи, яка перебувала поруч з ним. При цьому особлива увага приділяється ретельному обстеженню місця, де міг би бути вчинений злочин у відношенні дитини: пустирі, недобудовані чи закинуті будинки, сараї й інші будівлі, підвали, горища, лісосмуги, глухі ділянки парків, садів, сквери, прибережні малолюдні місця, яри й інші природні укриття.

У приміській і сільській місцевості беруться під контроль дороги, що ведуть в інші населені пункти, до залізничних станцій, автовокзалів і річковим портам. З залученням місцевих жителів здійснюється прочісування розташованих по близькості лісових масивів, ярів, посівів, стогів сіна тощо

При зникненні дитини, яка знаходилась у громадському місці, насамперед встановлюються особи, які бачили зниклого безпосередньо перед його зникненням. У батьків чи осіб, які їх замінюють, з'ясовується, де була залишена чи загублена дитина, коли і як це відбулося, чи знає зникла своє прізвище, ім'я та по батькові, домашню адресу, чи може самостійно знайти своє місце проживання, які міри ними були розпочаті для його виявлення.

Через диспетчерські пункти на розшук малолітнього орієнтуються водії авто- і електротранспорту. Перевіряються медичні установи, куди могла бути доставлена дитина для, надання медичної допомоги. З метою визначення можливого шляху слідування дитини й організації його розшуку встановлюється та опитується коло осіб, які бачили зниклого (продавці, кіоскери, дорожні робочі, педагогічний і обслуговуючий персонал шкіл, працівники кінотеатрів, релігійних закладів, комп'ютерних клубів, залів ігрових автоматів та інші).

При спілкуванні з підлітками з числа оточення безвісти зниклої дитини, незважаючи на дитячу психологію – схильність до фантазії, зсув окремих подій у часі тощо, їх розповідям варто вірити, тому, що вони бувають досить точні. При тому необхідно дотримуватися вимог світової спільноти щодо забезпечення прав людини під час здійснення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій.

Найбільш розповсюдженою помилкою є звуження коло опитуваних осіб до близького оточення з числа підлітків. Необхідно також опитати і дорослих мешканців будинку, у якому мешкав зниклий, а також мешканців сусідніх будинків установивши при цьому осіб, особливо з числа домогосподарок або пенсіонерів, які могли знаходитися поруч з дітьми чи спостерігати з вікон за ними. Дорослих мешканців доцільно зібрати всіх разом, розповісти про те, що трапилося, звернутися з проханням згадати усе, що може мати відношення до зникнення дитини.

З'ясовується також чи не було на тих вулицях, по яких міг слідувати зниклий, транспортних подій з людськими жертвами. При підтвердженні цього встановлюється державний номер автомобіля чи його прикмети і напрямок, у якому він проїхав. При зникненні дитини в шляху слідування залізничним чи водяним транспортом необхідно, у першу чергу, довідатися у заявника чи не доручав він догляд за дитиною кому-небудь з випадкових знайомих, попутників. У такому випадку з'ясовуються прикмети цієї людини, місце куди він, з його слів, їхав, та інші дані, що сприяють розшуку. При цьому не можна залишати без перевірки версію про викрадення дитини особами, які займаються жебрацтвом чи бродяжництвом, злочинцями з метою пограбування, зґвалтування чи здійснення розпусних дій.

У подібних випадках до розшуку зниклої дитини негайно залучаються співробітники територіальних та транспортних підрозділів НП України, позаштатні співробітники, громадськість. При огляді прилягаючої до місця зникнення території особлива увага приділяється перевірці відстійного парку вагонів, люків підземних комунікацій, резервуарів для рідких вантажів, закинутих будинків, що знаходяться поруч лісопосадок та інше. Одночасно приймаються заходи щодо виявлення осіб, які могли викрасти дитину.

Нерідко заявник нічого не може повідомити про обставини зникнення дитини крім того, що останній «заблукав». У такому випадку здійснюється оперативне опитування осіб, які знаходяться в тім місці вокзалу, пристані, носії, працівники ларьків, кіосків тощо – хтось з них міг звернути увагу на розшукуваного і може повідомити, куди і з ким він пішов. Доцільно, також по гучномовцю звернутися про допомогу до громадян, що знаходяться в приміщенні вокзалу, а також безпосередньо до самого розшукуваного. Останньому повідомляється, що його розшукують і чекають, при цьому вказується визначене місце, куди йому необхідно підійти.

При зникненні дитини, яка проживає з одним із батьків, які розірвали шлюб, негайно приймаються міри до встановлення місцезнаходження аліментнозобов'язаної сторони і перевірці його(її) на причетність до можливого викрадення. Аналогічній перевірці підлягають і родичі останнього(ньої). При встановленні розшукуваної дитини вона передається батькам чи законним представникам, а у разі неможливості доставляються до притулків місцевих органів самоврядування (діти у віці до трьох років, у разі неможливості передачі їх батькам, доставляються в медичні установи).

У випадку не повернення неповнолітнього з лісу, степу чи гір негайно організовується і здійснюється огляд місцевості в районі зникнення. Розшукові заходи на місцевості повинні здійснюватися в будь-який час доби, незалежно від стану гідрометеорологічних умов і часу року. Границі розшукових заходів також не повинні визначатися розмірами степу, полю, довжиною лісу чи гір. Розшукові заходи здійснюються до отримання позитивних результатів.

В окремих випадках своєчасне виявлення викраденої малолітньої дитини може запобігти зґвалтуванню її, яке замислив злочинець, з наступним вбивством.

При здійсненні розшуку безвісно зниклого підлітка у першу чергу необхідно:

- установити обставини зникнення та коло осіб, причетних до цього;
- визначити його психоемоційний стан та скласти психологічний портрет;
- враховуючи особливості його психоемоційного стану та психологічного портрету визначити стратегію пошукових заходів за місцем та колом осіб;
- перевірити розшукуваного по обліках медичних закладів, притулків, осіб доставлених і затриманих за здійснення різного роду злочинів та правопорушень, приймальників-розподільників для неповнолітніх, моргів;
- звірити прикмети розшукуваного з прикметами встановлюваних непізнаних трупів неповнолітніх і невідомих хворих, виявлених на території, що обслуговується, у період, що минув після зникнення підлітка;
- розробити і приступити до проведення комплексу скоординованих оперативно-розшукових заходів щодо встановлення його місця перебування, у т.ч. за допомогою підрозділів оперативної служби та здійснення негласних слідчих дій;
- при проведенні заходів необхідно використовувати можливості громадських помічників та конфіденційну допомогу громадян;
- вчасно й у повному обсязі пошукові заходи щодо встановлення місця перебування безвісно зниклих неповнолітніх, використовуючи при цьому можливості всіх підрозділів НП України та інформаційно-пошукових систем. В усіх випадках надходження невідомих дітей у медичні й інші установи для неповнолітніх їх керівники зобов'язані інформувати про це НП України, на території обслуговування якого виявлена невідома дитина.

Для встановлення особи невідомої дитини необхідно здійснити наступні першочергові заходи:

- установити та опитати осіб, які знайшли дитину;
- при наявності ознак злочину вирішити питання щодо порушення кримінального провадження;
- установити обставини появи, перебування і поведження в цьому місці неповнолітнього;
- організувати обстеження дитини фахівцями-медиками;
- здійснити огляд, опис одягу і речей, що знаходяться на підліткові;

- забезпечити фотографування за правилами фотозйомки, їх дактилоскопіювання;

- організувати оповіщення особового складу НП України про виявлення підлітка, а також проінформувати про цьому інші підрозділи НП України.

На даний час на території всієї України діє «Служба розшуку дітей». Метою цієї організації є допомога у розшуку зниклих дітей та убезпечення їх від викрадень, сексуальної та трудової експлуатації. Починаючи з 2005 року «Служба розшуку дітей» надає можливість батькам зниклої дитини звернутися до громадськості з проханням допомогти в розшуку їх дитини. Крім того, «Служба розшуку дітей» надає батькам психологічну, правову та соціальну підтримку та проводить інформаційні кампанії щодо попередження зникнення дитини, і головне – в тісній співпраці з поліцією, волонтерами та засобами масової інформації, розшукує дітей. Для масштабного інформування громадськості про зниклу дитину створюються інформаційні матеріали які розміщуються в засобах масової інформації.

Гаряча лінія «Служби розшуку дітей» 116000 працює по усій території України для абонентів усіх мобільних операторів дзвінки - безкоштовні. Оператори кол-центру гарячої лінії - це належним чином підготовлені спеціалісти - соціальні працівники та психологи. Вони приймають дзвінки батьків зниклих дітей, надають їм необхідну психологічну, правову та соціальну підтримку, приймають дзвінки від громадян, які мають інформацію про зниклу дитину.

Оператори кол-центру постійно співпрацюють з працівниками ювенальної превенції та карного розшуку територіальних підрозділів Національної поліції України.

Ефективність розшуку зниклої дитини дуже залежить від допомоги поінформованої громадськості - чим більше людей дізнаються про зникнення дитини, тим більше шансів знайти свідка, який повідомить важливу інформацію на гарячу лінію.

Для такого масштабного інформування громадськості «Служба розшуку дітей» створює різні за формою медіа-продукти про зниклу дитину, які потім розміщує на ТВ каналах, у друкованих виданнях, на інтернет сайтах та у соціальних мережах.

У листопаді 2017 року ВГО «Магнолія» приєдналась до Міжнародної Федерації Missing Children Europe.

Також на території України активно працює сервіс «Пошук дітей» за допомогою СМС-повідомлень. Це спільний проект правоохоронних органів та мобільного оператора ПАТ «Київстар».

Сервіс працює на базі СМС-повідомлень, якими оперативно сповіщатимуть населення у разі зникнення дитини. СМС-повідомлення міститимуть інформацію про дитину, обставини її зникнення, посилання на Facebook-сторінку Національної поліції з докладнішою інформацією та фотографією. Також контакти, за якими можуть звертатися потенційні свідки, які хочуть допомогти в пошуку. Абоненти, які не хочуть одержувати такі

повідомлення, можуть самостійно відмовитися від розсилання, або ж підключити його повторно.

Повідомлення одержуватимуть абоненти, які перебували поруч із місцем зникнення дитини в радіусі від 1 до 3 км, - це можуть бути як жителі міста, так і інших регіонів.

5. Організація роботи та здійснення заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них

Відповідно до статті 52 Конституції України діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом.

Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини. Забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини (Ст. 150 Сімейного кодексу України).

Стаття 10 ЗУ «Про охорону дитинства» зазначає, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини.

Держава здійснює захист дитини від:

- усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого і жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють;
- втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин;
- залучення до екстремістських релігійних психокультових угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає, що дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі - постраждала дитина), - особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства;

Постраждала дитина має всі права постраждалої особи, реалізація яких забезпечується з урахуванням найкращих інтересів дитини, її віку, статі, стану здоров'я, інтелектуального та фізичного розвитку.

Звернення та повідомлення про вчинення домашнього насильства стосовно дітей приймаються і розглядаються згідно з порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно дитини вона не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, на

час подолання причин і наслідків домашнього насильства дитина може бути влаштована до родичів, у сім'ю патронатного вихователя, до центру соціально-психологічної реабілітації дітей, притулку для дітей служб у справах дітей, інших установ для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

Захист прав та інтересів постраждалої дитини, у тому числі звернення до суду, представництво її прав та інтересів у суді, крім батьків та інших законних представників дитини, можуть здійснювати родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, якщо вони не є кривдниками дитини, а також орган опіки та піклування.

Під час розгляду судом та/або органом опіки та піклування спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини, відібрання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька дитини, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на законних підставах або не на основі рішення суду, обов'язково беруться до уваги факти вчинення домашнього насильства стосовно дитини або за її присутності.

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Закон виокремлює фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство.

Під фізичним насильством розуміють форму домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Часто фізичне насильство визначають, перераховуючи дії, які розглядають як такий вид насильства. Так, в опублікованій доповіді громадської організації "Олександра Хаус" (м. Блейн, Міннесота, США) фізичним насильством називають будь-яку насильницьку поведінку проти іншого члена сім'ї і роз'яснюють далі: "фізичне насильство може виявлятися у вигляді ляпасів по обличчю, штовханів, тупотінь ногами, подряпин, нанесення опіків, удушення, щипання, укусів, брутального хватання, ударів кулаком, ляпасів, відкидання партнера вбік або дотолу, кидання в нього предметів, використання зброї". Інші автори додають також сіпання за волосся або його виривання, позбавлення їжі або пиття, викручування рук тощо. Подібні переліки, звичайно, не можуть бути

вичерпними, однак необхідно намагатись при розкритті сутності того чи іншого виду домашнього насильства навести якомога більше конкретних дій, які можуть бути віднесені до даного виду насильства.

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

Деякі автори зазначають, що “сексуальне насильство відображається у примушуванні особи у будь-якій формі до вступу у статеві відносини без її згоди та бажання”; “воно включає будь-який сексуальний акт або сексуальну поведінку, що нав’язується партнеру проти її (його) волі”. Це може бути: нав’язування сексуальної близькості, коли партнерка (партнер) знаходиться у стані алкогольного або наркотичного сп’яніння, або спить і не в змозі відмовити; нав’язування сексуальної близькості, коли партнерка (партнер) дає зрозуміти, що не хоче цього, або боїться відмовити; нав’язування партнерці (партнеру) особливих видів сексуальних контактів проти її (його) волі тощо.

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров’ю особи.

Грабська І.А. виокремлює шість типів психологічного насильства: висловлена погроза, прихована погроза, прихована погроза щодо використання фізичного насильства, жорсткий контроль поведінки, патологічні ревності, ментальна деградація, ізоляція.

Психологічне насильство може мати наступні прояви: використання лайливих слів та (або) крику, образи, які спричиняють шкоду самооцінці партнерки (партнера); образливі жести або дії (наприклад, плювки в партнерку (партнера) або в її (його) напрямку), примус до принизливих дій; вияв брутальності відносно родичів або друзів партнерки (партнера), їх образи з метою принизити партнера (партнерку); спричинення шкоди домашнім тваринам, до яких партнерка (партнер) емоційно прив’язані, з метою помсти або залякування; брутальна критика дій, думок, почуттів партнерки (партнера), звинувачення її (його) в усіх проблемах; поведіння з партнеркою (партнером) як зі слугою; обмеження свободи дій і пересувань партнерки (партнера); контроль і обмеження можливостей спілкування з родичами або друзями, стеження; крайні прояви ревностей.

Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування,

перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Деякі фахівці до вище перелічених форм економічного насильства додають також спроби позбавлення одним дорослим членом сім'ї іншого можливості розпоряджатися сімейним бюджетом, мати засоби існування та права розпоряджатися ними на власний розсуд, економічний тиск на неповнолітніх дітей.

Отже, економічне насильство пов'язано з порушенням прав та інтересів особи через позбавлення або обмеження його майнових прав.

Ознаки, що притаманні дітям, які тривалий час потерпають від домашнього насильства:

Типи насильства та прояви

Фізичне:

- самокаліцтво (заподіяння дитиною травм самій собі);
- крововиливи сітківки ока;
- зсув суглобів, переломи кісток, гематоми;
- забиті місця на тілі, сідницях або голові, які мають особливу форму предмета (наприклад, має форму пряжки ремня, долоні, лозини); рани і синці, різні за часом виникнення та/або у різних частинах тіла (наприклад, на спині та грудях одночасно), або незрозумілого походження;
- сліди укусів людиною;
- незвичні опіки (наприклад, цигаркою або розжареним посудом).

Сексуальне:

- знання термінології та жаргону, не властивого дітям;
- висипи в паху, захворювання, що передаються статевим шляхом (для дітей молодшого та підліткового віку);
- ознаки вагінального або анального проникнення стороннього тіла;
- підліткова проституція;
- вагітність (для підлітків);
- сексуальні злочини серед неповнолітніх;
- сексуальні домагання до дітей, підлітків, дорослих;
- нерозбірлива та/або зухвала сексуальна поведінка;
- уникнення контактів з однолітками, відсутність догляду за собою

Психологічне:

- замкненість;
- демонстрація повної відсутності страху;
- неврівноважена поведінка;
- агресивність, схильність до нищення і насильства;
- уповільнене мовлення, нездатність вчитися, відсутність загальновідомих знань, невміння читати, писати та рахувати;
- надто висока зрілість та відповідальність у порівнянні зі звичайними для цього віку;
- занадто низька самооцінка;

- тривожність;
- намагання справити враження людини, що живе в злиднях;
- демонстрація страху перед появою батьків та/або необхідністю йти додому;
- страх фізичного контакту;
- депресія, спроби самогубства;
- вживання алкоголю або наркотиків;
- психосоматичні хвороби;
- насильство щодо свійських тварин та до слабших істот загалом.

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання поширюється на таких осіб:

- 1) подружжя;
- 2) колишнє подружжя;
- 3) наречені;
- 4) мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя);
- 5) особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти;
- 6) особи, які мають спільну дитину (дітей);
- 7) батьки (мати, батько) і дитина (діти);
- 8) дід (баба) та онук (онука);
- 9) прадід (прабаба) та правнук (правнучка);
- 10) вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка);
- 11) рідні брати і сестри;
- 12) інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука);
- 13) діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;
- 14) опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням;
- 15) прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання, а також на суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є:

- 1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

- 3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб;
- 4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 3) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 4) сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

До інших органів та установ, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

- 1) служби у справах дітей;
- 2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції України;
- 3) органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти;
- 4) органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я;
- 5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- 6) суди;
- 7) прокуратура;
- 8) уповноважені органи з питань пробації.

До загальних служб підтримки постраждалих осіб належать заклади, які, у тому числі, надають допомогу постраждалим особам:

- 1) центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- 2) притулки для дітей;
- 3) центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- 4) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка);
- 5) центри соціально-психологічної допомоги;
- 6) територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);
- 7) інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

Надання допомоги та захисту постраждалим особам здійснюється за такими напрямками:

- 1) надання постраждалим особам інформації про їхні права та можливості реалізації таких прав зрозумілою їм мовою або через перекладача чи залучену третю особу, яка володіє мовою, зрозумілою постраждалим особам;

2) забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг медичної, соціальної, психологічної допомоги;

3) надання у разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення постраждалих осіб;

4) забезпечення постраждалим особам доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги у порядку, встановленому Законом України "Про безоплатну правову допомогу";

5) утворення цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей для забезпечення невідкладного реагування на випадки домашнього насильства, надання консультацій щодо всіх форм домашнього насильства, абонентам анонімно або з належним дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом.

Допомога постраждалим особам надається за місцем звернення. Обов'язково має враховуватися вік, стан здоров'я, стать, релігійні переконання, етнічне походження, спеціальні потреби таких осіб. Її обсяг не повинен залежати від звернення постраждалих до правоохоронних органів чи суду, від їх участі у кримінальному або цивільному провадженні.

Питання надання допомоги постраждалим дітям вирішують їхні батьки, інші законні представники дитини, а якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками дитини або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, - органи опіки та піклування, у тому числі за зверненням родичів дитини (баби, діда, повнолітніх брата, сестри), мачухи або вітчима дитини, якщо вони не є кривдниками.

Постраждала особа має право на:

1) дієвий, ефективний та невідкладний захист в усіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства;

2) звернення особисто або через свого представника до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) отримання повної та вичерпної інформації від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися;

4) безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги відповідно до її потреб;

5) безоплатну правову допомогу у порядку, встановленому Законом України "Про безоплатну правову допомогу";

6) повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

7) конфіденційність інформації особистого характеру, яка стала відома суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, під час роботи з постраждалою особою, та захист персональних даних;

8) вибір спеціаліста за статтю (за можливості);

9) відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством;

10) звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;

11) своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно неї домашнього насильства, у тому числі пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням;

12) інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України та спрямований на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства, шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлює спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, а саме:

1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;

2) обмежувальний припис стосовно кривдника;

3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;

4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника – спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення.

Терміновий заборонний припис може містити такі заходи:

- 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Під час вирішення питання про винесення термінового заборонного припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення.

Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити.

Терміновий заборонний припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків.

Терміновий заборонний припис виноситься строком до 10 діб.

Заповнений бланк терміновий заборонний припис вручається кривднику, а його копія - постраждалій особі або її представнику.

Підставами для дострокового припинення термінового заборонного припису є застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні.

Кривдник, стосовно якого винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції України за місцем вчинення домашнього насильства.

Особа, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, може оскаржити його до суду в загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дій або бездіяльності працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції України.

Терміновий заборонний припис не може містити зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а також заборону на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи, якщо кривдником є особа, яка на день винесення припису не досягла вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою.

Обмежувальний припис стосовно кривдника – встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу,

яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Право звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають:

- 1) постраждала особа або її представник;
- 2) у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини - батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування;
- 3) у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи - опікун, орган опіки та піклування.

Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків:

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;
- 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;
- 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;
- 4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;
- 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;
- 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Обмежувальний припис видається на строк від одного до шести місяців та може бути продовжений судом на строк не більше шести місяців.

Про видачу обмежувального припису кривднику суддя у встановлений законом строк інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) постраждалої особи для взяття кривдника на профілактичний облік, а також районні, районні у містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи.

Обмежувальний припис не може містити заходів, що обмежують право проживання чи перебування кривдника у місці свого постійного проживання (перебування), якщо кривдником є особа, яка не досягла вісімнадцятирічного віку на день видачі такого припису.

Порядок видачі судом обмежувального припису визначається Цивільним процесуальним кодексом України.

Постраждала особа може вимагати від кривдника компенсації її витрат на лікування, отримання консультацій або на оренду житла, яке вона винаймає

(винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства, а також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника, у порядку, передбаченому законодавством.

У разі порушення кримінального провадження у зв'язку з вчиненням домашнього насильства перелік заходів щодо тимчасового обмеження прав або покладення обов'язків на особу, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, або визнана винною у його вчиненні, а також порядок застосування таких заходів визначаються Кримінальним кодексом України та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи – здійснюється уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України та полягає у проведенні організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, за дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства.

Уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством.

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

Останнім заходом протидії домашньому насильству є направлення кривдника на проходження програм для кривдника.

Програма для кривдника – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Суб'єкт, відповідальний за виконання програм для кривдників, організовує та забезпечує проходження кривдниками таких програм.

Виконання програм для кривдників стосовно дітей-кривдників здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства та забезпечення виконання програми для кривдника дитину-кривдника може бути тимчасово влаштовано до родичів, у сім'ю патронатного вихователя або до установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

Виконання програм для кривдників забезпечують фахівці, які пройшли відповідне навчання.

Кривдника може бути направлено судом на проходження програми для кривдників на строк від трьох місяців до одного року у випадках, передбачених законодавством. Поряд з кривдником має можливість відвідувати таку програму за власною ініціативою на добровільній основі.

У разі неявки кривдника для проходження програми або ухилення від її проходження без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання програм, надають протягом трьох робочих днів письмове повідомлення про це уповноваженому підрозділу органів Національної поліції України для вжиття заходів. Притягнення кривдника до відповідальності за непроходження програми для кривдників не звільняє його від обов'язку пройти таку програму. У разі притягнення кривдника, зокрема дитини-кривдника, до кримінальної відповідальності судом на нього може бути покладено обов'язок пройти пробачійну програму відповідно до пункту 4 частини другої статті 76 Кримінального кодексу України.

Поліцейські підрозділи ЮП уживають заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству в межах Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», їх поширюються на випадки, коли особа, яка вчинила домашнє насильство, або особа, яка зазнала домашнього насильства чи стала свідком (очевидцем) такого насильства, не досягла 18-річного віку:

- виявляють факти домашнього насильства, вчиненого дітьми і стосовно дітей, та реагують на них в порядку, визначеному законодавством;
- приймають і розглядають заяви та повідомлення про факти домашнього насильства, вчиненого дітьми та стосовно дітей, вживають заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам;
- виносять термінові заборонні приписи стосовно кривдників;
- вживають заходів щодо взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з дітьми-кривдниками;
- здійснюють контроль за виконанням дітьми-кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- інформують постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, в порядку, визначеному законодавством;

- здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків;

- проводять оцінку ризиків вчинення домашнього насильства у визначеному законодавством України порядку.

Поліцейські ювенальної превенції здійснюють поліцейське піклування щодо дітей відповідно до законодавства України.

У разі надходження повідомлення про вчинення домашнього насильства дитиною та стосовно неї, поліцейський проводить оцінку ризиків, за результатами якої може бути винесений терміновий заборонний припис, та негайно інформує службу у справах дітей про виявлену дитину для організації її соціального захисту.

До проведення такої оцінки можуть бути додатково залучені інші суб'єкти виявлення та/або організації соціального захисту дітей у межах їх повноважень.

Поліцейські ювенальної превенції можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинення акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

6. Забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження

Постанова Кабінету Міністрів України № 585 затверджує Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, визначає механізм взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення, інших закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, під час виявлення, розгляду звернень та повідомлень про таких дітей, забезпечення їх безпеки, а також надання необхідної допомоги з урахуванням потреб.

Жорстоким поводженням з дитиною є будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою її експлуатації з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини.

Під жорстоким поводженням з дитиною розуміють:

- будь-які форми рабства або практики, подібні до рабства, зокрема продаж дітей та торгівлею ними, боргова залежність, примусова чи обов'язкова праця, включаючи примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах;

- використання, вербування або пропонування дитини для занять проституцією, виробництва творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм, інших предметів порнографічного характеру;
- робота, яка за характером чи умовами виконання може заподіяти шкоду фізичному або психічному здоров'ю дитини;
- використання дитини в жебрацтві, втягненням її в жебрацтво (систематичне випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб);
- втягнення дитини у злочинну діяльність, залученням її до вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин;
- дії, що призвели до виникнення обставин, за яких дитина стала очевидцем злочину проти життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи, статевої недоторканності особи;
- дії (бездіяльність) домашнього насильства, внаслідок якого дитина постраждала або свідком (очевидцем) якого вона була;
- дії (бездіяльність) домашнього насильства, в якому дитина є кривдником;
- вчиненням булінгу (цькування) стосовно дитини;
- вчиненням булінгу (цькування) дитиною.

Загроза життю або здоров'ю дитини, це обставини, що можуть призвести чи призвели до тяжких наслідків для життя, стану здоров'я та розвитку дитини, зокрема тяжкої, у тому числі невиліковної хвороби, тілесних ушкоджень або заподіяння шкоди нормальному фізичному, психічному розвитку дитини, у зв'язку з чим вона потребує допомоги.

Загроза життю або здоров'ю дитини, у тому числі пов'язаної з:

- незабезпеченням дитини належним харчуванням, необхідною медичною допомогою, відповідним для її віку доглядом;
- залишенням дитини віком до семи років або дитини у безпорадному стані (хворої, з обмеженням життєдіяльності тощо) в приміщенні, громадському або іншому місці без нагляду осіб, які досягли 14 років;
- залишенням дитини віком до десяти років більше ніж на півгодини на вулиці без відповідного для природно-кліматичних умов одягу або без дотримання відповідного для віку температурного режиму;
- залишенням дитини під наглядом осіб з наявними ознаками алкогольного чи наркотичного сп'яніння, перебування під дією психоактивних речовин, вираженого психічного розладу;
- невідкладним станом батьків дитини, що є прямою загрозою їх життю та здоров'ю або їх оточенню;
- обставинами стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, воєнних дій, збройних конфліктів тощо;
- наявною у правоохоронних органів інформацією про можливий та/або підтверджений факт вчинення злочину проти життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи, статевої недоторканності дитини, у тому числі викрадення, торгівлі дітьми.

Обставини можуть бути розцінені як загроза життю або здоров'ю дитини виходячи з її індивідуальних особливостей і потреб залежно від віку, статі, стану здоров'я, інвалідності, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної належності та етнічного походження за результатами проведення оцінки рівня її безпеки та складення відповідного акта відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866. Перелік обставин, які можна розцінювати як загрозу життю або здоров'ю дитини, не є вичерпним.

Складними життєвими обставинами, в яких перебуває дитина є умови, що негативно впливають на життя дитини, стан її здоров'я та розвиток (інвалідність, тяжка хвороба, безпритульність, перебування у конфлікті із законом, залучення до найгірших форм дитячої праці, залежність від психотропних речовин, інші види залежності, жорстоке поводження, зокрема домашнє насильство, у тому числі у разі, коли кривдником є дитина, ухиляння батьків, осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків, обставини стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, воєнних дій чи збройних конфліктів тощо), установлені за результатами оцінювання потреб дитини та її сім'ї у соціальних послугах.

До чинників, що можуть зумовити складні життєві обставини, визначених відносять:

- часткову або повну втрату дитиною рухової активності, пам'яті; наявність у дитини невиліковної хвороби, хвороби, що потребує тривалого лікування, психічних та поведінкових розладів, зокрема внаслідок вживання психоактивних речовин;
- інвалідність;
- бездомність;
- наявність у дитини поведінкових розладів через розлучення батьків;
- ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків з виховання дитини;
- втрата дитиною соціальних зв'язків;
- шкода, заподіяна дитині та її сім'ї пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

Діяльність усіх суб'єктів, що спрямована на забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, повинна провадитися з дотриманням принципів:

- поваги до честі, гідності дитини та неупереджене ставлення до неї;
- забезпечення пріоритетності прав, інтересів та безпеки дитини під час здійснення заходів її соціального захисту;
- належна увага до складних життєвих обставин кожної дитини;
- недопущення дискримінації дитини;
- урахування думки дитини під час вирішення питань, що її стосуються;
- забезпечення конфіденційності інформації про дитину, що перебуває у складних життєвих обставинах, осіб, які її виявили;

- ефективної взаємодія суб'єктів між собою та з інститутами громадянського суспільства.

Виявлення дитини, що перебуває у складних життєвих обставинах, здійснюється шляхом:

- самозвернення дитини (в усній та (або) письмовій формі, зокрема із застосуванням засобів електронної комунікації, зокрема щодо порушення її прав і свобод, жорстокого поводження, домашнього насильства) до будь-якого суб'єкта;

- звернення та надсилання повідомлень підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, зокрема з використанням дитячої "гарячої" телефонної лінії, кол-центрів з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, громадських об'єднань та міжнародних неурядових організацій, фізичних осіб - підприємців та фізичних осіб, які надають соціальні послуги, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, в інтересах дитини, що перебуває у складних життєвих обставинах (в усній та (або) письмовій формі, зокрема із застосуванням засобів електронної комунікації) до будь-якого суб'єкта;

- отримання інформації про дитину, що перебуває у складних життєвих обставинах, під час виконання професійних чи службових обов'язків посадовими особами, працівниками суб'єктів.

Факт перебування дитини у складних життєвих обставинах встановлюється за результатами оцінювання її потреб за формою, затвердженою Мінсоцполітики, у разі підтвердження умов чи обставин, що негативно впливають на життя, стан здоров'я, розвиток дитини та призводять до неналежного рівня задоволення її індивідуальних потреб відповідно до віку, статі, стану здоров'я, інвалідності, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної належності та етнічного походження. При цьому оцінювання потреб дитини, яка постраждала від жорстокого поводження, та/або життю і здоров'ю якої загрожує небезпека, у соціальних послугах проводиться після оцінки рівня безпеки такої дитини.

Проведення оцінки рівня безпеки дитини є обов'язковим у разі виявлення умов та обставин, що вказують на жорстоке поводження з дитиною, або існує загроза її життю та здоров'ю.

Усі звернення і повідомлення стосовно дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, негайно реєструються суб'єктами в журналі обліку звернень і повідомлень стосовно дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, із зазначенням такої інформації:

- дата та час отримання звернення, повідомлення;

- форма подачі звернення, повідомлення (усна та (або) письмова, через засоби електронної комунікації);

- назва суб'єкта, організації чи прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, яка надіслала звернення, повідомлення, її контактні дані (телефон, у разі наявності електронна адреса);

прізвище, ім'я, по батькові, вік, місце проживання (перебування) дитини, стосовно якої отримано звернення або повідомлення;

стислий зміст звернення, повідомлення;

відмітка про наявність ризиків для життя та здоров'я дитини;

відмітка про наявність факту скоєння стосовно дитини та/або дитиною домашнього насильства з конкретизацією його форми (фізичного, сексуального, психологічного або економічного);

відомості про батьків дитини, інших законних представників;

прізвище, ім'я, по батькові працівника, який прийняв звернення, повідомлення, та/або відповідального за роботу із зверненням, повідомленням;

відомості про заходи, вжиті для захисту прав та інтересів дитини;

дата, час та форма надіслання інформації про дитину до інших суб'єктів, їх найменування;

додаткова інформація про дитину та її сім'ю, необхідна для забезпечення її соціального захисту.

Координацію діяльності щодо виявлення та захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також безпосереднє ведення їх справ здійснюють служби у справах дітей районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад, сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» суб'єкти зобов'язані на запит служби у справах дітей забезпечити участь посадових осіб суб'єктів у проведенні оцінки рівня безпеки дитини; протягом п'яти робочих днів після отримання запиту подати інформацію про дитину та її сім'ю, яка перебуває у складних життєвих обставинах, необхідну для забезпечення її соціального захисту, отриману під час здійснення встановлених законодавством повноважень; надати службі у справах дітей пропозиції щодо кандидатур для формування персонального складу міждисциплінарної команди для соціального захисту конкретної дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, забезпечити участь посадових осіб суб'єктів у роботі такої міждисциплінарної команди.

Служба у справах дітей має право порушувати перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання щодо притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб у разі невиконання ними рішень служби у справах дітей, що призвело до порушення прав дітей, невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства стосовно дітей та за участю дітей.

Сільські, селищні, міські голови, а також старости сіл і селищ, визначених за рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, несуть персональну відповідальність за забезпечення виявлення дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, випадків жорстокого поводження з ними, виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини, надання таким дітям допомоги в межах повноважень і своєчасне інформування про них відповідних суб'єктів.

Суб'єкти, юридичні та фізичні особи, яким стало відомо про дитину, яка перебуває в складних життєвих обставинах внаслідок жорстокого поводження з нею або наявності загрози її життю чи здоров'ю, зобов'язані:

- у разі потреби надати дитині домедичну допомогу (у разі виявлення дитини особами, які за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи), викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання дитині екстреної медичної допомоги;

- невідкладно, у строк, що не перевищує однієї доби, звернутися/повідомити (в усній та (або) в письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації) органам Національної поліції та службі у справах дітей за місцем виявлення та (або) проживання (перебування) такої дитини. У разі коли відсутня можливість звернутися до органів Національної поліції та служби у справах дітей, юридичні та фізичні особи, яким стало відомо про дитину, яка постраждала від жорстокого поводження з нею або життю чи здоров'ю якої загрожує небезпека, зобов'язані негайно звернутися до інших суб'єктів.

При цьому служба у справах дітей у разі надходження повідомлення про виявлення дитини:

- яка постраждала від торгівлі людьми, – невідкладно повідомляє про неї органу Національної поліції, а також структурному підрозділу місцевої держадміністрації, відповідальному за проведення процедури щодо встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, для проведення відповідних заходів згідно із законодавством;

- яка постраждала від домашнього насильства, – невідкладно повідомляє про неї органу Національної поліції, а також структурному підрозділу райдержадміністрації, виконавчому органу міської, районної у місті ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади, до повноважень якого належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, для проведення відповідних заходів згідно із законодавством;

- яка постраждала від жорстокого поводження, не пов'язаного з домашнім насильством, – невідкладно повідомляє про таку дитину органу Національної поліції;

- життю чи здоров'ю якої загрожує небезпека у зв'язку із обставинами стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, – невідкладно повідомляє про таку дитину підрозділу територіального органу ДСНС.

У разі надходження звернення, повідомлення про дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах внаслідок жорстокого поводження з нею або наявності загрози її життю чи здоров'ю, служба у справах дітей разом з підрозділом органу Національної поліції, фахівцем із соціальної роботи або іншим надавачем соціальних послуг (у разі наявності можливості залучення), представником закладу охорони здоров'я, які діють у межах своїх повноважень,

невідкладно проводить оцінку рівня безпеки дитини. До проведення такої оцінки можуть бути додатково залучені інші суб'єкти в межах їх повноважень.

У разі виявлення (підтвердження) під час проведення оцінки рівня безпеки дитини фактів загрози її життю чи здоров'ю вона може бути негайно направлена до закладу охорони здоров'я для проведення та документування результатів медичного обстеження дитини у порядку, затвердженому МОЗ, надання необхідної медичної допомоги, в тому числі лікування в стаціонарних умовах, або тимчасово влаштована відповідно до пункту 31 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866, зокрема, в сім'ю родичів, знайомих, сім'ю патронатного вихователя.

Якщо внаслідок вчинення домашнього насильства дитина постраждала разом з одним із батьків, іншим її законним представником, вона може бути влаштована разом з ним до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, центру соціально-психологічної допомоги або іншого закладу, який надає соціальну послугу притулку.

Після забезпечення безпеки дитини орган опіки та піклування із залученням у разі потреби інших суб'єктів вживає заходів до:

- прийняття протягом доби рішення про негайне відібрання дитини відповідно до статті 170 Сімейного кодексу України у разі встановлення безпосередньої загрози для життя або здоров'я дитини та організації у зв'язку з цим заходів щодо взяття дитини на первинний облік дітей, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з метою організації їй соціального захисту;
- ініціювання у разі потреби здійснення заходів щодо притягнення законних представників дитини до відповідальності за ухилення від виконання своїх обов'язків стосовно забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання дитини, за злісне невиконання встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною, інші порушення прав дитини;
- організації оцінювання потреб дитини та її сім'ї у соціальних послугах протягом п'яти робочих днів після виявлення дитини, надання соціальних послуг дитині та її сім'ї з урахуванням установлених потреб, у тому числі здійснення соціального супроводу, з метою формування у батьків дитини навичок відповідального батьківства.

Вчинення домашнього насильства стосовно дитини, влаштованої під опіку, піклування, прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, сім'ї патронатного вихователя, є підставою для:

- звільнення за рішенням органу опіки та піклування або суду особи від здійснення повноважень опікуна, піклувальника;
- припинення дії договору про влаштування дітей до прийомної сім'ї на виховання та спільне проживання, договору про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу;
- прийняття рішення органу опіки та піклування про вибуття дитини із сім'ї патронатного вихователя.

У разі винесення термінового заборонного припису стосовно всіх наявних у дитини законних представників внаслідок вчинення ними домашнього насильства представник органу Національної поліції передає дитину представнику органу опіки та піклування за місцем проживання (перебування) дитини для організації її соціального захисту та тимчасового влаштування дитини. У разі неможливості передачі дитини представнику органу опіки та піклування представник органу Національної поліції доставляє дитину до притулку для дітей, центру соціально-психологічної реабілітації дітей, центру соціальної підтримки дітей та сімей, стаціонарної служби (відділення) центру соціальних служб, що здійснює соціально-психологічну реабілітацію дітей, стаціонарної служби (відділення) соціально-психологічної реабілітації дітей (надання послуги соціально-психологічної реабілітації дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах) центру надання соціальних послуг.

У разі виявлення дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, не пов'язаних безпосередньо із жорстоким поводженням з нею або загрозою життю чи здоров'ю дитини, суб'єкти надсилають протягом трьох робочих днів повідомлення до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті (у разі утворення) ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади (далі - орган соціального захисту населення) та копію цього повідомлення до служби у справах дітей за місцем проживання (перебування) дитини.

Орган соціального захисту населення протягом п'яти робочих днів організовує проведення оцінювання потреб дитини та її сім'ї у соціальних послугах за формою, встановленою Мінсоцполітики, а також надає такий дитині та її сім'ї відповідні послуги. У разі підтвердження фактів наявності складних життєвих обставин дитини копія акта, складеного за результатами оцінювання потреб дитини та її сім'ї, передається до служби у справах дітей протягом одного робочого дня після його підписання.

З метою збору об'єктивної інформації про складні життєві обставини дитини, яка досягла того віку та рівня розвитку, коли може висловити свою думку, з нею проводиться бесіда під час проведення оцінювання її потреб у соціальних послугах, а також під час оцінки рівня її безпеки. Бесіда повинна проводитися протягом не більше двох годин на день з перервою (безперервно - не більше години). Тривалість бесіди визначається з урахуванням віку та індивідуальних особливостей дитини, рівня її розвитку. Бесіда проводиться у безпечному місці та/або у спеціально створених безпечних умовах (зокрема за відсутності кривдника), у тому числі із застосуванням методики "Зелена кімната". Бесіда може проводитися за участю представника служби у справах дітей, органу Національної поліції, педагога або психолога, а у разі потреби - лікаря, інших осіб, які мають відповідну кваліфікацію або пройшли відповідне навчання щодо особливостей проведення такої бесіди з дітьми різних категорій та в присутності та/або за згодою батьків, іншого законного представника (якщо вони не є кривдниками дитини). В інтересах дитини для мінімізації негативного

впливу на її емоційний стан та психічне здоров'я, а також з метою недопущення її повторної психологічної травматизації бесіда з дитиною проводиться один раз. У разі потреби повторна бесіда проводиться, як правило, одними і тими самими особами.

Для організації соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці із числа суб'єктів утворюється міждисциплінарна команда за рішенням органу опіки та піклування із визначенням повноважень служби у справах дітей щодо організації діяльності міждисциплінарної команди шляхом формування її персонального складу на підставі пропозицій суб'єктів для забезпечення допомоги кожній конкретній дитині, яка перебуває у складних життєвих обставинах, проведення засідань міждисциплінарної команди.

Основними завданнями міждисциплінарної команди є:

- прийняття узгоджених дій та рішень в інтересах дитини;
- аналіз інформації про дитину, її сім'ю, складні життєві обставини, в яких вона перебуває, результатів оцінювання потреб дитини та її сім'ї у соціальних послугах, здатності батьків здійснювати догляд та виховання дитини, рівня виконання ними батьківських обов'язків;
- розроблення, виконання, систематичний (щоквартальний) перегляд і коригування індивідуального плану із забезпеченням відповідності запланованих заходів інтересам дитини, а також індивідуального плану надання соціальних послуг, у тому числі плану соціального супроводу сім'ї дитини;
- ініціювання розгляду питання щодо соціального захисту дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, на засіданні комісії з питань захисту прав дитини, зокрема щодо обов'язковості надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм) особам у разі невиконання ними батьківських обов'язків, вчинення домашнього насильства чи жорстокого поводження з дитиною.

Робота міждисциплінарної команди проводиться у формі засідань.

Рішення міждисциплінарної команди оформляються протоколом, а питання щодо стану їх реалізації розглядається на наступних засіданнях.

У разі коли дитина перебуває у складних життєвих обставинах виключно у зв'язку із булінгом (цькуванням), заходи, визначені цим пунктом, вживаються комісією з розгляду випадку булінгу (цькування), утвореною закладом освіти, в якому зафіксовано такий випадок, відповідно до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування), затвердженого МОН.

Індивідуальний план розробляється за формою, затвердженою Мінсоцполітики, на основі результатів оцінювання потреб дитини та її сім'ї у соціальних послугах, підписується членами міждисциплінарної команди та затверджується комісією з питань захисту прав дитини.

Індивідуальний план розробляється протягом семи робочих днів з дати взяття дитини на облік. Строк його затвердження не повинен перевищувати 14 календарних днів з дати взяття дитини на облік.

Функції з координації діяльності щодо виконання індивідуального плану покладаються на службу у справах дітей.

Індивідуальний план містить:

- інформацію про потреби дитини, заходи щодо їх задоволення, відповідальних виконавців, строки та відомості про стан його виконання;
- заходи із соціальної підтримки сім'ї дитини;
- інформацію про перегляд та коригування заходів.

Під час розроблення індивідуального плану дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах, її батьки, інші законні представники, якщо вони не є кривдниками дитини, інформуються про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися. Цей план може погоджуватися батьками, іншими законними представниками дитини або одним із батьків (якщо вони не є кривдниками дитини, не ухиляються від захисту прав та інтересів дитини) з метою забезпечення їх активної участі у здійсненні заходів, зазначених у плані. При виникненні обставин, що унеможливають виконання індивідуального плану, потреби у визначенні додаткових заходів із соціального захисту дитини питання щодо його коригування виносяться для розгляду на засіданні комісії з питань захисту прав дитини. Копії індивідуального плану, результати його перегляду невідкладно, протягом однієї доби, надсилаються службою у справах дітей кожному члену міждисциплінарної команди для виконання, батькам або іншим законним представникам дитини, якщо вони не є кривдниками. Суб'єкти, які є виконавцями індивідуального плану, зобов'язані щокварталу (або на вимогу) надавати службі у справах дітей звіт про стан його виконання в межах своїх повноважень.

Діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, мають право на отримання послуги із соціально-психологічної реабілітації згідно з програмою, затвердженою Мінсоцполітики, зокрема в центрах соціально-психологічної реабілітації дітей, центрах соціальної підтримки дітей та сімей, у інших надавачів соціальних послуг.

Програма для дитини, яка вчинила жорстоке поводження (у тому числі дитини-кривдника та булера), дитини, яка постраждала від жорстокого поводження, може бути частиною послуги із соціально-психологічної реабілітації та має на меті визначення і подолання або мінімізацію складних життєвих обставин дитини, у тому числі факторів, які спричинили поведінку дитини, яка вчинила жорстоке поводження, шляхом формування у неї необхідних життєвих компетенцій.

Районна, районна у м. Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті (у разі утворення) ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади за місцем проживання (перебування) дитини, яка перебуває в складних життєвих обставинах, як органи опіки та піклування можуть приймати рішення про обов'язковість надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм) стосовно батьків, які не виконують батьківських обов'язків, а також осіб, які вчинили домашнє насильство чи жорстоке поводження з дітьми.

При цьому міждисциплінарна команда може в разі потреби ініціювати розгляд на засіданні комісії з питань захисту прав дитини питання щодо обов'язковості надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм) батькам дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, у разі невиконання ними батьківських обов'язків, особам, які вчинили домашнє насильство чи жорстоке поводження з дитиною.

Невиконання рішення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті (у разі утворення) ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади про обов'язковість надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм) шляхом відмови від отримання відповідних соціальних послуг є підставою для складення уповноваженою посадовою особою органу опіки та піклування протоколу про адміністративні правопорушення відповідно до статті 188-50 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Особливості допомоги дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах, органами Національної поліції полягають у:

- проникненні до житла чи іншого володіння особи без її згоди або вмотивованого рішення суду у невідкладних випадках, пов'язаних з виникненням безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини, або за наявності підстав вважати, що така загроза існує;
- внесенні за наявності ознак кримінального правопорушення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та подальшому здійсненні досудового розслідування відповідно до норм кримінального процесуального законодавства у межах повноважень;
- організації взяття на профілактичний облік дітей, які вчиняють жорстоке поводження (у тому числі дітей-кривдників, булерів), проведенні з ними профілактичної роботи в органах Національної поліції, що здійснюються відповідно до порядку, визначеного МВС.

РОЗДІЛ 8. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ДІАЛОГУ. ПАРТНЕРСТВО ПОЛІЦІЇ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Правове положення та організація роботи підрозділів превентивної комунікації

Питання реалізації повноважень поліції є особливо актуальним у разі проведення масових заходів у публічних місцях. Основою поліцейської діяльності у зв'язку з проведенням таких заходів мають стати захист прав людини та повага до її гідності, що, у свою чергу, вимагає від поліції виконання своїх завдань шляхом надання послуг (сприяння), а не шляхом здійснення контролю, що характерно для держав з поліцією «тоталітарного режиму».

У 2018 році в структурі Національної поліції України з'являється новий підрозділ – «поліція діалогу». Основний концепт роботи «поліції діалогу» –

комунікація та зменшення демонстрації сили в умовах забезпечення поліцією публічної безпеки та порядку під час масових заходів.

Передумовою створення підрозділу «поліції діалогу» стало затвердження у серпні 2018 року Міністром внутрішніх справ України «Концепції забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів», яка була розроблена МВС спільно з європейськими партнерами.

Відтак однією з найголовніших складових цієї концепції стало впровадження діалогової поліції. За сприяння Консультативної місії Європейського Союзу та за участі поліцейських Швеції, проведено велику кількість тренінгів, на яких відповідну підготовку пройшли більше тисячі поліцейських, які працюють у кожному регіоні. Завдання таких поліцейських - налагодження комунікації між учасниками масових заходів та деескалація можливих конфліктів.

У 2018 році в країні вже створено 8 підрозділів діалогової поліції у великих містах які впроваджують новий підхід у забезпеченні публічної безпеки під час масових заходів.

Зазначені підрозділи створено з метою апробації в Україні європейських стандартів у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних місцях у зв'язку з проведенням мирних зібрань та інших масових заходів, а також на виконання вимог доручення Національної поліції України від 31.07.2017 року № 8246/01/20-2017 «Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів» та відповідно до підпункту 2 пункту 40 Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 року № 1393-р.

Відповідно до п. 5 доручення Національної поліції України від 31.07.2017 року № 8246/01/20-2017 «Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп поліцейських з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів», групи превентивної комунікації слід залучати під час проведення:

- масових заходів підвищеного ступеня ризику відповідно до критеріїв оцінювання;
- мирних зібрань біля органів влади та на об'єктах транспорту незалежно від їх ступеня ризику.

Основними завданнями груп превентивної комунікації є:

- налагодження взаємодії з організаторами масових заходів на етапах підготовки до їх проведення та/або на їх початку;
- підтримання комунікації з учасниками масових заходів під час їх проведення, зокрема роз'яснення громадянам їх прав і обов'язків, підстав та порядку дій поліції щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку;

- ведення переговорів з організаторами та учасниками масових заходів у разі виникнення конфліктних ситуацій з метою їх розв'язання та/або недопущення їх подальшого розвитку.

Переговори – це комунікативна взаємодія між сторонами для спільного обговорення та розв'язання спірних проблем шляхом досягнення домовленостей (угод).

Характерними особливостями переговорів є: 1) наявність проблеми; 2) спільні й відмінні інтереси сторін; 3) взаємозалежність учасників переговорів тощо.

Переговори під час масового заходу – це досягнення домовленості між суб'єктами переговорної діяльності й об'єктами переговорної діяльності стосовно забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку.

Суб'єктом(-ами) переговорної діяльності є поліцейський(-і) групи комунікації.

Об'єктами переговорної діяльності є: з одного боку, ініціатор, керівник, організатор масового заходу, з іншого – особи, що беруть участь у масовому заході (учасники).

Предметом переговорної діяльності є ключова проблема, яка потребує розв'язання.

Залежно від виду масового заходу мета переговорів може різнитися. Однак головною метою переговорів суб'єктів з об'єктами переговорної діяльності під час проведення мирних зібрань та інших масових заходів є забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку.

Переговорна діяльність під час проведення мирних зібрань та інших масових заходів має ґрунтуватися на певних принципах. Основні принципи діяльності органів і підрозділів Національної поліції визначено в ст. 6–12 Закону України «Про Національну поліцію». Однак для забезпечення ефективності та результативності переговорної діяльності під час масових заходів зазначені принципи необхідно доповнити. На нашу думку, слід виокремити безпосередньо принципи здійснення поліцейськими групи комунікації переговорної діяльності під час проведення мирних зібрань та інших масових заходів:

1) об'єктивності – усі факти й інформація, які повідомляють під час переговорів, мають бути істинними та достовірними;

2) доступності – суб'єкт переговорної діяльності повинен доносити до об'єктів інформацію в доступній для них формі;

3) конкретності – факти й інформація, що надають під час переговорів, мають бути чіткими, конкретними, лаконічними;

4) несуперечності – факти не можуть суперечити один одному;

5) детермінізму (причинової обумовленості) – переговори слід проводити тільки з огляду на об'єктивні та суб'єктивні причини масового заходу, виникнення проблеми;

6) систематичності – процес викладу фактів, або надання інформації, або застосування того чи того аргументу чи контраргументу мають ґрунтуватися на дотриманні раціональної послідовності;

7) системності – інформація, яку надають поліцейські організаторам та учасникам масового заходу, повинна ґрунтуватися на критеріях єдності, цілісності та системності;

8) комплексності – переговорну діяльність слід здійснювати з урахуванням якомога більшої кількості зв'язків певного соціального й індивідуально-психологічного процесу чи явища з іншими, виокремлюючи з-поміж них найсуттєвіші.

Таким чином, принципи, передбачені Законом України «Про Національну поліцію», й окреслені вище є необхідною умовою забезпечення ефективності та результативності переговорної діяльності під час проведення мирних зібрань й інших масових заходів.

Переговорна діяльність суб'єктів переговорної діяльності під час масових заходів виконує такі основні функції:

- комунікативну – збирання інформації, перевірка її, процес домовленостей тощо;
- гносеологічну – пізнання основних характеристик об'єктів переговорної діяльності, причин масового зібрання тощо;
- інформаційну – пошук необхідної інформації щодо учасників масового заходу (ініціатора, керівника, організатора масового заходу, осіб, що беруть участь у масовому заході);
- пояснювальну – висвітлення сутності юридично значущих явищ, подій, ситуацій, поведінки об'єкта(-ів) переговорної діяльності тощо;
- інтерпретаційну – роз'яснення норм законодавства, причин масового заходу, закономірностей розвитку масових явищ тощо;
- констатувальну – накопичення масиву відомостей про об'єкти переговорної діяльності, закономірності масових явищ;
- прогностичну – передбачення ймовірного розвитку подій під час масового заходу, стратегії поведінки певного об'єкта переговорної діяльності;
- організаційну – організацію певних заходів для попередження та запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням під час масових заходів;
- попереджувальну – попередження адміністративних і кримінальних правопорушень під час масових заходів;
- регулятивну – вирішення певних суперечок, спірних питань, що виникають під час масових заходів;
- координаційну – регулювання відносин між учасниками масових заходів;
- контрольну – контроль за виконанням домовленостей, за ситуацією загалом;
- відволікання – забезпечує процес відволікання уваги об'єктів переговорної діяльності для перегруповання або накопичення сил тощо.

Зазначені функції відображають основний зміст переговорної діяльності поліцейських групи превентивної комунікації, визначають певні напрями, за якими вона має відбуватися [18].

2. Особливості використання поліції діалогу під час проведення масових заходів

23.08.2018 року Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 706 затверджується «Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів».

Шляхами і способами реалізації Концепції є здійснення взаємодії поліції з організаторами і учасниками масових заходів на всіх стадіях підготовки та проведення заходів, зокрема, силами «поліції діалогу», що полягає в налагодженні ефективної комунікації між поліцією, організаторами масових заходів та їх учасниками для мінімізації виникнення ризиків і конфліктних ситуацій під час масових заходів, яка ґрунтується на принципах: взаємної поваги та довіри поліції і населення; забезпечення реалізації та дотримання законних прав і свобод громадян; захисту прав людини і поваги до її гідності під час масових заходів.

Для впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, яка ґрунтується на найкращих європейських принципах забезпечення публічної безпеки та порядку, потрібні:

знання - володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання, їх наміри, мету, цінності та засоби досягнення мети, а також відомостями про осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику;

сприяння - стратегія поліції, спрямована, насамперед, на сприяння організаторам та учасникам мирного зібрання в досягненні їх правової мети в законний спосіб;

комунікація - спілкування з організаторами та учасниками мирного Зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення з метою запобігання конфліктам, а також виникненню можливих правопорушень;

диференціація - розгляд учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідуумів, які можуть мати різні погляди, завдання, цілі та способи їх досягнення.

З метою реалізації «Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» 22.12.2018 Міністром внутрішніх справ України підписано наказ №1050 «Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів НПУ скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки під час проведення масових заходів. План заходів реалізовується в структурних підрозділах Національної поліції, а також Національній академії внутрішніх справ. Таким чином, на підставі наказу МВС України від 22.12.2018 № 1050 у

НАВС сформовано власний «План заходів НАВС щодо реалізації Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів на 2019 рік, яким передбачалося провести навчання та підвищення кваліфікації для отримання необхідних знань щодо принципів та тактики роботи відповідно до скандинавської моделі, у тому числі роботи поліцейських діалогу тощо.

В свою чергу, забезпечення публічної безпеки і порядку, з огляду на необхідність забезпечення прав людини, вимагає всеосяжного розуміння ролі та відповідальності демократичної поліцейської діяльності.

Так, 01 грудня 2019 року Головою Національної поліції України затверджено «Стандартні операційні процедури щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів».

Ці стандартні операційні процедури (далі - СОП) розроблено відповідно до Конституції України, законів України «Про Національну поліцію», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів», Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Загальної декларації прав людини, Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341, Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025, постанови Верховної Ради України від 04 жовтня 2019 року № 188-IX «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України», наказу Міністерства внутрішніх справ України від 23 серпня 2018 року № 706 «Про запровадження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів», Порядку організації взаємодії Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки та порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773.

Саме й у стандартних операційних процедурах, серед таких підрозділів як наряди груп реагування патрульної поліції, наряди патрульної поліції, підрозділів поліції особливого призначення, кавалерійських підрозділів, кінологічних підрозділів, знайшли власне відображення й групи превентивної комунікації (поліція діалогу).

До основних положень СОП слід визначити одну з основних позицій, що поліція повинна підтримувати комунікацію з організаторами масових заходів, зокрема:

сприяти, у межах компетенції, реалізації учасниками заходів їх прав і свобод;

інформувати учасників заходів про заплановані дії поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу;

роз'яснювати учасникам заходів підстави, мету та умови можливого чи фактичного запровадження поліцією обмежень (застосування превентивних поліцейських заходів) відповідно до законодавства;

створювати позитивний імідж поліції, здійснювати посередництво у комунікації між громадськістю та поліцією, установлювати комунікативний контакт з представниками засобів масової інформації, органів державного управління та місцевого самоврядування.

Ключовими моментами взаємодії із засобами масової інформації є те, що один із принципів демократичної поліцейської діяльності полягає в прозорості перед населенням.

Взаємодія із засобами масової інформації є важливим способом комунікації з широкою громадськістю і може бути засобом повідомлення населенню й учасникам масових заходів інформації про наміри поліції щодо ефективного сприяння цьому заходу.

Будь-який заздалегідь спланований або стихійний масовий захід повинен отримати широкий розголос у місцевій, а часто і ширшій громаді. Стратегія зв'язків з громадськістю включає медіа-стратегію, тому рекомендується належним чином використовувати підтримку, доступну для медіа-підрозділу (підрозділу комунікації).

Також поліція завжди повинна визнавати право журналістів бути присутніми на публічних зібраннях і вести про них репортажі.

Поліція має бути зацікавлена сприяти роботі журналістів під час масових заходів, оскільки це дозволяє підвищити шанси на об'єктивне висвітлення її ролі та дій у забезпеченні правопорядку та працює як позитивний досвід на майбутнє.

Комунікація та діалог. Активна комунікація поліції для налагодження відносин з учасниками події або заходу лежить в основі подальшої постійної роботи із запобігання конфліктам. Спілкування повинно відбуватися протягом усього часу/періоду проведення поліцейських заходів по забезпеченню правопорядку, і це може мати особливе значення, якщо спокійна ситуація почне переростати в загрозову та ставати неспокійною (визначення рівня стану подій).

Робота груп превентивної комунікації (поліція діалогу).

Підрозділи поліції превентивної комунікації (поліція діалогу) є найважливішим елементом, який застосовується з метою дотримання принципу «без сюрпризів».

Діяльність груп превентивної комунікації є базовим інструментом поступального підходу під час забезпечення публічної безпеки і порядку в ході масових заходів та найголовнішою складовою превентивної роботи поліції на стадіях підготовки і забезпечення правопорядку під час масових заходів.

Іноземний досвід роботи правоохоронних органів під час забезпечення публічної безпеки і порядку свідчить про те, що ключові принципи (знання, сприяння, комунікація та диференціація) повинні відображатися в усіх сферах та фазах поліцейської роботи (до, під час та після проведення масового заходу).

Новий для поліцейської діяльності в Україні інститут – поліція превентивної комунікації – має на меті підвищити ефективність і покращити якість співпраці між поліцією та громадянами і суспільством шляхом ведення ефективного діалогу та підтримання постійного спілкування з організаторами й учасниками масових заходів.

Робота груп превентивної комунікації під час масових заходів – це своєрідний ланцюг між керівництвом (командуванням) сил і засобів поліції та організаторами й учасниками демонстрацій чи інших акцій, у ході яких висловлюється суспільна думка.

Діяльність поліції діалогу спрямовується на підвищення ефективності співпраці між органами та підрозділами поліції, органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями та учасниками зборів, мітингів та інших масових заходів.

Поліція діалогу здійснює активну комунікацію з метою налагодження відносин з організаторами та безпосередніми учасниками зборів і створює основу для запобігання майбутнім конфліктам.

Робота діалогової поліції базується на спільній повазі та довірі між ними та групами, з якими вони співпрацюють. З цієї причини вони використовують лише відкритий діалог, а не спостереження чи збирання оперативної інформації, та максимально сприяють реалізації прав і свобод громадян на мирне зібрання і висловлення своєї думки під час проведення масових заходів.

Групи превентивної комунікації несуть службу в цивільному одязі та припиняють роботу за умови, що ескалації конфлікту чи правопорушення неможливо уникнути шляхом перемовин. При цьому керівництво (командування) з метою уникнення травмування працівників цієї групи вживає заходів щодо забезпечення належної безпеки перемовників у разі вчинення громадянами правопорушень під час масових заходів та організовує безпечні шляхи виведення їх з натовпу.

3. Партнерство поліції із засобами масової інформації

Законом України «Про інформацію» закріплено гарантії діяльності засобів масової інформації та журналістів, оскільки професія зобов'язує журналіста першим опинитися в гуштині подій, досягти глибинний зміст явищ, причини і наслідки і витлумачувати їх для загалу. Під час виконання професійних обов'язків журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом. Має право безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні терміни їх посадовими і службовими особами,

крім випадків, визначених законодавством. Журналіст має право не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

Законом України «Про інформацію» встановлено, що після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, працівник засобу масової інформації має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій, крім випадків, передбачених законом.

На практиці нерідко виникають проблеми щодо доступу журналістів до необхідної їм інформації. Тому з метою створення сприятливих умов для здійснення журналістами, працівниками засобів масової інформації професійної діяльності необхідна є взаємодія з відповідними органами, в тому числі і Національної поліції України.

Взаємодія з населенням на засадах партнерства – це один з ключових принципів діяльності Національної поліції. Рівень довіри населення визнається основним критерієм оцінки ефективності діяльності поліції в українському суспільстві, крім того стаття 11 Закону України «Про Національну поліцію» проголошує, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Законом України «Про Національну поліцію» в статті 89 передбачено спільні проекти з громадськістю, зокрема поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.

Підстави взаємодії органів Національної поліції з засобами масової інформації витікають зі змісту Закону України «Про Національну поліцію» та Конституції України. Зокрема, відповідно до статті 9 Закону України «Про Національну поліцію» поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості, вона забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом. Вона може оприлюднювати (поширювати) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законом. Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на веб-порталі центрального органу управління поліції.

Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом. Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

У 2015 році було створено Міністерство у справах інформаційної політики, а 29 серпня 2019 року реорганізовано в Міністерство культури, молоді та спорту України. Така реорганізація обумовлена в першу чергу тим, що в контексті реалізації заходів інформаційної безпеки (відключення російських телеканалів та блокування доступу до ряду інтернет-ресурсів, заборони російським журналістам працювати на території України тощо), певні представники ОБСЄ висловлювали занепокоєння щодо обмежень свободи слова в Україні.

Органи Національної поліції України, інші правоохоронні відомства та державна кримінально-виконавча служба України знаходяться під незалежними механізмами нагляду за діяльністю відомств з прозорими внутрішніми правилами та порядком розгляду скарг громадян, з метою забезпечити ефективне виконання обов'язків стосовно конкретних аспектів ризику для журналістів, таких як насильство і залякування, серйозні зловживання державною владою, а також протести і суспільні заходи. Розслідування тяжких злочинів проти журналістів проводяться оперативно, незалежно і ефективно; органи влади роблять все, щоб належним чином враховувати будь-які докази зв'язку з професійною діяльністю журналіста.

Безпека журналістів, у першу чергу, залежить від обізнаності щодо можливостей, прав та обов'язків під час різних ситуацій. Таким чином, гарантіями безпеки при взаємодії органів Національної поліції з засобами масової інформації, є основні засади закріплені в Конституції України. Відповідно до статті 32 Основного закону, кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації. Стаття 34 Конституції України передбачає, що кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними (стаття 43 Конституції України).

Конституційні вимоги гарантії забезпечуються державою і в наступних нормах Конституції України, зокрема: 1) громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або

тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (стаття 46); 2) кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля (стаття 50); 3) ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України (стаття 32 Рішенні Конституційного Суду № 2-рп/2012 від 20 січня 2012 року); 4) не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (стаття 32 (офіційне тлумачення її положення в Рішенні Конституційного Суду № 2-рп/2012 від 20 січня 2012 року)); 5) кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею (стаття 32); 6) кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації (стаття 32).

Закон України «Про інформацію» визначає, що працюючи в місцях збройних конфліктів, вчинення терористичних актів, при ліквідації небезпечних злочинних груп, журналіст (учасник творчої групи) зобов'язаний дотримувати вимог щодо нерозголошення планів спеціальних підрозділів, відомостей, що є таємницею досудового розслідування, не допускати фактичної пропаганди дій терористів та інших злочинних груп, їхніх вчинків і заяв, спеціально інспірованих для засобів масової інформації, не виступати в ролі арбітра, не втручатися в інцидент, не створювати штучної психологічної напруги в суспільстві.

Таким чином, вище перераховане становить не вичерпну систему конституційних гарантій кожному, тобто громадянам України, іноземцям та особам без громадянства.

Аналізуючи зміст конституційних гарантій безпеки журналістів, гарантій визначених законами України, слід дійти висновку, що гарантії забезпечуються державою за умови дотримання конституційних вимог та вимог визначених відповідними законами.

Національна поліція України відповідно до законодавства є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про Національну поліцію» поліція зобов'язана забезпечувати постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Також статтею 89 цього Закону передбачено, що поліція має надавати підтримку програмам правового

виховання, пропагувати правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.

У своїй практичній діяльності мас-медіа найчастіше можуть стикатися з необхідністю взаємодії з поліцією під час висвітлення масових громадських заходів, як протестних (наприклад, зборів, мітингів, демонстрацій, пікетувань тощо), так і святкових (наприклад, святкувань державних свят), а також певних надзвичайних подій (аварій, катастроф, стихійних лих тощо).

Слід розуміти, що під час масового заходу поліція і представники мас-медіа мають різні завдання та інтереси: поліція має на меті забезпечити безпеку присутніх на місці масового заходу, не допустити заворушень, журналісти – дізнатися цікаві подробиці події та донести інформацію суспільству.

Один із принципів демократичної поліцейської діяльності полягає в прозорості перед населенням.

Взаємодія із засобами масової інформації є важливим способом комунікації з широкою громадськістю і може бути засобом повідомлення населенню й учасникам масових заходів інформації про наміри поліції щодо ефективного сприяння цьому заходу.

Будь-який заздалегідь спланований або стихійний масовий захід повинен отримати широкий розголос у місцевій, а часто і ширшій громаді. Стратегія зв'язків з громадськістю включає медіа-стратегію, тому рекомендується належним чином використовувати підтримку, доступну для медіа-підрозділу (підрозділу комунікації).

Також поліція завжди повинна визнавати право журналістів бути присутніми на публічних зібраннях і вести про них репортажі.

Поліція має бути зацікавлена сприяти роботі журналістів під час масових заходів, оскільки це дозволяє підвищити шанси на об'єктивне висвітлення її ролі та дій у забезпеченні правопорядку та працює як позитивний досвід на майбутнє.

Водночас на практиці важливо, щоб відбувалось розумне узгодження відповідних інтересів, яке дозволило б не перешкоджати виконанню професійних обов'язків обох сторін. Крім того, співпраця поліції та мас-медіа важлива для отримання і поширення останніми достовірної інформації з офіційних, а не альтернативних (чутки, коментарі сторонніх осіб тощо) джерел.

РОЗДІЛ 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1. Правова основа, призначення, завдання та функції ізоляторів тимчасового тримання органів Національної поліції України

Відповідно до Закону України «Про попереднє ув'язнення» та наказу МВС України від 02.12.2008 року № 638 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів Національної поліції України» до установ попереднього ув'язнення поруч із слідчими ізоляторами та

гарнізонними гауптвахтами належать ізолятори тимчасового тримання. Ізолятори тимчасового тримання – є спеціальними установами поліції для роздільного тримання:

- осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення;
- осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу;
- осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора у цей період неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватись в ІТТ не більше 10 діб);
- засуджених, які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій;

• адміністративно арештованих – за відсутності спеціального приймальника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Поміщення до ізолятору відбувається за наявності таких документів:

- протокол про затримання за підозрою у вчиненні злочину;
- постанова судді про обрання як запобіжного заходу взяття під варту;
- ухвала слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу;
- вирок або ухвала суду про взяття під варту;
- вирок суду, що набрав чинності, про засудження до позбавлення волі особи, яка не перебувала під вартою до набрання вирокom чинності;
- постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту.

Звільнення осіб з ізолятору відбувається за наступних підстав:

- скасування запобіжного заходу;
- зміна запобіжного заходу;
- внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або закінчення передбаченого законом строку тримання під вартою як запобіжного заходу, якщо цей строк не продовжено в установленому законом порядку;
- закінчення максимального строку тимчасового або екстрадиційного арешту, передбаченого Кримінальним процесуальним кодексом України;
- припинення (скасування) тимчасового або екстрадиційного арешту;
- звільнення особи з-під екстрадиційного арешту судом.

Режим утримання у ізоляторі тимчасового тримання забезпечує:

- 1) ізоляцію затриманих осіб;
- 2) постійний нагляд за ними;
- 3) дотримання вимог режиму;

4) роздільне тримання залежно від статі, віку, характеру вчиненого правопорушення, раніше здійснюваної діяльності.

Поміщені до ізолятору піддаються особистому огляду. Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуванням і в присутності двох понятих тієї самої статі. Права і обов'язки адміністративно арештованих у період їх тримання в спеціальних установах органів Національної поліції регламентовані Правилами внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів Національної поліції України.

Поміщені до ізолятору особи тримаються в камерах з повним інженерним обладнанням, природним та штучним освітленням згідно із санітарними нормами з розрахунку не менше 4 кв. м. корисної площі на особу. Вагітні жінки та жінки, які мають при собі дітей, розміщуються в найбільш освітлених камерах з розрахунку 7 кв. м. корисної площі на особу. Особи, які тримаються в ізоляторі, розміщуються в камерах, обладнаних однарусними або двоярусними ліжками. У камерах мають бути столи для приймання їжі, лави (стілці), ніші або настінні шафи для зберігання продуктів харчування й особистих речей. Утримувані забезпечуються постільними речами та столовими наборами відповідно до норм відповідно до законодавства України. В опалювальний період у камерах та приміщенні ізолятору повинна підтримуватися температура не нижче +18 С. Особи, що тримаються в ізоляторі, забезпечуються триразовим гарячим харчуванням.

До взятих під варту й засуджених осіб, які порушують вимоги режиму, керівництво ізолятору може застосовувати такі заходи стягнення:

- попередження або догану;
- позачергове залучення до прибирання приміщення;
- особи, які злісно порушують вимоги режиму, зокрема не дотримуються

встановлених правил внутрішнього розпорядку, не виконують вимоги адміністрації ізолятору, принижують гідність поліцейських, протидіють виконанню ними своїх обов'язків, завдають шкоди інвентарю, обладнанню та іншому майну спецустанови у виняткових випадках за мотивованою постановою начальника ізолятору можуть бути поміщені до карцеру на строк до десяти діб, а неповнолітні – на строк до п'яти діб із санкції прокурора. Кожний випадок застосування заходів заохочення і стягнення оформлюється постановою начальника ізолятору або особою, що його заміщує, та реєструється в Книзі обліку стягнень та заохочень.

2. Права та обов'язки осіб, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання органів Національної поліції України

Особи, які тримаються в ІТТ, мають право:

- На захист своїх прав всіма не забороненими чинним законодавством способами.
- На ознайомлення з власними правами й обов'язками, які оголошуються адміністрацією ІТТ під час поміщення до спеціальної установи.

- На щоденну прогулянку тривалістю одна година. Вагітним жінкам і жінкам, які мають при собі дітей, неповнолітнім, а також хворим з дозволу лікаря та за їх згодою тривалість щоденної прогулянки встановлюється до двох годин.

- Одержувати передачі або посилки та грошові перекази на особовий рахунок у порядку, визначеному Законом України «Про попереднє ув'язнення».

- Купувати за безготівковим розрахунком продукти харчування та предмети першої необхідності, письмове приладдя, газети, книги через торговельну мережу, на замовлення відповідно до чинного законодавства.

Продукти харчування й предмети першої необхідності для осіб, які тримаються, купуються працівниками ІТТ у підприємствах місцевої торговельної мережі.

Затриманим, особам, які тримаються під вартою, та засудженим, які бажають придбати продукти харчування або предмети першої необхідності, видаються бланки заяв, які після заповнення здаються черговому разом з квитанцією фінансової частини про наявність коштів на їхніх особистих рахунках. Працівникові ІТТ, якому доручена купівля, затримані та особи, які тримаються під вартою видають доручення на одержання необхідної суми грошей з їхніх рахунків у касі фінансової частини органу Національної поліції України.

Видані гроші списуються з рахунку підзвітної особи на підставі авансового звіту й документів, що підтверджують видачу придбаних продуктів або предметів першої необхідності особам, які подали про це заявки.

На підставі заяви та розписки про одержання продуктів і предметів першої необхідності їх вартість списується з особистих рахунків осіб, які тримаються під вартою, та засуджених

Про суму грошей, витрачених на придбання продуктів харчування й предметів першої необхідності для осіб, що перебувають в ІТТ, робиться відмітка на спеціальному аркуші особової справи.

- Користуватися власним одягом і взуттям.

- Користуватися телевізорами, малогабаритними холодильниками, електрокип'ятильниками з дротом, довжиною не більше 50 см, одержаними від родичів або інших осіб, настільними іграми, газетами та книгами з бібліотеки ІТТ і придбаними через торговельну мережу.

- Здійснювати віросповідання будь-якої релігії або висловлювати переконання, пов'язані зі ставленням до релігії, з обмеженнями, які необхідні для забезпечення ізоляції, передбаченої чинним законодавством.

- Відправляти в індивідуальному порядку релігійні обряди та користуватися релігійною літературою, іншими предметами і матеріалами релігійного культу, властивими їх віруванню, виготовленими з малоцінних матеріалів, якщо при цьому не порушується встановлений в ІТТ порядок та не обмежуються права інших осіб.

Здійснення свободи сповідувати релігію або переконання підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для забезпечення встановлених вимог режиму в ІТТ. Ніхто не може встановлювати обов'язкових переконань і світогляду.

Не допускається будь-яке примушування при визначенні особами, що тримаються, свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії.

- На восьмигодинний безперервний сон у нічний час (з 22.00 до 06.00), у період якого не допускається залучення до участі в процесуальних та інших діях, за винятком невідкладних випадків:

- у разі ускладнення обстановки (пожежа або повінь) і в особливих умовах (у разі землетрусу, виявлення вибухових, радіоактивних чи інших речовин, небезпечних для життя і здоров'я);

- якщо життю та здоров'ю осіб, що тримаються в ІТТ, загрожує небезпека;

- для звільнення з-під варти;

- для конвоювання на обмінний пункт;

- для припинення протиправних дій серед осіб, які тримаються, або підготовки до втечі;

- для надання невідкладної медичної допомоги.

- На медичне та санітарно-протиепідемічне забезпечення, у тому числі платні медичні послуги за власний рахунок, згідно із законодавством України.

- Звертатися зі скаргами, заявами та листами до державних органів і службових осіб у порядку, установленому законодавством України.

- Оскаржувати дії особи, яка провадить перевірку, слідчого або прокурора, керівництва та посадових осіб органів Національної поліції України.

- На першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту - мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості, з моменту допуску захисника до участі в кримінальному провадженні, підтвердженого письмовим повідомленням особи або органу, які здійснюють кримінальне провадження.

- З дозволу особи або органу, який здійснює кримінальне провадження, мати не менше трьох разів на місяць короточасні побачення з родичами або іншими особами тривалістю від однієї до чотирьох годин.

- Особи, які тримаються під вартою (віком від 14 до 35 років), мають право на отримання психолого-педагогічної допомоги від спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Особам, які тримаються в ІТТ, дозволяється мати при собі та зберігати в камерах:

- Одяг, головний убір за сезоном - в одному комплекті.

- Натільну білизну, шкарпетки, носові хусточки.

- Взуття кімнатне або спортивне - одну пару.

- Туалетні речі (туалетне, господарське мило, зубну щітку, зубний порошок або пасту, пластмасову мильницю, гребінець, креми для гоління, серветки, туалетний папір, пральний порошок), бритву механічну чи електричну.

- Окуляри, з дозволу лікаря милиці (протези), а також інше життєзабезпечувальне медичне обладнання (слуховий апарат, катетер тощо). Лікарські засоби - лише за призначенням лікаря за необхідності цілодобового невідкладного прийому (не більше добової норми).

- Документи і записи, що стосуються кримінального провадження.

- Папір, поштові конверти, марки та прості олівці, підручники й учнівське приладдя (для учнів).

- Тютюнові вироби - не більше 30 пачок цигарок або махорки та сірники - не більше 10 коробок, а також продукти харчування з передач (посилок) або куплені в торговельній мережі, ліки (з дозволу медичного працівника).

- Жінки можуть мати при собі також косинки, бюстгальтери, рейтузи, пояси, марлю, вату, вазелін, крем, пудру, губну помаду, засоби індивідуальної гігієни.

- Будь-які продукти харчування (за винятком продуктів з простроченим терміном реалізації, консервованих продуктів із м'яса, риби, овочів, фруктів, виготовлених у домашніх умовах, продуктів, що потребують додаткового приготування шляхом термічної обробки, та тих, що швидко псуються, а також будь-яких алкогольних напоїв та інших виробів на спиртовій основі).

- Предмети для відправлення релігійних обрядів, які не заборонено до зберігання.

Загальна вага предметів і речей, які належать затриманій, взятій під варту або підданій адміністративному арешту особі, не повинна перевищувати 50 кг (з урахуванням тих, що містяться у кімнаті зберігання особистих речей осіб, що тримаються).

Речі понад встановлену вагу не приймаються та повертаються родичам або знайомим утримуваних осіб.

Затримані, особи, які тримаються під вартою, та засуджені зобов'язані:

- Дотримуватися встановлених правил внутрішнього розпорядку й санітарно-гігієнічних правил, мати охайний зовнішній вигляд, постійно підтримувати чистоту в камері.

- Дбайливо ставитися до інвентарю, обладнання й іншого майна ІТТ.

- Виконувати законні вимоги керівництва ізолятора, бути ввічливими один з одним, а також з працівниками ІТТ, не вступати з ними в суперечки, не принижувати їх гідність, не протидіяти виконанню ними своїх службових обов'язків.

- Виконувати обов'язки чергового по камері за призначенням керівництва ІТТ.

Черговий по камері зобов'язаний:

- Доповідати про кількість осіб, що перебувають у камері, якщо до камери зайшли працівники ІТТ, прокуратури, органів Національної поліції України та інших правоохоронних органів.

- Стежити за збереженням інвентарю, обладнання та іншого майна, підтримувати чистоту в камері.

- Одержувати посуд на час приймання їжі та здавати його.
- Прибирати у камері, у тому числі санітарний вузол, а після закінчення прогулянки - прогулянковий дворик.

Особам, які перебувають в ІТТ, забороняється:

- Порушувати тишу, перемовлятися, перестукуватися з особами, які тримаються в інших камерах, підбирати й перекидати за межі дворика для прогулянок будь-які предмети, виявлені на його території.
- Скоювати протиправні дії щодо осіб, які тримаються в ІТТ.
- Підходити впритул до "вічка" дверей камери та затуляти його, здійснювати інші дії, що ускладнюють нагляд за поведінкою осіб, які перебувають у камері.
- Псувати обладнання ІТТ, робити будь-які написи на стінах і речах, що видаються для користування, а також наклеювати на стіни та інвентар фотокартки, малюнки, вирізки з газет і журналів.
- Виготовляти заборонені для використання в камерах вироби, зберігати при собі гроші та інші цінності. Грати в карти та інші азартні ігри.
- Продавати, дарувати, обмінювати або вилучати іншим способом на користь інших осіб предмети та речі, що є в особистому користуванні, змінювати без дозволу керівництва ІТТ індивідуальне спальне місце.
- Порушувати встановлений порядок листування, написання або надсилення скарг і заяв.

Керівництво ІТТ зобов'язане ознайомити кожну особу, яка поміщується до ізолятора, з її правами та обов'язками під підпис у спеціальному журналі та забезпечити їх виконання в повному обсязі.

3. Порядок забезпечення прав осіб, які тримаються в ізоляторах тимчасового тримання органів Національної поліції України

Порядок розгляду скарг і заяв

Керівництво ІТТ забезпечує розгляд скарг і заяв затриманих і осіб, які тримаються під вартою, згідно із законодавством України. Скарги та заяви засуджених розглядаються в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним, Кримінально-виконавчим кодексами України, Законами України «Про попереднє ув'язнення» та «Про звернення громадян».

Скарги, заяви клопотання та листи (кореспонденція) затриманих і осіб, які тримаються під вартою, переглядає адміністрація ІТТ, кореспонденція, адресована Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, до Європейського суду з прав людини, а також до інших відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, до уповноважених осіб таких міжнародних організацій, захисників у кримінальному провадженні, що здійснює свої повноваження відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України, прокуророві та слідчому судді, перегляду не підлягають і надсилаються адміністрацією

установи за адресою протягом доби з часу їх подання. Кореспонденція, яку особи, які тримаються під вартою, одержують від зазначених органів та осіб, перегляду не підлягає та протягом доби вручається адресату під підпис.

Затриманим, особам, які тримаються під вартою, дозволяється одержувати і відправляти листи за свій рахунок без обмеження їх кількості.

У разі відсутності на особовому рахунку цих осіб коштів відправлення кореспонденції здійснюється за рахунок коштів, передбачених кошторисом на утримання органів Національної поліції України.

Заяви осіб з питань оскарження ухвали судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або ухвали про продовження строків тримання під вартою надсилаються керівництвом ІТТ до визначеного законодавством України суду протягом доби з часу їх подання.

Інші скарги, заяви, клопотання і листи, пов'язані з проведенням розслідування в кримінальному провадженні, протягом однієї доби з часу їх подання надсилаються керівництвом ІТТ особі або органу, які здійснюють кримінальне провадження.

Скарги та заяви і листи затриманих і осіб, які тримаються під вартою, якщо в них є відомості, розголошення яких може завадити встановленню істини в кримінальному провадженні, протягом доби передаються особі чи органу, які здійснюють кримінальне провадження, про що повідомляється особа, яка подала скаргу чи заяву, та сповіщається прокурор, який здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Питання про наявність у заяві, скарзі таких відомостей та надсилання їх за належністю вирішує особа або орган, у провадженні яких перебуває кримінальне провадження.

Скарги та заяви (листи) затриманих і осіб, які тримаються під вартою, з питань, не пов'язаних з кримінальним провадженням (матеріалах), розглядаються керівництвом ІТТ, якщо вони стосуються питань, вирішення яких належить до його компетенції, або надсилаються за належністю.

Якщо в адресованих у державні установи та громадські організації скаргах і заявах (листах) затриманих і осіб, які тримаються під вартою, є звернення, що можуть бути вирішені керівництвом ІТТ чи органом Національної поліції України, останні вживають заходів для їх задоволення, не чекаючи результатів розгляду в цих інстанціях.

До надісланих у державні органи або громадські організації скарг і заяв (листів) осіб, які тримаються, керівництво ІТТ, якщо необхідно, додає довідку з питань, які стосуються його компетенції.

З відповідями на заяви, скарги та листи керівництво ознайомлює осіб, що тримаються в ІТТ, під розписки, які додаються до їхніх особових справ.

Порядок листування з родичами та іншими особами

Особи, які тримаються в ІТТ, можуть вести листування з родичами або іншими громадянами, а також підприємствами, організаціями (здійснюється з письмового дозволу особи або органу, у провадженні яких перебуває

кримінальне провадження (матеріали перевірки)). Це правило не стосується осіб, підданих адміністративному арешту. Після набрання вироком законної сили листування здійснюється відповідно до Кримінально-виконавчого кодексу України. Скарги, заяви та листи, не пов'язані з провадженням у кримінальному провадженні, розглядаються адміністрацією ІТТ або надсилаються за належністю в порядку, установленому законом.

Листи родичам та іншим особам передаються керівництву ІТТ особами, які тримаються в ІТТ, у незаклеєних конвертах.

Листи осіб, яким дозволено листування, протягом трьох діб надсилаються керівництвом ІТТ безпосередньо адресатові.

Листи, адресовані співучасникам кримінального правопорушення, які перебувають на волі, потерпілим, свідкам злочину, що містять будь-які відомості, які стосуються кримінального провадження, образи, погрози, заклики до розправи, учинення кримінального або іншого правопорушення, інформацію про охорону ІТТ, його персонал, способи передачі заборонених предметів й інші відомості, які можуть перешкодити встановленню істини в кримінальному провадженні або сприяти вчиненню кримінального правопорушення, виконані тайнописом, шифром, містять державну або іншу таємницю, що охороняється законом, адресату не відправляються, а передаються особі або органу, які здійснюють кримінальне провадження, про що оголошується авторів листа.

Листи, що надійшли на адресу осіб, яким дозволено листування, у триденний строк вручаються їм під розпис після перегляду особою, у провадженні якої перебуває кримінальне провадження.

Листи, що надійшли на адресу осіб, які вибули з ІТТ, не пізніше трьох днів надсилаються за місцем їх перебування.

Порядок надання та проведення побачень

Побачення затриманим і особам, які тримаються під вартою, з родичами або іншими особами надаються керівництвом ІТТ з письмового дозволу слідчого, слідчого судді, суду, які здійснюють кримінальне провадження.

Побачення особам, підданим адміністративному арешту, надаються без обмежень.

Засудженим, вирок щодо яких набрав законної сили, а також переведеним в ІТТ з установ виконання покарань у зв'язку з розслідуванням або розглядом у суді справи про злочини, учинені іншими особами, начальником органу Національної поліції України дозволяються побачення за нормами, установленними чинним законодавством України.

Іноземцям та особам без громадянства, які тримаються під вартою, побачення з представниками посольств і консульств відповідних держав надається за погодженням з Міністерством закордонних справ України і з письмового дозволу слідчого або суду, які здійснюють кримінальне провадження.

Тривалість побачень встановлюється за бажанням відвідувачів, але не більше чотирьох годин. У разі відмови в наданні побачення про це оголошується

особі, яка утримується в ІТТ, а також особі, яка прибула на побачення, з поясненням причин відмови у письмовому вигляді.

Відмовляється у наданні побачення особам, які прибули на побачення без документів, що підтверджують їх особу, або не зазначеним у дозволі, а також у зв'язку із здійсненням карантинних заходів або ускладненням обстановки в ІТТ.

Дозвіл дійсний лише на одне побачення. На побачення допускаються дорослі особи, з якими можуть бути неповнолітні особи. Кількість осіб, які одночасно можуть бути присутні на побаченні із затриманими і особами, які тримаються під вартою, визначається залежно від пропускної спроможності приміщень для надання побачень, а також можливостей забезпечення їх безпеки.

Побачення з родичами або іншими особами адміністрація ІТТ надає лише з письмового дозволу слідчого або суду, які здійснюють кримінальне провадження.

Побачення з особами, які тримаються в ІТТ, відбуваються в присутності призначеного для цього поліцейського. Розмова під час побачення має вестися зрозумілою цьому поліцейському мовою, а якщо необхідно - запрошується перекладач. Особам, які братимуть участь у побаченні, роз'яснюються правила поведінки під час нього. Їм забороняється передавати один одному будь-які предмети, речі та документи.

Зазначені особи попереджаються також про припинення побачення, якщо буде помічено порушення згаданих правил поведінки.

Якщо виявлено порушення встановлених правил поведінки під час побачення, поліцейський попереджає порушників, а в разі невиконання його вимог припиняє побачення й доповідає про це черговому.

Для проведення побачень в ІТТ обладнуються спеціальні кімнати.

У кімнату для побачень можуть бути виведені одночасно декілька осіб, що тримаються в ІТТ, якщо при цьому забезпечується виконання вимог їх покамерної ізоляції.

Якщо у зв'язку зі здійсненням карантинних заходів або ускладненням обстановки побачення тимчасово заборонені, керівництво ІТТ сповіщає про це прокурора, відповідних слідчих і судові органи, а також поміщує відповідну інформацію на дошку оголошень для громадян із зазначенням причин та тривалості такого заходу.

Особи, які виводяться на побачення, повинні мати охайний зовнішній вигляд. Перед побаченням і після його закінчення вони обшукуються. Про надання побачення робиться відмітка на спеціальному аркуші особової справи (матеріалах перевірки), де зазначаються дата побачення, прізвище, ім'я, по батькові осіб, які прибули на побачення та прізвище, посада особи, яка дала дозвіл.

Порядок приймання і вручення передач, посилок, купівлі продуктів харчування та предметів першої необхідності

Наказами органів Національної поліції України визначаються дні, години прийому передач та коло працівників, які мають право їх приймати. У кожному ІТТ заводять Журнал обліку приймання передач, посилок, купівлі продуктів

харчування та предметів першої необхідності, у якому відмічаються дні, години вручення передач, прізвища працівників, які проводили огляд, та робиться відмітка особи, яка тримається, про їх отримання.

Передачі приймаються на підставі заяви, складеної у двох примірниках. Перший примірник заяви з підписом особи, яка тримається, про прийняття передачі черговий повертає особі, яка передала передачу, а другий додається до особової справи (матеріалів) особи, яка тримається.

Огляд посилок здійснюється комісією в складі не менше двох поліцейських, про що робиться відмітка у заяві, яка оголошується під розписку особі, яка тримається під вартою, та додається до її особової справи.

Усі продукти харчування, прийняті в передачі або в посилці, до вручення їх особі, що тримається в ІТТ, підлягають огляду й перевірці. Хлібні вироби розрізаються на декілька частин; рідкі продукти переливаються в посуд ІТТ; консерви відкриваються і перекладаються в інший посуд; оселедці, ковбасні вироби розрізаються на декілька частин; сипучі предмети та продукти харчування (тютюн, цукор тощо) пересипаються; цукерки, вафлі, печиво тощо приймаються лише в розгорнутому вигляді без обгортки.

Продукти, що швидко псуються, повинні зберігатися згідно із санітарними нормами.

Виявлені в передачі речі та предмети, що можуть бути використані для вчинення втечі, нападу на охорону, заподіяння шкоди собі або оточенню, вилучаються, про що складається протокол (акт) у трьох примірниках, один з яких надсилається органу або особі, яка здійснює кримінальне провадження (матеріали), другий - прокурору, який здійснює нагляд за дотриманням законів в ІТТ, третій - додається до особової справи особи, яка тримається під вартою, та засудженої.

Продукти харчування, речі та предмети, що надійшли в посилках і не підлягають врученню адресатам, на їхнє бажання можуть бути повернені за їхній рахунок або післяплатою відправникам.

Передача затриманим і особам, які тримаються під вартою, у камери їжі, ліків та інших дозволених для використання предметів і речей проводиться через дверні квартирки.

Не допускається обмеження ваги передач, прийнятих для хворих, що страждають захворюваннями, підтвердженими медичним висновком лікаря, вагітних жінок і жінок, що мають при собі дітей, а також неповнолітніх.

Порядок проведення прогулянок

Прогулянки надаються затриманим, особам, які тримаються під вартою, засудженим та особам, підданим адміністративному арешту. На прогулянку не виводяться особи, які відмовилися від неї у разі поганого самопочуття або за рекомендаціями медичних працівників.

Виведення на прогулянку здійснюється відповідно до вимог Правил у денний час, за графіком, складеним начальником ІТТ, що виключає порушення правил ізоляції різних категорій осіб, які тримаються в ІТТ.

На прогулянку виводяться одночасно всі затримані, особи, які тримаються під вартою, засуджені та особи, піддані адміністративному арешту, які тримаються в одній камері. У разі потреби видається одяг та взуття, які зберігаються у кімнаті зберігання речей осіб, що тримаються.

Прогулянка може бути скасована або скорочена за розпорядженням начальника ІТТ у зв'язку з несприятливими метеорологічними умовами, а також на період ліквідації надзвичайних подій (утечі, самогубства та ін.), ускладнення обстановки і в особливих умовах (стихійне лихо, пожежа та ін.).

Особи, які порушують правила поведінки під час прогулянки, зокрема підбирають і перекидають за межі прогулянкового дворика будь-які предмети, виявлені на його території, за розпорядженням начальника ІТТ, а в разі його відсутності - чергового по ІТТ повертаються до камери.

Особи, що перебувають в ІТТ, несуть матеріальну відповідальність за заподіяну під час тримання шкоду в розмірах та порядку відповідно до статті 17 Закону України «Про попереднє ув'язнення».

4. Правове положення, призначення та організація діяльності приймальників-розподільників для дітей

Відповідно до наказу МВС України від 03.07.2017 № 560 «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України» приймальники-розподільники для дітей - спеціальні установи органів Національної поліції, призначені для тимчасового тримання дітей, які:

1) досягли 11-річного віку та щодо яких є достатньо підстав вважати, що вони вчинили суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, і які не досягли віку, з якого за таке діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, - на строк, визначений слідчим суддею, судом у постановленій у кримінальному провадженні ухвалі про поміщення особи у приймальник-розподільник для дітей;

2) підлягають направленню за рішенням суду, що набрало законної сили, до спеціальних навчальних закладів для дітей, які потребують особливих умов виховання, і є достатньо підстав вважати, що такі діти займатимуться протиправною діяльністю, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

3) самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, у яких вони перебували, - на строк, необхідний для доставлення їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

4) перебувають у розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади (бродяжать), - на строк, необхідний для передавання їх уповноваженому підрозділу органів Національної поліції, який ініціював розшук, але не більше 36 годин;

5) залишили держави постійного проживання і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню до держав свого постійного проживання, - на строк, необхідний для передавання їх батькам, іншим законним представникам або працівникам спеціалізованих установ держав постійного проживання.

Приймальники-розподільники для дітей у своїй діяльності керуються Конституцією України, Кримінальним кодексом України, Кримінальним процесуальним кодексом України, Законами України «Про Національну поліцію», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про охорону дитинства», міжнародними договорами України, іншими актами законодавства та цим Положенням.

Строк перебування дитини в приймальнику-розподільнику для дітей визначається судом залежно від наявності об'єктивних підстав для її тримання в цій установі.

Приймальники-розподільники для дітей функціонують у складі головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі, областях, м. Києві (далі - ГУНП) та підпорядковуються керівництву цих головних управлінь. ПРД мають власні штампи і бланки, а також печатку зі своїм найменуванням, необхідні для здійснення їх діяльності.

Чисельність, структура і штатний розпис приймальника-розподільника для дітей затверджуються керівництвом ГУНП. Категорія персоналу приймальників-розподільників для дітей включає середній склад поліції, молодший склад поліції, цивільний персонал.

До основних завдань приймальників-розподільників для дітей належать:

- проведення індивідуальної профілактичної та виховної роботи з дітьми, запобігання вчиненню ними протиправних дій;
- виявлення причин і умов, що призводять до скоєння дітьми злочинів та правопорушень;
- дотримання прав дітей;
- взаємодія з органами державної влади, навчальними закладами і громадськими організаціями з питань проведення профілактичної та виховної роботи з дітьми, поміщеними до приймальників-розподільників для дітей;
- забезпечення належних, безпечних і здорових умов перебування дітей та працівників приймальників-розподільників для дітей, запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням.

Основні повноваження посадових осіб приймальників-розподільників

Начальник приймальника-розподільника для дітей:

- 1) відповідає за життя та безпеку дітей, створює безпечні умови для перебування, виховання, навчання, відповідає за харчування, організацію медичної допомоги;
- 2) відповідає за виконання санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів;

3) за дорученням керівництва ГУНП представляє приймальник-розподільник для дітей у державних органах та громадських організаціях з питань, віднесених до його компетенції;

4) відповідає у межах компетенції за покращення матеріально-технічного забезпечення приймальника-розподільника для дітей;

5) розподіляє та затверджує функціональні обов'язки посадових осіб приймальника-розподільника для дітей, організовує їх роботу згідно з функціональними обов'язками;

6) застосовує до дітей заходи заохочення та виховного впливу, визначені підпунктами 1 та 2 пункту 3 розділу II Правил внутрішнього розпорядку приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України, затверджених наказом МВС України від 03 липня 2017 року № 560;

7) організовує взаємодію з органами державної влади, навчальними закладами та громадськими організаціями з питань проведення профілактичної та виховної роботи серед дітей, організації навчального процесу;

8) здійснює особистий прийом громадян, проводить перевірки за скаргами та заявами громадян, які реєструються в журналі прийому громадян приймальника-розподільника для дітей;

9) забезпечує режим тримання й організовує доставлення дітей до місця влаштування;

10) надсилає до закладів охорони здоров'я термінові повідомлення про виявлення інфекційних хворих та про групові захворювання вихованців;

11) організовує збереження матеріальних цінностей та інших речей, вилучених у дитини при поміщенні її в приймальник-розподільник для дітей;

12) організовує навчання посадових осіб приймальника-розподільника для дітей у системі службової підготовки;

13) за дорученням керівництва ГУНП проводить в установленому законодавством порядку службове розслідування щодо посадових осіб приймальника-розподільника для дітей за фактами вчинення ними дисциплінарного проступку;

14) порушує клопотання перед керівництвом про заохочення працівників приймальника-розподільника для дітей та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.

Посадові особи приймальників-розподільників для дітей:

1) забезпечують організацію роботи з виконання покладених завдань щодо проведення індивідуальної профілактичної та виховної роботи з метою недопущення вчинення дітьми злочинів та правопорушень у майбутньому;

2) забезпечують у межах компетенції взаємодію з органами державної влади, навчальними закладами та громадськими організаціями з питань проведення профілактичної та виховної роботи серед дітей, здійснення навчального процесу;

3) проводять з дітьми інформаційно-просвітницьку роботу щодо здорового способу життя, профілактики інфекційних захворювань, у тому числі тих, що передаються статевим шляхом;

4) за дорученням начальника здійснюють особистий прийом громадян, проводять перевірки за скаргами та заявами громадян;

5) у разі отримання інформації про вчинені правопорушення повідомляють органи поліції;

6) забезпечують дотримання дітьми розпорядку дня приймальників-розподільників для дітей, належні умови життя та здоров'я дітей, збереження матеріальних цінностей;

7) супроводжують дітей до місця їх влаштування;

8) забезпечують приймання-передавання чергування, про що роблять відмітку в журналі приймання-передавання чергувань приймальника-розподільника для дітей;

9) у разі наявності інформації про зберігання дітьми заборонених речей, визначених у Правилах внутрішнього розпорядку, проводять особистий огляд дітей, їх речей, посилок, передач, а також спальних та інших приміщень зі складанням протоколу особистого огляду дитини (приміщень приймальника-розподільника для дітей) про що доповідають начальнику приймальника-розподільника для дітей рапортом.

Психолог приймальника-розподільника для дітей складає психологічну характеристику доставлених до приймальник-розподільник для дітей, розробляє рекомендації для роботи з ними.

5. Режим тримання дітей у приймальнику-розподільнику для дітей

Діти утримуються у приймальнику-розподільнику для дітей (ПРД) протягом строку, визначеного в рішенні суду.

Організація роботи ПРД:

1) діти, доставлені до ПРД, розподіляються залежно від віку та статі на групи чисельністю не більше 8 осіб і знаходяться під наглядом посадових осіб ПРД. Кожна дитина забезпечується новим або належним чином обробленим (дезінфікованим) одягом, а також засобами гігієни (зубною щіткою, зубною пастою, милом);

2) діти, яких доставлено до ПРД та які перебувають у ньому, підлягають купанню у душовій кімнаті. Купання дітей у ПРД проводиться щодня, зміна постільної та натільної білизни здійснюється не рідше одного разу на 7 днів;

3) діти розміщуються в спальних приміщеннях ПРД із природним та штучним освітленням з розрахунку не менше 5 м кв. площі на особу. В опалювальний період у приміщеннях ПРД має підтримуватися така температура повітря:

у душових – не нижче 25 °С;

спальних та інших приміщеннях – не нижче 18 °С.

Вологе прибирання спальних та інших приміщень ПРД здійснюється щодня з використанням мийних засобів, санвузлів - з використанням мийних та дезінфекційних засобів;

4) діти, які перебувають у ПРД, протягом дня знаходяться разом. Після відбою діти розподіляються залежно від статі (хлопці та дівчата розміщуються в окремих спальних приміщеннях);

5) умови перебування, навчання, виховання дітей, у тому числі їх самообслуговування, мають бути нешкідливими і безпечними;

6) посадові особи ПРД ознайомлюють дітей із розпорядком дня та правилами поведінки в ПРД, роз'яснюють їх права та обов'язки, про що робиться відмітка в обліковій справі дитини;

7) діти, які утримуються в ПРД, мають право на отримання посилок і передач, а також на листування, спілкування телефоном, зустрічі з батьками, іншими законними представниками, адвокатами, родичами, представниками громадських організацій;

8) діти, які утримуються в ПРД, мають право звернутися із заявами та скаргами з приводу утримання в ПРД до органів прокуратури та інших органів державної влади;

9) діти, які знаходяться в ПРД, стосовно яких здійснюється досудове розслідування, мають право на зустріч з батьками, іншими законними представниками, родичами з письмового дозволу посадової особи, яка здійснює досудове розслідування;

10) видача дітей для проведення слідчих дій здійснюється в присутності начальника ПРД за наявності довіреності на отримання дитини, затвердженої начальником або особою, яка тимчасово виконує обов'язки начальника органу поліції, та оформлюється актом про передачу особи, яка перебуває в приймальнику-розподільнику для дітей. Про видачу дітей робиться запис у Журналі обліку дітей, який зберігається в кімнаті прийому дітей;

11) направлення дитини (дітей) до закладу охорони здоров'я фіксується посадовими особами ПРД у Журналі обліку дітей;

12) прогулянки дітей, що утримуються в ПРД, здійснюються тільки в межах території ПРД. Перебування дітей на свіжому повітрі визначається з урахуванням стану здоров'я дітей та природних умов, але не менше 1 години;

13) медичне обстеження та лікування дітей проводяться в закладах охорони здоров'я. У разі наявності у дитини скарг на стан здоров'я посадова особа негайно вживає заходів щодо забезпечення надання медичної допомоги, про що робиться запис у Журналі обліку дітей. У разі виникнення підозри на інфекційне захворювання або отримання травми дитина підлягає госпіталізації до закладу охорони здоров'я бригадами екстреної медичної допомоги.

Начальник ПРД уживає щодо дітей:

1) *заходів заохочення:*

вручення пам'ятного подарунка;

винесення усної або письмової подяки;

2) *заходів виховного впливу:*

профілактична бесіда;

оголошення зауваження.

6. Профілактична та виховна робота в приймальнику-розподільнику для дітей. Влаштування дітей після перебування в приймальнику-розподільнику

Профілактична та виховна робота з дітьми, які утримуються в приймальнику-розподільнику для дітей (ПРД), здійснюється відповідно до планів, затверджених начальником ПРД, з урахуванням віку, стану здоров'я, фізичного і психічного розвитку, суспільної небезпечності раніше вчинених правопорушень, а також інших обставин, які мають значення для ефективного застосування заходів профілактичного впливу.

З метою запобігання правопорушенням серед дітей, виявлення та усунення причин і умов, що призвели до їх скоєння, посадові особи ПРД:

1) з'ясовують умови життя і виховання дитини в сім'ї, її особистісні якості, інтереси, причини самовільного залишення закладів для дітей, причини вчинення злочинів або правопорушень, установлюють осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність;

2) проводять індивідуальні виховні заходи з дітьми, які утримуються в ПРД, звертаючи особливу увагу на розвиток їх позитивних нахилів та інтересів, усунення недоліків у поведінці, залучення до навчання та праці;

3) інформують заінтересовані органи державної влади про причини вчинення правопорушень дітьми, які утримувалися в ПРД, подають пропозиції щодо їх усунення, а також щодо поліпшення організації навчання і виховання дітей;

4) здійснюють контроль за санітарним станом приміщень ПРД, своєчасним проведенням санітарної обробки дітей, їх одягу, речей, постільної білизни та організацією харчування.

Влаштування дітей

Влаштування дітей після перебування в ПРД залежить від причини їх поміщення до установи, а саме діти, які:

1) поміщені до ПРД за вчинення суспільно небезпечних діянь, - передаються посадовій особі, яка здійснює досудове розслідування, слідчому або іншому поліцейському за відповідним письмовим запитом начальника органу поліції, що здійснює досудове розслідування, на ім'я начальника ПРД або посадової особи, яка виконує його обов'язки;

2) направляються до спеціальних навчально-виховних закладів, - доставляються посадовими особами ПРД до цих закладів після отримання путівки до школи або професійного училища соціальної реабілітації, виданої Міністерством освіти і науки України відповідно до законодавства;

3) самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, де вони перебували, - повертаються в супроводі посадових осіб ПРД до цих закладів;

4) перебували в розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади (бродяжать), - утримуються в ПРД на строк, необхідний для передавання їх органу поліції, який ініціював розшук, або безпосередньо батькам, іншим законним представникам, але не більше 36 годин.

Про факт передачі дитини посадові особи ПРД письмово інформують ініціатора розшуку та службу у справах дітей за місцем проживання дитини.

Отримавши рішення суду про направлення дитини до спеціальної установи, посадові особи ПРД оформляють особову справу і направляють її до Міністерства освіти і науки України для отримання путівки до школи або професійного училища соціальної реабілітації.

Супровід дитини до спеціалізованої установи здійснюють посадові особи ПРД на підставі наказу начальника органу поліції з розрахунку:

на 1 - 2 дитини - 1-2 особи супроводу;

на 3 - 6 дітей - 2-4 особи супроводу.

Оформлення особових справ для направлення дітей до спеціальних навчальних закладів для дітей, які потребують особливих умов виховання, здійснюється відповідно до законодавства.

Доставляння та влаштування дітей, які залишили держави постійного проживання, здійснюється відповідно до міжнародних договорів, законодавства України та актів Кабінету Міністрів України.

Після закінчення строку перебування дитини в ПРД, установленого рішенням суду, передача дітей батькам, іншим законним представникам, особі, яка здійснює досудове розслідування, слідчому, представнику спеціальної установи для дітей оформлюється Актом про передачу особи.

У разі якщо дитина не влаштована чи її не забрали, а встановлений строк перебування в ПРД спливає, начальник ПРД не пізніше ніж за 3 дні до закінчення строку тримання інформує про дитину орган поліції, суд та органи прокуратури за місцем дислокації ПРД, а також одночасно вживає заходів щодо влаштування дитини.

При направленні дитини до місця влаштування посадові особи ПРД повинні забезпечити її медичними документами про проведення медичного огляду, документами для проїзду, а також продуктами харчування на час перебування в дорозі. За необхідності дітям видаються предмети одягу та взуття за сезоном.

Контроль за роботою ПРД здійснюється начальником органу поліції або його заступником відповідно до покладених завдань шляхом проведення перевірок, про результати яких робиться запис у журналі обліку результатів перевірки роботи приймальника-розподільника для дітей.

7. Особливості впровадження системи «Custody Records» у територіальних органах Національної поліції

Для належного функціонування суспільства необхідно, щоб поліція мала повноваження затримувати, тимчасово утримувати під вартою і допитувати осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, та інших категорій осіб визначених законодавством. Утім, здійсненню цих повноважень внутрішньо притаманні ризики залякування затриманих та фізичної наруги над ними¹. Затримані особи перебувають під владою держави, що автоматично накладає на

Україну відповідальність створити безпечні умови тримання, а також добробут цих людей. Держава також зобов'язана врахувати усі загрози та небезпеки, які потенційно можуть виникнути щодо затриманих осіб, як з боку персоналу або інших посадових осіб держави, так і з боку інших затриманих.

Для працівників поліції також існують ризики. Зокрема, перебування із потенційними злочинцями вже є ризиком для життя та здоров'я. Іноді підозрювані намагаються уникнути відповідальності шляхом звинувачення правоохоронців у порушенні їхніх прав, наприклад, у застосуванні протиправних методів досудового розслідування (катування, побиття, психологічний тиск), порушенні права на захист, погіршенні стану здоров'я тощо.

З метою забезпечення гарантій базових прав затриманих та унеможливлення безпідставних звинувачень у діяльності Національної поліції України запроваджується нова електронна система обліку та відеоспостереження – «Custody Records».

Custody Records — це нова інтегрована система роботи, яка включає технічне обладнання, процедури контролю, цілодобову відеофіксацію даних та зручний спосіб внесення і обробки інформації, моніторинг засобів комунікації із затриманими під час їхнього перебування в поліції, оптимізацію процесів міжвідомчої комунікації.

Система «Custody Records» має забезпечувати фіксацію усіх дій, які відбуваються із затриманими особами, в такий проміжок часу: з моменту фактичного затримання, до обрання судом запобіжного заходу і направлення особи до слідчого ізолятора або до звільнення особи з під варти.

На першому етапі, до запровадження системи «Custody Records» у роботі всіх підрозділів Національної поліції, ця система впроваджується у діяльності ІТТ.

Система «Custody Records» автоматизує роботу поліцейського та унеможливорює людський фактор, як причину незаконного насилля.

Завдяки системі «Custody Records» у діяльності ІТТ створюється новий підхід у ставленні до затриманих осіб як до клієнтів спецустанови – ІТТ. Персонал ІТТ виконує визначені законодавством обов'язки, зокрема, забезпечує безпечне перебування, належні умови тримання, харчування з дотриманням основоположних прав людини та процесуальних гарантій, передбачених як законодавством України, так і міжнародними стандартами.

Інспектор повинен опитувати клієнтів про стан їх здоров'я, про обставини, які відбувалися з людьми до поміщення в ІТТ. Наприклад, чи мав клієнт конфіденційну зустріч із адвокатом, чи співпадають відомості про фактичне місце та час затримання із тим, що зазначено в протоколі тощо.

Аналізуючи отримані відповіді, інспектор доходить висновку, чи було забезпечено дотримання процесуальних прав і гарантій особи до її поміщення в ІТТ. У випадку отримання скарг або самостійного виявлення, що права затриманих осіб були порушені, інспектори повинні вживати відповідних заходів реагування.

Протягом усього терміну примусового перебування осіб в ІТТ інспектор відповідально ставиться до забезпечення добробуту клієнтів та фіксує все, що відбувається із кожною особою: коли і в який час особа отримала їжу, вийшла на прогулянку чи в кабінет для проведення слідчих дій, з ким вона зустрічалась і з якою метою, хто і з якою метою звернувся із запитом щодо клієнта тощо.

Основні завдання системи «Custody Records» на рівні ІТТ.

1. Покращення стандартів захисту прав затриманих осіб внаслідок запровадження:

- обов'язкового інтерв'ю при доставленні до ІТТ;
- електронної фіксації усіх дій щодо затриманої особи;
- дистанційного зовнішнього контролю за затриманими з боку УЗПЛ

2. Зменшення навантаження на працівників ІТТ внаслідок переходу на електронний документообіг, що дозволить суттєво зменшити обсяг паперової роботи;

3. Підвищення стандартів захисту прав працівників ІТТ від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях.

Складові системи «Custody Records» на рівні ІТТ.

Система «Custody Records» на рівні ІТТ включає такі основні елементи:

- інститут інспекторів з дотримання прав людини;
- єдина електронна база обліку усіх дій із затриманою особою;
- система зовнішнього контролю.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням наголошує, що основні гарантії, які надаються поліцією затриманим особам, будуть значно підсилені (і це може значно полегшити роботу поліцейських), якщо буде вестись єдине та повне дос'є щодо кожної затриманої особи. Аналогічні висновки були отримані й за результатами загальнонаціонального дослідження «Процесуальні гарантії затриманих осіб», яке проводилося в Україні у 2014-2015 роках.

Таким електронним дос'єм щодо кожної затриманої особи є електронна база, яка створена в інформаційному порталі Національної поліції (системі «АРМОР»). Запровадження електронної бази покликано зменшити робоче навантаження на персонал ІТТ шляхом відміни більшості паперових книг і журналів, які наразі використовуються для фіксування різноманітних дій.

Окрім фіксації, система також нагадує працівнику ІТТ про необхідність вчинити ті чи інші дії із затриманими (вручити підозру, доставити до суду або закладу охорони здоров'я тощо), а також дозволяє автоматично сформулювати звіти щодо будь-якої особи, яка утримувалась в ІТТ.

Постійний зовнішній контроль за ІТТ в он-лайн режимі.

Наявність зовнішнього незалежного контролю за процесами, які відбуваються у закритій спеціальній установі, є серйозним стримуючим фактором як для клієнтів, так і для персоналу.

Наразі повноцінний дистанційний контроль за усіма приміщеннями, де можуть перебувати затримані, забезпечено обладнанням цих приміщень цифровими камерами відеоспостереження. Технічні можливості ІР камер дозволяють через канали зв'язку дистанційно спостерігати за станом

забезпечення прав затриманих осіб у будь-який час доби. Крім того, технічні можливості такого обладнання дозволяють мати двосторонній аудіо зв'язок користувачів системи з утримуваними, які перебувають у камерах ІТТ.

Раніше доступ до камер відеоспостереження мав лише персонал ІТТ, зараз такий доступ мають також працівники УЗПЛ. Через електронну базу, працівники УЗПЛ можуть не тільки відстежувати дотримання прав затриманих по даним, занесеним до реєстру, але й особисто контролювати всі процеси через систему віддаленого відеоконтролю.

Місія інспектора з дотримання прав людини відображена в назві посади – забезпечувати дотримання прав людини, законність тримання під вартою, гарантувати безпечне середовище, а також виявляти порушення прав людей до їх поміщення в ІТТ. Це передбачає не лише безпеку утримання, а й добробут.

Функції інспектора з дотримання прав людини:

1. Ефективна фіксація дій щодо клієнтів ІТТ.

Інспектор вносить в електронну базу всю інформацію з документів, з якими доставлено особу в ІТТ, проводить інтерв'ю та фіксує дані зі слів особи. Після поміщення особи в камеру інспектор фіксує кожну подію, яка відбувається з особою: харчування, прогулянки, зустрічі, чутливі дані, режимні заходи, вибуття з ІТТ та інші події, які можуть відбуватися з людиною в ІТТ.

Внесення інформації в електронну базу убезпечує працівників ІТТ від безпідставних звинувачень у порушенні прав людини, а також сприяє підвищенню якості роботи усіх ланок кримінальної юстиції: органів досудового розслідування, прокуратури, судів.

2. Контроль і реагування за дотриманням прав клієнтів ІТТ.

Держава в особі інспектора несе повну відповідальність за дотримання встановлених законодавством гарантій та прав затриманих осіб. До таких гарантій належать потреби в безпеці, належних мінімальних побутових умовах (наявності необхідних меблів, вільного простору, відповідного температурного режиму, освітлення, вологості повітря, належних санітарно – побутових умов, тощо).

Клієнтам ІТТ необхідно забезпечити харчування, відповідно до встановлених норм, постійний доступ до питної та проточної води, можливість мати щоденні прогулянки на свіжому повітрі. Крім того, клієнтам ІТТ необхідно гарантувати дотримання визначених законодавством України процесуальних прав і гарантій, передбачених відповідно їх статусу.

На етапі реєстрації людини в ІТТ і внесення даних з документів інспектор має візуально пересвідчитися, що людина може утримуватися в ізоляторі. Після чого на етапі проведення інтерв'ю інспектор дізнається про стан здоров'я людини та про її базові потреби. Знаючи цю інформацію інспектор фіксує її в електронній базі та вживає заходів для безпечного перебування особи в ІТТ.

Окрему увагу варто приділити розбіжностям у даних з документів та даних з інтерв'ю. Свідчення людини в інтерв'ю варто сприймати як її заяву про забезпечення її прав з моменту фактичного затримання і до поміщення в ІТТ. Дані з інтерв'ю можуть свідчити про злочин зі сторони працівників поліції. У

такому випадку інспектор після закінчення інтерв'ю має поставити до відома керівництво ІТТ та повідомити прокуратуру.

Протягом усього часу перебування людини в ІТТ інспектор піклується про безпечні умови тримання і реагує на кожне порушення прав людини, усуває потенційні ризики та загрози здоров'ю і добробуту людей. Інспектор займає проактивну позицію і знаходить оптимальне рішення для кожної ситуації.

3. Оцінювання ризиків щодо потенційної небезпеки.

Інспектор здійснює оцінку психологічного стану кожного клієнта, звертає увагу, якщо той веде себе агресивно, не виконує законні вимоги, ображає персонал ІТТ, псує обладнання; якщо є інформація про те, що людина схильна до суїциду/схильна до втечі, тощо. В таких випадках інспектор вживає додаткових заходів безпеки. Поміщення такої людини має відбуватися до камери, відео з якої транслюється на окремий екран.

Застосування систем відеоспостереження.

Запровадження системи «Custody Records» передбачає застосування сучасних систем відеоспостереження в приміщеннях ІТТ, у приміщеннях територіальних органів поліції та в спеціальному автотранспорті, для перевезення затриманих і взятих під варту осіб.

Застосування систем відеоспостереження у місцях несвободи має інший характер порівняно з використанням у громадських місцях. Основна відмінність полягає у тому, що в ІТТ об'єкти камери постійно сфокусовані на одній людині. Незважаючи на те, що тривалість тримання осіб в ІТТ незначна, порівняно з термінами перебування в місцях позбавлення волі, таких як виправні колонії, перед поліцією та контролюючими органами стоїть непросте завдання дотримання балансу між забезпеченням безпеки та недоторканністю приватного життя.

Системи відеоспостереження в ІТТ – це комплекс обладнання та програмного забезпечення (об'єктиви, монітори й інше устаткування), яке призначено для організації відеоконтролю на територіальних об'єктах. Для моніторингу можуть використовуватися різні пристрої, серед яких стаціонарні камери, поворотні камери, об'єктиви зі змінною фокусною відстанню, які підтримують аудіо запис, тощо.

Основні цілі застосування відеоспостереження.

У практиці більшості країн світу визнано, що застосування систем відеоспостереження відіграє важливу роль у скороченні кількості випадків фізичного насильства щодо осіб, які тримаються під вартою.

Потрібно розмежувати застосування технічних засобів для здійснення прихованого спостереження (оперативно-розшукової діяльності) та загального моніторингу приміщень ІТТ при запровадженні системи Custody Records.

Впровадження сучасних систем відеоспостереження значно посилить гарантії захисту затриманих осіб від неналежного поведіння у діяльності Національної поліції України, а також забезпечить:

- повний моніторинг і контроль за діями, що відбуваються в ІТТ та спецавтомобілі;

- запобігання, оперативне виявлення та реагування на протиправні дії і надзвичайні події в умовах ІТТ та спецавтомобілі;
- запобігання катувань, неналежного або такого, що принижує гідність поводження, випадків фізичного чи психологічного насильства щодо затриманих і взятих під варту осіб, які утримуються в ІТТ та перевозяться в спецавтомобілі;
- запобігання випадкам суїциду і самоушкодженню затриманої особи;
- захист співробітників поліції від помилкових звинувачень щодо неналежного поводження;
- фіксацію доказів для використання у судочинстві.

Застосування систем відеоспостереження в ІТТ та спецавтомобілях є додатковою гарантією забезпечення безпечного середовища під час утримання та переміщення затриманих і взятих під варту осіб, а також дотримання їхніх прав та законних інтересів.

Місця, де здійснюється та не здійснюється відеоспостереження.

Відповідно до відомчих будівельних норм, ІТТ повинні обладнуватися системами відеоспостереження з розміщенням моніторів у приміщенні чергового і кабінетах керівництва. Перелік камерних приміщень, які обладнуються системами, визначається завданням на проектування. Спеціальний автотранспорт обладнується системами відповідно до технічних завдань на дослідно-конструкторську роботу.

Система передбачає відеофіксацію, передачу, відображення та архівацію всього, що відбувається в ІТТ та в спецавтомобілі, під час їх використання.

Встановлення систем здійснюється підрозділами територіальних органів поліції відповідальними за зв'язок та телекомунікації, або в установленому законом порядку суб'єктом господарської діяльності, що має дозвільні документи на проведення таких робіт.

Місця, де здійснюється відеоспостереження:

1. У кімнаті, де обладнане робоче місце інспектора для проведення первинного інтерв'ю з клієнтом;
2. У кімнаті обшуку затриманого/боксі для очікування;
3. У камерному блоці (коридорах, сходових майданчиках, камерах тримання осіб);
4. У прогулянковому дворику;
5. У кімнаті для слідчих дій;
6. У кімнаті для побачень;
7. У спецавтомобілі.

Місця, де не здійснюється відеоспостереження:

З метою забезпечення приватності затриманої особи, камери відеоспостереження не встановлюються у таких приміщеннях (приватних зонах):

1. Душові кабінки (санітарна обробка після доставлення особи);
2. Душові кабінки в камерному блоці;
3. Кабінет фельдшера;
4. Туалетні кімнати;

5. Зона роздягання кімнати огляду (обшуку) ІТТ.

Загальні принципи та правила застосування систем відеоспостереження

Використання відеозапису щодо клієнтів ІТТ, для стримування незаконних дій і гарантії правомірності дій поліції, повинно здійснюватися з дотриманням прав людини на недоторканність приватного життя.

Нерегламентоване використання системи Custody Records щодо чутливих даних може призвести до надмірного втручання у приватне життя людини, гарантоване ст. 32 Конституції України та ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Інформування клієнта про здійснення відеоспостереження

Здійснення загального моніторингу приміщень ІТТ не є прихованим, тому інспектор зобов'язаний поінформувати клієнта про здійснення відеоспостереження, аудіозв'язку (запису) та мету цих дій. Наприклад, доцільно, крім усного повідомлення, помістити попереджувальний знак у видимій області. Такий знак повинен бути видимим і оприлюдненим так, щоб це дозволяло ознайомитися про здійснення відеоспостереження раніше, ніж клієнт потрапить в зону такого спостереження.

Доступ до систем відеоспостереження

До архівів отриманої відео-інформації можуть мати доступ лише уповноважені працівники ІТТ та конвойних підрозділів, а також особи відповідальні за роботу, пов'язану з обробкою та захистом персональних даних.

Для моніторингу стану дотримання прав утримуваних і конвойованих, а також контролю за несенням служби нарядами, на підставі письмового звернення, дозвіл на віддалене підключення до систем у режимі онлайн, може надаватися:

1. Відділу організаційного забезпечення діяльності ІТТ УЗПЛ;
2. Відділу (сектору) організації діяльності ІТТ територіальних органів поліції;
3. Керівництву ІТТ (у разі приналежності спецавто) та підрозділу конвойної служби.

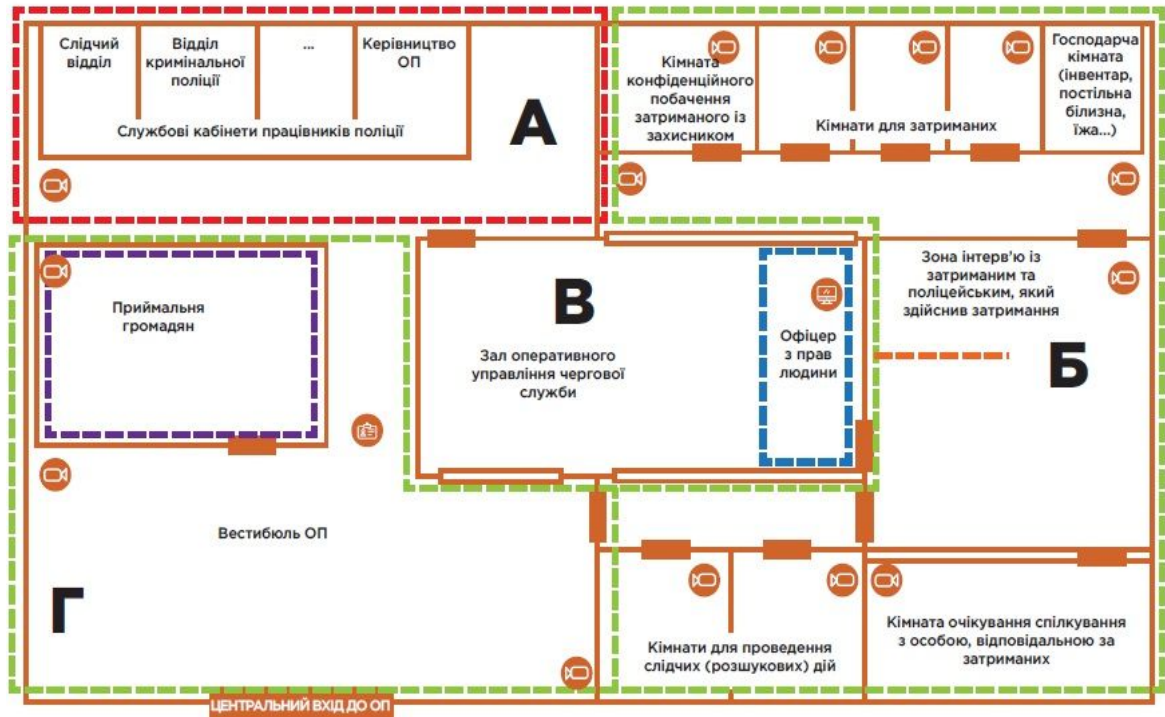
Право на конфіденційну і безперешкодну комунікацію в місцях зустрічей з адвокатами

Спілкування клієнта ІТТ із адвокатом мають проходити в умовах повної конфіденційності, інакше порушення цього принципу може призвести до погіршення становища клієнта та ненадання йому якісної правової допомоги.

Відповідно до вимог ст. 48 КПК України підозрюваний або обвинувачений має право на першу вимогу мати адвоката і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту - мати такі побачення без обмеження їх кількості і тривалості.

Типова схема розташування приміщень територіального органу поліції з запровадженою системою «Custody Records»

Схема демонструє орієнтовне розміщення приміщень територіального органу поліції для належного забезпечення роботи системи «Custody Records».

Зона «А» — зона службових приміщень територіального органу поліції (службові кабінети працівників поліції та інші службові приміщення органу поліції).

Доступ до зони дозволено виключно працівникам поліції та контролюючим органам.

Зона «Б» — зона роботи з затриманими особами.

Зона включає такі приміщення:

- кімнату для конфіденційного побачення затриманого із захисником;
- кімнати для затриманих;
- приміщення для господарчих потреб;
- місця для проведення інтерв'ю з затриманими;
- бокс (місце) для тимчасового перебування затриманих під час очікування інтерв'ю;
- кімнату для проведення слідчих (розшукових) дій.

Приміщення зони «Б» мають бути розташовані в окремому функціональному блоці адмінбудівлі органу поліції і передбачати можливість доступу до них виключно з дозволу працівника чергової частини. Вхід до цього блоку має здійснюватися з вестибюля.

З метою забезпечення постійного нагляду за станом затриманих, усі приміщення блоку мають бути обладнані системою відеонагляду, яка має охоплювати всі зони, окрім туалетної kabini в КЗ та місця проведення тілесного огляду. Інформація з камер відеоспостереження (Зони «Б») має бути виведена на

окремий екран (екрани) чергової частини, який має перебувати в зоні візуального контролю службової особи, відповідальної за перебування затриманих.

Зона «В» — зона роботи добового наряду територіального органу поліції.

Зона включає чергову частину та робоче місце службової особи, відповідальної за перебування затриманих. Доступ до неї має виключно персонал чергової служби добового наряду.

Зона «Г» — зона безперешкодного доступу будь-кого, без необхідності отримання дозволу.

Зона включає вестибюль та приймальню громадян.

Система «Custody Records» вже ефективно впроваджена у чотирьох ізоляторах тимчасового тримання: у Сарнах, Кропивницькому, Херсоні та Дніпрі. Найближчим часом МВС планує розширити функціонування системи не тільки на ІТТ, а на всі підрозділи поліції.

РОЗДІЛ 10. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ. ЗАПРОВАДЖЕННЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ

1. Поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика. Правове регулювання діяльності поліції щодо охорони публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів

У цьому підрозділі авторський колектив розкриває зміст адміністративно-правового регулювання порядку проведення масових зібрань та аналізує деякі нормативно-правові акти, які регламентують цю проблематику.

У такому міжнародно-правовому акті, як Європейська Конвенція «Про захист прав людини та основоположних свобод», яка є частиною національного законодавства України згідно зі статтею 9 Конституції України, зазначено:

«1. Кожен має право на свободу мирних зібрань та на свободу об'єднання з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів.

2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, які встановлені законом в інтересах національної або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб і є необхідними в демократичному суспільстві. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції або органів державного управління».

Відповідно до статті 39 Конституції України громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського

порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України, є їх невідчужуваним і непорушним правом, гарантованим Основним Законом України.

Згідно з частинами другою та третьою статті 8 Основного Закону Конституція України має найвищу юридичну силу, норми Конституції України є нормами прямої дії. Тобто, вони застосовуються безпосередньо незалежно від того чи прийнято на їх розвиток відповідні закони або інші нормативно-правові акти.

Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України, є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей. За Конституцією України (частина перша статті 68) кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України.

Згідно з частиною другою статті 19 Конституції органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

На основі конституційних положень частиною третьою статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що органи місцевого самоврядування та їх посадові особи діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України, та керуються у своїй діяльності Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, а в Автономній Республіці Крим - також нормативно-правовими актами Верховної Ради і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, прийнятими у межах їхньої компетенції.

Згідно з підпунктом 3 пункту «б» частини першої статті 38 Закону вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку віднесено до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Отже, реалізація органами місцевого самоврядування повноважень щодо забезпечення проведення, зокрема, мирних заходів (зборів, мітингів, демонстрацій) – має здійснюватися виключно у межах повноважень, на підставі і у спосіб, визначений законом.

Слід констатувати, що чинне законодавство з питань організації і проведення мирних заходів є недосконалим. Зокрема, вимоги щодо порядку

організації і проведення мирних заходів, строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, документів, які мають бути долучені до повідомлення про проведення мирного заходу, тощо на даний час законом не врегульовано.

При вирішенні порушених питань щодо порядку організації і проведення мирних заходів необхідно враховувати правову позицію, яку Конституційний Суд України висловив у своєму Рішенні від 19 квітня 2001 року № 4-рп (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання), у пункті 2 мотивувальної частини якого, розглядаючи питання щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій зазначив, зокрема, що проводити збори, мітинги, походи і демонстрації громадяни можуть за умови обов'язкового завчасного сповіщення про це органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування. Таке сповіщення має здійснюватися громадянами через організаторів масових зібрань. Завчасне сповіщення відповідних органів про проведення тих чи інших масових зібрань – це строк від дня такого сповіщення до дати проведення масового зібрання.

Тривалість строків завчасного сповіщення має бути у розумних межах і не повинна обмежувати передбаченого статтею 39 Конституції України права громадян на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Такі строки мають слугувати гарантією реалізації цього права громадян. Упродовж цього строку зазначені органи мають здійснити і ряд підготовчих заходів, зокрема, для забезпечення безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингу, походу чи демонстрації, підтримання громадського порядку, охорони прав і свобод інших людей. У разі необхідності органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування можуть погоджувати з організаторами масових зібрань дату, час, місце, маршрут, умови, тривалість їх проведення тощо.

Строк завчасного сповіщення має бути достатнім і для того, щоб органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування могли визначитися, наскільки проведення таких зібрань відповідає закону, та в разі потреби, згідно з частиною другою статті 39 Конституції України, звернутися до суду для вирішення спірних питань.

Виходячи з положень пункту 1 частини першої статті 92 Конституції України про те, що виключно законами визначаються права і свободи людини і громадянина та гарантії цих прав і свобод і що лише судом відповідно до закону може встановлюватись обмеження щодо реалізації права громадян на проведення масових зібрань (частина друга статті 39), Конституційний Суд України дійшов висновку, що визначення строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування з урахуванням особливостей мирних зібрань, їх форм, масовості, місця і часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання.

Також слід зазначити, що окремі аспекти щодо організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій врегульовано статтями 280,

281 Кодексу адміністративного судочинства України, якими визначено особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання та про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання.

Зокрема, частинами першою, п'ятою статті 280 Кодексу передбачено, що органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування негайно після одержання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо мають право звернутися до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням із позовною заявою про заборону таких заходів чи про інше обмеження права на мирні зібрання (щодо місця чи часу їх проведення тощо).

Суд задовольняє вимоги позивача в інтересах національної безпеки та громадського порядку в разі, якщо визнає, що проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших зібрань може створити реальну небезпеку заворушень чи злочинів, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей. У постанові суду зазначається спосіб обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання.

Згідно з частиною першою статті 281 Кодексу організатор (організатори) зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших мирних зібрань мають право звернутися до адміністративного суду за місцем проведення цих заходів із позовною заявою про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання з боку органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, повідомлених про проведення таких заходів.

Враховуючи недосконалість сучасного стану правового регулювання порядку організації і проведення мирних заходів, яке має наслідком негативну практику правозастосування, оскільки правові норми не сформульовані з достатньою чіткістю і неоднозначно тлумачаться суб'єктами відповідних правовідносин (в тому числі органами місцевого самоврядування), лише законодавче врегулювання порядку організації і проведення мирних заходів зможе усунути негативну практику, що склалася.

Доречним під час розгляду даної проблематики розглянути випадки обмеження права на мирні зібрання.

Слід зауважити, що згідно статті 39 Конституції України право на мирні зібрання може бути обмежене виключно судом – за поданням органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. При цьому таке обмеження (а не повна заборона) можливе лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Важливим є те, що інтереси охорони громадського порядку з метою захисту прав і свобод інших людей можуть бути причиною для обмеження мирного заходу лише тоді, коли така загроза є не уявною – теоретично допустимою, але ґрунтується на конкретних фактах чи даних про наявність реальної загрози порушенню прав і свобод інших людей (як приклад, ремонтні роботи на маршруті слідування вуличного походу, демонстрації тощо; вкрай

несприятливі погодні умови – урагани, буревії, повені тощо; докази того, що раніше подібні мирні заходи носили немирний характер).

При цьому, згідно з практикою Європейського Суду по правам людини право на мирні заходи не може бути обмежене у випадку наявності іншої групи людей, які мають альтернативні погляди ніж організатори мирного заходу. В таких випадках влада має не забороняти запланований захід, але забезпечити реалізацію права на проведення також і альтернативного зібрання та охорону громадського порядку відносно усіх учасників.

Окрім зазначеного, іншим варіантом обмеження права на мирні зібрання може бути випадок, коли організатори мирного заходу за результатами консультацій (усних чи письмових) з органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування добровільно погодились з їх рекомендаціями щодо зміни місця, часу чи маршруту проведення мирного заходу у зв'язку з об'єктивними причинами, які заважатимуть його нормальному проведенню (як приклад, проведення раніше запланованих заходів, які за масовістю та місцем проведення не дозволяють проводити кілька заходів одночасно).

Досить цікавим є досвід зарубіжних країн у цій сфері. Зокрема, у *Німеччині* Закон про збори передбачає кримінальне покарання за виклик або провокування масових заворушень, і навіть за намір здійснити таке діяння. Поправками до Кримінального кодексу передбачено кримінальне покарання за маскування особи, а саме - позбавлення волі на строк до 1 року. Також у 1989 році у ФРН набув чинності закон про боротьбу з тероризмом, який передбачає кримінальне покарання за поведінку під час демонстрацій і мітингів: носіння схованої зброї, маскування своєї зовнішності, використання захисних шоломів і щитів.

Жорсткі дії німецької поліції у 2020 році із застосуванням водометів та сльозогінного газу були навіть предметом критики таких організацій, як Amnesty International та Human Rights Watch.

У *США* питання проведення мирних зібрань регулюється законодавством штатів. Наприклад, в Нью-Йорку заявку на проведення мітингу треба подавати за 45 днів, у Лос-Анджелесі – за 40 днів. У деяких містах країни заборонено проведення мітингів у безпосередній близькості від урядових та адміністративних будівель.

У *Франції* за неповідомлення місцевої влади про проведення мітингу передбачені покарання у вигляді ув'язнення до 6 місяців і штрафу до 7.500 євро. Згідно з Кримінальним кодексом максимальні санкції передбачені для збройних учасників акції: до 5 років в'язниці і 75.000 євро штрафу. Для тих, хто приховував своє обличчя під час погромів - 3 роки в'язниці і 45.000 євро штрафу. Всі інші порушники можуть отримати до 1 року ув'язнення і 15.000 євро штрафу.

Отже, правоохоронні органи провідних країн світу надзвичайно жорстко реагують на будь-які порушення громадського порядку, які перетворюються або навіть мають намір перетворитися у масові заворушення.

Порядок подання повідомлень для проведення масових заходів в зарубіжних країнах має деякі особливості.

Великобританія. Основним законом, що регулює проведення походів і демонстрацій у Великобританії, є Закон про охорону громадського порядку в редакції від 1986 р. Згідно з його положеннями, проведення вуличних заходів санкціонується поліцією. Організатори зобов'язані звернутися до територіальної поліцейської дільниці із заявою не менше ніж за шість робочих днів до початку заходу. У повідомленні необхідно вказати дату, місце й час проведення акції, маршрут руху, прізвища та адреси організаторів. Найбільш суворі покарання – до 10 років в'язниці – передбачені для учасників масових заворушень. Провокації та підбурювання до насильства караються строком до шести місяців або штрафом до 5000 фунтів, причому мова в цьому випадку йде не про організаторів, а про учасників, викритих у протиправних діях.

Санкції для організаторів настають, коли йдеться про порушення, що стосуються порядку проведення заходів – зокрема, порушення встановлених термінів подання повідомлення, неузгоджену зміну дати, часу й маршруту походів. У цих випадках організатори можуть бути покарані тюремним ув'язненням на строк до трьох місяців або штрафом, що не перевищує 1000 фунтів.

Федеративна Республіка Німеччина. Вуличні демонстрації та мітинги в Німеччині проводяться відповідно до Федерального закону «Про зібрання і походи» в редакції 1978 р. Цей документ встановлює повідомчий порядок проведення подібних заходів. Більше того, законодавство ФРН допускає можливість проведення стихійних мітингів, якщо їх виникнення обумовлено недавніми подіями, що відбулися. Повідомлення про мітинг подається в місцеву поліцейську дільницю не пізніше ніж за дві доби до початку заходу. У повідомленні має бути вказана мета демонстрації та дані відповідальних осіб. Серйозні покарання у вигляді позбавлення волі на строк до одного року організаторам загрожують тільки в тому випадку, коли вони проводять заздалегідь спланований захід без повідомлення. У разі коли порушено заявлений порядок проведення походів, організатор карається штрафом або позбавленням волі строком до шести місяців. Примітно, що законом спеціально обумовлено, що якщо керівник заходу не в змозі домогтися виконання своїх розпоряджень, він зобов'язаний оголосити про припинення демонстрації. З цього моменту всі, хто не підкорився вимогам організаторів, потрапляють під визначення «особи, що діє проти громадського порядку» і несуть кримінальну відповідальність.

Італійська Республіка. Згідно з Конституцією Італії, громадяни мають право збиратися мирно і без зброї в будь-якому місці, враховуючи відкриті для публіки. Але якщо мова йде про демонстрації та мітинги в громадських місцях, то порядок їх організації регулюється Законом про охорону громадського порядку від 1975 р. Згідно з цим документом, організатори зобов'язані повідомляти місцеве поліцейське управління про запланований захід мінімум за три дні до його проведення. Параметри заявки цілком стандартні для європейських країн: у ній повинні бути зазначені організатори, цілі та характер маніфестації, час, місце та маршрут, склад і кількість учасників. Організаторам

несанкціонованих мітингів, згідно з італійським законодавством, може загрожувати покарання у вигляді штрафу (максимальний розмір якого не обмежений: особливо до тих демонстрантів, що завдали матеріальної шкоди міській чи приватній власності, суд може призначити штраф, співрозмірний завданому збитку) або позбавлення волі на строк від одного до 12 місяців. На учасників масових заворушень поширюється кримінальне законодавство Італійської Республіки.

Канада. Останні події навколо канадських законів, що регулюють правила проведення мітингів, дуже показові. У Канаді, як і в США, питання організації демонстрацій перебуває у віданні місцевої влади. У лютому провінцію Квебек захлеснула хвиля маніфестацій студентів, протестуючих проти значного підвищення плати за навчання в університетах. Намагаючись покласти край акціям протесту, 18 травня місцевий парламент прийняв «драконівський» за місцевими мірками закон про проведення масових акцій. Згідно з ним, покаранню підлягає будь-який заклик до протестів у навчальних закладах, а про проведення масових заходів необхідно повідомляти владу не менше ніж за вісім годин до їх початку. Крім того, закон забороняє проводити будь-які масові зібрання ближче ніж за 50 м від навчальних закладів і передбачає значні штрафи для порушників: приватні особи – від 1000 до 5000 канадських дол., лідери студентських організацій – від 7000 до 35 000 канадських дол., для самих студентських організацій – від 25 000 до 125 000 канадських дол. Через три дні в Монреалі почалися масові безлади та зіткнення протестувальників з поліцією, і за одну ніч було затримано близько 190 осіб.

У США законодавчі вимоги до проведення мітингів і маніфестацій перебувають у віданні влади штатів. Наприклад, у Нью-Йорку заявку на проведення мітингу треба подавати за 45, у Лос-Анджелесі – за 40, а у Вашингтоні – не менше ніж за 15 днів. У деяких містах заборонено проведення мітингів у безпосередній близькості від урядових і адміністративних будівель. У деяких містах існують обмеження протяжності маршруту походів, а в деяких, щоб отримати дозвіл, доведеться заплатити 300 дол. Несанкціоновані акції підпадають під визначення «публічні заворушення», що ставлять під загрозу громадський спокій. У поліції в такому випадку є право розганяти маніфестації та заарештовувати найбільш активних учасників. Максимальне покарання, яке може загрожувати учасникам несанкціонованих демонстрацій, – 10 років позбавлення волі. Але це тільки в тому випадку, якщо вони брали участь у заворушеннях зі зброєю. У переважній більшості випадків мітингувальники отримують покарання у вигляді адміністративного штрафу за створення перешкод для проходу людей та проїзду транспорту, максимальний розмір, якого становить 3000 дол.

Хоча в окремих штатах, наприклад у Техасі, за подібні дії можна потрапити до в'язниці на строк до шести місяців.

Французька Республіка. Порядок проведення демонстрацій встановлює Декрет-Закон 1935 (Décret-Loi 23-10-1935) у редакції 2000 р. Згідно з ним, організатори повинні подавати заявку на проведення мітингу в мерію або

префектуру поліції не пізніше ніж за три дні та не раніше ніж за 15 днів до початку мітингу. У повідомленні мають бути вказані імена й адреси організаторів, місце, час проведення, очікувана кількість учасників, маршрут руху. Для тих, хто не хоче повідомляти місцеву владу про свої плани, передбачені покарання у вигляді ув'язнення до шести місяців і штраф до 7500 євро. Якщо під час несанкціонованої акції порушується громадський порядок, то набирає сили закону Кримінальний кодекс Французької Республіки. Згідно з ним, максимальні санкції передбачені для збройних учасників акції: до п'яти років в'язниці і штраф 75 000 євро. Для тих, хто приховував своє обличчя під час погромів, – три роки в'язниці і штраф 45 000 євро. Усі інші погромники можуть отримати строк до одного року та штраф 15 000 євро.

Японія. Порядок проведення походів і мітингів в Японії встановлюється «постановами про громадську безпеку» муніципальних органів влади. Практично всі вони мають стандартний набір вимог до організаторів мітингу. Подавати заявку в префектури необхідно за кілька днів до початку акції, у повідомленні необхідно вказати ім'я та адресу організатора, місце, час і маршрут походу, кількість учасників, переслідувані цілі, назви рухів і організацій, які планують взяти участь у заході. Організатори несуть відповідальність за недостовірність поданих відомостей або недотримання заздалегідь обумовлених вимог із проведення вуличної акції. За такий проступок їх чекають примусові роботи строком до одного року або штраф до 50 000 ієн. Несанкціоновані мітинги в Японії присікаються поліцією, а кримінальну відповідальність мітингувальники несуть тільки в разі їхньої участі в масових заворушеннях і застосуванні насильства.

Термін «масові заходи» в законодавчих та інших нормативних актах України використовується тільки у зв'язку з правоохоронною діяльністю органів Національної поліції. Він широко застосовується як у відомчих нормативних актах, так і в службових документах органів поліції. Разом з тим, на сьогодні єдиного наукового визначення цього терміну не вироблено.

Конституція України гарантує реалізацію громадянами права на свободу мирних зібрань.

Відповідно до статті 39 Конституції громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Обмеження свободи мирних зібрань застосовується *виключно судом* на підставі Конституції України, якщо це є необхідним у демократичному суспільстві, і лише в інтересах національної безпеки та публічного порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Свобода мирних зібрань може бути обмежена з урахуванням принципу пропорційності лише до тієї міри, яка є мінімально необхідною для захисту вказаних інтересів.

Обмеження свободи мирних зібрань застосовується виключно щодо конкретного мирного зібрання.

Не допускається обмеження свободи мирних зібрань чи надання переваг у її здійсненні за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Обмеження свободи мирних зібрань можливе лише з таких підстав:

зібрання має на меті ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом;

необхідність захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України від незаконних посягань;

зібрання має на меті пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;

запобігання реальній небезпеці застосування з боку організаторів та учасників зібрання фізичної сили, зброї та інших небезпечних засобів для заподіяння шкоди життю, здоров'ю або майну інших осіб;

установлення на відповідній території тимчасового обмеження щодо проведення мирних зібрань указом Президента України про введення надзвичайного стану або воєнного стану, затвердженим Верховною Радою України відповідно до Конституції України та законів України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим воєнного стану».

Свобода мирних зібрань може бути обмежена у такий спосіб:

- обмеження щодо місця проведення мирного зібрання;
- обмеження щодо часу чи тривалості мирного зібрання;
- обмеження щодо використання звукопідсилювальної апаратури чи інших джерел шуму;
- часткове обмеження щодо місця встановлення тимчасових споруд;
- заборона проведення мирного зібрання.

У широкому розумінні масовий захід визначається як організована дія (сукупність дій або явищ соціального життя) за участю великих мас людей, який проводиться в громадському місці у визначеному державою порядку з метою задоволення політичних, духовних, фізичних та інших потреб громадян.

Поняття «масові заходи» включає такі характерні ознаки:

- а) наявність великої маси людей;
- б) організованість дій;
- в) наявність цілей або однієї конкретно визначеної мети;
- г) наявність громадських місць;
- д) регламентація порядку проведення масових заходів.

• Наявність великої маси людей характеризується тим, що масові заходи різноманітної спрямованості привертають до себе увагу значної кількості людей, які в подальшому приєднуються до учасників цих заходів.

- Залежно від цілей, масові заходи можуть бути спрямовані на задоволення політичних, культурних, духовних, професійних, спортивних та інших потреб великої кількості людей, які об'єднані загальними інтересами. Характерною особливістю тут є задоволення деякими групами громадян різноманітних потреб в одному заході. Одні, наприклад, у сфері виконання службових обов'язків (виступ артистів), інші групи задовольняють потреби у сфері вільного часу (публіка на культурних і спортивних заходах).

- Будь-які заходи зумовлюються перш за все проявом вольових відносин між людьми. При цьому зазначені відносини виникають і розвиваються не в кожній сфері їх діяльності, а тільки там, де стикаються інтереси багатьох громадян, тобто *в публічних місцях*.

- Досить важливою ознакою масових заходів є регламентація порядку їх проведення.

Класифікація масових заходів

За змістом, масові заходи поділяються на:

- а) суспільно-політичні (збори, мітинги, демонстрації, вуличні походи, пікетування, страйки);

- б) культурно-просвітницькі (молодіжні фестивалі, народні гуляння, національні свята, міжнародні виставки, концерти популярних виконавців тощо);

- в) спортивні (олімпіади, міжнародні змагання з різних видів спорту тощо);

- г) релігійні.

- 2) за масштабом: міжнародні; республіканські; регіональні; місцеві;

- 3) за способом виникнення: попередньо організовані, спонтанні;

- 4) за суб'єктами організації і проведення: організовані державними органами; громадськими об'єднаннями, включаючи міжнародні; релігійними організаціями;

- 5) за місцем проведення: в будинках, спорудах; на відкритій місцевості (зокрема на водній акваторії).

Масові заходи, як соціальні явища, породжують особливу обстановку на тій території, де вони проводяться. Цій обстановці властиві свої специфічні ознаки:

- порушується звичайний ритм життя району, міста або країни в цілому;
- масові заходи проводяться, як правило, на обмеженій території і за участю великої кількості людей;

- можливість швидкоплинної зміни оперативної обстановки;
- в даній обстановці стихійно формуються певні поза колективні угруповання, які здійснюють вплив на стан громадського порядку та громадської безпеки;

- під час проведення масових заходів можуть виникнути групові порушення громадського порядку, масові заворушення, бійки, пожежі та інші непередбачені обставини;

- не виключена можливість заподіяння збитків підприємствам,

установам і організаціям, а також особистим та майновим інтересам громадян;

- утворюються сприятливі умови для активізації злочинних елементів.

За особливих умов порушується звичайний ритм життя населення окремих районів чи міст, можлива загроза для здоров'я та життя багатьох людей, виникають великі матеріальні збитки, дезорганізується робота державних установ, транспорту, зв'язку, загострюється соціальна напруженість, зростає рівень злочинності та інших порушень громадського порядку.

Аналіз діяльності правоохоронних органів по забезпеченню публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дозволяє виділити такі заходи:

- визначаються межі території, на якій буде здійснюватися охорона публічного порядку;
- оточується зона проведення масового заходу, із якої випроваджуються особи, котрі не є його учасниками;
- обмежується доступ громадян на територію, що охороняється;
- встановлюється пропускний режим в зону проведення масового заходу;
- встановлюється у більшості випадків, особливий режим пересування в середині зони, де проводиться масовий захід;
- припиняється повністю або частково рух транспорту та пішоходів або змінюються маршрути їх руху, переносяться зупинки громадського транспорту, вводяться певні обмеження для пересування особистого транспорту, при необхідності відключається контактна мережа міського електротранспорту, припиняється проведення деяких видів робіт (ремонтно-будівельних, монтажних та ін.).

2. Організація діяльності та завдання особового складу підрозділів Національної поліції під час проведення масових заходів

За організацію підготовки до проведення масових заходів відповідає заявлений представник організатора, його присутність на місці проведення заходів є обов'язковою під час підготовки та їх проведення.

- Представники організатора масових заходів повинні мати відповідні посвідчення, завірені печаткою.

- Заходи можуть проводитися до 22.00. Початок і закінчення заходів повинні відповідати графіку руху транспорту загального користування.

- За організацію підготовки до проведення масових заходів відповідає заявлений представник організатора, його присутність на місці проведення заходів є обов'язковою під час підготовки та їх проведення.

- Представники організатора масових заходів повинні мати відповідні посвідчення, завірені печаткою.

- Заходи можуть проводитися до 22.00. Початок і закінчення заходів повинні відповідати графіку руху транспорту загального користування.

Про проведення зборів, мітингу, вуличного походу або демонстрації робиться повідомлення у відповідний центр надання адміністративних послуг.

Повідомлення про проведення заходу подається до:

- виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (крім міст Києва і Севастополя) – якщо мирне зібрання заплановано провести на території відповідного села, селища чи міста;
- районної (обласної) державної адміністрації – якщо мирне зібрання заплановано провести на території відповідного району, кількох районів або області;
- Київської або Севастопольської міської державної адміністрації – якщо мирне зібрання заплановано провести на території міст Києва чи Севастополя;
- Ради міністрів Автономної Республіки Крим – якщо мирне зібрання заплановано провести на території кількох районів Автономної Республіки Крим.

У разі якщо мирне зібрання планується провести за маршрутом, що пролягає по території кількох сіл, селищ, міст, областей, міст Києва та Севастополя, Автономної Республіки Крим, організатор мирного зібрання подає письмове повідомлення про його проведення відповідно до кожної районної, обласної державної адміністрації, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

У повідомленні зазначається мета, форма, місце проведення заходу, маршрут проходження, час його початку та закінчення, передбачувана кількість учасників, прізвище, ім'я, по батькові організаторів, місце їх проживання, номер контактного телефону, дата подачі повідомлення, необхідність (чи відсутність такої) використання звукопідсилюючої апаратури та відповідальні за дотримання публічного порядку.

Організатори заходів зобов'язані:

- дотримуватись місця, часу, мети і форми проведення заходу, зазначених у повідомленні, а також оголосити про них як завчасно, так і на початку проведення заходу.
- дотримуватись Правил благоустрою, щодо розміщення афіш, оголошень, реклами та інше.
- забезпечувати безпеку учасників заходу у разі використання під час його проведення засобів підвищеної небезпеки (автомобілі, піротехнічні засоби, великогабаритні та висотні конструкції тощо).
- забезпечувати дотримання учасниками заходів публічного порядку.
- призупинити захід у разі вчинення його учасниками протиправних дій.
- виконувати всі законні вимоги поліцейських та інших посадових осіб, які здійснюють функції щодо дотримання правопорядку.
- повідомляти учасників про закінчення заходів.
- мати розпізнавальний знак організатора заходів.
- ознайомлювати учасників заходів, обслуговуючий персонал з вимогами Порядку (Правил) організації та проведення масових заходів, що затверджені рішенням відповідного органу місцевого самоврядування.

- забезпечувати своєчасне прибуття учасників заходів, дотримання норм поведінки у публічних місцях.

Учасники заходів зобов'язані:

- під час проведення заходів дотримуватись публічного порядку, виконувати всі законні вимоги організаторів, уповноважених ними осіб, поліцейських та інших посадових осіб, які здійснюють функції щодо дотримання порядку.

- покинути територію, на якій ці заходи проводяться, і розійтися після їх закінчення, а також у тому разі, коли організатори заходів або службова особа, яка уповноважена здійснювати функції щодо дотримання правопорядку, оголошують про відмову у проведенні заходів на підставі відповідного рішення.

Основними завданнями органів Національної поліції в цих умовах є:

- забезпечення безпечного проведення заходів;
- дотримання учасниками заходів законодавства України та встановлених правил поведінки;
- запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і порушень публічного порядку та їх припинення;
- недопущення дестабілізації оперативної обстановки.

Варіанти охорони публічного порядку та безпеки, чисельність особового складу, що залучається, його оснащення, форма одягу тощо визначаються відповідними рішеннями керівників, на території обслуговування яких проводяться масові заходи:

- звичайний варіант несення служби – при незначній чисельності учасників заходу та прогнозованому неускладненні оперативної обстановки;
- посилений варіант несення служби – при значній кількості учасників заходу або наявній інформації про можливі ускладнення оперативної обстановки.

Організація здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів покладається на територіальні органи та територіальні (відокремлені) підрозділи поліції Національної поліції, на території юрисдикції яких вони проводяться (далі - відповідальні органи поліції):

1) на головні управління Національної поліції (далі - ГУНП) в областях та м. Києві - у зв'язку з проведенням:

- масових заходів, якщо їх ступінь ризику оцінено як підвищений;
- «домашніх» футбольних матчів серед команд Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» та матчів серед національних збірних команд, а також фіналу розіграшу Кубка України;

2) на територіальні (відокремлені) підрозділи поліції (управління, відділи чи відділення поліції) - у зв'язку з проведенням:

- інших масових заходів, якщо їх ступінь ризику оцінено як звичайний;
- «домашніх» футбольних матчів серед команд Об'єднання футбольних клубів «Професіональна футбольна ліга України»;

3) на ГУНП спільно з територіальними (відокремленими) підрозділами- у зв'язку з проведенням:

- офіційних святкових і пам'ятних заходів загальнодержавного рівня, організованих органами державної влади та місцевого самоврядування;
- публічних релігійних заходів з нагоди великих релігійних свят (Різдво Христове, Великдень, Трійця).

Для здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів відповідальні органи поліції можуть у встановленому порядку залучати сили та засоби інших органів, установ та організацій відповідно до їх компетенції:

- міжрегіональних територіальних органів поліції;
- Національної гвардії України. Залучення військовослужбовців НГУ здійснюється відповідно до вимог Порядку організації взаємодії Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки та порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773.

У разі необхідності, начальник ГУНП ініціює звернення до центрального органу управління поліції про залучення до забезпечення публічної безпеки та порядку, додаткових сил та засобів поліції з інших регіонів держави, постійний та перемінний склад навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

До здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів можуть залучатися такі підрозділи:

1) у зв'язку з проведенням масового заходу звичайного ступеня ризику:

- підрозділи патрульної поліції;
- зведені загони (групи) територіальних органів поліції;

2) у зв'язку з проведенням масового заходу підвищеного ступеня ризику:

- позаштатні групи або підрозділи превентивної комунікації;
- підрозділи патрульної поліції, у тому числі групи тактико-оперативного реагування;
- підрозділи поліції особливого призначення;
- підрозділи поліції охорони;
- конвойні підрозділи поліції;
- кінологічні підрозділи поліції;
- кавалерійські підрозділи;
- підрозділи вибухотехнічної служби;
- підрозділи повітряної підтримки;
- групи аналітиків (спеціалізовані автомобілі ситуаційних центрів);
- оперативні підрозділи;
- спеціальні підрозділи «КОРД»;

- навчальні заклади із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;
- військові частини, підрозділи НГУ, на які покладено функції з охорони громадського порядку та з конвоювання;
- вищі військові навчальні заклади НГУ;
- інші підрозділи поліції (залежно від завдань, поставлених керівником стратегічного рівня).

З метою забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів відповідальні органи поліції здійснюють низку комплексних заходів, а саме:

1) організаційні – постійна співпраця та комунікація з представниками політичних сил, партій, власниками спортивних споруд, проведення з ними спільних робочих нарад, зустрічей і брифінгів, використання інформації, отриманої від оперативних підрозділів поліції (далі - оперативна інформація), моніторинг оперативної обстановки тощо;

2) підготовчі – починається з моменту отримання інформації про проведення масового заходу;

3) (практичні – охоплює не лише дії підрозділів, а й керування ними безпосередньо при проведенні масового заходу;

4) заключні (завершальні) – здійснюється шляхом згортання сил і засобів, зосередження їх у визначених пунктах (місцях постійної дислокації), а також підбиття підсумків.

Відповідальний орган поліції здійснює організаційні заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях безвідносно до проведення конкретних масових заходів на території його юрисдикції.

До організаційних заходів належать:

1) постійна співпраця та комунікація з представниками політичних сил, партій проведення з ними спільних робочих нарад, зустрічей і брифінгів, використання інформації, отриманої від оперативних підрозділів поліції (далі - оперативна інформація), моніторинг оперативної обстановки тощо;

2) взаємодія з власниками (операторами) стадіонів (спортивних споруд), які розташовуються на території юрисдикції відповідального органу поліції;

3) моніторинг оперативної обстановки у зв'язку з проведенням масових заходів на території юрисдикції відповідального органу поліції:

- узагальнення та аналіз відомостей щодо стану забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних місцях у зв'язку з попереднім проведенням масових заходів;
- збирання відомостей щодо запланованого проведення масових заходів.

У випадку отримання інформації про проведення масового заходу відповідальний орган поліції здійснює підготовчі заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням цього заходу.

Основними джерелами інформації про заплановане проведення масштабного масового заходу є:

- офіційне повідомлення, яке надійшло від органу місцевого самоврядування, організатора масового заходу;
- результати моніторингу мережі Інтернет;
- отримана оперативна інформація.

Як свідчить практика, найбільш об'єктивною інформація може бути лише за умови одночасного використання всіх перелічених джерел.

При цьому особливістю футбольних матчів є те, що вони мають плановий характер, що, відповідно, дає можливість завчасно готуватися до них.

Підготовчі заходи здійснюються з урахуванням виду масового заходу.

До підготовчих заходів належать:

1) моніторинг оперативної обстановки у зв'язку із запланованим проведенням масового заходу:

- збирання та/або уточнення відомостей щодо запланованого заходу;
- проведення рекогносцировки в публічних (громадських) місцях, в яких заплановано проведення заходу;

2) взаємодія з іншими уповноваженими особами щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку:

- з організатором масового заходу;
- з органом місцевого самоврядування;
- з місцевою державною адміністрацією;
- з власником (оператором) стадіону (спортивної споруди);
- з учасниками масового заходу;

3) планування практичних заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу;

Збирання та/або уточнення відомостей щодо запланованого масового заходу здійснюється відповідальним органом поліції самостійно, а також у взаємодії з іншими учасниками забезпечення публічної безпеки та порядку.

Збиранню та/або уточненню підлягають відомості щодо:

1) дати, часу проведення масового заходу, публічного (громадського) місця, в якому заплановано його проведення;

2) виду масового заходу, його організатора та програми проведення, інтересів, з метою вираження чи задоволення яких він проводитиметься;

3) складу та кількості учасників масового заходу, у тому числі таких, що організовано прибуватимуть з інших регіонів (держав). Стосовно учасників заходу додатково збираються та/або уточнюються відомості щодо:

- у разі їх організованого прибуття з інших регіонів (держав) - кількості, виду транспортних засобів, якими вони прибувають, дати й часу їх виїзду та прибуття, місця їх розміщення, контактних осіб;

- у разі проведення футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу на території стадіону (спортивної споруди) - щодо кількості проданих глядачам квитків;

4) можливих загроз публічній (громадській) безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян у зв'язку з проведенням масового заходу. При цьому особлива увага звертається на збирання та/або уточнення відомостей щодо загроз виникнення масових заворушень, вчинення групових порушень громадського порядку чи застосування зброї з боку учасників масового заходу чи інших осіб.

Якщо ступінь ризику масового заходу попередньо оцінено як підвищений, то за рішенням керівника відповідального органу поліції чи його заступника до збирання та/або уточнення зазначених відомостей додатково залучаються працівники підрозділів кримінальної поліції;

5) інших обставин, які можуть зумовити зміну умов проведення масового заходу. При цьому особлива увага звертається на збирання та/або уточнення відомостей щодо:

- можливої присутності на заході осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

- одночасного проведення в одному публічному (громадському) місці декількох масових заходів, у тому числі *контрзібрань*;

- суспільного резонансу, який може викликати проведення заходу, у тому числі неоднозначного сприйняття інтересів його учасників у суспільстві; прибуття на футбольний матч глядачів-уболівальників команди-гості в кількості, яка перевищує кількість виділених для них квитків.

Мета збирання та/або уточнення відомостей - перегляд попередньої оцінки ступеня ризику масового заходу та належна організація здійснення інших підготовчих заходів щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням цього заходу.

При надходженні інформації про те, що проведення масового заходу може створити реальну небезпеку заворушень чи вчинення кримінальних правопорушень, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей подається відповідне клопотання до місцевих органів влади про звернення до суду з позовом щодо обмеження реалізації права на проведення масового заходу.

Рекогносцировка місць, у яких заплановано проведення масового заходу, обов'язково проводиться у зв'язку з проведенням заходу підвищеного ступеня ризику.

Метою рекогносцировки є:

уточнення особливостей відповідної території та стану її утримання, маршрутів руху транспортних засобів і пішоходів, місць паркування транспортних засобів і висадки (посадки) до них громадян;

визначення доцільності ініціювання перед іншими учасниками забезпечення публічної безпеки та порядку вжиття, відповідно до їх компетенції, заходів щодо попередження можливих загроз публічній безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян у зв'язку з проведенням заходу;

визначення попередньої розстановки сил і засобів відповідального органу поліції на відповідній території.

Взаємодія з організатором масового заходу передбачає:

участь у роботі організаційного комітету, утвореного його організатором, з метою контролю та координації підготовки та проведення заходу - якщо захід має характер найвизначнішого;

проведення спільної з організатором заходу наради з метою уточнення його програми, визначення порядку взаємодії під час проведення заходу та в разі виникнення загроз публічній безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян - якщо ступінь ризику заходу оцінено як підвищений;

погодження затвердження організатором заходу положення чи порядку його проведення, а також маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору - у разі проведення заходу за межами стаціонарного стадіону (спортивної споруди), зокрема на відкритій, у гірській чи лісовій місцевості, на шосейних чи інших видах доріг, річках, водоймищах тощо, якщо це може створити перешкоди дорожньому руху;

участь, за запрошенням організатора заходу, у складі утвореної ним робочої комісії у проведенні оперативно-технічного огляду стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території та складанні протоколу про можливість проведення на цьому об'єкті масового заходу - у разі проведення футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу на території стадіону (спортивної споруди). Якщо ступінь ризику заходу оцінено як підвищений, до проведення оперативно-технічного огляду стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території в установленому порядку залучаються працівники вибухотехнічного підрозділу ГУНП;

погодження чи ініціювання внесення організатором футбольного матчу змін до порядку розповсюдження квитків на захід. Такі зміни можуть передбачати вилучення з продажу частини квитків з метою обмеження доступу глядачів до окремих місць на трибунах стадіону (спортивної споруди), якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей;

ініціювання перед організатором футбольного матчу створення ним умов щодо безпечного розміщення глядачів-уболівальників команди-гості на території стадіону (спортивної споруди), що забезпечуватиме їх відокремлення від глядачів-уболівальників іншої команди з метою дотримання публічної (громадської) безпеки та порядку під час проведення заходу.

Взаємодія з органом місцевого самоврядування передбачає:

ініціювання перед органом місцевого самоврядування внесення змін до порядку організації руху транспортних засобів і пішоходів на відповідних ділянках вулично-дорожньої мережі у зв'язку з проведенням, у тому числі на прилеглій до стадіону (спортивної споруди) території— якщо проведення заходу може створити перешкоди дорожньому руху, у тому числі якщо при проведенні на території стадіону (спортивної споруди) футбольного матчу, іншого

офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу очікується повне заповнення цього об'єкту глядачами;

ініціювання перед органом місцевого самоврядування заборони чи обмеження продажу та/або споживання алкогольних напоїв на прилеглій до стадіону (спортивної споруди) території- якщо при проведенні на території цього об'єкту футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу очікується повне його заповнення глядачами.

Взаємодія з місцевою державною адміністрацією передбачає:

ініціювання перед місцевою державною адміністрацією продовження роботи такого транспорту - якщо час закінчення масового заходу не відповідає графіку руху транспорту загального користування;

ініціювання перед місцевою державною адміністрацією вжиття заходів із благоустрою публічного (громадського) місця, в якому заплановано проведення масового заходу, за виключенням території стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території, - якщо в ході рекогносцировки зазначених місць виявлено їх неналежне утримання, що може зумовити зміну умов проведення масового заходу;

ініціювання перед місцевою державною адміністрацією здійснення заходів з організованого перевезення цих глядачів від/до залізничних вокзалів, автовокзалів (автостанцій) та аеропортів - якщо при проведенні футбольного матчу передбачається прибуття великої кількості глядачів-уболівальників команди-гості.

Взаємодія з власником (оператором) стадіону (спортивної споруди) передбачає:

ініціювання перед власником (оператором) стадіону (спортивної споруди), на території якого заплановано проведення масового заходу, вжиття заходів із благоустрою території цього об'єкта та прилеглої до нього території- якщо в ході рекогносцировки цих місць виявлено їх неналежне утримання, що може зумовити зміну умов проведення масового заходу;

погодження затвердження власником (оператором) стадіону (спортивної споруди), на території якого заплановано проведення футбольного матчу, плану забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку футбольного матчу (далі - план стадіону (спортивної споруди) щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку).

Взаємодія з учасниками масового заходу передбачає:

інформування громадськості, у тому числі учасників заходу, про заплановані практичні заходи відповідального органу поліції щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу, у тому числі обмеження, які будуть або можуть бути запроваджені з цією метою стосовно учасників заходу;

участь, за запрошенням організатора футбольного матчу, у зустрічі з представниками об'єднань глядачів-уболівальників команди-господаря з метою налагодження з ними доброзичливих відносин.

Планування порядку здійснення практичних заходів щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу передбачає:

- 1) визначення переліку необхідних практичних заходів, публічних (громадських) місць і тривалості їх здійснення;
- 2) проведення розстановки сил і засобів відповідального органу поліції у відповідних публічних (громадських місцях) і способу їх залучення для здійснення відповідних практичних заходів;
- 3) проведення розрахунку загального складу та чисельності сил і засобів відповідального органу поліції, які необхідно залучити для здійснення практичних заходів;
- 4) у разі необхідності, залучення додаткових сил і засобів в оперативне підпорядкування відповідального органу поліції;
- 5) визначення порядку управління та координації дій залучених сил і засобів відповідального органу поліції, їх взаємодії з іншими учасниками забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку;
- 6) визначення порядку матеріально-технічного, ресурсного та медичного забезпечення.

На підставі відпрацьованої інформації, в залежності від заходу можуть розроблятися **стратегічні, операційні та тактичні плани** забезпечення публічної безпеки та порядку.

У стратегічних планах (доручення начальника ГУНП) зазначаються прізвища відповідальних керівників структурних підрозділів ГУНП та патрульної поліції, вказуються чіткі завдання з конкретними строками, щодо:

збирання та узагальнення відомостей про оперативну обстановку; постійного моніторингу сторінок ЗМІ та соціальних мереж Інтернету; підготовки сил та засобів до забезпечення правопорядку, оперативного перекриття території проведення заходу, організації роботи вибухотехнічних груп та кінологічних підрозділів;

переведення роботи ситуаційних центрів на надзвичайний (позаплановий) режим та організації взаємодії з іншими заінтересованими державними органами.

Далі розробляється операційний план забезпечення публічної безпеки та порядку (план-розрахунок), який складається з таких основних частин:

- розрахунок сил і засобів;
- розстановка сил і засобів за конкретними об'єктами (секторами, ділянками);
- прізвища посадових осіб, які є старшими на об'єктах (секторах, ділянках);
- завдання служб (підрозділів), які несуть службу на об'єкті (секторі, ділянці);
- порядок організації взаємодії;
- схема зв'язку;

- порядок залучення резервів у разі ускладнення оперативної обстановки;
- схема (схеми) забезпечення правопорядку з нанесенням усіх сил та засобів,
- у тому числі резервів.

Залучення сил і засобів міжрегіональних територіальних органів Національної поліції та/або їх територіальних (відокремлених) підрозділів до забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів підвищеного ступеня ризику здійснюється за узгодженням з керівниками цих органів або підрозділів на підставі письмового запиту начальника відповідного ГУНП.

Виділення сил і засобів міжрегіонального територіального органу Національної поліції та/або його територіальних (відокремлених) підрозділів підтверджується шляхом надсилання листа до відповідного ГУНП із зазначенням кількості виділених поліцейських та відомостей щодо їх старшого (звання, ПІБ, посада, контактні дані), кількості і видів транспортних та інших засобів тощо.

На цій підставі зазначені сили та засоби приймаються в оперативне підпорядкування начальника ГУНП та включаються до загального складу сил і засобів у операційному плані забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням заходу.

План забезпечення правопорядку підписує начальник управління превентивної діяльності ГУНП, погоджують заступник начальника ГУНП (куратор підрозділу превентивної діяльності), командування територіального управління Національної гвардії України (військової частини, підрозділу) (за необхідності), керівники управлінь патрульної поліції, поліції охорони та затверджує начальник ГУНП.

Після цього заступник начальника ГУНП (куратор блоку превентивної діяльності) або начальник управління превентивної діяльності на інструктивній нараді доводить порядок організації забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масового заходу всім без винятку службам і підрозділам, що залучаються.

Крім того напередодні проведення масового заходу керівники органів (підрозділів) поліції проводять інструктаж підпорядкованого особового складу з обов'язковим доведенням оперативної обстановки, візуальним поясненням (за допомогою схеми) місць несення служби, старшими на секторі, чіткими завданнями.

Під чіткими завданнями розуміється не лише готовність до виконання завдань керівника, а й право самостійно приймати рішення в разі ускладнення оперативної обстановки в зоні відповідальності операційних та тактичних керівників.

3. Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів

Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів затверджена наказом МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706.

Мета – заміна застарілої моделі поведінки при ОПП. Модель має охопити всі можливі масові заходи.

Відповідно до статті 5 Конституції України носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в державі є народ, який здійснює владу безпосередньо і через вибраних представників в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, що діють від їх імені.

Основним законом України (стаття 39) громадянам гарантується право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, а обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001 (далі - справа № 1-30/2001) зазначається, що це право є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Право громадян на мирне зібрання, як і ряд інших, визначається Загальною декларацією прав людини, Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

До завдань Національної поліції, передбачених статтею 2 Закону, належить забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, надання в межах,

визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Поліція відповідно до покладених на неї завдань уповноважена здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, уживати заходів щодо усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб, забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях (стаття 23 Закону).

Питання реалізації зазначених повноважень поліції стає особливо актуальним у разі проведення масових заходів у публічних місцях.

Основою поліцейської діяльності у зв'язку з проведенням таких заходів мають стати захист прав людини та повага до її гідності, що, у свою чергу, вимагає від поліції виконання своїх завдань шляхом надання послуг (сприяння), а не шляхом здійснення контролю, що характерно для держав з поліцією «тоталітарного режиму».

Проблеми, які потребують розв'язання

На сьогодні забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення заходів із масовою участю громадян стосується дуже широкого спектру їх видів, зокрема зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів, публічних релігійних заходів, публічних загальнодержавних святкових та пам'ятних заходів, заходів за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, масових спортивних або інших культурно-видовищних заходів, резонансних судових засідань тощо.

Ускладнює виконання завдань поліції під час масових заходів відсутність належного правового регулювання відносин з організації та проведення таких заходів.

На необхідність законодавчого регулювання визначення конкретних строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій громадян з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо зазначається в рішенні Конституційного Суду України у справі № 1-30/2001.

Інформація про масовий захід надходить до поліції не завжди своєчасно, інколи безпосередньо перед його початком у день проведення або безпосередньо після початку його проведення, що не дозволяє зібрати необхідну інформацію та здійснити оцінку ризиків масового заходу для належної підготовки до забезпечення публічної безпеки.

У свою чергу відсутність належної оцінки ризиків впливає на якість планування відповідних дій поліції і, як наслідок, зумовлює іноді непропорційне залучення сил поліції до проведення масових заходів. Низький рівень мобільності поліцейських сил також призводить до їх надмірного залучення.

Відсутність чіткого алгоритму забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів унеможливорює прийняття керівниками різних рівнів (операційного та тактичного) обґрунтованих та ефективних рішень

у конкретній ситуації. При цьому будь-які дії поліції мають узгоджуватися зі стратегічним командуванням сил поліції. Це потребує додаткового часу для розв'язання конфліктної ситуації, яка може виникнути, та провокує її подальшу ескалацію.

Мета і завдання реалізації Концепції

Основною метою цієї Концепції є заміна застарілої реактивної моделі поведінки при забезпеченні публічної безпеки та порядку в разі проведення масових заходів новою, проактивно орієнтованою. Така модель має охоплювати всі можливі види масових заходів.

Досягти мети цієї Концепції можливо з урахуванням таких керівних принципів:

верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю та визначається зміст і спрямованість діяльності держави з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародним договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства та діалогу, спрямованої на задоволення законних потреб населення.

Проактивний підхід усебічно втілюється саме в скандинавській моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, а його запровадження в діяльності органів і підрозділів Національної поліції України буде дієвим засобом реалізації демократичних принципів у поліцейській діяльності, забезпечення основних прав і свобод громадян, особливо в реалізації їх права на свободу зібрань.

Запровадження скандинавської моделі дозволить побудувати ефективну систему управління та координації органів і підрозділів поліції, а також даси змогу розв'язувати конфліктні (кризові) ситуації на стадії їх виникнення та швидко вдаватися до залучення поліції особливого призначення, адже застосування сили допускається тоді, коли застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Усі інші проактивні методи будуть використовуватися для того, щоб мінімізувати фізичний контакт між поліцією та учасниками заходу, що дозволить безконфліктно забезпечити правопорядок під час проведення масових заходів, що є одним із ключових пріоритетів у реформуванні поліцейської діяльності, а також зменшити напругу серед учасників масових заходів та суспільства в цілому.

Шляхи і способи реалізації Концепції

1. Здійснення взаємодії поліції з організаторами і учасниками масових заходів на всіх стадіях підготовки та проведення заходів, зокрема, силами «поліції діалогу», що полягає в налагодженні ефективної комунікації між поліцією, організаторами масових заходів та їх учасниками для мінімізації виникнення ризиків і конфліктних ситуацій під час масових заходів, яка ґрунтується на принципах:

взаємної поваги та довіри поліції і населення;
забезпечення реалізації та дотримання законних прав і свобод громадян;
захисту прав людини і поваги до її гідності під час масових заходів.

2. Збільшення мобільності сил і засобів поліції під час забезпечення публічного порядку і безпеки при проведенні громадянами масових заходів шляхом більш активного використання транспортних засобів.

Це надасть можливість ефективніше реагувати на будь-які порушення публічного порядку під час масових заходів, оскільки дозволить розміщувати сили і засоби поліції з урахуванням заздалегідь визначеної потреби, а не концентрувати їх у певному місці.

Використання службового транспорту під час забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів для управління людськими потоками при великій кількості громадян шляхом розділення на різні групи та подальше їх супроводження з метою уникнення можливих правопорушень.

3. Мінімізація фізичного контакту поліцейських та учасників масових заходів для уникнення протистояння поліції з учасниками заходів, унеможливлення провокаційних дій окремих осіб. Такий підхід передбачає зменшення кількості поліцейських, залучених до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, а також більш зручне розміщення поліцейських у службовому транспорті поряд із місцями проведення заходів.

Залучення значно меншої кількості поліцейських дозволить уникнути можливого травмування працівників поліції в разі вчинення правопорушень учасниками масових заходів.

Залучення поліцейських із числа підрозділів поліції особливого призначення до забезпечення безпеки та порядку під час масових заходів здійснюватимуться тільки в установленому законодавством порядку та після використання всіх можливих методів забезпечення правопорядку та припинення правопорушень.

4. Створення чіткої системи командування (управління) під час організації (підготовки) та безпосередньо під час забезпеченні публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів.

Філософія командування має включати здатність до ініціативи, незалежність та децентралізацію в прийнятті рішень, що досягається шляхом делегування повноважень. Завдяки цьому поліція може бути проактивною та керувати ситуацією для досягнення бажаного результату.

Командна структура має бути динамічною, оскільки вона змінюється згідно з розвитком поточної ситуації. При цьому всі рішення завжди мають узгоджуватися з принципами пропорційності та необхідності залучення мінімальної кількості поліцейських сил та засобів для досягнення цілей.

Відповідальним за забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів має бути лише один стратегічний керівник («золотий» рівень керівництва). Водночас залежно від обсягу операції із забезпечення публічної безпеки та її територіальності може бути залучено більше ніж один операційний командир («срібний» рівень керівництва), а також

декілька тактичних керівників («бронзовий» рівень керівництва) у підпорядкування конкретного операційного керівника.

Стратегічне командування («золотий» рівень керівництва) визначає цілі та межі повноважень для конкретної поліцейської операції, призначає ресурси для їх досягнення ефективним та законним шляхом; здійснює стратегічне командування шляхом делегування повноважень і має команду підтримки, що допомагає йому в прийнятті рішень.

Операційне командування («срібний» рівень керівництва) виконує стратегічний план та здійснює операційне командування шляхом делегування повноважень. Срібний керівник має необхідну кількість тактичних керівників у своєму підпорядкуванні. За необхідності операційне командування може мати команду підтримки.

Тактичне командування («бронзовий» рівень керівництва) виконує операційний план та здійснює тактичне командування шляхом делегування повноважень на визначеній території чи здійснення певних функцій;

Поєднання заходів із сприяння організаторам та учасникам масового заходу в його правомірному проведенні з урахуванням засад політичної нейтральності поліції, заборони будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками з одночасним ужиттям заходів із запобігання протиправним діям та ефективному розслідуванню в разі їх учинення.

Права людини можуть бути обмежені лише у випадках, визначених законом, із дотриманням принципів пропорційності та необхідності.

Для впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, яка ґрунтується на найкращих європейських принципах забезпечення публічної безпеки та порядку, **потрібні:**

знання - володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання. їх наміри, мету, цінності та засоби досягнення мети, а також відомостями про осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику;

сприяння - стратегія поліції, спрямована, насамперед, на сприяння організаторам та учасникам мирного зібрання в досягненні їх правової мети в законний спосіб;

комунікація - спілкування з організаторами та учасниками мирного зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення з метою запобігання конфліктам, а також виникненню можливих правопорушень;

диференціація - розгляд учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідумів, які можуть мати різні погляди, завдання, цілі та способи їх досягнення.

Основними шляхами запровадження скандинавської моделі забезпечення правопорядку під час масових заходів є:

1) вивчення передового досвіду скандинавських країн, зокрема забезпечення безпеки і порядку під час проведення масових заходів;

2) поступове впровадження набутих знань та навичок у діяльність

підрозділів з охорони безпеки та порядку із переорієнтацією на новітні підходи наявного кадрового складу поліції шляхом підготовки (перепідготовки) поліцейських (навчання, тренінги, практичні заняття тощо) для забезпечення отримання ними необхідних знань та досвіду, а також удосконалення професійних умінь і навичок забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до найкращих європейських практик.

3) укомплектування вакантних посад в органах і підрозділах поліції, які беруть участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку, з урахуванням відповідних вимог до знань, умінь, навичок кандидатів.

Реалізація цієї Концепції дасть змогу залучити на вакантні посади поліції кваліфікованих працівників, які зможуть на високому рівні та ефективно виконувати завдання з підготовки та впровадження ключових національних реформ, впливати на тенденції і розвиток діяльності поліції у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки, у тому числі під час масових заходів;

4) розроблення чітких уніфікованих стандартних операційних процедур діяльності поліції за визначених стандартних обставин проведення масового заходу з урегулюванням їх нормативно-правовими актами або організаційно-розпорядчими документами. При цьому враховуються сучасні європейські тенденції, положення міжнародних документів та досвід у цій сфері правоохоронної діяльності.

Для належної підготовки та перепідготовки поліцейських до роботи за скандинавською моделлю залучаються фахівці (експерти, викладачі) іноземних держав. До складання науково-методичних матеріалів залучаються працівники науково-дослідних установ, вищих закладів освіти МВС, установ (закладів) НПУ, наукові консультанти науково-дослідних та освітніх закладів.

Очікувані результати

Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дозволить підвищити спроможність Національної поліції України в наданні поліцейських послуг у сферах відповідальності, вчасно і адекватно реагувати на виклики сьогодення з урахуванням глобальних тенденцій та найкращого міжнародного досвіду в цій сфері.

Скандинавська модель забезпечення безпеки і порядку під час масових заходів дозволить підвищити рівень довіри громадян до поліції та поліпшити ефективність роботи поліції в напрямі підготовки та реалізації ключових реформ, спрямованих на якісне забезпечення рівня безпеки громадян України.

Окремо зупинимося на **стандартних операційних процедурах (СОП)** щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів, які затверджено Головою Національної поліції України 01 грудня 2019 року.

Ці стандартні операційні процедури розроблено відповідно до Конституції України, законів України «Про Національну поліцію», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів», Конвенції про захист прав

людини і основоположних свобод 1950 року, Загальної декларації прав людини, Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341, Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025, постанови Верховної Ради України від 04 жовтня 2019 року № 188-IX «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України», наказу Міністерства внутрішніх справ України від 23 серпня 2018 року № 706 «Про запровадження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів», Порядку організації взаємодії Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки та порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773.

Мета і завдання

Основною метою запровадження цих стандартних операційних процедур є заміна застарілої реактивної моделі поведінки при забезпеченні публічної безпеки та порядку в разі проведення масових заходів новою, проактивно орієнтованою, яка відповідає скандинавській моделі забезпечення правопорядку та враховує найкращі європейські практики і гарантує дотримання прав і свобод людини та громадянина.

Досягнення цієї мети можливе з урахуванням таких керівних принципів:

верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю, а зміст і спрямованість діяльності держави визначається з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства та діалогу, спрямованої на задоволення законних потреб населення.

Проактивний підхід усебічно втілюється саме в скандинавській моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, а його запровадження в діяльності органів і підрозділів Національної поліції України буде дієвим засобом реалізації демократичних принципів у поліцейській діяльності, забезпечення основних прав і свобод громадян, особливо в реалізації їх права на свободу зібрань.

Усі інші проактивні методи будуть використовуватися для того, щоб мінімізувати фізичний контакт між поліцією та учасниками заходу, що дозволить безконфліктно забезпечити правопорядок під час проведення масових заходів, що є одним із ключових пріоритетів у реформуванні поліцейської діяльності, а

також зменшити напруження серед учасників масових заходів та в суспільстві загалом.

Сфера дії

Ці стандартні операційні процедури поширюються на органи та підрозділи Національної поліції України, які залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.

Визначення термінів і понять

У цих стандартних операційних процедурах терміни та поняття використовуються в такому значенні:

стандартні операційні процедури – методичні рекомендації щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів відповідно до скандинавської моделі;

стратегічне командування (золотий рівень керівництва) – рівень керівництва, який визначає цілі та межі повноважень для конкретної поліцейської операції, призначає ресурси для їх досягнення ефективним і законним шляхом, здійснює стратегічне командування шляхом делегування повноважень і має команду підтримки, яка допомагає йому в прийнятті рішень;

операційне командування (срібний рівень керівництва) – рівень керівництва, який виконує стратегічний план та здійснює операційне командування шляхом делегування повноважень. Срібний керівник має необхідну кількість тактичних керівників у своєму підпорядкуванні. За необхідності операційне командування може мати команду підтримки;

тактичне командування (бронзовий рівень керівництва) – рівень керівництва, який виконує операційний план і здійснює тактичне командування шляхом делегування повноважень на визначеній території чи здійснення певних функцій з метою недопущення порушень публічного порядку відповідно до найкращих європейських практик;

команда підтримки – група поліцейських з керівного складу, які за рішенням керівника (стратегічного та операційного) можуть бути залучені до процесу організації та забезпечення публічної безпеки і порядку з метою надання рекомендацій у сферах своєї компетенції (керівники оперативних служб, служб матеріального-технічного забезпечення, зв'язку та інші);

стратегічний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів – документ, який окреслює стратегічні наміри, загальні рішення, доступні ресурси, стратегію роботи з пресою, а також описує бажані результати реалізації заходів.

Однією з форм стратегічного плану може бути координаційна нарада перед початком планування безпекових заходів під головуванням стратегічного (золотого) рівня командування за участю керівництва залучених сил і засобів поліції, у тому числі операційного рівня, з метою окреслення всіх цілей та завдань, які необхідно вирішити для належного забезпечення правопорядку.

Також одним із видів стратегічного плану є організаційно-розпорядчий документ (наказ, доручення), розроблений та виданий центральним органом управління поліції або головного управління Національної поліції;

операційний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів – план, який чітко визначає стратегію, завдання, місця (зони відповідальності та відповідальних осіб), кількість поліцейських, які будуть залучатися до забезпечення правопорядку і розроблений на виконання стратегічного плану з метою реалізації його положень.

Операційний план розробляє та оформлює операційний (срібний) рівень керівництва з урахуванням вимог стратегічного керівництва. План підписує операційний командир, а затверджує – стратегічний командир;

тактичний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів (інструктаж) – план, який вербально чи письмово (за рішенням тактичного командира) пояснює поліцейським, як діяти в зоні своєї відповідальності згідно зі стратегічними намірами та операційним планом.

Концепція управління силами та засобами поліції під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів

З метою задоволення вимог суспільства й держави та виконання законних зобов'язань органи та підрозділи Національної поліції повинні розвиватися разом із суспільством та адаптувати методики захисту прав і свобод людини та громадянина відповідно.

Взаємодія теорії – принципів – методики найкращим чином описується як інтегрований підхід, що повинен бути базою для поліцейської діяльності. Таке розуміння теорії допомагає розвивати принципи, які забезпечать використання найбільш чітких і виправданих методів.

Сучасні теорії динаміки натовпу стали результатом визначення стратегічних принципів (знання, сприяння, комунікація та диференціація), якими доцільно керуватися під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів з метою безпечного їх проведення.

Поліція має подвійні зобов'язання: захищати права людини та обмежувати ці права. Права людини можуть обмежуватися лише у випадках, визначених законом, і ці дії повинні бути пропорційними та необхідними.

Проактивне забезпечення правопорядку завжди повинно переважати в діяльності Національної поліції України.

Кожен керівник зобов'язаний постійно оцінювати розвиток подій під час масового заходу, поведінку перехожих і, за необхідності, контрдемонстрантів, щоб якнайкраще володіти ситуацією для належного підтримання публічної безпеки і порядку.

Застосування кращих європейських практик під час забезпечення публічної безпеки і порядку можливе за умови постійного розроблення процедур, принципів та законодавства, які ґрунтуються на захисті та сприянні реалізації прав людини. Щоб відповідати вимогам демократичного суспільства, поліції, необхідно дотримуватися на практиці ключових принципів (знання, сприяння, комунікація та диференціація) під час забезпечення правопорядку.

Знання – володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання, їх наміри, цілі, цінності та засоби досягнення мети, а також про осіб та групи осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику.

Сприяння – стратегія поліції, насамперед, повинна бути спрямована на сприяння організаторам та учасникам масового зібрання в досягненні їх законної мети.

Комунікація – спілкування з організаторами та учасниками зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення для запобігання виникненню та ескалації конфліктів. Цей принцип є основним, адже саме підтримання належної комунікації представників влади, поліції та громадян допоможе сформувати досить високий рівень довіри населення на всіх етапах масового заходу та уникнути вчинення правопорушень.

Диференціація – сприйняття учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідів та окремих особистостей, які можуть мати різні цілі та завдання, зокрема вчинення правопорушень, та по-різному ставитися до поліції. Дотримання цього принципу дозволить швидко ізолювати громадян, які можуть порушити публічний порядок (можливих провокаторів та підбурювачів), від тих, хто поводить себе мирно та не має мети вчинити правопорушення, а тому поліція може здобути повагу та підтримку, що, у свою чергу, забезпечить підвищення рівня довіри населення до неї.

Загальні підходи до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів

Керівники, які організовують забезпечення публічної безпеки і порядку, повинні бути підготовленими та компетентними в операційній діяльності.

Керівники несуть відповідальність за результати операції в межах своїх повноважень та відповідно до законодавства України. За необхідності, вони повинні враховувати рекомендації спеціалістів інших служб та підрозділів з метою більш ефективного виконання покладених на них завдань.

Командна структура та делегування повноважень повинні відповідати потребам операції та бути достатньо мобільними для ефективного досягнення мети, забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Тактика дій керівного складу поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів

Перед початком операції із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів керівники визначають тактику поведінки та дій поліцейських, беручи до уваги її вплив на сприйняття діяльності поліції громадськістю та керуючись такими принципами:

- Верховенства права. Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.
- Відкритості та прозорості. Поліція провадить свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України;

- Політичної нейтральності. Поліція забезпечує захист прав і свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності;
- Взаємодії з населенням на засадах партнерства. Діяльність поліції провадиться в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Питання взаємодії (комунікації) органів та підрозділів поліції на стадії планування організації заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів

Під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів поліція повинна:

- дотримуватися правила «поліція без сюрпризів», яке полягає в повному володінні інформацією щодо масового заходу та можливих незапланованих ситуацій з метою вжиття превентивних заходів для мінімізації конфліктів під час їх проведення;
- здійснювати активну комунікацію з метою налагодження відносин з учасниками зборів і створення основи для запобігання майбутнім конфліктам. Для цього, за можливості, слід установити контакт та вести діалог з громадськістю на постійній основі;
- установити й підтримувати зв'язок з організаторами заходів та громадськістю чи іншими зацікавленими сторонами з метою зміцнення довіри та взаємодії;
- планувати й узгоджувати внутрішню та зовнішню комунікацію, уникаючи двозначності та використовуючи просту мову для більшої ефективності та доступності;
- використовувати систематичну взаємодію із засобами масової інформації як ефективний інструмент для роз'яснення громадськості та населенню дій поліції та попередження про можливі ускладнення й обмеження.

Внутрішня взаємодія (комунікація)

Для полегшення внутрішньої комунікації між різними рівнями керівництва під час втручання в процес організації підготовки та безпосередньо під час забезпечення публічної безпеки і порядку використовуються певні терміни і поняття. Важливо, щоб кожен керівник розумів їх значення і однаково використовував для досягнення єдиної мети – забезпечення безпеки громадян та сприяння реалізації їхніх прав і свобод.

Зовнішня взаємодія (комунікація)

Поліція для повідомлення про свої наміри повинна використовувати різні способи. Зокрема, це можна робити в ході безпосередньої розмови з учасниками та організаторами масового заходу, за допомогою медійних ресурсів, у тому числі через мережу Інтернет на сторінках соціальних мереж, та іншими доступними способами.

Крім того, важливе значення відіграє невербальна комунікація, а саме манера поведінки та зовнішній вигляд поліцейських, їх екіпірування та додаткове спорядження чи обладнання, яке постійно перебуває в полі зору

громадян, а тому може викликати додаткове зацікавлення та можливу негативну реакцію, що в свою чергу дає підґрунтя спровокувати конфлікт.

Комунікація з організаторами масових заходів

Поліція повинна підтримувати комунікацію з організаторами масових заходів, зокрема:

- сприяти, у межах компетенції, реалізації учасниками заходів їх прав і свобод;
- інформувати учасників заходів про заплановані дії поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу;
- роз'яснювати учасникам заходів підстави, мету та умови можливого чи фактичного запровадження поліцією обмежень (застосування превентивних поліцейських заходів) відповідно до законодавства;
- створювати позитивний імідж поліції, здійснювати посередництво у комунікації між громадськістю та поліцією, установлювати комунікативний контакт з представниками засобів масової інформації, органів державного управління та місцевого самоврядування.

Взаємодія із засобами масової інформації

Один із принципів демократичної поліцейської діяльності полягає в прозорості перед населенням.

Взаємодія із засобами масової інформації є важливим способом комунікації з широкою громадськістю і може бути засобом повідомлення населенню й учасникам масових заходів інформації про наміри поліції щодо ефективного сприяння цьому заходу.

Будь-який заздалегідь спланований або стихійний масовий захід повинен отримати широкий розголос у місцевій, а часто і ширшій громаді. Стратегія зв'язків з громадськістю включає медіа-стратегію, тому рекомендується належним чином використовувати підтримку, доступну для медіа-підрозділу (підрозділу комунікації).

Також поліція завжди повинна визнавати право журналістів бути присутніми на публічних зібраннях і вести про них репортажі.

Поліція має бути зацікавлена сприяти роботі журналістів під час масових заходів, оскільки це дозволяє підвищити шанси на об'єктивне висвітлення її ролі та дій у забезпеченні правопорядку та працює як позитивний досвід на майбутнє.

Пропорційна реакція поліції

Вихідною точкою для поліції при забезпеченні правопорядку під час масових заходів завжди має бути максимальне сприяння проведенню заходів. Це завдання може вирішуватися за допомогою різних інструментів та в процесі постійного діалогу.

Проте в деяких обставинах може виникнути необхідність застосування сили і засобів поліції. При цьому кожному керівникові треба пам'ятати, що будь-яке застосування сили завжди має бути винятком, а не нормою для поліцейської діяльності, та відбуватися пропорційно і відповідно до законодавства.

Керівники повинні враховувати, що будь-яке застосування сили в будь-якому контексті завжди повинно бути мінімально необхідним для відновлення публічної безпеки та порядку.

Перш ніж застосувати силу поліція повинна розглянути доцільність і наслідки цього заходу в контексті забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Після використання сили, коли ситуація стала повністю контрольованою поліцією, уживається заходів, спрямованих на деескалацію та відновлення діалогу.

Поетапний підхід до забезпечення правопорядку під час масових заходів

Керівники кожного рівня повинні чітко розуміти цілі операції із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів та бути готовими до застосування (демонстрації) сили, а також певних обмежень відповідно до законодавства для учасників акцій і громадян, при цьому максимально сприяти реалізації їх прав і свобод.

Керівники зобов'язані розглядати можливість демонстрації та застосування сил і засобів як метод запобігання вчиненню конфліктних ситуацій та їх уникнення, а також убезпечення пересічних громадян від можливих протиправних дій стосовно них.

Використання сили повинно бути виправданим, пропорційним та повною мірою відповідати законодавству України і міжнародним нормам, які ратифіковані в Україні.

Планування використання сили має базуватися на якісній оперативній інформації та результатах роботи оперативних підрозділів (служби розвідки).

Застосування сил і засобів поліції повинно бути мінімальним та здійснюватися винятково в екстрених ситуаціях з метою виконання покладених на поліцію завдань із забезпечення правопорядку.

Робота груп превентивної комунікації (поліція діалогу)

Підрозділи поліції превентивної комунікації (поліція діалогу) є найважливішим елементом, який застосовується з метою дотримання принципу «без сюрпризів».

Діяльність груп превентивної комунікації є базовим інструментом поступального підходу під час забезпечення публічної безпеки і порядку в ході масових заходів та найголовнішою складовою превентивної роботи поліції на стадіях підготовки і забезпечення правопорядку під час масових заходів.

Іноземний досвід роботи правоохоронних органів під час забезпечення публічної безпеки і порядку свідчить про те, що ключові принципи (знання, сприяння, комунікація та диференціація) повинні відображатися в усіх сферах та фазах поліцейської роботи (до, під час та після проведення масового заходу).

Новий для поліцейської діяльності в Україні інститут – поліція превентивної комунікації – має на меті підвищити ефективність і покращити якість співпраці між поліцією та громадянами і суспільством шляхом ведення ефективного діалогу та підтримання постійного спілкування з організаторами й учасниками масових заходів.

Робота груп превентивної комунікації під час масових заходів – це своєрідний ланцюг між керівництвом (командуванням) сил і засобів поліції та організаторами й учасниками демонстрацій чи інших акцій, у ході яких висловлюється суспільна думка.

Діяльність поліції діалогу спрямовується на підвищення ефективності співпраці між органами та підрозділами поліції, органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями та учасниками зборів, мітингів та інших масових заходів.

Поліція діалогу здійснює активну комунікацію з метою налагодження відносин з організаторами та безпосередніми учасниками зборів і створює основу для запобігання майбутнім конфліктам.

Робота діалогової поліції базується на спільній повазі та довірі між ними та групами, з якими вони співпрацюють. З цієї причини вони використовують лише відкритий діалог, а не спостереження чи збирання оперативної інформації, та максимально сприяють реалізації прав і свобод громадян на мирне зібрання і висловлення своєї думки під час проведення масових заходів.

Групи превентивної комунікації несуть службу в цивільному одязі та припиняють роботу за умови, що ескалації конфлікту чи правопорушення неможливо уникнути шляхом перемовин. При цьому керівництво (командування) з метою уникнення травмування працівників цієї групи вживає заходів щодо забезпечення належної безпеки перемовників у разі вчинення громадянами правопорушень під час масових заходів та організовує безпечні шляхи виведення їх з натовпу.

Система керування (управління) силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів

Принципи керування (управління)

Термін «керування (командування)» треба розуміти як свідомий процес управління системою людей та ресурсами для досягнення певної мети. Це означає, що завдяки злагодженому керуванню (командуванню) певна організація буде мати можливість управляти різними ситуаціями.

Філософія командування повинна включати здатність до ініціативи, незалежність та децентралізацію (автономність) у прийнятті рішень на всіх рівнях командування. Ця філософія досягається шляхом відповідного делегування повноважень на різних етапах забезпечення публічної безпеки і порядку.

Тільки завдяки належному делегуванню повноважень поліція може бути проактивною і керувати ситуацією для досягнення бажаного результату.

Делегувати повноваження означає передати функції щодо вчинення певних дій, але обов'язково відповідно до стратегічних намірів (плану) і пропорційно до ситуації, не допускаючи при цьому порушень законності, честі та гідності громадян та надаючи їм максимальне сприяння.

Слід розуміти, що залежно від ситуації, яка може скластися, керівникам усіх рівнів необхідно переглядати свою правову позицію, цілі, операційний і

тактичний плани, але в межах стратегічного плану, який є фундаментом забезпечення правопорядку та визначає його основні цілі.

Перегляд позиції має відбуватися поступово та з урахуванням усіх аспектів, зокрема встановлення узгодженості між поточною ситуацією та командною системою і постійного отримання аналітичних матеріалів для оцінки динаміки подій, що відбуваються.

З метою отримання повної інформації про захід треба також оперативно з'ясовувати відомості з додаткових джерел. Така система зворотного зв'язку дає можливість корегувати загальне розуміння ситуації.

Необхідно чітко визначати ролі, відповідальність, повноваження та ресурси, при цьому рівномірно їх розподіляти на кожному рівні та встановлювати, яким чином вони будуть співпрацювати.

Доцільним є застосування циклічної моделі прийняття рішень, яка ґрунтується на принципах необхідності та пропорційності та складається з таких компонентів:

- вивчення та аналіз всієї інформації;
- оцінювання всіх можливих ризиків та загроз;
- визначення та повне розуміння стратегічних намірів;
- постановка завдань поліції;
- вибір необхідної тактики;
- належне застосування тактики та її оцінювання в різних ситуаціях.

Усі рішення завжди повинні бути узгоджені з принципами пропорційності та необхідності застосування мінімальної поліцейської діяльності для досягнення стратегічних цілей та максимального сприяння громадянам у реалізації їх прав і свобод на мирні зібрання.

Структура керування (управління)

Керівник, який отримав повноваження керувати операцією із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, здійснює управління (командування) іншими.

Єдина та чітка структура командування є початковим етапом в ієрархії відносин між командирами. Ця ієрархія буде забезпечувати ланцюг командування, коли повноваження та відповідальність розподілені в непорушній послідовності на різних рівнях командної структури. Це означає, що накази повинні передаватися вздовж ланцюга командної структури. Завдяки цьому повноваження та відповідальність розмежовані на різних етапах забезпечення правопорядку.

Під час заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку має бути лише один стратегічний (золотий) командир. Водночас, залежно від обсягу операції та її територіальності, може бути залучено більше ніж одного операційного (срібного) командира, а в його підпорядкування – декількох тактичних командирів.

Така структура керування силами і засобами є особливо важливою в ситуації, коли до забезпечення публічної безпеки і порядку залучають сили і

засоби поліції з інших регіонів держави, оскільки від управління залежить ефективне виконання цілей стратегічного плану забезпечення правопорядку.

Стратегічне командування визначає цілі та рамки для конкретної поліцейської операції, призначає ресурси для досягнення цілі ефективним та законним шляхом. Стратегічне командування здійснює свої функції через делегування повноважень і має команду підтримки, яка допомагає йому в процесі прийняття рішень.

Операційне командування втілює стратегічний план та здійснює операційне управління через делегування повноважень. Операційний командир має в підпорядкуванні декілька (залежно від ситуації) тактичних (бронзових) командирів у своєму підпорядкуванні. Якщо необхідно, операційне командування може мати команду підтримки безпосередньо на місцях проведення масових заходів.

Тактичне командування здійснює тактичне управління виконує через делегування повноважень та несе відповідальність за певну територію чи функцію. Тактичний (бронзовий) командир визначається як командир взводу чи командир групи.

Аналіз загроз та оцінка ризиків

Аналіз загроз та оцінка ризиків є невіддільною частиною процесу прийняття рішень на всіх етапах планування, підготовки та забезпечення публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведенням масових заходів.

Володіння інформацією є основою процесу аналізу та оцінки та являє собою результат збирання відомостей з різних джерел (відкритих і закритих), у тому числі оперативних. Ретельне вивчення й оцінка наявної інформації про майбутній захід та осіб, які його планують і підтримують, а також історії попередніх подібних зібрань дозволяє керівникам (командирам) правильно та максимально ефективно оцінити потенційні ризики і загрози, пов'язані з масовим заходом, та ефективно залучити ту кількість поліцейських, яка необхідна для забезпечення правопорядку.

Робота ситуаційного центру (команда підтримки командування (управління))

З метою забезпечення належної взаємодії між залученими силами і засобами під час забезпечення публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведенням масового заходу підвищеного ступеня ризику діяльність ситуаційного центру організовується в надзвичайному (позаплановому) режимі.

До роботи в ситуаційному центрі залучаються керівники служб, поліцейські яких виконують завдання, пов'язані із супроводженням масового заходу.

Ситуаційний центр за допомогою представників залучених служб за напрямками діяльності забезпечує:

- цілодобовий моніторинг оперативної обстановки;
- збирання, накопичення, обробку й аналіз інформації (у тому числі зі ЗМІ, соціальних мереж, камер відеоспостереження, стримінгу), необхідної для підготовки та прийняття управлінських рішень;

- підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів та візуально-презентаційних документів;
- оперативний обмін інформацією з іншими заінтересованими органами державної влади.

Керівник ситуаційного центру забезпечує своєчасну доповідь стратегічному керівникові про стан забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу.

Завдання та відповідальність керівництва у фазі підготовки (планування) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів

Загалом керівники всіх рівнів мають підтримувати взаємодію з організаторами масового заходу у фазі підготовки (планування) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів.

Забезпечення тісної та всебічної взаємодії дає змогу повно та всебічно розуміти, як використовувати основні принципи проведення масових заходів (знання, сприяння, комунікація та диференціація).

Повноцінне розуміння ситуації дозволяє спиратися на модель прийняття рішень та оцінку ризиків і загроз, щоб максимально ефективно досягти поставлених завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку.

Стратегічний рівень керівництва в найкоротший строк повинен ініціювати взаємодію та співпрацю з операційним командиром, щоб ефективно спланувати заходи із забезпечення правопорядку, а також роботу з аналізу та оцінки ризиків і загроз, що, у свою чергу, допоможе у прийнятті рішення.

Стратегічний рівень керівництва несе відповідальність на всіх етапах проведення безпекових заходів.

Стратегічне командування розробляє стратегічний план, який містить:

- Стратегічні (загальні) наміри для масового заходу, включаючи рішення стосовно стилю роботи поліції під час забезпечення охорони заходу;
- визначення ключових принципів забезпечення публічної безпеки і порядку: знання, сприяння, комунікація та диференціація;
- оцінку та аналіз ризиків і загроз;
- командну структуру;
- загальні рішення на етапі планування;
- основні цілі забезпечення правопорядку з метою максимального сприяння громадянам під час масового заходу;
- стратегію роботи (перед, під час та після проведення заходів);
- план комунікації для внутрішнього та зовнішнього спілкування: підтримка контакту з іншими організаціями;
- рекомендації щодо відповідного реагування в разі зміни обстановки;
- можливі обмеження відповідно до законодавства України;
- рішення про ресурси, вибір методу всієї операції з метою досягнення цілей, встановлених економічно ефективним та законним способом.

Операційний рівень керівництва, беручи за основу стратегічний план, розробляє операційний план з метою:

- роз'яснення вимог та реалізації стратегічного плану, методів та способів забезпечення правопорядку під час масового заходу;
- визначення цілей охорони публічного (громадського) порядку, ґрунтуючись на стратегічних намірах і операційних можливостях впливу на розвиток подій, координації та управління необхідними ресурсами протягом заходу, підготовки інструктажу та залучення відповідного штату працівників;
- перевірки відповідності оперативних планів стратегічним намірам та зіставлення цих планів зі стратегічним командуванням;
- аналізу забезпечення застосування сил і засобів поліції та їх пропорційності масовому заходу;
- підготовки інструктажу для тактичного рівня з роз'ясненням стратегічних намірів, рекомендацій чи функціональних обмежень;
- переконання в тому, що вся відповідна інформація, яка стосується масового заходу, передана стратегічному командуванню або його команді підтримки.

Тактичний рівень керівництва проводить інструктаж сил та засобів поліції, у разі необхідності розробляє тактичний план, який базується на стратегічних намірах операції та цілях поліції, та:

- забезпечує чітке розуміння стратегічних намірів та реалізації операційного плану;
- здійснює управління ресурсами, розміщеними в певній географічній зоні чи наділеними певними функціями;
- приймає рішення в межах своєї зони відповідальності;
- інструктує офіцерів, які перебувають під його командуванням, згідно зі стратегічними намірами та оперативним планом;
- забезпечує передачу відповідної інформації оперативному командуванню.

Завдання та відповідальність керівництва у фазі реалізації (виконання) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів

Стратегія діяльності поліції «без сюрпризів» під час забезпечення публічного порядку повинна бути керівним принципом для всіх рівнів командування, що означає повну та всебічну взаємодію з організаторами, учасниками та пересічними громадянами з метою роз'яснення дій поліції.

Основні принципи (знання, сприяння, комунікація та диференціація) є керівними на всіх рівнях та протягом усього часу проведення масового заходу.

Стратегічне керівництво під час реалізації (виконання) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів:

- несе повну відповідальність за хід операції;
- стежить за процесом забезпечення публічного порядку під час масового заходу з метою неухильного дотримання вимог законодавства та забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина;
- переглядає в разі зміни оперативної обстановки стратегічні наміри для ефективного реагування;

- на вимогу операційного керівництва сприяє забезпеченню відповідними ресурсами для належного виконання покладених завдань;
- підтримує постійну взаємодію з організаторами зібрання та іншими зацікавленими сторонами.

Операційне керівництво в межах своєї компетенції:

- несе відповідальність за реалізацію операційного плану;
- сприяє проведенню заходу як організаторами, так і учасниками;
- оцінює та, у разі необхідності, адаптує цілі правоохоронних заходів і тактики, що застосовуються;
- переконується, що тактичні командири підтримують зв'язок відповідно до стратегічних намірів та операційного плану;
- здійснює спостереження за діями та станом залучених працівників поліції;
- забезпечує належне збереження доказів можливих правопорушень і переконується, що всі без винятку кримінальні інциденти зафіксовано та проводиться відповідна перевірка;
- забезпечує оперативну передачу відповідної інформації стратегічному командуванню;
- передає відповідну інформацію тактичному командуванню.

Тактичне керівництво:

- здійснює управління підпорядкованими силами та засобами;
- несе відповідальність за дії поліцейських, які перебувають під його командуванням;
- повідомляє операційному командирові про будь-яке застосування сили;
- забезпечує належне фіксування, збереження та передавання до слідчих підрозділів усіх наявних доказів правопорушень у зоні його відповідальності, зокрема пов'язаних з можливими неправомірними діями поліцейських;
- приймає в межах повноважень рішення, у тому числі про надання дозволу на використання певної поліцейської тактики чи відмову в її застосуванні;
- переконується, що відповідну інформацію передано до операційного командування та підпорядкованих поліцейських;
- стежить за станом підпорядкованих поліцейських.

Завдання та відповідальність керівництва після проведення (завершення) масових заходів

Після закінчення публічного заходу поліція продовжує виконувати свої обов'язки щодо забезпечення публічної безпеки і порядку до повного розосередження учасників заходів.

Важливо забезпечити спостереження та переконатися в тому, що інциденти попереджено, оскільки велика кількість людей буде залишати територію за короткий час, використовуючи транспортні засоби або прогулюючись в одному напрямку.

Крім того, необхідно продовжувати спілкування з організаторами і після заходу для узагальнення отриманого досвіду. Далі необхідно передати управління ситуацією територіальним підрозділам поліції для забезпечення постійної присутності.

Стратегічне керівництво:

- пересвідчується, що наявні докази, необхідні для ефективного розслідування в майбутньому, збережені належним чином;
- переконується, що записи стратегічних рішень збережені (за необхідності);
- пересвідчується, що проводиться інструктаж (дебріфінг) для залучених працівників поліції. У разі потреби поліцейським надається необхідна допомога;
- консолідує повний рапорт (звіт) за підсумками заходу з отриманими висновками та рекомендаціями.

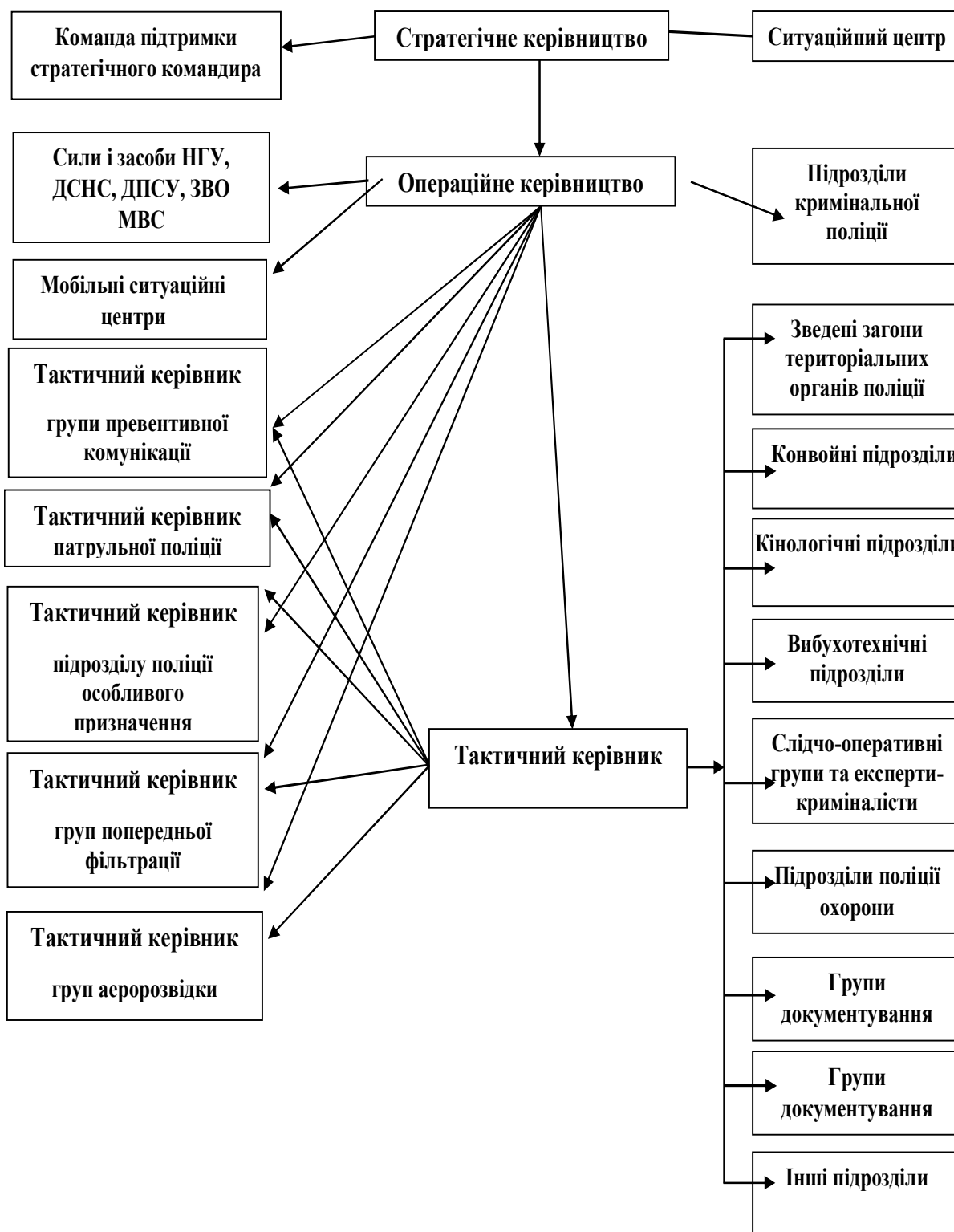
Операційне керівництво:

- забезпечує контроль за транспортуванням та супроводом до відділів/відділень поліції затриманих осіб;
- пересвідчується, у разі вчинення правопорушень, у тому, що здійснюється збирання доказів та ведеться розслідування відповідно до законодавства;
- контролює присутність поліцейських у місцях скупчення людей, коли вони розходяться після завершення заходу (зупинки громадського транспорту, метрополітен тощо);
- здійснює збирання інформації від тактичного командування, обробляє її перед тим, як передати стратегічному командуванню для підбиття підсумків.

Тактичне керівництво:

- проводить інструктаж (дебріфінг) підлеглих;
- пересвідчується, що застосування сил і засобів поліції під час заходу належним чином зафіксовано та передано операційному командуванню для подальшого встановлення обставин;
- переконується, що підлеглим після заходу надано необхідну допомогу (за потреби).

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ КЕРУВАННЯ (УПРАВЛІННЯ)

СТАН ПОДІЙ (ОПЕРАЦІЙНИЙ БАРОМЕТР)

Кольоровий код стану подій існує для того, щоб простим і швидким способом окреслити ситуацію в певний час у певному місці. Його не слід плутати з оцінкою картини (імовірності виникнення) загрози.

Кольоровий код стану подій розділено на три рівні: зелений, жовтий та червоний. Зелений вказує на спокійний (звичайний) стан, жовтий – на стан підвищеної уваги, червоний – на загрозовий стан.

Звичайний стан

Стан підвищеної уваги

Загрозовий стан

Мал. 1. Барометр стану

Кольоровий код стану подій використовується для того, щоб визначити та вказати яким є стан у певному місці саме в той час, коли надійшло повідомлення або отримано інформацію про це. Насамперед, оцінку стану здійснює саме та посадова особа, яка є відповідальною за дії в певному місці, наприклад, керівник поліцейської операції, керівник підрозділу або групи, але цією особою може бути і виконавець особливих доручень, якщо йдеться про більш обмежену зону дії.

Повідомлення про кольоровий код стану подій повинно доповнюватися та супроводжуватися більш конкретним описом ситуації, наприклад, скільки осіб перебувають у певній зоні або на певному місці, яка їх поведінка тощо.

Зелений колір свідчить про те, що стан подій спокійний, не відбувається або немає нічого, що вказувало би на якесь миттєве погіршення ситуації із правопорядком.

Жовтий колір вказує на те, що напруження в місці проведення масового заходу зростає та потребує підвищеної уваги. Це, наприклад, може обумовлюватися тим, що ситуація рухається в напрямку виникнення або ескалації конфлікту і змінюється на гіршу. Це може бути викликано також наявністю чинників, які здатні миттєво вплинути на ситуацію, змінивши її так, що виникне конфлікт із заподіянням ушкоджень та застосуванням насильства. Наприклад, учасники демонстраційної ходи, які поведуться спокійно, можуть зазнати нападу супротивників та опонентів, що мають протилежні погляди і перебувають поруч.

Червоний колір свідчить про те, що відбуваються сутички, спалахи насильства, конфлікт уже в розпалі. Те, що окремі особи почали завдавати тілесні ушкодження іншим, застосовувати силу кидати окремі предмети в супротивників, опонентів або навіть поліцейських, не повинно розглядатися як загрозовий стан (червоний колір). Але якщо учасники всієї демонстрації або значна їх частина (великі групи) почали численні бійки, тобто масово завдають один одному побої та ушкодження, або пішли на штурм із застосуванням сили/насильства чи в наступ, то це вказує на загрозовий стан. Колір може бути червоним навіть якщо поліція вважає, що вона зможе втримати ситуацію під

контролем та впоратися з нею. Таким чином, це не означає існування невідповідностей у будь-якій нормі.

Важливо звернути увагу на те, що оповіщення згідно з показниками барометра стану вказує на ситуацію (забарвлення) лише тільки в конкретній зоні або певному місці. Це означає, наприклад, що під час масових демонстрацій (кількість учасників – понад 1000 осіб) забарвлення стану в її передній частині може бути зеленим, а у «хвості» – фактично переростати в червоне. Тому дуже важливо, щоб працівник поліції, який доповідає про забарвлення стану та описує його, також повідомляв, у якій зоні це все відбувається (стану в якому місці це забарвлення стосується), якщо це не можна зрозуміти з його попереднього повідомлення.

Іншим чинником, на який також необхідно звернути увагу, є те, що ділянка стану жовтого кольору – дуже значна та широка, тому що вона позначає та описує все, що може відбуватися у проміжку між спокійним станом та повним хаосом. Тому особливо важливо під час передавання повідомлень про стан жовтого кольору вказувати ще причини та підстави саме такого визначення. Але якщо стан зеленого або червоного кольору, дуже корисно буде разом із повідомленням про забарвлення стану в певному місці надавати в будь-якій можливій формі додатковий опис подій, які відбуваються саме в той час. З цієї причини повідомлення про забарвлення стану завжди повинно містити додатковий стислий опис подій, тобто картини стану.

Ці три рівні кольорового коду стану подій не слід плутати з оцінкою картини загрози, яку роблять перед проведенням публічного заходу, свята чи іншої події або безпосередньо в її ході.

Оцінка картини загрози здійснюється за п'ятибальною шкалою – має п'ять рівнів. При цьому «одиниця» свідчить про повну відсутність загрози, а «п'ятірка» – про надзвичайно високий рівень виникнення загрози. Картина загрози також повідомляється на підставі двох параметрів – ризик та небезпека/серйозність. Перший із них вказує на оцінений ризик виникнення загрозової ситуації або того, що відбудуться небезпечні події, а другий – на те, якими масштабними можуть, за оцінками поліції, бути негативні наслідки, якщо ці небезпечні події матимуть місце.

Це означає, що картина загрози перед проведенням певного масового заходу, свята або публічної події може бути повідомлена як «чотири – чотири», але під час їх проведення не відбувається нічого особливого, не виникає жодної з оцінених загроз, унаслідок чого зберігається зелене забарвлення стану.

Якщо оцінка картини загрози виявилася невдалою, теоретично може бути так, що картину загрози повідомили як «один – один», а під час заходів або свят відбуваються серйозні сутички та великі масові заворушення зі спалахами насильства, через що забарвлення стану стає червоним.

У переважній більшості випадків, коли застосовується спеціальна тактика дій поліції, картина загрози зазвичай оцінюється як «три – три» та вище. Під час проведення масових заходів, свят і урочистих подій часто траплялися випадки,

що забарвлення стану змінювалося між зеленим та жовтим, але згодом в окремих випадках і певних місцях змінювалося на червоне.

4. Концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів відповідно до «скандинавської моделі» забезпечення правопорядку

Сучасні дослідження про соціальні ідентичності та взаємодію між групами в зібраннях людей лягли в основу принципів роботи поліції під час масових заходів, які сьогодні складають базу для застосування особливої тактики дій поліції. Ці принципи мають велике значення для формування поведінки поліції як у звичайних умовах, так і в ситуаціях, коли виникають конфлікти та сутички.

Головною метою їх реалізації є глибока зваженість та обдуманість дій і заходів поліції та їх сприйняття суспільством як законних і справедливих. Використання принципів зниження напруженості сприяє уникненню (послабленню) конфліктних ситуацій, підвищує можливість показати та підкреслити легітимність дій і заходів, які вживають поліцейські у складних моментах.

Тактика дій поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку в ході проведення масових заходів відповідно скандинавської моделі забезпечення правопорядку

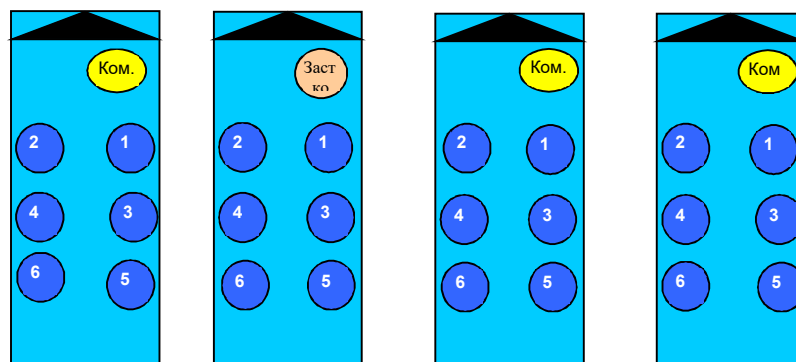
Поліцейські підрозділи, які залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, повинні мати високу мобільність, потужність та маневреність.

Ці підрозділи та відділення можна поділити за типом транспортних засобів, які використовуються для проведення операції (оперативних транспортних засобів) та на сьогодні перебувають у розпорядженні поліції.

Склад і структура групи

До складу кожної групи входять керівник групи, один з водіїв від підрозділу, який залучається до забезпечення правопорядку та група поліцейських– оперативний персонал (мал. 2).

Кількість та склад групи поліцейських визначає операційний керівник під час планування заходів забезпечення правопорядку.

*Мал. 2. Схема розміщення поліцейських у транспортних засобах
Завдання та обов'язки керівника групи*

Керівник групи відповідає за розподіл завдань і ролей між поліцейськими – своїми підлеглими в групі та здійснює контроль за їх виконанням.

Перед проведенням поліцейської операції керівник групи повинен:

- провести інструктаж;
- проконтролювати наявність необхідного обладнання/спорядження у транспортному засобі, а також його устаткування;
- перевірити про те, щоб усі поліцейські групи були забезпечені пристроями для радіозв'язку та акумуляторами (батареями або зарядними пристроями за необхідністю), а позивні цих радіопристроїв були повідомлені старшому керівникові (керівник групи підрозділів поліції особливого призначення (далі – ППОП), тактико-оперативного реагування патрульної поліції (далі – ТОР));
- проконтролювати якість радіозв'язку та налаштувати його на правильні канали для виклику рятувних груп («першої/швидкої допомоги»);
- поінформувати старшого керівника про можливі недоліки, дефекти, несправності обладнання та нестачу якихось засобів.

Після закінчення виконання службового завдання керівник групи повинен:

- простежити за тим, щоб транспортний засіб було звільнено, переконатися, що в ньому нікого не залишилося, а також поповнити запаси спецзасобів та майна (замінити використані та зношені);
- перевірити наявність усіх радіопристроїв;
- поінформувати старшого керівника про можливі недоліки, дефекти, несправності обладнання та нестачу якихось засобів;
- провести підсумковий інструктаж та вказати на недоліки у роботі підпорядкованих поліцейських.

Обов'язки водія

У зв'язку з тим, що транспортний засіб використовується як тактичний під час застосування особливої тактики поліцією, водій буде вести автомобіль та маневрувати ним дуже близько до людей, які перебувають навколо, майже впритул до них. Це висуває великі вимоги до водія, який повинен уміти керувати транспортним засобом і тактично маневрувати, уникаючи при цьому будь-якої транспортної пригоди або зіткнення. Водій є однією з ключових осіб при застосуванні особливої тактики поліцейськими, тому він повинен добре знати тактику, бути дуже уважним, уміти працювати в команді та взаємодіяти з іншими, а також мати навички керування спеціальним автомобілем (пройти відповідну підготовку).

Водій стежить за тим, щоб у транспортному засобі групи були наявні:

мапа із зазначенням відповідної зони патрулювання; огорожувальна стрічка (для огороження певних зон або ділянок); інші засоби, необхідні для виконання завдань на автомобілі.

Водій повинен підготувати автомобіль до виїзду, перевірити наявність та справність необхідних засобів.

Увага звертається на:

- наявність пального та мастила;

- роботу двірників для вітрового скла;
- роботу дзеркал;
- роботу фар і прожектора;
- тиск повітря в шинах;
- роботу спеціальних сигналів;
- роботу системи замка (центрального замка);
- наявність щитів, якщо існує ймовірність їх застосування.

Завдання та обов'язки особи відповідальної за зв'язок

Відповідальна за зв'язок особа повинна дуже добре ознайомитися із наказом про проведення поліцейської операції, порядком і тактикою її здійснення. Під час поліцейської операції, який відповідальний за зв'язок повинен мати при собі: необхідну кількість радіостанцій (із запасом); канцелярське приладдя для здійснення необхідних записів; мобільний телефон або ноутбук (за потреби).

Техніки затримання окремих осіб

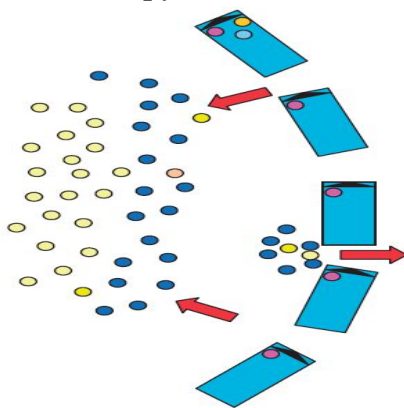
Діалог та розмови поліцейських – інформування у зв'язку з проведенням затримання, мають дуже важливе значення і для того, кого затримують, і для тих, хто перебуває поруч. Ідеться про повідомлення, якщо існує така можливість, про причини або мотиви затримання й узагалі про спробу поспілкуватися із затриманою особою.

Існують різноманітні техніки затримання, типи шиккування і тактичні порядки, а саме:

затримання ззаду; затримання спереду; розворот із затриманим; затримання методом «витягання вперед»; шиккування для захисту; прийняття затриманого та посадка його в транспортний засіб.

Основні принципи проведення затримання за допомогою декількох поліцейських груп

Якщо в затриманні одночасно беруть участь декілька груп, обов'язок і завдання інших груп – сформуванню лінії захисту або оборони для того, аби захистити групи, які здійснюють затримання (мал. 3).

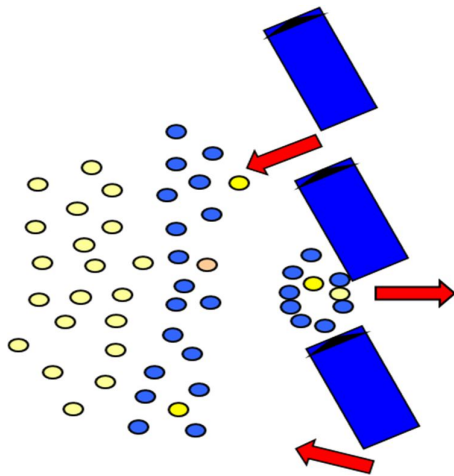
Мал. 3. Затримання кількома групами

Групи поліцейських під час затримання діють з дотриманням принципів, описаних раніше та вимог законодавства України.

При використанні транспортних засобів дуже важливо розвернути й поставити кожен із них так, щоб забезпечити оптимальний захист під час посадки до них та висадки з них.

Щойно група затримання опиняється всередині транспортного засобу, інші групи також сідають в автомобілі, і мобільний підрозділ їде далі.

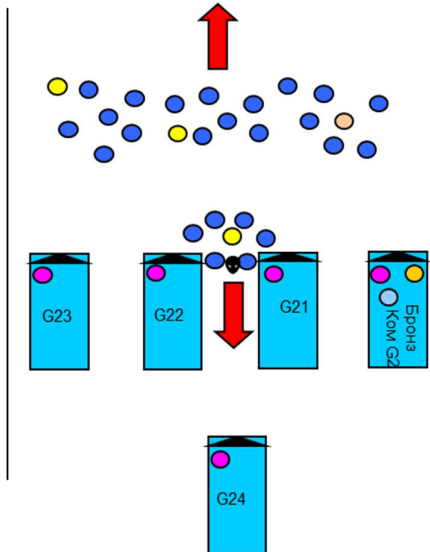
Кращий захист або манера використання досягається, коли поліцейські розміщують автомобілі так, як зображено на мал. 4.

Мал. 4. Один із способів розміщення транспорту

При затриманні перед автомобілями, коли демонстранти одночасно утікають та біжать від мобільних підрозділів, затримання може виглядати так, як зображено на мал. 5 і 6. У транспортному засобі залишаються щонайменше керівник групи та водій.

Керівник групи зобов'язаний уважно спостерігати за ситуацією, оцінювати перебіг подій та прийняти рішення про час доставлення затриманих або заарештованих до відділку.

Мал. 5. Затримання перед транспортними засобами

Якщо затриманий особливо агресивний, чинить активний спротив може виникнути потреба невідкладно доставити його до відділу поліції.

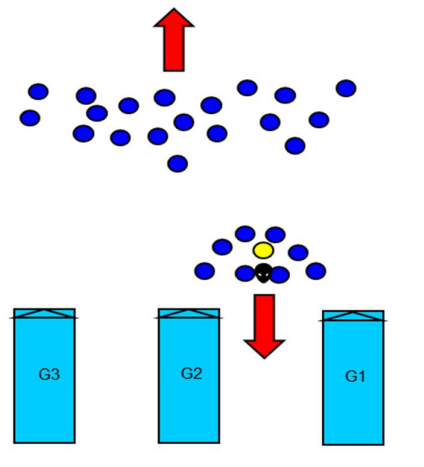
Безпосередньо поза зоною проведення поліцейської операції можна тактично розташувати один або декілька транспортних засобів (залежно від ситуації), у яких будуть перебувати головним чином водій, керівник групи та особовий склад для їх охорони. Якщо операцію із затримання розпочато, але

поліцейські не можуть довести її до завершення, керівник групи приймає рішення про час припинення її проведення. Головне – зробити це раніше або завчасно, але не занадто пізно, щоб уникнути травмування своїх підлеглих.

Мал. 6. Затримання перед транспортними засобами

Дії поліцейських у разі поранення поліцейського

Якщо одного з поліцейських поранено, і він не може виконувати свої обов'язки, про це необхідно негайно повідомити керівникові групи або старшому керівнику.

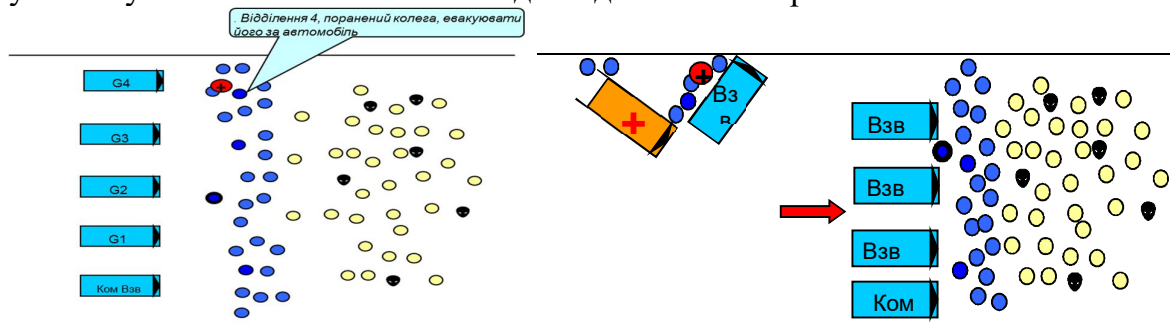
Керівник групи чи його заступник приймає рішення про припинення проведення розпочатого затримання для того, щоб захистити пораненого працівника поліції та надати йому першу медичну допомогу.

Захист поліцейського може здійснюватися таким способом: група утворює захисне, оборонне коло або квадрат так само, як і при затриманні (коли захищають групу із затриманим). Набагато зручнішим може бути маневр автомобіля, коли він виїде і зупиниться попереду, щоб створити захист для подальшого надання допомоги пораненому (мал. 7 і 8). Для полегшення роботи доцільно перед початком операції розподілити ролі членів групи, доручивши деяким з них, за необхідності, виконувати роль та обов'язки санітарів домедичної допомоги.

Ситуація навколо, стан поліцейського і тип поранення впливають на прийняття рішення про те, чи достатньо надати йому допомогу безпосередньо на місці, чи необхідно доставити його в інше, більш безпечне місце для захисту та очікування карети швидкої медичної допомоги.

Якщо карета швидкої допомоги викликається безпосередньо на те місце, де відбулося поранення, слід продумати шляхи її під'їзду до нього та створити можливості для її безпечного маневрування.

Необхідно також стежити за тим, щоб штатна зброя, спеціальні засоби та екіпірування пораненого поліцейського було взято під контроль та передано на зберігання в надійне місце в той час, коли йому надається домедична допомога, у зв'язку з чим він не може сам відповідати за їх збереження.

Мал. 7 і 8. Схеми дій за командою «Група 4, поранено поліцейського, відступайте назад під прикриття машини!»

Висадка поліцейських з автомобілів (вивантаження) під час поліцейської операції

Час висадки поліцейських з автомобілів залежить від ситуації, рішення про це приймає керівник групи або підрозділу. Найдоречнішим буде, якщо висадка відбуватиметься поза радіусом досягнення кинутих предметів (зоною кидання каміння) або якомога ближче до агресивно налаштованої групи зловмисників, тому що це ускладнить кидання каміння в бік поліцейських та його потрапляння в ціль, а також дасть змогу негайно почати діяти проти цієї групи правопорушників.

Під час проведення поліцейської операції команду «Висадка!» недоцільно давати без супроводу іншою командою, у якій групі чітко вказується, куди вона

має переміститися після висадки та де розташуватися, наприклад: *«Висадка! Зібрatisя позаду автомобіля!»*.

Безпосередньо перед зупинкою транспортного засобу командир групи має віддати наказ: *«Приготуватися до висадки, зібрatisя в задній частині транспортного засобу!»* Ця команда є попередженням (зараз саме час усім приготуватися) про подальші дії групи, тому не потребує повторення її працівникам.

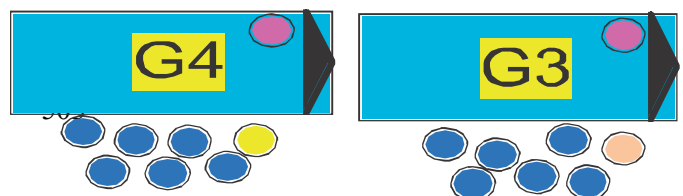
Залежно від ситуації або застосованої тактики наступною може бути команда *«Дельта X – Висадка! – Зібрatisя позаду автомобіля!»*. Ця команда повторюється всією групою вголос, що дає командирові можливість дізнатися, що всі зрозуміли цю команду.

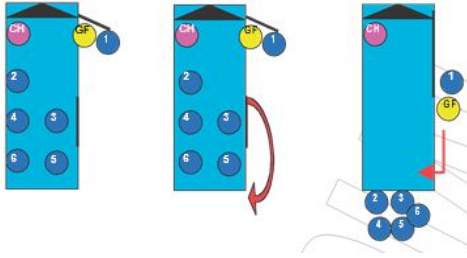
Коли транспортний засіб повністю зупинився, поліцейський, який сидить біля вхідних дверей, береться за ручку відсувних дверей з правого боку. Керівник групи відчиняє свої двері, а поліцейський, який сидить на місці № 3, повністю відчиняє відсувні двері, після чого поліцейський на місці № 1 вибігає з транспортного засобу та тримає двері керівника групи в такий спосіб, щоб жодна з частин його тіла не виступала із-за них, і використовує двері як щит. Командир групи виходить з автомобіля, стоїть спиною до тих самих дверей разом з поліцейським і спостерігає за висадкою групи. Після цього решта групи швидко висаджується з транспортного засобу та збирається за задньою частиною його під її захистом. Перша людина розташовується ліворуч від задньої частини транспортного засобу, зайнявши позицію попереду впритул до неї (мал. 9, інший спосіб розташування – мал. 10).

Під час висадки група оглядає та контролює місцевість, якщо є така необхідність, на предмет можливої наявності демонстрантів-правопорушників, допоки не опиниться в безпеці за задньою частиною транспортного засобу. Після того, як останній поліцейський залишив автомобіль, він плескає керівника групи по плечу та говорить: *«Vci!»*. Це є знаком, що вся група залишила транспортний засіб.

Керівник групи зачиняє за собою двері, потім плескає по плечу поліцейського, який стоїть біля передніх дверей, і говорить: *«Vci!»*. Після цього той зачиняє передні двері, і вони обидва долучаються до решти групи, що стоїть за транспортним засобом під його захистом, готова розпочати операцію.

Завдяки тому, що легко захищений транспортний засіб оснащений боковими дверима з обох сторін, як висадка (вивантаження), так і посадка можуть здійснюватися через обидві двері, але головним чином це відбувається через передні бокові двері. Під час виконання операції, коли поліцейські мають на собі спецзасоби, посадка й висадка також можуть відбуватися через задні двері. Це, наприклад, може бути дуже доречно під час проведення тактичного маневру «шлюзу».

Мал. 9. Вивантаження з легко захищеного транспортного засобу

Мал. 10. Виконання команди:
«Дельта X – Вийти з транспортного засобу! –
Зібратися справа від машин!»

Після виходу з транспортного засобу необхідно, щоб групи поліцейських перебували поза ними якомога довше, оскільки це убезпечує поліцейських. Вони виходять з транспортного засобу і стають попереду них тільки за необхідності, якщо цього вимагає оперативна обстановка. Коли група перебуває за транспортним засобом, і керівник підрозділу або групи приймає рішення про піший наступ під його захистом, він подає команду «Вперед!».

Дуже важливо, щоб поліцейські при переміщенні не шикувалися в ланцюг, а рухалися розосередженою групою. Так правопорушникам буде складно бачити всіх поліцейських, які беруть участь в операції, та стежити за ними, що дасть поліцейським психологічну перевагу.

Якщо керівник підрозділу або групи прийме рішення про швидкий наступ із-за транспортного засобу, він дає команду «Дельта X – вперед, вперед, вперед!» доти, поки бійці групи/груп не наберуть потрібної швидкості та не будуть рухатися у відповідному темпі.

У разі якщо керівник підрозділу або групи прийме рішення про швидкий наступ бійці наступ з позиції перед транспортним засобом і виконання ними певних завдань, він повинен після команди «Вперед!» озвучити перелік дій, які треба виконати підлеглим (за його наказом). Наприклад, щоб розбити демонстрантів на групи, команда може звучати так: «Дельта X – Вперед! – Розосередитися!».

Тимчасове повернення назад до транспортного засобу («Відхід»)

Коли натиск громадян на поліцейських посилюється, а керівник підрозділу (відділення) вивантажив особовий склад та вишикував перед транспортним засобом і вважає, що відстань до правопорушників достатньо велика й дозволяє особовому складу повернутися (заскочити) в транспортний засіб перед відходом, він дає команду: «Назад – назад – сісти в автомобіль!». Цим він досягає більшої мобільності підрозділу, але отримує менше можливостей діяти наступально.

Замість посадки (тимчасового повернення назад до авто) керівник підрозділу може зібрати особовий склад позаду нього за допомогою команди: «Назад – назад – зібратися позаду авто!». У результаті цього маневру керівник

підрозділу отримує можливість швидко налаштувати особовий склад на новий наступ і таким чином змінити ситуацію.

Посадка в автомобіль

Коли група повинна сісти в транспортний засіб для того, щоб переміститися в інше місце, необхідно подати команду *«Дельта X – Сісти в машину!»*.

Команда повторюється вголос усією групою. Після цього один з поліцейських біжить уздовж автомобіля до її правих передніх дверей, відчиняє та використовує їх як захисний щит (утримуючи перпендикулярно до бокової стінки транспортного засобу) для командира групи, що біжить безпосередньо за ним. Керівник групи відчиняє відсувні двері та займає місце в автомобілі так, щоб не перекривати прохід і не перешкоджати іншим поліцейським. Інші члени групи, які біжать одразу ж позаду керівника групи (якомога ближче до нього), по черзі сідають в авто один за одним. Останній з групи плескає колегу, який тримає двері, по плечу, після чого той сідає в авто. Інші тримають місце № 1 вільним, але залишають у відкинутому стані для збільшення вільного простору в салоні під час посадки. Коли остання людина опиниться всередині автомобіля, двері зачиняються, подається сигнал: *«Всі на місці!»*. Після цього командир групи дає водієві команду їхати.

Роль водія в концепції мобільної поліцейської групи є дуже важливою не тільки з точки зору безпеки. Якщо водій не буде дуже уважним, він або вона може, наприклад, забути відкрити центральний замок в автомобілі, призначеному для групи. Це може призвести до дуже неприємних і тяжких наслідків, якщо група потрапить під шквал каміння і буде чекати, поки їй відчинять. Тому дуже велике значення має активне й уважне прослуховування водієм радіопереговорів між поліцейськими та міг вчасно відреагувати на команди.

Кліщі «лещата»

Кліщі «лещата» є основним тактичним принципом під час застосування наведених тактичних методів особливої тактики дій поліції. Кліщі «лещата» зводяться до того, щоб тактичні одиниці (підрозділ, група, тощо) завжди трималися й рухалися з можливістю втрутитися в ситуацію одночасно з декількох напрямків та затримати правопорушника, який почав застосовувати силу проти оточення.

Цей принцип можна прив'язати до процесу мислення, що входить до основної тактики, де поліцейські намагаються налагодити процеси під противника і таким чином одночасно ускладнити його дії (зашкодити йому діяти вільно) та допомогти собі в ризикованій ситуації. Якщо проводиться затримання правопорушників або здійснюється інше втручання з багатьох напрямків у ситуацію за участю протилежної сторони, то необхідно уважно стежити за всіма зонами ризику. Це послаблює можливості учасників заходу (наприклад, масового) діяти узгоджено з одного напрямку.

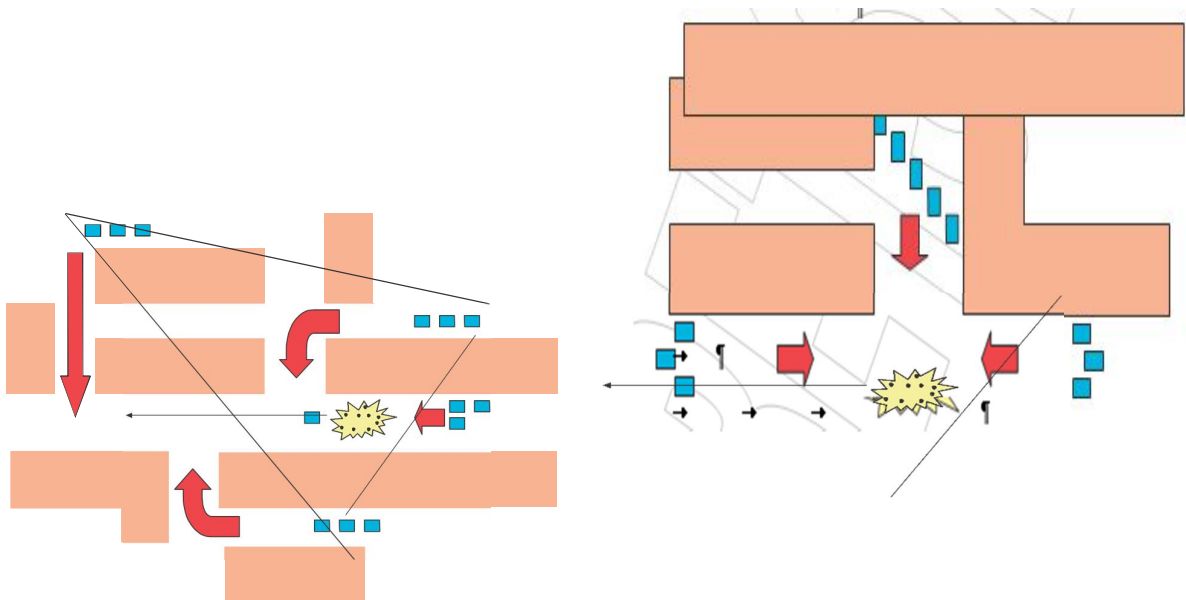
Кліщі «лещата» можуть також впливати на протилежну сторону як запобіжний або стримувальний чинники. І в цьому разі для протилежної сторони, яка має намір скоїти правопорушення (здійснити напад), буде набагато складніше

простежити, де саме перебувають поліцейські, у зв'язку з чим ризик для порушників бути виявленими та схопленими зростає.

Таким чином, дуже важливо продумати маневр кліщів «лещата» під час тактичного планування як перед проведенням операції, так в момент планування тактики під час операції. Цей тактичний принцип дає можливість бути на крок попереду та зберігати максимальну гнучкість. Кожен керівник повинен увесь час прагнути створити такі тактичні моделі, у яких буде застосовуватися принцип кліщів «лещата».

Керівник поліцейської операції повинен передбачати, що може трапитися в певний момент при найгіршому розвитку подій. Якщо керівник мислить наперед, то розміщення груп (підрозділів на автомобілях) за принципом кліщів «лещата» завжди буде створювати вигідний тактичний простір для думок та безпечного виходу зі складних ситуацій.

Водночас важливо, щоб кожен керівник відповідно до принципів тактики віддання наказів намагався якомога довше самостійно брати на себе відповідальність за рух у такий спосіб, щоб поліцейські в маневрі кліщів «лещата» трималися разом з іншими одиницями, які виконують поліцейську операцію, та не відставали від них. Це може здійснюватися тому, що підрозділи та поліцейські одиниці (групи) будуть постійно рухатися паралельно демонстрації (мал. 11 та 12).

Мал. 11 та 12. Кліщі «лещата»

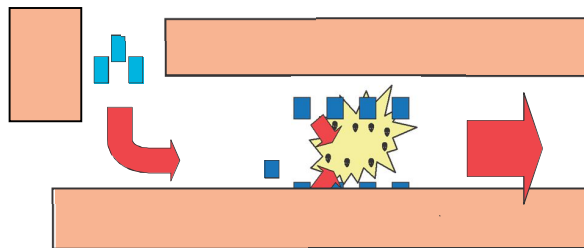
З певних причин або у зв'язку із певною ситуацією може бути прийнято стратегічне рішення про розміщення тактичних резервів поза полем зору демонстрантів (невидимі для демонстрантів), через що їх тримають на віддалі (відтягують). Якщо стан дороги та рух на ній ускладнюють чи роблять неможливим одночасне переміщення сил і засобів поліції, створюється

можливість здійснення навмисного заздалегідь запланованого нападу на групу, яка рухається попереду. Щоб запобігти цьому, тактичний резерв розділяється на групи (наприклад по 3 поліцейські), які увесь час розміщуються та рухаються в найвигідніший спосіб відносно демонстрації або зібрання людей (відповідно до темпу руху демонстрантів). Дві з указаних одиниць, імовірно, матимуть можливість рухатися одночасно та забезпечувати виконання кліщів «лещата».

Мета кліщів «лещата» – створити ідеальну стартову/вихідну позицію у разі виникнення необхідності застосування іншого, більш наступального тактичного методу, щоб вплинути на ситуацію та змінити її.

Стационарні (нерухомі) кліщі «лещата»

Під час демонстрацій з підвищеним ступенем загрози, наприклад, перед воротами посольств, підрозділи можуть розташовуватися, вишикувавшись перед об'єктом загородження (доступ до якого заплановано заблокувати та перегородити), використовуючи при цьому транспортні засоби як захист. Навпроти цієї шеренги шикування, але за спинами демонстрантів, можуть розміщуватися додаткові підрозділи, утворюючи таким чином кліщі «лещата» (мал. 13). При такому розташуванні існує також можливість розмістити тактичний резерв, який можна використати як «поршень» і який під час проведення поліцейської операції із застосуванням сил поліції разом з шеренгами, що знаходяться попереду та позаду демонстрантів, може здійснювати затримання або розбиття протестувальників на групи під час можливого розсіяння (розрідження) демонстрації чи зібрання.

Мал. 13. Стационарні (нерухомі) кліщі «лещата»

Одночасно скоординоване проведення поліцейської операції

Одночасно скоординоване проведення поліцейської операції є одним із видів наступальної тактики, коли мобільні підрозділи поліції наступають з декількох напрямків одночасно.

Метою одночасно скоординованого проведення операції є схопити, затримати та взяти під свій контроль підозрюваних у скоєнні правопорушень або хуліганів, порушників публічного (громадського) порядку, а також розосередити або розігнати/відігнати тих осіб, які можливо спробують приєднатися до натовпу. Після цього здійснюється патрулювання секторів у цьому районі з метою запобігання виникненню масових заворушень та бійок з метою профілактики та недопущення подальших конфліктних ситуацій.

Ефективність проведення поліцейської операції залежить від наявності вже на її початковому етапі достатньої кількості підрозділів або груп, які розташовуються на всій території в невидимих для інших точках прориву навколо проблемної зони. Це дасть змогу завдати спільного та одночасного удару з втручанням безпосередньо в самісіньке ядро проблемної зони, оточити та охопити всіх, хто перебуває в ній, з метою проведення затримання.

Сама поліцейська операція із силовим втручанням у проблемній зоні буде відбуватися тільки тоді, коли сили поліції достатньо великі і мають можливість наступати з багатьох місць відповідно до заздалегідь узгодженого плану. Так поліція може легше взяти на себе ініціативу та утримувати її за допомогою постійного наступу, який слід вести безпосередньо до того моменту, коли буде затримано всіх правопорушників та припинено правопорушення (бійки, грабунки, пошкодження майна тощо).

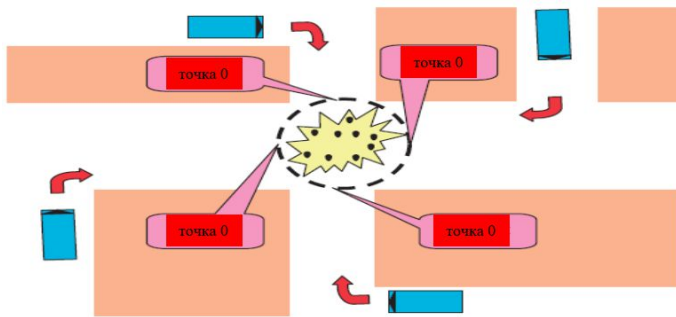
Успішно можуть застосовуватися і групи затримання у цивільному, які здійснюють патрулювання прилеглих зон і затримують уже відомих та впізнаних правопорушників. Проте пріоритетним залишається проведення операції із силовим втручанням (залученням ППОП та ТОР) у найбільш проблемній зоні при вчиненні конфліктних дій.

Виконання та коригування плану відбувається так: окремі групи отримують наказ розташуватися або переміщатися містом, щоб мати змогу досягти центру зони масових заворушень у домовлений час, наприклад упродовж 30 секунд. Після цього відбувається наступ (рух вперед), і найкращим способом оголошення моменту його початку є скоординований зворотний відлік часу, який здійснює керівник групи або підрозділу. Для точної координації зовнішній бік центру заворушень, наприклад, люди, які перебувають на самому краю демонстрації, визначається як точка «0».

Коли керівник підрозділу вирішує розпочати наступ або втручання, він передає по радіостанції повідомлення «*Увага, увага, 30 секунд*» (сигнал для окремих груп про те, що через 30 секунд вони повинні прибути на точку «0», залишити транспортний засіб і розпочати активні дії) і починає зворотний відлік до нуля.

Якщо безпосередньо перед проведенням поліцейської операції кількість поліцейських є великою, то раптовий і стрімкий одночасний наступ з різних боків буде несподіванкою для супротивників, спантеличить їх, тому матиме високу ефективність (мал. 14). У такому випадку можна заздалегідь розмістити наступальні групи або одиниці в інших місцях для того, щоб затримати певну кількість уже відомих правопорушників або тих, на кого вкажуть пересічні громадяни.

Цей метод можна застосовувати, коли протестувальники продовжують закріплюватися на певному місці (певних позиціях), виламують дерева, витягають бруківку з вулиці тощо. У такому разі швидке здійснення затримання має поступитися вирішенню іншої, гострішої проблеми: необхідно позбавити супротивників можливості творити занадто міцний та щільний фронт або лінію оборони.

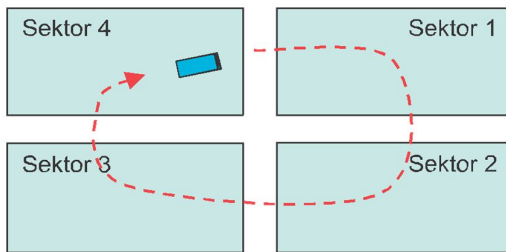

Мал. 14. Точка «0»

Патрулювання секторів з використанням транспортних засобів

Зазвичай керівникові підрозділу виділяється обмежена зона, де він організовує посекторне патрулювання. Залежно від того, скільки груп керівник підрозділу має в розпорядженні, він може поділити всю зону на декілька менших секторів. Під час поділу важливо, щоб межі цих менших секторів були чітко означені, а сектори були відділені один від одного природними кордонами, наприклад, проспектами або автошляхами (вулицями достатнього розміру). Це допоможе окремим патрулям, групам або підрозділам краще вивчити та зрозуміти їх особливості.

Якщо загальна картина ймовірності виникнення загрози це дозволяє, то патрулювання секторів може здійснювати окрема/одиначна група на автомобілі.

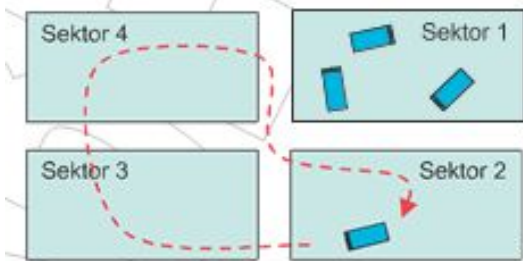

Це означає, що група патрулює район з чотирьох секторів – 1, 2, 3 та 4 (мал. 15).

Якщо групу заблокували або оточили, її командир негайно повідомляє про це керівнику, щоб він зміг відрядити на допомогу групі інший автомобіль з групою підкріплення.

Мал. 15. Патрулювання секторів на автомобілі

Посилене (сконцентроване) патрулювання секторів відбувається в тій зоні, де поліція очікує виникнення можливих заворушень та порушення публічного порядку (на мал. 16 – сектор 1). Залежно від того, де очікуються сутички та заворушення, патрулювання в секторі 1 можуть здійснювати три авто з групами в них, а четверта група на продовжує авто патрулювання секторів 2, 3 та 4.

Мал. 16. Посилене патрулювання на автомобілях

Якщо порушення правопорядку очікуються і в інших секторах, можна здійснювати патрулювання секторів із взаємним їх перекриттям, щоб поліцейські сили перебували там, де найперше очікуються порушення.

Беручи до уваги принципи економного використання сил, інтенсивність патрулювання секторів збільшується відповідно до інформації, що надходить,

особливостей проведення публічного заходу, розвитку подій та рівня загрози.

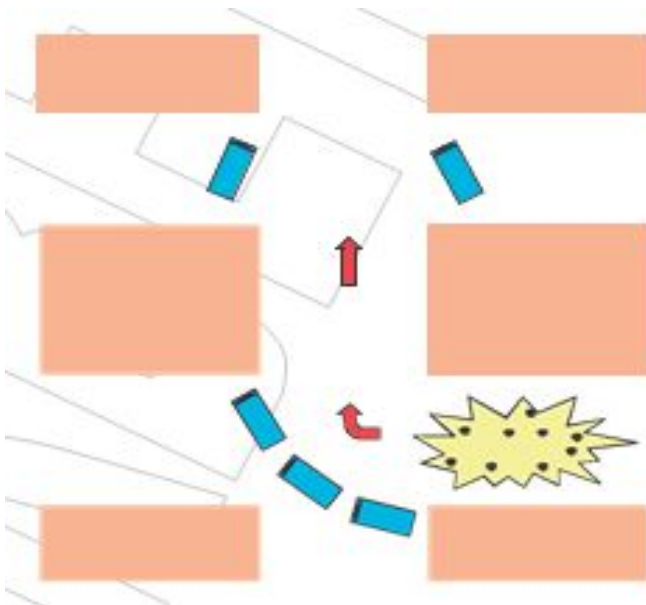
Під час патрулювання секторів такого типу кожна група вишиковується та пересувається, щоб її було чітко видно. Керівник групи перебуває в автомобілі, звідки веде спостереження та віддає накази про швидке проведення затримання.

Водії залишаються в транспортному засобі, які розташовують відповідно до запланованої тактики або інструкцій керівника підрозділу чи групи.

Визначення маршруту руху

Визначення маршруту руху означає, що поліцейські підрозділи ведуть демонстрантів або спрямовують дорожній рух у тому напрямку або тими шляхами, які поліція разом, наприклад, з організаторами демонстрації або її лідерами/керівниками визначили як доречні та безпечні. Поліція також має можливість при виникненні загрози змінювати маршрут руху демонстрантів.

Визначення маршруту руху слід застосовувати під час демонстрацій та інших (урочистих/святкових) подій, проведення яких прогнозовано може спричинити проблеми з дорожнім рухом (затори тощо). До таких подій відносять також великі спортивні змагання типу велогонок, марафонів, різноманітні фестивалі та піші походи футбольних уболівальників.

Мал. 17. Визначення маршруту руху (із зазначенням напрямку)

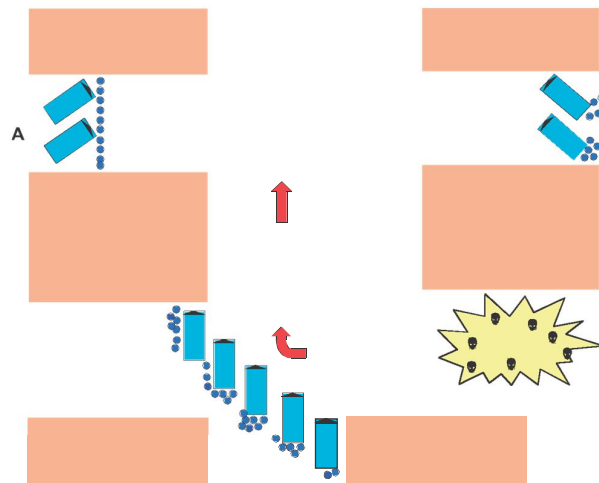
Кількість поліцейських підрозділів або одиниць, що мають використовуватися, залежить від оцінки ризику. До їх складу можуть входити як звичайні патрульні наряди, так і декілька підрозділів, які перекривають та блокують провулки і бокові вулички по ходу руху колони демонстрантів (підрозділи ППОП та ТОР).

Шикування та розташування поліцейських підрозділів залежить від того,

який сигнал поліція планує подати учасникам події або заходу. Якщо мирна хода демонстрантів повинна повернути на певному перехресті та пройти поблизу певної вулиці,

поліцейські автомобілі можуть бути поставлені так, щоб разом утворити дугу. Це буде сигналізувати про те, що вони виступають у як заслони або загородження, що вказують напрямом (мал. 17).

За потреби може виставлятися масивне загородження для того, щоб створити суцільний заслон і повністю перекрити вулицю (показати, що рух заборонено, мал. 18).

Мал. 18. Визначення маршруту руху (з перекриттям)

Блокування певного місця – створення загородження

Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення.

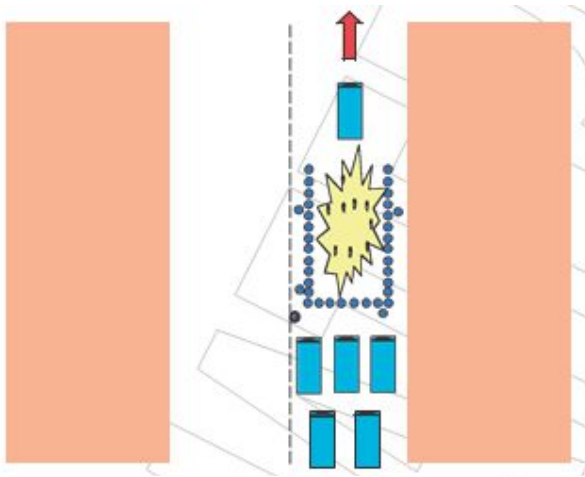
Це може здійснюватися, наприклад, за наявності ризику масових заворушень або порушень публічного порядку для уникнення конфронтації та сутичок між групами або для того, щоб захистити об'єкти нерухомості, такі як дипломатичні установи тощо.

Згідно з дослідженнями поліції слід запобігати потраплянню в такі ситуації, де обмеження в просторі не дозволять повноцінно діяти проти потенціальних агресивно налаштованих демонстрантів, адже саме тоді існує зростає ризик конфліктів навіть із заподіянням численних тілесних ушкоджень.

У тих випадках, коли поліція при здійсненні аналізу ступеня ризику приймає один або декілька сценаріїв виникнення такої потенційної загрози, перед проведенням операції головний керівник поліції разом з керівником поліцейської операції та командирами підрозділів обговорюють ситуацію і під час планування розробляють тактику дій навколо зазначених місць з метою оптимізації передумов та можливостей для запобігання конфліктам із заподіянням тілесних ушкоджень.

Щільна охорона під посиленням контролем

Щільна охорона під посиленням контролем може застосовуватися з подвійною метою, коли учасники, наприклад, демонстрації, демонструють поведінку, яка, на думку поліції та відповідно до її очікувань, може призвести до виникнення масових заворушень або порушень публічного порядку.

Мал. 19. Щільна охорона з посиленням контролем

Щільна охорона з посиленням контролем здійснюється шляхом розміщення автомобілів поліцейських підрозділів/одиниць, які супроводжують демонстрацію, як перед нею, так і позаду.

Особовий склад розташовується по обидва боки демонстрації, якомога ближче до її учасників з метою запобігання скоєнню правопорушень, інформування про наміри поліції, підтримання діалогу з учасниками демонстрації або отримання від них необхідної інформації (мал. 19).

Затримання окремих осіб

Затримання може здійснюватися як поліцейськими в однострої, так і поліцейськими в цивільному одязі, які працюють на транспортних засобах.

Затримання є звичайною роботою поліцейських. Різниця між звичайним затриманням та затриманням, що відбувається під час демонстрацій серед зібрання людей, полягає в необхідності врахувати окремі особливості, не характерні для повсякденної роботи. Погано сплановане та непрофесійно здійснене затримання в невдало обраний час може не тільки поставити поліцейських, які його проводять, у незручне становище або створити для них небезпеку, а навіть спричинити негативні наслідки та створити ускладнення для подальшого проведення всієї операції, поставивши її під загрозу.

Затримання, проведене спокійно, без драматизації, яке супроводжується відповідною бесідою, без злості, у більшості випадків не викликає небажаних реакцій оточення. Крім того, у роботі із зібраннями людей доцільно застосувати комунікативні методи, зробивши акцент на спілкуванні та роз'ясненні причин затримання та доклавши максимум зусиль для надання особою, яку затримують, добровільної згоди та її підкорення розпорядженням поліцейських.

Затримання під час масових заходів у більшості випадків може викликати сильну реакцію та протидію працівникам поліції, яка може доходити до активного спротиву, нападу, застосування сили та побиття працівників поліції, не тільки з боку особи, яку затримують, а й її оточення. Тому безпосередньо перед затримання особливо важливо оцінити ситуацію загалом та можливі негативні наслідки цих дій. В окремих випадках доцільно зачекати з проведенням затримання до настання тактично більш вигідної ситуації. Така оцінка повинна завжди базуватися на принципах необхідності та пропорційності сил і засобів поліції.

Одному поліцейському може бути складно оцінити стан справ загалом. У таких випадках командирові групи необхідно проаналізувати події для кращого розуміння ситуації та визначитися, чи проводити затримання саме в цей момент.

Якщо ситуація дозволяє, командир групи повинен дати поінформувати про це підлеглих та віддати наказ на здійснення затримання. В інших випадках працівники поліції (поліцейські окремого патруля) можуть проводити затримання так само, як і під час щоденної роботи (патрулювання), але виходячи з власної оцінки ситуації, легітимності своїх дій та можливостей.

Проте в деяких випадках ситуація може потребувати негайного, за відсутності сприятливих умов, проведення затримання. Для досягнення успіху поліцейському все одно необхідно хоч б мінімально спланувати свої дії та провести затримання у змінному темпі, щоб воно було неочікуваним для правопорушника.

Проведення затримання

Для здійснення фізичного затримання особи зазвичай визначаються двоє поліцейських з групи. Доречно, щоб керівник групи прийняв рішення, хто саме з них буде проводити затримання, з урахуванням відстані перебування поліцейських відносно того, кого планується затримати, та інших обставин.

Інші члени групи відповідають за безпеку та утворення захисного кола. Їхнім завданням також є інформування учасників зібрання, які перебувають поблизу, про те, що відбувається, та убезпечення поліцейських, які здійснюють затримання, від імовірного нападу або спроби звільнити затриману особу (правопорушника). Дуже важливо, щоб поліцейські, які утворюють захисне коло, підлаштовувалися до ситуації, щоб не спровокувати та не поглибити конфлікт, не загострювати подальших подій. Якщо існують такі передумови, то важливо поінформувати обурених осіб про причини здійснення поліцією затримання. Якщо затримання не пов'язане з діями, які могли спонукати до прийняття такого рішення, існує загроза неправильного розуміння причин затримання оточенням та сприйняття дій поліції як неправомірних.

При вжитті заходів для затримання необхідно віддавати перевагу спокійним, врівноваженим діям, не привертати надмірної уваги. Крім того, поки буде здійснюватися затримання, можна відволікти увагу натовпу (зібрання), наприклад розмовою або іншими способами, але вони не повинні призвести до загострення ситуації та виникнення конфлікту.

Коли поліцейські досягли позиції, зручної для проведення затримання, вони різко змінюють темп (прискорюються) для того, щоб затримання було неочікуваним і для особи – об'єкта затримання, і для оточення.

Затриманого швидко виводять з місця події та супроводжують або до патрульного автомобіля, або до іншого транспортного засобу для перевезення затриманих. Дуже важливо, щоб водій вибрав/знайшов найбільш зручне місце для розташування транспортного засобу. Група повинна перебувати поруч із транспортним засобом та використовувати його як захист під час посадки. Після цього автомобіль може залишити місце затримання, не виконуючи складних маневрів.

При затриманні дуже важливо, щоб керівник групи перебував віддалік та здійснював спостереження за ситуацією і діями групи затримання, щоб, за необхідності, міг підійти, втрутитися у ситуацію, віддати відповідне

розпорядження та відкоригувати дії підлеглих. Якщо керівник групи констатує загострення ситуації, втрату контролю за перебігом подій чи переростання конфлікту в бійку він уповноважений віддати наказ припинити проведення затримання.

Передача затриманого

Поліцейський, який здійснив затримання, відповідає за затриманих осіб з моменту затримання і до передачі їх уповноваженим особам територіального відділу (відділення) поліції.

Керівник групи завжди несе відповідальність за документування затримання, передачу відповідних матеріалів (рапортів) старшому керівнику та збереження речових доказів правопорушення.

Затримання у більших або масових масштабах (чисельні затримання, масові затримання)

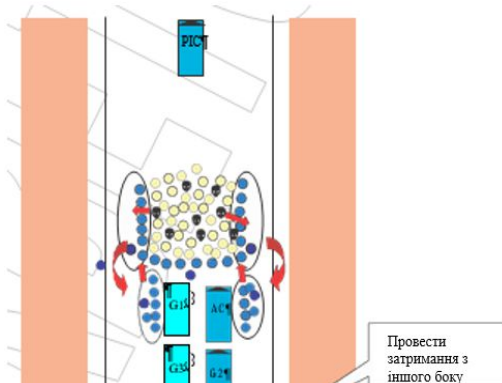
У разі прийняття старшим керівником (операційним керівником) рішення про затримання декількох осіб він зобов'язаний поінформувати про очікувану кількість затриманих осіб стратегічного керівника, який, у свою чергу, організовує виділення необхідної кількості транспортних засобів для їх доставлення.

Під час затримання великої кількості осіб, які підозрюються у скоєнні однакового правопорушення в один час і в одному місці, керівник підрозділу несе повну відповідальність за обґрунтованість цих дій.

Затримання окремих осіб під час здійснення щільної охорони з посиленням контролем

При супроводженні ходи демонстрантів, яка рухається вулицею, поліція займає позицію групами з обох боків колони із застосуванням методу щільної охорони з посиленням контролем. Керівник підрозділу їде позаду колони демонстрантів і звідти керує проведенням поліцейської операції. Він повинен подбати про тактичний резерв у складі щонайменше однієї групи, щоб, за необхідності, залучити його до виконання завдань (мал. 20).

Коли група з одного боку демонстрації отримує наказ провести затримання, поліцейським з іншого боку доцільно вжити заходів для відволікання уваги натовпу демонстрантів від тих поліцейських, які здійснюють затримання.

Мал. 20. Затримання при застосуванні методу щільної охорони з посиленням контролем

Після завершення дій група поліцейських разом із затриманим негайно повертається до свого транспортного засобу або веде його до автомобіля для перевезення затриманих. Групи, які залишилися, негайно беруть під контроль порожнє місце збоку демонстрації, яке потім заповнюється тактичною резервною групою, щоб таким чином зберегти стрій та продовжити забезпечення щільної охорони з посиленням контролем (для збереження щільності строю). Після передачі затриманого

транспортному підрозділу група повертається і залишається поруч з керівником підрозділу, у зв'язку з чим стає тактичною резервною групою та перебуває в готовності до наступного затримання.

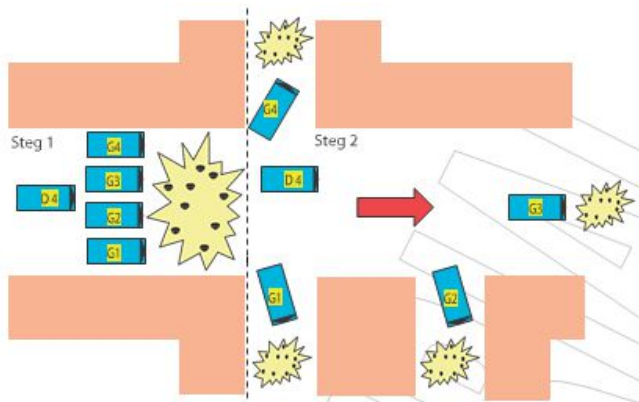
Групи поліцейських у цивільному можуть також залучатися до проведення швидкого затримання.

У ситуації, коли підозрювані правопорушники або порушники порядку (заколотники) йдуть групою на початку чи в кінці демонстрації (іншого зібрання), їх відокремлюють від решти демонстрантів із застосуванням маневру «Клин».

Групи агресивно налаштованих осіб і тих, які демонструють готовність до застосування насильства, оточують і затримують із застосуванням маневру «Шлюз». Якщо ситуація дає підстави й мотиви для затримання всіх учасників зібрання або натовпу, керівник поліцейської операції приймає рішення про те, у якому місці буде доречно та зручно оточити осіб, що підлягають затриманню, із застосуванням шлюзу. Якщо причиною затримання цих учасників є скоєння правопорушення/злочину, необхідно заздалегідь дуже добре їх задокументувати для забезпечення подальшого процесу та притягнення затриманих до відповідальності. Також поліцейські зобов'язані ретельно відібрати правопорушників серед осіб, яких вони блокували внаслідок проведення маневру «Шлюз», оцінити як наявні ресурси для подальших дій безпосередньо на місці, так і можливі подальші заходи (виклик додаткових транспортних засобів для перевезення затриманих із достатньою кількістю місць, проведення слідчих дій тощо).

Демонстрація сили

Трапляються випадки, коли ще до настання критичної ситуації або безпосередньо в момент її наростання може бути зроблено тактичний вибір на користь того, що під час проведення операції шляхом збільшення кількості поліцейських керівництво поліції дасть оточенню сигнал того, що будь-яка спроба порушити публічний порядок або вчинити інші протиправні дії буде цілковито блокуватися та придушуватися поліцією шляхом проведення численних затримань.

Мал. 21. Демонстрація сили

Тактично це досягається суттєвим збільшенням кількості поліцейських на вулицях та в натовпі протягом певного часу під час проведення демонстрації.

Цей метод може доповнюватися іншими тактичними методами (вказання напрямку руху (спрямування) або щільна охорона під посиленням контролем). Демонстрація сили може також здійснюватися з

використанням великої кількості сил і засобів поліції, у тому числі автотранспорту.

Розділення (розосередження) та розбиття

Цей метод використовується під час виникнення значних порушень правопорядку, штурму демонстрантами адміністративних будівель, а також під час зібрань, де проведення великої кількості затримань є неможливим з точки зору безпеки.

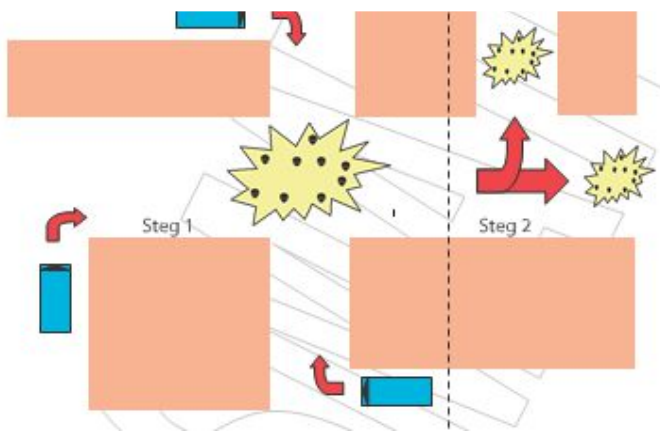
Мета – розсіяти та розділити чисельний натовп або велику кількість присутніх порушників порядку або заколотників, полегшити ситуацію, щоб поліція змогла контролювати її та керувати нею. У результаті такого розділення та розбиття з'явиться можливість здійснювати затримання осіб, які вчинили правопорушення під час проведення демонстрації.

Розділення (розбиття, розсіяння) – розосередження великої маси або натовпу осіб на менші групи, яким забезпечуються максимальні можливості залишити місце події, бо інакше вони будуть лише перебігати з місця на місце).

Маневр виконується в такий спосіб: поліція рухається в напрямку тієї

групи, яку необхідно розбити на окремі менші групи, або наступає єдиною зібраною групою з одного боку або меншими підрозділами – з різних (мал. 22). Унаслідок цього поліція діє як досить чисельний загін. Таке силове втручання (силову операцію) необхідно докладно продумати й реалізовувати з високою ефективністю, адже за умови позитивного результату поліція перейме ініціативу і зможе утримувати ситуацію під

Мал. 22. Розділення (розосередження) та розбиття

контролем. Поліція здійснює наступ так, щоб натовп, у якому виникли масові правопорушення, можна було безпечно спрямовувати та рухати в потрібному напрямку, але, водночас, щоб учасники заходу могли розбігтися та розсіятися в провулках і бічних вуличках, розбившись на менші групи.

Коли натовп людей вже розсіявся та розійшовся, поліцейські повинні залишатися в автомобілях, щоб, за потреби, пришвидшити переслідування, наздогнати і схопити правопорушників у бічних вуличках та провулках.

Після вдалого розосередження демонстрації (розділення та розбиття натовпу на окремі групи) поліція може застосувати маневр кліщів «лещата» з метою затримання порушників безпосередньо всередині малих груп.

Затримання правопорушників та провокаторів повинно відбуватися без зволікань, як тільки натовп стане менш щільним, а вжиття такого заходу – виправданим з точки зору тактики й безпеки, тобто можна легко й безпечно затримати правопорушників.

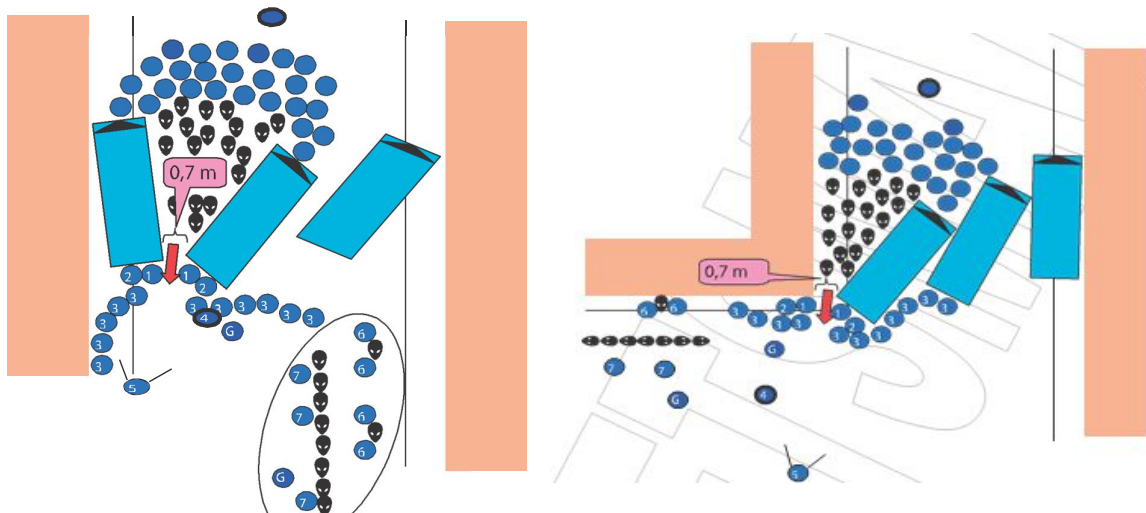
Тактичний методо «Шлюз»

Шлюз є способом наступу, мета якого – раптово позбавити зібрання (натовпу) можливості вільно рухатися для проведення вибіркового затримання окремих осіб з цього натовпу, або взяття їх під захист, або позбавлення певних осіб чи їх груп змоги потрапити всередину натовпу, недопущення їх контакту з натовпом, або відтиснення цих осіб чи їх груп якомога далі від натовпу.

Маневр шлюзу може використовуватися з метою диференціації та відбору. Водночас у початковій фазі він може створювати хаос у середовищі тих, до кого його застосовують, і тому поліція повинна проводити роз'яснювальну роботу з людьми з натовпу та інформувати їх про причини таких дій. Отже, до спілкування з людьми в натовпі ставляться високі вимоги, повідомлення їм поліцією необхідної інформації є обов'язковим.

Застосування шлюзу потребує чіткого вибору моменту раптовості та несподіваності, уміння водія керувати в особливих умовах та спроможності членів групи виявляти ініціативу і володіти навичками пересування у змінному темпі (у потрібний момент прискоритися). Також висувуються певні вимоги щодо вибору місця, у якому виконання маневру «шлюз» буде найбільш успішним. Проте для здійснення такого маневру необхідна досить велика кількість поліцейських.

Маневр виконується в такій послідовності: два транспортні засоби ставлять під кутом один до одного, щоб утворилася літера **V**. Унизу цієї фігури має залишитися невеличкий прохід (для однієї людини) для того, щоб вибирати людей із натовпу або певної групи. Альтернативний варіант – створити такий прохід між автомобілем і стіною будинку на розі (мал. 23 і 24). Інші транспортні засоби підрозділу розташовують поруч з двома першими авто. Для того, щоб усе пройшло належним чином, необхідна певна швидкість здійснення маневру.

Мал. 23 і 24. Види шлюзів: 1 – приймач, 2 – функція запобігання, 3 – поліцейський, який здійснює затримання, 4 – заступник керівника підрозділу з мегафоном, 5 – особа, яка жбурляє каміння, 6 – поверхневий огляд, 7 – охорона

Найбільш відповідним засобом для створення шлюзу є добре захищені транспортні засоби, проте можна використовувати і легко захищені патрульні автомобілі.

Безпосередньо після того, як автомобілі утворили необхідну фігуру та зайняли відповідні позиції, поліцейські повинні швидко вивантажитися з автомобілів. Спецзасоби та обладнання в транспортному засобі доцільно розмістити так, щоб персонал мав можливість вийти і через задні двері. Особовий склад груп у цьому разі особисто відповідає за свою поведінку і дії, а також блокує проходи, що утворилися між автомобілями, з метою запобігання спробам втечі.

Важливо подбати про наявність у кожному транспортному засобі певної кількості щитів, які можна використати для перекриття основного проходу в самому шлюзі, місць, через які можна втекти, щілин між автомобілями або уздовж них.

Місце для проведення маневру слід обирати так, щоб особи, які підлягають затриманню, не мали можливості втекти, скориставшись під'їздами, головними входами, сходовими майданчиками чи пожежними драбинами, або щоб сторонні перехожі, не причетні до вчинення правопорушення, випадково не потрапили в шлюз.

Офіцер поліції, який керує діями під час маневру, займає позицію між шлюзом і місцем, де буде проводитися поверхневий огляд, та дає команди особам виходити по одному через шлюз для огляду.

Один або двоє поліцейських розміщуються так, щоб мати змогу спостерігати і бачити згори простір між транспортними засобами з метою попередження колег про наявність у громадян каміння чи інших заборонених предметів, а також стежити за особами, які можуть спробувати втекти.

Решта відділення перебуває під захистом транспортних засобів у готовності затримати правопорушників одного за одним та транспортувати подалі в безпечне місце до колег для проведення поверхневого огляду після якого його відводять до автомобіля для перевезення або розміщують у так званий «потяг».

Утворення потяга

З метою запобігання спробам затриманих правопорушників утекти, а також для того, щоб поділити їх з урахуванням подальших запобіжних заходів в очікуванні транспорту затриманих правопорушників можна посадити в ряд на землю, настил чи іншу поверхню, утворивши так званий потяг.

Після поверхневого огляду затриманих поодиноці ведуть у безпечне місце та садять у довгий ряд так, щоб вони сиділи майже впритул між ногами один в одного, і груди кожного знаходились прямо навпроти спини особи, яка сидить попереду. Жінок та чоловіків розміщують окремо один від одного.

Щоб уникнути великого тиску на перших у ряду, спочатку трьох осіб садять обличчям в один бік, наступних обертають інший бік так, що затриманий № 3 буде сидіти спина до спини із затриманим № 4.

Таким чином, затримані можуть перебувати рядами по 20–30 осіб під охороною поліції.

«Потяг» доцільно влаштовувати вздовж стіни будинку, огорожі чи інших подібних об'єктів, щоб уникнути втечі затриманих у цьому напрямку. Відстань до стіни має складати близько метра, що позбавить затриманих можливості використати стіну як опору та спробувати втекти, відштовхнувшись від неї.

При одяганні кайданків завжди необхідно спиратися на попередній досвід.

Затриманих осіб можна групувати в різні ряди залежно від причини їх затримання.

Важливо також подбати про те, щоб затримані без потреби не сиділи на холоді, сонці чи під дощем, а час їх перебування в сидячому положення відповідав погодним умовам для запобігання обмороженню, застуді або сонячному удару.

Клин

Клин – маневр, що використовується для поділу натовпу на дві групи з метою проведення затримання. Клин може переходити в шлюз.

Клин застосовується для розосередження ходи демонстрантів безпосередньо в русі таким чином, щоб мати змогу відсікти правопорушників та відвести основну масу мирних демонстрантів подалі від них. Метод діє ефективно, коли група нападників прямує збоку, спереду ходи демонстрантів або позаду них.

Якщо поліція знає про заплановані протиправні дії заздалегідь або спостерігає ознаки їх зародження, керівник поліцейської операції має провести попередню розвідку з метою визначення місць, де можна застосувати тактику клину, тобто відсікти потрібну групу від основної ходи.

Є два основних типи клинів – рухомий та стійкий (нерозривний). Відштовхуючись від них, поліцейські підлаштовують проведення клину під навколишні умови та інші обставини. Для вдалого виконання цього маневру дуже важливо витримати ефект несподіванки, здійснити заходи швидко і зненацька. Водночас дії при його застосуванні мають бути послідовними й чітко вираженими.

Рухомий клин

Рухомий клин виконується з положення подвійної щільної охорони з посиленням контролем. Його мета – відсікти окрему групу осіб від решти учасників зібрання або ходи демонстрантів, а після цього відтіснити цих осіб та блокувати їх разом за допомогою шлюзу чи утримувати їх від подальших дій іншим способом.

Така операція починається з того, що достатня кількість підрозділів прямує в кінець демонстрації. Поліцейські виходять з автомобілів та двома рядами починають рухатися за колоною маневром «щільна охорона з посиленням контролем».

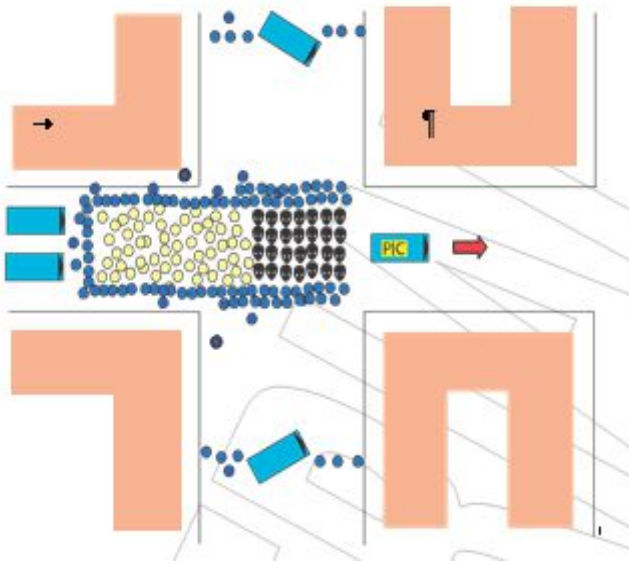
При цьому поліцейські, які мають застосувати маневр клину, посилюють групи правоохоронців, що здійснюють щільну охорону з посиленням контролем, та долучаються до них.

Підрозділи, які мають провести операцію, утворюють дві шеренги та починають здійснювати щільну охорону. Якщо поліцейські зможуть виконати ці

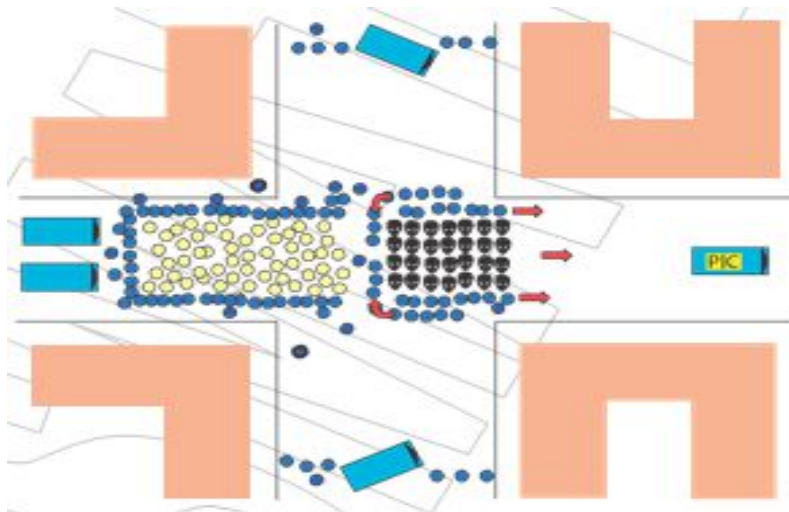
дії спокійно, непомітно, без привертання особливої уваги демонстрантів та учасників зібрання, то клин може мати ефект несподіванки.

При виконанні маневру клину:

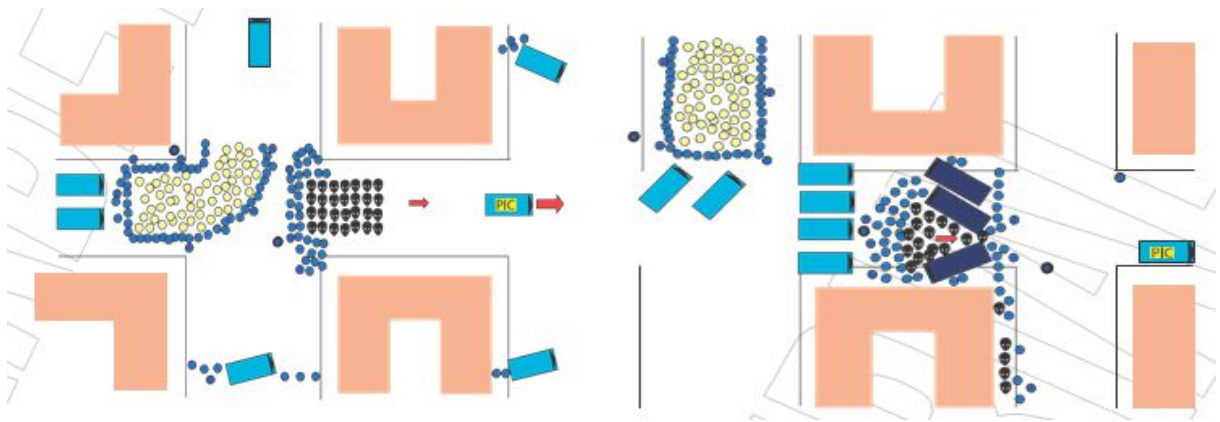
1. Спочатку здійснюється щільний захист із посиленням контролем.
2. Додаткові поліцейські супроводжують колони з обох боків під час щільного захисту із посиленням контролем (мал. 25).
3. Коли особовий склад досягнув місця проведення маневру, подається знак або повідомлення про це керівникові поліцейської операції або керівнику групи, який управляє відділеннями, що беруть участь у маневрі.

Мал. 25. Рухомий клин: початок маневру

Мал. 26. Рухомий клин: продовження

Мал. 27 і 28. Рухомий клин: продовження

4. Керівник групи дає розпорядження особовому складу підготуватися до утворення клину.

5. Керівник групи починає зворотній відлік. За командою «Нуль!» поліцейські в крайніх рядах зупиняються, розвертаються на 180 градусів і вклинюються між тією групою, яку необхідно відділити, та іншими учасниками демонстрації (мал. 26).

6. Крайні ряди відокремлюють вороже налаштовану та схильну до насильства групу від мирної частини демонстрантів (мал. 27), спрямовують їх в інший бік та ведуть альтернативним запасним маршрутом.

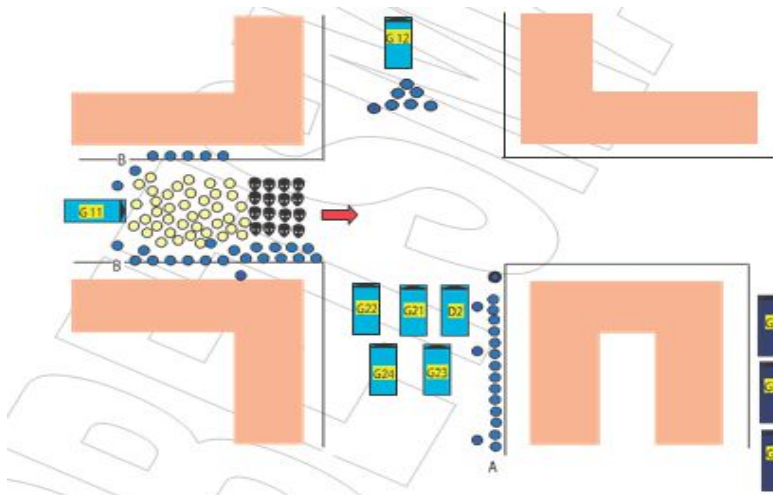
7. У тому місці, де збирається група налаштованих на правопорушення осіб, створюється шлюз (мал. 28). Ця група блокується для проведення подальшого виявлення правопорушників та вибіркового затримання. Мирна частина відводиться далі, якщо це дозволяють ресурси особового складу, під щільною охороною їх посиленням контролем, при цьому поліцейські, які виконують маневр, інформують учасників демонстрації про це.

Стійкий (нерухомий) клин

Стійкий (нерухомий) клин утворюється на перехресті, звідки можна вести групу правопорушників до того місця, де буде проведено маневр шлюзу, а мирну частину – іншою вулицею. Автомобілі, що здійснюватимуть клин, доцільно розташувати поза полем зору, наприклад, за фасадом будинку, припаркованою вантажівкою або воротами, щоб, спираючись на ефект несподіванки, успішно провести операцію.

Необхідно пильнувати, щоб група, яку заплановано блокувати із метою перевірки та виявлення правопорушників, не втекла через входи будинків, приміщення крамниць та паркувальні зони, а непричетні особи (перехожі) випадково не опинилися серед цієї групи.

Для маневру потрібна також достатня кількість правоохоронців, які будуть далі супроводжувати решту демонстрантів новим, заздалегідь передбаченим шляхом, запобігаючи їх нападу на поліцейських, які створюють шлюз, та появи протестувальників на тій самій вулиці. Для успіху операції необхідно діяти максимальною швидкістю.

Мал. 29. Стійкий
(нерозривний) клин

Відправною точкою є демонстрація, попереду якої зібралася група її супротивників та осіб, готових застосувати насильство

проти неї та розпочати бійку. Поліція великими силами із залученням необхідної кількості ресурсів оточує мирну частину демонстрації та веде її в протилежному напрямку до того, за яким планувався її рух (мал. 29).

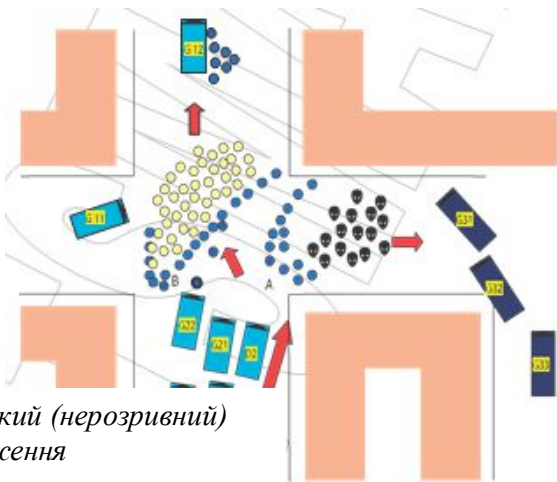
Особовий склад поліції, який повинен виконувати клин, під час маневру повертається обличчям до агресивно налаштованої групи, яка планує скоїти правопорушення, починає наступати на неї та веде її далі до того місця, де планується блокувати її шлюзом. Усі інші стоять поза полем зору демонстрантів, між воротами або за автомобілем.

За сигналом персонал здійснює маневр клину (перерізає шлях), відсікаючи групу агресивно налаштованих нападників від решти демонстрації в той момент, коли вона опиниться в місці шлюзу (мал. 30).

За можливості клин застосовують з того боку вулиці, де дуже мало демонстрантів, хода людей нещільна і достатня кількість вільного відкритого простору. Це полегшить рух уперед, не заважаючи іншим. Проте зазвичай демонстранти можуть уникнути затримання, утікаючи вздовж зовнішнього краю колони. Поліцейські, що увесь час їхали за колоною, виходять з автомобілів та забезпечують контроль за мирною частиною демонстрації, зменшуючи при цьому тиск на протилежну її частину. Це сприяє створенню простору для підрозділів, що працюють з групами агресивно налаштованих демонстрантів, які оточені за допомогою кліщів «лещата».

Дуже важливо одразу ж відвести або акуратно відтиснути мирних учасників демонстрації, щоб поліцейські мали можливість поспілкуватися з учасниками демонстрації, проінформувати їх про те, що відбувається, причини затримання та побажання (рекомендації) поліції з приводу подальшого проведення заходу.

Одночасно з утворенням клину поліцейський автомобіль рухається вперед, щоб зупинитися, утворивши шлюз, у тому місці, де окрему групу

Мал. 30. Стійкий (нерозривний)
клин: продовження

збирають та оточують для того, щоб мати можливість провести вибіркове затримання провокаторів та порушників спокою.

Транспортні засоби інших підрозділів розташовуються так, щоб найкращим способом захищати поліцейських та допомагати розділити демонстрацію. Вони увесь час перебувають позаду поліцейських, щоб не наїхати на учасників.

Важливо запобігати створенню непотрібного тиску на шлюз, щоб не утворився затор і не виникла паніка. Крім того, необхідно будь-яким способом та якнайповніше пояснити особам, яких оточили та відгородили шлюзом, причини обмеження та що буде відбуватися далі.

Поки ситуація залишається спокійною, можна продовжувати щільну охорону під посиленням контролем мирної частини демонстрації та надавати необхідну інформацію. Подальше проведення демонстрації узгоджується та обговорюється з її організаторами, які керують нею та ведуть її (лідерами колон).

Використання транспортних засобів

Транспортні засоби – важливий інструмент під час застосування особливої тактики дій поліції, але їх використання має відповідати ситуації, що складається.

Автомобіль є засобом для перевезення для особового складу, а також може використовуватися як щит. Він забезпечує високу швидкість дій та гнучке реагування, може бути перешкодою для агресивно налаштованих груп осіб, а також захистом для особового складу поліції від предметів, які можуть кидати в їх бік. Усі транспортні засоби, що використовуються в особливій тактиці дій поліції, мають певний додатковий захист.

За необхідності транспортні засоби використовуються як щити, а під час наступу поліцейських – як допоміжні засоби для надання додаткової сили та потужності підрозділам ППОП та ТОР.

Для цього вони переважно розташовуються поряд із групою або впритул до неї, тому водії мають бути готові зупинити транспортний засіб під час проведення поліцейської операції (силового втручання).

Розмір автомобіля, його міцність (вага) та потужність є певним чинником ризику під час виконання обов'язків поліцією поруч із незахищеними людьми.

Також транспортний засіб має сигнальне значення, адже через досить великі розміри добре помітний, тому спосіб його використання також впливає на сприйняття поліції та легітимності її дій демонстрантами або протестувальниками безпосередньо на місці.

Звільнення та очищення певних місць (площ, просторів) від демонстрантів або протестувальників

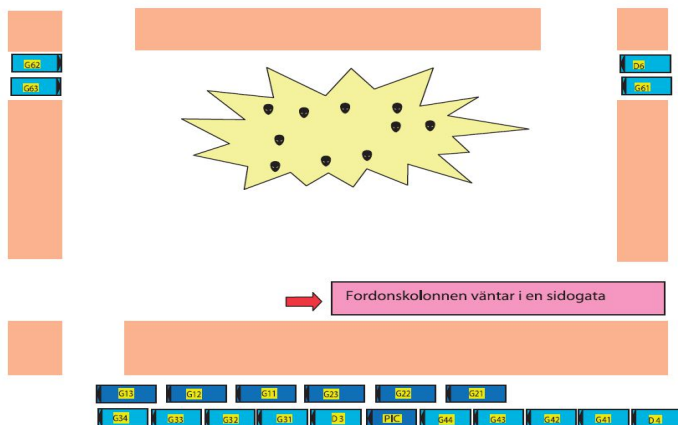
Для очищення відкритого місця від натовпу необхідно вжити продуманих і спланованих заходів.

До того, як буде розпочато поліцейську операцію або силове втручання, потрібно встановити, які шляхи повинні залишатися вільними та відкритими для того, щоб учасники демонстрації мали змогу залишити це місце. Інші вулиці перекриваються за допомогою транспортних засобів та особового складу, які розташовуються на видному місці.

Виходячи з розміру площі або простору, приймається рішення, яку кількість персоналу необхідно залучити.

Підрозділи розміщуються так, щоб перебувати якомога ближче до демонстрантів, які наступають та рухаються на них.

Керівники двох передніх підрозділів, які рухаються першими та

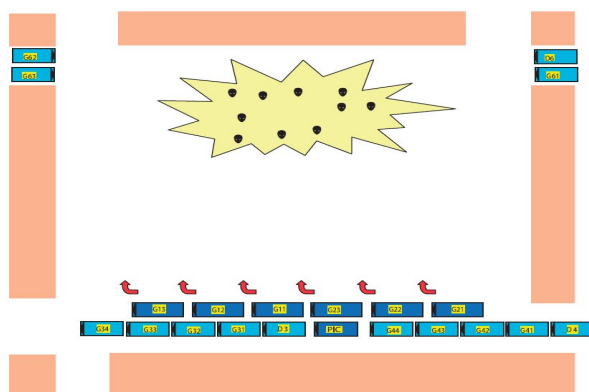
Мал. 31. Метод звільнення певних місць

наступають маршем паралельно, перебувають у своїх автомобілях найостаннішими далеко позаду. У першому автомобілі добре захищеного підрозділу, який рухається першим, повинен перебувати заступник командира підрозділу. У наступних двох підрозділах, які рухаються за передніми, автомобілі їх командирів також рухаються позаду. Завдяки тому, що керівник підрозділу

розміщується у такий спосіб, він буде перебувати на правому фланзі. При перегрупованні у формацію «Плуг» увесь підрозділ повністю опиниться з лівого боку від автомобіля керівника.

Колони транспортних засобів чекають на прилеглих вулицях (мал. 31).

Транспортний засіб для перевезення затриманих завжди розташовується останнім позаду в колоні. Керівник операції під час маршу перебуває в другій колоні, між двома підрозділами на легко захищених автомобілях. Таким чином, керівник операцією має можливість опинитися в центрі в той момент, коли підрозділи утворюють фігуру V (вишикування). За його командою підрозділи починають наступати. Його автомобіль опиняється всередині цих підрозділів, з неї здійснює командування всіма транспортними засобами.

Мал. 32. Метод звільнення певних місць

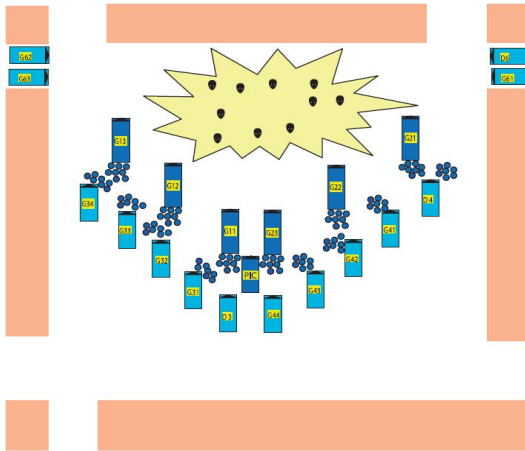
Підрозділи наступають таким чином, щоб автобус, який рухатиметься першим (із заступником керівника підрозділу), під'їхав до найдальшого заднього кута, де заступник керівника підрозділу подає команду: «Приготуватися до повороту вправо/вліво!». Після цього автобуси повертають усім фронтом у напрямку

демонстрантів та рухаються фігурою V у їх бік.

Автомобілі зупиняються перед демонстрантами. Їм подається наказ утриматися (мал. 32) від порушення правопорядку (якщо існують передумови то наказ розійтися та залишити площу), після якого учасникам демонстрації на

площі дають змогу залишити її. Далі підрозділи починають рухатися вперед та наступати на демонстрантів.

За командою керівника групи або підрозділу особовий склад біжить вперед перед автомобілем, вишикувавшись у фігуру V. Поліцейські ППОП та ТОР рухаються першим безпосередньо до демонстрантів, щоб перешкодити їм прорватися крізь вишикувані ряди транспортних засобів – бойові формації (мал. 33).

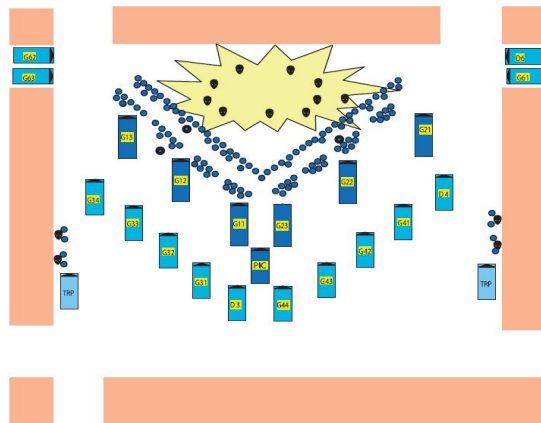
Мал. 33. Метод звільнення певних місць (продовження)

Персонал легко захищених підрозділів проводить затримання за допомогою методу витягання, координуючи свої дії з персоналом добре захищених підрозділів.

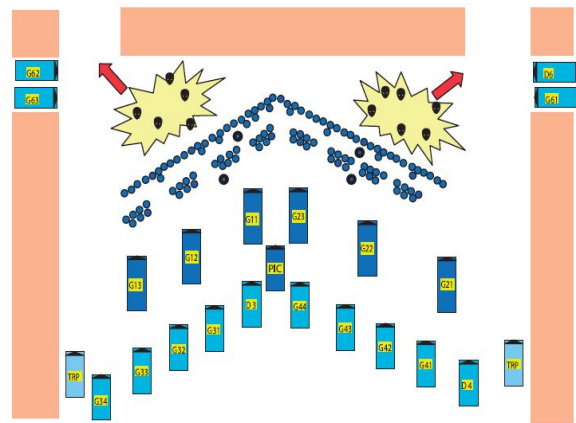
Затриманих ведуть до транспортних засобів і передають групам для транспортування, які рухаються позаду формації V. Коли обставини не дозволяють провести затримання багатьох правопорушників, і натовп із тактичних міркувань необхідно розділити на частини через велику кількість присутніх, підрозділи за командою керівника перешикуються у формацію «плуг»,

щоб розбити натовп на дві частини (мал. 34).

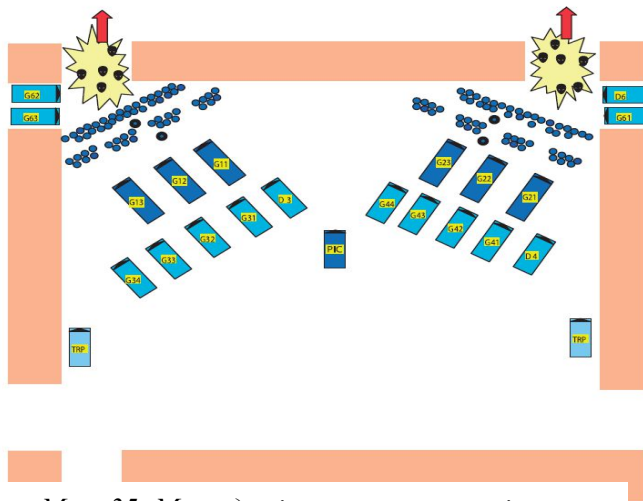
Персонал добре захищених автомобілів швидко відводить за участю персоналу легко захищених засобів дві групи демонстрантів, що залишилися, подальше від місця в попередньо визначеному та вказаному керівником напрямку, щоб провести затримання (у разі необхідності).

Мал. 34. Метод звільнення певних місць (продовження)

Мал. 35. Метод звільнення певних місць (продовження)

Мал. 35. Метод звільнення певних місць
(продовження)

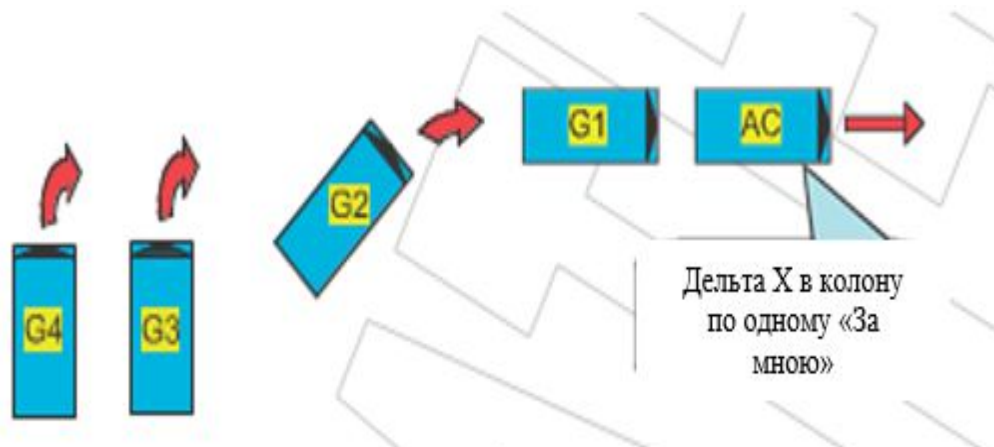
Площа або простір очищується та звільняється поліцією від натовпу за допомогою техніки розбиття та розсіювання на групи (демонстранти розподіляються та розсіюються на малі групи). На вулицях, що виходять на площу або на відповідне місце, також можна заздалегідь поставити групи блокування або автомобілі для створення шлюзів з метою проведення затримання. Після цього поліцейські переходять до

патрулювання секторів, щоб продовжити затримання правопорушників. Цей принцип слід також застосовувати на території, де не можна використовувати транспортні засоби.

Шикування та порядок руху колон (ланцюгів) транспортних засобів *Колона «по одному»*

Шикування підрозділу в колону «по одному» є стандартним та формує його як єдину цілісну одиницю для руху і роботи на вулицях. Керівник підрозділу перебуває завжди в першому автомобілі. Велике значення має швидкість цієї колони, тому всі транспортні засоби повинні підлаштовуватися під автомобіль, що рухається останнім.

Під час формування колони «по одному» керівник підрозділу дає команду: «Дельта X – В колону по одному!», яка може доповнюватися словами «За мною!» (мал. 37). Після цього транспортні засоби груп шикуються в колону один за одним.

Мал. 37. Колона по одному. Виконання наказу «Дельта X – В колону по одному. – За мною!»: AC — автомобіль командира підрозділу G1- G4 –

Рух автошляхами

У зв'язку з пересуванням уздовж автошляхів можуть бути використані наведені нижче основні правила

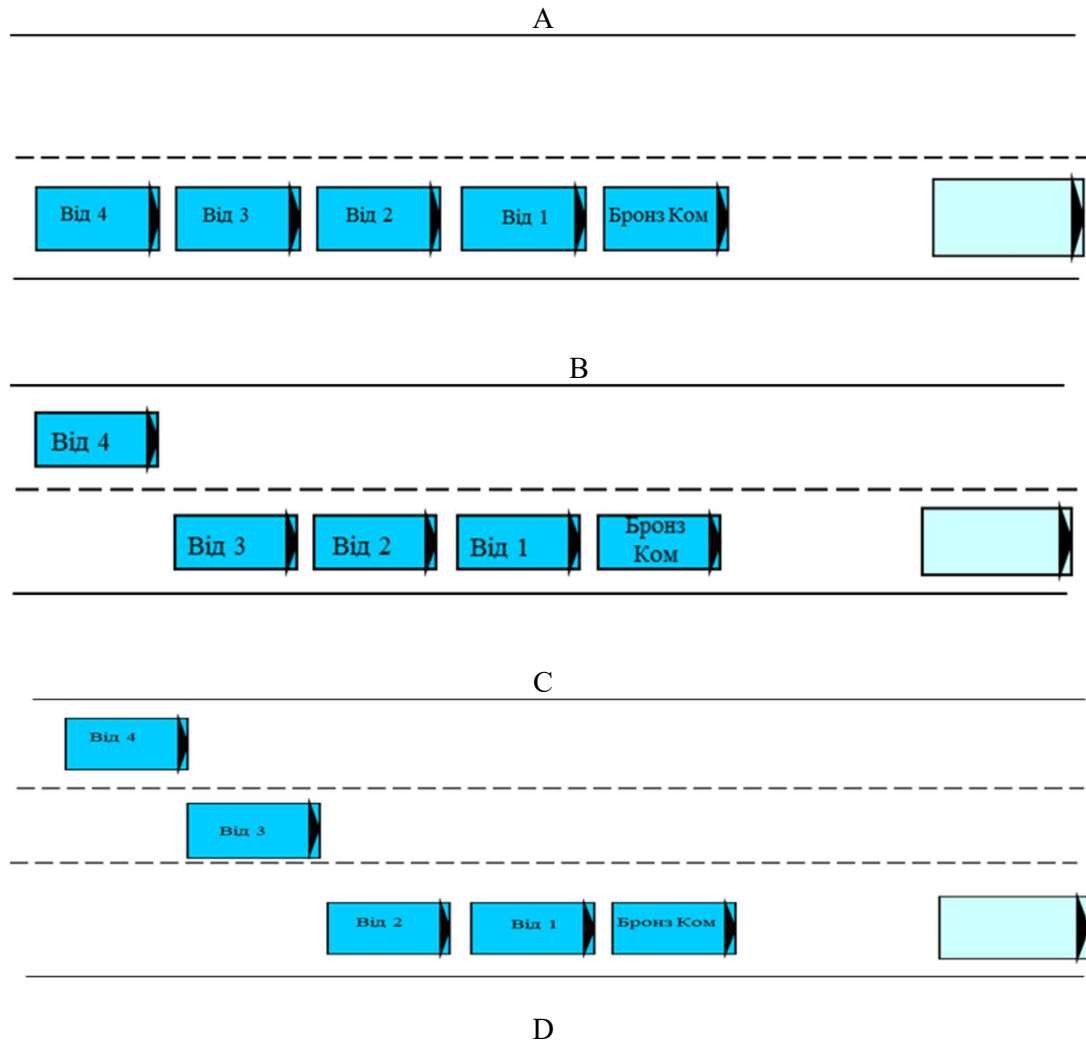
Під час переїзду для виконання завдання на великій території дуже важливо, щоб мобільний підрозділ міг пересуватися якомога швидше (див. розділ «Колона по одному» та мал. 43 А).

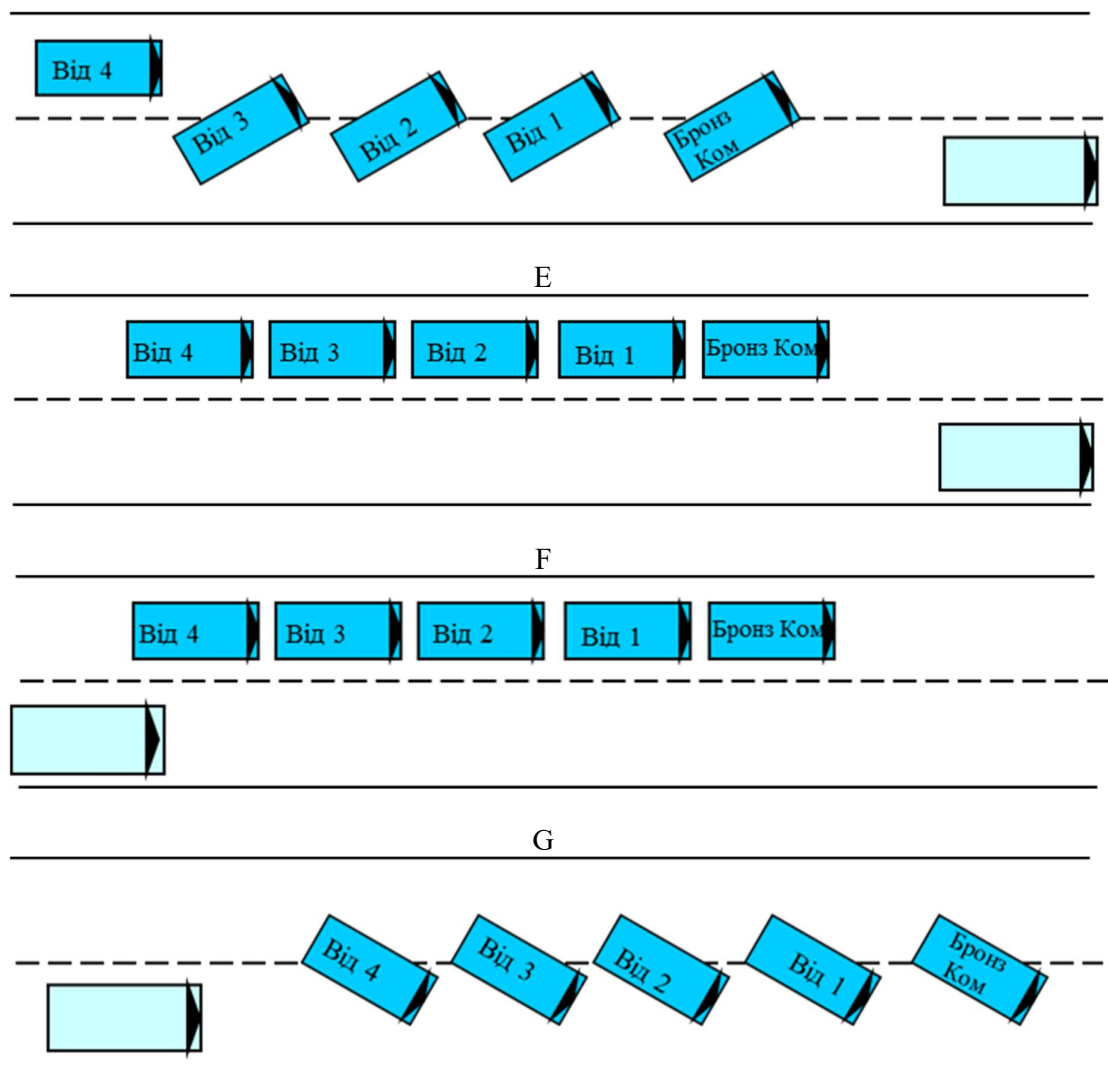
Якщо підрозділ рухається трасою в колоні по одному і виникла необхідність обігнати якийсь цивільний транспортний засіб, то командир підрозділу дає команду: «Група 4 – Заблокувати рух трасою для обгону!» (мал. 43 В).

Група 4 переїжджає на сусідню смугу і блокує дорожній рух позаду себе. Якщо йдеться про трасу або шосе з трьома смугами, то команда буде такою: «Групи 3 та 4 – Заблокувати рух трасою для обгону!» (мал. 43 С).

Коли група 4 (або відповідно групи 3 та 4) виконали наказ, інші автомобілі груп переїжджають на ці смуги для здійснення обгону (мал. 43 – D та E).

Після цього всі машини підрозділу здійснюють організований обгін, і щойно остання з них проїде поруч із цивільною машиною, яку обганяли, то увесь підрозділ повертається на смугу, якою рухався спочатку (мал. 43 – F та G).

Мал. 43. Способи руху автошляхами

5. Особливості забезпечення публічного порядку під час проведення футбольних матчів

Законодавство у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів базується на Конституції України і складається з:

- Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів;
- Закону України «Про фізичну культуру і спорт»;
- Закону України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 р. № 2025 «Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів»;

- Постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 341 «Про затвердження порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів»;
- Правил пожежної безпеки в Україні;
- Кодексу цивільного захисту України;
- Регламенту ФІФА з безпеки на стадіонах;
- Регламенту УЄФА з безпеки та правопорядку;
- Регламенту інфраструктури стадіонів та заходів безпеки проведення змагань з футболу, 2019 р.;
- Технічних вимог та рекомендацій для будівництва або реконструкції футбольних стадіонів. ФІФА;
- Правил УЄФА з ліцензування клубів та фінансового «fair-play»;
- Регламенту УЄФА з інфраструктури стадіонів, 2018 р;
- Правил гри, затверджених Міжнародною радою футбольних асоціацій;
- Резолюції УЄФА по боротьбі з проявами расизму;
- Регламенту з атестації футбольних клубів Прем'єр-ліги України ;
- Регламенту з атестації футбольних клубів України I-ої та II-ої ліг;
- Медичного регламенту УЄФА;
- Медичного регламенту УАФ;
- ДБН В.2.2.-13 – 2003. Спортивні і фізкультурно-оздоровчі споруди;

Закон «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» визначає організаційно-правові особливості забезпечення безпеки та порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням на території України футбольних матчів, що організовуються відповідно до національних та міжнародних вимог.

Забезпечення громадського (публічного) порядку та (публічної) громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів здійснюється на принципах:

- 1) законності;
- 2) запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку глядачів, антисоціальним та расистським проявам;
- 3) пріоритетності превентивних заходів;
- 4) формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення футбольних матчів;
- 5) взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- 6) відкритості та гласності;
- 7) відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань.

Футбольний матч проводиться на території спортивної споруди, призначеної для занять футболом.

Під час проектування, будівництва, реконструкції, утримання та експлуатації спортивної споруди, призначеної для занять футболом, повинні дотримуватися вимоги щодо її безпеки, встановлені відповідно до закону.

Вимоги щодо безпеки спортивної споруди, зокрема, передбачають:

- 1) відповідність технічного стану споруди її цільовому призначенню;
- 2) наявність інфраструктури, необхідної для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, у тому числі для надання невідкладної допомоги;
- 3) відповідність споруди нормам пожежної безпеки, будівельно-архітектурним, санітарно-гігієнічним, екологічним нормам.

Кожна спортивна споруда, призначена для занять футболом, повинна відповідати таким критеріям:

- 1) мати розроблені та затверджені у встановленому законодавством порядку стратегію забезпечення громадського (публічного) порядку та (публічної) громадської безпеки, правила (інструкції) дотримання громадського порядку та громадської безпеки (у тому числі правила поведінки глядачів), план евакуації;
 - 2) мати приміщення (не менше двох) з функцією пункту невідкладної або першої медичної допомоги з необхідним обладнанням та легким доступом з приміщень споруди і прилеглої території;
 - 3) передбачати чіткий розподіл глядацьких місць на відокремлені частини (сектори);
 - 4) мати відокремлену ложу для почесних гостей з окремим входом;
 - 5) бути обладнаною системою відеоспостереження за територією споруди і прилеглими територіями, а також технічними засобами фіксації результатів відеоспостереження;
 - 6) бути обладнаною системою громадського оповіщення;
 - 7) бути обладнаною диспетчерським пунктом з можливістю управління системою відеоспостереження, телефонним зв'язком та системою гучного мовлення;
 - 8) бути обладнаною інформаційними табло та стендами з правилами поведінки глядачів, планом евакуації (українською та англійською мовами);
 - 9) передбачати шляхи проїзду спеціальної техніки, у тому числі автомобілів органів внутрішніх справ, швидкої медичної допомоги та підрозділів ДСНС, а також місця для їх паркування;
 - 10) мати обладнання, необхідне для використання електронного квитка, у тому числі систему турнікетів;
 - 11) мати кімнати зберігання або камери схову предметів, заборонених для проносу на територію споруди, у разі їх вилучення;
 - 12) мати приміщення для роботи поліції та окреме приміщення для тимчасового тримання правопорушників на час проведення футбольного матчу;
 - 13) мати приміщення для роботи координаційного штабу.
- З метою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки відповідно до закону до спортивних споруд можуть встановлюватися також інші критерії.

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки при підготовці до проведення футбольного матчу здійснюється на підставі стратегії

забезпечення громадського порядку та громадської безпеки спортивної споруди, а також плану забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу.

Стратегія забезпечення громадського порядку та громадської безпеки затверджується у встановленому законодавством порядку щодо кожної спортивної споруди окремо і переглядається не рідше одного разу на три роки.

На підставі стратегії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки перед кожним футбольним матчем у встановленому законодавством порядку розробляється план забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу, у якому передбачаються забезпечення належних технічних норм, медичного обслуговування, евакуації, розподіл обов'язків між операторами спортивної споруди, організаторами матчу і спеціальними суб'єктами забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів покладається на:

- оператора спортивної споруди;
- організатора футбольного матчу;
- спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- футбольні клуби;
- місцеву державну адміністрацію та орган місцевого самоврядування.

Оператор спортивної споруди відповідає за:

1) забезпечення громадського порядку та громадської безпеки в частині відповідності спортивної споруди вимогам та критеріям, встановленим відповідно до закону;

2) організацію та контроль за поведінкою осіб, які перебувають на території спортивної споруди;

3) створення належних умов для діяльності спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

До обов'язків оператора спортивної споруди належать:

1) затвердження за погодженням з органами Національної поліції, підрозділами цивільного захисту правил поведінки і правил пожежної безпеки, порядку надання медичної допомоги постраждалим особам, евакуації осіб у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі;

2) розміщення правил поведінки і правил пожежної безпеки на вході до спортивної споруди та в інших доступних для ознайомлення місцях;

3) вжиття відповідно до вимог організаторів заходів для:

облаштування вільного в'їзду на територію спортивної споруди транспортних засобів, зокрема тих, що належать органам Національної поліції (у разі потреби - іншим органам), а до ігрової зони - автомобілів швидкої медичної допомоги, підрозділів цивільного захисту, транспортних засобів технічного обслуговування спортивної споруди;

створення інфраструктури спортивної споруди, що гарантує безпеку та оптимальне розташування транспортних засобів, дає змогу працівникам служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), органів Національної поліції та особовому складу підрозділів цивільного захисту запобігати правопорушенням і здійснювати своєчасне реагування на надзвичайні ситуації та пожежі;

забезпечення експлуатаційної надійності та стійкості будівельних конструкцій спортивної споруди, безвідмовної роботи інженерних комунікацій і мереж, протипожежних систем і засобів; виконання вимог техніки безпеки і правил пожежної безпеки, санітарно-гігієнічних, екологічних та інших вимог; належної підготовки обслуговуючого персоналу (волонтерів, стюардів, контролерів);

виділення для органів, що здійснюють державну охорону посадових осіб, окремих місць для забезпечення виконання покладених на них обов'язків;

виділення під час проведення матчу приміщень для роботи підрозділів спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;

оснащення спортивної споруди відеокамерами з функцією запису для спостереження за поведінкою глядачів і ситуацією на прилеглій до спортивної споруди території;

виділення необхідної кількості обслуговуючого персоналу (волонтерів, стюардів, контролерів) для забезпечення громадського порядку і пожежної безпеки на спортивній споруді, надання глядачам допомоги;

4) залучення до забезпечення громадського порядку та громадської безпеки обслуговуючого персоналу (волонтерів, стюардів, контролерів), зокрема до проведення огляду глядачів з метою недопущення пронесення на територію спортивної споруди предметів і речовин, заборонених правилами поведінки.

Організатор футбольного матчу

Організатор футбольного матчу відповідає за забезпечення громадського порядку та громадської безпеки в частині координації діяльності з підготовки та проведення футбольного матчу, узгодження місця і часу проведення футбольного матчу; встановлення контрольно-перепускного режиму; дотримання умов щодо безпечного розміщення груп глядачів; дотримання глядачами правил поведінки.

До обов'язків організатора футбольного матчу належать:

1) своєчасне (не пізніше як за тиждень до початку матчу) інформування органів Національної поліції, підрозділів цивільного захисту, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування про день і час проведення заходу, кількість проданих квитків та очікувану кількість глядачів, зокрема команди-гостей;

2) видання інформаційних бюлетенів, організація зустрічей глядачів з гравцями і тренерами, проведення інших заходів для налагодження доброзичливих відносин між членами клубів, глядачами і обслуговуючим персоналом (волонтерами, стюардами, контролерами), залучення їх до заходів

щодо дотримання правил поведінки і правил пожежної безпеки, організація поїздок на виїзні змагання, надання допомоги у разі виникнення надзвичайної ситуації;

3) забезпечення у взаємодії з органами Національної поліції і місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування безпеки глядачів, представників клубів, арбітрів, делегатів міжнародних організацій;

4) інформування глядачів до початку змагань про можливе запровадження обмежень на території спортивної споруди у разі вчинення протиправних дій чи іншого порушення правил поведінки і правил пожежної безпеки, а також про порядок виходу із спортивної споруди, обов'язковість дотримання громадського порядку і правил пожежної безпеки;

5) вжиття заходів для:

недопущення на територію спортивної споруди, на якій проводиться футбольний матч, осіб, які перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, а також осіб, які були виведені за межі спортивної споруди під час змагань на підставі статті 18 цього Закону;

припинення неправомірних дій глядачів, зокрема безпосередньо на трибунах, із залученням осіб, на яких покладено обов'язки із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на території спортивної споруди;

переконання глядачів відмовитися від поїздок разом із спортивною командою та організованих виїздів до інших міст України чи за її межі у разі виявлення обставин, що можуть загрожувати їх безпеці;

6) вимагання від глядачів дотримання правил паркування транспортних засобів на прилеглої до спортивної споруди території і правил пожежної безпеки, передача органам Національної поліції осіб, які вчинили протиправні дії;

7) здійснення спільно з місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування заходів з організованого перевезення глядачів команди-гості від/до залізничних вокзалів, автовокзалів (автостанцій) та аеропортів;

8) невідкладне інформування органів Національної поліції, підрозділів цивільного захисту (у разі необхідності - інших органів) про стан справ у разі виникнення непередбачуваних обставин, що можуть призвести до зміни умов проведення змагання;

9) налагодження взаємодії з органами Національної поліції, підрозділами цивільного захисту, місцевою державною адміністрацією та органом місцевого самоврядування під час перевезення глядачів (зокрема якщо змагання закінчується в нічний час) у забезпеченні громадського порядку, запобіганні та своєчасному припиненні протиправних дій, фактів насильства, вандалізму, а також дотримання порядку на території спортивної споруди до, під час та після закінчення матчу;

10) у разі потреби прийняття рішення про виділення квитків для розміщення глядачів-уболівальників однієї команди в одному або кількох секторах спортивної споруди, що забезпечуватиме їх відокремлення від глядачів-

уболівальників іншої команди з метою дотримання громадського порядку та громадської безпеки під час проведення матчу.

Спеціальні суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки

Спеціальні суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки відповідно до визначеної законодавством компетенції та у встановленому порядку забезпечують додержання громадського порядку під час підготовки та проведення футбольного матчу, у тому числі контроль за прибуттям, розміщенням та відбуттям глядачів; вжиття до осіб, які вчиняють правопорушення, передбачених законодавством заходів; своєчасне реагування на надзвичайні ситуації та пожежі.

Футбольні клуби

До обов'язків футбольного клубу, який бере участь у матчі, належать:

1) завчасне повідомлення органів Національної поліції та приймаючого футбольного клубу про організований виїзд глядачів із зазначенням їх кількості, видів транспортних засобів, дня і часу виїзду та прибуття;

2) проведення в день, що передує футбольному матчу, або в день його проведення працівником служби безпеки футбольного клубу з обслуговуючим персоналом (волонтерами, стюардами, контролерами), залученим до забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, інструктажу з метою їх ознайомлення з планом спортивної споруди та визначення порядку дій у разі виникнення пожежі, іншої надзвичайної ситуації.

Місцева державна адміністрація та орган місцевого самоврядування

Місцева державна адміністрація в межах, визначених Конституцією і законами України, здійснює на відповідній території державний контроль за додержанням громадського порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, фінансування заходів, пов'язаних з охороною громадського порядку, а також реалізує інші передбачені законом повноваження щодо забезпечення громадського порядку, у тому числі сприяє діяльності аварійно-рятувальних служб відповідно до закону.

Завданнями місцевої держадміністрації є:

1) забезпечення разом з відповідним органом місцевого самоврядування внесення за зверненням організатора футбольного матчу або відповідного органу Національної поліції змін до порядку організації руху транспортних засобів та пішоходів;

2) здійснення контролю за виконанням суб'єктами господарської діяльності рішення органу місцевого самоврядування про заборону або обмеження продажу алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вин столових, пива у скляній тарі під час проведення футбольних матчів у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці та інших передбачених законодавством заходів.

Органи місцевого самоврядування реалізують передбачені законом повноваження щодо забезпечення законності та правопорядку, у тому числі здійснюють у встановленому законом порядку контроль за забезпеченням

громадського порядку при проведенні футбольних матчів, а також вживають необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону.

Служба безпеки спортивної споруди (футбольного клубу)

Оператор спортивної споруди та/або відповідний футбольний клуб створюють службу безпеки для виконання функцій із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою і проведенням футбольних матчів.

На службу безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) покладаються такі завдання:

1) надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку та громадської безпеки, запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням;

2) інформування органів Національної поліції про вчинені або такі, що готуються, кримінальні та адміністративні правопорушення, надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень;

3) участь у рятуванні та евакуації людей і майна, підтриманні громадського порядку у разі виникнення надзвичайних ситуацій або пожежі;

4) вжиття спільно з поліцейськими передбачених законом заходів для припинення адміністративних і кримінальних правопорушень;

5) ознайомлення працівників спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки з планом спортивної споруди і порядком дій та евакуації глядачів у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі.

Працівники служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) під час проведення футбольного матчу, а також безпосередньо до і після матчу мають право:

1) у встановленому законодавством порядку здійснювати із залученням стюардів огляд глядачів під час входу на територію спортивної споруди;

2) вживати із залученням обслуговуючого персоналу оператора спортивної споруди (волонтерів, стюардів, контролерів) в межах законодавства заходів для припинення неправомірних дій глядачів.

Виконання допоміжних функцій із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки

Для виконання допоміжних функцій із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки можуть залучатися представники обслуговуючого персоналу оператора спортивної споруди (волонтери, стюарди, контролери), суб'єкти надання охоронних послуг, що мають відповідні ліцензії (або їх працівники).

Розподіл сфер відповідальності із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів

Організатор футбольного матчу, оператор спортивної споруди та футбольний клуб несуть відповідальність за забезпечення громадського порядку

та громадської безпеки на території спортивної споруди, її трибунах, а органи Національної поліції - на території, прилеглій до спортивної споруди, на шляхах евакуації та в громадських місцях населеного пункту, у якому проводиться футбольний матч, якщо іншого не вимагає характер змагання або перебіг подій під час його проведення.

Порядок взаємодії суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольного матчу

Для взаємодії сил і засобів, що залучаються з метою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольного матчу, утворюється координаційний штаб у складі представників його організатора, органів Національної поліції (Служби безпеки України, Управління державної охорони України, якщо заплановано участь осіб, щодо яких здійснюється державна охорона), підрозділів цивільного захисту, служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), оператора спортивної споруди, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування, органу охорони здоров'я, інших осіб.

Завданнями органів Національної поліції є:

1) забезпечення громадського порядку на прилеглій до спортивної споруди території, шляхах евакуації глядачів та в громадських місцях населеного пункту, в якому проводиться футбольний матч, до, під час та після закінчення матчу, а також на маршрутах руху організованих груп глядачів;

2) розроблення з урахуванням ступеня ризику, отриманої інформації про очікувану чисельність глядачів і оперативної обстановки в день проведення футбольного матчу плану заходів щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки із зазначенням чисельності сил і засобів органів Національної поліції, що залучаються для здійснення зазначених заходів, їх розстановки на відповідній території, а також резерву сил і засобів для застосування в разі вчинення глядачами протиправних дій, що загрожують життю та здоров'ю людей, зокрема на території спортивної споруди;

3) своєчасне встановлення з урахуванням оперативної обстановки, але не пізніше ніж за чотири години до початку футбольного матчу, контролю за прилеглою до спортивної споруди територією;

4) реагування на протиправні дії глядачів безпосередньо на трибунах спортивної споруди та припинення таких дій за письмовим зверненням організаторів футбольного матчу чи керівника служби безпеки в разі неможливості їх припинення силами служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та обслуговуючого персоналу. У бланку такого звернення, що розробляється оператором спортивної споруди за участю представника відповідного органу Національної поліції, повинна бути передбачена можливість внесення прізвища та ініціалів представника органу Національної поліції, до якого воно адресоване, дати і часу звернення, прізвища та ініціалів працівника служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та проставлення його підпису.

Порядок введення Національної поліції на стадіон

Рішення про введення на територію спортивної споруди, у тому числі на її трибуни, поліцейських приймає спеціально уповноважений працівник органів Національної поліції, який визначає відповідно до закону порядок і межі застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів.

У разі вчинення глядачами протиправних дій безпосередньо на трибунах спортивної споруди, які порушують безпеку оточуючих, заважають проведенню футбольного матчу, можуть перерости в масовий безлад та які неможливо припинити силами служби безпеки клубу/спортивної споруди і обслуговуючого персоналу, керівник служби безпеки підписує письмове звернення до спеціально уповноваженого співробітника Національної поліції про необхідність введення на територію спортивної споруди підрозділу Національної поліції.

Бланк такого звернення розробляється оператором спортивної споруди спільно з представником відповідного органу Національної поліції. В ньому повинна бути передбачена можливість внесення прізвища та ініціалів представника Національної поліції, до якого воно адресоване, дати і часу звернення, прізвища та ініціалів працівника служби безпеки спортивної споруди/футбольного клубу, а також поставлення його підпису.

Після отримання такого звернення спеціально уповноважений співробітник Національної поліції приймає рішення про введення на територію спортивної споруди, у тому числі на її трибуни, Національної поліції, а також визначає відповідно до законодавства порядок і межі застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів.

Рішення керівника служби безпеки спортивної споруди/футбольного клубу про направлення звернення щодо введення підрозділів Національної поліції, на територію спортивної споруди повинно бути обґрунтовано і може прийматися як у випадку порушень громадського порядку так і при наявності інформації про правопорушення, які готуються та можуть значно вплинути на безпеку проведення футбольного матчу.

Завданнями територіального органу та підрозділу ДСНС є:

1) проведення:

планових та позапланових перевірок (заходів) з питань пожежної і техногенної безпеки, у тому числі оперативно-технічних оглядів спортивної споруди та прилеглої до неї території до початку футбольного матчу та реагування на виявлені порушення згідно із законодавством;

не пізніше ніж за три дні до футбольного матчу - розрахунку сил та засобів (у тому числі додаткових), необхідних для організації своєчасного реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій або пожеж;

не пізніше ніж за одну добу до футбольного матчу - перевірки джерел протипожежного водопостачання на спортивній споруді та прилеглої до неї території;

2) участь в роботі координаційного штабу під час проведення футбольного матчу;

3) здійснення в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації або пожежі під час проведення футбольного матчу заходів щодо

запобігання, мінімізації та ліквідації такої надзвичайної ситуації або пожежі та її наслідків;

4) своєчасне реагування на повідомлення про порушення правил пожежної безпеки на спортивній споруді та прилеглій до неї території;

5) інформування в разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі через систему гучного мовлення диспетчерського пункту про дії, спрямовані на максимальне забезпечення безпеки глядачів.

Права та обов'язки глядачів під час підготовки та проведення футбольних матчів

Глядачі мають право відвідувати футбольні матчі для їх перегляду за умови дотримання законодавства та правил поведінки на території спортивної споруди.

Глядачі зобов'язані:

1) дотримуватися правил поведінки на території спортивної споруди, інших вимог щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;

2) виконувати законні вимоги стюардів, волонтерів, працівників служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), правоохоронних органів щодо дотримання законодавства, а у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі - вимоги плану евакуації;

3) інформувати стюардів, волонтерів, працівників служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), органів Національної поліції про виявлені загрози громадському порядку та громадській безпеці для їх негайного усунення.

Глядачам забороняється:

1) перебувати на території спортивної споруди у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;

2) користуватися на території спортивної споруди джерелами відкритого вогню;

3) проносити на територію спортивної споруди та/або використовувати вогнепальну, холодну чи іншу зброю, колючо-ріжучі предмети та предмети, що можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень, боєприпаси, вибухові речовини, піротехнічні вироби, легкозаймисті речовини, їдкі речовини, інші предмети, засоби і речовини, обіг яких обмежено законодавством та які визначені правилами поведінки на території спортивної споруди;

4) проносити та/або вживати на території спортивної споруди алкогольні, слабоалкогольні напої або пиво у скляній тарі.

Обмеження доступу на територію спортивної споруди у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів

Прохід на територію спортивної споруди забороняється глядачам, які:

1) не мають відповідного квитка;

2) відмовляються від огляду поліцейськими, служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) або представниками обслуговуючого персоналу спортивної споруди, який проводиться у встановленому порядку;

- 3) порушують встановлені правила щодо пронесення на територію спортивної споруди відповідних предметів або речовин;
- 4) перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
- 5) не досягли 14-річного віку і перебувають без супроводу дорослого.

У разі виявлення на території спортивної споруди глядача, якому заборонений прохід на неї, ця особа у встановленому законодавством порядку виводиться за межі спортивної споруди.

Відповідальність за порушення вимог законодавства про забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів

Особи, винні у порушенні вимог законодавства про забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону.

Відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів

За правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів до суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

- ухилення від затвердження у встановленому законом порядку правил поведінки і правил пожежної безпеки, порядку надання медичної допомоги постраждалим особам, евакуації осіб у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі;
- нерозміщення правил поведінки і правил пожежної безпеки у визначених законом місцях;
- невиконання обов'язку щодо виділення для органів, що здійснюють державну охорону посадових осіб, окремих місць, а також щодо виділення під час проведення матчу приміщень для роботи підрозділів спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- неоснащення спортивної споруди відеокамерами відповідно до встановлених законом вимог;
- несвоєчасного інформування визначених законом органів про дату і час проведення заходу, кількість проданих квитків та очікувану кількість глядачів;
- ненадання глядачам до початку змагань встановленої законом інформації;
- ненадання визначеним законом органам інформації у разі виникнення непередбачуваних обставин, що можуть призвести до зміни умов проведення змагання;
- неповідомлення футбольним клубом встановлених законом осіб про організований виїзд глядачів;

- не проведення у встановленому законом порядку інструктажу з обслуговуючим персоналом спортивної споруди.

Справи про правопорушення у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів розглядаються уповноваженим органом з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, за результатами розгляду виноситься постанова.

Від імені уповноваженого органу розглядати справи про правопорушення і накладати стягнення мають право керівник уповноваженого органу з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, його заступники, начальник територіального органу Національної поліції, його заступники.

Штраф може бути накладено на суб'єкта забезпечення громадського порядку та громадської безпеки протягом шести місяців з дня виявлення правопорушення, але не пізніше як через три роки з дня його виявлення.

У разі вчинення суб'єктом забезпечення громадського порядку та громадської безпеки двох або більше правопорушень штрафи накладаються за кожне вчинене правопорушення окремо.

Підставою для розгляду справи про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, які зазначені у статті 20 цього Закону, є протокол.

Протоколи про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів мають право складати начальники територіальних органів Національної поліції або їх заступники, а також уповноважені ними поліцейські.

Справа про правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів розглядається в п'ятнадцятиденний строк з дня надходження до уповноваженого органу забезпечення публічної безпеки і порядку.

Штраф сплачується не пізніше п'ятнадцяти днів з дня вручення або отримання суб'єктом забезпечення громадського порядку та громадської безпеки надісланої копії постанови уповноваженого органу забезпечення публічної безпеки і порядку.

Копія завіреного банком платіжного документа, що засвідчує факт сплати штрафу у повному обсязі, надсилається до уповноваженого органу забезпечення публічної безпеки і порядку.

У разі якщо штраф не сплачено у строки, встановлені частиною четвертою цієї статті, примусове виконання постанови про накладення штрафу здійснюється Державною виконавчою службою в порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження».

Суми штрафів зараховуються до відповідного бюджету згідно з Бюджетним кодексом України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Навчально-наукова література

1. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час виборчого процесу [метод. рек.] / [уклад.: Сокурєнко В.В., Чернявський С.С., Константінов С.Ф. та інш.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 40 с.
2. Організація діяльності поліції зарубіжних країн [навч. посіб.] / [Братєль С.Г., Луговий І.О., Кузьмініх Г.Б. та ін.]; за ред. В.В. Чернея. – К.: КНТ, 2015. – 572 с.
3. Організація та порядок здійснення супроводження військових та інших транспортних колон працівниками органів внутрішніх справ [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, В.А. Куліков, О.В. Каверін – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2015. – 46 с.
4. Пам'ятка працівника патрульної поліції (інформаційно-довідкові матеріали з адміністративно-правових питань) / авт. кол.: Гусаров С.М., Головка О.М., Панова О.О., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2015. – 144 с.
5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: Навчальний посібник / [Константінов С.Ф., Братєль С.Г., Білик В.М., Кудря В.О. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 336 с.
6. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник / [Константінов С.Ф., Олефір В.І., Братєль С.Г. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 196 с.
7. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константінов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за ред. Кулікова В.А. – К.: «Освіта України», 2016. – 230 с.
8. Куліков В.А. «Правові засади застосування спеціальних засобів підрозділами Національної поліції» // Всеукраїнська науково-практична конференція: «Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку – 2016»: Зб. тез доповідей. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016., – С.23-26.
9. Адміністративна діяльність Національної поліції: загальна частина: [навчальний посібник] / [В.М. Бєсчасний, О.М. Мердова, В.С. Тулінов та ін.]; за ред. В.М. Бєсчасного. – Київ: ВД «Дакор», 2017. – 248 с.
10. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за заг. ред. В.В. Сокурєнка [В.В. Сокурєнко, О.І. Бєзпалова, О.В. Джафарова та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.
11. Адміністративна діяльність поліції: підруч. / за заг. ред. В.В. Серєди. – Л.: ЛьвДУВС, 2017. – 776 с.
12. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О.М. Бандурки; [О.І. Бєзпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О.М. Бандурки]; МВС України, Харків., нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017 – 242 с.
13. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових

заходів: Дис. ... канд. юрид. наук (12.00.07) // Відкритий Міжнародний університет розвитку людини «Україна». – Київ: 2017 р. – 187 с.

14. Фатхутдінов В.Г. Адміністративно-правове забезпечення громадської безпеки України: дис. на здобут. наук. ступ. док. юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" // Фатхутдінов В.Г.; МВС України, НАВС, Київ: – 2017. – 440 с.

15. Куліков В.А. «Особливості реалізації права на проведення мирних зібрань в сучасних умовах» // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності: матер. Всеукр. наук-практ. Інтернет конференції (м. Сєверодонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. к.ю.н., доц. В.С. Бондар, к.ю.н. М.В. Кривонос. – Сєверодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017., – С.186-189.

16. Забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2017»: [метод. реком.] / [В.Л. Костюк, В.Г. Сюравич, С.Ф. Константінов, В.А. Куліков, А.О. Джужа]; за заг. ред. Р.А. Сербина. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 61 с.

17. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: навчальний посібник / Кудря В.О., Лабунь А.В., Радзівон С.М., Фещенко Л.О. та ін. / за ред. Кулікова В.А. - К.: «Освіта України», 2017. – 247 с.

18. Оверченко Д.Г. «Загальні положення переговорної діяльності поліцейських груп превентивної комунікації під час масових заходів» // ISSN 2519-4682. *Ūridična psihologîa*. 2017. № 2 (21).

19. Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод. реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. – Л: ЛьвДУВС, 2018. – 76 с.

20. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. – Харків: Фоліо, 2018. – 348 с.

21. Довідник працівника Національної поліції: електронний довідник «Міжнародні масові заходи» / авт. Борець Т.О., Буряк М.В., Василичук В.І., Коновалов О.В., Костюк В.Л., Стрільців О.М., Федоровська Н.В., Харечко Н.В., Крижна В.В., Підвисоцький В.В. (05.03.2018) (Об'єкт інтелектуальної власності) // <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5433>.

22. Ліга чемпіонів УЄФА 2017-2018: довідник патрульного: / [Укл. А.Є. Крищенко, В.Л. Костюк, Н.В. Федоровська, О.М. Стрільців, Т.О. Борець]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 288 с.

23. Забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і порядку під час проведення фінального матчу з футболу Ліги Чемпіонів УЄФА-2018 у м. Києві: метод. рек. / А.Є. Крищенко, В.Л. Костюк, Р.А. Сербин, В.Г. Сюравич. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 88 с.

24. Правові підстави застосування спеціальних засобів поліцейськими [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, А.Є. Крищенко, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 36 с.

25. Організація роботи дільничного офіцера поліції з особами, які перебувають на превентивному обліку: метод. рек. / В.Л. Костюк, В.М. Лисюк, В.Г. Сюравчик, О.М. Жук. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 56 с.

26. Організація роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці: метод. рек. / В.Л. Костюк, А.Є. Крищенко, О.М. Жук, В.В. Мозоль, В.В. Литвин. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 89 с.

27. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 93 с.

28. Організація охорони публічного порядку: навчальний посібник / Братель С.Г., Золотарьова Н.І., Кобзар К.П., Корж Є.М., Костюк В.Л., Кудря В.О., Куліков В.А., Радзівон С.М., Федоровська Н.В. / за ред. Кулікова В.А. – К.: ФОП Маслаков, 2019. – 164 с.

29. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами: метод. рекомендації // МВС України, Нацполіція України, НАВС – Київ: – 2019 р. 81с.

30. Адміністративно-правовий статус керівника територіального органу Національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 // Крищенко Андрій Євгенович; МВС України, НАВС – Київ: – 2019 р.

31. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навч. посіб. / В.В. Аброськін; МВС України; Харків. Нац.ун-т внутр. справ. – К.: ФОП Лопатіна О.О., 2019. – 212 с.

32. Стандартні операційні процедури щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів: затверджено Головою Національної поліції України від 01 грудня 2019 р.

33. Технічне завдання із впровадження системи «Custody Records» у територіальних органах поліції: Національна поліція, Міжнародний Фонд Відродження, Українська Фундація Правової Допомоги, Експертний центр з прав людини – Київ, 2019.

34. Методичні рекомендації для інспекторів з дотримання прав людини в ізоляторах тимчасового тримання: Національна поліція, Міжнародний Фонд Відродження, Українська Фундація Правової Допомоги, Експертний центр з прав людини – Київ, 2019.

35. Організаційно-правові основи діяльності Національної поліції: навчальний посібник / Басс В.О., Білик В.М., Братель С.Г., Варивода В.І., Гусєва К.А., Дрозд О.Ю., Золотарьова Н.І., Євдокимов Д.А., Квітка Я.М., Константінов С.Ф., Кудря В.О., Куліков В.А., Либаш М.К., Лов'як О.О., Луговий І.О., Павлівський М.К., Радзівон С.М., Риндюк І.І., Терещенко В.В., Ткаченко Н.М., Шевчук Г.В. / за ред. Кулікова В.А. – К.: ФОП Маслаков, 2020. – 294 с.

36. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліцейських: навчальний посібник / Басс В.О., Білик В.М., Братель С.Г., Варивода В.І., Гусєва К.А., Дрозд

О.Ю., Євдокимов Д.А., Золотарьова Н.І., Квітка Я.М., Константинов С.Ф., Кудря В.О., Куліков В.А., Либаш М.К., Луговий І.О., Павлівський М.К., Радзівон С.М., Риндюк І.І., Терещенко В.В., Ткаченко Н.М., Шевчук Г.В. / за ред. Кулікова В.А. – К.: ФОП Маслаков, 2020. – 288 с.

37. Пам'ятка з організації роботи органів та підрозділів Національної поліції із забезпечення безпеки і порядку під час проведення чергових місцевих виборів – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 117 с.

Нормативно-правові акти

38. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

39. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122.

40. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 20 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради. – 1994. – №52. – С. 455.

41. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 6. – С. 35.

42. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – С. 256.

43. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 20, ст.99).

44. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 23. – С. 176.

45. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 40. – С. 338.

46. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446.

47. Про ратифікацію Європейської Конвенції «Про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів»: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 9. – С. 235.

48. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481).

49. Про доступ до публічної інформації: Закон України 13 січня 2011р.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314).

50. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст.380).

51. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577).

52. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458).

53. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – ст.2056.

54. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 року № 876-VII.

55. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250).

56. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41.

57. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 р. // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст.233).

58. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2018 р. // Відомості Верховної Ради. – 2018, № 5, ст.35.

59. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 р. // Голос України від 01.04.2020, № 60.

60. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015.

61. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова КМУ від 12 жовтня 1992 р. № 576.

62. Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: Постанова КМУ України від 29 березня 2002 р. № 402.

63. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658.

64. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1363.

65. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 341.

66. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11.

67. Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.

68. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878.

69. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211.

70. Загальна декларація прав людини: прийнята Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1948 р.

71. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: прийнятий Резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН 16 грудня 1966 р.

72. Декларація про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поводження та покарання: резолюція 3452 (XXX) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1975 р.

73. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку. Прийнято резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р.

74. Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поводження та покарання: резолюція Генеральної асамблеї ООН від 10 грудня 1984 р.

75. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню: прийнята Радою Європи 28 листопада 1987 р.

76. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини: прийнята Радою Європи 28 листопада 1987 р.

77. Декларація про поліцію: резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 (1979) від 8 травня 1979 р.

78. Європейський кодекс поліцейської етики: рекомендація Rec. (2001) 10 прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 р.

79. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї: Наказ МВС від 31 травня 1993 р. № 314.

80. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622.

81. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ МВС України, Державного департаменту з питань виконання покарань від 4 листопада 2003 р. № 1303/203.

82. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 2 грудня 2008 р. № 638.

83. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх

справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: Наказ Міністерства молоді та спорту України, МВС України № 3131/386 від 7 вересня 2009 р.

84. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб: Наказ Міністерства юстиції, МОЗ, МВС Міністерства соціальної політики України від 7 листопада 2011 р. № 429/831/769/3279/5.

85. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 28 березня 2012 р. № 478/5/180/375/212/258.

86. Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону: Наказ МВС України від 15 вересня 2014 р. № 948.

87. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: Наказ МВС, Міністерства юстиції, ВСУ, ВССУ, ДСА України, ГПУ від 26 травня 2015 р. № 613/785/5/30/29/67/68.

88. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: Наказ МВС України від 2 липня 2015 р. № 796.

89. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1376.

90. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 7 листопада 2015 р. № 1395.

91. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС України, МОЗ України від 9 листопада 2015 р. № 1452/735.

92. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: Наказ МВС України від 10 грудня 2015 р. № 1560.

93. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві: Наказ МВС України від 22 січня 2016 р. № 39.

94. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50.

95. Про затвердження Положення про Департамент організації діяльності «Корпусу оперативно-раптової дії» Національної поліції України: Наказ МВС України від 3 лютого 2016 р. № 96.

96. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 р. № 70.

97. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: Наказ МВС України від 9 лютого 2016 р. № 90.

98. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ МВС України від 16 лютого 2016 р. № 105.

99. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12 березня 2016 р. № 177.

100. Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції: Наказ МВС України від 29 березня 2016 р. № 223.

101. Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень: Наказ МВС України від 4 липня 2016 р. № 595.

102. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: Наказ МВС України від 10 серпня 2016 р. № 773.

103. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: Наказ МВС України від 22 серпня 2016 р. № 859.

104. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 року № 326.

105. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ МВС України від 9 листопада 2016 № 1179.

106. Про організацію роботи із запитами на публічну інформацію в Національній поліції України: Наказ МВС України від 07 лютого 2017 р. № 95.

107. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення

правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Наказ МВС України від 31 жовтня 2016 р. № 1129.

108. Про затвердження Інструкції з питань супроводження транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції і забезпечення безпеки дорожнього руху під час його здійснення: Наказ МВС України від 29 листопада 2016 р. № 1259.

109. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами пропуску через державний кордон України: Наказ МВС України від 16 лютого 2017 р. № 128.

110. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23 травня 2017 р. № 440.

111. Про реалізацію в окремих територіальних органах і підрозділах Національної поліції пілотного проекту щодо запровадження діяльності груп комунікації під час проведення мирних зібрань та інших масових заходів: Доручення Національної поліції України від 2 лютого 2017 р. № 1178/02/20-2017.

112. Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України: Наказ МВС України від 03 липня 2017 р. № 560.

113. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 7 липня 2017 р. № 575.

114. Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп поліцейських з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів: Доручення Національної поліції України від 31 липня 2017 р. № 8246/01/20-201.

115. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: Наказ МВС України від 7 липня 2017 р. № 577.

116. Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів: Наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577.

117. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28 липня 2017 р. № 650.

118. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України: Наказ МВС України від 4 серпня 2017 р. № 689.

119. Про затвердження Порядку медичного забезпечення поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-

службових завдань під час подолання наслідків надзвичайних ситуацій, припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень: Наказ МВС України від 7 листопада 2017 р. № 910.

120. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ МВС України від 15 листопада 2017 р. № 930.

121. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: Наказ МВС України від 4 грудня 2017 р. № 987.

122. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19 грудня 2017 р. № 1044.

123. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Гарпун» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: Наказ МВС України від 13 червня 2018 р. № 497.

124. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ МВС України від 1 серпня 2018 р. № 654.

125. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій: Наказ МВС України від 06 серпня 2018 р. № 658.

126. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706.

127. Про затвердження Порядку дій органів (підрозділів) Національної поліції в разі виявлення осіб, транспортних засобів і документів, відомості щодо яких містяться в банках даних інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу: Наказ МВС України від 02 жовтня 2018 р. № 808.

128. Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів «Терен-6», «Терен-7» і «Терен-7М»: Наказ МВС України від 18 жовтня 2018 р. № 847.

129. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України»: Наказ МВС України від 07 листопада 2018 р. № 893.

130. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії»: Наказ МВС України від 26 листопада 2018 р. № 958.

131. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ МВС України від 18 грудня 2018 р. № 1026.

132. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 8 лютого 2019 р. № 100.

133. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: Наказ МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124.

134. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: Спільний наказ Мінсоцполітики та МВС України від 13 березня 2019 р. № 369/180.

135. Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту: Наказ МВС України від 04 жовтня 2019 р. № 835.

136. Про внесення зміни до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 18 листопада 2019 р. № 960.

137. Про порядок оформлення, видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору на транспортних засобах: Наказ МВС України від 23 грудня 2019 р. № 1080.

138. Про внесення змін до Інструкції про порядок організації роботи територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ України щодо державної акредитації закладів, які проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та атестації їх спеціалістів: Наказ МВС України від 23 грудня 2019 р. № 1084.

139. Про внесення змін до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 24 грудня 2019 р. № 1096.

140. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 13 січня 2020 р. № 13.

141. Про внесення змін до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 06 лютого 2020 р. № 101.

142. Про затвердження деяких нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 06 квітня 2020 року № 326.

143. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 357.

144. Про особливості забезпечення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, зброєю, боєприпасами: Наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 358.

145. Про затвердження Змін до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ МВС України від 06 липня 2020 року № 507.

146. Про затвердження норм належності засобів індивідуального захисту, спеціальних приладів та спорядження для підрозділів Національної поліції України, які виконують завдання із запобігання та протидії правопорушенням, що пов'язані з порушенням правил чи незаконним поведінням з радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними матеріалами: Наказ МВС України від 07 липня 2020 року № 511.

147. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Дорожньо-транспортна пригода» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: Наказ МВС України від 15 липня 2020 року № 533.

148. Про внесення змін до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 19 серпня 2020 року № 614.

149. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування: Наказ МВС України від 12 жовтня 2020 року № 724.

Інформаційні ресурси

150. <http://www.rada.kiev.ua> – Верховна Рада України

151. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України

152. <http://www.mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ України

153. <https://www.npu.gov.ua/uk/> – Національна поліція

154. <http://www.naiaiu.kiev.ua> – Національна академія внутрішніх справ

155. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України

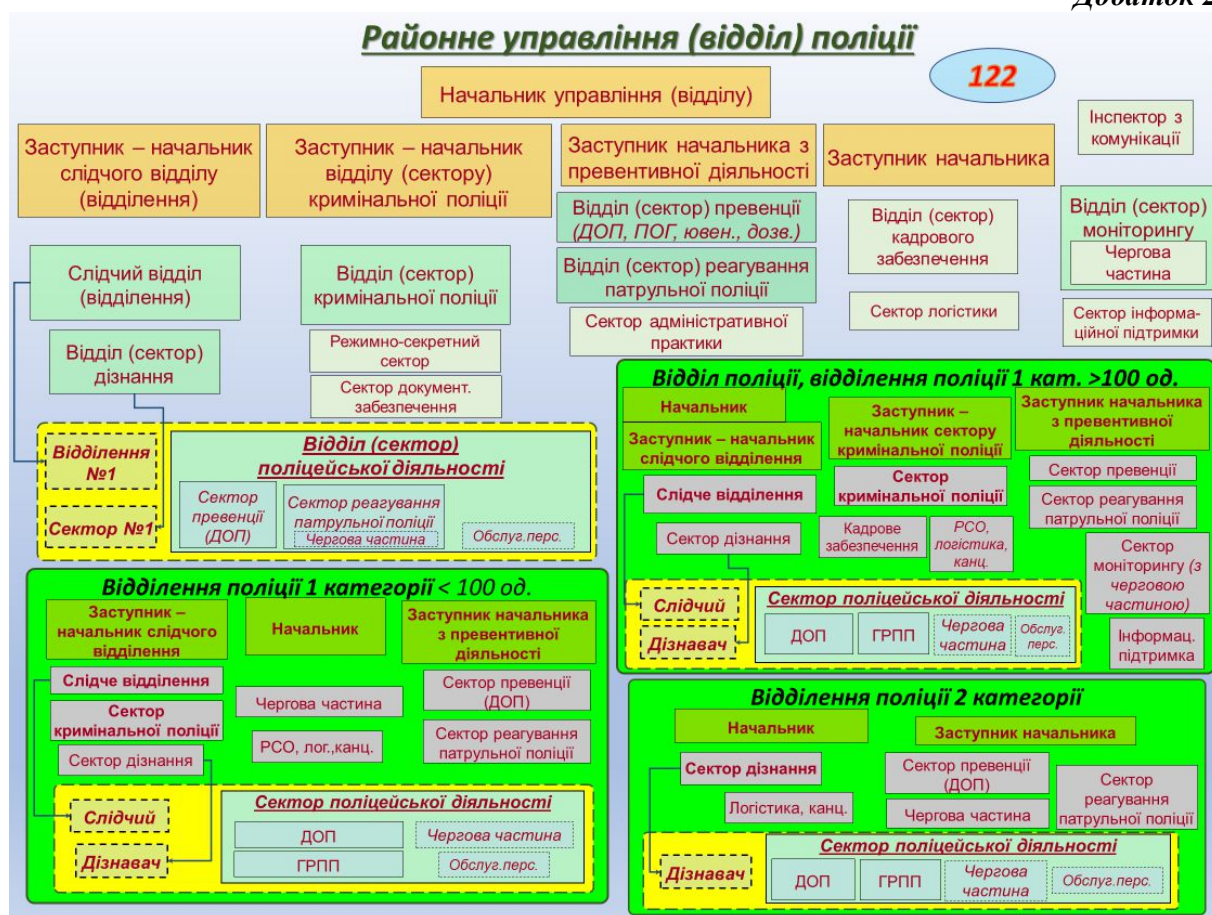
156. <http://patrol.police.gov.ua/ru/site/index> – патрульна поліція

Схематична структура Національної поліції

©Офіційний сайт

Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaczi-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksaczi-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html>

Проект структури підрозділів превенції

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ

ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ

- перевірка документів особи;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- зупинення транспортного засобу;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- поліцейське піклування

Поліцейські заходи примусу

фізичний вплив (сила)

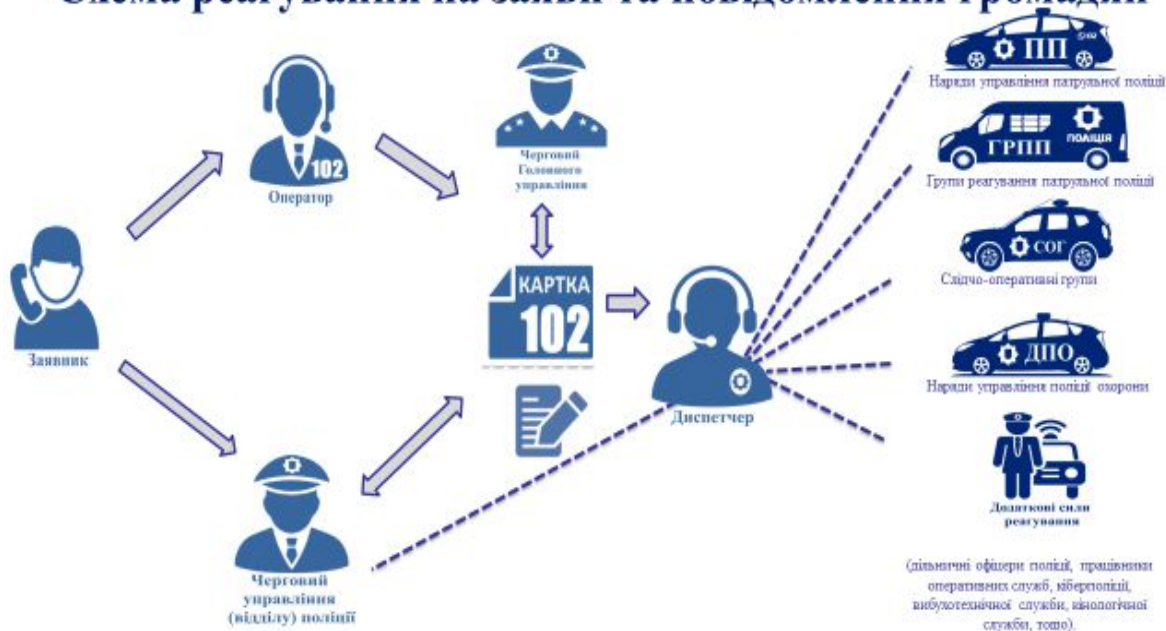
застосування спеціальних засобів

застосування вогнепальної зброї

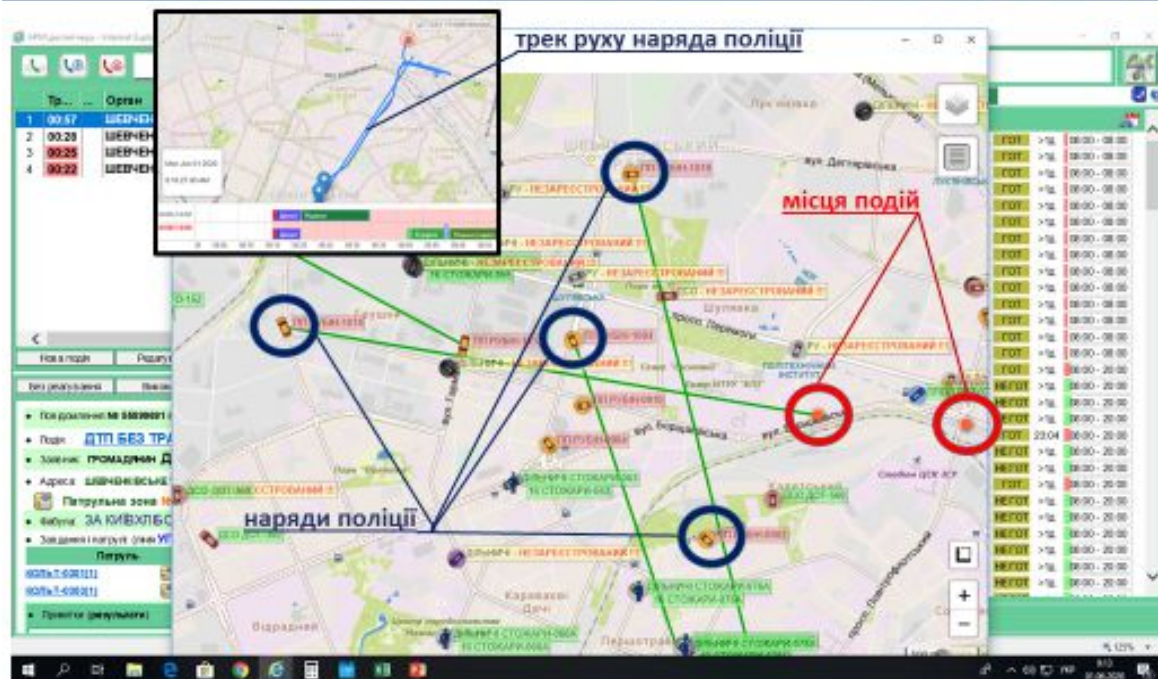
Вимоги до поліцейського заходу:

- **законність**
- **необхідність**
- **пропорційність**
- **ефективність**

Схема реагування на заяви та повідомлення громадян

Автоматизоване робоче місце «Диспетчер»

©Офіційний сайт

Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaczi-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksaczi-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html>

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

**НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ**[illegible]

Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksacziiji-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksacziiji-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html>

Види реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

Повідомлення категорії «Альфа»

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ

- вчинення кримінального правопорушення із застосуванням вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та/або речовин (інших пристроїв, що можуть завдати фізичну шкоду собі та оточуючим);
- отримання повідомлення про місцезнаходження (переховування) осіб, які скоїли такі кримінальні правопорушення, та вчинення ними збройного опору;
- проведення спеціальних поліцейських операцій «Грім», «Сирена», «Заручник», «Перехват»

ПОРЯДОК ДІЙ

оператор «102»:

- до 30 с передає повідомлення з відповідною поміткою диспетчеру;

диспетчер:

- негайно (до 1 хв) направляє на місце події наряди поліції, наспівають поліцейських зі спеціальними навичками (ПОП, ТОР);
- підтримує постійний зв'язок з черговими службами ГУМІ, ТВП та нарядами поліції;
- виводить на відеостіну (за можливості) зображення з камер відеонагляду з місця події та прилеглої території;
- орієнтує поліцейських, у т.ч. інших регіонів (районів);
- здійснює маневрування силами й засобами поліції для перекриття шляхів можливого відходу правопорушників, місця їх знаходження тощо;
- при введенні в дію спеціальної поліцейської операції «Грім», «Заручник», «Перехват», «Сирена» діє відповідно до типових планів їх проведення

Види реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

Повідомлення категорії «Бета»

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ

- на час отримання повідомлення про правопорушення або подію вони тривають;
- з часу їх учинення до моменту отримання повідомлення не минуло, як правило, понад 15 хв;
- у повідомленні наявна інформація про місцезнаходження особи, яка причетна до вчинення правопорушення або події;
- особи, які постраждали внаслідок правопорушень або нещасних випадків, перебувають у безпорадному стані або в стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я і потребують невідкладної допомоги

ПОРЯДОК ДІЙ

оператор «102»:

- до 30 с передає повідомлення з відповідною поміткою диспетчеру;

диспетчер:

- негайно (до 1 хв) направляє на місце події наряди поліції;
- підтримує постійний зв'язок з нарядами поліції;
- орієнтує поліцейських, у т.ч. інших регіонів (районів);
- здійснює маневрування силами й засобами поліції для перекриття шляхів можливого відходу правопорушників, місця їх знаходження тощо;
- вивчає обґрунтованість погодження оперативним черговим ТВП електронного рапорту про виконання завдання нарядом поліції

©Офіційний сайт

Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaczi-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksaczi-porushen-pravil-dorozhno-ruxu.html>

Види реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Повідомлення категорії «Гамма»

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ

- повідомлення про правопорушення або подію, з моменту вчинення яких минув значний проміжок часу і які не потребують негайного реагування

ПОРЯДОК ДІЙ

оператор «102»:

- до 2 хв передає повідомлення диспетчеру;

диспетчер:

- у строк до 20 хв направляє на місце події наряд поліції;
- підтримує постійний зв'язок з нарядами поліції та здійснює їх маневрування;
- орієнтує поліцейських, у т.ч. інших регіонів (районів)

Види реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Повідомлення категорії «Дельта»

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ

- у змісті повідомлення відсутні будь-які ознаки правопорушення та реагування на них не належать до повноважень поліції;
- звернення довідково-консультативного характеру;
- реєстрація матеріалів органу досудового розслідування поліції або інших правоохоронних органів;
- реєстрація заяв про вчинені правопорушення або події, що надійшли до поліції поштою та не потребують невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на місце події з метою припинення правопорушення, збереження слідів, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції

категорія визначається виключно диспетчером

ПОРЯДОК ДІЙ

оператор «102»:

- до 2 хв передає повідомлення диспетчеру;

диспетчер:

- роз'яснює заявнику його подальші дії, надає довідкову інформацію та, у разі необхідності, повідомляє про орієнтовний час прибуття поліцейських
- проставляє в ІПНП відповідний статус «без оперативного реагування»

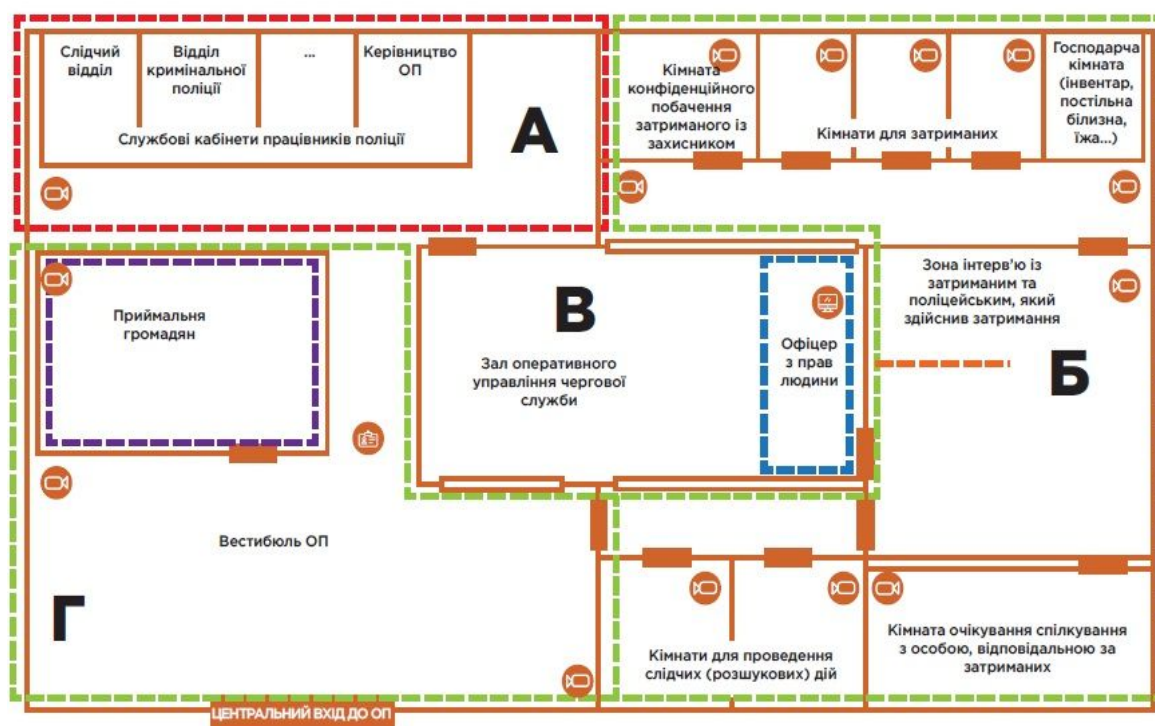
при значному навантаженні на роботу диспетчерів такі повідомлення за їх дорученням можуть опрацьовуватися працівниками чергової служби ТВП

©Офіційний сайт

Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaczi-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksaczi-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html>

Типова схема розташування приміщень територіального органу поліції з запровадженою системою «Custody Records»

Зона «А» — зона службових приміщень територіального органу поліції (службові кабінети працівників поліції та інші службові приміщення органу поліції)

Зона «Б» — зона роботи з затриманими особами

Зона «В» — зона роботи добового наряду територіального органу поліції

Зона «Г» — зона безперешкодного доступу будь-кого, без необхідності отримання дозволу

Технічне завдання із впровадження системи «Custody Records» у територіальних органах поліції: Національна поліція, Міжнародний Фонд Відродження, Українська Фундація Правової Допомоги, Експертний центр з прав людини – Київ, 2019.

Принципи забезпечення публічної безпеки та порядку під час масових заходів відповідно до Скандинавської моделі

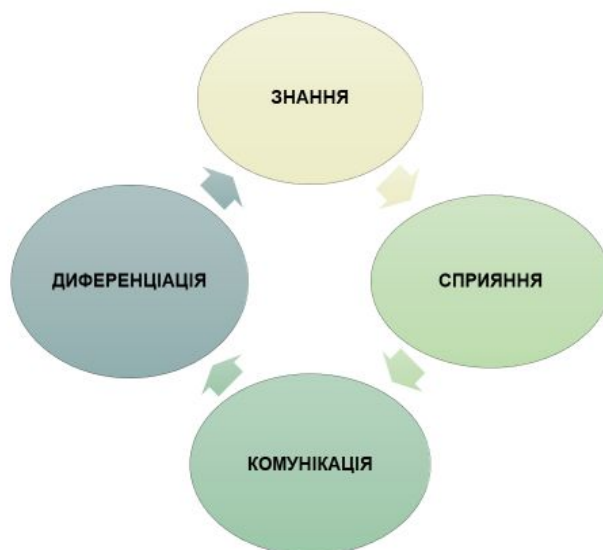
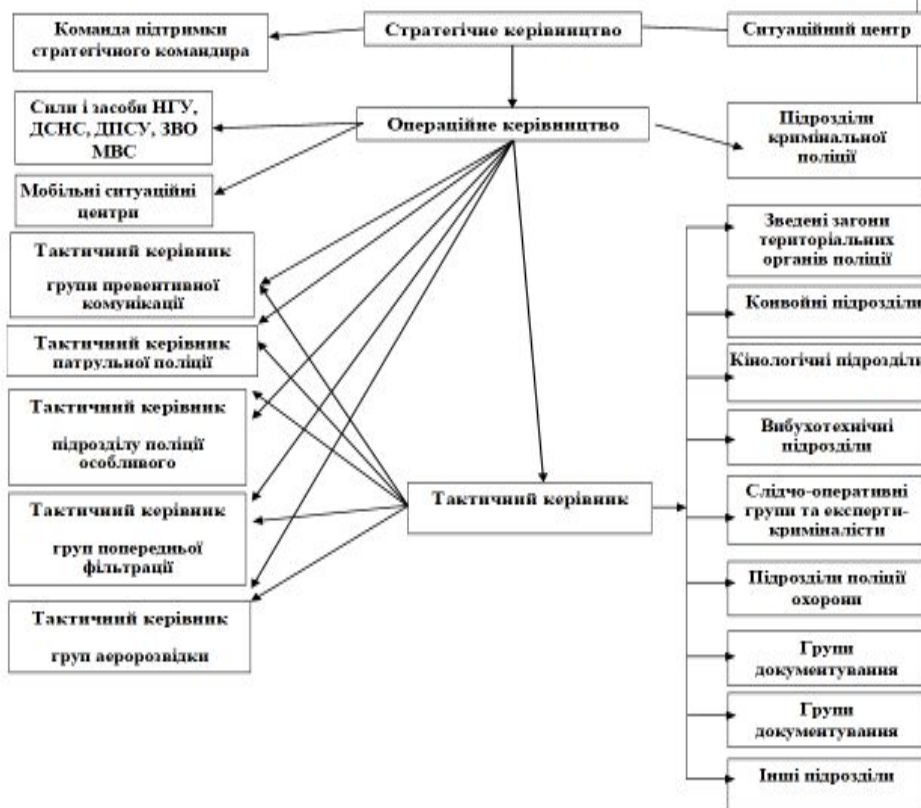

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ КЕРУВАННЯ (УПРАВЛІННЯ)

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Басс Вікторія Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Білик Вадим Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Братель Сергій Григорович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Братков Сергій Іванович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Варивода Василь Іванович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Воляннюк Катерина Олександрівна – кандидат юридичних наук, майор поліції;

Гелемей Микола Олегович – доцент кафедри публічного та приватного права Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) НАВС, кандидат юридичних наук;

Горбунова Оксана Юрївна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Гусєва Катерина Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Дрозд Олексій Юрійович – доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури та ад'юнктури НАВС, майор поліції;

Євдокимов Дмитро Андрійович – заступник начальника Управління патрульної поліції у м. Києві Департаменту патрульної поліції, старший лейтенант поліції;

Золотарьова Наталія Іванівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри поліцейського права НАВС, полковник поліції;

Квітка Яніна Михайлівна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС;

Константінов Сергій Федорович – доктор юридичних наук, професор, головний спеціаліст відділу організації освітньої та наукової діяльності управління професійної освіти та науки Департаменту персоналу МВС України;

Куліков Володимир Анатолійович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри поліцейського права НАВС, полковник поліції;

Либаш Микола Кирилович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Луговий Ігор Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Лях Неля Василівна – старший викладач кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Мотиль Віктор Іванович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 НАВС, підполковник поліції;

Павлівський Микола Климентійович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Радзівон Сергій Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Риндюк Інна Іванівна – викладач циклу поліцейського права та превентивної діяльності Київського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції», лейтенант поліції;

Терещенко Володимир Васильович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Ткаченко Наталія Михайлівна – старший лаборант кафедри поліцейського права НАВС;

Шевчук Геннадій Вадимович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС.

Навчальне видання

БАСС Вікторія Олександрівна
БЛИК Вадим Миколайович
БРАТЕЛЬ Сергій Григорович
ВАРИВОДА Василь Іванович та ін.

ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Навчальний посібник

Матеріали подано в авторській редакції

Керівник видавничих проєктів Володимир Куліков

Підписано до друку 09.06.2021. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 33,13. Зам.№ 0906-21/5.
Наклад 70 прим.

Видавничий дім «Освіта України» ®
ФОП Маслаков Руслан Олексійович

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК №4726 від 29.05.2014 р.

Тел. (095) 699-25-20, (098) 366-48-27.

E-mail: osvita2005@gmail.com, www.rambook.com.ua

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005

07400. м. Бровари, вул. Незалежності 2, кв. 148

тел.(044) 592-13-49